THEOLOGIA
MORALIS

PATRIS

EDMUNDI VOIT

SOCIETATIS JESU

EDITIO I ROMANA

JUXTA BASSANENSEM MDCCLXVI.

CUM ACCESSIONIBUS

PARS SECUNDA

DE SACRAMENTIS IN GENERE ET IN SPECIE;
ITEM DE CENSURIS ECCLESIASTICIS
ET IRREGULARITATIBUS

ROMÆ
TYPIS PETRI AURELII
MDCCCXXXVIII.

THEOLOGIA
MORALIS
EX SOLIDIS PROBATORUM AUCTORUM PRINCIPIIS

ET VARIORUM CASUUM FICTORUM ET FACTORUM RESOLUTIONIBUS,
USITATO IN SCHOLIS ORDINE AC METHODO

AD COMMODIOREM USUM

IN ALMA UNIVERSITATE HERBIPOLENSI

CONCINNATA

A P. EDMUNDO VOIT
SOCIETATIS JESU
S. THEOLOGIÆ DOCTORE
EJUSDEMQUE PROFESSORE PUBLICO ET ORDINARIO

PARS SECUNDA

PROOEMIUM

A methodo quam in parte prima servandam duxi, in hac altera parte non deflectam: agemus in ea de Sacramentis et Censuris. Ad formandam autem ordinatam studii hoc anno præfixi ideam, hanc partem alteram in tres tractatus dividemus; in *primo* agemus de Sacramentis in genere, in 2. de iisdem singulis in specie, in 3. de Censuris ecclesiasticis et Irregularitatibus. Noli mirari, *amice Lector*, si tractatum primum breviorem conspexeris, sed justo judicio mecum

statue, superfluum esse iis in genere diutius inhærere, quæ in tractatu 2. in specie recurrunt.

De Sacramentis V. L. uberiorem notitiam tradit Theologia Scholastica, breviore Moralis contenta est, quam haurire juvat 1. ex C. Flor. in Decreto unionis ab *Eugenio IV* ad Armenos his verbis: *N. L. septem sunt Sacramenta, quæ multum differunt a Sacramentis A. L. Illa enim non causabant gratiam, sed eam solum per passionem Christi dandam esse figurabant: hæc vero nostra et continent gratiam et ipsam conferunt.* 2. Ex Trid. ubi Sess. 7. Can. 2. de Sacram. in gen. ita habetur: *Si quis dixerit, ea ipsa N. L. Sacramenta a Sacramentis A. L. non differre, nisi quia cæremoniæ sunt aliæ et alii ritus, anathema sit.* Idem Trid. l. c. can. 7. ait: *Si quis dixerit, non dari gratiam per hujusmodi Sacramenta semper et omnibus, quantum est ex parte Dei, etiamsi rite ea suscipiant, sed aliquando et aliquibus, anathema sit;* et can. 8. *Si quis dixerit, per ipsa N. L. Sacramenta ex opere operato non conferri gratiam, sed solam fidem divinæ promissionis ad gratiam consequendam sufficere, anathema sit.* Hinc Apostolus ad *Gal.* 4. v. 9. Sacramenta V. L. vocat *infirma et egena elementa.* Porro conferre gratiam *ex opere operato* est gratiam dari non propter meritum operantis, sed propter ipsum opus a Deo institutum in se habens valorem independentem a merito operantis: conferre gratiam *ex opere operantis* est dari gratiam propter meritum et dispositionem operantis, scil. ministri et suscipientis; in solis autem Sacramentis N. L. datur valor ille moralis intrinsecus, quatenus moraliter sunt actiones Christi: ergo. Nunc de solis Sacramentis N. L. agemus.

TRACTATUS I

DE SACRAMENTIS NOVÆ LEGIS IN GENERE

CAPUT I. *De Constitutivis Sacramentorum Novæ Legis.*

§. I. *Prænotanda de essentia et numero Sacramentorum Novæ Legis.*

1. *Nota* I. Sacramentum Novæ Legis est *invisibilis gratiæ visibile signum ad nostram sanctificationem divinitus institutum.* Ita Catechismus jussu *Pii V* editus, et Catech. *Petri Canisii.* Convenit hæc definitio quoad rem cum aliis definitionibus, quæ in Theologia Scholastica tradi solent, item cum illa *Trid.* Sess. 13. c. 3. *Symbolum rei sacræ et invisibilis gratiæ forma visibilis.* Ex data definitione tria requiruntur ad verum et proprium N. L. Sacramentum: 1. debet essè *signum visibile*, h. e. sensu externo perceptibile, tum quia Sacramenta sunt instituta propter homines, qui ut plurimum in operando dependent a sensibus: tum quia administratio et perceptio Sacramentorum maxime pertinet ad cultum Dei exteriorem, quo cultum Dei interiorem profitemur. Denique ut ait *S. Aug.* in Psalm. 73. et L. 19. contra Faustum c. 11. *Divinæ visum est sapientiæ, mortalium se imbecillitati accommodare, suamque virtutem per quasdam externas res, et signa quæ sensibus percipiuntur, exercere.* 2. Debet esse signum *efficax gratiæ*, quia ad sanctificandum hominem est ordinatum. 3. Debet esse *divinitus a Christo institutum*, nemo enim gratiam sanctificantem signis naturalibus annectere potest, nisi auctor naturæ et gratiæ. Eatenus autem juxta *S. Aug.* Epist. 23. et de catechiz. rud. c. 26. dicuntur signa, *quatenus externa quadam specie et similitudine id nobis referunt et declarant, quod per ipsa Deus nobiscum invisibiliter et spiritualiter operatur.* Sic in baptismo exterior ablutio quæ sordes corporis purgat, efficax est symbolum interioris ablutionis a peccato originali et actualibus, si quæ ante baptismum commissa sint.

2. II. Septenarius Sacramentorum numerus constat ex ss. PP. perpetua traditione et praxi Ecclesiæ. Hinc recte *Trid.* Sess. 7. C. 1. de Sacram. in gen. *Si quis dixerit, Sacramenta N. L. non fuisse omnia a Jesu Christo Domino nostro instituta, aut esse plura vel pauciora quam septem, videlicet Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam Unctionem, Ordinem et Matrimonium; aut etiam aliquod horum septem non esse vere et proprie Sacramentum, anathema sit.*
Septenarius Sacramentorum numerus hoc carmine continetur:

Abluo, firmo, cibo, pœnitet, ungit, ordinat, uxor.

3. III. Inter hæc Eucharistia dicitur Sacramentum *permanens*, quia post actionem qua conficitur, manet; cætera vocantur *transeuntia*, quia non manent, sed transeunt cum actione qua fiunt; probabilius etiam Matrimonium est transiens in ratione sacramenti, licet permaneat quoad vinculum: contrarium sentit *Sporer* cum aliis. Alia quoque dicuntur *sacramenta mortuorum*, scil. Baptismus et Pœnitentia, quia per se et ex institutione sua spiritualiter mortuis, h. e. in peccato mortali existentibus, applicantur, sive quæ per se gratiam primam, quæ est vita animæ, conferunt, quamvis per accidens sæpe gratiam secundam conferant. Reliqua quinque vocantur *sacramenta vivorum*, quæ ex institutione sua et per se applicantur spiritualiter vivis, h. e. in statu gratiæ existentibus, adeoque supponunt gratiam primam,

cujus augmentum ipsa conferunt, et hoc dicitur gratia secunda. Alia denique vocantur *characteristica et initerabilia*, quæ characterem animæ imprimunt: de his *Trid.* Sess. 7. Can. 9. de Sacr. in gen. ita statuit: *Si quis dixerit, in tribus Sacramentis, Baptismo scilicet, Confirmatione, et Ordine, non imprimi characterem in anima, hoc est signum quoddam spirituale et indelebile, unde ea iterari non possunt, anathema sit.* Reliqua quatuor characterem non imprimunt, et iterabilia sunt. Denique Sacramenta dicuntur *Formata*, quæ in suscipiente actu causant gratiam; *Informia*, quæ hunc effectum actu non causant, dum suscipiuntur; eo quod ex parte suscipientis ponatur obex, sive impedimentum, v. g. si adultus baptizaretur, quin prius eliceret fidem, aut dolorem de peccatis actualibus.

4. IV. Quando hoc loco loquimur de materia et forma Sacramentorum, non intelligitur materia et forma stricte physice talis, sed per materiam intelligitur illa pars Sacramenti, quæ est magis indifferens et determinabilis ad rationem sacramenti; per formam vero illa, quæ alteram determinat ad certam significationem et esse Sacramenti. Porro materia Sacramenti alia dicitur remota, alia proxima: *Remota* est illa, circa quam exercetur actio sacramenti, sive est res illa quæ in sacramento applicatur; *Proxima*, sive ex qua, est ipsa materiæ applicatio: sic materia *remota* Baptismi est aqua; *proxima* effusio aquæ: verba vero *ego te baptizo* etc. sunt forma; effusio enim aquæ de se non significat ablutionem animæ spiritualem, determinatur autem ad hanc significandam per verba Baptismi. Unde patet, quod Sacramentum hic sumatur *per modum* compositi physici, si enim sumatur per modum compositi artificialis, res et verba simul se habent instar materiæ, significatio vero eorum, ut Christus eam intendit, se habet instar formæ. Ita *Busemb.* hic dub. 2.

§. II. *Principia generalia de constitutivis Sacramentorum.*

5. *Principium I. Omnia Sacramenta N. L. constant rebus tanquam materia, et verbis tanquam forma*; patet ex C. *Flor.* in Decreto unionis; *Hæc omnia Sacramenta tribus perficiuntur, rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, et persona ministri conficientis Sacramentum cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia.* Ideoque materia et forma (prout determinatæ sunt a Christo pro singulis sacramentis, et adhibentur ab Ecclesia catholica) ita sunt de necessitate Sacramentorum, ut horum uno deficiente non fiat Sacramentum. Ratio est: quia nemo aliter potest conficere Sacramenta, nisi eo modo quo Christus ea instituit; hic enim est solus auctor Sacramentorum, ut patet ex *Trid.* l. c. n. 2.; atqui instituit ea, determinando pro singulis certam materiam et formam: ergo. *Min.* Probabitur dum agemus de singulis Sacramentis in specie. Probatur etiam ex perpetuo usu in Ecclesia, ideoque habetur traditio apostolica secundum regulam *S. Aug.* de Bapt. *Quod universa tenet Ecclesia, nec a Conciliis institutum, sed semper retentum est, nonnisi auctoritate apostolica traditum rectissime creditur.* Confirm. ex Trid. quod *Sess.* 21. C. 2. ita habet: *Præterea declarat, hanc potestatem perpetuo in Ecclesia fuisse, ut in Sacramentorum dispensatione, salva illorum substantia, ea statueret vel mutaret, quæ suscipientium utilitati, seu ipsorum Sacramentorum venerationi pro rerum, temporum, et locorum varietate magis expedire judicaret.* Infert *La Croix* L. 6. p. 1. n. 9. ergo manifeste innuit, Sacramenta constare determinata substantia, scil. rebus et verbis, quæ nequidem ab Ecclesia possit mutari, has autem res et verba declaravit *Florent.* Sess. ult. in Decreto *Eugenii IV* ad Armenos. *Dixi, prout determinatæ sunt a Christo* etc. Non enim eas determinavit in omnibus æqualiter, sed in aliquibus in specie infima, ut in baptismo *aquam elementarem* cum verbis Baptismi: *Ego te*

Baptizo in nomine Patris .... in aliis vero generice tantum, sive in specie subalterna, ut in Sacramento Ordinis, pro cujus materia determinavit ritum quendam significativum illius potestatis, quæ per Ordinem confertur. Objectiones passim vide in Theol. Scholast. solutas, item apud *La Croix* l. c. et *Babenst*. t. 8. p. 1. D. 1. a. 2.

6. *Princip. II. Toties invalide, vel nullum conficitur Sacramentum, quoties materia vel forma mutatur essentialiter: valori vero non obstat mutatio materiæ vel formæ tantum accidentalis.* Ratio primi est: quia dum adhibetur materia vel forma substantialiter mutata ab ea, quam Christus instituendo sacramenta determinavit, non adhibetur id quod Christus ad significandam et conferendam gratiam ad Sacramentum elevavit: ergo nec conficitur Sacramentum. *Confirm.* Sublata parte essentiali necesse est tolli essentiam totius: atqui mutata substantialiter materia vel forma sacramenti tollitur pars essentialis: ergo. Ex his Ratio secundi patet: quia in naturalibus et artificialibus potest fieri mutatio accidentalis, quin mutetur vel tollatur essentia, ergo a pari in sacramentis: sic mutata aqua elementari frigida in calidam manet essentia aquæ; ergo manet illa materia, quam Christus determinavit pro Baptismo.

7. *Mutatio materiæ tunc censetur essentialis*, si vel *physice* et *entitative alia* adhibeatur v. g. vinum pro aqua in baptismo; vel *moraliter* et *theologice* alia, quando scil. mutatio tanta est, ut secundum communem usum et æstimationem hominum differat ratione et appellatione ab ea materia, quam Christus præscripsit, v. g. si in Eucharistia adhibeatur massa quædam cruda ex aqua et farina; quamvis enim hæc sit physice et entitative panis, non est tamen theologice et moraliter, *Suar.* in 3. p. tom. 3. D. 2. Sect. 4. addit *Laym.* L. 5. t. 1. c. 4. n. 4. Cum sacramenta sint signa moralia, et ipsorum materiæ in ordine ad actiones humanas a Christo sint determinatæ, ideo pro cognoscenda sacramentorum materia, potius ad moralem ejus usum et acceptionem, quam physicam plerisque hominibus ignotam formam sive naturam, oportet attendere. Tunc vero mutatio materiæ *accidentalis* dicenda est, quando mutatio fit tantum secundum qualitatem aliquam salva substantia, ut materia retineat simul eundem usum, idemque nomen cum materia quam Christus determinavit, et Ecclesia adhibet; quamdiu enim materia juxta moralem æstimationem adhuc retinet eundem usum et appellationem cum materia a Christo determinata, tandiu etiam retinet elevationem ad rationem partis Sacramenti; ergo non est alia essentialiter, sed accidentaliter. Juxta *La Croix* mutatio accidentalis etiam fit, quando non quidem alia materia, quam Christus instituit, alia tamen contra præceptum Ecclesiæ adhibetur v. g. si in Baptismo solemni adhibeatur aqua non benedicta, vel si sacerdos Latinus consecret in pane fermentato.

8. *Illa mutatio formæ est substantialis*, quæ tollit sensum et significationem verborum, quam Christus intendit. *Illa vero est accidentalis* tantum, quæ sensum verborum a Christo intentum relinquit. *S. Th.* 3. P. q. 60. a. 8. in Θ. Mutatio formæ potissimum octo modis potest contingere. 1. Per variationem idiomatis, v. g. si forma latine proferenda enuntietur germanice. 2. Per substitutionem vocis æquipollentis vel synonymæ. 3. Per transpositionem verborum. 4. Per interpolationem, quando Minister post prolata verba priora formæ aliquid aliud impertinens agit vel loquitur, et postea reliqua subjungit. 3. Per additionem. 6. Per subtractionem syllabæ, vocabuli vel integri sensus. 7. Per corruptionem verborum, v. g. dum quis non emendate loquitur, sed errorem committit. 8. Per substitutionem scripturæ, nutus vel alterius signi in locum verborum vocalium. Unde quoties per unam ex his mutationibus tollitur sensus et significatio verbornm, ut a Christo intenta, tollitur essentia formæ, sensus enim verborum, ut a Christo intentus, est quodammodo anima formæ; manente autem hoc sensu, nihil tollit verborum

substantiam. Recte hic addit *Babenst.* l. c. n. 25. pro praxi observandam esse traditionem, consuetudinem, et usum Ecclesiæ, ideoque omnem mutationem materiæ vel formæ, quæ juxta traditionem et usum Ecclesiæ non destruit Sacramentum, habendam esse certo pro accidentali tantum, eo quod illa tanquam columna veritatis in hac doctrina fidei errare non possit. De singulis mutationibus infra in resol. eas., quæ his versibus comprehenduntur:

Nil formæ demas, nil ponas, nil variabis,
Transmutare cave, corrumpere verba morare.

9. *Principium III. Qui materiam et formam Sacramenti sciens ac volens, vel saltem ex culpabili negligentia substantialiter immutat, graviter peccat contra Religionem*: quia Sacramentum irritat, et gravem infert injuriam tam Christo instituenti, quam homini suscipienti. *Qui vero deliberate et extra casum necessitatis accidentaliter tantum mutat materiam vel formam, etiam peccat graviter, si mutatio sit notabilis; venialiter vero, si notabilis non sit*; quia talis agit contra mentem Ecclesiæ severe præcipientis, ut materia et forma sacramentalis accurate servetur. *La Croix* l. c. n. 40. et 41. Mortaliter etiam peccat, qui conficiendo Sacramentum adhibet materiam dubiam, si possit haberi certa; quia sic valor Sacramenti et salus proximi exponitur periculo. In casu autem necessitatis, si materia certa haberi nequeat, adhibenda est dubia, quia salus omni quo potest meliore modo procuranda est. Extra casum necessitatis non adhibenda est materia dubia, sed omittenda confectio Sacramenti.

10. *Princip. IV. Ut valide conficiatur Sacramentum, debita requiritur conjunctio inter materiam et formam, ita ut existant simul moraliter*, h. e ut spectata cujusque Sacramenti natura verba prudenter censeantur cadere supra materiam, et cum illa unum signum totale constituere. *Bonac.*, *Coninck. Ratio* est, quia alias non verificatur forma, nec fit compositum morale, cum tamen Christus ita instituerit sacramenta (sicut patet ex praxi et usu Ecclesiæ) ut prolatio formæ cum appellatione materiæ censeatur una moraliter actio. Dixi, *spectata cujusque Sacramenti natura*. In confectione enim Eucharistiæ forma consecrationis, et materia debent physice coexistere; quia τὸ *Hoc*, et *Hic* tanquam particulæ demonstrativæ eam ut præsentem significant, ita non verificarentur, nisi materia eodem tempore physice præsens esset, ut ait *Reinffest.* in Theol. mor. t. 14. dist. 1. n. 29. In Baptismo autem, Confirmatione, Extrema Unctione, et Ordine requiritur talis conjunctio simultanea materiæ et formæ, ut dum Minister formam enuntiat, censeatur simul abluere, ungere etc. ad hoc sufficit, ut forma saltem secundum aliquam sui partem physice coexistat materiæ proximæ. Ita *Richardus* in 4. Dist. 3. a. 4. q. 2. *Ratio* est: quia sic sufficienter verificatur verbum de præsenti. Hæc sententia in praxi tutissima est, eam tamen cum *Rich.*, *Suarez* non necessariam vocat: unde et scrupulosi se possunt juvare dum anxii sunt, an aliquanto serius aut citius pronuntiarint formam. In pœnitentia potest absolutio dari notabili tempore post confessionem; quia hoc Sacramentum institutum est per modum judicii; in judicio autem sententia fertur post cognitionem causæ. In Matrimonio consensus vel acceptatio unius conjugis potest tamdiu differri, quamdiu censetur permanere consensus alterius; quia Matrimonium sequitur naturam contractus: idque patet in matrimonio contracto per procuratorem. *Suarez* in 3. p. T. 3. D. 2. Sect. 2. l. c.

11. *Princip. V.* Materia et forma in Baptismo, Confirmatione, Extrema Unctione, et Ordine debent applicari ab eodem Ministro, et eidem subjecto: hinc si Petrus effundat aquam, et Paulus pronuntiet formam, Baptismus est nullus, quia sensus formæ est falsus. *S. Th.* 3. P. q. 67. a. 6. ad 3. Ex eadem ratione nullus esset Baptismus, si Petrus Paulum ablueret, et ad An-

dream diceret: Andrea, ego te baptizo. Aliud est de pœnitentia, in qua materia ponitur a pœnitente, forma vero a sacerdote absolvente tanquam judice. In Matrimonio forma sive contractus potest etiam fieri a Procuratore. *Di Castil.* De Bapt. D. 1. n. 181.

§. III. *Resolutio Casuum.*

Casus I. De Mutatione materiæ.

Cœlestinus sub administratione Sacramentorum scrupulis plenus celerrime omnia peragit; is cum nuper infantem baptizaret, loco aquæ e pixide salem effundit super caput infantis verba ex libro pronuntians: mox ubi errorem advertit, aquam effundit, et formam repetit plenus anxietate; postea Dominus Ludimagister, dignitate promotus Baccalaureus, in sacristia D. parochum alloquitur: Parcat A. R. Dominatio: ego scripsi in Philosophia, quod sal nonnisi accidentaliter differat ab aqua, sicut glacies: si hoc: ergo infans modo fuit bis baptizatus. Loco responsionis ait D. Parochus: Stultescis Baccalauree: sale fricatur caro, non abluitur: juxta te baptismus esset affrictio regenerationis, et affrictio salis, cum juxta Apostolum sit lavacrum regenerationis, ad Tit. 3. *Lavacrum aquæ, Ephes.* 5.

12. Q. I. An sal ex eo quod non differat substantialiter ab aqua, et facile possit resolvi in aquam, sit materia apta baptismi. ℟. *Negative*, licet enim non physice, est tamen theologice substantialiter mutata materia, et consequenter inepta ad baptismum, utpote qui essentialiter consistit in ablutione, quæ per salem fieri nequit; cum non amplius sit materia fluida: ergo nec apta ad abluendum. Idem dicendum de glacie: secus si glacies, sal, ros, nix, nebula, vapor resolvantur in aquam: sic enim iterum habent prædicatum, et aptitudinem ad abluendum, quam sacramentum requirit. *La Croix* L. 6. p. 1. n. 22. plura de his in T. 2. de Bapt.

13. Q. II. An Cœlestinus recte egerit, repetendo formam baptismi ad effusionem aquæ. ℟. Prudenter egit; quamvis enim sit speculative probabile, quod sufficiat coexistentia moralis, sive talis conjunctio materiæ et formæ, ut verba communi judicio adhuc censeantur verificari de materia, etsi non coexistant physice, sed statim subsequantur, vel antecedant; sicut ad veritatem hujus propositionis: *bibo*, *sileo*, *sedeo*, sufficit, quod immediate post vel ante prolata verba bibam, sileam etc., in praxi tamen recte resolvit *Jansen.* T. 2. Casu 88. n. 6. quod peccet mortaliter, qui ita administrat sacramentum baptismi, ut forma quoad unam saltem sui partem *physice* non coexistat materiæ, v. g. si verba baptismi proferantur post finitam ablutionem; quia sacramentum exponeretur periculo nullitatis; siquidem gravissimi AA. *Cajet.*, *Scotus* et alii satis probabiliter, et certo tutius requirant coexistentiam physicam. Accedit quod in nostro casu verba fuerint prolata, et conjuncta distinctissimæ actioni a vera ablutione, ergo moraliter non potuissent dici conjuncta cum sequenti vera ablutione.

14. Juvat hic notare sententiam a *Suaresio* l. c. refutatam, quæ docuit, necessarium esse, ut antequam finiatur tota actio materialis, v. g. ablutio, unctio, perficiatur tota forma: Hanc *Suarez* vocat falsam et inprobabilem: tum quia id affirmatur sine fundamento, tum quia neque ad veritatem formæ vel materiæ, nec ad compositionem totius id necessarium est: requirere autem, ut ambæ finiantur in eodem instanti, est præter humanam facultatem, et hoc esset in dubium revocare, an ullum unquam sacramentum sit rite collatum.

Casus II. De mutatione formæ.

Calliopa obstetrix dum in necessitate baptizat, utitur hac forma: ich fersche dich *in Nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti.*

15. Q. I. An baptismus hic sit validus, ubi loco *ich tauffe* ponitur *ich fersche dich.* ℟. Est validus; quia est tantum accidentalis mutatio idiomatis; quamvis enim antiquissimum τὸ *ferschen* idem sit, ac facere Christianum, unde etiam dicitur *Resch Jest*, pro *Christ Jest*, propter usum tamen sumitur multis in locis pro baptizare. Ut refert La Croix ex Haunold, et Lugone in Resp. mor. L. 1. d. 3. sicut etiam in Franconia τὸ *tauffen* secundum pronuntiationem accidentaliter mutatur in *taffen*.

16. Q. II. An obsit valori Baptismi pluralitas idiomatum in eandem formam conflata, uti factum est in casu nostro. ℟. *Negative.* Quia pariter est tantum mutatio accidentalis. Nec requiritur ut audiens, imo nec ut proferens intelligat voces, dummodo sint significativæ illius, quod Christus voluit, et ipse velit hoc significare. Ejusmodi tamen mutatio facienda non est absque necessitate: præsertim ab ordinario Ministro Baptismi, hoc ipso quod sit contra usum Ecclesiæ; in casu autem necessitatis, (ut ait *Gobat* in Exper. t. 2. n. 88.) melius est, ut mulieres, cæterique rudes dum baptizant, utantur lingua vernacula; quia plerumque nesciunt perfecte proferre verba latina, vel saltem solent facile turbari, proferendo sensum latinum.

17. *Porro adverte* I. Ad hoc ut valeat forma constans ex verbis diversorum idiomatum, requiritur 1. ut singulæ voces sint ejusdem significationis cum verbis ordinariæ formæ. 2. Ut in unam orationem conjunctæ eundem sensum referant. II. Contra eorum errorem qui necessarium putant, ut sacramenta a singulis nationibus in vulgari lingua conficiantur, sufficit Ecclesiæ auctoritas. *Nec obstat*, quod alias populus non intelligat propriam verborum significationem; hoc enim necessarium non est, sed sufficit quod intelligatur, illa actione et verbis sacris significari sanctificationem nostram. *Suar.* hic Q. 60. D. 2. Sect. 4. III. Denique si Ecclesia præciperet, ut hoc vel illud idioma tantum adhiberetur in conficiendis Sacramentis, peccaret quidem qui uteretur alio idiomate; valide tamen conficeret sacramentum. *Suar.* ibid.

Casus III.

Damianus ut citius baptizet infantem morti proximum, effundendo aquam dicit: Ego te abluo in Nomine Ss. Trinitatis; alias dicit: In nomine Patris, et Filii, et Spiritus S. ego te baptizo. Nuper cum baptizans dixisset: Ego te baptizo, mox ad pueros confabulantes conversus formam interrupit, clamans: silete garruli, pueri nequam, absurdi pueri, postea perrexit; In Nomine Patris, et Filii, et Spi (hic subito sternutat, et tussit) ritus Sancti.

18. Q. I. An in prima forma: *Ego te abluo in Nomine Ss. Trinitatis* sit facta mutatio substantialis. ℟. Per τὸ *abluo* non fuit facta mutatio substantialis; quia hæc vox est omnino synonyma cum τὸ *baptizo*; idem enim, et quidem æque expresse significat. Per τὸ *in Nomine Ss. Trinitatis* fuit facta mutatio essentialis; quia vox Trinitas tantum confuse et implicite significat personas; Christus autem *Matth.* ult. voluit ut distincte exprimantur. Plures ejusmodi formas vide apud *La Croix* L. 6. p. 1. n. 51. et infra de Baptis. Juxta *Flor.* valet, si dicas: *Baptizetur Servus Christi in nomine P. et F. et S. S.* quia est tantum mutatio activi in passivum, adeoque accidentalis, et persona baptizantis satis exprimitur per ipsam actionem.

19. *Observandum hic I.* Ut verba substituta sint synonyma, et sufficiant ad valorem, debent ex communi institutione et usu, et non tantum ex privato mutantis arbitrio æque distincte significare id quod significant verba, pro quibus substituuntur; alias non æquivalerent iis verbis, quæ Christus voluit adhiberi, vel quibus Ecclesia uti consuevit. *Suarez.* l. c.

20. II. Si aliqua natio non haberet verbum plane synonymum verbo a Christo instituto, aut in Ecclesia usitato, deberet adhiberi verbum vel ex alia lingua, vel ex proprio idiomate illud quod proxime accederet ad significationem a Christo intentam. Sic PP. Missionarii in China, cum in lingua Chinensi non invenirent vocem synonymam voci *Spiritus S.* verba proxime accedentia elegerunt, queis aptissime exprimerent formam Baptismi. Nihilominus *P. Riccius* diu adhuc expectandum judicavit donec diffusa latius fide per Imperium Chinense usus ipse et consuetudo loquendi ratam fixamque significationem arrogasset vocibus ad notanda mysteria necessariis. Ita *Juvencius* in hist. S. J. L. 19. P. 5. §. 15.

21. III. In dubio, an vox substituta sit vere synonyma, cavendum est ne fiat talis mutatio, alioquin dubium redderetur ipsum Sacramentum. *Suar.* l. c. ubi n. IV. addit, quod mutatio in verbum æquivocum tantum sit accidentalis, si tum ex intentione proferentis, tum ex adjunctis verbis et circumstantiis determinentur ad sensum verborum formæ: hinc si in baptismo pro τό *Patris*, dicatur *Parentis*, et minister velit significare *Patrem*, forma erit valida; secus si erronee vellet significare *Matrem*; quia verbum æquivocum proferret in sensu alieno a verbo formæ.

22. *Q.* II. An Damianus valide baptizarit transponendo verba formæ. ℟. Cum transpositio *regulariter* sit tantum mutatio accidentalis, valide baptizavit. *Ratio est, quia regulariter* sola transpositio non mutat sensum verborum a Christo intentum; si vero sit tam enormis transpositio verborum, ut omnino evertat sensum, non perficitur Sacramentum. *S. Th.* p. 3. q. 60. a. 8. ad 3. v. g. si quis diceret: *baptizo et Filii te, et Patris ego Spiritus S. in nomine.* Tunc maxime transpositio facit mutationem substantialem, quando nexus verbi unius cum alio verbo evertit priorem sensum, v. g. si dicas, *quidquid per istam sanctam unctionem deliquisti, indulgeat tibi Deus per visum.*

23. *Q.* III. An interjecta illa reprehensio vitiarit formam. Vitiavit illam tantum accidentaliter (quamvis propter scandalum astantium hoc modo peccatur sæpe graviter, imo et propter irreverentiam et modum corrigendi:) *Ratio est* ex *S. Th.* l. c. quia *si sit tanta interruptio verborum, quod intercipiatur intentio pronuntiantis, tollitur sensus Sacramenti, et per consequens veritas: non autem tollitur, quando est parva interruptio, quæ intentionem proferentis, et intellectum verborum non aufert*; atqui hic fuit parva tantum interruptio: ergo.

24. *Q.* IV. An illa syllabarum interruptio ejusdem vocis *Spiritus* vitiaverit formam. ℟. Cum brevissima tantum fuerit sternutatio, et sequens tussis, non vitiavit formam substantialiter; idem dicendum de brevi respiratione, oscitatione, sputi ejectione etc. Facilius autem fit mutatio substantialis per interruptionem syllabarum, quam verborum; quia illarum unitas minus est divisibilis, ideoque una vel altera vox interjecta inter syllabas ejusdem verbi magis tollit sensum, quam si integris vocibus adjiciatur v. g. si sacerdos, postquam in consecratione dixit: *Hoc est cor* clamet: tacete pueri, et postea pergat: *pus meum.* Denique generaliter *Suar.* l. c. recte concludit: quando vero interruptio sit substantialis vel accidentalis, non potest indivisibili regula definiri, *sed ex modo, et ex duratione temporis et ex aliis circumstantiis prudenter est judicandum*; quapropter ad tollendum omne dubium diligenter cavendum est, ne hujusmodi interpolatio fiat.

25. *Q.* V. An prior syllaba per interjectionem separata ab alia postea debeat repeti, ut simul enuntietur totum verbum. ℟. Convenientius est illam repetere, praesertim si diversa vox interjecta sit. Juvat hic reflectere ad duas regulas, quas tradit *P. Gobat* in *Exper.* T. 1. n. 41. *Prima est*: Tunc solum, et semper facienda est repetitio verborum prius prolatorum cum divisione unius verbi ab altero, vel unius syllabæ ab altera, quando illa sejunctio est tam notabilis, ut prudenter dubitari queat, an per illam impediatur sensus communis, quem ex Christi institutione deberet reddere tota forma. *Secunda est*: Licet venialiter peccetur, si unum verbum, unave syllaba repetatur, seu bis pronuntietur sine rationabili causa, attamen in dubio est inclinandum potius in iterationem, quam in omissionem: quia per omissionem præter irreverentiam sacramenti (quæ sola committitur per iterationem) etiam timendum est damnum spirituale suscipientis sacramentum.

Casus IV.

Egbertus Sacerdos formam absolutionis plerumque balbutiendo pronuntiat: E E Ego te absolvo a pe peccatis tuis etc. Consecrando vero scrupulis obruitur, hinc ridiculo ac frequenti capitis annutu verba profert dicens: Hoc hoc, hoc (postquam aliquantulum hæsit, velocissime profert reliqua) est enim Corpus meum; quoties advertit se ex scrupulis distractum fuisse, integram formam repetit.

26. *Q.* I. An forma balbutiendo prolata ob repetitionem aliquarum litterarum sit valida. ℟. *Affirm.* Quia non mutatur sensus substantialiter: defectus autem ex balbutie ortus facile ex circumstantiis advertitur, et quilibet audiens intelligit totum sensum a Christo intentum. Egbertus tamen ob reverentiam Sacramento debitam tenetur emendare hunc defectum, quantum potest fieri.

27. *Q.* II. An graviter peccent illi, qui formam ita proferunt ut unum verbum vel syllabam bis terve repetant, uti fecit Egbertus scrupulosus. ℟. *Per se* loquendo peccant graviter; quia inducunt novum ritum circa actionem omnium gravissimam: absque prudenti causa mutant formam: denique repræsentant nobis Christum ridicule loquentem, rudioribus, uti etiam Acatholicis scandalum præbent, et actiones sacramentales gravi contemptui exponunt: *per accidens* tamen isti scrupulosi ita agendo leviter tantum, sæpe omnino non peccant, quia nimiis agitati scrupulis vel ex perplexitate, vel sine ulla advertentia ad malitiam aut irreverentiam, unum alterumve verbum repetunt. Hinc *Gobat* in *Exper.* D. 3. n. 95. addit; Credo tamen, tales coram Deo non peccare graviter; quia scrupuli eos adigunt ad hanc parvam stultitiam. Pronuntiare formam sibilando ita ut ab omnibus astantibus percipiatur, annuendo capite et toto corpore, valde indecens est.

28. *Q.* III. An Egbertus ob scrupulosas distractiones bene egerit formam repetendo. ℟. Male egit: quia cum involuntariis ejusmodi distractionibus adhuc stat advertentia sufficiens ad actum humanum. Porro circa repetitionem formæ tene sequentes regulas.

29. *Prima*: Qui certus est, quod erraverit substantialiter in pronuntiatione formæ, tenetur eam in debita materia repetere sub gravi peccato, et quidem absolute, v. g. si quis certo sciret, quod baptizando dixerit: *Ego te in nomine P. et F. et S. S.* quia quilibet Minister Sacramenti tenetur sub gravi obligatione procurare valorem Sacramenti, ne cum gravi irreverentia ipsum Sacramentum nullitati exponatur, et ipse suscipiens defraudetur fructu Sacramenti. Ita *Comm.*

30. *Secunda*: Qui rationabiliter, hoc est ex prudenti ratione dubitat, an formam quoad substantiam recte protulerit; an aliquid substantiale in ea mutarit vel omiserit, tenetur eam repetere sub conditione. V. g. Si non rite.

baptizavi, absolvi, vel consecravi, Ego te baptizo, absolvo. Ita *Bonac.* de *Sacram.* D. 1. q. 1. p. 1. n. 35. Quia in hoc casu iterare formam minus est malum, quam non iterare: per iterationem enim solum est periculum irreverentiæ erga Sacramentum; per neglectam vero iterationem simul est periculum damni illius, qui vult suscipere Sacramentum, ut dictum est n. 25. *Dixi*, formam repetendam esse *sub conditione*: quia incertum est, an ea non sit vere ac rite prolata, adeoque absolute iterata exponeretur periculo falsitatis.

31. *Tertia*: Qui ob leve dubium et inanem scrupulum, adeoque sine rationabili fundamento etiam conditionate repetit formam, per se loquendo, peccat graviter; quia hoc est temere iterare Sacramentum, ideoque ex genere suo grave peccatum. *Confirm.* Ex eo: quia si justa causa repetendi formam non adsit, Minister non potest serio dicere: Si non baptizavi, absolvi, consecravi, baptizo, absolvo, consecro, sed re ipsa potius præsumitur dicere: sive baptizaverim, absolverim, consecraverim, nec ne, Ego te baptizo, etc. Hinc *Gobat* l. c. n. 378. iterationem Sacramenti ex inani dubio et levi scrupulo vocat irrisionem Sacramenti. Nihilominus *Sporer* in Theol. sacram. P. 1. C. 2. num. 99. cum *Tamb.* eos a gravi, non tamen veniali, peccato excusat, qui eo fine *subinde* (non autem *ordinarie*, vel ex consuetudine) sub conditione repetunt formam, ut molesto se expediant scrupulo et conscientiæ consulant; quia tales moti bono fine non offendendi Deum, non videntur gravem irreverentiam Sacramento inferre; adeoque ob heteroclitum judicium excusandi sunt a gravi peccato. Ex his pro praxi deduces, quod is qui alias bene solet pronuntiare formam, et non facile errare, non debeat repetere formam, etsi non meminerit ob involuntarias distractiones, an et quomodo eam protulerit. Secus, si quis frequentius soleat errare.

Casus V.

***Eduardus**, ut instillet devotionem erga B. Virginem ex simplicitate potius, quam malitioso errore baptizans dicit: Te Baptizo in Nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti, et B. V. Mariæ. **Nuper**, cum mulier peregrina prolem suam baptizasset dicendo:* Ich dir tauff in der nom den Fatter unde die Sohn, und das eilig Geist; *mox ipse infantem rebaptizavit.*

32. Q. I. An additio verborum: *et B. Virginis*, reddiderit formam baptismi invalidam. Respondet *S. Th.* P. 3. q. 60. a 8, in Θ. *Si sic intelligatur in Nomine B. V. baptizari, sicut in nomine Trinitatis, quo Baptismus consecratur, non esset Baptismus; talis enim sensus esset contrarius veræ fidei, et per consequens tolleret veritatem Sacramenti; si vero sic intelligatur, quod additur, et in nomine B. V. non quasi nomen B. V. aliquid operetur in baptismo, sed ut ejus intercessio prosit baptizato ad conservandam gratiam baptismalem non tollitur perfectio Sacramenti.* Itaque juxta *eundem* tunc per additionem fit mutatio substantialis, quando verba addita corrumpunt debitum, et catholicum sensum v. g. si quis dicat: Ego te baptizo in Nomine Patris majoris, et Filii minoris, sicut Ariani baptizabant. Si vero talis additio non auferat debitum sensum, fit tantum mutatio accidentalis: v. g. si quis dicat: Ego te baptizo in Nomine Patris omnipotentis, et Filii ejus unigeniti, et Spiritus S. Paracliti. Non tamen licet citra peccatum grave formas ita mutare hoc ipso, quod sit contra usum et praxin Ecclesiæ. Formas dubias vide apud *La Croix* hic n. 34.

33. Q. II. An subtractio τὸ *Ego* formam reddiderit invalidam. ℟. Non fecit invalidam; quia juxta *S. Th.* l. c. tunc per subtractionem fit mutatio substantialis, si diminuatur aliquid eorum quæ sunt de substantia formæ, sive quando vox omissa est essentialis ad exprimendum sensum a Christo intentum v. g. si quis omitteret τὸ *baptizo*, vel aliud synonymum, aut unam e

tribus Personis divinis; accidentalis vero mutatio fit quando subtrahitur aliquid, quod non est de substantia formæ, quia tunc non tollitur sensus verborum a Christo intentus: atqui τὸ *Ego* non est de substantia formæ baptismi: quia per omissionem illius non tollitur sensus a Christo intentus; ergo. *Gobat*, T. 2. n. 69. admittit hanc responsionem esse veram in lingua latina, non vere in Germanica, aut Gallica; in his enim si omittatur pronomen *Ego*, alius erit sensus.

34. Q. IV. An semper peccet graviter, qui omittit vocem aliquam, quæ non pertinet ad substantiam formæ. ℟. Si id fiat cum scandalo vel contemptu, peccat graviter: si sine scandalo et contemptu, peccat leviter, ob materiæ levitatem, ut ait *Laym.* l. c. n. 4. ille autem cum contemptu sufficiente ad peccatum mortale videtur agere, qui omittit aliquam vocem deliberate et studio.

35. Q. V. An altera forma propter solœcismos Germanicos fuerit invalida. ℟. Fuit valida; quia talis corrupta locutio non infert mutationem formæ essentialem: quilibet enim illa verba audiens alium sensum per illa non intelligit, nec in illis circumstantiis intelligere potest, quam illum quem ex verbis debite prolatis intelligeret. Sic *Zacharias* Papa de illa forma: *baptizo te in nomine Patria, et Filia, et Spiritu Sancta*, respondit *S. Bonifacio* (ut refertur c. retulerunt, 86. *Dist.* 4.) *sanctissime Frater, si ille qui baptizavit, non errorem introducens aut hœresin, sed pro sola ignorantia romanœ locutionis infringendo linguam .... baptizans dixisset, non possumus consentire, ut denuo baptizentur*; ergo propter solœcismos non judicavit, illam formam esse invalidam.

36. *Ex his adhuc resolves* I. Quando Minister ob præcipitationem aut balbutiem omittit, vel mutat verborum literas præsertim extremas, v. g. si quis præcipitanter diceret: Ego te baptizo in Nomine *Patri* vel hoc est enim Corpus *meus*, vel ego te absolvo a *peccati tui*; non mutat quidem formam substantialiter, tenetur tamen hanc negligentem pronunciationem posthac corrigere. Dixi *literas præsertim extremas*: quia mutatio primarum literarum facilius vitiat formam; eo quod audientibus plane alienum sensum adferat: v. g. si quis dicat: ego te baptizo in Nomine *Matris* et Filii ... Ratio S. *Th.* l. c. a. 7. ad 3. est, quia mutatæ literæ primæ mutant significationem, mutatæ vero extremæ mutant tantum consignificationem: aliquando tamen etiam ultima litera mutata secum trahit mutationem substantialem v. g. si Confessarius diceret; *absolve* te.

37. II. Minus culpabiles sunt, qui non possunt pronuntiare certas litteras v. g. R dum dicunt, hoc est enim *copus* vel *colpus*. Item qui juxta consuetudinem patriæ aspirationem omittunt dicentes: *Oc* est corpus; item qui juxta consuetudinem loci vel addunt literas impertinentes, sicut teste *Conink* quidam populi loco *Spiritus* dicunt *Espiritus*, et Chinenses, teste *Illsung.*, loco *baptizo* dicunt *bapetizo*, vel qui mutant literas, O pronunciando ut A v. g. Ego te *absalvo* etc.

38. III. Substitutio scriptionis, nutuum, aut aliorum signorum pro verbis facit mutationem substantialem in omnibus Sacramentis, excepto Matrimonio, ut infra dicemus.

39. IV. Juxta dicta n. 11. non valet Sacramentum, si materia applicetur ab uno, et forma pronuncietur ab altero; quia hoc modo sensus formæ est falsus; alter enim non faceret id quod dicit se facere, alter vero non pronunciaret formam. *Excipe* 1. Sacramentum Eucharistiæ, ubi unus potest consecrare hostiam, alter vinum, si primus fieret impotens. 2. Excipe Sacramentum Ordinis: potest enim unus Episcopus conferre potestatem consecrandi, alius absolvendi, quia in utroque hoc sacramento sensus, et veritas harum formarum partialium non dependent essentialiter ab invicem. Idem dicemus de Sacramento Extremæ Unctionis. Vide *La Croix* L. 6. p. 1. n. 33. cum *Dicast.* et *Bern.* et supra n. 11.

40. V. Si minister debitam materiam adhibeat, et formam rite proferat cum intentione faciendi, quod Christus instituit, vel quod Ecclesia Christi facere intendit; *per se loquendo* vere conficit Sacramentum; quamvis ille privato errore contra veritatem Sacramenti laboret. Sic valide consecrat Sacerdos, qui super panem triticeum, et vinum de vite legitima verba utriusque consecrationis pronunciat; etsi erronee putet in consecratione hostiæ τo *meum* significare suum, h. e. Sacerdotis corpus, vel in consecratione calicis τὸ *Hic* significare adverbialiter, sive hoc loco. Pariter valide consecrant Græci, etiamsi putent verba illa, *quod pro vobis tradetur*, quæ solent addere in consecratione hostiæ, esse de essentia formæ, et solum panem fermentatum esse materiam primæ consecrationis, velintque forte hunc ritum in Ecclesiam Latinam etiam inducere. *Ratio horum est*: quia licet Minister errorem privatum speculativum habeat, aut privatam intentionem novi ritus, hic tamen error et intentio, cum saltem implicite conditionata sit, et nitatur supposito falso, ideo superatur ab altera generali intentione absoluta, faciendi nempe quod Christus instituit. Ita *Laym.* L. 5. t. 1. C. 4. n. 5.

41. *Nec dicas*: Zacharias Papa cit. n. 35. respondit, baptismum sub forma *in nomine Patria* etc. fuisse validum, *si baptizans noluerit inducere errorem*: Item *S. Thom.* P. 3. q. 60. a. 8. in Θ. ait: *Et ideo si intendat per hujusmodi additionem, vel diminutionem alium ritum inducere, qui non sit ab Ecclesia receptus, non videtur perfici Sacramentum*: ergo. ℟. Uterque tantum innuit, incertum esse, an talis Minister habeat intentionem faciendi quod facit Ecclesia, vel quod Christus instituit, et consequenter, si hæc intentio desit, Sacramentum esse nullum, quod utique verum est. Responsio patet ex contextu *S. Th.* ibid. enim addit: *non videtur perfici Sacramentum, quia non videtur, quod intendat facere id quod facit Ecclesia.* Dixi supra, *per se loquendo*. Nam in eo casu Sacramentum esset nullum, si Minister errorem suum, aut pravam intentionem tam absolute haberet, ut positive nollet facere quod Christus instituit, aut quod facit Ecclesia. 2. Si expressa intentione efficaciter contraria excluderet veritatem Sacramenti, v. g. si absolute nollet aliter consecrare, quam per *Hic* adverbialiter sumptum, hoc casu Sacramentum esset nullum non ex defectu materiæ vel formæ, sed ex defectu intentionis. 3. Si formæ aliquid adderet, quo illius substantia mutaretur: Vide n. 32. et *Suarez* hic D. 2. q. 60. a. 8. Sect. 5.

CAPUT II. *De Ministro Sacramentorum.*

§. I. *Prænotanda.*

42. Prænot. I. Dum hic quærimus de causa efficiente Sacramentorum, non agimus de eorum Institutore; de fide enim est, omnia Sacramenta N. L. a Christo D. fuisse instituta, ut constat ex Trid. Sess. 7. can. 1. cit. num. 2. Sed agimus de Ministro Sacramentorum, sive de eo, qui operans nomine Christi Sacramentum conficit. In hoc spectari debet 1. *Persona*, et *officium* sive potestas. 2. *Intentio*. 3. *Sanctitas*, sive status gratiæ.

43. II. *Intentio* in genere est voluntas aliquid operandi. Hic sumitur pro voluntate conficiendi Sacramentum, quæ potest habere triplex objectum; *primum* est actio præcise externa; unde quæritur, an sufficiat intentio ponendi præcise actum externum, sive cæremonias externas. *Secundum* est effectus Sacramenti. *Tertium* est facere quod Christus instituit, vel quod facit vera Ecclesia.

44. III. Intentio *primo* alia est *actualis*, quæ in genere est præsens actus voluntatis, quo quis vult aliquid. Hic sumitur pro actu voluntatis advertenter et perceptibiliter imperante confectionem Sacramenti. Alia *virtualis*, quæ est actus voluntatis præteritus, non revocatus, et simul permanens in una

serie actionum quæ pertinent ad finem intentum. Hæc re ipsa est prior intentio actualis, adhuc tenuiter et imperceptibiliter durans, et influens in actionem vi intentionis actualis antea cœptam; ideo alii intentionem actualem dividunt in formalem et virtualem; quia virtualis in se est vere actualis, sive actus tenuis et imperceptibilis adhuc existens in virtute sua h. e. vel *in se*, sed tenuiter, ut ait *Lugo*; vel *in applicatione potentiarum* externarum, ut vult *Suar.* et alii apud *Lohner*, de Sacram. in gen. a. 1. q. 43. vel *in applicatione aliqua ab appetitu sensitivo causata*, ut ait *Haunold*, vel saltem in aliquo suo effectu. Vide *La Croix* L. 6. n. 1326. Intentio virtualis tamdiu censetur perseverare, quamdiu actualis formalis non revocatur, et simul ponuntur media ad intentum finem v. g. si Sacerdos facta intentione celebrandi missam eat ad sacristiam, lavet manus, se induat paramentis etc. quin repetat sub his actionibus perceptibiliter actualem intentionem celebrandi; nihilominus prudenter dicitur vi prioris intentionis hæc omnia agere, et pergere in operando ad finem per formalem intentionem imperatum. Alia *habitualis*, quæ est ipsa intentio actualis præterita, præcise prout necdum est retractata, neque tamen in se, neque in sua virtute, vel aliquo effectu a se relicto existit; et per hoc differt a virtuali; talis potest esse in ebrio aut dormiente.

45. 2. Intentio alia est *interpretativa*, quando quis actualem voluntatem conficiendi Sacramentum, vel ex alio fine operandi nec habet, nec habuit, est tamen ita comparatus animo, ut eam haberet, si de ea cogitaret. Alii cum *Laym.* et *Pontas* V. *Intentio* cas. 1. habitualem confundunt cum interpretativa: hi enim habitualem definiunt esse habitudinem seu facilitatem habendi intentionem, aut exercendi actiones ex intentionibus factas. Alii habitualem sumunt pro virtuali. Præcipue notandum, quod intentio actualis alia sit *directa* sive *exercita*, dum quis vere et actualiter habet voluntatem faciendi id quod facit, quamvis per alium actum reflexum non advertat talem voluntatem. Alia *reflexa*, dum quis reflexe cognoscit, se habere seriam voluntatem hoc vel illud agendi. *Directa* alio sensu est illa, qua aliquid formaliter et in se intenditur, sic opponitur *indirectæ*, per quam intenditur aliquid in alio, ex quo illud secuturum cognoscitur: v. g. si quis intendat ebrietatem, ex qua prævidet secuturum homicidium.

46. 3. Intentio explicita est, qua aliquid in se et sub sua specifica ratione cognitum volumus, ut si quis volens baptizare dicat: Ego *te volo baptizare. Implicita*, qua quis aliud intendit non expresse cogitans de illo, sed de alio in quo illud continetur, seu cum quo connexum est vel naturaliter vel per legem; sic qui vult subdiaconatum, cognoscens saltem in confuso, quod aliqua onera gravia sint illi annexa, implicite intendit ferre illa onera, scil. servare castitatem, et recitare breviarium, quamvis expresse de iis non cogitet. Ita *Gobat* in Exper. t. 1. n. 66. ubi n. 73. addit: unde Turca baptizans in extrema necessitate infantem habet implicite intentionem Sacramentum Baptismi conferendi, modo dicat: *Volo nunc facere id, quod in tali casu faciunt Christiani*; licet ipse non cogitet hanc ablutionem sub his verbis, quæ supponitur rite pronuntiare, esse Sacramentum.

47. 4. Intentio alia est *absoluta*, qua quis vult aliquid sine omni conditione: alia *conditionata*, qua quis aliquid vult sub conditione vel de præsenti, vel de præterito, vel de futuro. Porro conditio alia est *intrinseca*, sine qua non conficitur Sacramentum; ut, *baptizo te, si es homo*: hæc inest omni Sacramento. Alia *extrinseca*, quæ potest abesse, v. g. *baptizo te, si sis masculus*.

§. II. *Principia generalia de persona, intentione et sanctitate Ministri Sacramentorum.*

48. *Principium* I. *Ordinarius Sacramentorum Minister est solus homo viator; non tamen quilibet homo est cujuslibet Sacramenti Minister. Ratio primi est;* quia Christus instituens Sacramenta, et eorum Ministros designans, solis hominibus viatoribus locutus est. 1. *Cor.* 4. de solis hominibus, scil. se et cæteris Apostolis ait S. Paulus: *Sic nos existimet homo, ut ministros Christi, et dispensatores mysteriorum Dei. Matt.* 28. 19. Solis hominibus dixit Christus: *Euntes ergo etc.* Luc. 22. 19. *Hoc facite in meam commemorationem*; et sic de aliis. *Confirm.* 1. ex *S. Th.* qui P. 3. q. 64. a. 7. in corp. ait: *Ad homines pertinet dispensare Sacramenta et in eis ministrare, non autem ad Angelos.* Si quando Angeli, aut administrarint, aut confecerint Sacramenta, id potestate extraordinaria, et ex speciali voluntate divina valide fecerunt. *Bonac.* disp. 1. q. 3 p. 1. n. 9. *Secunda Pars* constat ex *Trid.* Sess. 7. can. 10. de Sacram. in gen. *Si quis dixerit, Christianos omnes in verbo, et omnibus Sacramentis administrandis habere potestatem, anathema sit.* Quis autem sit minister singulorum Sacramentorum in Tract. 2. dicemus.

49. *Princip.* II. *Ad valorem Sacramenti necessarium est, ut minister habeat intentionem vel conficiendi Sacramentum, vel saltem faciendi, quod facit Ecclesia: sufficit autem intentio virtualis; habitualis vero non sufficit, nec interpretativa. Primum* constat ex C. *Flor.* cit. n. 5. et ex *Trid.* sess. 7. can. 11. de Sacram. in gen. *Si quis dixerit, in Ministris, dum Sacramenta conficiunt et conferunt, non requiri intentionem saltem faciendi, quod facit Ecclesia, anathema sit. Ratio S. Thom.* l. c. a. 8. in corp. est, quia materia et forma Sacramentorum de se sunt indifferentes ad esse Sacramenti: ergo ad illud per aliquid debent determinari; atqui non per aliud, quam per intentionem Ministri; ergo. *Confirm.* ex eo quod sine intentione non administrentur Sacramenta modo humano.

50. *Secundum probatur*: licet actualis formalis sit optima; est tamen moraliter impossibile tota durante actione Sacramentali semper habere formalem et expressam intentionem; cum etiam inviti sæpe obruamur distractionibus: adde, quod obligatio habendi formalem, et expressam intentionem exponeret Ministros infinitis scrupulis, ac propter infirmitatem humanam, et involuntarias distractiones sæpissime valor sacramentorum, et salus proximi plurimum periclitaretur; ergo credibile non est, Christum cum tanta difficultate, et incertitudine Sacramenta instituisse. *Confirm.* 1. Virtualis intentio communi modo operandi hominum maxime est accommodata; præterea non est justo difficilior, sed est in morali potestate operantis; denique suo influxu sufficienter præstat; ut operatio Ministri sit deliberata et humana: ergo merito censetur sufficere ex institutione Christi. *Confirm.* 2 Nemo prudenter in maximis negotiis requirit, ut operans durante negotio perceptibiliter actu cogitet, vel dicat: *Ego jam hoc ago, vel serio jam volo hoc agere*: ergo etiam nemo prudenter requiret, ut Minister Sacramenti, dum se præparat, et ipsum Sacramentum administrat, semper intentionem actualem perceptibiliter habeat; sed sufficit, si habita seria voluntate vel conficiendi Sacramentum, vel faciendi nunc quod facit Ecclesia, eo, quo vocatur, se conferat, paramentis se induat, necessaria conquirat, ipsum opus aggrediatur, et si forte mente distrahatur, ab opere cœpto non desistat, sed pergat, et modo humano attendat ad id, quod agit: atqui sic agit, qui Sacramentum administrat cum intentione virtuali: ergo. *Confirm.* 3. ex *S. Th.* p. 3. q. 64. a 8. ad 3. ubi ita habet: *Licet ille, qui aliud cogitat, non habeat intentionem actualem, habet tamen intentionem habitualem* (NB. Juxta Ca-

jetanum s. Doctor hic habitualem sumit pro virtuali juxta usum loquendi illius temporis, uti patet ex contextu) *quæ sufficit ad perfectionem Sacramenti: puta cum Sacerdos accedens ad baptizandum, intendit facere circa baptizandum, quod facit Ecclesia* (ecce intentionem actualem) *unde si postea in ipso exercitio actus cogitatio ejus ad alia rapiatur, ex virtute primæ intentionis perficitur Sacramentum* (ecce virtualem) quamvis *studiose curare debeat Sacramenti Minister, ut etiam actualem intentionem habeat; sed hoc non est totaliter positum in hominis potestate, quia præter intentionem cum homo vult multum intendere, incipit alia cogitare, secundum illud Psal.* 39. *cor meum dereliquit me.*

51. *Prob. Tertium.* Actio Sacramentalis debet esse actio humana, cum sit actio Ministri agentis nomine Christi, et prudenter dispensantis ejus mysteria; atqui actio quæ exercetur cum intentione mere habituali non est humana ac deliberata; supponitur enim nullum actum voluntatis in eam influere: ergo cum intentione mere habituali non potest esse actio Sacramentalis. *Confirm.* 1. Intentio pure habitualis etiam potest esse in amente, ebrio aut dormiente, quin tunc actio humana ponatur vi talis intentionis: ergo intentio habitualis non sufficit ad validam Sacramentorum administrationem. *Conf.* 2. Intentio habitualis nec manet in se, nec in sua virtute: ergo nec potest influere et causare actiones externas modo humano et rationali ponendas nomine et auctoritate Christi. Aliqui *excipiunt* Sacramentum Matrimonii, de quo infra. *Sotus, Lugo, Tann. Gobat.* T. 1. Exper. Sect. 3. a n. 74.

52. *Prob. quartum.* Intentio interpretativa non est intentio, sed esset, si de ea cogitaretur: atqui intentio, quæ non est, non potest esse causa actionis moralis ac humanæ, quale est Sacramentum: ergo. *Antoine* tr. de *Sacram.* c. 2. q. 2. ℟. 3.

53. *Neque dicas* 1. Intentio habitualis sufficit ad applicationem sacrificii cras celebrandi, item sufficit ad valide recipienda Sacramenta: imo ad recipiendam extremam unctionem sufficit interpretativa: ergo etiam ad conficienda Sacramenta sufficit. ℟. ad 1. N. conseq. disp. est: quia applicatio sacrificii se habet ut donatio conditionata, v. g. cedo tibi fructum sacrificii, si cras celebravero; donatio autem talis impleta conditione transit in absolutam, et donatarium facit dominum rei, etsi actus donationis physice non amplius existat dum impletur conditio. Intentio autem pertinet ad confectionem Sacramenti; ergo ut possit causaliter influere, debet saltem in sua virtute existere dum fit Sacramentum. Ita *Viva* p. 2. de Sacrament. disp. 3. q. 2. a. 3. contra *Vasq.* qui negat antecedens. ℟. etiam ad 2. et 3. Suscipiens se habet passive, nec operatur nomine Christi; ergo minor advertentia in eo requiritur; Minister vero se habet active, et quidem ut operans nomine Christi, adeoque in eo requiritur major advertentia et libertas.

54. *Princip.* III. *Ad Sacramentum valide conficiendum non requiritur in Ministro fides, nec sanctitas sive status gratiæ; hic tamen requiritur ad Sacramentum licite conficiendum; unde per se loquendo peccat mortaliter, qui conficit Sacramentum in statu peccati mortalis tanquam Minister ad id consecratus, vel specialiter ab Ecclesia deputatus. Primum* patet ex *Trid.* Sess. 7. Can. 4. de Bapt. *Si quis dixerit, Baptismum, qui etiam datur ab hæreticis in nomine Patris, et Filii, et Spiritus S. cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia, non esse verum Baptismum, anathema sit.* ibid. Can. 12. de Sacrament. *Si quis dixerit Ministrum in peccato mortali existentem, modo omnia essentialia, quæ ad Sacramentum conficiendum aut conferendum pertinent, servaverit, non conficere aut conferre Sacramentum, anathema sit. Ratio* autem: quia Sacramenta virtutem suam habent ex meritis Christi, suntque moraliter actio-

nes Christi: ergo valorem suum non habent a sanctitate Ministri secundarii, qui tantum operatur in virtute Christi, ut ait *S. Thom.* l. c. a. 9. *Conf.* 1. ex 1. *Cor.* 3. ubi reprehenduntur æmulantes de præcellentia Ministrorum: *Quid igitur est Apollo? quid vero Paulus? Ministri ejus, cui credidistis. Confirmat.* 2. ex S. Greg. Naz. qui Orat. 40. in S. Bapt. ait: *Sicut non refert, an sigillum sit aureum vel ferreum, quo fit potestas aut Regis gratia: an Medici manus sit sana, vel infirma, quæ medicinam applicat, ita non refert, an Minister nobis per Sacramenta applicans merita Christi sit fidelis vel Sanctus.* Hinc PP. si alicubi dicant, hæreticos esse rebaptizandos, loquuntur de iis, qui non sunt baptizati adhibita debita materia vel forma.

Prob. etiam secundum ex *S. Thom.* p. 3. q. 64. a. 6. in corp. ubi ait, *conveniens esse, ut Sacramentorum Ministri sint justi, quia Ministri debent Domino conformari secundum illud Levit.* 19. *Sancti eritis, quoniam Ego sanctus sum . . . et ideo non est dubium, quin mali exhibentes se Ministros Dei et Ecclesiæ, in dispensatione Sacramentorum peccent. Et quia hoc pertinet ad irreverentiam Dei* (quatenus scil. mancipium diaboli, et hostis Christi vult sustinere personam Christi in sanctissima actione Christi) *et contaminationem Sacramentorum, quantum est ex parte ipsius peccatoris, licet Sacramenta secundum se incontaminabilia sint; consequens est, quod tale peccatum ex genere suo sit mortale*, et quidem Sacrilegii, eo quod sancta indigne tractet in re gravi. *Confirm.* 1. *S. Paulus ad Tit.* 1. ait: *Oportet enim Episcopum sine crimine esse, sicut Dei dispensatorem*; ergo et alios dispensatores mysteriorum Dei oportet esse sine crimine. *Confirm.* 2. ex Rituali Romano: *Impure, et indigne Sacramenta ministrantes in æternæ mortis reatum incurrunt. Sacerdos ergo si fuerit peccati mortalis sibi conscius (quod absit) ad Sacramentorum administrationem non audeat accedere, nisi prius corde pœniteat: sed si habeat copiam Confessarii, et temporis locique ratio ferat, convenit confiteri.* Vide etiam *Trid.* sess. 14. c. 6.

55. *Adverte*: Quæ dicta sunt de sanctitate Ministri, intellige de *Ministro solemnitatis*, h. e. de eo, qui ratione certi officii, et specialis consecrationis ad Sacramenta administranda deputatur, qualis est Episcopus ordinans, Sacerdos consecrans etc. *Minister* autem *necessitatis* est, qui in casu necessitatis Sacramentum administrat, licet ad tale ministerium neque ex officio, neque ex speciali consecratione sit deputatus, qualis est quilibet Laicus in necessitate baptizans. De hoc ait *Laym.* lib. 5. t. 1. c. 5. n. 9. Si Laicus, vel alius Clericus, præter Sacerdotem, in casu necessitatis baptizet cum conscientia peccati mortalis, non videtur plus, quam venialiter peccare. *Ratio* est, quia Ministri necessitatis non vi officii, et ordinationis ac status, sed per accidens et quasi permissive tantum propter necessitatem Sacramentum ministrant: ergo non videtur ex hoc titulo illis imposita gravis obligatio ministrandi Sacramentum in statu gratiæ. Contrarium docent *Gabr.*, *Vasq.*, *Lugo*, et alii graves AA. eo quod talis actio moraliter non minus sit actio Christi, et quod sancta sancte a quolibet, a nullo autem indigne et irreverenter tractanda sint; unde stante utriusque sententiæ probabilitate, pro praxi Laici bene instruendi sunt, ut in casu necessitatis baptizantes prius eliciant contritionem perfectam.

56. *Sed Quid*, Si Sacerdos ob repentinam necessitatem ita urgentem, ut non supersit spatium eliciendæ contritionis, statim debeat baptizare, aut absolvere? ℟. In tali casu per accidens excusabitur a peccato mortali. Ita expresse *S. Thom.* l. c. ad 3. ubi simul confirmat responsionem n. præced. datam: *In articulo tamen necessitatis non peccaret baptizando in casu, in quo etiam posset baptizare Laicus: sic enim patet, quod non exhiberet se Ministrum Ecclesiæ, sed subveniret necessitatem patienti.* Eodem

modo excusari potest a gravi peccato, qui vel ignorat, vel non cogitat, se esse in statu peccati, dum Sacramentum administrat.

§. III. *Resolvuntur Casus de Intentione Ministri.*

Casus I.

Juxta Martyrologium Romanum 25. Aug. Genesius, cum in theatro coram Diocletiano mysteriis Christianorum illuderet, et mimice baptizaretur ab alio mimo, inde sanctificatus est, et postea martyr obiit.

57. Q. I. An valeat Sacramentum collatum a Ministro, qui omnem ritum externum, formamque observat, intus vero in corde suo apud se resolvit: *non intendo facere, quod facit Ecclesia.* ℟. Non valet. Vide Propos. 28. ab. *Alex. VIII* damnatam: item Can. 11. Sess. 7. n. 49. cit. Denique idem *Trid.* Sess. 14. c. 6. declarat pœnitentem non esse vere, et coram Deo absolutum, *si sacerdoti animus serio agendi, et vere absolvendi* desit, et postea subjungit: *Nec is esset, nisi salutis suæ negligentissimus, qui sacerdotem joco se absolventem cognosceret, et non alium serio agentem sedulo requireret.* Eadem est ratio de cæteris Sacramentis. Ex quibus infertur, quod non sufficiat sola intentio ponendi cæremonias externas; alias posset confici Sacramentum etiam cum intentione opposita non faciendi, quod facit Ecclesia, quod in *cit. propos.* est damnatum. Præterea intentio faciendi rem indifferentem ad esse Sacramentale non est sufficiens ad valorem Sacramenti; atqui sola intentio peragendi eos ritus et externas cæremonias mere materialiter est intentio faciendi rem indifferentem ad esse Sacramentale: ergo non sufficit. *Confirm.* ex Decreto *Leonis X* ubi hic 12. Art. Lutheri damnatur: *Si confessus non esset contritus, aut Sacerdos non serio, sed joco absolveret, si tamen credat se absolutum, verissime est absolutus.*

58. Q. II. Unde ergo baptismus mimice collatus vim suam obtinuerit? ℟. Martyrologium Romanum nullibi baptismo mimice collato vim tribuit, sed asserit tantum, Genesium, cum illuderet mysteriis Ecclesiæ, ex instinctu divino subito immutatum, et rite postea baptizatum, ac martyrio coronatum fuisse. Juxta alios si baptismus sine intentione collatus fuerit, Genesius non vi illius baptismi, sed vi amoris divini, quo ille subito divina gratia exarsit, ac vi contritionis, quam elicuit, sanctificatus fuit. Iterum juxta alios, mimus jocose baptizans vere tamen intentionem habuit faciendi, quod faciunt Christiani.

59. Ad historiam de s. Athanasio, qui puer alios pueros ex joco baptizasse fertur, respondet *Viva* in Cursu Theol. p. 7. diss. 3. q. 2. art. 2. Ideo approbatum fuisse ab Alexandro Patriarcha Alexandrino baptismum illum, quia Athanasius præsumebatur habuisse intentionem sufficientem, eo quod interrogatus a Patriarcha dixerit, se voluisse facere, quod viderat Episcopum Alexandrinum fecisse. Alii hanc historiam tanquam valde dubiam merito existimant, quamvis referatur ex *Gratiano* ad C. Spiritus Sanctus 58. caus. 1. q. 1.

Casus II.

Edmundus Sacerdos vocatur a Sacristano ad excipiendas Confessiones; is ab initio paululum invitus, eo quod a componenda concione avocaretur, pacate tamen respondet: statim veniam: mox sepositis libris, et calamo pergit ad Confessionale, quin aliam intentionem præmittat; post absolutionem anxius hæret, an ex defectu intentionis valida fuerit hæc absolutio, tandem se solatur ex sententia S. Th. in 4. dist. 6. a. 2. Quod non requiratur intentio mentalis: item ex 3. p. q. 64. a 8. ad 2. Quod suppleat illum defectum fides, ac devotio. Item quod in verbis, quæ pro-

fert Minister, exprimatur intentio Ecclesiæ, quæ sufficiat ad perfectionem Sacramenti, nisi contrarium exprimatur ex parte Ministri.

60. *Q.* I. An Edmundus censendus sit habuisse sufficientem intentionem? ℟. Quamvis hic modus tam obiter accedendi ad Sacramenti administrationem ordinarie tenendus non sit, in casu tamen posito prudenter censeri potest, Edmundum habuisse sufficientem intentionem, scil. actualem directam, quamvis non reflexam, quia vocatus ad Confessiones excipiendas hoc ipso, quod dixerit, *statim veniam*, implicite dixit: *Statim administrabo Sacramentum pœnitentiæ*, quam voluntatem sufficienter continuavit per accessum ad Confessionale; hanc virtualiter habuit, actu excipiens confessionem, pœnitentiam injungens et absolvens, quæ omnia vi illius responsi, et in eo contentæ intentionis libere et humano modo egit; ergo. Idem in simili casu respondet *Burgh.* cent. 2. cas. 62. cum *Riginaldo et Diana*. Consentit *Gobat*, T. 1. Theol. Exper. n. 84. vide etiam *La Croix* lib. 6. p. 1. n. 59.

Neque dicas: Juxta n. 44. actualis intentio est actus advertenter et perceptibiliter imperans confectionem Sacramenti: atqui talem actum non habuit Edmundus advertenter ac perceptibiliter: ergo. ℟. D. Maj. est actus imperans advertenter reflexe N. directe vel exercite C. Edmundus reflexe quidem non advertit, quod actu habeat voluntatem conficiendi Sacramentum; eam tamen revera actualiter ita habuit, ut si reflexe de hoc actu cogitasset, dicere aliud non potuisset, quam: *satis advertenter volui, et intendi id facere, ad quod vocabar*, h. e. *volui administrare Sacramentum pœnitentiæ.* Signum autem sufficiens habitæ intentionis actualis et directæ est, si quis præsens animo, et attente faciat, quod facit, etiamsi antecedenter reflexe et expresse non dixerit vel cogitaverit; *Intendo hoc facere.* Vide *La Croix* l. c. cum *Bellarm.* ubi addit ex *Herinx*, quod scrupulosæ reflexiones ad intentionem potius devotionem impediant.

61. *Q.* II. An resolutiones ex *S. Thoma* fuerint sufficientes et rite applicatæ. ℟. *Primo.* Si intellexerit, quod non requiratur intentio mentalis expresse manifestata, recte sensit: sic enim s. Thomam explicant *Gonet et Viva* l. c. ℟. *Secundo.* Quod fides ac devotio suppleat defectum intentionis perperam intellexit, cum hæc non sit sententia Angelici D, sed aliorum ab ipso relata: eatenus tamen fides ac devotio possunt dici supplere non quidem ipsum defectum omnis intentionis, sed advertentiæ sive reflexæ cognitionis illius, quatenus ex eo, quod sibi præsens, attente ac devote administraverit Sacramentum, quivis prudenter judicare potest, quod ad hanc actionem Sacramentalem sufficientem habuerit intentionem, et quod dubium de ea ceu scrupulus merito sit contemnendum. Idem sensus est de *tertia* sententia *S. Thom.* uti patet ibid. ex contextu.

62. *Q.* III. An defectum intentionis suppleat Christus aut Ecclesia. ℟. Etsi graves AA. id olim senserint; post Conc. tamen Flor. et Trid. certum est, quod nullum fiat Sacramentum, si debita materia, vel forma aut intentio ministri desit. Unde hoc solatium speculativum relinquimus iis AA. qui vixerunt ante Flor. et Trid. de quibus ait *Sporer* in Theol. Sacram. p. 1. c. 3. n. 160. *Nec credo D. Thom. vel alios ita sensuros fuisse, si post illa Concilia scripsissent.*

63. *Q.* IV. An et qualis attentio requiratur.

℟. Requiritur talis attentio sive applicatio mentis, vi cujus Minister ita sit præsens animo, ut externæ cæremoniæ rite et humano modo peragantur: debite pronuncietur forma, et convenienter applicetur materia: hinc voluntaria distractio sub administratione Sacramenti juxta *Gobat.* l. c. n. 97. est peccatum veniale; mortale vero, si adsit periculum aliquid notabile omittendi vel mutandi circa materiam aut formam; vel si intercedat contemptus actualis, vel virtualis, qualem juxta *Tamb.* hic l. 1. c. 2. §. 1. is habere censendus est, qui nonnisi oscitanter, et distracte consuevit administrare Sacramenta.

64. Q. V. Quomodo peccet, qui sub actuali consecratione, per notabilem partem Canonis *voluntarie* distrahitur. ℟. Sunt, qui cum *Tamb.* l. c. et aliis gravibus AA. censent, quod talis peccet graviter, eo quod sit gravis irreverentia, in sacrificio tam distracte agere cum Deo, quo profitemur illum esse summe venerandum. Juxta plures autem talis tantum peccat venialiter, modo non adsit periculum aliquid omittendi, aut contemptus n. præced. explicatus; quia tunc distractio nec ratione sui, nec ratione periculi, aut contemptus esset gravis irreverentia, nec ratione præsentis Christi; alias voluntaria distractio sub Communione etiam foret grave peccatum, quod est contra communem, ita *Jansen.* cas. 88. n. 18. addit *Gobat.* l. c. n. 97. majus esse periculum peccati mortalis propter distractiones in Confirmatione, et Extrema Unctione, eo quod formæ horum Sacramentorum sint prolixiores; ib. negat, everti essentiam Sacramentorum per distractiones. Plura de Sacr. in specie.

Casus III.

Eleusippus confessarius parvulos, aliosque rudes sæpe sub conditione absolvit: si habeas sufficientem rationem, et dolorem etc. Consuetudinariis ordinarie dicit, dabo tibi absolutionem, sed ea conditione, ut evites hanc peccandi consuetudinem.

65. Q. I. An ad conficiendum Sacramentum requiratur intentio absoluta. ℟. Requiritur absoluta, ita ut non sufficiat conditionata nisi hæc ipsa tunc transeat actu in absolutam. Quia actio Sacramentalis debet esse efficax; atqui conditionata non est talis, sed sola absoluta; conditionata enim nihil ponit in esse, nisi subsistente conditione transeat in absolutam; uti transit de præterito, vel præsenti reipsa subsistente: ergo. Ita *Sporer* cum *Comm.* l. c. n. 128. Unde peccat graviter, nec valide conficit Sacramentum sub conditione de futuro, qua suspenditur valor: *Ratio* est: quia non est in potestate Ministri posita actione Sacramentali suspendere valorem Sacramenti; imo si sub administratione non intendat conferre validum Sacramentum, postea nec erit validum, sive conditio impleatur, sive non, quia actio Sacramentalis tunc non est, quando impletur.

66. Q. II. An Eleusippus valide absolverit sub prima conditione. ℟. Ad 1. valide absolvit; quia fuit conditio de præsenti, quæ non suspendit intentionem, et actionem, sed facit eam statim transire in absolutam, et efficacem, *Laym.* L. 5. t. 1. c. 5. n. 13. similes conditiones refert *Sporer* l. c. n. 129. v. g. *baptizo*, vel *absolvo te, si adhuc vivis.* Eodem modo conditiones de præterito per se loquendo non invalidant Sacramentum, quia etiam istæ extra causam positæ, et jam tum absolutæ sunt, quando fit actio Sacramentalis; v. g. *Baptizo te, si baptizatus non sis: absolvo te, si concubinam e domo ejecisti, si alienum restituisti etc.*

67. Q. III. An, et quando licite possit ac debeat confici Sacramentum sub conditione de præterito, vel præsenti. ℟. 1. Nunquam licet Sacramentum *sine rationabili causa* administrare sub conditione de præterito, vel præsenti: qui enim sub conditione profert formam Sacramentalem, conficit Sacramentum cum dubio et incerto eventu aut effectu, adeoque Sacramentum exponit periculo nullitatis: si enim conditio intentioni adjecta non subsisteret reipsa, Sacramentum vere esset nullum: ergo sicut nunquam sine gravi causa v. g. necessitatis, licet adhibere materiam vel formam dubiam, ita nunquam absque gravi causa necessitatis vel magnæ utilitatis licet Sacramentum conficere sub conditione de præterito, vel præsenti. ℟. 2. Si vero adsit rationabilis causa necessitatis, vel quando urget prudens ratio dubitandi (et non tantum inanis scrupulus) an Sacramentum vere confectum, aut collatum sit, aut hic et nunc conferri possit, potest ac debet conferri Sacramentum sub conditione de præterito vel præsenti; ut patet ex

c. 2. de Bapt. L. 3. Decret. tit. 42. et ex praxi; nam Parochus, dum merito ac prudenter dubitat, an obstetrix infantem rite baptizaverit, recte iterum baptizat sub conditione: *si non sis baptizatus*: ideo Eleusippus in rationabili dubio, an puer, vel rudis (idem dicendum de moribundo) habeat sufficientem usum rationis, aut dolorem, recte addidit absolutioni conditionem: *Si habeas sufficientem rationem, aut dolorem*, vel *si sis debite dispositus*; in tali enim casu ipsa ratio prudens removet culpam ex parte Ministri. *Sporer* l. c. n. 128. Pariter juxta *Babenst.* T. 8. p. 1. D. 2. n. 16. confessarius in *prudenti* dubio, an pœnitentem jam absolverit, nec ne, licite addit conditionem: *Si nondum te absolvi.* Ejusmodi tamen conditiones consultius sola mente, quam verbo fiunt, ne forte pœnitens, si audiat, perturbetur.

68. Q. IV. An Eleusippus valide absolverit sub altera conditione de futuro. ℟. Si consuetudinarios absolvendo sub conditione intenderit tantum eos confirmare magis in serio proposito vitandi occasionem, valide et absolute absolvit: si vero intenderit suspendere absolutionis effectum, donec purificetur conditio, invalide absolvit juxta n. 65. De aliis conditionibus, præsertim quarum eventus humano modo non est cognoscibilis, v. g. *baptizo te, si Deus te prævideat cras moriturum, vel si sis prædestinatus*, uno verbo sufficiat notasse, quod adjectio hujusmodi conditionis numquam sit licita.

69. *Porro observa* I. Intentio Ministri etiam debet esse *determinata ad certam materiam, et personam. Ratio* est. Quia intentio Ministri debet ferri in illud, quod per formas Sacramentorum significatur: atqui per eas significatur materia et forma determinata: ergo. *Confirm.* Intentio debet esse efficax: atqui efficax nequit esse, nisi tendat ad singularia, quæ sunt determinata: ergo. *Ita communiter.* Hinc si Sacerdos haberet ante se duas hostias volens tantum unam consecrare non determinando quam, neutra consecraretur; intentio enim non esset determinata quoad materiam. Item si Cajum ablueres, et dirigeres formam Baptismi ad Titium; falsa esset forma, et invalidus Baptismus. Valet tamen Sacramentum, si error sit tantum speculativus circa personam, v. g. si Confessarius absolvat Petrum, putans esse Paulum, aut si quis baptizet masculum, putans esse puellam: item qui putaret, unam tantum se habere hostiam, cum habeat duas sibi cohærentes, probabilius consecraret utramque. *Ratio* est, quia ordinarie est, et semper debet esset intentio conferendi Sacramentum personæ præsenti, non vero expresse restringitur ad hanc in individuo personam, vel ad hanc unicam hostiam quam Sacerdos apposuit, sed ad materiam appositam, et sibi moraliter approximatam, ergo quilibet censetur juxta hanc ordinariam intentionem conficere Sacramentum, *nisi eam expresse excludat.* Ita *Bened. XIV.* L. 7. de Synod. c. 26. num. 1. docet, Episcopum Ordines collaturum laudabiliter quidem sub censuris præcipere, ne quis canonico impedimento irretitus, aut sine legitimo patrimonio ad ss. Ordines accedat; improbat tamen omnino Episcopi protestationem, se non habere intentionem ordinandi irregulares, censuris innodatos, legitimo patrimonio, aut beneficio, vel literis dimissorialibus sui Ordinarii carentes. *Ibid. n.* 2. subjungit, si quis aliquo ex iis impedimentis detentus ordinetur sub tali protestatione, cui alligata fuerit Episcopi intentio, talem iterum absolute esse ordinandum: si dubia sit Episcopi intentio, ordinationem sub conditione esse repetendam; denique infert: quare melius Episcopus prius de idoneitate ordinandorum inquiret, et ab illa protestatione circa intentionem abstinebit.

Præterea error circa personam obstat valori matrimonii, hoc ipso quod hic error obstet valori contractus, ut dicetur de Matrimonio.

70. II. Non sufficit ad valorem Sacramenti intentio tantum indirecta, sed requiritur *directa.* Hinc non valet baptismus collatus ab ebrio, vel dormiente, qui voluit antea sic conferre. *Primo.* Quia actio Sacramentalis debet esse actio humana; atqui actio posita a plene ebrio, vel dormiente non est humana,

cum non fiat libere, nec ex deliberatione rationis: ergo. *Secundo.* Talis actus non sufficit ad contractum humanum; ergo multo minus ad actum Ministri, quem Christus voluit esse dispensatorem fidelem mysteriorum Dei. *Tertio.* Pronuntiatio formæ in tali statu non est locutio humana, quia non manifestat id, quod tum judicat; cum non habeat usum rationis et judicii: ergo. Ita *La Croix* L. 6. p. 1. n. 55.

71. III. *Non licet, etiam ex gravi causa, simulare administrationem Sacramentorum*; ideoque peccaret graviter Sacerdos, qui metu mortis adactus ad consecrandum, ficte tantum consecraret. Vide propos. 29. ab *Innoc. X* damn. *Ratio* est, quia talis simulatio non tantum est gravis irreverentia in Sacramentum, sed etiam reale mendacium in re gravi; talis enim exercite, et ipso facto diceret, se conficere Sacramentum, cum tamen reipsa non conficeret. Atqui juxta *Innoc. III* c. *Super eo.* De usuris: *Neque pro vita defendenda licitum est mentiri.* Ergo. Adde, quod Sacerdos ille hostiam exponeret adorationi præsentium, et idololatriæ externæ a se ipso committendæ: Sic *Innoc. III* c. 7. de celebr. Miss. innuit, quod gravius peccet Sacerdos, qui simulat conficere corpus Christi, quam ille, qui conficit in mortali.

Confirm. ex resolutione Congregationis Sancti Officii coram Pontifice habitæ die 6. Sept. 1625., quam refert *Bened. XIV* Tom. II. Bull. in Literis ad Archi-episcopum Tarsensem, quæ incipiunt: *Postremo mense*, de Baptismo Judæorum, ubi §. 20. ita habetur: *Sacra congregatio universalis Inquisitionis habita coram Sanctissimo, relatis literis Episcopi Antibarensis, in quibus supplicabat pro resolutione infrascripti dubii: An cum Sacerdotes coguntur a Turcis, ut baptizent eorum filios, non ut Christianos efficiant, sed pro corporali salute, ut liberentur a fœtore, comitiali morbo, maleficiorum periculo, et Lupis, an in tali casu possint saltem ficte eos baptizare, adhibita baptismi materia sine debita forma? Respondit negative, quia Baptismus est janua Sacramentorum, ac protestatio fidei, nec ullo modo fingi potest.*

72. *Neque dicas*, simulationem formalem quidem esse illicitam, h. e. illam, quæ fit cum voluntate directa decipiendi; licitam vero videri simulationem materialem, quæ fit ob justam causam v. g. ob metum gravem, permittendo tantum aliorum deceptionem; fere sicut per æquivocationem directe non intenditur, sed ex justa causa tantum permittitur aliorum deceptio, ut dictum P. 1. n. 537. R. Quoties simulatio externa est Deo injuriosa, nullatenus licet, nequidem ad declinandam mortem: sic nullam ob causam licet ficte pejerare, blasphemare sine animo blasphemandi, aut exterius tantum thus adolere idolo absque animo adolendi, tacere aut dissimulare fidem, quando catholicus a potestate publica de ea interrogatur; ut constat ex propos. 18 ab *Innoc. XI* damn.: ergo etiam ejusmodi simulatio materialis tantum est illicita, quia est Sacramentis injuriosa: reverentia enim illis debita non tantum exigit, ut sancte, sed etiam ut sincere tractentur. Addit *Viva* in propos. 29. ab *Innoc. XI* damn. n. 14. quod in thesi proscripta fuerit tantum quæstio de simulatione materiali: ergo sub hoc sensu etiam tantum fuit damnata.

73. Ex his resolves 1. Non licet proferre verba consecratoria sine intentione consecrandi, si Sacerdoti ab hæretico vel venefico intentaretur mors nisi consecraret omnem panem in foro extantem. Ita *Viva* l. c. n. 2.

74. 2. Non licet hostiam non consecratam pro consecrata præbere peccatori, quem Sacerdos ex sola confessione scit esse indignum Eucharistia; imo nequidem licet, etsi Sacerdos cum hostia non consecrata teneat simul aliam consecratam, ut circumstantes debitum objectum suæ adorationis habeant; tum quia Sacerdos mentiretur, et adstantes deciperet; significaret enim se dare hostiam consecratam, quam non daret: tum quia præberet adstantibus occasionem adorandi hostiam non consecratam, tum quia ipse externam adorationem illi exhiberet; quæ omnia sunt illicita. Ita *Duarte V. Simulatio*, n. 535.,

ubi contrariam sententiam vocat prorsus improbabilem et falsam, *Suarez* intolerabilem. *Viva* l. c. n. 10. cum *Henriq.* ait licitum esse in tali casu, si præbeatur hostia consecrata peccatori occulto, sed statim retrahatur, et in ciborio reponatur, si id fieri possit: si vero aliter fieri non possit, porrigenda est hostia consecrata, ne talis peccator diffametur, aut Confessionis sigillum frangatur, juxta exemplum Christi, qui potius Judæ proditori S. Corpus suum porrigere voluit, quam infamare illum.

75. 3. Non licet Confessario verba absolutionis ficte proferre, h. e cum intentione non absolvendi supra indispositum, etsi gravissima mala ei essent intentata; quia et hoc modo mentiretur non sine gravi irreverentia Sacramenti.

76. Q. I. *Quid ergo agendum Confessario, qui, si indigno negaret absolutionem in conspectu plurium adstantium, proderet indignitatem peccatoris et violaret sigillum.* ℟. Non deberet ficte formam absolutionis pronuntiare, nec liceret submissa voce dicere: *Neutiquam*, et postea clara voce addere: *Ego te absolvo*; sed deberet aliud, v. g. *Misereatur tui*, recitare, et data sola benedictione pœnitentem (NB. *prius monitum de non impertienda absolutione*) dimittere. *Ratio est*: quia sic non adhibetur forma Sacramenti: ergo nec in tali simulatione irrogatur Sacramento injuria, neque hoc modo intendit decipere adstantes, sed non prodere indignitatem hominis, et non violare sigillum. Ita *Viva* contra *Card.*, l. c. *Duarte* l c. n. 537. et seq. Eodem modo non peccat, qui ingreditur confessionale ea intentione, ut consulat Confessarium, quia ingredi confessionale sine animo simulandi Sacramentum est res de se indifferens.

77. *Neque dicas*: Juxta eundem *Viva* l. c. n. 12. ob urgentem metum gravem licet simulare contractum matrimonialem, v. g. *si Elesbaan post celebrata sponsalia peccaverit cum Eugenia sorore sponsæ suæ, ac propter impedimentum dirimens ex hac copula ortum nolit implere promissionem: ad vitandam autem mortem, quam ei parentes sponsæ minitantur, potest contrahere matrimonium cum intentione se non obligandi, et simulandi contractum.* Ergo a pari. ℟. cum cit. *Viva* C. Ant. N. Cons. *Ratio est.* quia dum contractus matrimonialis simulatur, non ponitur materia aut forma Sacramenti, neque mutuus consensus: econtra dum quis simulat administrationem Sacramenti, v. g. pœnitentiæ, dicendo, *Ego te absolvo*, sine animo absolvendi, tunc ponit formam a Christo institutam ad conficiendum hoc Sacramentum. Adde, quod in Sacramento Matrimonii magis attendatur ad consensum internum, quia contractus non qualiscunque, sed verus et internus, quamvis per signa externa manifestetur, est materia matrimonii: in aliis vero Sacramentis magis attenditur ad signa externa; et ideo hæc nunquam licet simulare ob urgentem metum.

78. Contrarium resolvit *Duarte* l. c. n. 540. ubi pro praxi suadet, ut talis sponsus ad S. Pœnitentiariam pro dispensatione super impedimento recurrat, vel de eo cum Episcopo conferat. *Quid autem, si res moram non patiatur?* ℟. Tunc manet probabilis sententia *Vivæ*, quam, ut ipse ait, docent communiter cum *Palao*; vel saltem juxta hanc probabilem posset contrahere cum intentione petendi dispensationem super impedimento.

79. IV. Denique sufficit in Ministro sex primorum Sacramentorum intentio coacta, quam is nollet quidem habere, nunc tamen habet, quia ab extrinseco cogitur: v. g. *Si Parochus a Satrapa cogatur baptizare in ædibus privatis, etsi antea absolute noluerit, nisi in templo baptizare, ex gravi tandem metu cedit coactioni, et baptizat*: tunc sufficit hæc intentio coacta: est enim actio humana, simpliciter libera, capax meriti et demeriti, et tantum secundum quid involuntaria. Ita *La Croix* L. 6. p. 1. n. 60.

Excipe Matrimonium, ad quod Ecclesia requirit perfectiorem libertatem, ut infra dicemus.

Casus IV. De Sanctitate Ministri.

Erasmus a juventute vitiis addictus, absolutis studiis factus Diaconus ordinarie ministeria sui Ordinis obit in statu peccati mortalis: factus Sacerdos in eodem statu peccatorum sacra legit, excipit confessiones, S. Communionem distribuit, aliaque Sacramenta administrat, ritus in Ecclesia usitatos vel plane omittendo, vel contemptim tractando.

80. Q. I. An Erasmus Diaconus obeundo in statu peccati mortalis officia Ordinis, v. g. cantando solemniter Evangelium, peccaverit mortaliter. ℟. Probabiliter non peccavit graviter: quia tales actus, licet exerceantur ex officio, non tamen sunt confectivi alicujus sacramenti, nec producunt aliquam sanctitatem internam ex opere operato; nec immediate versantur circa Eucharistiam, sicut illius distributio. A peccato tamen veniali excusandus non est, hoc ipso, quod solemni ritu exerceat talem actum, ad quem est consecratus. Ita *Lugo* hic n. 152. *Bernal. Henriq.* L. 10. C. 13. n. 3. cum plurimis. Contra *Sylvest. Victoria, Cajet.* Nostram responsionem *Suar.* P. 3 D. 16. q, 65. Sect. 3. vocat securam et in rigore veram; ubi tamen addit, quod ille Subdiaconus vel Diaconus peccaret graviter, qui haberet animum frequenter exercendi ejusmodi actus solemniter in statu peccati mortalis, vel si habeat hanc consuetudinem; eo quod talis consuetudo vel propositum videatur oriri ex contemptu formali, vel virtuali. Sic explicat illud *Greg. IX* c. ult. de temp. Ordinat. ubi de notoriis criminibus agitur.

81. Juxta eundem *Suar.* l. c. pariter excusantur a peccato gravi, qui in minoribus Ordinibus constituti exercent actus illorum ordinum in statu peccati mortalis. Tum quia valde remoti sunt a proprio actu sanctificandi, vel ministrandi Sacramenta, tum quia non satis constat, Ordines minores esse Sacramenta. 2. Nec peccat graviter Clericus, qui in peccato mortali tangit res sacras, v. g. calicem, corporale etc. secluso contemptu, aut scandalo; tum quia hæc censetur materia levis, tum quia de nullo constat præcepto, unde tanta malitia colligatur. 3 Nec peccat graviter Episcopus in mortali conficiendo Sacramentalia: qualia sunt consecratio templi, benedictio Abbatis, vestium sacerdotalium, aquæ lustralis, cinerum etc. confectio Chrismatis et Olei infirmorum, collatio primæ Tonsuræ; quia hæ non sunt moraliter actiones Christi, nec conferunt immediate sanctitatem animæ. Idem sentiendum de prædicatione verbi Dei. *Suarez* ibid. Nec peccat graviter Sacerdos solemniter benedicens nuptias. Vide *La Croix* l. c. n. 96. contra *Lugonem, Gonet*, et alios.

82. Q. II. An et quomodo peccaverit Erasmus conficiendo et distribuendo in peccato gravi S. Eucharistiæ Sacramentum. ℟. ad 1. Sacrum legendo in statu peccati mortalis peccavit graviter 1. conficiendo: 2. Suscipiendo indigne: 3. peccavit ministrando, et quidem sibi indigno. Sufficit tamen in confessione dicere: Celebravi Missam in peccato mortali, et distribui s. Comm. *La Croix* l. c. n. 93. Meminerint Sacerdotes accessuri ad Sacrificium tremendum, quæ in V. T. a Deo fuerint statuta. *Levit.* 21. *Incensum et panes offerunt Deo, et ideo sancti erunt Deo.* Ib. c. 22. *Sacerdotes, qui accedunt ad Dominum, sanctificentur, ne percutiat eos.*

℟. ad 2. Juxta veriorem sententiam dispensando fidelibus Eucharistiam peccavit graviter. *Ratio* est; quia hæc dispensatio est sacrum et gravissimum ministerium: ergo etiam gravis irreverentia est in mortali illam exercere. *Confirm.* Dispensans Eucharistiam vere repræsentat personam Christi, sicut in ultima Cœna eam Apostolis dispensavit; ergo talis gravem irreverentiam committit in Christum, sanctissimum ejus corpus dispensando in eo statu, in quo scit se esse hostem Christi, et mancipium diaboli. Hinc *Isaias* c. 25. monet: *Mundamini, qui fertis vasa Domini.* Ita *Sylv. Suar.* l. c. *Valent. Bona-*

cina D. 1. q. 3 p. 2. n. 13. *Laym. L.* 5. t. 1. C. 5. n. 7. et alii. Contrarium tenet *Vasq. Lugo*, *Sporer* hic n. 172. et multi cum *Diana*; cum quibus

Si dicas. 1. Dispensans Eucharistiam non conficit Sacramentum; ergo non est minister Sacramenti, ergo nec in eo requiritur sanctitas ministri: ℟. D. Cons. ergo non est minister sicut in aliis Sacramentis, in quibus ipsa confectio est ministratio C. non est vere dispensans aut minister modo huic Sacramento specialiter conveniente N. Cons. Sacramentum Eucharistiæ, modo aliis Sacramentis non communi, est permanens; ergo etiam longe aliter administratur; nempe *conficiendo*, et *dispensando*: ergo congruum est, ut non solum conficiens, sed etiam dispensans sit fidelis minister, et congrua puritate ministret.

Si dicas 2. Sacerdos in mortali constitutus, et ab uno altari ad aliud portans S. Hostiam, vel cum illa dans benedictionem non peccat graviter: ergo nec eam porrigens Fidelibus. ℟. N. Cons. Solum transferens Eucharistiam de uno loco in alium non dispensat Corpus Christi, neque ponit actionem proxime ordinatam ad gratiam suscipienti conferendam ex opere operato, sicut distribuens Eucharistiam: ergo. *Confirm.* Sacerdos distribuens Eucharistiam vere dicitur Minister Christi, et Dispensator Mysterii Dei, et quidem Altissimi: ergo recte ab eo exigitur, ut *fidelis* sit dispensator et justus.

83. *Si dicas* 3. Ergo Sacerdos in mortali constitutus tot peccata committit, quot hominibus dispensat Eucharistiam actu continuo successivo. *Bonacina* cum *Conink* l. c. num. 15. hoc concedit, eoquod singulæ distributiones sint actiones completæ et numero diversæ. Sed ℟. probabilius talis Sacerdos unicum mortale committit: quia ex parte communicantium tota hæc distributio se habet per modum unius convivii, ex parte autem Sacerdotis administratio se habet per modum unius ministerii compositi ex pluribus quasi partialibus actibus. Unde juxta *Stoz* L. 1. p. 3. num. 341. ejusmodi Sacerdos sufficienter se accusat in Confessione, quod in mortali pluribus sine interruptione præbuerit Eucharistiam.

84. *Q.* III. An et quomodo peccet Sacerdos in mortali absolvendo pœnitentes. ℟. Toties peccat graviter, quoties absolvit; quia singulæ absolutiones sunt diversa novi Sacramenti confectio, neque integrant unam totalem absolutionem: ergo nec possunt sumi per modum unius judicii compositi ex pluribus actibus, sicut multorum comestio aut sumptio Eucharistiæ ad eandem mensam dicitur unum convivium, aut unica cœna Domini. Ita *Bonac. Escob. Dicast. Platel.* de Sacram. num. 74. Alii cum *Lug. Diana*, *Gobat*, *Stoz*, l. c. num. 346. dicunt, probabile esse, quod tantum semel peccet graviter; eo quod videatur esse unum ministerium, adeoque sufficere, si dicat in confessione; *semel absolvi plures in mortali.*

85. *Q.* IV. An peccet Sacerdos in mortali constitutus, nisi antequam excipiat confessiones, ipse confiteatur, sed tantum eliciat contritionem. ℟. cum *Suar.* l. c. Sect. 3. quamvis major sit præparatio et omnibus in praxi suadenda, quæ fit per confessionem; sufficit tamen prius elicere contritionem, quam detur absolutio a peccatis; siquidem obligatio confitendi singularis ante sumptionem Eucharistiæ habeatur ex proprio et speciali præcepto; ut constat ex *Trid.* sess. 13. Can. 11. *Et ne tantum Sacramentum indigne, atque ideo in mortem, et condemnationem sumatur; statuit atque declarat ipsa S. Synodus illis, quos conscientia peccati mortalis gravat, quantumcunque etiam se contritos existiment, habita copia confessarii, necessario præmittendam esse confessionem Sacramentalem.* Adeoque Sacerdos celebraturus Missam propter sumptionem Eucharistiæ tenetur prius sub gravi obligatione confiteri, si habeat copiam Confessarii; non item administraturus alia Sacramenta.

86. *Q.* V. An teneatur Minister ritus in Ecclesia usitatos Sacramenta administrando servare. ℟. *Affirm.* et quidem sub gravi obligatione; quia illi ritus sunt actiones pertinentes ad virtutem Religionis, spectant enim ad decentem

Sacramentorum administrationem, ad excitandam devotionem, et institutæ sunt ad sacram significationem; præcipue autem, quia Ecclesiæ præceptum circa hos ritus est de re gravi; præterea neglectus earum cæremoniarum induceret maximam difformitatem in administrandis rebus sacris. *Confirm.* ex *Triden.* Sess. 7. Can. 13. *Si quis dixerit, receptos et approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus, in solemni Sacramentorum administratione adhiberi consuetos, aut contemni, aut sine peccato a Ministris pro libitu omitti, aut in novos alios per quemcumque Ecclesiarum Pastorem mutari posse, anathema sit.* Excusatur a peccato, qui urgente necessitate cæremoniam tantum accidentalem omittit; peccat vero graviter, qui aliquem ritum, licet tantum accidentalem ex contemptu omittit; judicando esse tantum inanem vel ineptam cæremoniam; quia hic contemptus redundat in ipsam Ecclesiam. Ita *Suar.* l. c. Sect. 5. ubi addit, quod secluso contemptu hic admittenda sit parvitas materiæ in omissione ex judicio prudentum æstimandæ.

87. *Ad alios casus hic resolvendos* Observa I. Contrahens matrimonium in mortali satisfacit in Confessione dicendo quod in eo statu peccati contraxerit matrimonium, quamvis probabiliter ut suscipiens, et ut ministrans Sacramentum dupliciter peccet: *La Croix* L. 6. p. 1. n. 93.

88. II. *Non licet petere vel recipere Sacramentum a Ministro indigno, præsertim non tolerato* (h. e. tali, qui nominatim per sententiam declaratus est excommunicatus vel suspensus, vel qui est notorius Clerici percussor) excepto baptismo in casu necessitatis, et pœnitentia in articulo mortis. *Ratio est*: quia non licet ab illo petere id, quod ipse sine peccato præstare nequit, alias cooperareris alterius peccato: atqui ejusmodi indignus Sacramentum administrare non potest absque peccato extra casum necessitatis; ergo. Ex eadem ratione non licet petere, nec recipere Sacramentum ab indigno licet tolerato, *quem moraliter constat peccaturum ministrando*, si alius adsit probus, ac dignus Minister; quia quilibet ex lege charitatis tenetur impedire peccatum proximi, quando hoc facile et sine gravi suo incommodo potest impedire: ergo. Si vero adsit justa ac gravis causa v. g. si urgeat præceptum confitendi, aut sumendi Eucharistiam, nec possit absolute, vel non sine gravi incommodo adiri alius Minister dignus, licet petere, et recipere Sacramentum ab indigno tolerato, h. e. tali, qui licet in peccato gravi constitutus sit, nominatim tamen denuntiatus non est tanquam excommunicatus etc. quia tunc ipsa urgens necessitas, aut gravis causa excusat, quo minus tenearis impedire alterius peccatum, et permittit petere id, quod alius ex sola malitia sua non daturus est sine peccato. Multo magis id licet, si certo non constet de Ministri malitia ut habetur in c. *Vestra* 7. de Cohab. Cler. *sine dubitatione itaque teneatis, quod a Clericis et Presbyteris, quanquam fornicariis, quamdiu tolerantur, nec habent operis evidentiam, licite divina mysteria audiantur, et alia recipiantur Sacramenta Ecclesiastica.*

89. III. Qui scienter confert Sacramentum indigno, seu non rite disposito, *per se* loquendo, peccat mortaliter; tum quia talis cooperatur indignæ susceptioni, et consequenter alieno peccato; tum quia in re gravi agit contra obligationem officii sui, vi cujus tenetur fideliter dispensare Sacramenta, juxta illud 1. Cor. 4. v. 2. *hic jam quæritur inter dispensatores, ut fidelis quis inveniatur.* Denique agit contra expressam voluntatem Christi id vetantis *Matth.* 7. v. 6, *nolite dare Sanctum canibus*, h. e. indignis. Quando per accidens licite conferatur Sacramentum indigno, dicetur de Sacramentis in specie.

90. Unde infertur 1., quod Minister Sacramenti debeat prudenter saltem posse præsumere, suscipientem esse dignum; alias non esset prudens, et fidelis dispensator, seque exponeret periculo ministrandi indigno: et privandi Sacramentum ejus effectu primario. Is autem sufficientem cautelam, vel diligentiam censetur adhibere, qui sollicite attendit ad praxin Ecclesiæ, ad

naturam cujusque Sacramenti, et qui procedit juxta commune judicium proborum, ac prudentum. Sic in Sacramento Pœnitentiæ accuratior requiritur notitia dispositionis, utpote quæ requiritur ad valorem Sacramenti, et sine accurata, quantum fieri decet, notitia non potest debite ferri sententia Confessarii Judicis. Hinc etiam pro conferendis digne Ordinibus juxta Trid. accuratum præmitti oportet examen.

91. Infertur 2. Quod peccatori publico publice petenti aliquod Sacramentum, excepta Pœnitentia, negari illud debeat, uti etiam occulto peccatori occulte petenti, cui scil. sine scandalo, et sine ejus infamia denegari potest; *excipe* casum, quo indignitas cognita est ex sola confessione Sacramentali, ut ait *Gobat*. l. c. n. 271. contra *Antoine*. Vide *S. Th.* P. 3. q. 80. a. 6. Nomine publici peccatoris intellige illum, qui de crimine vel juridice convictus est; vel si illud commiserit in loco publico coram multis; vel quando fama delicti ex sufficientibus indiciis orta jam ad multos pervenit, et tamen nulla verosimilis præsumptio est emendationis, vel pœnitentiæ. Non tamen sufficit suspicio levis, imo nec probabilis de indignitate, sed exigitur violenta, quia sola probabilis relinquit prudens dubium, in dubio autem quisque habendus est probus. Violenta autem suspicio nequit probabili ratione deponi: ergo gignit moralem certitudinem de indignitate. *Ita Gobat.* l. c. n. 269. *cum Suar.*

92. IV. Minister, qui ex officio curam gerit animarum non tantum ex charitate (quæ obligat etiam cæteros, qui pastores animarum non sunt) sed etiam ex justitia tenetur administrare Sacramenta subditis rationabiliter petentibus. Vide *Trid.* sess. 23. C. 1. de Reform. *Ratio est*: Quia talis Minister ad hoc se obligavit, dum admisit officium pastoris; ideoque accipit stipendium, et sustentationem a subditis, ut fideliter præstet illa, quæ sunt boni pastoris; inter hæc autem facile præcipuum est administrare Sacramenta.

93. Hinc inferes 1. Quod ille Curatus peccet graviter, qui Sacramenta juste, et rationabiliter petentibus denegat. 2. Qui in iis administrandis frequenter se ita difficilem, et morosum præbet, ut homines ab usu Sacramentorum absterreat. 3. Maxime peccat, qui ægrotos, et moribundos ex negligentia, vel incuria destituit necessariis auxiliis spiritualibus. Vide *Gobat* t. 1. Theol. exper. n. 108. et 112.

CAPUT III. *De Subjecto, et effectibus Sacramentorum.*

§. I. *Prænotanda.*

94 I. Circa *Subjectum Sacramentorum* ex consensu TT. tanquam certum supponitur 1. Solum hominem viatorem esse subjectum Sacramentorum; hic enim nomine subjecti intelligitur is, qui recipit Sacramentum, et est capax effectus Sacramenti; atqui solus homo viator est capax illius: ergo. 2. Non omnes homines esse omnium Sacramentorum capaces; sic fœminæ capaces quidem sunt Baptismi, Confirmationis etc. non tamen Ordinis. 3. Ut suscipiens Sacramenti effectum percipiat, Sacramentum suscipiendum esse non tantum valide, sed etiam licite. Ad utrumque requiritur aliqua dispositio; de hac modo agemus; quæstio autem procedit tantum de adultis, infantes enim, et perpetuo amentes baptizantur, quin se prius disponant per actum propriæ voluntatis, utpote cujus sunt incapaces: unde eorum intentionem censetur supplere Christus, et Ecclesia, sicut in civilibus tutor supplet pro pupillo. *Ratio* horum est voluntas Christi volentis per Sacramenta tantum sanctificare hominem viatorem, et simul volentis, non quemlibet esse cujuslibet Sacramenti subjectum, quæ voluntas nobis tum a Scriptura, tum ab infallibili Ecclesia manifestatur.

» Dispositio in baptizando, si est infans (ut supra dictum) aut perpe-
» tuo amens, nulla requiritur; si vero adultus, tres circumstantiæ dari pos-
» sunt: 1. Si jam prius sit *justificatus* per charitatem, aut contritionem,

» requiritur sola intentio, saltem habitualis recipiendi baptismum. 2. Si non » sit justificatus, solum tamen habeat peccatum *originale*, sufficit fides, » spes, et propositum saltem virtuale servandi obligationes hominis Chri- » stiani: *accedentem enim ad Deum oportet credere etc.* ad Hebr. 11. 3. » si habeat etiam peccatum *personale*, requiritur insuper saltem attritio su- » pernaturalis. Quod si *reviviscere* ponatur postea Baptismus valide sed in- » fructuose susceptus, distinctio est adhibenda: vel obex in baptismo fuit » solum *privativus*, id est, omissio alicujus dispositionis præviæ; et sufficit » supplere, quod est omissum: vel obex *positivus* novum mortale post vel » sub actuali forma baptismi admissum; et requiritur contritio, vel attritio » cum Sacramento pœnitentiæ.

95. II. Sacramentum suscipitur *valide tantum*, quando confertur subjecto capaci secundum debitam materiam, formam, intentionem tum Ministri, tum recipientis: *valide et licite tantum* suscipitur, quando quoad debitam materiam et formam, et intentionem subjecto quidem capaci, sed habenti obicem negativum sive materialem confertur. *Obex materialis* sive *negativus* est inculpabilis omissio dispositionis necessariæ ex ignorantia aut impotentia inculpabili. Fictio seu *obex formalis*, aut *positivus* ponitur, quando quis voluntarie et scienter cum peccato mortali suscipit Sacramentum; adeoque cum obice tantum materiali suscipitur quidem Sacramentum absque peccato, sed et sine gratia. Denique *valide*, *licite*, et *fructuose* simul suscipitur Sacramentum, quando cum fructu et effectu Sacramenti, sive quando non tantum confertur secundum debitam materiam, formam, et intentionem conferentis, sed et cum debita dispositione suscipientis. Porro Sacramenta dicuntur suscipi ficte in duplici sensu: *primo, in sensu vulgari*, quando quis simulat se suscipere Sacramentum, cum tamen non habeat voluntatem illud suscipiendi: Sacramentum cum tali fictione est, et manet nullum, adeoque nunquam potest reviviscere. *Secundo*, *in sensu Theologico*, quando Sacramentum suscipitur valide quidem, sed cum obice sive impedimento gratiæ: sic Sacramentum dicitur validum, sed informe. Vide dicta n. 3.

» *Q.* I. An Sacramenta valide et ficte suscepta remoto obice reviviscant » et gratiam causent.

» ℟. *Reviviscunt ad gratiam Baptismus*, *Ordo*, *et Matrimonium*; imo » probabilius *omnia* excepto solo Sacramento Eucharistiæ. *Sit casus*: Titius » valide, sed cum peccato nulla attritione retractato, suscipit Baptismum, » deinde init cum Berta matrimonium; hac mortua ordinatur in statu pec- » cati mortalis; tandem concipit perfectam contritionem aut attritionem cum » Sacramento Pœnitentiæ, probabilius tempore remoti obicis baptismus re- » mittit peccatum originale, et personalia ante Baptismum commissa; Sacra- » mentum Matrimonii et Ordinis operantur suas gratias proprias; Eucharistia » tamen interea sacrilege suscepta nihil operatur. *Rat. ex S. Thoma*, *S. Au- » gust. Castrop. et multis aliis.* 1. Alias peccatum *originale*, quod juxta » Trid. Sess. 7. c. 4. proprie, adeoque tanquam a causa deletur a Bapti- » smo, non posset remitti: *non per baptismum in re*, uti qui ponitur in- » fructuosus; *nec per Baptismum in voto*, quia contritio sequens non pot- » est esse votum baptismi, utpote jam valide suscepti, et non iterandi. 2. » Esset nimis difficile, si *Conjuges et Sacerdotes* perpetuo carere deberent » gratia data ad obligationes diuturni sæpe Matrimonii et Sacerdotii; maxi- » me cum Character hujus connaturalem habeat connexionem cum gratia Or- » dinis et Ordo iterari non possit. Neque vero par est ratio *cum Eucharistia*, » in qua sequeretur ex reviviscentia absurdum hoc, quod Sacerdos per 50. » annos sacrilege celebrans, in articulo mortis contritus, consequeretur omnem » illam gratiam, quam acquisivisset, si quotidie digne celebrasset, quod est » contra persuasionem omnium. *V. La Croix.* E contra Eucharistia, si remo-

» veatur obex, antequam consumptæ sint species, causat gratiam, ut tenent » plurimi cum D. Thoma, cum subjectum jam sit dispositum, et cum permanente Sacramento adsit auctor omnis gratiæ, non videtur negandum, quod » gratiam causet; hinc qui sacrilege communicavit, si statim conteratur, antequam species sint consumptæ, accipit effectum Sacramenti.

» *Dices.* 1. Baptismus præcedens in re potest dici *conditio*, et contritio, » vel Sacramentum Pœnitentiæ subsequens *causa* deletiva peccati ante Baptismum contracti. 2. Non potest dici, qualis *dispositio* requiratur ad reviviscentiam. 3. *Opus mortuum*, e. g. oratio in peccato peracta, nunquam reviviscit ad meritum: ergo neque Sacramentum. 4. *Omnis causa* habens » virtutem activam remoto impedimento operatur: ergo etiam Eucharistia .... » ℟. *Ad* 1. N. quia sic nec Trid. sumitur *in sensu proprio*, nec probatur, » quod *Pœnitentia* habeat talem virtutem. *Ad* 2. Si peccatum est *ante Baptismum* solummodo commissum, requiritur et sufficit dispositio alias ad » Baptismum requisita, e. g. attritio. Si *in Baptismo* ita est commissum, » ut peccatum datum sit in ultimo instanti, quo complebatur Baptismus, » requiritur probabilius vel contritio, vel attritio cum Pœnitentiæ Sacramento, » seu medium de se justificativum; quia jam fuit peccatum hominis Christiani, et materia Sacramenti Pœnitentiæ. *Ad* 3. N. C. Quia Sacramentum operatur ex virtute Christi, et *opere operato*. *Ad* 4. D. A. *omnis causa necessaria*, *et physica* C. A. intentionalis, et libera N. A.

» *Q.* 2. An Sacramentum Pœnitentiæ possit esse validum et informe. De » reliquis Sacramentis, maxime initerabilibus, id omnes facile admittunt: » specialis difficultas est in Pœnitentia, quæ requirit dolorem et propositum. » *Sit casus.* Cajus committit duo mortalia, furtum et impietatem erga parentem: oblitus furti dolet solum de impietate ex motivo huic soli proprio; » fructum non operatur absolutio sacramentalis ob gemina illa Theologiæ » principia: *In hac providentia non remittitur unum peccatum sine altero*: » et *Nullum remittitur peccatum sine retractatione.* Quær. modo, an tamen » hæc confessio sit valida, ut deinceps impietatem commissam non debeat » confiteri.

» ℟. Quamvis utraque sententia probabiliter propugnetur, *placet tamen affirmativa*, quod sit valida. Ita *Thomistæ*, *Suarez*, *Lugo*, et universim 22. *Auctores apud La Croix*, et teste Dicastillo ante Vasquez *communis.* Quia dolor *qua universalis*, cadens etiam supra peccatum memoriæ non occurrens, non est pars ad substantiam valoris requisita, sicut integritas materialis, cum Trid. tantum exigat dolorem simpliciter, qui sit » *detestatio de peccato commisso cum proposito non peccandi de cætero*: » ergo sicut in confessione peccatorum venialium dolor universalis solum pertinet ad integritatem Sacramenti, etc. *Plura V. apud Viva.*

» *Dices*: 1. Ille dolor requiritur ad valorem confessionis, qui requiritur » *ad fructum*: cum Conc. PP. etc. nullum discrimen faciant in hoc: sed etc. » 2. Dolor, qui requiritur ad fructum, est *pars Sacramenti*, qua deficiente » non datur totum Sacramentum quoad substantiam. 3. Dolor requisitus debet » esse *vitæ veteris odium, juxta Trid. Sess.* 14. *c.* 4. *quo projiciuntur omnes iniquitates.* ℟. *ad* 1. N. Conc. et PP. loquuntur de *via ordinaria*, et peccato cognito. *Ad* 2. Est Sacramenti *materialiter integri*, et formati gratia » Sacramentali etc. C. Sacramenti ut sic, et formaliter integri N. *Ad* 3. Hoc » requirit Sacramentum *fructuosum qua tale.*

» *Q.* 2. An Sacramenta vivorum per accidens causent primam gratiam.

» *Sit casus.* Sempronius elicit attritionem supra peccata, sed per defectum » in Confessario latentem absolvitur invalide, sicque bona fide accedit ad » s. Synaxin: *alias* putat se elicere contritionem, sed reipsa fuit attritio, » sic adit Sacramentum Matrimonii, aut recipit Extremam Unctionem. Q. An » Communio, Extr. Unctio etc. per accidens conferat attrito justificationem.

» ℟. Affirmative *cum S. Thoma de Confirm. Scoto*, *aliisque plurimis*.
» *Ratio* 1. Quidquid dici potest ad commendandam virtutem Sacramenti, et
» bonitatem Christi instituentis, et non pugnat cum revelatis, quæ Deus per
» Ecclesiam nobis innotescere voluit, recte dicitur: sed hæc virtus etc. 2. *Sa-*
» *cramenta mortuorum* causant per accidens præter finem primarium suæ in-
» stitutionis secundam gratiam, ergo vicissim etc. 3. Eucharistia dicitur pas-
» sim a Scriptura et Patribus panis *vivificans*, sanguis *abluens peccata*,
» abstergens sordes etc. in quo divitias amoris sui explicuit Christus, Extrema
» unctio delens reliquias, et si *in peccatis sit*, *remittentur ei etc.* ex altera
» parte præsumendum est, quod homo *bona fide* agens citra suam culpam
» non sit defraudandus hoc favore etc.

» *Dices* 1. Illud operantur Sacramenta, *quod significant*: sed Sacramenta
» vivorum non significant primam gratiam, Eucharistia significat alimentum,
» quod non datur mortuo. 2. Talis homo sumit *Sacramentaliter* Sacramen-
» tum, hoc est sine culpa et fructu simul. 3. Non daretur hic effectus *in-*
» *fallibiliter*, ergo non est Sacramentalis ... ℟. *ad* 1. N vel D. M. hoc ope-
» rantur *per se*, quod significant C. M. etc. et *Ad* 2. *Sacramentaliter tan-*
» *tum* sumere est sumere sine fructu et simul cum conscientia peccati mor-
» talis, ut Catechismus Romanus explicat Trid. *impuro ore et corde*. *Ad* 3.
» Datur *infallibiliter*, quia ex promissione divina accessoria primariæ pro-
» missioni.

» *Coroll.* Sic pariter defendunt passim quod pro *diversitate dispositionis*
» detur diversa etiam gratia *ex opere operato*, et simul ex opere operantis.
» *V. Scholast.*

96. III. Aliud est Sacramentum, aliud res, sive effectus Sacramenti; per Sacramentum tantum intelliguntur signa, externa, materia, scil. et forma, quæ tantum significant, et non significantur; res tantum Sacramenti est gratia, quæ significatur, et significat; Sacramentum autem simul, et res Sacramenti est Sacramentum susceptum cum gratia. Porro ad essentiam Sacramenti non pertinet, ut *actu* semper conferat gratiam, sed ut sit collativum gratiæ, sicut essentia causæ non est actu causare sive producere gratiam, sed esse productivum gratiæ. *Laym.* L. 5. t. 1. c. 6. n. 1. vide dicta n. 3.

97. IV. *Gratia divina* proprie dicta est donum supernaturale absolute indebitum, gratis concessum a Deo creaturæ rationali, pertinens aliquo modo ad vitam æternam. Gratia ratione finis 1. dividitur in gratia datam, et gratum facientem: *Gratis data* est donum supernaturale indebitum non in propriam recipientis, sed in aliorum salutem per se et primario ordinatum. *S. Paulus* novem species hujus gratiæ recenset 1. Cor. 12. *Gratum faciens* est donum supernaturale ad propriam recipientis salutem per se et primario ordinatum.

2. Gratia gratum faciens *ratione modi existendi* dividitur in externam et internam; *Externa* extrinsecus hominem afficit, uti prædicatio Evangelii, institutio Sacramentorum, Incarnatio, passio, exemplum Christi etc. *Interna* in ipsa anima recipitur, ut gratia sanctificans, habitus infusi, illustratio Spiritus Sancti proponens intellectui vel verum supernaturale credendum, vel bonum supernaturale agendum, sic vocatur *gratia intellectus*; si autem sit immediata motio, inclinatio, excitatio voluntatis divinitus facta ad aliquid supernaturale, dicitur *gratia voluntatis*. Interna subdividitur in actualem et habitualem: *Actualis* est, quæ per modum actus seu motionis transeuntis conceditur.

3. Gratia actualis *ratione diversi respectus ad liberum consensum* dividitur *primo* in excitantem, et adjuvantem; *Excitans* gratia, sive *operans*, et *præveniens* consistit tum in illustratione intellectus, tum in motione voluntatis, quos actus vitales indeliberatos Deus in nobis physice quidem, non tamen moraliter et libere agentibus, ideoque sine nobis excitat, ut bene velimus. *Adjuvans*, *cooperans*, et concomitans consistit in auxilio supernaturali,

quo Deus nobiscum libere agentibus ad omnes et singulos actus supernaturales liberos concurrit. *Secundo* dividitur in gratiam sufficientem, et efficacem: *Efficax* est, quæ dat posse simul et operari, suumque effectum certo et infallibiliter assequitur. *Sufficiens* pure talis, et ut efficaci opposita, est illa, quæ dat quidem posse operari, sed non ipsum operari, ex defectu voluntatis illam habentis, non autem ex defectu ipsius gratiæ. De his plura vide in Tract. de Gratia apud TT. Scholasticos. Nobis sufficiat sequentia breviter adnotare; 1. quod ad omnes actus supernaturales, et vitæ æternæ vel de congruo, vel de condigno meritorios, etiam ad initium fidei, et pium credulitatis affectum requiratur auxilium gratiæ interioris et supernaturalis, ut constat ex *C. Chartag.* anno 418. contra Pelagianos, item ex C. Araus. II anno 529. contra Massilienses congregatis, item ex Trid. sess. 6. can. 1. 2. et 3. *Non enim sumus sufficientes aliquid cogitare ex nobis quasi ex nobis; sed sufficientia nostra ex Deo est.* 2. Cor. 3 et *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum,* ait Christus *Joan.* 6. v. 44. 2. Certum est, dari a Deo hominibus gratiam necessariam ad salutem, vide *Trid.* sess. 6. can. 17. et propos. 5. ab *Alex. VIII* damnatam. 3. Admittimus, dari in statu naturæ lapsæ gratiam internam pure sufficientem, adeoque merito damnatam esse illam Jansenii propositionem: *Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur.* Item merito damnatam esse ab *Alex. VIII* propositionem in ordine sextam. Gratia enim sufficiens satis manifeste insinuatur a S. Scriptura; sic Isaiæ 53. increpatur vinea, quod non ferret uvas: *Matth.* 11. Corozaitæ, quod non agerent pœnitentiam: *Act.* 7. v. 51. Judæi, quod resisterent Spiritui Sancto: ubi innuitur tum sufficientia ad bene agendum, tum resistentia aut neglectus oblati sufficientis auxilii: frustra enim reprehenditur cæcus, quod instituta bene agendi non legat. Manet etiam gratia sufficiens verum beneficium, quatenus præbet sufficientiam ad bene operandum, carentia autem bonæ operationis unice ponitur a libertate operantis. *Gratia habitualis* est, quæ confertur per modum habitus, sive qualitatis permanentis: hæc subdividitur in virtutes infusas, dona Spiritus Sancti, et gratiam sanctificantem, vel justificantem. *Virtus infusa* est, quæ naturæ viribus acquiri nequit, sed a solo Deo infunditur, estque vel theologica, vel moralis. *Donum Spiritus S.* vocatur habitus supernaturalis, quo quis proxime disponitur, ut a S. Spiritu ad actiones quasdam præstantissimas eliciendas moveatur: septem numerantur hujusmodi, quorum tria, scil. donum *sapientiæ, intellectus, et scientiæ* ad facultatem intelligendi, quatuor reliqua, scil. donum *consilii, pietatis, fortitudinis*, et *timoris* ad voluntatem pertinent. *Gratia Sanctificans* est habitus supernaturalis infusus animæ, quo homo formaliter justus, Deo gratus, capax eliciendi actus meritorios, filius Dei adoptivus, et hæres beatitudinis efficitur. Hæc dicitur *prima*, quando homo per eam ex injusto fit formaliter justus, ex inimico amicus; ut sit hæres secundum spem vitæ æternæ: *secunda* vocatur, quando homo justus in eadem crescit, ac magis magisque justificatur; adeoque gratia prima nullam præsupponit in subjecto gratiam justificantem, supponit vero eam gratia secunda. Porro *gratia sacramentalis* est ipsa gratia sanctificans, habens annexum sibi speciale jus ex Dei ordinatione ad certas gratias actuales, assequendo fini singulis Sacramentis proprio idoneas.

§. II. *Principia generalia de Subjecto, et effectu Sacramentorum.*

97. *Principium I. Ad Sacramentum quodcunque (excepta sola Eucharistia) valide suscipiendum requiritur in adulto 1. ut recipiens non habeat voluntatem contrariam susceptioni: 2. requiritur, ut habeat intentionem positivam suscipiendi Sacramentum vel actualem, vel virtualem, vel saltem habitualem, imo juxta Laym.* l. num. 4, *cum pluribus, sufficit intentio interpretativa saltem in aliquibus Sacramentis. Prob.* 1. *pars* ex o. *Majo-*

res de Bapt. ubi *Innoc. III* ait: *Ille vero, qui nunquam consentit, sed penitus contradicit, nec rem, nec characterem suscipit Sacramenti. Prob. etiam secunda pars.* Quia Christus adultis rationis usum habentibus non vult largiri gratiam et justitiam, nisi volentibus. Hinc juxta *C. Trid.* sess. 6. c. 7. justificatio dicitur: *Sanctificatio, et renovatio interioris hominis per voluntariam susceptionem gratiæ, et donorum* Eadem voluntas Christi nolentis, ut adultus per aliquod Sacramentum sanctificetur invitus, vel mere negative se habens, desumitur ex c. 77. de Consec. dist. 4., item ex *C. Chartag. III C.* 34. et ex Rit. Rom. *Pii V* de Bapt. adult. ubi prohibetur baptizari, qui aliquando habuit usum rationis, et nullam tunc ostendit voluntatem suscipiendi Baptismi. *Confirm.* ex *S. Th.* qui 3. p. q. 68. a. 7. ad 2. ait: *Si in adulto deesset intentio suscipiendi Sacramentum, esset rebaptizandus: si tamen hoc non constaret, esset dicendum: si non es baptizatus, ego te baptizo. Dixi 1. excepta Eucharistia*; hoc enim est Sacramentum permanens, et subsistit etiam extra usum; ergo tantum requirit intentionem conficientis, sive ministri. *Dixi* 2. requiri intentionem *positivam* etc. Recipiens enim non se habet pure passive sive coacte, sed voluntarie; ergo requiritur consensus recipientis Sacramentum. Quæ autem intentio determinate sufficiat ad valide suscipienda singula Sacramenta, de singulis infra dicetur.

99. *Adverte*: Baptismus ad valorem reliquorum Sacramentorum absolute prærequiritur: quia Sacramenta a Christo sunt instituta pro his, qui sunt in Ecclesia; atqui non baptizati non sunt in Ecclesia: ergo. *Confir.* 1. ex *Flor.* ubi Baptismus dicitur vitæ spiritualis janua. *Confir.* 2. ex c. 2. L. 4. tit. 4. de cogn. Spir. in 6. ubi Baptismus vocatur reliquorum Sacramentorum fundamentum et janua.

100. *Princ. II. Ad licite et fructuose suscipienda Sacramenta mortuorum, Baptismum nempe et Pœnitentiam, præter voluntatem suscipiendi illa, requiritur actus fidei, spei, et doloris de peccatis, qui saltem sit attritio.* 2 *Ad recipienda licite et fructuose, cum effectu gratiæ, Sacramenta vivorum præter intentionem positivam prærequiritur status gratiæ. Ratio primi est*: Quia de facto nulli datur venia peccatorum sine retractatione, aut dolore supernaturali de peccato a se commisso; item sine fide non potest voluntas erigi ad spem firmam, nec ad timorem supernaturalem, consequenter nec ad dolorem supernaturalem: ergo. *Confirm.* ex *Trid.* sess. 14. c. 1. ubi diserte habetur: *Fuit quidem Pœnitentia universis hominibus, qui se mortali aliquo peccato inquinassent, quovis tempore ad gratiam et justitiam assequendam necessaria, illis etiam qui Baptismi Sacramento ablui petivissent.* Id quod probat. ex Scrip. *Ezech.* 18. 30. *Convertimini, et agite pœnitentiam.* Item ex c. 13. Lucæ v. 3. *Nisi pœnitentiam egeritis* etc. denique ex cap. 2. Act. *Pœnitentiam agite, et baptizetur unusquisque vestrum. De hac dispositione*, ait *Trid.* sess. 6. c. 6, *scriptum est* Heb. 11. *Accedentem ad Deum oportet credere, quia est, et quod inquirentibus se remunerator sit.* Ecce fidem: et *Marci* 2. *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.* Ecce spem: Ibidem clare describit pœnitentiam, quam agi oportet ante Baptismum. *Ratio 2. est*: quia Sacramenta vivorum primario instituta sunt ad augendam gratiam sanctificantem: ergo, *per se* loquendo, jam præsupponunt eam in subjecto præsentem. Præterea vide infra n. 104.

101. *Princip IV. Sacramenta mortuorum non ponentibus obicem conferunt per se loquendo gratiam primam Sacramentalem*, de qua vide n. 94.; *Sacramenta vivorum per se gratiam secundam ex opere operato, et quidem æqualiter, si æqualiter dispositi sint suscipientes. Præter hunc effectum Baptismus, Confirmatio et Ordo characterem imprimunt*, ut dictum fuit n. 3. *Prob. primum* ex *Trid.* sess. 7. Can. 6. *Si quis dixerit, Sacramenta N. L. non conferre gratiam, quam significant, aut gratiam ipsam non ponentibus obicem non conferre, quasi signa tantum externa sint acceptæ per fidem gra-*

tiæ, et justitiæ, et notæ quædam Christianæ professionis, quibus apud homines discernuntur fideles ab infidelibus, anathema sit: et seq. Can. 7. *Si quis dixerit, non dari gratiam per hujusmodi Sacramenta semper, et omnibus, quantum est ex parte Dei, etiamsi rite ea suscipiant, sed aliquando et aliquibus, anathema sit.*

402. *Probatur secundum.* Illud Sacramenta per se conferunt, ad quod conferendum per se sunt instituta; atqui Sacramenta mortuorum per se sunt instituta ad conferendam gratiam primam; quia per se sunt instituta pro carentibus vita supernaturali gratiæ. Sacramenta autem vivorum per se sunt instituta ad conferendam gratiam secundam, quia pro viventibus vita supernaturali gratiæ: ergo. *Confirm.* Trid. sess. 7. in Decr. de Sacram. ait: *Per quæ omnis vera justitia vel incipit, vel cœpta augetur, vel amissa reparatur.* Ergo non omnia eodem modo gratiam primam conferunt. Quomodo per accidens Sacramenta mortuorum subinde gratiam secundam, et Sacramenta vivorum aliquando gratiam primam conferant, dicetur de singulis Sacramentis.

403. *Prob. etiam tertium* ex *Trid.* sess. 7. can. 8. *Si quis dixerit, per ipsa N. L. Sacramenta ex opere operato non conferri gratiam, sed solam fidem divinæ promissionis ad gratiam consequendam sufficere, anathema sit.* Gratia dicitur conferri *ex opere operato*, quando datur vi ipsius operis Sacramentalis secundum institutionem Christi facti et suscepti, et non vi meriti, aut dispositionis illius, qui confert vel suscipit Sacramentum. *Ex opere* autem *operantis* confertur gratia, quando hæc datur vi meriti, devotionis et dispositionis in Ministro, vel suscipiente. Hanc efficaciam Sacramentorum ex virtute operis operati indicat *S. Paulus* ad *Tit.* 3. *Non ex operibus justitiæ, quæ fecimus nos*: Ecce opus operantis: *sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit per lavacrum regenerationis*: Ecce opus operatum. Audi *S. Aug.* L. 4. contra Crescon. c. 16. *Non eorum meritis, a quibus ministratur, constat Baptismus, sed propria sanctitate et virtute propter Eum, a quo institutus est.*

404. Ex quibus recte infertur quartum, quod Sacramenta ejusmodi rationis semper æqualiter conferant gratiam subjectis æqualiter dispositis. Ulterior *ratio est*, quia causæ ejusdem speciei habent æqualem effectum, quando est æqualis dispositio subjecti; atqui Sacramenta ejusdem speciei, v. g. duo Baptismi sunt causæ ejusdem speciei, et dispositio subjectorum supponitur esse æqualis: ergo tunc producunt æqualem effectum: inæqualem vero, si subjecta sint inæqualiter disposita; ut patet ex *Trid.* sess. 6. c. 7. ubi de justificatione per Baptismum innuit, quod justitiam unusquisque in se recipiat, *secundum proprium cujusque dispositionem, et cooperationem.* Declarat id *S. Thom.* 3. p. quæst. 69. a. 8. in corp. *Per se quidem Baptismus est institutus ad regenerandum homines in spiritualem vitam; et hunc effectum æqualiter facit in omnibus, qui æqualiter se habent ad Baptismum. Unde quia omnes pueri æqualiter se habent ad Baptismum ... omnes æqualem effectum participant in Baptismo. Adulti vero, qui per propriam fidem ad Baptismum accedunt, non æqualiter se habent ad Baptismum; quidam enim cum majori, quidam cum minori devotione ad Baptismum accedunt, et ideo quidam plus, quidam minus de gratia novitatis accipiunt: sicut etiam ab eodem igne accipit plus caloris, qui plus ei appropinquat, licet ignis, quantum de se est, æqualiter ad omnes suum calorem effundat.* Rationes congruentiæ addit *Suar.* hic D. 8. Sect. 5. Concl. 3. tum quia ad suavem Dei providentiam et sapientiam ac justissimam distributionem pertinet, ut magis disposito major gratia conferatur; tum ut homines excitentur ad recipienda Sacramenta cum majori devotione et reverentia saltem propter spem majoris fructus.

405. *Neque inferas*: ergo, si datur major gratia propter meliorem dispositionem, ea datur ex opere operantis, non vi ipsius Sacramenti. ℟. enim: N. illatum, quia dispositio subjecti per se non auget virtutem causæ agentis,

sed eam tantum determinat, ut fortius agat, ut patet in eo, qui propius accedit ad ignem; hinc melior dispositio non est causa meritoria, sed conditio quædam in ordine ad majorem gratiam subjecto conferendam ex opere operato. Si tamen major dispositio ponatur ab homine justo, præter gratiam Sacramentalem etiam datur major gratia ex opere operantis, et per modum præmii, quia hic est capax meriti de condigno, et præmii. Hæc fusius in Theol. Scholastica; quo etiam remittimus quæstionem, an Sacramenta causent gratiam instrumentaliter physice, an vero moraliter.

§. III. *Resolvuntur casus.*

Casus I.

Elpidius Judæus nuper baptizatus, sed paulo post ob notoriam Clerici percussionem excommunicatus, ad evitandam infamiam alio confugit, ubi porrecto testimonio baptismali, novos patronos sibi conciliaturus ab Episcopo petit Sacramentum Confirmationis, altum silens de excommunicatione.

106. *Q.* An Elpidius licite susceperit Sacramentum Confirmationis. ℟. Negative: ad hoc enim, ut quis licite suscipiat Sacramentum post Baptismum, præter superius dicta requiritur, ut sit liber ab omni excommunicatione, et interdicto personali, et respectu Ordinum, ac primæ Tonsuræ, ab omni irregularitate, propter gravem prohibitionem Ecclesiæ positam ex fine reverentiæ erga res divinas, et Sacramenta; adeoque Elpidius per se loquendo commisit grave sacrilegium; nisi eum excuset inculpabilis ignorantia. *La Croix* l. 6. p. 1. n. 192. *Plura de Censuris.*

107. Eodem modo committit grave peccatum sacrilegii, qui aliquod Sacramentum vivorum suscipit in peccato mortali cognito; quia talis gravem irreverentiam Sacramento, et injuriam Christo infert, contemnendo saltem virtualiter, et impediendo gratiam Sacramentalem, quam Christus per Sacramentum offert, et vult animæ impertiri. Econtra suscipiens Sacramentum in peccato veniali cognito, veniale peccatum committit, nisi prius dolorem eliciat: quia saltem est levis irreverentia.

108. Ad validam quidem susceptionem Sacramentorum non est absolute necessaria attentio præter intentionem supra requisitam, ad licitam vero ea requiritur, ita ut voluntarie distractus saltem venialiter peccet; debita enim Sacramento reverentia devotionem quandam actualem exigit, quæ quanto major erit, tanto uberior fructus percipitur. *Gobat* T. 1. de Sacr. in gen. cum *Rhodes* ait, devotionem illam consistere in bono aliquo motu voluntatis, qui sub veniali saltem excludit voluntariam ejusmodi distractionem: vere Sancta sancte sunt tractanda: ergo etiam sancte suscipienda.

Casus II.

Eleazar Judæus propter homicidium conjectus in carcerem petit et obtinet Baptismum; postea damnatus ad rotam in loco supplicii protestatur, se esse adhuc Judæum, eo quod Baptismum tantum susceperit ex metu mortis hac sub conditione: si liber dimittendus sim, valeat; si vero ad mortem damnandus, non valebit Baptismus.

109. *Q.* I. An invalidus fuerit hic Baptismus ex metu mortis susceptus. ℟. Ob metum præcise non fuit invalidus, quia metus non tollit voluntarium simpliciter. *Confir.* ex c. Majores 3. de Bapt. ubi §. *item quæritur*: diserte ita habetur: *Is, qui terroribus atque suppliciis violenter attrahitur, et ne detrimentum incurrat, Baptismi suscipit Sacramentum, talis,* (*sicut et is, qui ficte* h. e. cum obice *ad Baptismum accedit*) *characterem suscipit Chri-*

stianitatis impressum etc. Secus, si plane invitus et coactus susciperet Sacramentum. Similiter loquere de aliis Sacramentis, excepto Matrimonio, quod ex speciali dispositione juris nullum est, si ex metu gravi injuste incusso fuerit contractum.

110. Q. II. An Sacramentum valide suscipiatur sub conditione de futuro. ℟. *Negative*, vide dicta n. 65. et seq. Sicut enim conferens Sacramentum sub conditione de futuro vult, ut tunc sit Sacramentum quando erit impleta conditio; ita suscipiens sub conditione de futuro pariter est comparatus animo ac voluntate; ergo contra utrumque pugnant eædem rationes, *Gobat* l. c. n. 240. Hinc si Eleazar ante, vel sub ipso Baptismo conditionem de futuro adjecerit, ille fuit invalidus, secus si post voluntarie susceptum.

111. Ad resolvendos alios casus huc pertinentes observa cum *Gobat* l. c. n. 246. ab adulto invalide suscipitur Sacramentum 1. qui habuit voluntatem non recipiendi, eamque non retractavit. 2. qui nulla ratione illud unquam voluit suscipere. 3. qui mere materialiter recipit, v. g. qui sumit Eucharistiam, vel penitus ignorans esse hostiam consecratam, vel edens species Sacramentales tantum ad famem sedandam.

§. IV. *De Sacramentalibus.*

112. Q. I. Quid sint Sacramentalia. ℟. Sunt cæremoniæ, sive ritus externi ab Ecclesia ad cultum Dei, et præcipue ad decentem Sacramentorum administrationem instituti: magis proprie Sacramentalia sunt illæ cæremoniæ, quas in Sacramentorum administratione, vel sacrificii oblatione Ecclesia observat, præter eas quæ sunt de essentia sacrificii; cujusmodi sunt in Baptismo unctio, exorcismus etc. Reliquæ cæremoniæ sacræ, quæ adhibentur extra administrationem Sacramentorum latius dicuntur Sacramentalia. *Suar.* in P. 3. D. 15. q. 65. Sect. 1. Horum sex solent numerari comprehensa hoc versu: *Orans, Tinctus, Edens, Confessus, Dans, Benedicens*: quibus significatur. 1. *Oratio* Fidelium, præsertim *Dominica*. 2. *Aspersio Aquæ Benedictæ*. 3. *Manducatio*, aut alius pius usus rei benedictæ. 4. *Confessio generalis*, Confiteor Deo Omnipotenti; B. M. S. V., aut publica, quæ olim erat in usu, qualis etiam hodie post conciones a populo et conciatore solet recitari. 5. *Largitio eleemosynæ*. 6. *Benedictiones variæ*, v. g. aquæ, vini, cereorum, vestium, virginum, Abbatum. Quod autem Ecclesia habeat potestatem instituendi Sacramentalia, constat ex perpetua praxi. Colligitur aperte ex *Trid.* sess. 21. c. 2. *Præterea declarat, hanc potestatem perpetuo in Ecclesia fuisse, ut in sacramentorum dispensatione salva illorum substantia, ea statueret, vel mutaret, quæ suscipientium utilitati, seu ipsorum sacramentorum venerationi, pro rerum, temporum et locorum varietate, magis expedire judicaret.* Hinc etiam graviter obligat ministros ad observandos ritus, ut dictum est n. 86.

113. De Sacramentalibus vide *Bellarm.* L. 2. de Sacram. in gen. c. 29. item L. 3. de cultu ss. c. 7. ubi de usu aquæ benedictæ agit; antiquum ordinem Romanum editum a *Mabillonio*: de pane benedicto sive Eulogiis. *S. Aug.* lib. 2. de peccatorum meritis c. 26. Porro rituum externorum usus confirmatur exemplo Christi, qui *Joan.* 2. *insufflavit*, et dixit Apostolis: *accipite Spiritum S. quorum remiseritis* ... *Marci* 7. v. 33. *misit digitos suos in auriculas ejus, et expuens tetigit linguam ejus, et suspiciens in cœlum ingemuit etc.*

114. Q. II. In quem finem utitur Ecclesia Sacramentalibus, et variis ritibus externis. ℟. Ut supra n. 86. Aurea addo verba *Trid.* sess. 22. c. 5. *Cumque natura hominum ea sit, ut non facile queat sine adminiculis exterioribus ad rerum divinarum meditationem sustolli, propterea pia Mater Ecclesia ritus quosdam ... instituit: cæremonias item adhibuit, ut mysticas benedictiones, lumina, thymiamata, vestes, aliaque id genus multa,*

ex Apostolica disciplina et traditione, *quo et majestas tanti Sacrificii commendaretur*, *et mentes Fidelium per hæc visibilia religionis et pietatis signa*, *ad rerum altissimarum*, *quæ in hoc Sacrificio latent*, *contemplationem excitarentur.* Ergo sic ait *Suar.* l. c. omnes hæ cæremoniæ, hac intentione instituuntur et observantur ab Ecclesia, ut ipse Sacramentorum, vel Sacrificii usus majori cum reverentia, ac devotione fiat, ut juvent intellectus imbecillitatem, instruant rudes, moveant voluntatem, revocent in memoriam mysteria redemptionis, excitent fidem, et nutriant reverentiam erga sancta mysteria, eorumque dignitatem instillent. Ergo eorum institutio sancta, et usus fidelibus est utilissimus. Caveant proinde Ministri Ecclesiæ, ne neglectim ac contemptim ritus et cæremonias peragendo piam Matrem suo fine defraudent, Fideles æque ac Infideles scandalizent, et sancta fidei mysteria ludibrio exponant.

115. *Q.* III. An Sacramentalia habeant effectum aliquem, et quidem ex opere operato. ℟. 1. Illa, quæ sunt instituta ad puram significationem mysterii, vel ad ornatum, vel ad decentiorem administrationem aut susceptionem Sacramentorum, per se non producunt specialem effectum: unde per illa principaliter protestamur fidem nostram, et exercitia Religionis decenter agimus.

116. ℟. 2. Effectus, qui solent attribui Sacramentalibus, sunt potissimum sequentes: 1. Aliquod auxilium, vel bonus motus gratiæ. 2. Remissio culpæ saltem venialis. 3. Remissio alicujus pœnæ temporalis, cujus reatus manere solet remissa culpa. 4. Dæmonis expulsio, vel cohibitio, ne lædat per se, vel per maleficia. 5. Aliquod commodum temporale, ut sanitas vel aliquid hujusmodi. Quem effectum particularem hoc, vel illud Sacramentale specialiter possit producere, colligendum est ex singulorum institutione, ex modo et orationibus Ecclesiæ, quibus conficiuntur; non enim singula instituta sunt ad eundem finem singularem, quamvis omnia tendant ad cultum divinum, *Suarez* in 3. P. D. 15. q. 65. sect. 5.

117. ℟. 3. Sacramentalia non conferunt gratiam ex opere operato; quia talis efficacia tantum propria est Sacramentis. *Confirm.* Sicut Ecclesia non potest instituere Sacramenta, ita Sacramentalibus, quæ ab ipsa instituuntur, non potest virtutem tribuere conferendi gratiam ex opere operato. Itaque Sacramentalia ex Ecclesiæ precibus *per modum impetrationis* specialem vim obtinent ad hunc vel illum effectum, ad quem in benedictione specialiter ordinantur per orationem Ecclesiæ; dum scil. Fideles pie illa adhibent, precibus et suffragiis Ecclesiæ adjuti facilius gratias actuales a Deo impetrant, doloris motum concipiunt, vel a malo liberantur. *Probatur* hæc vis ex ipsis Ecclesiæ precibus, quæ apud Deum absque dubio magnam vim habent; diligit enim eam tanquam sponsam. Hic tamen effectus non est infallibilis, quia non fundatur in speciali aliqua promissione. Ita *Suar.* l. c.

TRACTATUS II

DE SACRAMENTIS NOVÆ LEGIS IN SPECIE

CAPUT I. *De Baptismo.*

§. I. *Quæstiones præviæ.*

118. Q. I. Quid sit baptismus in genere, et quotuplex. ℟. 1. Baptismus a græco βαπτίζω *mergo*, *intingo in aqua*, *lavo*, *abluo*, significat immersionem, vel intinctionem, vel ablutionem, ut constat ex *Marci* 7. v. 4. et *Luc.* 11. v. 38. Hic sumitur pro ablutione pertinente ad Religionem, estque triplex. 1. Baptismus *Sanguinis*, scil. Martyrium; qui est perpessio mortis,

vel cruciatus lethalis pro fide Christi; unde requiritur ad Martyrium 1. vel mors ipsa, vel saltem cruciatus illativus mortis; exemplum habe in S. Joanne Evang. 2. Perpessio ob fidem Christi. 3. Illatio mortis vel cruciatus in odium fidei, quod etiam tunc censetur fieri, quando mors propter opus, vel defensionem alicujus virtutis Christianæ infertur, nam *omnium virtutum opera, secundum quod referuntur in Deum, sunt quædam protestationes fidei*, ut ait S. Th. 2. 2. q. 121. a. 5. Exemplum habe in *S. Jo. Bapt.* Porro Martyrium in adultis requirit voluntariam acceptationem mortis (sufficit tamen voluntas habitualiter perseverans) et quidem ex motivo supernaturali; alioquin nec esset in adulto confessio fidei, nec actus virtutis Christianæ: Martyr autem significat testem veritatis fidei. Juxta Communem, Martyrium in adultis remittit omnem culpam et pœnam. Hinc c. *Cum Marthæ*, §. fin. de celebr. Miss. dicitur; *Injuriam facit Martyri, qui orat pro Martyre.* Præterea ad Justificationem in Martyrio multi cum *S. Aug. Bernardo*, *S. Th.* 3. P. q. 66. a. 12. ad 2. *S. Bonav.* et aliis requirunt contritionem sive actum charitatis. Alii vero cum *Cajet.*, *Soto*, *Bellarm.*, *Suar.*, *Bonac.* dicunt sufficere attritionem, sicut in Baptismo adulti: juxta hos tamen Martyrium non justificat ex opere operato, ut Sacramenta, sed ex quodam privilegio, vel imitatione passionis Christi. Vide *La Croix* L. 6 c. 1. n. 238. Infantes autem per solum Martyrium salvari, docet communis Catholicorum: sic Ecclesia de parvulis ab Herode occisis orat: *Deus, cujus ... præconium Innocentes Martyres non loquendo, sed moriendo confessi sunt.* 2. Baptismus *Flaminis*: qui est perfecta contritio, vel amor Dei supra omnia; ad Baptismum Flaminis non requiritur expressum votum vel desiderium Baptismi aquæ, sed sufficit implicitum, inclusum in voluntate servandi omnia præcepta Dei, inter quæ etiam continetur præceptum baptismi suscipiendi. Attritio autem cum expresso voto Baptismi non sufficit, quia non justificat sine Sacramento, vel Martyrio. Ita *La Croix* L. 6. p. 1. n. 244. Baptismus Sanguinis et Flaminis non imprimunt characterem. Hic Baptismus eatenus æquivalet Baptismo fluminis, quatenus eundem præstat effectum, scil. justificationem, quem præstat Sacramentum Baptismi; amori enim Dei promissam esse justificationem satis patet ex Scriptura: *Ego diligentes me diligo.* Prov. 8. et contritionem perfectam ait *Trid.* sess. 14. c. 4. hominem Deo conciliare, priusquam Sacramentum actu suscipiatur. Idem etiam patet ex propositione 70. Baj. damnata, quæ ita sonat: *Homo existens in peccato mortali, sive in reatu æternæ damnationis, potest habere veram charitatem, et charitas etiam perfecta potest consistere cum reatu æternæ damnationis.* 3. *Fluminis*, sive Baptismus aquæ, quod est primum N. L. Sacramentum. Hic alius dicitur Baptismus *in re*, alii duo *in voto*.

119. ℟. 2. Baptismus aquæ in Catechismo Rom. p. 2 c. 2. n. 4. dicitur *Sacramentum regenerationis per aquam in verbo.* Alias communiter a TT. definitur: *Primum maximeque necessarium L. N. Sacramentum ad spiritualem hominis regenerationem a Christo institutum.* 1. Dicitur *primum*, quia per Baptismum homo fit capax recipiendi cætera Sacramenta: hinc apud *Dion. c.* 2. de Eccl. Hier. vocatur *Principium et janua Sacramentorum* 2. Dicitur *maxime necessarium*: juxta illud *Joan.* 2. 5. *Respondit Jesus: Amen, amen dico vobis: nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei.* Et *Trid.* sess. 7. Can. 5. de Bapt. *Si quis dixerit, Baptismum liberum esse, h. e. non necessarium ad salutem, anathema sit.* 3. Dicitur *L. N. Sacramentum.* Vide n. 2. ubi probatur ex *Trid.* Probatur etiam ratione: ad Sacramentum N. L. tria requiruntur: 1. ut sit signum externum, vel ritus externus. 2 ut hoc signum sit a Christo institutum, addunt alii, cum mandato illud observandi. 3. ut sit signum efficax invisibilis gratiæ: atqui hæc tria habentur in Baptismo, scil. ablutio per aquam sub invocatione SS. Trinitatis est signum, et ritus externus institutus a Christo significans

ablutionem animæ a peccato originali; ut patet ex cit. verbis Christi, et alibi: habet promissionem gratiæ, hinc ad Tit. 3. Apostolus ait: *Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis, et renovationis Spiritus Sancti*: denique mandatum illam ablutionem observandi habetur *Joan.* 3. supra cit. et *Matth.* 28. 19. *Euntes ergo docete omnes gentes: baptizantes eos in Nomine Patr. et Fil. et Spir. S.*

120. *Q.* II. Quando Christus instituerit Baptismum. ℟. Certo tempus determinatum neque ex Scriptura, neque ex traditione assignatur; communiter tamen cum *S. Th.* P. 3. q. 66. a 2. in corp. docent, Christum instituisse Baptisma ante passionem suam, et quidem probabiliter eo ipso die, quo baptizatus fuit a Joanne. *Suar.* hic D. 19. Sect. 1. et 2. *Laym.* L. 5. t. 2. c. 2. *Ratio* est: Quia *Joan.* 3. v. 22 legitur: *Post hæc venit Jesus, et Disciputi ejus in Judæam terram, et demorabatur cum eis, et baptizabat*, scil. per discipulos, ut innuitur c. 4 ibid. *quamquam Jesus non baptizaret, sed Disciputi ejus*; ergo, cum disciputi Christi jam ante Passionem administrarent Baptismum, ejus institutio etiam ante Passionem debet supponi. Alii cum *Ruperto* dicunt, Sacramentum Baptismi institutum a Christo fuisse post resurrectionem, quando Christus Matth. 28. dixit: *Euntes ergo etc.* Sed hoc mandatum videtur potius se extendere ad promulgationem Baptismi. De hoc in Theol. Schol. et Polem. De secundo ait *S. Ambr.* L 2. in Lucam c. ult. *Baptizatus est Dominus, non mundari volens, sed aquas mundare, ut ... Baptismatis jus haberent.*

121. *Q.* III. An, et quale sit discrimen inter Baptismum Christi, et Joannis. ℟. 1. Est discrimen: Patet ex *Trid.* sess 7. can. 1. de Bapt. *Si quis dixerit, Baptismum Joannis habuisse eandem vim cum Baptismo Christi, anathema sit.* ℟. 2. Discrimen assignat breviter, ac nervose *Benedictus XIV* p. 1. de Festis D. N. J. C. n. 49. *Uno verbo : tria sunt Baptismata, quorum meminit Scriptura: primum erat Judæorum, nimirum sacra quædam cæremonia, qua vel se præparabant, si quid incæptarent, vel ad aliquam legalem maculam eluendam utebantur: alterum est Baptisma Joannis, quo homines ad sanctificationem per Christi Baptismum suscipiendam præparabantur: tertium denique est Jesu Christi Baptisma, vi sanctificandi, et remittendi peccata præditum.* Discrimen ipse S. Joannes apud *Matth.* cap. 3. v. 11. assignat dicens: *Ego quidem baptizo vos in aqua in Pœnitentiam... ipse vos baptizabit in Spiritu S. et igni.* Ergo cum Baptismus Joannis non contulerit Spiritum S. per se nullam habuit vim peccatum delendi. *Confirm.* ex *S. Chrysost.* qui hom. 10. in Matth. ait: *Spiritus S. gratia in Christi Baptismate est, Joannis vero Baptisma hac donatione privatur. S. Aug.* t. 5. in Joan. et l. 5. de Bapt. c. 9 ita ratiocinatur; juxta c. 19. Act. Discipuli tincti solo Baptismate Joannis jubentur baptizari Baptismo Christi: ergo non est idem Baptismus. Denique Baptismus Joannis tantum conferebatur adultis, quia erat Baptismus pœnitentiæ (*Marci* 1.) cujus non sunt capaces parvuli: Baptismus autem Christi etiam confertur parvulis; ex his omnibus liquet, illum tantum fuisse cæremonialem, non causativum gratiæ ex opere operato, hunc autem esse vere Sacramentum.

122. *Q.* IV. Quinam sint effectus Sacramenti Baptismi. ℟. 1. Confert remissionem omnium peccatorum tum originalis, tum actualium (si homo adultus in iis sit constitutus), tum pœnarum. 2. Confert gratiam sanctificantem, si non adsit obex, una cum virtutibus Theologicis infusis Fide, Spe, et Charitate. 3. Imprimit characterem indelebilem. *Primum* innuit Apost. ad *Rom.* 8. *Nihil ergo nunc damnationis est iis, qui sunt in Christo Jesu.* *Confirm.* Ex *S. Hier.* in epist. 83. ad Oceanum: *Omnia in baptismate condonata sunt crimina; nec post indulgentiam Judicis est metuenda severitas, dicente Apostolo: et hæc quidem fuistis, sed abluti estis.* Hinc etiam recte damnata est ab Alex. VIII propositio 19. *Homo debet agere tota vita pœnitentiam*

pro peccato originali. De pœnis *Eugenius IV* in Decreto pro Armenis ait: *Baptizatis nulla pro peccatis præteritis injungenda est satisfactio, sed morientes, antequam culpam aliquam committant, statim ad regna cælorum et Dei visionem perveniunt*. Remanet quidem in Baptizatis fomes, et concupiscentia, quam Apostolus Rom. 6. 7. et 8. vocat peccatum, non quod vere et proprie peccatum sit, sed *quia ex peccato est, et ad peccatum inclinat*, ut ait *Trid.* sess. 5. can. 5. in Decr. de peccato originali: adeoque per Baptismum remittitur omnis reatus tum culpæ, tum pœnæ, non autem restituitur homo integritati status innocentiæ, qui præter gratiam sanctificantem habebat perfectam subordinationem partis inferioris cum superiore, et immunitatem a quacunque miseria, v. g. morbis, morte corporali etc. quæ potius vocari debent pœnalitates quam pœnæ. *Suar.* in 3. p. D. 26. Sect. 2. ubi addit, quod nomine pœnalitatum intelligantur illi defectus, qui secundum se ex principiis naturæ oriuntur, essentque in homine condito in puris naturalibus, cujusmodi sunt morbi et mors, inordinatio potentiarum, concupiscentia etc. Quibus defectibus subventum erat per originalem justitiam, quam cum genus humanum in Protoparente amiserit, hinc isti defectus in homine lapso non censentur mere naturales, sed pœnales et per peccatum originale contracti, ut distinguantur ab illis pœnis proprie dictis, quæ ita sunt a divina justitia impositæ, ut ex principiis naturæ non oriantur, quales sunt pœnæ inferni aut purgatorii, et hæ remittuntur per Baptismum.

123. *Secundum*; quod per Baptismum infundatur gratia; patet ex Apost. 1. Cor. 6. *sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed justificati estis in Nomine D. N. J. C. et in Spiritu Dei nostri*. Uterque effectus probatur ex *Trid.* sess. 5. de pecc. orig can. 5. *Si quis per Jesu C. D. N. gratiam, quæ in Baptismate confertur, reatum originalis peccati remitti negat, aut etiam asserit, non tolli totum id, quod veram et propriam rationem peccati habet ... anathema sit*: ibid. addit, quod in his qui vere consepulti sunt cum Christo per Baptisma in mortem, sint effecti *innocentes, immaculati, puri, innoxii, ac Deo dilecti ... hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi, ita ut nihil prorsus eos ab ingressu cæli remoretur*. Sess. 6. C. 7. docet: *unde in ipsa Justificatione cum remissione peccatorum hæc omnia simul infusa accipit homo per Jesum Christum, cui inseritur, Fidem, Spem, et Charitatem*. Intuitu hujus gratiæ conferuntur suo tempore gratiæ actuales fini hujus Sacramenti accommodatæ, scil. ad ducendam vitam christianam et sanctam, ut decet filios Dei adoptivos, et cohæredes Christi.

124. *Tertium*; quod Baptismus imprimat characterem, patet ex *Trid.* supra n. 3. cit. Fundamentum id asserendi etiam desumitur ex 2. ad Cor. c. 1. v. 22. *Qui signavit nos, et dedit pignus Spiritus in cordibus nostris*.

125. *Adverte*. Hic character non tantum distinguit baptizatum a non baptizato, sed etiam ornat, et illustrat baptizatum, cum sit signum eximiæ dignitatis. Audi *S. Chrysost.* in illa verba ad Ephes. 1. v. 13. *in quo signati estis Spiritu promissionis Sancto*, hom. 2. ita disserentem: *non jam dicit, quod a cæteris sepositi sint tantum aut delecti, sed quia etiam signati quemadmodum si quis eos, quos sortito sibi comparavit, velit aliqua familiari nota notiores reddere. Signati sunt etiam Israelitæ, sed corporali circumcisionis nota, ut pecora et bruta, nos signati sumus ut filii*.

126. Præter hos effectus primarios per Baptismum homo fit membrum Ecclesiæ, et unitur moraliter Christo tanquam capiti, *Quicumque enim in Christo baptizati estis, Christum induistis*. Ad Gal. 3. v. 27. Item per Baptismum fit capax recipiendi alia Sacramenta, particeps meritorum Christi et bonorum operum in Ecclesia. Baptizatus vero contrahit obligationem servandi mandata Dei et Ecclesiæ, et ducendi vitam christianam, h. e. consentaneam doctrinæ et exemplo Christi.

127. *Q.* V. Quomodo Sacramentum Baptismi sit necessarium ad salutem. ℟. Est necessarium necessitate medii vel in re, vel saltem in voto: vide dicta n. 119. Adde ex Trid. sess. 6. C. 3. *Nam sicut revera homines, nisi ex semine Adæ propagati nascerentur, non nascerentur injusti; ... ita nisi in Christo renascerentur, nunquam justificarentur.* Sess. 5. Can. 3. de pecc. orig. anathematizat illum qui asserit, peccatum originale vel per humanæ naturæ vires, vel per aliud remedium tolli, quam per meritum J. C. D. N. *aut qui negat ipsum Christi meritum per Baptismi Sacramentum ... tam adultis, quam parvulis applicari.* Et sess. 6. C. 4. ait; *quæ quidem translatio,* scil. in statum gratiæ, *post Evangelium promulgatum sine lavacro regenerationis aut ejus voto fieri non potest.* Huc etiam pertinet Can. 1. sess. 7. ejusd. *Trid.* S. Ambr. L. 2. de Abraham. C. ult. in illa verba *Joan.* 2. *Nisi quis renatus fuerit etc.* ait: *Nullum excipit, non infantem, non aliqua necessitate præventum.*

128. *Dixi vel in re, vel in voto*: supplet enim Baptismum fluminis Martyrium, sive Baptismus Sanguinis. Ut constat ex perpetua traditione. *Confirm.* ex *S. Aug.* qui L. 13. de Civ. Dei C. 7. ait: *Quicunque .... non percepto regenerationis lavacro pro Christi confessione moriuntur, tantum eis valet ad dimittenda peccata, quantum si ablueruntur sacro fonte Baptismatis.* 2. Interveniente impotentia suscipiendi Baptismi Sacramentum, supplet Baptismum fluminis Baptismus flaminis, qui juxta n. 118. consistit in perfecta contritione, vel perfecto amore Dei super omnia cum voto, vel desiderio Baptismi fluminis, eoque vel explicito vel implicito, quatenus amans Deum tanquam summum Bonum propter se ipsum super omnia, habet voluntatem implendi omnia præcepta: ergo etiam paratam habet voluntatem suscipiendi Baptismum, si posset. Rem totam egregie exponit *S. Th.* q. 68. a. 2. in corp. *Sacramentum Baptismi dupliciter alicui potest deesse: uno modo et re et voto, quod contingit illis, qui nec baptizantur, nec baptizari volunt ... hi, quibus hoc modo deest Baptismus, salutem consequi non possunt ... Alio modo potest Sacramentum Baptismi alicui deesse re, sed non voto, sicut cum aliquis baptizari desiderat, sed aliquo casu prævenitur morte, antequam Baptismum suscipiat, et talis sine Baptismo actuali salutem consequi potest propter desiderium Baptismi, quod procedit ex fide per dilectionem operante .... unde Ambrosius de Valentiniano, qui catechumenus mortuus fuit: quem regeneraturus eram, amisi; verumtamen ille gratiam, quam poposcit, non amisit.* Vide *Suar.* in P. 3. D. 27. Sect. 2. Votum explicitum exigit. *Card. de Lauræa.* disp. 13. De Sacram. Bapt. n. 46. Pro sufficientia voti impliciti stat *Laym.* L. 5. T. 2. C. 6. *Gobat.*, *Mastrius*, qui tamen non rejiciendam putat distinctionem, scil. quod si homo sciat fidem Christianam, et necessitatem Baptismi, debeat elicere votum explicitum: si vero ignoret, sufficiat implicitum in amore perfecto. Item siquis sciat quidem necessitatem Baptismi, sed in amore Dei ita se exerceat, ut non attendat ad actum desiderii, talis adhuc justificatur ex amore et implicito voto: secus si studio votum negligat aut excludat, quia tunc nequidem talis habet perfectum amorem.

§. II. *Principia practica de Baptismo rite conferendo, et suscipiendo.*

129. *Princ. I. Materia remota Baptismi est sola aqua vera et naturalis, sive elementaris, usualis et proxime apta ad abluendum.* Est de fide ex illo *Joan.* 3. jam cit. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua.* Sic etiam definitur in C. *Lat.* c. Firmiter §. 3. in C. *Flor.* in Decr. *Eugenii*; in C. *Trid.* sess. 7. can. 2. *Si quis dixerit, aquam veram et naturalem non esse de necessitate Baptismi, atque ideo verba illa D. N. J. C.* nisi quis renatus fuerit ex aqua, et Spiritu S. *ad metaphoram aliquam detorserit, anathema sit.* Quod ipsi Apostoli non aquam metaphoricam, sed veram et naturalem intel-

lexerint determinatam a Christo, constat ex act. 8. ubi, postquam Philippus asseruit necessitatem Baptismi, Eunuchus respondit: *Ecce aqua, quid prohibet me baptizari?... descenderuntque uterque in aquam... et baptizavit eum.* Quænam hic et nunc sit aqua certo aut dubie sufficiens, vide in resol. cas.

130. *Materia proxima est ablutio per aquam.* Prob. 1. ex verbis Christi *Matth.* 28. *Baptizantes eos*, h. e. abluentes, lavantes eos. *Confirm.* ex c. 5. ad Ephes. *mundans eam lavacro aquæ.* Prob. etiam ratione: illa est materia proxima Baptismi, quæ per formam Baptismi proxime determinatur ad significationem practicam gratiæ: atqui ablutio sic determinatur: quia per τo *Baptizo* aqua non secundum se, sed ejus usus ad abluendum determinatur. Porro nomine ablutionis intelligitur talis applicatio aquæ, qualis in æstimatione hominum, et juxta sensum Ecclesiæ est necessaria ad hoc, ut homo dicatur vere lotus sive ablutus. Fit autem ablutio valide tribus modis, scil. *infusione*, *immersione trina* vel *unica*, et *aspersione*; quælibet enim est vera ablutio: in praxi tamen servari debet modus ablutionis in unaquaque Ecclesia usitatus. Sic in Agenda ad usum Ecclesiarum Metropolitanæ Moguntinæ, et Cathedralium Herbipolensis, et Wormatiensis jussu E. et R. Archiepiscopi Joannis Philippi edita hic modus præscribitur: *Sacerdos vasculo, seu urceolo, aut cava manu accipit aquam baptismalem, et de ea ter fundit super caput infantis in modum crucis, et simul verba proferens semel tantum distincte attente dicit*: N. ego te Baptizo in nomine Patris ✠, *fundat primo*, et filii ✠, *fundat secundo*, et Spiritus ✠ Sancti, *fundat tertio*.

131. *Princ.* II. Forma Baptismi in Ecclesia Latina valida atque legitima est: *Ego te baptizo in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti.* Eruitur ex C. 28. *Matth.* sæpe cit. *baptizantes eos* etc. Ita quoque traditur in C. *Flor.* in Decreto *Eugenii*: In qua forma verba essentialia sunt *primo*, *Baptizo te*. *Prob.* ex propos. 27. ab. *Alex. VIII* damnata. *Conf.* ex c. si quis. 1. De Baptismo, ubi *Alex. III* decernit: *Si quis puerum ter in aqua immerserit in nomine P., et F., et S. S. amen, et non dixerit: Ego te baptizo in Nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti, amen: non est puer baptizatus. Confirm.* etiam ex *C. Flor.* ubi in cit Decreto *Eugenii* §. *primum autem*, ita habetur: *Si exprimitur actus, qui per ipsum Ministrum exercetur, cum SS. Trinitatis invocatione, perficitur Sacramentum*: ergo hoc non perficitur omissis verbis: *te baptizo*, his enim exprimitur actus. *Secundo* necessario exprimenda sunt, *In Nomine P., et F., et S. S.* Vide n. 18. *Confirm.* 1. ex CC. modo cit. Adde 1, C. Nic. quod ratum habuit Baptismum Novatianorum, irritum vero Paulinianistarum: *Ratio* (ait *Innoc. I* Epist. 21. ad Episcopos Macedoniæ C. 5.) *manifesta declarat, quia Paulinianistæ in nomine Patris etc. minime baptizabant, et Novatiani iisdem tremendis Nominibus baptizabant.* S. Aug. super Ps. 86. ait: *Non vocatur, nisi per Baptismum in Nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti.* Idem confirmat C. Trid. sess. 7. can. 4. cit. n. 54. Ratio congruentiæ est, quia Baptismus est Sacramentum Fidei et introitus in Ecclesiam Christi: ergo cum mysterium Trinitatis sit præcipuum et primarium objectum fidei, ejusdem professionem explicitam fieri convenit in Baptismo. Plura vide apud *Suar.* in P. 3. D. 21. Sect. 3. *Laym.* L. 5. t. 2. C. 4. objectiones solutas dabit Theol. Schol.

132. *Princ. III. In necessitate omnis homo rationis compos sive vir, sive mulier, sive fidelis, sive infidelis non tantum valide, sed etiam licite baptizat, modo cum debita intentione applicet debitam materiam et formam. Nemo tamen in quacumque necessitate valide se ipsum baptizat. Licite autem, extra casum necessitatis, baptizandi potestas competit Sacerdotibus et ex commissione Episcopi vel Sacerdotis etiam Diaconis.* Prima pars diserte habetur in C. *Flor.* in Decr. Eugenii his verbis: *In casu necessitatis non solum Sacerdos vel Diaconus, sed etiam laicus vel mulier, imo etiam paganus et hæreticus baptizare potest. Secunda pars*, quod nemo se ipsum

baptizare possit, patet ex c. *debitum* 4. de *Baptis.* et ejus effectu, ubi *Innoc. III* rationem assignat; tum quia Christus non a se ipso, sed a Joanne baptizari voluit, tum quia nemo generat se ipsum; denique quia Christus Apostolis præcepit, ut ipsi alios baptizarent. *Tertia pars* eruitur ex Flor. cit. *Minister hujus Sacramenti est Sacerdos, cui ex officio competit baptizare*: quod quidem officium habet ex speciali consecratione.

433. *Adverte.* Extra necessitatem non licet cuilibet Sacerdoti baptizare, utinec solemniter, sed soli proprio Sacerdoti, et ex commissione Sacerdoti alteri, vel Diacono; quia collatio Baptismi et admissio ad numerum Fidelium, ad communicationem Sacramentorum est actus jurisdictionis, non quidem talis, ut inde pendeat valor Sacramenti, sicut valor absolutionis dependet a jurisdictione, sed tantum, ut Baptismus extra necessitatem conferatur licite per Sacerdotem proprium. Per Sacerdotem autem proprium hic intelligitur Summus Pontifex respectu totius Ecclesiæ, Episcopus respectu suæ diœceseos, Parochus respectu suæ Parochiæ.

434. *Principium IV. Subjectum Baptismi valide suscipiendi capax est omnis homo vivens, viator, nondum baptizatus.* Dixi: *Omnis homo vivens*: nam Christus *Matth.* 28 præcepit Apostolis: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos etc* item Baptismus omnibus est necessarius ad salutem; *Nisi enim quis renatus fuerit* etc. De parvulis definit *Trid.* sess. 7. can. 12. de Bapt. *Si quis dixerit, neminem esse baptizandum, nisi ea ætate, qua Christus baptizatus est, vel in ipso mortis articulo, anathema sit.* Vide seq. can. 13. et 14. *Origines* in c. 6. epist. ad Rom. ait: *Ecclesia ab Apostolis traditionem accepit etiam parvulis Baptismum dare. Confirm.* 1. Quilibet homo potest ingredi Ecclesiam, et reddi capax reliquorum Sacramentorum, quod fit per Baptismum: ergo. *Conf.* 2. Quilibet homo est capax characteris baptismalis, gratiæ sanctificantis, et salutis æternæ: ergo etiam Baptismi, quo ista obtinentur. Hinc *S. Th.* hic q. 68. a. 1. ad 3 ait: *Si aliqui nunc in utero sanctificarentur, necesse esset, eos baptizare, ut per susceptionem characteris aliis membris Christi conformarentur.* Quid requiratur in adulto ad valide suscipiendum Baptismum, vide n. 98., quid ad licite et fructuose suscipiendum vide n. 100., ubi diximus, quod in adulto requiratur ad baptismum valide suscipiendum intentio vel actualis, vel virtualis, vel habitualis, id quod solide confirmamus hic ex *Epist. Bened. XIV* ad Archiep. Tarsen. quæ habetur in Tom. II. ejusd. Bull. pag. 186. et incipit: *postremo mense*; ubi §. 43. contra eos, qui cum Glossa in Can. *solet*, de consecr. dist. 4. affirmant, intentionem requiri in Ministro tanquam agente, non in suscipiente baptismum, tamquam patiente, respondet cum *S. Th.* 3. P. ad q. 68. a. 7. *Ergo dicendum, quod in Justificatione, quæ fit per baptismum, non est passio coacta, sed voluntaria; et ideo requiritur intentio recipiendi id, quod ei datur*: et §. 44. statim subdit: *Cum ergo voluntatis sive intentionis in adulto, quoad Baptismum, necessitas certa sit, is debet ideo interrogari* etc. ibid. §. 45. resolvit: *Si quis adultus ad salutis fontem accesserit voluntate animatus accipiendi non quodcunque lavacrum, sed unicæ Ecclesiæ proprium ac peculiare, Baptismum esse validum dubitari non potest.* §. 46. *Verum si quis Baptismum accipiens præsenti voluntate careat, quam alias tamen habuerit, talis suscipiendæ lotionis, qualis in Ecclesia frequentatur, tunc examinare oportet utrum voluntas antecedens, nunquam deinceps retractata, adhuc moroliter perseveret. Nam ubi nulla præcesserit retractatio, et moraliter perdurare intentio videatur, est certe validum Sacramentum. Hic casus ad eos spectat, qui ante furorem vel somnum, Baptismum petunt, accipiunt vero, dum aut insania vexantur, aut somno indulgent, et hoc genus hominum valide baptizatum dicitur in Conc. Chartag. III* cap. 34. Eadem resolutio habetur in c. *Majores.*

Ad quæstionem, an censendus sit valide suscepisse baptismum, si quis nec abnuens, nec consentiens, neutra scil. voluntate baptizaretur, ibid. §. 48. cum *Scoto*, *Sylvio*, *Valentia*, et *Card. Lauræa* contra *Cajetanum* affirmat, non sufficere, quod quis neque sit volens, neque nolens, quia talis non habet intentionem recipiendi Sacramentum. ibid. ad objectionem *Cajetani* ex c. *Majores*: (ubi *Innocentius III* ait: *tunc characterem Sacramentalis imprimit operatio, cum obicem contrariæ voluntatis non invenit obsistentem*) respondet *Bened. XIV*. *Itaque Pontificis postea asserentis Sacramento imprimi characterem, quando non invenit obicem contrariæ voluntatis, nemo non videt, hunc esse sensum, Baptismatis haberi effectum, quando quis vel in actu assensum præbeat, vel jam ante præbuerit. Quod si Pontifex ea in sententia fuisset, suscipiendo Baptismati satis esse voluntatem non obsistentem, utique non decrevisset, ut revera statuit, in amentibus voluntatem necessario requiri antecedentem* scil. in eod. c. *Majores* de Baptis. Denique §. 49. si baptismus violenter atque animo palam contrario suscipiatur, sub distinctione resolvit *Innoc. III* in cit. c. *Majores*. Nimirum, si is, qui minis ac terrore correptus violentiæ cedit, Baptismum ut sibi consulat suscipiat, tunc valere Baptismum: non autem valere, cui, vi illata, contradicenti et palam reluctanti hoc Sacramentum per vim confertur.

135. Dixi etiam, *nondum baptizatus*, non enim valet Baptismus iteratus, jam semel valide collatus; hinc qui temere baptizat jam valide baptizatum, aut qui jam baptizatus iterum Baptismum suscipit, grave committit sacrilegium, et irregularitatem incurrit, juxta c. ex literarum 2. de Apostatis, et reiterantibus Baptisma. Adeoque nullo casu iterare licet Baptismum, quem constat jam esse valide collatum. *Prob.* 1. Ex Apost. ad *Ephes.* 4. *unus Dominus, una fides, unum Baptisma*. Quibus verbis PP. et TT. non tantum unitatem specificam, sed et numericam probant. *Prob.* 2. *Ex Symb. Constantinop. Confiteor unum Baptisma in remissionem peccatorum*. Item ex *C. Flor*. in Decreto *Eugenii*. Ex *Trid*. sess. 7. can. 11. *Si quis dixerit, verum et rite collatum Baptismum iterandum esse illi, qui apud infideles fidem Christi negaverit, cum ad pœnitentiam convertitur, anathema sit.* Vide etiam can. 9. cit. n. 3. p. 6. *S. Th*. P. 3. q. 66. a. 9. ait: *Dicendum, quod Baptismus iterari non potest. Primo, quia Baptismus est quædam spiritualis regeneratio ... unius autem non est nisi una regeneratio, et ideo non potest Baptismus iterari, sicut nec carnalis generatio .... Secundo quia in morte Christi baptizamur, per quam morimur peccato, et resurgimus in novitatem vitæ; Christus autem semel tantum mortuus est, et ideo Baptismus iterari non debet .... Tertio, quia Baptismus imprimit Characterem, qui est indelebilis .... Quarto quia Baptismus principaliter datur contra originale peccatum; et ideo sicut originale peccatum non iteratur, ita nec Baptismus.*

136. Si tamen rationabile dubium sit, an quis vere, ac valide sit baptizatus, necessario repetendus erit Baptismus sub conditione. *N.* (exprimitur nomen baptizandi) *si non es baptizatus, Ego te baptizo in nomine Patris* ✠, *et Filii* ✠, *et Spiritus* ✠ *Sancti*. Ita Agenda Herbip. *Alexander III c. de quibus*. 2. de Bapt. ita statuit; *De quibus dubium est, an baptizati fuerint, baptizantur his verbis præmissis; si baptizatus es, non te baptizo: sed si nondum baptizatus es, ego te baptizo* etc. Hanc praxin sub conditione baptizandi eos, de quorum baptismo rationabiliter dubitatur, esse antiquissimam, nec modo incepisse post sæculum quartum, erudite ostendit *Benedictus XIV* de Synod. L. 7. C. 6. contra Nat. Alexandrum. Postea addit, quod talis conditio non passim et temere sit adhibenda, *sed tunc solum ... cum prudens et probabilis subest dubitatio, an quis fuerit baptizatus, nec, diligenti præmissa indagatione, potuit rei veritas innotescere.*

§. III. *Resolvuntur Casus.*

CASUS I. De materia remota Baptismi.

Teste P. du Bernat Missionario S. J. in Ægypto, in Rituali Coptorum narratur: quod tempore Teophili trigesimi tertii Patriarchæ a S. Marco mulier quædam Alexandriam navigans, prolem suam moribundam sanguine, quem ex vulnere uberibus suis inflicto elicuerat, et lacte materno baptizarit. Postea Alexandriam deducta cum eandem prolem iterum sanam baptizandam obtulisset Patriarchæ, isque eam vellet aquæ immergere, mox adverterit, aquam subito fuisse congelatam; cumque mater rei seriem narrasset, Patriarcha infantem non baptizasse fertur, eoquod vere hæc mulier viva sua fide baptizarit.

137. *Q.* I. An hic baptismus fuerit validus ℟. *Negative*, ex defectu debitæ materiæ: ut in q. seq. dicetur. Neque hunc defectum supplere potuit fides matris. Ideoque *Pius V* ex Commentario Card. Cajetani jussit extingui hanc doctrinam, quod parvuli, qui baptizari nequeunt, salvari possint per fidem parentum. Quid? quod ex libro miraculorum ab ipsis Coptis referatur, quod prædicta Mater, præter istam ablutionem, prolem suam ter mari immerserit, pronuntiando formam debitam, *Ego te baptizo* etc.

138. *Q.* II. Quænam sit materia invalida, quænam valida, et quænam dubia Baptismi ℟. Ad 1. Materia certo invalida est vinum etiam lymphatum, h. e. cui parum tantum aquæ est commixtum, succus ex fructibus v. g., pomis etc. expressus, lac, oleum, mel, sanguis, urina, lacrymæ, saliva, sudor. *Ratio est*; quia ista in communi usu et æstimatione hominum aquæ denominationem non retinent, nec in se sunt aqua proprie dicta, et elementaris. De saliva constat ex c. pen. de *Bapt.* Idem esto judicium de atramento et lixivio valde denso, cerevisia melioris notæ, pulmento, jusculo sive offa valde densa ac pingui: verbo; materia invalida sunt omnia illa mixta ex aqua, quibus juxta communem usum ac prudentum æstimationem non convenit ratio ac denominatio materiæ usitatæ ab Ecclesia; tunc enim talis mixtio inducit mutationem substantialem, ut ait *Gobat* de *Bapt.* n. 31. vide dicta n. 7. Neque sal, glacies, nix, pruina, et similia nondum resoluta sunt materia valida, quia, quamdiu non resolvuntur, nec proxime apta sunt ad ablutionem, nec habent usum aquæ nec denominationem. Talis materia in nullo casu valide aut licite adhibetur.

139. ℟. Ad 2. Materia valida sunt aqua fontana, pluvia, marina, sive frigida, sive calida, turbida ex luto, expressa, sulphurata, ferruginea, ros etc. Ita *Antoine*. Item aqua resoluta ex glacie, nive, pruina etc. quia istæ, et similes aquæ habent rationem substantialem, veramque appellationem aquæ naturalis.

140. ℟. Ad 3. Materia dubia sunt, aqua ex sale resoluta, liquor ex putatis vitibus, incisis arboribus defluens, quem multi probabilius dicunt esse materiam plane invalidam, alii saltem dubiam (vide *La Croix* de *Bapt.* n. 260). Huc pertinet aqua rosacea, tenuis cerevisia, offa admodum tenuis, item atramentum valde tenue, quo Æthiops adhuc posset lavari, lixivium non multis cineribus commixtum, aqua, cui notabilis pars vini est commixta, denique omnis ille liquor, de quo inter graves AA. adhuc disceptatur, an non sit aqua naturalis, accidentaliter tantum immutata.

141. *Adverte I.* Pro praxi sequentes regulas, quas tradit P. *Gobat.* l. c. n. 34 *Prima:* Peccat graviter, qui cum possit habere aquam certo validam, vel elementarem, adhibet aliam; quia absque urgente necessitate exponeret Sacramentum periculo nullitatis, et salutem infantis supremo discrimini.

142. *Secunda:* In articulo mortis, quando haberi non potest materia certo valida, debet adhiberi dubia, sub hac conditione: *si hæc sit materia sufficiens.* Fatetur hic *Antoine*, quod ad hoc sufficiat etiam tenuis probabilitas de valore hujus vel illius materiæ.; quia in necessitate subveniendum est saluti proximi omni modo meliori, quo potest. *Neque est ullum periculum irrisionis rerum divinarum, quandoquidem necessitas id postulet*, ait *S. Th.* hic q. 60. a. 8. NB. Si sic baptizatus supervixerit, habita copia materiæ validæ, iterum baptizari debet sub hac conditione: *Si non es baptizatus* etc. *Pontas V.* Bapt. cas. 3.

143. *Tertia*: Graviter peccat peccato sacrilegii, qui absque gravi necessitate utitur aqua impura, turbida aut fæculenta; quia, licet aqua turbida sit materia valida, ea tamen abhorret ab usu Ecclesiæ, estque contra reverentiam Sacramenti, imo saperet contemptum, si quis præsente aqua pura adhiberet impuram.. *Palao* de Bapt. *Bonac.* de Bapt. p. 3. n. 7. *Henriq. Tolet.*

144. *Quarta*: Qui in Baptismo solemni non adhibet aquam benedictam, probabiliter peccat graviter; tum quia agit contra grave præceptum Ecclesiæ, ut colligitur ex *Clement.* unica de Bapt., tum quia in puncto gravi concernente administrationem Sacramentorum agit contra consuetudinem Ecclesiæ. *Quintanad.* defendit, quod talis tantùm peccet venialiter. *Dixi in Bapt. solemni*, in privato enim et non solemni licet adhibere aquam non benedictam in defectu benedictæ. *Gobat.* l. c. n. 41. Præterea in Decreto *Bened. XIV* super pluribus Disciplinæ capitibus pro Incolis Regni Serviæ, cujus initium est: *inter Omnigenas*, Tom. I. Bullarii §. 20. ita statuitur: *Curandum est etiam, ne extra casum necessitatis, justique timoris ab Infidelibus incussi, communis et naturalis aqua, vel etiam ea, quæ pro lustralibus benedicitur, in Baptismi administratione adhibeatur, ac temere omittatur usus aquæ ad hunc præcise effectum benedictæ juxta præscriptum Rit. Rom.*

145. *Adverte II.* Circa aquam benedictam juxta Agendam Moguntinam, Herb. et Wormat. observanda sunt sequentia. 1. *Aqua solemnis Baptismi sit eo anno benedicta in Sabbato Sancto Paschatis, vel Pentecostes, quæ in fonte mundo nitida et pura diligenter conservetur.... 2. Si aqua benedicta tam imminuta sit, ut minus sufficere videatur, alia non benedicta admisceri potest, in minori tamen quantitate. 3. Si vero corrupta fuerit, aut effluxerit, aut quovis modo defecerit, Parochus in fontem bene mundatum, ac nitidum recentem aquam infundat, eamque benedicat ex formula* in singulis fere Agendis præscripta 4. *Sed si aqua conglaciata sit, curetur, ut liquefiat: sin autem ex parte conglaciata sit, aut nimium frigida, poterit parum aquæ naturalis non benedictæ calefacere et admiscere aquæ baptismali in vasculo ad id parato, et ea tepefacta ad baptizandum uti, ne noceat infantulo.*

Casus II. De Materia proxima Baptismi.

Eucharius Parochus insigniter prudens, cum ex secreta, sed certissima relatione accepisset, infantes a pluribus annis ab antecessore suo invalide fuisse baptizatos; ut tam saluti Parochianorum, quam famæ antecessoris consuleret, inquirit in libro Baptismali, quinam ab eo fuerint baptizati, postea eorum parentes invisendo, quos reperit adhuc juniores, digito aqua lustrali madefacto signat signo crucis, adultiores vero aqua lustrali aspergit, alios amice ad se invitat, quos in discessu eodem modo aspergit consuetam simul Baptismi formam tacite pronuntians.

146. Q. An valide baptizarit signando parvulos digito aqua lustrali madefacto. ℟. *affirm.* Quia vere per contactum successivum iis fuit applicata materia; ergo vere possunt dici abluti. Sic V. P. *Carolus Spinola* Nangasachii

in Japonia, cum in media barbarorum turma videret parvulum jam jam moriturum, mox ad vicinum amnem properavit, ibique strophiolo bene madefacto festinus quasi medecinam applicaturus accurrit, et parvulum in fronte abluit consuetam simul Baptismi formam pronuntians; puer paulo post susceptum Baptismum expiravit.

147. Q. II. An Eucharius aspergendo valide baptizarit. ℟. Si tantum aquæ asperserit, ut non tantum fuerit contactus aquæ ad frontem, sed aqua de parte ad partem defluxerit, valide baptizavit: quia per ejusmodi successivum contactum potest fieri vera ablutio. Vide *Bonac.* hic n. 12. ubi requirit plures, quam tres guttas, saltem si illæ per aspersionem corpus quidem contingant, sed immotæ adhæreant, eoquod tunc non videatur posse dici facta ablutio.

148. Ad plurimos casus de materia proxima Baptismi *Observa* I Infans in matris utero ita latitans, ut nulla ejus pars aqua profundi queat, baptizari non potest: nec ei quidquam prodest, quod nonnulli HH. olim sunt arbitrati, si ejus loco matris corpus abluatur, ita *Benedictus XIV* l. 7. de Synodo Diœcesana C. 5. n. 2.

149. II. Ibid. ad quæstionem, an valide baptizaretûr infans, cujus corpusculum, etsi nulla sui parte in lucem prodierit e matris utero, aqua nihilominus saltem per siphunculum tingi possit, respondet *primo*, ultimum hujus controversiæ judicium a Sede Apostolica proferendum esse. *Secundo.* Ad Parochos pertinere obstetrices instruere, ut cum ejusmodi casus evenerit, in quo infantem nulla adhuc sui parte editum mox decessurum prudenter timeant, illum baptizent sub conditione, sub qua pariter erit iterum baptizandus, si periculum evadat et foras prodeat.

150. III. Agenda Mogunt. Herbipol. et Wormatiensis de infante, qui aliquam sui partem ex utero emisit, ita habet: *Nemo in utero matris clausus baptizari debet. Sed si infans caput emiserit, et periculum mortis immineat, baptizetur in capite, nec postea si vivus evaserit, erit iterum baptizandus. At si aliud membrum*, v. g. manum, vel pedem, *emiserit, quod vitalem indicet motum, in illo, si periculum impendeat, baptizetur: et tunc si natus vixerit, erit sub conditione baptizandus, eo modo quo supra dictum est: si non es baptizatus, Ego te baptizo in Nomine Patris etc. Si vero ita baptizatus deinde mortuus prodierit ex utero debet in loco sacro sepeliri.* Ita *Laym.* L. 5. t. 2. C. 3. n. 3. *Sylv.*, *Mastrius* et Card. *de Lauræa* hic n. 36: econtra *Gobat* hic n. 54. cum *Tannero* et *Escobar* negat talem Baptismum esse iterandum, cum non sit moraliter dubius. Idem sentit *Benedictus XIV* l. 7. de Syn. Diœces. C. 5.

151. IV. Agenda cit. ibidem statuit: *si mater prægnans mortuæ fuerit, os ejus apertum teneatur, et fœtus quamprimum caute extrahatur, ac si vivus fuerit, baptizetur; si fuerit mortuus, et baptizari non potuerit, in loco sacro sepeliri non debet. Unde male faciunt, qui talem infantem in eodem sepulcro cum matre sepeliunt.*

152. V. Affirmat quidem *Gobat* hic n. 58. cum *Vasq. Dicast. Aureolo* et aliis, Baptismum infanti secundinis incluso collatum validum esse; *Clericatus* vero de Bapt. decis. 29. n. 10. ait, juxta communem DD. sententiam illum esse dubium, adeoque sub conditione repetendum.

153. VI. Cum in utramque partem in quæstione, an sufficiat in Baptismo sola ablutio capillorum, graves AA. propendeant (negativam enim tenent *Bonac. Laym.* l. c. *Sylvius*; affirmativam vero *Toletus*, *Valentia*, *Grassius* et alii) ideo recte resolvit *Clericatus* l. c. n. 9. Baptismum in tali casu esse dubium, idcirco repetendum sub conditione. Pro praxi bene curandum est, ut aqua per frontem, vel scapulas defluat, præsertim quando infantes jam densos, et ab obstetricibus non solicite ablutos, sed aliqua quasi pinguedine perfusos habent capillos, per quos aqua ad cutem verticis penetrare nequit.

154. VII. Si quis carens aqua infantem alioquin moriturum sine Baptismo projiceret in aquam et simul proferret formam, Baptismus esset quidem validus, modo non expiret infans antequam Baptismus conficiatur; quia esset vera immersio conjuncta cum debita forma: foret tamen illicitus talis Baptismus, quia committeretur verum homicidium, quod est intrinsece malum. Nec juvat, quod projiciens non intendat occisionem, sed præferat tantum vitam animæ vitæ corporis; quia projectio in tali casu per intentionem disjungi nequit ab occisione: ergo manet directa occisio; vita autem animæ non est nisi per media licita præferenda vitæ corporis, neque facienda sunt mala ut eveniant bona. *Laymann.* l. c. n. 5.

155. VIII. Ex eadem ratione non licet secare matrem, etiam instante jam certa ipsius morte, ut salvetur anima prolis adhuc in utero latentis per Baptismum; quia esset directa occisio innocentis. Ita *Comitolus* L. 1. resp. mor. q. 14. Nec licita est talis sectio etsi mater consentiat, quia nemo est dominus vitæ suæ.

Q. 1. Quid, si periti Chirurgi affirment posse fieri sectionem salva vita matris? Respondet *Gobat* eam tunc licite fieri. Vide *Theoph. Rayn.* in T. de ortu infantium per sectionem Cæsaream.

Q. 2. An possit secari mater prægnans ad mortem damnata propter crimina. ℟. Praxis habet ex Jure Civ., ut differatur supplicium, *L. prægnantem Digest. de Pœnis.* Quid si talis mater interim ex gravi morbo vita periclitaretur? ℟. Talis rea mortis posset secari, servato juris ordine, si spes sit, fore ut fœtus possit baptizari: ita *Escobar* T. 7. Exam. 2. cum *Suar.* et aliis contra *Comit.*

Casus III. De forma Baptismi.

Vide dicta supra n. 13. 14. 15. Item casum tertium n. 18. et casum quintum n. 32. etc. his adde sequentem casum.

Eulogius tenaciter cum Engelberto disputans defendit validum esse Baptismum in Nomine Christi collatum, nixus testimonio Scripturæ Act. 8. 16. 2 38. *et* 19. 5. *Porro ait hanc esse genuinam sententiam Catechismi Rom. S. Th. S. Ambr. etc. Denique addit; ut videat Engelbertus, quod hæc sententia mihi cordi sit, cras divitem Judæum, quem hucusque instruxi, sub hac forma baptizabo*: Ich tauffe dich mauschel in namen Christi. Amen.

156. *Q.* I. An validus fuerit hic Baptismus. ℟. *Negative*: quia in ejus forma non exprimitur Trinitas personarum. Ita comm. vide dicta n. 131. Manet certa et indubitata sententia *S. August.* L. de Eccl. dogm. c. 52. *Illos, qui non Sanctæ Trinitatis invocatione apud HH. baptizati sunt et veniunt ad nos, baptizari debere pronuntiamus, non rebaptizari; neque enim credendum est eos fuisse baptizatos, qui non in Nomine Patris, et Filii, et Spiritus S. juxta regulam a Domino positam tincti sunt; ut sunt Paulinianistæ, Prodiani etc.* Erravit quoque Eulogius contra usum Ecclesiæ, nomine tantum communi appellando baptizandum; jubent enim Agendæ, nomine proprio, quod ante baptismum imponitur, compellare baptizandum, quod indicatur per literam N v. g. *Petre, Ego te baptizo.*

157. Q. II. Quid ad argumenta Eulogii respondere debuerit Engelbertus. Respondere debuit ad 1. quod illud Act. 8. 16. *Sed baptizati tantum erant in Nomine Domini Jesu*, tantum innuat, incolas Samariæ solum Baptismum Christi accepisse, nondum autem per manus impositionem Sacramentum Confirmationis: item quod invisibiliter tantum per Baptismum acceperint Spiritum Sanctum, non autem visibiliter, quod tum fiebat per Sacramentum Confirmationis. *Corn. a Lap.* Item quod Act. 2. 38. *Baptizetur unusquisque vestrum in Nomine Jesu*: et Act. 19. 5. *Baptizati sunt in Nomine Domini Jesu*; per τὸ *in Nomine Jesu Christi* non designetur forma, sed tantum si-

gnificetur, discipulos illos baptizatos fuisse Baptismo Christi, non Joannis, uti ex cit. c. Act. 19. patet, ubi mirabatur Paulus, quod Ephesii respondissent, se nescire, an esset Spirius S., et statim interrogabat: *In quo ergo baptizati estis?* Ergo supponebat S. Paulus, quod si baptizati fuissent ab Apostolis, audivissent ex ipsa forma invocationem Spiritus S., et non tantum formam in solo Nomine Jesu prolatam. Postquam autem Paulos audivisset eos baptizatos tantum fuisse Baptismo Joannis, jussit eos baptizari in Nomine D. J. h. e. aoctoritate, et Baptismo Christi in Nomine P. et F. et S. S. Adde verba *S. Cypriani* Epist. 73. ad Jubajanum: *Jesu Christi mentionem facit Petrus* (Act. 2.) *non quasi Pater omitteretur, sed ut Patri Filius quoque adjungeretur. Tertull.* L. de Bap. c. 13. de Apostolis ait: *Tingentes eas* (gentes) *in Nomine P. et F. et S. S.*

Ad 2. debuisset respondere, quod Catechismus Rom. et s. Th. 3. P. q. 66. ad 1. non doceant hodie validum esse Baptismum in solo Nomine Christi collatum, sed tantum explicent sententiam eorum, qui affirmarunt Apostolos baptizasse in Nomine Christi, scil. in primitiva Ecclesia ex speciali revelatione Christi ac dispensatione Apostolos administrasse Baptismum in Nomine solius Christi, ut hoc S. Nomen (quod erat odiosum Judæis et gentibus) honorabile redderetur; cui tamen explicationi merito a pluribus præfertur expositio superius data.

Ad 3. Potuisset claram sententiam *S. Ambrosii* ex L. de Mysteriis C. 4. opponere, ubi S. D. ita scribit: *Credit catechumenus, sed nisi baptizatus fuerit in Nomine P. et F. et S. S. non potest accipere remissionem peccatorum.*

Reliqua argumenta de sententia s. Stephani P. et M. item Nicolai I, et s. Bernardi solvuntur in Th. Schol.

158. Præterea *observa* I. Invalidæ sunt sequentes formæ: *Ego te baptizo in Patre, et Filio, et Spiritu S.* vel, *Ego te baptizo cum P. et F. et S. S.* item, *Ego te baptizo in Nominibus Patris etc.* quia per has formas non exprimitur unitas Personarum divinarum in essentia. *Laym.* l. c. C. 4. n. 5. cum *Suar. Henriq.* et aliis. De postrema forma ita *S. Hieron.* in Epist. ad Gal. L. 2. c. 5. relatus in Canon. *Eodem* 8. de Consecrat. Dist. 4. *Non baptizamur in Nominibus P. et F. et S. S. sed in uno Nomine, quod intelligitur Deus.* Et s. Aug. L 2. contra Maximinum c. 23. ait: *In Nomine, non in Nominibus: hi enim tres unum sunt, et hi tres unus est Deus.*

159. II. Formæ dubiæ ob sententiam AA. utrinque probabilem sunt: 1. *Baptizo te in Nomine Patris, baptizo te in Nomine Filii, in Nomine S. S.* Quia licet sic non exprimatur pluralitas naturarum, uti fit per τὸ *in nominibus*, non tamen satis exprimitur unitas essentiæ. 2. *Baptizo te in nomine Genitoris, Geniti, et Spirati*: vel, *in nomine Omnipotentis, Sapientis, et Boni*; quia Trinitas Personarum sic non explicatur vocibus, quibus a fidelibus debet apprehendi, ut ait *Busemb.*

CASUS IV. De Ministro Baptismi.

Refert Brettenbachius, quod Amstelodami anno 1579. uxor Catholica mariti Calvinistæ natam sibi prolem ad Ministrum Catholicum baptizandam deferri voluerit, maritus ad Calvinianum: cum vero pia mater id a conjuge impetrare non posset, prolem ipsa clam baptizat. Maritus facti ignarus paulo post infantem defert ad Prædicantem; hic cum baptizare pararet, subito obmutuit; maritus cum prole domum redux uxorem severe aggreditur, et quid veneficii attentasset, percontatur: illa ingenue fatetur, quod ipsamet prolem jam baptizarit: unde et maritus divinam virtutem agnoscens fidem orthodoxam professus est.

160. *Q.* 1. an licite hæc puerpera prolem suam prius ipsa baptizarit, quam deferretur ad hæreticum. ℟. Si prævidérit prolem adhuc rebaptizatam iri ab hæretico, illicite egisset; quia minus videtur esse malum, quod infans baptizetur ab hæretico, quam quod rebaptizetur. Ita *Lugo* de Fide D. 14. S. 5. n. 164. Si vero prævidérit, eum non esse rebaptizandum, neque haberi potuisset alius Catholicus, licite videtur egisse. Ita *Lessius* in Auct. V. *Baptismus* casu 2. ait matrem posse curare, baptizari infantem privatim catholice etiam a muliere, si alius desit; quia habet jus ad talem Baptismum prolis suæ, præsertim si diu expectandus esset Baptismus Prædicantis cum periculo, ne prius moriatur infans. Vide *La Croix* Lib. 6. P. 1. n. 280.

161. *Q.* II. An liceat prolem baptizandam deferre ad ministrum hæreticum. ℟. *Per se* loquendo, id non licet. *Ratio* 1. est: quia cum baptizatio sit actus jurisdictionis, eam petere a Prædicante tanquam ministro publicò, esset tacite profiteri illum esse legitimum ministrum talis cæremoniæ, imo foret cum hæretico communicare in sacris: atqui hæc sunt illicita: ergo. *Ratio* 2. est: quia minister hæreticus, sicut omnis alius laicus, extra casum necessitatis baptizans graviter peccat: ergo qui extra necessitatem peteret a tali ministro Baptismum, merito dicendus esset cooperari alterius peccato. Dixi, *per se loquendo*: quia per accidens, quando scil. Catholici parentes sub gravissimis pœnis adiguntur deferre proles ad Prædicantem, hoc casu probabiliter licet deferre; quia si in his circumstantiis quis petat ab hæretico Baptismum, videtur tantum profiteri, quod in tali casu necessitatis Prædicans sit validus minister Baptismi, et quæsitus, cur a Prædicante petat Baptismum, diceret; quia cogor et aliter evitare nequeo injustam vexationem. Neque hoc esset communicare cum HH. in sacris, sed tantum permittere, et coacte quidem, eorum cæremonias, quas liceret etiam permittere in eo casu, quo non adesset Catholicus, qui sciret baptizare. Ita *La Croix* l. c. n. 282. pro excusatione parentum Catholicorum, alias gravissimis pœnis subjectorum; quæ tamen dicta relinquit sapientiori aliorum judicio definienda. Contrarium decidunt ex declar. *Clem. VIII, Less. Veruys et Pignatelli*, Aliud est de cœna HH. quia Prædicans nequidem validus est minister Eucharistiæ et consequenter ipsa HH. Eucharistia est nulla. Baptismus autem ab hæretico collatus secundum debitam materiam et formam est validus. Præterea susceptionem cœnæ communiter omnes habent pro signo protestativo illius Religionis, juxta cujus ritum suscipit Eucharistiam; susceptionem autem Baptismi vel nullus, vel paucissimi pro tali signo habent, eo quod et ipsi HH. infantes curent baptizari a Catholicis.

162. *Adverte*. Conveniunt AA. si mater catholica sciat tale præceptum sub gravi pœna deferendi infantem baptizandum ad Prædicantem, quod teneatur ante partum in locum catholicum se conferre si possit, ut ibi prolem enitatur, et catholice curet baptizari.

163. *Quid*, si domum redux sub gravi pœna obligetur, ut saltem petat a Prædicante inscribi nomen prolis libro baptizatorum? Respondet *La Croix* l. c. hoc licite posse fieri, quia non profitetur per hoc in Prædicante spiritualem potestatem, sed tantum adhibet cautelam, ut aliquando possit obtineri testimonium suscepti Baptismi.

164. Pro reliquis casibus de ministro resolvendis *observa* I. Graviter peccant parentes, si prolem suam Parocho alieno absque proprii licentia baptizandam afferant: tum quia peccato alieno cooperantur, tum quia contra Ecclesiæ ordinationem cum violatione juris alieni in re de se gravi agunt. *Laym.* l. 5. t. 2. c. 7.

165. II. Peregrina pariens in alieno pago, potest Baptismum prolis petere vel a Parocho loci, aut infantem mittere ad Parochum proprium, si vicinus sit. Alias peregrini et vagi possunt eligere locum Baptismi, quem volunt. *Jansen.* p. 2. cas. 89. cum *Barbosa*, et *Pignat.* *Ratio* est: quia hi nullius

jurisdictionem violant, hoc ipso quod ad nullam Parochiam spectent, isti autem sint in loco alieno.

466. III. Ex dictis n. 433. Religiosus peregrinus, vel subsistens in aliquo loco peccaret graviter, si extra casum necessitatis absque licentia Parochi illius loci baptizaret; quia violaret graviter alienam jurisdictionem.

467. IV. Si plures adsint, dum quis in necessitate baptizandus est, debet servari sequens ordo juxta Agend. Herbip. de Ministro Bapt. *Si adsit Sacerdos, Diacono præferatur* (h. e. baptizet Sacerdos, non vero Diaconus) *Diaconus Subdiacono, Clericus Laico, et vir fœminæ; nisi pudoris gratia deceat fœminam potius, quam virum baptizare infantem non omnino editum, vel nisi melius fœmina sciret formam et modum baptizandi. Quapropter curare debet Parochus, ut fideles, præsertim obstetrices, rectum baptizandi ritum probe teneant et servent.* Addunt alii, quod pariter præferendus sit non excommunicatus excommunicato, catholicus hæretico, et baptizatus non baptizato; quoad hos postremos, uti et quoad Sacerdotem et Diaconum respectu aliorum, est obligatio gravis servandi ordinem, cæteris paribus; quia id exigit reverentia sacramenti et dignitas Ordinis. Quoad alios non videtur esse gravis obligatio. Recte tamen monet *Taberna*, cavendum esse, ne, dum deliberatur quis debeat præferri, in necessitate constitutus moriatur sine baptismo. Ibid.

Additur in Agenda cit. *Pater aut mater propriam prolem baptizare non debet, præterquam in mortis articulo, quando alius non reperitur qui baptizet, neque tunc ullam contrahunt cognationem, quæ matrimonii usum impediat.* Idem habetur. c. *ad limina* 7. causa 30. q. 1.

468. V. Non valet baptismus collatus a ministro, qui omnem ritum externum, formamque baptizandi observat, intus vero in corde suo apud se resolvit: *non intendo, quod facit Ecclesia.* Ut patet ex propos 28 ab *Alex. VIII* damn. de qua egimus n. 57. Vide etiam casum n. 71. ex Bull. *Benedicti XIV* relatum.

Quid vero agendum confessario si forte possima obstetrix aut saga in confessione dicat, quod a pluribus annis in necessitate ex intentione baptismo contraria, v. g. in nomine diaboli vel sine intentione infantes baptizarit? ℟. Confessarius omni modo proponat gravitatem criminis sui, nec eam prius absolvat, quam certus sit de firmo proposito desistendi ab artibus magicis et satisfaciendi obligationi suæ, vi cujus tenetur vel ipsa manifestare Parocho, vel Confessario dare licentiam, rem deferendi ad Parochum, in cujus parochia exercuerat officium obstetricis, simulque sincere jubeat dicere, quos invalide baptizarit et de quorum baptismo dubitet, ut hoc modo saltem privatim et in occulto valide baptizentur. Juxta *P. Gobat.*, *et Elbel* cas. 2. de Baptis. Confessarius dicat tali mulieri: Si per te licet, accedam ad Parochum, vel si necessarium videatur, ad Principem Ecclesiasticum, dicamque, me aliquod secretum, ex quo pendeat salus multarum animarum, ipsi aperturum; si sancte promittat impunitatem: si consentiat pœnitens, accedat Confessarius, et cum dicta conditione Parocho vel Principi Ecclesiastico dicat mulierem baptizando errasse, serioque fateri se non cum debita intentione baptizasse: cæterum, quod sit saga, vel quod in nomine diaboli baptizarit, omnino reticeat. Ibid. addit *P. Elbel*, quod judex Ecclesiasticus teneatur admittere conditionem, et sine ulteriori examine pro sua prudentia providere, ut suppleatur baptismus; alias enim absterrerentur ejusmodi homines a manifestatione similium delictorum, si ex confessione Sacramentali incurrerent periculum gravissimarum pœnarum. Quæ hic dicta sunt de obstetrice, prudens Confessarius facile poterit applicare casui, quo Parochus ipse fateretur, multos invalide baptizasse. In quo casu ipse Parochus facile alia media poterit adhibere, v. g. si parvulos, quos scit invalide a se fuisse baptizatos, privatim ad se vocet, et tanquam iis volens benedicere frontem aqua baptismali ad hoc

jam parata, vel in ejus defectu, aqua lustrali, aspergat largiter, et insuper pollice bene madefacto signo crucis muniens clam pronuntiet formam baptismalem; eundem modum facile poterit adhibere, si invalide antea baptizati jam sint adulti, ut dictum est supra in casu 2. n. 146. et 147.

169. Quando plures simul baptizant, 1. ita ut unus effundat aquam, alter formam pronunciet, Baptismus est nullus, ex dictis n. 11. 2. Si duo simul abluant et proferant formam, et quilibet habeat intentionem baptizandi independenter ab altero; si unus citius altero proferat formam, iste solus confert validum Baptismum; si ambo simul et eodem tempore, probabiliter adhuc unicus et validus est Baptismus, sicut quando plures neo-sacerdotes cum Episcopo verba consecrationis eodem instanti proferunt: quia singuli applicant omnia necessaria ad hoc Sacramentum, et unius actio alterius actionem non impedit, cum non pugnent inter se. Addit *S. Thom.* hic q 67. a 6. in corp. *Nec traderent aliud et aliud Sacramentum, sed Christus qui est unus interius baptizans, unum Sacramentum per utrumque conferret.* Affirmat *Gobat* t. 2. in Exper. n. 163. crebro evenire, ut plures mulieres pro majore securitate baptizent domi languentem infantem, quo casu censet infantem nihilominus denuo sub conditione baptizandum esse ob errores, qui plerumque in hujusmodi circumstantiis committi solent. 3. Quando plures simul baptizant cum intentione baptizandi dependenter a concursu simul baptizantium tanquam causarum partialium, dicendo: *Nos te baptizamus*; Baptismus hoc modo collatus est nullus. Ita *S. Thom.* l. c. *Laym.* l. c. n. 7. contra *Marsilium*: quia hæc intentio est contraria institutioni Christi, quam traditio et praxis Ecclesiæ nobis declarat. Ibidem ait *Laymann* e contrario validum quidem, sed in raro casu licitum esse Baptismum, si unus minister eodem tempore plures simul abluat hac forma: *Ego vos baptizo* etc. Denique semper grave peccatum est si plures simul eundem baptizent quocumque ex modis recensitis: quia sic baptizantes agunt in re gravi contra usum et praxin Ecclesiæ. *Babenst.* t. 8. p. 2. D. 1. a. 5. S. 1. n. 17.

170. VII. Intentio a ministro potest fieri modo sequenti: *Ego volo administrare Sacramentum Baptismi, sicut Christus instituit, et juxta ritum S. Romanæ Ecclesiæ ad laudem omnipotentis Dei et salutem proximi. Da mihi, o Deus, gratiam, ut digne et competenter fungar hoc officio.* Præstat etiam præmittere vel subjungere intentioni breves actus fidei, spei, charitatis et doloris, v. g. Credo omnia a Deo revelata, præsertim quod Christus instituerit Sacramentum Baptismi tanquam lavacrum regenerationis; quia Deus æterna Veritas, quæ nec falli, nec fallere potest, ita revelavit et per suam sanctam Ecclesiam credendum proposuit. Spero a te, o infinita misericordia, auxilium gratiæ, ut digne jam administrare valeam Sacramentum Baptismi. Amo te, o summum Bonum, et ex amore tui doleo ex toto corde de omnibus peccatis meis; detestor omnia peccata super omnia mala etc. Volo nunc in unione illius divinæ intentionis, qua tu, o mi Salvator, instituisti, administrare Sacramentum Baptismi etc.

Casus V. De Subjecto Baptismi.

Refert P. Lohner in Biblioth. Man. ex D. Anton. P. 3. *V.* Baptismus: *Cum Rex Tartarorum Cassanus desponsatam sibi Regis Armeniæ filiam morti adjudicasset una cum prole genita monstro horrendo et bruto simillima, quam ex adulterio prodiisse suspicabatur, puerpera fœtum suum more Christiano baptizari instanter petiit: baptizatur; et ecce! sub ipso Baptismo ex turpissimo monstro formosissimus puer evadit: quo facto Rex ipse commotus fidem Catholicam professus est.*

171. Q. I. An monstrum sit baptizandum. ℟. Agenda sæpe laudata, sive Rituale Herbipolense ita resolvit de baptizandis parvulis: 1. *In monstris ba-*

ptizandis magna cautio adhibenda est: de quo, si opus fuerit, Ordinarius loci, vel alii periti consulantur, nisi mortis periculum immineat. 2. *Monstrum, quod humanam speciem non præseferat, baptizari non debet, de quo si dubium fuerit, baptizetur sub hac conditione:* Si tu es homo, ego te baptizo etc. 3. *Illud vero, de quo dubium est, an una aut plures sint personæ, non baptizetur donec id discernatur: discerni autem potest, si habeat unum vel plura capita, unum vel plura pectora; tunc enim totidem erunt corda et animæ, hominesque distincti; et eo casu singuli seorsim sunt baptizandi unicuique dicendo:* Ego te baptizo etc. *Si vero periculum mortis immineat, tempusque non suppetat, ut singuli separatim baptizentur, poterit minister singulorum capitibus aquam infundens, omnes simul baptizare dicendo:* Ego vos baptizo in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti. Ibid. addit, quod nunquam alias, nisi in mortis periculo, liceat hanc formam adhibere ad plures simul baptizandos. 4. *Quando vero non est certum in monstro esse duas personas, vel quia duo capita et duo pectora non habet bene distincta, tunc debet primum unus absolute baptizari, et postea alter sub conditione, hoc modo:* Si non es baptizatus, ego te baptizo in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti.

172. *Q.* II. An debeat baptizari monstrum habens caput ferinum, v. g. canis vel suis, quoad corpus vero et omnia membra referens speciem humanam. ℟. In tali casu, si res moram patiatur, recurrendum est ad Ordinarium. *Laymann* L. 5. t. 2. c. 6. n. 13. cum *Nav.* ait differendum esse Baptismum, donec certius cognoscatur, utrum sit homo, nec ne; si vero mortis periculum immineat, baptizandum esse sub conditione: *Si tu es homo, ego te baptizo.*

173. *Q.* III. An baptizari debeat monstrum ex bestialitate progenitum. ℟. Servatis iis, quæ dicta sunt, si progenitum sit ex viro et bestia, baptizandum est sub conditione; quia incertum est, an sit homo. Hinc judices sæculares solent tales bestias cremare una cum reo bestialitatis. *Gobat* hic n. 278. cum *Bonac.* simpliciter ait, esse baptizandum; secus, si sit ex fœmina et bestia, eoquod tum certius constet non esse hominem, neque descendere ab Adamo.

CASUS VI.

Elias vir zelosus, sed non secundum scientiam, pueros hebræorum in vicinia sua habitantium munusculis ad se allicit et perquam familiares sibi reddit; tandem aliquos, quasi vellet maculas fronti adhærentes abstergere applicata aqua, submissa voce pronuncians formam, baptizat cum debita intentione.

174. *Q.* I. An Elias valide baptizaverit hosce pueros hebræorum. ℟. Si necdum habuerint sufficientem usum rationis, valide baptizavit; quia adsunt omnia ad valorem hujus Sacramenti requisita; voluntatem autem sive intentionem suscipiendi Sacramentum supplet Christus et Ecclesia. Secus, si fuerint capaces intentionis requisitæ ad suscipiendum Baptismum.

175. *Q.* II. An licite baptizaverit Elias istos pueros, invitis parentibus. ℟. *Negative. Ratio* patebit ex sequentibus. De Baptismo Judæorum infantium Benedictus XIV in epistola ad Archiepiscopum Tarsensem vices gerentem in urbe (quam vide in Tom. 2. Bullarii pag. 86.) inter cætera asserit 4. *quod nefas sit Judæorum infantes baptizare invitis eorum parentibus.* Idem est judicium *S. Thom.* 3. p. q. 68. a. 10. *Bonac.* de infantibus quorumcumque infidelium non baptizatorum, qui Christianis parentibus non despotice, ut servi vel mancipia, sed civiliter tantum, ut tributarii et vassalli sunt subjecti. *Ratio* est: quia vel tales infantes abstrahuntur a potestate parentum educandi in fide Christiana, vel eorum curæ relinquuntur. *Si primum*: parentibus fit injuria, qui jus naturale habent retinendi apud se liberos, eosque

nondum rationis compotes educandi. *Si secundum :* gravis ignominia Religioni infertur, cum tales baptizati parvuli parentibus infidelibus relicti moraliter certo perversionis et apostasiæ periculo exponantur.

176. 2. Ibidem ait : si contingat, ut ab aliquo Christiano hebræorum infans morti proximus reperiatur, rem laudabilem, Deoque gratam is efficit, qui infanti aqua lustrali salutem præbeat immortalem.

177. 3. Addit, quod illum infantem hebræum oporteat baptizari, qui projectus est et a parentibus derelictus.

178. Porro subjungit ibid. sequentes declarationes: I. Si parentes desint, infantes vero alicujus hebræi tutelæ commissi fuerint, eos sine tutoris assensu non licet baptizare, eo quod omnis parentum potestas ad tutores pervenerit, contra *Dicast. Gobat* et *La Croix*, quorum ratio est, quod, cum jus tutorum sit per leges civiles introductum, possit eidem per Principem derogari, præsertim in causa infantibus tam favorabili.

179. II. Si pater Christianus fieret, juberetque infantem illum baptizari, baptizandus est etiam hebræa matre invita.

180. III. Quamvis mater filios sui juris non habeat, tamen ad fidem Christi si accedat, et infantem prolem offerat baptizandam, tametsi pater hebræus reclamet, nihilominus aqua Baptismatis abluenda est.

181. IV. Si avus paternus Catholicam fidem susceperit, ac nepotem ferat ad sacri lavacri fontem, infans baptizandus est, etsi, mortuo patre, mater hebræa repugnet, imo etsi pater vivat atque dissentiat, avus ad fidem conversus præferendus est. Idem Bened. XIV in Tom. III. Bull. epist. 54. quæ incipit : *Probe te meminisse ;* affirmat, quod avia neophyta nepotes infantes licite offerat ad Baptismum, dissentiente matre, et tutoribus Judæis.

182. V. Denique pro regula generali statuit, infantes a parentibus hebræis oblatos baptizandos esse, etiamsi parentes mentem deinceps mutent ; nunquam autem baptizandos esse, ubi adest periculum perversionis ; qui vero, invitis parentibus, illicite baptizati sunt, rite tamen baptizandos et subtrahendos esse a parentibus, ac Christianis tradendos, ut fidem Catholicam edoceantur.

183. Q. III. Quænam sint regulæ pro baptizandis hebræis, aliisque infidelibus adultis. ℟. Benedictus XIV in epist. n. 176. cit. statuit 1. Hebræum, septennio completo, sui compotem et quodammodo adultum censeri ; ubi addit certissimam hac in re esse regulam, quod, si citra illam ætatem certo constet, puerum fidei catechismis instructum satis intelligere quidnam sit baptizari, et quemadmodum fiat professio Christianæ Religionis, baptizandus sit; eoquod ætas ad contrahendum matrimonium lege humana statuatur ; lex autem divina Baptismi neutiquam ab humana dependeat.

2. Ait, si de perfecto rationis usu dubitetur, Sacramentum esse differendum, eumque, qui postulat Baptismum, retinendum ac interea informandum esse, ut idoneus evadat Baptismati postea suscipiendo.

3. Ait, dubitari non posse Baptismum esse validum, si adultus ad salutis fontem accesserit, voluntate animatus accipiendi, non quodcunque lavacrum, sed unice proprium Ecclesiæ.

4. Si baptizandus præsenti voluntate careat, quam alias tamen habuerit, examinari prius debet utrum voluntas antecedens nunquam deinceps retractata adhuc perseveret ; nam si nulla præcesserit retractatio et moraliter perdurare videatur intentio, est certe validum Sacramentum.

5. Addit, si certo constet adultum, cum baptizaretur, nullam prorsus habuisse voluntatem aut intentionem, illum monendum esse, ut rite id faciat, quod jam irrite fecit, et suscipiat absolute ac libere Baptismum ; si vero obstinate repugnet, tum nihil aliud superesse, nisi ut remittatur. Si autem dubium sit, nec intelligi possit, an defuerit aut sufficiens adfuerit intentio, adultum tum sub conditione baptizandum esse ; qui vero ita baptizati sint, fidem Catholicam observare tenentur.

184. *Q.* IV. An infantes infidelium non baptizatorum Principi Catholico despotice subjectorum, cujusmodi sunt Turcæ et Saraceni, qui emuntur a veris dominis aut jure belli apud illos fiunt servi, licite baptizentur invitis parentibus. ℟. *Affirmative*, dummodo a cura parentum abstrahantur et curæ fidelium tradantur cum consensu dominorum. *Bonacin.* de Bapt. Sect. 2. pu. 2. n. 11. *Valentia*, *Gonet*, et alii. *Ratio* est: quia ejusmodi Principes habent plenum dominium in parentes et filios; ergo volente domino ut baptizentur ejusmodi infantes et curæ fidelium tradantur, parentibus non fit injuria, et remotum esse supponitur periculum perversionis.

185. *Q.* V. An licitum sit, Catholice baptizare infantes hæreticorum contra voluntatem parentum. ℟. *Affirmative*: quia hæretici Ecclesiæ jurisdictioni subjecti sunt: ergo iis non infertur injuria, dum compelluntur, ut parvulos suos ritu Catholico baptizari curent atque in vera fide instituant.

Dices. In Germania tum propter pacta cum Augustanæ Confessionis sectatoribus, tum ad evitandum majus malum liberi relinquendi sunt in potestate parentum; ergo non licet eos ritu Catholico baptizare propter periculum perversionis cum gravi irreverentia Sacramenti. *Suarez*, *Coninck* et alii concedunt totum; *Laymann* vero L. 5. t. 2. c. 6. n. 12. negat conseq. affirmans in Germania praxin contrariam a viris doctis ac piis sæpe observatam fuisse, tum quia periculum perversionis non est adeo propinquum ac certum sicut apud infideles non baptizatos, tum quia hæretici Christi nomen et sacra Christiana non detestantur ut alii infideles, tum quia facilior spes est fore ut illi liberi aliquando in fide Catholica instituantur, quam hoc ipso sæpe libentius amplectuntur, quod sciant ritu Catholico se fuisse baptizatos.

186. *Q.* VI. An filii infidelium adulti, et perpetuo amentes licite baptizentur, invitis parentibus. Respondet *Laym.* l. c. n. 11. *Affirmative*; quia propter extremam necessitatem baptizandorum hoc casu aliqualis violatio parentibus illata ab injuria excusatur; tales enim adulti omni remedio spirituali spoliati essent, quando nulla spes est eos ad rationis usum perventuros.

187. Porro *observa*. Si fœtus præmaturus sive abortivus edatur, et in eo advertatur motus vitalis, baptizari debet saltem sub conditione: quia, ut *Lessius*, *Lugo*, et alii ex probatis Medicis docent, fœtus animatur circa trigesimum a conceptione diem, juxta alios multo citius. Si vero non constet de signis vitalibus ex pulsu, respiratione, vel alio motu, juxta *Rituale Romanum* baptizandus non est.

Casus VII. De Iteratione Baptismi.

Engelbertus e Christianis parentibus in castris natus, iis vero mortuis, a Christianis educatur, inter quos etiam pie conversatur; continuo tamen valde dubitat an sit baptizatus, cum nec constaret de loco, ubi sit baptizatus, nec de patrino.

188. *Q.* I. An Engelbertus sit baptizandus saltem sub conditione. ℟ *Negative.* Desumitur responsio ex c. *Veniens*, fin. de Presb. non baptiz. ubi *Innoc. III* ad Episc. Ferrariensem ita dicit: *Certe de illo, qui natus est de Christianis parentibus, et inter Christianos est fideliter conversatus, tam violenter præsumitur quod fuerit baptizatus, ut hæc præsumptio pro certitudine sit habenda: quare non denuo baptizandus est, donec evidentissimis forsitan argumentis contrarium probaretur.* Hinc si aliunde accederet justa causa dubitandi, an quis sit baptizatus, v. g. quia nativitati ejus adstantes testantur, eum nec ad Ecclesiam fuisse delatum, nec domi baptizatum, sed quia ipse moribus ac religione perditam vitam degebat, si neque scripto, neque ullo teste constet de illius Baptismo, tunc enim deberet saltem sub conditione baptizari. Ita *Pontas* V. *Baptismus* Casu 31. ubi pro similibus dubiis addit mitiorem hanc regulam ex epist. 37. c. 1. *S. Leonis*:

Inprimis itaque providere debemus, ne, dum speciem quandam cautionis tenemus, in damnum generandarum animarum incidamus ..... Cum itaque baptizatum se nec ille recordetur, qui regenerationis est cupidus, nec alter attestari de eo possit, quod nesciat consecratum; nihil est in quo peccatum possit obrepere, cum in hac parte conscientiæ suæ nec ille reus sit qui consecratur, nec ille qui consecrat. Plura ibid. ex epist. *S. Leonis* 92. c. 15. ad *Ruffinum* Narbon. Episcopum: vide etiam num. seq.

189. Q. II. Quibus in casibus regulariter iterandus sit Baptismus. ℟. Præter dicta n. 136. juxta Agend. Herbip. de forma Bapt. sub conditione repetendus est Baptismus in sequentibus casibus: I. *Si ob imminens mortis periculum infans adeo præcipitanter et tumultuarie sit baptizatus, ut certo constare nequeat, an necessaria omnia fuerint adhibita.*

190. II. *Si in partu geminorum, pluriumve unius caput emissum atque salutari unda perfusum in uterum se recipiat, et postea de se dubitandi occasionem præbeat.*

191. III. *Si inter infideles aut hæreticos, maxime Anabaptistas quis educatus, neque ipse Baptismatis sui recordari, neque per idoneos testes de eo suscepto certior fieri possit, aut si ab illis baptizatus sit, qui, ut a Catholica Ecclesia dissentiunt, studiose Sacramentorum formas pervertunt, materiam contemnunt, intentionem vitiant etc.* Quibus verbis non innuit Agenda, quod promiscue omnes ab HH. baptizati sint rebaptizandi sub conditione, sed pro praxi monet, circa tales caute indagandum esse ubi baptizati sint; et si comperiatur fuisse baptizatos in tali loco, ubi grassantur ejusmodi errores circa Baptismum, esse iterum baptizandos saltem sub conditione; tutissimum est in tali casu, ubi de valore baptismi dubitatur, rem deferre ad Ordinarium. Laudat Benedictus XIV de Syn. L. 7. sanctionem a Patribus Concilii Provincialis Mechliniensis anno 1607. factam, qua decreverunt denuo baptizandos esse, qui baptizati sunt ab hæreticis, apud quos mos invaluerat, ut, uno aquam fundente, alter formam pronunciaret; ut refert de ministris Hollandiæ et finitimarum regionum. Ibid. pro generali regula circa tales casus adducit declarationem sacræ Congregationis Concilii, quæ interrogata, an et in quibus casibus baptizati ab HH. debeant sub conditione rebaptizari, si ad fidem Catholicam convertantur, die 27. Martii 1683. respondit, *non esse rebaptizandos, nisi adsit dubium probabile invaliditatis Baptismi.* Ibid. ex actis Concilii Ebroicensis anno 1566. ait a *Paulo V* definitum esse, non esse rebaptizandos ob hanc tantum rationem, quod hæreticus minister a quo collatus fuit Baptismus, cum non credat regenerationis lavacro deleri peccata, illud non contulerit in remissionem peccatorum, atque ideo non habuerit intentionem illud conficiendi, prout institutum est a Christo; quia valori Sacramenti non obstat privatus ministri error, cui prævalet generalis ejusdem ministri intentio faciendi quod Christus instituit, sive quod fit in vera Christi Ecclesia.

192. IV. Juxta cit. Agendam sub conditione rebaptizari debet, *si ex aliqua necessitate membrum aliud, quam caput, scapulæ, pectus, vel horum aliquod sub forma tamen et materia secundum DD. dubia fuerit baptizatum.* Vide dicta n. 150.

193. V. *Si obstetrices in necessitate baptizarint, regulariter sub conditione infantes ab ipso Parocho denuo baptizentur, ob justum timorem, ne forsan aliquid substantiale ab ipsis intermissum fuerit.* Ubi bene notanda sunt verba; *ob justum timorem*; si enim *certo* constaret, Baptismum ab obstetrice esse rite collatum, non esset sub conditione iterandus, sed tantum supplendæ cæremoniæ in Ecclesia præscriptæ. Benedictus XIV hac super re l. c. ita habet: *Si obstetrices de Sacramenti materia, forma et necessaria in ministro intentione sint legitime edoctæ, sicuti nos in Notif. 8. eas per Parochos solerter edoceri jussimus, priusquam ad obstetricum officium exercen-*

dum admittantur, eæque in speciali eventu, quo baptisma periclitanti infanti privatim contulerint, ab eodem Parocho interrogatæ omnia rite a se adhibita testentur, quæ ad Sacramentum valide conficiendum requiruntur, nulla sane subest probabilis ratio, cur Baptismus debeat aut licite possit sub conditione repeti. Ex quibus verbis in praxi obstetrix a Parocho interroganda est, quomodo baptizaverit, quam materiam adhibuerit, quam formam pronunciaverit, an et quam intentionem habuerit, an et quam partem corporis abluerit etc. Si ad interrogata nec bene, nec constanter respondeat, recte juxta Agendam citatam regulariter infantes sub conditione denuo ab ipso Parocho baptizentur. Secus si omnia rite a se adhibita sine hæsitatione ac dubio testetur, ita ut justus non supersit timor, ne aliquid substantiale sit intermissum.

Casus VIII. De Infantibus expositis.

Elisæus æditiuus mane aperturus Ecclesiam, reperit infantem expositum una cum scheda collo appensa et sale, tanquam testimonii Baptismi jam collati.

194. Q. An hic infans adhuc debeat saltem cum conditione baptizari. ℟. *Affirmative.* Rationem dat Benedictus XIV in laudato opere de Synodo L. 7. c. 6. et Tom. II. Bullarii pag. 209.; quia non debemus rem adeo gravem committere fidei personæ ignotæ, cujus qualitates explorare non possumus; quare sacra Congregatio Concilii interrogata, an iterum baptizandi essent infantes, vulgo *expositi*, ad hospitale sancti Spiritus in Saxia de Urbe delati, etiamsi habeant collo appensam schedulam attestantem eos fuisse Baptismate ablutos, die 15. Januar. 1724, respondit, *esse denuo baptizandos sub conditione, nisi certa habeatur notitia personæ, a qua schedula sit exarata, aut aliunde indubitatum desumatur indicium Baptismatis rite eidem collati.* Agenda Herbip. tit. de baptiz. parvul. ita habet: *Infantes expositi et inventi, si re diligenter investigata, de eorum Baptismo non constat, sub conditione baptizentur.* Idem confirmat *Gobat* t. 2. n. 397. ex Synodis Cameracensi, Mediolanensi III sub s. Carolo Borrom. Colon. Constat. Plura vide apud *Marchant.* t. 2. c. 2. n. 4. de resol. Pastor. de Sacram. Contrarium docuerunt *Sotus*, *Sylv.* V. Baptism. q. 9. *Palud. Comit.* et alii, eoquod testimonium adjectæ schedulæ moralem certitudinem indicat; sicut testimonium obstetricis. Sed negatur τὸ *sicut*: quia hoc testimonium habetur a persona certa, quæ aliunde supponitur non esse suspectæ fidei, bene instructa etc.; non illud: ergo.

195. *Pro aliis casibus resolvendis observa* I. Si certum sit, unum e pluribus esse invalide baptizatum, nec posset resciri, quisnam eorum ille sit, singulos esse sub conditione rebaptizandos, affirmat *La Croix* de Baptism. n. 311. cum *Lug.* et *Dicast.*: quia, cum de nullo supponatur haberi certum fundamentum, quod non sit ille certo invalide baptizatus prudenter de singulis dubitare potest: ergo.

196. II. *Eulalia alias nec scrupulosa, nec melancholica, sed prudens mulier nunc perpetuis scrupulis, anxietatibus et inquietudine agitatur de baptismi sui valore; hinc rogat Porochum, ut se sub conditione rebaptizet. Quæres*: An iterandus hac de causa sit Baptismus. Affirmant *Quintanadv. Alloza*, *Gobat* hic a n. 445., *La Croix.* hic n. 313. et alii, eoquod videatur esse prudens dubitandi ratio, quam confirmant plura exempla non baptizatorum, qui ita interne sunt agitati, post susceptum vero sub conditione Baptismum internæ tranquillitati sunt restituti, alii ab infestatione spectrorum liberati etc. Nihilominus hoc facile fieri non debet; sed prius bene perpendendæ et examinandæ sunt circumstantiæ personæ ac loci, ubi primus Baptismus fuerit collatus et a quo; denique post diuturnam expectationem et post

alia remedia frustra adhibita res est deferenda ad Ordinarium, et suadendi interea frequentes actus fidei, spei, charitatis, et doloris perfecti. De scrupulosis patet quod non sint audiendi.

197. III. Si Episcopus vel Sacerdos ex gravibus motivis, adeoque prudenter dubius maneat de valore sui Baptismi, non tantum debet abstinere a functionibus Episcopalibus vel Sacerdotalibus, sed debet conditionate denuo baptizari, et si in officio velit persistere, denuo ordinari et consecrari; pariter, qui a tali ordinati sunt, aut absolutionem sacramentalem acceperunt, iterum ordinandi et a peccatis absolvendi sunt; quia, quod est de jure divino, non suppletur per communem errorem, ut ait *Leonardelli* de Septem Sacram. c. 7. t. 1. c. 2. §. 2. q. 8. Contrarium docet. *Jansen.* P. 2. cas. 82. num. 24. dicens: Si ejusmodi Sacerdos ante dubium de suo Baptismo jam plures absolverit, missas pro stipendio legerit, ipse et pœnitentes tuti esse possunt; quia nullitas Baptismi non est certa, et in dubio præsumendum est pro valore actus, et ipsi sunt in possessione. At præplacet prior sententia. Addit *Gobat* 1. 2. num. 441. quod, si sciat pœnitens confessarium suum fuisse rebaptizatum propterea quod prior Baptismus fuerit plane nullus, debeat absque dubio peccata mortalia vel eidem rebaptizato saltem in genere aperire dicendo: *Me rursus accuso coram R. V. de omnibus peccatis, quæ fui ipsi unquam confessus*, vel alteri, distincte omnia iterum exprimendo. *Sed quid, si pœnitens nesciat, confessarium suum fuisse rebaptizatum?* ℟. Tum erit in bona fide, et quando alteri legitimo Sacerdoti peccata sua confitetur, simulque in genere omnium suorum peccatorum dolens se accusat, etiam prius exposita simul indirecte remittentur; imo facienti, quod est in se, Deus non deerit, sed potius deficiente alio medio dabit gratiam perfecti doloris aut amoris.

198. IV. Religioso ob defectum essentialem prioris Baptismi rebaptizato non licet deserere propterea Religionem, quamvis nec opus sit Novitiatu iterato, nec repetita Professione, quam tantum ratificare tenetur, ut declaravit S. Congr. Card. 1588.

§. IV. De Cæremoniis Baptismi.

199. Principium I. *Cæremonias et ritus ab Ecclesia pro administratione Baptismi solemnis institutos extra casum necessitatis omittere aut immutare, est peccatum ex genere suo mortale contra Religionem, et obedientiam Ecclesiæ debitam*; *Laym.* L. 5. t. 2. c. 7. n. 5., quia est contra antiquissimum et sæpe repetitum Ecclesiæ præceptum de illis adhibendis. Hinc *Trid.* sess. 7. Can. 13. statuit. *Si quis dixerit, receptos et approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus in solemni Sacramentorum administratione adhiberi consuetos aut contemni, aut sine peccato a Ministro pro libitu omitti, aut in novos alios per quemcumque Ecclesiarum Pastorem mutari posse, anathema sit.* Ritus, qui etiamnum in Ecclesia sunt recepti, et ad Baptismum solemniter conferendum sunt observandi, habentur in ritualibus sive Agendis cujusque Diœcesis. Quare, ut recte monet *Laymann.* l. c. ministri Ecclesiæ operam dare debent, ut ritus Ecclesiasticos circa Sacramentorum ministrationem calleant, et cum decore ac populi ædificatione exerceant, juxta illud 1. Cor. 14. *Omnia honeste, et secundum ordinem fiant.* Dixi supra, *Extra necessitatem*; quia in casu necessitatis ejusmodi omissio nullum erit peccatum, sublata necessitate, cæremoniæ suppleri secundum ordinem debent: omittere unam ex levioribus cæremoniis est veniale tantum ob parvitatem materiæ. Unctionem Chrismatis in vertice baptizati omittere in baptismo solemni, semper mortaliter peccaminosum censet *Nugnus* et *La Croix* hic n. 339.

200. Principium II. *Ad Baptismum regulariter sub gravi obligatione adhibendus est Patrinus isque mas, si puer baptizandus; fœmina vero, si puella sit baptizanda*, de quo *Trid.* sess. 24. c. 2. de reform. matrim. ita statuit, *ut*

unus tantum sive vir, sive mulier juxta sacrorum Canonum statuta, vel ad summum unus et una baptizatum de Baptismo suscipiant; inter quos et baptizatum ipsum, et illius patrem et matrem, nec non inter baptizantem et baptizatum, baptizatique patrem ac matrem tantum spiritualis cognatio contrahatur. Parochus, antequam ad Baptismum conferendum accedat, diligenter ab iis, ad quos spectabit, sciscitetur, quem vel quos elegerint, ut baptizatum de sacro fonte suscipiant et eum vel eos tantum ad illum suscipiendum admittat, et in libro eorum nomina describat, doceatque eos quam cognationem contraxerint, ne ignorantia ulla excusari valeant. Quod si alii, ultra designatos, baptizatum tetigerint, cognationem spiritualem nullo pacto contrahant, constitutionibus in contrarium facientibus non obstantibus. Cognationem spiritualem contrahentes memoriæ causa comprehenduntur his versibus claudicantibus:

Baptizans, baptizatus, baptizatique parentes,
Levans, levatus, levatique parentes.

201. Ut quis *valide* munus *Patrini*, *Compatris*, *Sponsoris* vel *Fidejussoris* in Baptismo obeat, requiritur 1. ut sit compos rationis; certa tamen ac determinata ætas post usum rationis non requiritur. 2. ut sit baptizatus; quia pater nequit esse, qui nondum est natus in Ecclesia, nec aptus est ad instruendum in fide, qui eam non suscepit in Baptismo. 3. ut habeat intentionem patrinandi; alias censeretur quis tantum materialiter assistere, nec velle in se suscipere officium patrini. 4. ut baptizandum in collatione Baptismi vel teneat, vel levet, vel e manu baptizantis suscipiat vel per se vel per procuratorem.

202. Illicite exercent munus patrini 1. *Monachi*, juxta cap. *Placuit communi*. 8. causa 16, q. 1.; et juxta c. *Non licet*. 303. D. 4, de Consecr., quo nomine *Coninck* et *Palao* tantum intelligunt eos, qui solitudinem incolunt; *Laymann* vero cum pluribus loc. cit cap. 9. n. 3. ait, omnibus Religiosis saltem claustralibus prohibitum esse patrini munus suscipere, eoquod ratio prohibitionis in omnibus locum habeat, scil. ne ob contractam spiritualem cognationem nimia familiaritas cum sæcularibus, præsertim cum fœminis contrahatur.

Secundo. Patrinus vel Matrina esse nequeunt extra casum necessitatis *Pater* vel *Mater* respectu propriæ prolis. c. *Pervenit*. 1. causa 30. q. 1.

Tertio. Excipiuntur ab officio patrini *moribus infames*, quousque tales esse perseverant. Huc reducuntur ii, qui censura ecclesiastica affecti sunt.

Quarto. Excipiuntur hæretici: quia iis utpote a veritate deviantibus Ecclesia fidere nequit, nec sperare, fore ut baptizatum rite instruant in fide. *Laymann* l. c. n. 7. ait, propter gravem causam seu necessitatem in Germania permitti posse, ut hæreticus ad suscipiendum infantem designetur; ubi tamen addit, quod Sacerdos ante Baptismum palam edicere debeat, infantem in fide Catholica baptizari, in eaque instruendum esse, si ad usum rationis pervenerit; quamobrem parentibus et patrinis incumbere, ne hanc ejus instructionem impediant. Periculum autem perversionis timendum non esse, ex eo probat, quod pueri vix unquam in Germania a patrinis instruantur in fide. Nihilominus praxis in Germania plus concedere non videtur, quam quod ob graves causas acatholicus adhiberi possit, non ut patrinus, sive ut spondeat pro baptizando, eumque in fide instruendum suscipiat, sed ut persona honoraria: ideoque omittendæ tunc sunt quæstiones, quæ alias ad patrinum fiunt. Unde ait *Laym*. admittendum talem acatholicum sine ulla ejus promissione.

Quinto. Ordinarie admitti non censetur ad hoc munus, nisi qui fuerit designatus ad illud; quæ designatio primo ac per se pertinet ad parentes;

deinde ad Parochum, ut constat ex *Trid.* cit. et praxi. Breviter exclusi ab officio patrini comprehenduntur his versibus:

Baptismo, fama, ratione, fideque carentes,
Censura affecti, Monachi, quibus adde parentes.

Resolutio Casuum.

CASUS I.

Exuperius neo-sacerdos nuper Curæ admotus, vocatur ad ædes Satrapæ viri nobilis ad baptizandum infantem sanum et vegetum: hæret aliquamdiu neo-Curatus, an liceat in privatis ædibus extra casum necessitatis baptizare; tandem se resolvit et baptizat omissis cæremoniis. Idem paulo post baptizat infantem in necessitate absque cæremoniis, quas altero die supplet, cum sanus infans portaretur ad Ecclesiam, omissis tamen exorcismis, eoquod crederet dæmonis potestatem per Baptismum jam penitus esse sublatam.

203. Q. I. An liceat conferre Baptismum in domibus privatis? ℟. Ex Clementina unica de Bapt. Non licet, *nisi Regum vel Principum ... liberi extiterint, aut talis necessitas emerserit, propter quam nequeat ad Ecclesiam absque periculo propter hoc accessus haberi. Qui autem secus præsumpserit, aut suam in hoc præsentiam exhibuerit, taliter per Episcopum suum castigetur, quod alii attentare similia non præsumant.* Agenda Herbip. de hoc passu ita habet: *Itaque necessitate excepta, citra expressam Ordinarii licentiam, in privatis locis nemo baptizari debet: nisi forte sint Personarum Illustrium filii, id ipsis ita deposcentibus, dummodo id fiat in eorum Capellis seu Oratoriis, aut aliis locis decenter ad hoc ornatis, et in aqua baptismali de more benedicta.* Juxta *Gobat* hic n. 492. in Constantiensi Diœcesi permitti solet omnibus Nobilibus, ut eorum infantes baptizentur in oratorio domestico; hinc Parochus hac in re perspectam debet habere et sequi suæ Diœceseos consuetudinem. Merito autem conqueritur *Marchan.* in Resol. pastor. t. 2. de Sacram. c. 3. hanc consuetudinem sæpius nimium extendi contra Ecclesiæ præceptum. Juxta *Leonardelli* hic n. 68. ex comm. DD. graviter peccat, qui extra Ecclesiam baptizat, excepto casu necessitatis aut habentis privilegium.

204. Q. II. An Exuperius recte egerit omittendo cæremonias in primo Baptismo? ℟. *Negative*: quia, licet dispensetur cum quibusdam jurisdictionem temporalem habentibus, ut eorum parvuli baptizentur domi; non tamen est ratio sufficiens, quod hoc privilegium quoad locum etiam extendendum sit ad separationem rituum a Baptismo. Ita *Suar.* hic D. 30. Sect. 2. *Jordan. Quintanad.* et alii. Ideoque talis Baptismus etsi non sit publicus sive solemnis quoad locum, est tamen solemnis quoad reliquos ritus et cæremonias, a quibus potissimum desumitur denominatio, ut ait *La Croix* hic n. 333. cum *Gobat.*

205. Q. III. An Exuperius recte omiserit exorcismos, supplens cæremonias? ℟. Per se loquendo, male omisit. Ita *Laym.* ex Pastorali Romano cum gravibus AA. contra *Comitolum* L. 5. t. 2. c 8. n. 40 in tali casu, dum Minister homini baptizato dæmonis ejectionem atque gratiæ donum precatur, intentionem suam referre debet tum ad perfectiorem dæmonis expulsionem, ad illius insidias plenius dissolvendas et tentationes superandas, tum ad uberiorem gratiæ communicationem et jam acceptæ conservationem. Nihilominus in hoc attendendum est ad locorum consuetudinem, ut teste *Gobat* n. 507. ea non viget in Diœcesi Constantiensi: hinc supra dixi, *per se loquendo.*

Non tamen propterea accuso tales parentes peccati mortalis, sed ordinatam hac in re devotionem suadeo.

215. III. Juxta *Laym.* Lib. 5. t. 2. c. 9. n. 6. saltem in Germania Catholicus rogatus ab acatholico ut sit patrinus, potest hoc officium in se suscipere, dummodo minister omnia ad essentiam Baptismi necessario requisita rite adhibeat, et ipse patrinus non teneatur respondere ad quæstiones veræ fidei repugnantes. *Ratio* est: quia in tali casu nihil aliud facit, quam quod externa susceptione profiteatur, quod hominem modo baptizatum suscipiat tanquam spiritualis Nutritius ac Pædagogus in suam curam: atqui hoc profiteri Catholicum nihil prohibet; imo vero ipse Catholicus impedit, ne patrinus acatholicus adhibeatur, qui tacite profiteretur, se prolem Ecclesiæ modo genitam aliquando in falsa sua secta instructurum esse. Neque hoc est communicare cum HH. in sacris; quia per hoc officium patrinus non communicat cum iis in exercitio hæretico, nec censetur quidquam facere contra externam orthodoxæ fidei professionem: sed tantum, ut dixi, profitetur, quod in suam curam et protectionem suscipiat neo-baptizatum, quæ non est hæretica, sed Catholicæ Religionis professio et exercitium. *Confirm.* Si in nostris terris Catholicus talem infantem suscipere renuerit, posset præbere causam scandali, existimantibus heterodoxis, ideo illum id officii recusare, quod contemnat et abhorreat ipsorum Baptisma tanquam invalidum.

216. IV. Per se quidem non peccat graviter contra charitatem, si quis renuat ex rationabili causa officium patrini in Baptismo, quia tunc lex charitatis ad id non obligat: frequentissime tamen graviter peccatur, si fiat ex odio vel superbia, aut cum gravi scandalo vel magna parentum offensa.

217. V. Patrinus non tenetur alere suum filiastrum; quia nulla lex est, quæ ad id obliget, et nimis onerosum hoc foret patrino; ordinata tamen charitas ob cognationem spiritualem suadet, ut filio spirituali potius succurrat, quam aliis indigentibus in æquali necessitate.

218. VI. *Laym.* Lib. 5. t. 2. c. 6. n. 8. cum *Comm.* de tempore, quo Baptismus suscipiendus sit, ait 1. Adulti obligantur ad suscipiendum Baptismum, quam primum commode possunt, dummodo antea in fide instructi ac probati sint; quia baptismus est Sacramentum primum, maximeque necessarium. 2. Parentes et alii, qui curam infantium gerunt, maxime in defectu horum Pastores animarum, ecclesiastico præcepto consuetudine introducto, obligantur ut infantes, quamprimum commode fieri potest, ad sacrum baptisma offerant; alii quidem affirmant Baptismum citra peccatum differendum non esse ultra tres aut quatuor dies. Sotus ad octavam usque diem extendit. Vide *Clericat.* Tom. I. decis. 23. *Suarez* hic disp. 25. Sect. 2. ita ait: *Post perfectam nativitatem corporalem non potest certior regula assignari, quam ut Baptismus sine causa contra Ecclesiæ consuetudinem non nimium differatur: quanta vero possit esse dilatio, et quando sit nimia censenda, prudenti arbitrio relinquendum est.* Quando autem ex justa causa solemnis Baptismus aliquamdiu differtur, non licet privatim baptizare infantem, et postea supplere cæremonias: quia pro solo casu necessitatis licet separare Baptismum a reliquis cæremoniis. *Laym.* l. c.

219. VII. Parochus, qui scienter vel ex negligentia baptizatos sæpius non inscribit libro baptismali, graviter peccat: idque tum ob legem *Trid.* in re gravi, tum ob gravia incommoda, quæ ex illa omissione emergere possunt; liber enim baptismalis cum fidem faciat in quovis tribunali ad probandam ætatem pro ordinibus suscipiendis, professione religiosa, matrimonio, liberatione a tutela et curatela, jejunio etc. quæ aliunde efficacius probari nequeunt, necessario consequitur, magna incommoda ex tali omissione posse oriri. Modum annotandi in libro baptismali vide in Ritualibus Diœcesanis, in hujate habetur sub fin. pag. 79. Cæremonias antecedentes, comitantes et subsequentes Baptismum explicat *Bellarminus* hic a cap. 25. *Paldo* p. 4.

1. 19. punct. 12. *Laym.* L. 5. t. 2. c. 7. a n. 6. *Lohner* in Biblioth. Man. V. *Baptismus* §. 1. *Joan. Clericatus* Tom. I. de Sacram. Decis. 45. et alii.

Cæremoniæ antecedentes Baptismum.

220. Prima est: *Assistentia Patrini.* S. August. serm. post Pascha patrinos ita alloquitur: *Vos ante omnia tam viros, quam mulieres, qui filios in Baptismate suscepistis, admoneo, ut cognoscatis vos fidei Jussores apud Deum extitisse pro illis, quos visi estis de sacro fonte suscipere, ideoque semper illos admonete, ut castitatem custodiant, justitiam diligant, charitatem teneant: ante omnia Symbolum et Orationem Dominicam vos ipsi tenete, et illis quos suscepistis de sacro fonte ostendite.*

Secunda: *Extra vel in atrio Ecclesiæ paululum detinetur baptizandus:* per Baptismum enim datur ingressus ad Ecclesiam.

Tertia: *Nomen imponitur,* quo significatur baptizatum nomen Deo dare, et catalogo militiæ ejus adscribi debere.

Quarta: *Insufflatio in faciem baptizandi*, ut significetur Satanam cum contemptu ab illo ejici, simulque Spiritum S. velut spiraculum vitæ per Baptismum illi insufflari, et in novum hominem regenerari; sicut Deus Gen. 2. v. 7 *Inspiravit in faciem ejus* (Adami) *spiraculum vitæ.*

Quinta: *Formatio crucis in fronte et pectore*, ut Christianus non erubescat nomen Christi crucifixi, sed potius amet et intrepide confiteatur.

Sexta: *Benedictio et impositio salis,* tum ut baptizandus per salem benedictum et typicum conditus iniquitatis fœtore careat, ut ait *Origenes* hom. 6. in Ezech., tum ut promissionis factæ memoria se a peccati corruptione præservet, tum ut veram sapientiam divinam accipiens discretione in omnibus utatur.

Septima: *Saliva aures et nares liniuntur*: ut baptizandus vocem Dei audire, et bonum odorem pietatis Christianæ gustare incipiat.

Cæremoniæ comitantes Baptismum.

Octava: *Renuntiatio Satanæ*, de qua s. Ambr. L. 1. de initiandis C. 2. *Ingressus es regenerationis sacrarium: repete, quid interrogatus sis: recognosce, quid responderis: renunciasti diabolo et operibus ejus, mundo, luxuriæ et voluptatibus: tenetur vox tua non in tumulo mortuorum, sed in libro viventium: præsentibus Angelis locutus es, non est fallere, non negare.*

Nona: *Unctio in pectore et inter scapulas*, de qua Ivo Carnot. *Accepistis et oleum sanctum in pectore, ut vigeret in corde vestro sapientia: accepistis et humero vestro, ut in exercitio bonorum operum indeficiens servetur patientia; ... quia vero in humeris vigor constat portandi onera, hujus partis unctione Christi athletæ dedicati estis, ut sciatis vos ad certamen esse vocatos.* Forma hujus unctionis est: *Ego te linio oleo salutis in C. J. D. N. in vitam æternam. Amen.*

Decima: *Trina infusio vel immersio*, cujus rationem reddit s. Greg. *Nos autem quod tertio mergimus, triduanæ sepulturæ Sacramenta significamus, et dum tertio infans ab aquis educitur, surrectio triduani temporis exprimitur.*

Cæremoniæ subsequentes Baptismum.

Undecima: *Unctio verticis Chrismate*, qua significatur, baptizatum nunc esse vere Christianum, h. e. chrismate unctum et unctionem invisibilem Spiritus S. accepisse, per quam regalis Sacerdotii Christi particeps factus est.

Formula chrismationis: *Deus omnipotens pater D. N. J. C. qui te regeneravit ex aqua et Spiritu Sancto, quique dedit tibi remissionem omnium peccatorum, ipse te liniat Chrismate salutis ✠ in eodem C. J. D. N. in vitam æternam.* ℟. *Amen. Pax tecum.*

Duodecima: *Veste alba induitur*: de qua s. Ambr. l. c. *Accepisti vestimenta candida, ut esset indicium quod exueris involucra peccatorum, et indueris innocentiæ casta velamina*, scil. ut meminerit baptizatus, se nunc esse candidatum regni cœlestis, tamque puram debere deinceps custodire animam, quam pura hæc vestis et quam purus ipse de hoc sacro fonte exiit. Forma est: *Accipe vestem candidam et immaculatam, quam perferas ante tribunal D. N. J. C. ut habeas vitam æternam. Amen.*

Decimatertia: *Cerei ardentis traditio*: ut doceatur baptizatus se fidem, spem et charitatem non tantum corde, sed etiam opere profiteri et exercere debere. Hinc s. Gregor. Naz. ait: *Lampades, quas accendes, illius luminis gestationis figuram gerunt, cum qua splendidæ et virgines animæ splendidis fidei lampadibus Christo Sponso obviam prodibimus.* Baptizans dicit: *Accipe lampadem ardentem, et irreprehensibilis custodi Baptismum tuum. Serva Dei mandata, ut cum Dominus venerit ad nuptias possis occurrere ei in aula cœlesti in vitam æternam, Amen. N. vade in pace et Dominus sit tecum.*

CAPUT II. *De Sacramento Confirmationis.*

§. I. *Prænotanda.*

221. I. *Confirmatio* est Sacramentum N. L. quo homini baptizato per Chrismatis unctionem sub certa verborum forma ab Episcopo prolata confertur gratiæ sanctificantis augmentum ac robur, tum ad firmiter credendum, tum ad fidem ipsam intrepide profitendam Vid. *Trid.* sess. 7. quod Can. 1. de Confirm. ita statuit: *Si quis dixerit, Confirmationem baptizatorum otiosam cæremoniam esse, et non potius verum ac proprium Sacramentum; aut olim nihil aliud fuisse, quam catechesim quandam, qua adolescentiæ proximi fidei suæ rationem coram Ecclesia proponebant, anathema sit.* Eugenius Papa in Decreto Fidei ait: *Per Baptismum spiritualiter renascimur; per Confirmationem augemur in gratia et roboramur in fide. Prob.* ulterius: ad veritatem Sacramenti etiam juxta Novatores tria requiruntur et sufficiunt: 1. *Ritus exterior* tanquam signum sensibile, qui consistit in rebus et verbis, sive materia et forma Sacramenti. 2. Promissio gratiæ sanctificantis. 3. Institutio Christi: atqui hæc habentur in Confirmatione: ergo. De materia et forma agemus §. seq. Promissio non tantum, sed et collatio gratiæ habetur Act. 8. v. 14.: *Cum autem audissent Apostoli, qui erant Jerosolymis quod Samaria recepisset verbum Dei, miserunt ad eos Petrum et Joannem. Qui cum venissent, oraverunt pro ipsis, ut acciperent Spiritum Sanctum; nondum enim in quemquam illorum venerat, sed tantum baptizati erant in nomine Jesu. Tunc imponebant manus super illos, et accipiebant Spiritum Sanctum* Quod factum ostendit (ait *Suar.* hic D. 32. Sect. 1.) Apostolos intellexisse et hoc donum esse distinctum ab effectu Baptismi, alias non procurassent illud tanta solicitudine hominibus jam baptizatis: et esse promisssum a Christo sub tali cæremonia et signo visibili, alias non ausi fuissent illa uti, ut daretur Spiritus Sanctus. 3. Institutio colligitur satis tum ex ipsa potestate, qua Apostoli post Baptismum per impositionem manuum conferebant Spiritum Sanctum, id quod non ex propria auctoritate poterant, tum quia tam solicite, ut dictum est, usi sunt data potestate.

II. Certo quidem ex Scriptura non constat, quo tempore Christus instituerit hoc Sacramentum; juxta *Bonac.* tamen D. 3. pu. 1. n. 4., et *Suar.* l. c.

Sect. 2. probabilius institutum est post Resurrectionem, quando Christus dixit Apostolis Joan. 20: *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos*: dum iis dedit plenam potestatem Episcopalem in corpus mysticum Ecclesiæ secundum instructionem, quam prius in nocte cœnæ illis tradiderat. Porro hic observandum est, quod non omnis manuum impositio olim consueta fuerit confirmatoria; talis enim non fuit illa, quæ olim adhibebatur ad curandos Energumenos, ut ait Bened. XIV l. 7. de Syn. c. 7. n. 3.

§. II. *Principia generalia de Confirmatione.*

222. Principium I. *Materia remota Confirmationis est Chrisma ex oleo olivarum et balsamo confectum atque ab Episcopo benedictum.* Ita in Decret. Eugen. §. *secundum Sacram.* Et *Trid.* sess. 7. Can. 2. de Confirm. *Si quis dixerit, injurios esse Spiritui Sancto eos, qui sacro Confirmationis Chrismati virtutem aliquam tribuunt, anathema sit.* Porro juxta Decr. Eugenii cit. oleum in Chrismate significat nitorem conscientiæ, balsamum vero odorem bonæ famæ: juxta *S. Thom.* p. 3. q. 72. a. 2. gratia Spiritus Sancti in oleo designatur, per balsamum odor virtutum, simulque robur spirituale: balsamum enim præstat etiam incorruptionem. An balsamum pertineat ad materiam Confirmationis de necessitate Sacramenti, an vero præcepti; item an Chrisma debeat necessario necessitate Sacramenti esse benedictum ab Episcopo, non a simplici tantum Sacerdote, utrinque propugnatur in Theol. Schol. Tract. de Sacram. Utrumque esse necessarium necessitate Sacramenti, in praxi tenendum tanquam probabilius et tutius, præsertim quia agitur de valore Sacramenti. Vide *Suar.* hic D. 33. Sect. 1., *Pontas* V. *Confirmatio. Bonacin. Laym. Palao, Coninck*, et alios contra *Cajet.*

223. Princip. II. *Materia proxima Confirmationis est unctio Chrismatis in fronte Confirmandi facta manu Episcopi in crucis figuram.* Hæc doctrina communis satis colligitur tum ex traditione, perpetua praxi Ecclesiæ, et ex diversis CC. et PP., tum ex forma, qua utitur Ecclesia Latina in administratione hujus Sacramenti. Hæc unctio est vera manus impositio, de qua Act. 8. et 19. legitur, quod Apostoli fidelibus manus imposuerint, ut reciperent Spiritum Sanctum. *Prob.* 1. *Innoc. III* c. un. de sacra Unctione §. 7. ita ait: *Per frontis Chrismationem manus impositio designatur, quæ alio nomine dicitur Confirmatio: quia per eam Spiritus Sanctus ad augmentum datur et robur. Unde cum cæteras unctiones simplex Sacerdos vel Presbyter valeat exhibere, hanc nonnisi summus Sacerdos, id est Episcopus debet conferre; quia de solis Apostolis legitur (quorum Vicarii sunt Episcopi) quod per manus impositionem Spiritum Sanctum dabant.* In Decreto Eugenii ita habetur: *Ideo in fronte, ubi verecundiæ sedes est, confirmandus inungitur, ne Christi nomen erubescat confiteri et præcipue crucem ejus, quæ Judæis est scandalum, Gentibus stultitia secundum Apostolum: propter quod signo crucis signatur.* Tertull. L. de Bapt. C. 7. inquit: *Exinde egressi de lavacro perungimur benedicta unctione.* 2. Eadem traditio probatur ex testimoniis Ecclesiæ Orientalis. Conc. Laodicenum Sæc. IV celebratum Can. 48. sic habet: *Oportet eos, qui illuminantur, post Baptismum inungi supercœlesti Chrismate, et esse regni Christi participes.* Plura testimonia vide apud *Bellarm.*, *Laym.* L. 5. t. 3. c. 2. num. 3. Hinc varie a ss. PP. vocatur hoc Sacramentum. S. Augustinus L. 2. contra literas Petiliani c. 104. ait: *Sacramentum Chrismatis .... sacrosanctum est, sicut ipse Baptismus.* A Theodoreto in cap. 1. Cant. vocatur *Sacrum unguentum*: a s. Cypriano epist. 71. ad Jubajanum *signaculum dominicum.* Unde contra objectionem, quod ex Act. 8. et 19. per solam manuum impositionem confirmaverint, valet duplex regula s. Augustini, qui L. de fide et oper. C. 9. ait, quod Scriptura multa taceat brevitatis gratia, quæ serie traditionis constat ab Apostolis fuisse usurpata: et

L. 4. de Bapt. c. 24. ait: *Quod universa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, nonnisi auctoritate Apostolica traditum rectissime creditur.* Atqui ex testimoniis laudatis Chrismationem semper tenuit Ecclesia: ergo.

224. *Princip. III.* Forma Sacramenti Confirmationis in Ecclesia Latina est: *Signo te signo crucis, et confirmo te Chrismate salutis in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti.* Ita constat ex Decreto *Eugenii*, Ritnali Rom., et perpetuo usu Ecclesiæ. 1. Per τὸ *signo te* etc. designatur, quod sicut miles ducis sui insignibus ornari solet, ita homo in hoc Sacramento cruce exterius, et invisibili charactere interius tanquam signo militari Christi signetur. 2. Per τὸ *et confirmo te* etc. exprimitur, quod homo in hoc Sacramento instar athletæ exterius Chrismate, interius vero Spiritus Sancti robore ungatur. 3. Exprimitur causa principalis efficiens plenitudinem roboris spiritualis, quæ est SS. Trinitas; simulque præcipuum fidei Christianæ mysterium, quod homo in Baptismo suscepit credendum, hic tenendum et palam profitendum proponitur; ita *S. Thom.* q. 72. a. 4. Huc revocatur *Anselmus*, *Liranus* cum *S. Ambr. et Aug.* illud 2. Cor. 1. v. 21. *Qui confirmat nos vobiscum in Christo, et qui unxit nos Deus, qui et signavit nos et dedit pignus Spiritus in cordibus.* An autem hæc forma sit ita necessaria, ut nulla alia sit sufficiens, utrinque defenditur in Schol. Theol. præsertim cum in Ecclesia Græca hæc forma adhibeatur: *Signaculum doni Spiritus Sancti.*

225. *Princip. IV.* Minister hujus Sacramenti ordinarius est solus Episcopus *Prob.* ex *Trid.* quod sess. 7. Can. 3. de Confirm. ita statuit: *Si quis dixerit, sanctæ Confirmationis ordinarium ministrum non esse solum Episcopum, sed quemvis simplicem Sacerdotem, anathema sit.* Vide c. unicum de sacra Unct. cit. supra n. 223 Dixi, *ordinarius minister*: quia plures cum *S. Th.* q. 72. a. 11. et *S. Antonino* contra *Durandum*, *Adrianum* et alios defendunt, quod ex commissione Summi Pontificis etiam simplex Sacerdos hoc Sacramentum conferre possit. Benedictus XIV l. 7. de Syn. Diœces. c. 7. ait, dubitari amplius non posse de Romani Pontificis potestate, qua simplicibus Sacerdotibus concedere possit facultatem hoc Sacramentum administrandi. Ibid. c. 8. ait delegationem hujusmodi esse actum potestatis supremæ a Christo Domino soli suo Vicario in terris commissæ; quamobrem omnibus in confesso esse irritam nunc fore Confirmationem a simplici Presbytero Latino ex sola Episcopi delegatione collatam, quia Sedes Apostolica id juris sibi unice reservavit. Idem c. 9. ait, quod Chrismatio data a Sacerdotibus Græcis in iis tantum locis, ubi non est a Sede Apostolica expresse improbata, sit pro valida habenda ob tacitum saltem privilegium a Sede Apostolica illis concessum, quod ex conniventia Rom. Pontificum præsumitur: econtra quod irrita sit in iis locis, in quibus constat Sacerdotibus Græcis eam potestatem esse ademptam; sic eam ademit *Nicolaus I.* Bulgaris, Cypris *Innocentius IV*, Italo-Græcis *Clemens VIII.* Vide etiam Tom. I. Bullar. Benedicti XIV. Constitutionem X. pag. 28. ubi idem Pontifex Guardiano sancti sepulcri Ord. Minorum de Observantia Paulo a Laurino concedit et delegat potestatem et facultatem conferendi Sacramentum Confirmationis (ubi non erunt Episcopi ritus Latini in propria Diœcesi residentes) oleo et Chrismate a Catholico Antistite benedictis, etiam antiquis, si nova haberi non possint.

226. *Princip. V.* Subjectum Confirmationis est omnis et solus homo baptizatus. *Prob.* ex c. *Omnes*, de Consecrat. dist. 5, ubi ex epist. 1. *Urbani* c. 7. ita habetur: *Omnes fideles per manus impositionem Episcoporum Spiritum Sanctum post Baptismum accipere debent, ut pleni Christiani inveniantur; quia cum Spiritus Sanctus infunditur, cor fidele ad prudentiam et constantiam dilatatur.* Benedictus XIV l. 7. de Syn. Diœces. c. 10. n. 1. 2. et 3. ait hoc Sacramentum valide conferri omnibus baptizatis absque ulla ætatis differentia, ac olim omnes statim post Baptismum confirmatos fuisse, nunc vero ante

septennium ordinarie conferendum non esse; morem antiquum confirmandi statim post Baptisma adhuc observari ab Ecclesia Orientali. Denique addit, etiam in Ecclesia Latina nunc sancte et licite conferri posse septennio minoribus urgente periculo vitæ, aut futuræ diuturnæ absentiæ Episcopi, vel alia necessitate seu justa causa: fieri autem oportere ab Episcopis sine ulla acceptione personarum. Dixi supra 1. *Omnis*: quia, sicut natura, quos generavit conatur adducere ad suam perfectionem; ita Deus spiritualiter genitos per Baptismum ad statum gratiæ perfectiorem per Sacramentum Confirmationis adducit; ac præterea omnes baptizati capaces sunt gratiæ augmenti: crescere, roborari et armari possunt ad fidem defendendam: ergo. Dixi 2. *Solus baptizatus*: quia, cum Baptismus sit janua Ecclesiæ, et aliorum Sacramentorum, nemo ante susceptum Baptismum Confirmationis est capax.

227. *Princip. VI.* Effectus Sacramenti Confirmationis sunt 1. Augmentum gratiæ sanctificantis. 2. Auxilia specialia ac robur suo tempore conferendum ad fidem Christi fortiter profitendam cum quovis periculo, et ad superandas tentationes contra illam. 3. Character animæ impressus, quo homo confirmatus insignitur et roboratur ad veram fidem defendendam: hic cum sit indelebilis, idcirco hoc Sacramentum iterari nequit. De hoc vide *Trid.* n. 3. citatum, item c. 1. ad Ephes. v. 13.: *In quo credentes signati estis Spiritu promissionis Sancto.*

228. Porro an hoc Sacramentum saltem per accidens possit conferre gratiam primam, vide in Theol. Schol. *S. Thom.* a. 7. P. 3. q. 72. ad 2. tenet affirmativam, ubi ita ait: *Etsi aliquis adultus in peccato existens, cujus conscientiam non habet, vel si etiam non perfecte contritus accedat, dummodo non ficte accedat, per gratiam collatam in hoc Sacramento consequetur remissionem peccatorum.* Denique in parvulis usu rationis adhuc carentibus sufficit intentio sive voluntas Christi et Ecclesiæ, sicut in Baptismo. In adultis vero usum rationis habentibus, ut hoc Sacramentum valide suscipiant, requiritur præter Baptismum intentio saltem habitualis, imo juxta *Leonardelli* de Confirm. n. 21. sufficit interpretativa, quæ censetur adesse in quolibet Christiano, suscipiendi suæ salutis remedia, dum de voluntate contraria non constat. Ad dignam et licitam susceptionem requiritur status gratiæ, eoquod hoc sit Sacramentum vivorum. *S. Thom.* loc. mox cit. ita habet: *Sicut ex ipso nomine apparet, hoc Sacramentum datur ad confirmandum, quod prius invenerit: et ideo non debet dari his, qui non habent gratiam: et propter hoc, sicut non datur non baptizatis, ita non debet dari adultis peccatoribus, nisi per pœnitentiam reparatis.* Probabilius non requiritur determinate pœnitentia per confessionem, sed sufficit contritio, ut docet *Sylvius* in 3. P. D. Thom. q. 72. a. 7., et *Cabassutius* Juris Can. Theor. et prax. L. 3. C. 3. n. 2., quia ad solam perceptionem Eucharistiæ præcipitur confessio. Nec ex Concil. Aurelian. Can. *Ut jejuni*, eruitur præceptum: sicut enim jejunium ibidem expressum non est de præcepto, ita nec confessio. Pontificale Rom. ita habet: *Adulti deberent prius peccata confiteri et postea confirmari, vel saltem peccata, quæ admiserunt, doleant.* Denique requiritur devotio suscipientis ætati conveniens, quæ eo magis excitabitur, quo perfectius confirmandus a suis antea instructus dignitatem hujus Sacramenti agnoverit: ideoque parvuli in scholis, adulti in catechesi prius bene instruendi sunt, quam admittantur ad suscipiendum Confirmationis Sacramentum.

229. *Princip. VII.* In Confirmatione debet adhiberi patrinus, et quidem unus tantum sive vir sive mulier. c. *Non plures* 101. de Consec. dist. 4. juxta *Babenst.* T. 8. p. 2. D. 2. a. 4. n. 12. quamvis *Trid.* sess. 24. de Reform. c. 2. permittat, ut in Baptismo possint adhiberi unus et una; id tamen ad Confirmationem extendi non debet, cum circa Confirmationem nihil videatur voluisse innovare. Porro patrinus Confirmationis *primo* debet esse distinctus a patrino Baptismi, nisi cogat necessitas, ut patet ex c. *In Catechismo* 100. de

Consecr. dist. 4. *Secundo.* Idem patrinus juxta probabiliorem debet esse confirmatus. Desumitur ex cap. *In Baptismate* 102. de Consecr. dist. 4 : *In Baptismate vel in Chrismate non potest alium suscipere in filiolum, qui non est ipse baptizatus vel confirmatus* : adeoque sicut non baptizatus invalide fungitur munere patrini in Baptismo, nec contrahit cognationem spiritualem ; ita etiam non Confirmatus. *Sanch.* L. 7. de Matrim. D. 60. n. 20. ibid. etiam Disp. 56. pluribus ostendit, quod patrinus, ut contrahat cognationem spiritualem, debeat vere tenere vel tangere filiastrum suum, v. g. dexteram imponendo ejus humero, dum Confirmatur. De hac autem cognatione *Trid.* sess. 24. de Reform. Matrim. C. 2. ita statuit : *Ea quoque cognatio, quæ ex Confirmatione contrahitur, confirmantem et confirmatum, illiusque patrem et matrem, ac tenentem non egrediatur : omnibus inter alias personas hujus spiritualis cognationis impedimentis omnino sublatis.* In quibusdam Diœcesibus hoc Sacramentum confertur sine ullo patrino, uti testatur *Gobat* de Confirm. n. 781. de Diœcesi Constantiensi.

§. III. *Resolvuntur Casus.*

Casus I. De Materia remota Confirmationis.

Fridericus Episcopus neo-consecratus, cum Sede vacante novum Chrisma in Cœna Domini consecratum non esset, adhibet vetus Chrisma ministrando Sacramentum Confirmationis, quod ipsum Chrisma suspectum videbatur : quia mercator, qui a multis annis oleum olivarum subministraverat, proditus fuit, quod oleum de nucibus commiscere solcat.

230. *Quæres* I. An Confirmatio in vetere Chrismate collata fuerit valida et licita ? ℟. *Valida* quidem fuit, modo Chrisma adhuc fuerit incorruptum et vitio substantiali carens : sed non *licita.* *Ratio primi* est : quia Chrisma anno superiore benedictum manet simpliciter Chrisma benedictum ab Episcopo, ideoque materia essentialis. Porro in absentia Episcopi, vel Sede vacante solet adiri proximus Episcopus pro consecrando novo Chrismate, ut notat Glossa in cap. *Si Episcopus*, de suppletd. neglig. Prælat. in 6. *Ratio secundi* est : quia de Ecclesiæ præcepto Chrisma debet eo anno esse benedictum. Vide c. *Literis* de Consecr. dist. 3. ubi veteris Chrismatis usus prohibetur et novi consecratio præcipitur facienda die Cœnæ Domini ; ideoque peccat graviter, qui citra necessitatem utitur Chrismate antiquo. *Suarez.* D. 33. Sect. 1. sub fin.

231. *Quæres* II. An ratione olei nucum commixti fuerit invalida Confirmatio ? ℟. Si in modica quantitate illud fuerit commixtum, adhuc fuit valida, quia tunc supponitur adesse major quantitas veræ materiæ, sive olei olivarum : cur autem hoc oleum præ cæteris dicatur materia Confirmationis, *ratio* est, quia olea cætera v. g. nucum, piscium, amygdalarum, lini etc. licet habeant vim unctivam, soli tamen oleo olivarum proprie communis appellatio olei usualis convenit, utpote quod maxime in usu hominum habetur ; sicut soli aquæ elementari convenit appellatio aquæ tanquam materiæ Baptismi ; quod utrumque ex usu et praxi Ecclesiæ patet. *S. Thom.* qu. 72. a. 2. ad tertium.

232. Porro Chrisma Græcorum (etsi illi præter balsamum insuper adhuc 12., imo juxta alios 30. diversi generis aromata oleo immisceant) ab Ecclesia Latina tamen permittitur ; modo aromata admixta Chrisma ex oleo et balsamo vel physice vel theologice non corrumpant.

Casus II. De Materia proxima et Forma Confirmationis.

Firmilianus Sacerdos Missionarius ad extremas Americæ plagas abiturus, a Summo Pontifice impetrat facultatem confirmandi eos omnes, quos ipse aliquando esset baptizaturus in America. Eo feliciter perductus, intra paucos annos plures in fide instructos baptizat et confirmat. Aliquando cum, pollice vulnerato, signare frontes confirmandorum non possit, digitum indicem adhibet: alias frontem lepra infectam mediante penicillo, subinde etiam loco frontis inungit dexteram maxillam cum hac formula; Confirmo te Chrismate salutis in N. P. et F. et Sp. S. Amen. *Denique deficiente Chrismate, dubius hæret an cum facultate confirmandi simul obtinuerit potestatem conficiendi sacrum Chrisma.*

233. *Q.* I. An Firmilianus hoc ipso quod acceperit facultatem confirmandi, etiam habeat potestatem conficiendi sacrum Chrisma? Respondet Benedictus XIV l. 7. de Synod. Diœces. c. 8. hanc facultatem semper limitatam fuisse hac lege, ut tales Presbyteri non alio uterentur Chrismate, quam ab Episcopo consecrato; nec ullam esse necessitatem concedendi simplici Presbytero facultatem consecrandi Chrisma, eo quod is secum deferre possit Chrisma ab Episcopo acceptum, quocunque se conferat, et quod facile etiam obtinere possit a Romano Pontifice dispensationem illius præcepti, quo prohibetur usus Chrismatis anno priore benedicti; adeoque Firmilianus ex potestate confirmandi non potest sine distincta et expressa facultate conficere sacrum Chrisma. Utrum autem Papa simplici Sacerdoti possit delegare consecrationem Chrismatis, utrinque ab AA. propugnatur. Affirmativam tenent cum Scotistis *Mastrius* in Theol. Mor., *Card. de Lauræa* de Sacram. Confirm. D. 2. a. 3., *Gobat.* Negativam tenent *Coninck*, *Palao* P. 4. t. 20. p. 2. n. 7., quorum rationes vide apud *Joan. Clericatum* de Confirm. decis. 54. n. 10.

234. *Q.* II. An Confirmationes a Firmiliano collatæ sint validæ? ℟. Prima Confirmatio indice digito facta valida fuit, sed illicita: quia, licet in Ritualibus præscribatur, ut unctio fiat pollice manus dexteræ, idque non sine mysterio, uti exponitur a *Joan. Clericato* l. c. decis. 56. n. 7., hoc tamen non videtur ita essentiale, quin, si contingeret fieri unctionem alio digito etiam manus sinistræ, Sacramentum factum teneret; quia tunc esset sufficiens manus impositio, et cætera omnia quæ ex parte materiæ et formæ ab omnibus requiruntur, concurrerent. Ita *Suar.* hic D 33. Sect. 3. sub fin.

235. Secunda Confirmatio mediante instrumento collata est invalida: quamvis enim ad Extremam Unctionem sufficiat, ut fiat illa mediante instrumento, id tamen non sufficit ad confirmatoriam unctionem, utpote ad quam essentialiter requiritur manuum impositio, ut patet ex n. 223.; atqui si Chrismatio fiat mediante instrumento, non habetur manuum impositio: ergo. Ad Extremam autem Unctionem nec ex Scriptura, nec ex traditione requiritur manuum impositio, sed sola unctio, quæ potest fieri mediante instrumento; ergo. *Bonac.* D. 3. de Confirmat. p. 3. n. 4. *Palao. La Croix* contrariam sententiam *Henriq.*, *Fernandez*, et aliorum censet non esse probabilem.

236. Tertia Chrismatio facta in maxilla juxta *Clericatum* decis. 56. n. 4. est invalida; quia licet Ecclesia non definiverit unctionem *in fronte* esse essentialem, satis tamen id indicat ex antiquissima et nunquam interrupta observantia, et dum Patres, Pontifices et Canones loquuntur de hac sacra Chrismatione, semper eam conjungunt cum parte ungenda, scil. fronte. Contrariam opinionem *Clericatus* cum *Diana* vocat temerariam et falsam.

237. *Quær.* III. An Confirmatio a Firmiliano collata sit invalida ratione formæ? ℟. Juxta *Suarez* hic D. 33. Sect. 5. et alios ibid. cit. invalida est, eo quod utrumque verbum *signo te signo crucis*, et, *confirmo te Chrismate salutis*, sit essentiale formæ; omisso enim primo verbo *signo te* etc. non fit

mentio, nec significatio crucis, quæ tamen valde consentanea est fini et effectui hujus Sacramenti; omisso autem altero, pariter non exprimitur primarius effectus hujus Sacramenti; ergo. Juxta *Durandum* vero et alios apud *Bellarm.* L: de Confirm. c. 10. valida est, quamvis illicita, quia verbum *Confirmo*, adjecta Chrismatis unctione, satis determinatur ad significandam Confirmationem. Unde ex diversitate sententiarum satis patet, has et similes formas: *Signo te Chrismate salutis*, vel, *Confirmo te in nomine Patris* etc. valde dubias esse, adeoque Sacramentum sub his formis collatum sub conditione esse repetendum. Ita *Leonard.* de Confirm. c. 1. §. 3. n. 17.

Casus III. De Subjecto et Cæremoniis Confirmationis.

Franciscus Episcopus zelosissimus, cum in finibus suæ Diœceseos Sacramentum Confirmationis administrare vellet, præter Diœcesanos etiam plures ex vicina Diœcesi advertit concurrere, de quorum instructione ac dispositione dubitans mox jubet, ut Concionator e suggestu eos prius instruat et cæremonias Confirmationis explicet.

238. *Q.* I. Quid agendum incumbat Parocho antequam confirmentur parochiani. ℟. Juxta *Rituale Herbip.* 1. Monere debet populum tempestive, eumque e suggestu et in Catechesi instruere de dignitate, utilitate, institutione, effectibus, cæremoniis, aliisque ad hoc Sacramentum pertinentibus. 2. Exhortabitur nondum confirmatos, ne hanc pretiosi thesauri occasionem, quæ quotidiana non est, negligant. 3. Docebit, quamvis per se certa ætas ad hujus Sacramenti susceptionem expectanda non sit, ante septennium tamen non facile quemquam ad Confirmationem sistendum esse, tum ut Sacramentum cum devotione actuali recipiant, tum ut absit periculum repetendi idem Sacramentum. 4. Persuadebit omnibus, præsertim adultis, ut a peccatis per confessionem, vel saltem contritionem purgati accedant, ne fructu et gratia tanti Sacramenti priventur. 5. Cum hoc Sacramentum characterem indelebilem imprimat, severissime moneat, ne quis iterato illud suscipere præsumat, gravissimum alias sacrilegium et debitas utriusque fori pœnas incursurus, Irregularitas tamen non incurritur per iterationem hujus Sacramenti, quia hæc nullibi in jure legitur expressa. Ita *P. Elbel* hic n. 21. cum *Reiffenst.* et communiori DD. 6. Explicet ea, quæ dicta sunt de patrino et de spirituali cognatione, quæ ex hoc officio oritur. 7. Monebit, ut cum devotione, reverentia, attentione, sine tumultu et strepitu accedant, multo minus turmatim trudant, protrudant confirmandos, frontem, si sudore sit madida, strophiolo extergant, ante Episcopum manus devote conjunctas attollant, patrinus manum dexteram super humerum dexterum confirmandi teneat etc. 8. Certum tempus ex suggestu, v. g. diem dominicam vel festivam designet, qua singuli parochiani neo-confirmati cum patrinis se Parocho sistant, ut eorum nomina in speciali libro possit annotare.

239. *Q.* II. Quinam potissimum ritus explicandi sint confirmandis? ℟. 1. Quod Episcopus signum crucis cum sacro Chrismate fronti imprimat, tanquam symbolum militiæ Christianæ. 2. Quod alapam maxillæ confirmati leniter infligat, ut discat confirmatus pro Christi nomine omnia adversa constanter et fortiter esse perferenda; partim etiam, ut recordetur hujus Sacramenti suscepti. 3. Quod pacem confirmato optet, ut sciat se cælestis gratiæ plenitudinem ac pacem, quæ exsuperat omnem sensum, accepisse. Ita *Rituale Herbip.* Denique in multis Diœcesibus moris est, ut a ministris Episcopi sacrum Chrisma statim abstergatur a fronte confirmati, et tunc fascia non est necessaria; ubi tamen hæc abstersio non statim fit, frons confirmati obliganda est fascia, sive vitta linea cruce notata; quæ fascia per unum vel plures dies pro locorum consuetudine gestanda est, ne forte sacrum Chrisma irreverenter contrectetur aut aliis rebus commisceatur; postea illa vel a patrino, vel

(quod decentius est) a Parocho vel alio Sacerdote aut Clerico deponitur, simul abluendo frontem; specialem modum vide in *Rit. Herbip.* Fascia autem vel debet comburi, vel decenter asservari, non vero ad usus profanos, multo minus superstitiosos adhiberi. In ligauda tamen vel dissolvenda ejusmodi fascia nulla spiritualis cognatio contrahitur.

240. *Q.* III. An Episcopus licite confirmare possit alienæ Diœcesi subditos? ℟. *Per se* loquendo non potest; quia confirmare est actus jurisdictionis. *Excipe*, nisi habeatur licentia, saltem rationabiliter præsumpta, proprii Ordinarii, v. g. 1. Si quis litteris dimissoriis ordinandus veniat, qui nondum confirmatus est, licite ante Ordinationem confirmatur; quia, concesso uno censentur etiam concessa reliqua, sine quibus illud convenienter suscipi nequit: atqui sine Confirmatione præmissa prima tonsura et reliqui Ordines licite et convenienter suscipi nequeunt; ergo. 2. Si confirmante Episcopo in propria Diœcesi accurrant etiam accolæ ex aliena licite confirmantur, tum ob præsumptionem, gratum id fore proprio Episcopo, tum ob consuetudinem passim receptam. *Laym.* L. 5. t. 3. c. 6. n. 2. Sic tamen confirmati postea Parocho proprio se sistere debent, ut libro confirmatorum eorum nomina inserantur.

241. *Q.* IV. An Confirmatio sit necessaria ad salutem, et quanta sit obligatio illam suscipiendi? ℟. 1. Confirmatio non est necessaria ad salutem necessitate medii; quia homo sine Confirmatione per Baptismum, et hoc suscepto, per pœnitentiam veniam peccatorum consequitur, Deoque gratus ac justus evadit. *Confirm.* 1. ex sensu Ecclesiæ, quæ nequidem in articulo mortis judicat, necessario confirmandos esse necdum confirmatos, neque docet Confirmationem saltem in voto esse necessariam. *Confirm* 2. ex *S. Hieron.* qui in Dial. contra *Luciferianos* ait: *Alioquin, si ad Episcopi tantum imprecationem Spiritus S. defluit, lugendi sunt qui in longe minoribus urbibus ante dormierunt, quam ab Episcopo visitarentur.* ℟. 2. Neque necessaria est per se necessitate præcepti graviter obligantis. *Ratio* est: quia præceptum obligans sub mortali non est asserendum sine cogente fundamento; atqui nec ex Scriptura, nec aliunde assignari potest cogens fundamentum: ergo. *Min. Prob.* Si hoc Sacramentum esset jure divino præceptum, daretur omnibus adultis in articulo mortis, ut mox dictum est: atqui hoc usus Ecclesiæ non habet: ergo. *Confirm.* ex eo quod fideles communiter non inducantur ad recipiendum hoc Sacramentum tanquam ex necessitate obligati, sed tanquam invitati ad id, quod per se bonum et utile est; unde nullis censuris, neque aliis mediis, quæ necessitatem indicent, ad id adstringi solent: ita *Suar.* hic D. 38. Sect. 1., ubi addit, quod Patres et Pontifices, qui de hoc Sacramento loquuntur, explicent tantum vim, efficaciam et utilitatem maximam (quam quodammodo necessitatem appellant) nihil autem dicant, quod sufficienter indicet præceptum; item quando Patres docent, hoc Sacramentum requiri ad plenitudinem vel perfectionem hominis Christiani, vel ut simpliciter Christianus dici possit, non possunt intelligi de perfectione substantiali hominis Christiani; hæc enim per Baptismum datur, nec de plenitudine sufficientiæ, sed abundantiæ. Ita *Suarez* l. c. cum *Alensi.* Alii dicunt, siquod præceptum Ecclesiasticum olim extiterit, id hodie non amplius obligare *per se*, consuetudine obtinente contrarium. Vide *Laym.* L. 3. c. 3. n. 4.

242. Dixi *per se*: quia omnes fatentur, omittere hoc Sacramentum ex contemptu, esse peccatum mortale; ideoque *per accidens* ad Confirmationem suscipiendam graviter obligatur, qui ejus susceptionem sine aliorum scandalo aut contemptu actuali aut virtuali non potest omittere, aut qui sine ea probabiliter non potest resistere tentationibus contra fidem, nec eam fortiter profiteri coram tyranno; is (juxta *Suar.* l. c.) virtualiter contemnit hoc Sacramentum, qui oblata occasione negligit semel atque iterum, *vel certe qui proponit nunquam illud recipere, etiamsi millies offeratur occasio.* De primo modo mitius loquitur *Laym.* l. c., ubi ait, notabilem negligentiam non

semper sapere contemptum. *Confirmantur* dicta ex *S. Thom.* qui p. 3. q. 72. a. 8. ad 4. cum *Hug. de S. Vict.* ait: *Omnino periculum esset, si ab hac vita sine Confirmatione migrare contingeret, non quia damnaretur, nisi forte propter contemptum, sed quia detrimentum perfectionis pateretur.* Contrarium docuit *S. Antonin.* 3. P. Summ. tit. 14. c. 14. §. 1.

243. *Q.* V. An nondum confirmatus suscipiendo primam tonsuram aut alios Ordines peccet graviter ob præceptum *Trid.* sess 23. C. 4. de Reform.: *Prima tonsura non initientur, qui Sacramentum Confirmationis non susceperint?* ℟. Juxta *Barbosa* cum 15. DD. *Laym.* l. c., *Palao.* hic Disp. un. p. 8. in fine, non peccat graviter, sed venialiter tantum, eoquod in *Trid.* cit. nullum sit verbum, quo præceptum sub gravi peccato obligans indicetur; nihil enim ibi præcipitur initiandis, sed admonentur tantum Episcopi, quid fieri debeat. Alii apud *Conink.* a. 8. n. 9. sentiunt contrarium. Porro etsi illicita sit collatio et susceptio primæ tonsuræ aut Ordinum sine prævia Confirmatione, valida tamen est.

244. *Q.* IV. An Episcopus Confirmans et Confirmandus debeant esse jejuni: item an sub gravi præcepto Confirmatio conferenda sit in templo et certis tantum diebus? ℟. Valde quidem conveniens est, ut a jejuno jejunis et in templo conferatur Confirmatio, præceptum tamen graviter ad hæc obligans non extat. C. *Ut jejuni* et c. *Ut Episcopi*, de Consecr. Dist. 5. non inferunt absolutam obligationem, sed docent quod ex decentia ob Sacramenti reverentiam fieri convenit, ut patet ex verbis cap. ultimo cit. Unde ex rationabili causa, v. g. ob magnum confluxum Confirmandorum licet hoc Sacramentum etiam post prandium et extra Ecclesiam ministrare, ut patet ex praxi.

CAPUT III. *De Eucharistia et Sacrificio Missæ.*

ARTICULUS I. *De Eucharistia ut est Sacramentum.*

§. I. *Prænotanda.*

245. Prænot. I. Varia tribuuntur nomina tertio N. L. Sacramento: 1. quidem communissimo et antiquissimo nomine vocatur *Eucharistia*, a Græco εὐχαριστία, quod significat et bonam gratiam et gratiarum actionem; quia nempe per hoc Sacramentum et Deo gratias referimus pro acceptis ab eo beneficiis, et non tantum nova præter gratiam, quam confert, impetramus, sed et Christum omnis gratiæ fontem accipimus.

2. Vocatur simpliciter a *Trid.* sess. 13. C. 1. *Sanctissimum*: ibid. *admirabile Sacramentum* propter ejus præ cæteris excellentiam, de qua *Trid.* ibid. C. 3. ait: *Commune hoc quidem est sanctissimæ Eucharistiæ cum cæteris Sacramentis, symbolum esse rei sacræ, et invisibilis gratiæ formam visibilem: verum illud in ea excellens et singulare reperitur, quod reliqua Sacramenta tunc primum sanctificandi vim habent, cum quis illis utitur; at in Eucharistia ipse Sanctitatis auctor ante usum est.* Alias etiam simpliciter dicitur *Sacramentum Novi Testamenti*, juxta illud 1. Cor. 11. *Hic calix Novum Testamentum est in meo Sanguine.* Christus enim morti proximus hoc amoris sui pignus nobis legavit.

3. A materia ex qua Eucharistia conficitur, appellatur *Panis*, de quo Joan. 6. v. 52: *Panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita.*

4. A re quæ in Eucharistia continetur, dicitur *Corpus Christi.* Matth. 26. *Corpus Domini*; a *Tertull.* de oratione c. ult. *Sacramentum Corporis et Sanguinis Domini.*

5. A tempore institutionis dicitur *Cœna Domini.*

6. A loco institutionis vocatur *Mensa Domini*, de qua 1. Cor. 10. v. 21.: *Non potestis mensæ Domini participes fieri, et mensæ dæmoniorum.* Alias etiam dicitur *Sacramentum Altaris* a loco ubi conficitur.

7. A suscipientibus dicitur *Synaxis*, h. e. congregatio, collectio, adunatio, quia congregati fideles Eucharistiam simul percipiebant, et per hanc participationem cum Christo, et inter se communi charitatis vinculo colligabantur, ut ait Apost. 1. Cor. 10 v. 17.: *Quoniam unus panis, unum corpus multi sumus, omnes, qui de uno pane participamus*. Hinc etiam dicitur *Agapa*, sive dilectio. Erant autem Agapæ apud veteres convivia Ecclesiastici conventus eo fine instituta, ut per illa foveretur inter Christianos mutua dilectio, item ut pauperes isto refrigerio juvarentur, et quia conjungebatur cum ejusmodi conviviis Eucharistia, ideo Agapæ nomen Eucharistiæ datum est. Ita *Tournely* in Prælect. Theol. de septem Sacram. Q. 1. de Euch. A Latinis etiam vocatur *Collecta*, *Communio*, *Fractio Panis*. Vide Card. *Bona* rerum Liturgic. L. 2. C. 3.

8. A Concil. I Nicæno c. 13. et Carthaginiensi IV c. 77. et 78. vocatur *Viaticum*, *in quantum* scil. (ut ait *S. Thom.* hic q. 73. a. 4. in corp.) *hoc Sacramentum præfigurativum est divinæ fruitionis in patria, et hic præbet nobis viam et vires eo perveniendi*. Plura vide apud *Suares* Comment. in quæst. 73. *S. Thom.* cit.

246. *Prænot.* II. Eucharistia definitur: *Sacramentum Corporis et Sanguinis Christi sub speciebus panis et vini ad spiritualem animarum refectionem divinitus institutum*. Ita *Laym.* L. 5. T. 4. c. 1. cum comm. Quando hoc Sacramentum definitur a TT. conversio panis et vini in Corpus et Sanguinem Christi remanentibus speciebus ad spiritualem fidelium refectionem, loquuntur de Sacramento Eucharistiæ in fieri, priori modo de eo in facto esse. Dixi 1. *Quod Eucharistia sit Sacramentum*, est de fide. Vide *Trid.* cit. supra n. 2. Ab eodem *Trid.* tota sess. 13. continuo vocatur Sacramentum. Dixi 2. *Quod sit Sacramentum Corporis et Sanguinis Christi sub speciebus panis et vini*: Eucharistiam enim intrinsece, et tanquam materia proxima constituunt non tantum Corpus et Sanguis Christi tanquam spirituale alimentum animarum, sed etiam species panis et vini, a quibus hoc Sacramentum accipit rationem signi sensibilis refectionis spiritualis. Ratio autem signi est de essentia Sacramenti: ergo. Hinc *S. Th.* in 4. D. 8. q. 1. a. 1. ait, *Ex speciebus et Corpore Christi fit unum Sacramentum*. Testimonia PP. vide apud *Laym.* l. c. n. 2. Dixi 3. *Divinitus institutum*. Institutio facta in ultima Cœna habetur Matth. 26. Marci 14 et Luc. 22., ubi Christus ἐυχαριςήσας gratias agens, sanctissimum Corpus et Sanguinem suum præbuit Apostolis dicens: *Accipite, et comedite; Hoc est Corpus meum.... Bibite ex hoc omnes; Hic est enim Sanguis meus. Trid.* sess. 13. C. 1. docet; *Majores nostri omnes, quotquot in vera Christi Ecclesia fuerunt, qui de sanctissimo hoc Sacramento disseruerunt, apertissime professi sunt, hoc tam admirabile Sacramentum in ultima Cœna Redemptorem nostrum instituisse*. Ex quibus patet, quod adsint omnia ad Sacramentum requisita. 1. enim habetur *Signum* visibile, scil. species panis et vini sub quibus continetur Corpus et Sanguis Christi. 2. Signum efficax invisibilis gratiæ ex promissione Christi Joan. 6. v. 50.; *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum; et panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita*: ibid. v. 58. *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum*. 3. De institutione divina jam dictum est. Si desideres mandatum, lege illud Luc. 22. v. 19. ubi Christus instituens hoc Sacramentum dixit; *Hoc facite in meam commemorationem*. Joan. 6. v. 53. ait; *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis*: ergo habentur omnia ad rationem Sacramenti requisita.

247. *Prænot.* III. Varias hæreses ortas circa Sacramentum Eucharistiæ breviter recenset *La Croix* L. 6. p. 1. n. 405. *Tournely* in Prælectionibus Theologicis Tom. 2. de septem Sacram. de Euch. q. 2. a. 1. Præcipua autem de Eucharistiæ doctrina capita scitu necessaria optime ad instructionem fidelium

desumuntur secundum ordinem ex *Trid.* sess. 13. C. 1. ubi docet realem præsentiam D. N. J. C. in hoc S. Sacramento. Ibid. Can. 1. definit: *Si quis negaverit, in S. Eucharistiæ Sacramento contineri vere, realiter et substantialiter Corpus et Sanguinem Christi, una cum anima et divinitate D. N. J. C., ac proinde totum Christum, sed dixerit, tantummodo esse in eo, ut in signo, vel figura, aut virtute, anathema sit.* Per particulam *vere* docet *Trid.* Christum non esse præsentem tantum per figuram et imaginem, ut docuit sæculo undecimo Berengarius, quem errorem revocavit subscribendo formulæ fidei in Synodo Romana anno 1079. ut habetur T. 10. Conc. p. 378. Particula *realiter* docet, Christum non tantum objective per fidem esse præsentem; *substantialiter*, non tantum per virtutem a Christo diffusam, ut docuit Calvinus. Probatio hujus veritatis desumitur ex verbis Christi; *Hoc est Corpus meum.* Item: *Panis, quem ego dabo, caro mea est.* Joa. c. 6. etc.

248. 2. Instruendi sunt fideles, per consecrationem panis et vini fieri conversionem totius substantiæ panis et vini in substantiam Corporis et Sanguinis Christi D. N., ita ut non remaneat substantia panis et vini una cum Corpore et Sanguine D. N. J. C., sed maneant tantum species panis et vini; quam conversionem singularem Ecclesia vocat *transubstantiationem. Trid.* sess. cit. c. 4. et Can. 2.

249. 3. Instruendi sunt in venerabili hoc Sacramento tantumdem sub alterutra specie, quantum sub utraque, contineri; totus enim et integer Christus sub panis specie, et sub quavis ipsius speciei parte; totus item sub vini specie, et sub ejus partibus singulis, separatione facta, existit: quamvis enim ex vi verborum Corpus sub specie panis, et Sanguis sub specie vini, totum tamen Corpus Christi quod jam est vivum, adeoque cum sanguine et anima Christi sub utraque specie existit vi naturalis illius connexionis et concomitantiæ, qua partes Christi, qui jam ex mortuis resurrexit et non amplius moritur, inter se copulantur: divinitas quoque sub utraque specie existit propter admirabilem illam ejus cum corpore et anima hypostaticam unionem. *Trid.* l. c. c. 3. et Can. 3.

250. 4. Instruendi sunt fideles, hoc Sacramentum non consistere tantum in ipso usu, sive in actuali manducatione (ut voluit Lutherus in articulis Concordiæ anno 1536. et Calvinus L. 5. Instit. c. 17. §. 3., unde hi Sectatores deduxerunt, nullum cultum pani Eucharistico exhibendum esse, reliquiasque ex Cœna superstites in usus profanos consumi posse) sed Corpus et Sanguinem Christi vere ac realiter et substantialiter esse in hoc Sacramento peracta consecratione ante et post sumptionem, quamdiu panis species remanent incorruptæ, ideoque omnes Christi fideles pro more in Catholica Ecclesia semper recepto latriæ cultum, qui vero Deo debetur, huic sanctissimo Sacramento in veneratione exhibere debemus; *nam illum eundem Deum præsentem in eo adesse credimus, quem Pater æternus introducens in orbem terrarum dicit: Et adorent eum omnes Angeli Dei* Psal. 99. *quem Magi procidentes adoraverunt* Matth. 2. *quem denique in Galilæa ab Apostolis adoratum fuisse, Scriptura testatur* Matth. 28. v. 17. Ita *Trid.* l. c. C. 5. vide ibid. Can. 4. et 6. Ex his etiam infertur contra HH., retinendam esse piam ac religiosam consuetudinem circumferendi reverenter et honorifice præcelsum hoc et venerabile Sacramentum in processionibus per vias et loca publica, asservandi illud in Sacrario, deferendi ad ægrotos, ut constat ex perpetua Ecclesiæ praxi, ex CC. *Nicæno*, *Flor.* et *Trid.* l. c.

251. *Prænot. IV.* Quamvis species Eucharistiæ sint alterabiles et divisibiles, non tamen Christus; quia Corpus Christi in Eucharistia nunc est gloriosum et naturaliter impassibile; ideoque nequit dici calefieri, tangi, frangi, vel misceri, quia fractio vel mixtio dicit separationem partium: recte ta-

men dicitur moveri, elevari, demitti in stomachum, manducari, ob motum in speciebus receptum, quibus unitus est.

252. *Prænot. V.* Quamvis physice et materialiter Sacramentum Eucharistiæ sub speciebus panis sit specie aliud, quam sub speciebus vini, quateuus ipsæ species materialiter sic differunt; imo licet physice tot sint numero Sacramenta, quot sunt partes specierum; moraliter tamen est unum Sacramentum, si proponatur vel sumatur per modum unius: sicut enim cibus et potus sunt unum convivium, ita corpus et sanguis sunt una refectio spiritualis. Ita *S. Th.* hic qu. 73. a. 2. in corp. Nec propterea laici accipiunt tantum inadæquatum Sacramentum, aut partem tautum gratiæ, quod sub speciebus panis tantum accipiant Eucharistiam: quia sub qualibet specie (ut dictum n. 249.) est totus Christus secundum Corpus et Sanguinem: et quamvis species panis non sumantur per modum potus, nec species vini per modum cibi, quælibet tamen species continent totum id quod manducatur et bibitur. Denique hic *Busemb.* addit, quod hostiæ in diversis altaribus consecratæ recte concipiantur ut distincta numero Sacramenta; quia plures numero species moraliter discontinuantur, existunt enim tempore et loco physice et moraliter diverso. Econtra si Sacerdos unam hostiam in plures partes dividat, vel plures hostias simul, imo diversas species simul sumat, non dicitur plura numero Sacramenta accepisse.

§. II. *Principia generalia de sanctissimo Eucharistiæ Sacramento.*

253. *Principium I.* Primæ consecrationis materia remota, *ex qua hoc Sacramentum conficitur, est panis triticeus: materia secundæ consecrationis est vinum de vite.* Dixi 1. *Materia remota*: nam sicut in pœnitentiæ Sacramento peccata remittenda et destruenda dicuntur materia remota: sic in Eucharistia illud est materia remota, quod est convertendum in Corpus et Sanguinem Domini: atqui panis et vinum sunt convertenda in Corpus et Sanguinem Domini: ergo. Ab aliis panis et vinum dicitur materia transiens.

Dixi 2. *Panis et vinum*: probatur ex Scriptura, ubi Matth. 26. v. 26. legimus: *Cœnantibus autem eis, accepit Jesus panem, et benedixit, ac fregit, deditque Discipulis suis, et ait: Accipite, et comedite: Hoc est Corpus meum.* v. 27. *et accipiens calicem, gratias egit, et dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes* (vel ut habet Lucas c. 22. v. 17.: *Dividite inter vos*) *Hic est enim Sanguis meus* etc. Quod autem accipiens calicem in vino de vite consecraverit Sanguinem suum, indicant verba sequentia apud s. Matth. l. c. *Non bibam amodo de hoc genimine vitis.* Apud s. Lucam l. c. *Non bibam de generatione vitis, donec regnum Dei veniat.* Vide etiam C. 14. s. Marci; item 1. Cor. 11. Porro apud s. Lucam l. c. præcepit Apostolis, ut idipsum facerent: *Hoc facite in meam commemorationem.* Idem probatur ex constanti Ecclesiæ traditione, quæ nonnisi panem et vinum pro materia Eucharistiæ usurpavit. *Confirmatur* ex Concilio III. Carthaginiensi ab anno 397. ubi Cap. 24. statuitur: *In Sacramento Corporis et Sanguinis Domini nihil amplius offeratur, quam ipse Dominus tradidit, hoc est panis et vinum aqua mixtum.*

Dixi 3. *Panis triticeus*: panis enim, ut sit materia valida, debet esse ex farina triticea, aqua naturali subacta, ad ignem tostus vel pistus. De pane triticeo loqui Scripturam, constat tum ex eo quod loquatur de pane simpliciter tali: atqui talis erat panis triticeus, quo communiter utebantur Judæi: nam Joan. cap. 6. v. 9. quinque panes, quos puer unus e tota turba habebat, non dicuntur simpliciter panes, sed cum addito, *hordeacei*: ergo; tum ex perpetuo usu et praxi Ecclesiæ, quæ numquam Eucharistiam consecravit, nisi in pane triticeo, ita significat *Eugenius IV.* in Decreto sæpe laudato: *Tertium est Eucharistiæ Sacramentum, cujus materia est panis triticeus, et vinum de vite*; ubi sicut loquitur de vino, quod necessario necessitate

Sacramenti debeat esse de vite, ita de pane, quod necessarin debeat esse triticeus. *Confirm.* 1. ex *S. Hieron.* qui in cap. 6. Isaiæ v. 8 : *Si dedero triticum tuum ultra cibum inimicis tuis*, ita scribit : *triticum quoque, de quo panis cœlestis efficitur, illud est, de quo loquitur Dominus : Caro mea vere est cibus. Confirm.* 2. ex Missali Rom. ex Decreto *Trid.* restituto, jussu *Pii V.* edito et *Clementis VIII.* auctoritate recognito, ubi tit. 3. de defectu panis num. 1. ita habetur : *Si panis non sit triticeus, vel si triticeus admixtus sit granis alterius generis in tanta quantitate, ut non remaneat triticeus, vel sit alioqui corruptus, non conficitur Sacramentum.* Unde panis ex illo frumento de quo dubitatur an sit triticum, est materia dubia; de quo autem certo constat non esse triticum, est materia plane invalida.

254. Porro etsi panis triticeus tam fermentatus, quam azymus sit materia valida consecrationis, in Ecclesia tamen Latina nonnisi panem azymum adhibere licet ; ita Decretum Eugenii ; *Definimus in azymo, sive fermentato pane triticeo Corpus Christi veraciter confici, Sacerdotesque in alterutro ipsum Domini Corpus conficere debere, unumquemque juxta Ecclesiæ sive Occidentalis sive Orientalis consuetudinem.* Missale Rom. l. c. n. 3. ita habet : *Si cœperit corrumpi panis, sed non sit corruptus : similiter si non sit azymus secundum morem Ecclesiæ Latinæ, conficitur* Sacramentum, *sed conficiens graviter peccat.* Consuetudo utriusque Ecclesiæ facit præceptum.

255. De materia proxima hujus Sacramenti mentio facta est num. 246. quod species panis et vini una cum Corpore et Sanguine Christi sint materia proxima, et intrinsece constituant hoc Sacramentum. Vide *Suarez* hic D. 42. Juxta alios actio ministri in aliis Sacramentis est materia proxima, ut ablutio in Baptismo ; ergo etiam consecratio in Eucharistia est materia proxima, ita ut verba consecrationis hoc Sacramentum intrinsece in facto esse constituant ; contra quos cum communi T Γ. agit *Suar.* hic D. 42. Sect. 1. conclus. 2. tum quia potius verba dici debent constituere hoc Sacramentum in fieri, quam in facto esse, in quo est permanens, transeuntibus verbis; tum quia Patres dicunt, consecratione perfici hoc Sacramentum, non autem consecrationem esse ipsum Sacramentum. Hæc quia non pertinent ad praxin remittimus ad Theologiam Scholasticam. Sufficiat hic bene notare, quod ad Sacramentum Eucharistiæ in fieri tria concurrant : 1 Materia remota, scil. panis et vinum. 2 Materia proxima, nempe Corpus et Sanguis Domini, quæ succedunt pani et vino, remanentibus speciebus : 3. Verba consecratoria tanquam forma, non informans, sed efficiens conversionem.

256. Denique vino ante consecrationem ex præcepto Ecclesiastico debet admisceri modica aqua. Ita *Trid.* sess. 22. C. 7. *Monet deinde sancta Synodus, præceptum esse ab Ecclesia Sacerdotibus, ut aquam vino in calice offerendo miscerent* ; idque fit ob triplicem rationem ibid. assignatam : 1. *Tum quod Christum Dominum ita fecisse credatur.* 2. *Tum etiam quia e latere ejus aqua simul cum sanguine exierit, quod Sacramentum hac mixtione recolitur.* 3. *Et cum aquæ in Apocalypsi B. Joannis populi dicantur, ipsius populi fidelis cum Capite Christo unio repræsentatur.* Juxta alios, ut refert *Bened. XIV.* de Sacrificio Missæ, per eam aquæ et vini commixtionem ostenditur Incarnationis mysterium, sive unio hypostatica naturæ divinæ et humanæ, ut colligitur ex verbis orationis : *Da nobis per hujus aquæ et vini mysterium ejus Divinitatis esse consortes, qui humanitatis nostræ fieri dignatus est particeps Jesus ....* in qua unione cum natura humana respectu divinæ se habeat ut guttula respectu immensi maris, ideo modica tantum aqua, scilicet una alterave guttula repræsentans naturam humanam commiscetur ; *quo paucior, eo potior.* Vide etiam Can. 9. ejusdem *Trident.* sess. 22. Idem ritus confirmatur ex Liturgiis s. Petri apud Latinos, s. Jacobi apud Hierosolymitanos, s. Marci apud Alexandrinos,

ss. Basilii et Chrysostomi apud Græcos, item ex Concilio Carthaginiensi III. cit. pag. 178. An aqua immediate convertatur in sanguinem, an vero mediate, quando prius fuit conversa in vinum, vide in Theol. Schol. Communiter ac recte dicitur. *vinum usuale* converti in Sanguinem Christi, scil vinum aqua mixtum, quale Christus adhibuisse creditur, teste s. Hieron., qui in Cap. 14. Marci ita scribit: *Format* (Christus) *Sanguinem suum in calice vino et aqua mixtis.*

257. Principium II. *Utraque hæc materia, ut valide consecretur, debet esse moraliter præsens consecranti, et per intentionem consecrantis in individuo determinata.* Dixi 1. *Debet esse præsens consecranti*: tum quia id exigit veritas formæ, quæ continet pronomen demonstrativum *Hoc*, *Hic*; ad sensum autem nihil demonstrari potest, nisi sit præsens: sicut enim particula *Te* in forma Baptismi demonstrat personam præsentem, ita particulæ *Hoc*, *Hic* demonstrant rem præsentem; ergo sicut nequit baptizari persona absens, ita nec consecrari materia absens: tum quia alias Sacerdos posset simul omnes panes in toto mundo existentes consecrare. *Confirm.* ex praxi Ecclesiæ fundata in facto Christi, qui consecravit materiam præsentem. Dixi 2. *Moraliter præsens*: quia cum morali præsentia manet verus sensus formæ, et satis sensibiliter demonstratur materia consecranda: tunc autem res censetur esse moraliter præsens, quando, etsi physice non sit præsens, hoc est, sensu non attingatur actualiter, v. g. manibus aut oculis, in eo tamen loco sita est, in quo a consecrante sit perceptibilis et demonstrabilis, si non in se, saltem in alio, *vel tanquam in toto*, ut plures hostiæ in uno cumulo, etsi inferius latentes actu non videantur: *vel tanquam in proximo continente*: ut vinum in calice, vel in vase ad materiam pro consecratione continendam determinato, quale est ciborium, non vero tabernaculum. Ex quibus sequitur 1. Materiam debere ita esse propinquam consecranti, ut per pronomen *hoc* vel *hic* demonstrari possit. 2. Materiam debere existere coram Sacerdote, non autem a tergo illius, vel sub mappa, vel post parietem aut aliud corpus opacum, quod non habet rationem vasis aut thecæ illam proxime continentis; quia non posset sic demonstrari per pronomen independenter ab alio nutu aut signo. Quæ omnia confirmantur ex consuetudine Ecclesiæ, vi cujus materia consecranda debet poni supra corporale in altari, ubi Sacerdos consecrat.

258. Dixi 3. *Debet esse determinata per intentionem consecrantis*; tum quia forma Eucharistiæ demonstrativa exigit determinationem rei demonstrandæ; res enim indeterminata demonstrari nequit; tum quia actio debet esse circa singularia, et determinata: consecratio autem est actio: ergo per intentionem debet determinari ad singularem materiam. *Confirm.* et declaratur ex Missali Romano, quod de defectu intentionis sic habet n. 1. *Si quis habeat coram se undecim hostias et intendat consecrare solum decem, non determinans, quas decem intendit, non consecrat, quia requiritur intentio: secus si putans quidem esse decem, tamen omnes voluit consecrare, quas coram se habebat; nam tunc omnes erunt consecratæ; atque ideo quilibet Sacerdos talem semper intentionem habere deberet, scilicet consecrandi eas omnes, quas ante se ad consecrandum positas habet.* Vide dicta num. 69.

259. Dixi 4. *Ut valide consecretur*; ad licitam enim consecrationem requiritur ut quantitas materiæ consecrandæ non sit major, quam tempore opportuno consumi possit; alias enim foret periculum, ne computrescerent species. Porro si particulæ panis vel vini tam exiguæ sint, ut nequeant naturaliter sensu percipi, non possunt valide consecrari; quia nequeunt demonstrari præsentes in ordine ad sensus, prout exigunt particulæ *Hic* et *Hoc*: et quia Sacramentum debet esse signum visibile. Quando autem minutissima materia sensu adhuc est perceptibilis, valide potest consecrari, quia tunc vere est signum visibile; licite tamen id fieri nequit, quia est contra ritum et praxin Ecclesiæ. Vide *P. Antoine* de Euchar. C. 1. q. 6, Fign-

ra hostiæ consecrandæ debet esse orbicularis juxta ritum Ecclesiæ Latinæ: item debet esse major, ut convenienter elevari ac videri possit: si absit scandalum, non peccat Sacerdos, dum in defectu majoris hostiæ consecrat minorem.

260. Principium III. Forma sive verba pro consecratione panis sunt: *Hoc est enim corpus meum*: pro 2. consecratione, sive pro vino: *Hic est enim Calix Sanguinis mei, novi et æterni testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis et pro multis effundetur in remissionem peccatorum.* Licet autem singula hæc verba ex gravi præcepto in consecratione adhibenda sint, ut constat ex Decreto *Eug. IV.*, traditione et perpetua praxi Ecclesiæ, non tamen singula sunt necessaria ad valorem; forma enim primæ consecrationis essentialiter consistit in his verbis: *Hoc est corpus meum*; altera vero juxta plurimos, et ex gravibus rationibus apud *Suarez* hic D. 60. S. 1. essentialiter consistit in his verbis: *Hic est Calix Sanguinis mei*, vel in æquivalentibus: *Hic est Sanguis meus.* Ratio est: quia illa verba sunt essentialia formæ Eucharistiæ, quæ præcisis omnibus aliis perfecte determinant ad significationem præsentiæ Christi, sive ad conversionem panis in Corpus, et vini in Sanguinem Christi: atqui prædicta verba utriusque formæ perfecte ita determinant, præcisis omnibus aliis; ergo. *Min. Prob.* Verba primæ consecrationis, *Hoc est corpus meum*, juxta omnes sufficienter et perfecte significant conversionem panis in Corpus Christi: ergo etiam hæc sola verba, *Hic est Calix Sanguinis mei*, præcisis omnibus aliis perfecte significant conversionem vini in Sanguinem. *Confirm.* Etsi Christus post verba consecratoria panis, *Hoc est corpus meum*, addiderit, *quod pro vobis tradetur* Luc. 22. 19.; hæc tamen juxta adversarios non sunt essentialia; ergo a pari.

261. *Neque dicas*: omissis verbis, *qui pro vobis effundetur*, non exprimitur ratio Sacrificii, sed tantum ratio Sacramenti, quia non fit mentio effusionis Sanguinis, *per quam Sacrificium* completur, ut ait *S. Paulus* Hebr. 9. 22. Sufficienter exprimitur in actu exercito, ut ait *Babenst.* t. 8. p. 3. D. 3. S. 3 n. 27., quando per ipsum exercitium consecrandi vi verborum Sanguis a corpore mystice separatur, dum sanguis seorsim a corpore distincta actione consecratur. Plura vide in Theol. Schol. et supra n. 249. *Suarez* quoque ostendit l. c. in variis liturgiis omissa esse quædam ex verbis usitatis in Ecclesia Latina; sic liturgiæ antiquæ Græcorum omittunt τὸ *æterni*, *et mysterium fidei*. Quid? quod ipsi Evangelistæ omiserint illas particulas, *mysterium fidei* et *æterni*.

262. Adverte 1. Verba essentialia consecrationis profert Sacerdos *assertive et practice*, reliqua vero tantum *narrative*, *recitative* sive *historice*: quia sola essentialia verba profert in persona et nomine Christi, reliqua vero in persona propria: ex quo tamen non sequitur, quod sine peccato gravi omitti aliquid aut mutari possit propria auctoritate de tota forma. *Laym.* l. 5. t. 4. c 3 n. 2. et 3.

263. Adverte 2. Juxta eundem, si aliqua verborum forma adhibeatur habens diversum sensum et significationem a sensu formæ præscriptæ, non erit valida consecratio, v. g. *Hoc corpus Christi*: vel *hic panis est corpus*: vel *illud est corpus meum* etc. Sin autem verba perfecte æquivalentia usurpentur, illicita quidem, sed valida erit consecratio: v. g. *Istud est corpus meum.* Vide dicta a n. 8. et seq. item n. 37. 40.

Porro etsi *SS. Matth. et Marcus* non scribant: *Hic est Calix Sanguinis mei*, propterea forma consueta improbari nequit; cum *S. Luc.* l. c. diserte habeat: *Hic est Calix novum testamentum in meo Sanguine*: consentit *S. Paulus* 1. Cor. 11. ubi τὸ *calix* metonymice sumitur tanquam continens pro contento; videtur etiam hæc forma esse paulo expressior, et excludens omnem metaphoram heterodoxorum: dicendo enim: *hic est Calix* etc., significatur, Sanguinem adesse tanquam potabilem. Ita *Suarez* hic D. 60. S. 2.

264. Adverte 3. Sensus primæ formæ est hic: *Contentum sub his speciebus est corpus meum.* Sensus secundæ formæ est iste: *Hic est Sanguis meus*

contentus in hoc calice. Ita *S. Th.* q. 78. a. 3. ad 1. Hunc sensum innuit *Trid.* sess. 13. C. 1. et can. 1. cit. supra n. 247. Quamvis autem dum verba formæ inchoantur, sub speciebus adhuc sit substantia panis et vini; quando tamen integra propositio finitur, desinit panis et vinum, et sub eorum speciebus adest corpus et sanguis Christi, juxta exigentiam propositionis practicæ. Sic qui conficiendo circulum dicit: Hic est circulus, vere loquitur, dum totum conficit circulum. Sensus verborum sequentium: *Novi et æterni testamenti*: *Novi* varie exponi potest: 1. hunc esse sanguinem Christi, quo novum testamentum firmatum est juxta illud *Heb.* 9. *Neque per sanguinem hircorum ... et ideo novi testamenti mediator est.* 2 Quia in veteri præcipue fiebant promissiones temporales, novum autem æterna dona proponit: *Qui manducat hunc panem vivet in æternum*: et quia hoc novum Sacrificium testamento firmatum usque ad finem sæculi durabit, neque illi aliud Sacrificium succedet: ergo recte novum et æternum dicitur. *Suar.* l. c. S. 3. Recte etiam sanguis Christi dicitur *testamentum*; est enim authenticum instrumentum, quo continetur ultima voluntas Redemptoris satisfaciendi pro peccatis nostris per mortem suam: est etiam sanguis Christi confirmatio testamenti, sive promissionis a Christo factae Joan. 6. *Qui manducat* etc. Per τὸ *mysterium fidei* indicatur hoc Sacramentum esse unum ex mysteriis fidei maxime reconditis, in quo aliud videtur, aliud sub speciebus latet. Alludit *S. Paulus* 1. Tim. 3. v. 9. de Diaconis: *Habentes mysterium fidei in conscientia pura*, quod *Emman. Sa* ita exponit: *cum puritate conscientiæ calicem ministrantes populo*; quod olim erat officium Diaconi. Sequitur: *Qui pro vobis et pro multis effundetur in remissionem peccatorum*, h. e. juxta *Chrysost.* et *Theophyl.* *pro vobis*, scil. discipulis meis, *et pro multis*, h. e. omnibus aliis; omnes enim etiam sunt multi. Vel juxta *S. Th.* *pro vobis*, id est, Sacerdotibus qui offerunt; *et pro multis*, id est, pro laicis omnibus pro quibus offertur. *Effundetur*: in sensu literali intelligitur de reali effusione facta in passione, in cujus memoriam fit hoc Sacrificium.

265. Principium IV. *Minister conficiens hoc Sacramentum est solus Sacerdos.* Est de fide. Sicut enim Christus in ultima cœna solis Apostolis consecrandi potestatem dedit per illa verba, *hoc facite in meam commemorationem*: ita eamdem in solis Apostolorum successoribus legitime vocatis et ordinatis continuari voluit in sua Ecclesia, ut semper tenuit eadem. Hinc Conc. Lateran. IV. c. *firmiter*, ita definit: *Hoc itaque Sacramentum nemo potest conficere, nisi Sacerdos, qui rite fuerit ordinatus. Trid.* sess. 22. Can. 1. ita definit: *Si quis dixerit, illis verbis, hoc facite in meam commemorationem, Christum non instituisse Apostolos Sacerdotes, aut non ordinasse, ut ipsi aliique Sacerdotes offerrent Corpus et Sanguinem suum, anathema sit.*

266. Ut Sacerdos *valide* conficiat Eucharistiam, requiritur 1. ut sit mas, et rite ordinatus. 2. Ut adhibeat debitam materiam et formam 3. Ut habeat intentionem saltem virtualem consecrandi. Vide dicta n. 49. et seq. Ut *licite*, requiritur 1. ut non sit notatus Ecclesiastica censura. Hinc valide quidem, sed non licite consecrat Sacerdos apostata, hæreticus, excommunicatus, degradatus etc.; quia character sacerdotalis est indelebilis, et potestas nulla humana potestate auferibilis. Vide dicta n. 54. 2. Ut habeat easdem dispositiones corporis et animæ, quas communicans, nempe ut sit jejunus et in statu gratiæ; quia nunquam licet consecrare extra Missæ Sacrificium, hoc autem dum peragit, semper etiam sumit Eucharistiam, et quidem de suo Sacrificio, non alio.

267. Solus Sacerdos etiam est Minister ordinarius Eucharistiæ dispensandæ. Hanc ut licite dispenset, requiritur in suscipientem jurisdictio vel *ordinaria*, quam habent Papa, Episcopus, et Parochus; vel *delegata*, quo reducitur communiter et prudenter præsumpta, quando fideles extra tempus paschale in alia parochia devotionis gratia S. Eucharistiam petunt: aut *privilegium speciale*, quo gaudent Regulares ad distribuendam s. Communionem in suis templis. Ex

commissione Sacerdotis ordinarii etiam licite distribuit communionem Diaconus, nullus autem inferior clericus, multo minus laicus. *Primum* probatur ex 1. Cor. 4. 1.: *Sic nos existimet homo ut Ministros Christi, et dispensatores mysteriorum Dei.* Sicut enim, ut ait *S. Th.*, ad Sacerdotes jure divino spectat confectio, ita ad eos pertinet dispensatio Eucharistiæ. *Conf.* ex *Trid.* sess. 13. C. 8.: *In Sacramentali autem sumptione semper in Ecclesia Dei mos fuit, ut Laici a Sacerdotibus communionem acciperent; Sacerdotes autem celebrantes se ipsos communicarent: qui mos tanquam ex Apostolica traditione descendens jure ac merito retineri debet. Secundum* constat ex privilegiis Regularium. Societati Jesu id concessit *Paulus III.* anno 1545. in Bulla: *Cum inter*: idem anno 1549. in Bulla: *Licet debitum. Tertium* infra probabitur C. 6. de Sacram. Ordinis.

268. Princip. V. *Licet Eucharistiæ susceptio nec in re, nec in voto necessaria sit necessitate medii tam parvulis, quam adultis; necessaria tamen est ex præcepto divino adultis, qui rationis usum adepti sunt: quod præceptum obligat per se loquendo in articulo mortis, et saltem aliquoties in vita: ex præcepto autem Ecclesiastico obligantur sub peccato mortali omnes fideles, postquam ad plenum rationis usum et annos discretionis pervenerunt ad, suscipiendam Eucharistiam tempore paschali, et quidem e manu proprii sui Parochi.*

Primum probatur ex eo, quod parvulis juxta hodiernam Ecclesiæ praxin Eucharistia non detur, votum autem sive desiderium illius elicere nequeunt. Ita expresse docet *Trident.* sess. 21. C. 4. *Parvulos usu rationis carentes nulla obligari necessitate ad Sacramentalem Eucharistiæ communionem*; quia adeptam in Baptismo gratiam in illa ætate amittere non possunt; adulti vero etsi sine Eucharistia non tam facile, absolute tamen gratiam obtinere possunt: nec aliunde absoluta necessitas probari potest: ergo. Nec obstat paritas cum cibo corporali; cibus enim Eucharisticus cum illo tantum convenit in eo, quod nutriat, et augeat, non autem quod absolute conservet vitam spiritualem; alias sicut in dies cibus corporalis sumitur, ita quotidie sumenda esset a quolibet Eucharistia. Ex textibus afferri solitis probatur necessitas præcepti: præsertim ex illo *Joan.* 6. *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Ex quibus tamen verbis non sequitur, etiam laicis communicandum esse sub utraque specie, quia, dum sub specie panis accipiunt corpus Christi vivum, etiam accipiunt sanguinem, quem proinde æquivalenter bibunt, et quoad rem plenum accipiunt convivium, licet non quoad modum sicut Sacerdotes: Neque propterea defraudantur laici aliquo fructu Sacramenti, nam eadem vita promittitur *Joan.* 6. 51. carnem manducanti, quæ manducanti carnem et simul bibenti sanguinem: *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum.* Et v. 58: *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.* Vide *Trid.* sess. 21. C. 3. ibid. Can. 1. 2. et seq. *Confirm.* Actor. 2. de primis fidelibus legitur: *Erant .... perseverantes in doctrina Apostolorum, et communicatione fractionis panis.* Vide n. 252.

Præceptum Ecclesiasticum habetur ex Concilio Lateran. IV. relatum in c. *Omnis utriusque sexus*, de pœnit. et remiss. *Trid.* sess. 13. Can. 9. ita statuit: *Si quis negaverit, omnes, et singulos Christi fideles utriusque sexus, cum ad annos discretionis pervenerint, teneri singulis annis saltem in Paschate ad communicandum, juxta præceptum S. Matris Ecclesiæ, anathema sit.* Pœna quoque transgressori hujus præcepti statuitur in c. cit. Omnis: *Alioquin et vivens ab ingressu Ecclesiæ arceatur, et moriens christiana careat sepultura.* Huic præcepto communionis paschalis non satisfit per communionem sacrilegam, ut constat ex propos. 55 damnata ab *Innoc. XI.* Præceptum enim Ecclesiasticum determinando tempus sumendi Eucharistiam absque dubio non alium modum sumendi Eucharistiam simul præcepit, quam quo communio præcipitur præcepto divino; atqui præcepto divino præcipitur digna communio:

nam *quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis et Sanguinis Domini*. 1. Cor. 11. 27. ergo.

269. Principium VI. *Subjectum capax Eucharistiæ recipiendæ est omnis homo viator baptizatus et rationis compos: ad quam digne suscipiendam requiritur dispositio corporis et animæ.* Probatur primum: quia quilibet talis de se est capax augmenti gratiæ, quod per Eucharistiam confertur, si scil. rite dispositus sit. Porro licet infantibus Eucharistia olim data fuerit, propter quem morem, ut ait *Trid.* sess. 21. C. 4., non est damnanda antiquitas; hodie tamen ex gravi et justo præcepto in Ecclesia latina non datur parvulis, antequam ad annos discretionis pervenerint, sive ante sufficientem rationis usum, quo possint cibum hunc spiritualem ab alio cibo corporali et communi discernere, seque per actus supernaturales ad ejus fructum percipiendum disponere. *Ratio est*, quia partim Eucharistia infantibus necessaria non est, ut probavi n. præcedenti, et amplius constat ex Trid. sess. 21. Can. 4. *Si quis dixerit, parvulis antequam ad annos discretionis pervenerint, necessariam esse Eucharistiæ communionem, anathema sit.* Partim quia dignitas hujus Sacramenti, et reverentia illi debita majorem exigit in subjecto dispositionem, quam a parvulis ordinarie possit expectari. Accedit quod Sacramentum Eucharistiæ, licet in parvulis gratiam possit augere, pro iis tamen proprie institutum non sit; institutum enim est tanquam spiritualis alimonia, restaurans vires animæ, quæ tum per concupiscentiæ fomitem, tum per externas hostium insidias debilitantur, quæ ratio non infert necessitatem in parvulis; hi enim *per baptismi lavacrum regenerati*, et *Christo incorporati adeptam jam filiorum Dei gratiam in illa ætate amittere non possunt*: ut loquitur *Trid.* l. c. C. 4. Addit *Laym.* L. 5. t. 4. c. 4. n. 3. certum ac determinatum annum ætatis definiri non posse, quo pueri et puellæ ad S. Eucharistiæ sumptionem idonei sint, sed æstimandum id esse prudentum parentum, Confessariorum, et præcipue Parochi, atque moderatorum judicio; ac proinde ad prudens hac super re judicium ferendum, ejusmodi parvulorum capacitas non ex sola ætate, sed etiam ex ingenii, morum constitutione, ac præsertim ex locorum consuetudine æstimanda est; nam alii citius, scil. circa annum nonum aut decimum, alii serius circa annum decimum quartum sufficientem rationis usum et spiritualis hujus cibi intelligentiam assequuntur. Neque dicendum, quod pueri statim ac pervenerunt ad eam ætatem, in qua possent licite ad Eucharistiam sumendam accedere, ad id obligentur, sed post aliquod tempus, v. g. post unum alterumve annum, ut probat *Suarez* hic Disp. 70. Sect. 1. ex usu Ecclesiæ, et ratione.

270. *Probatur etiam* secundum. Ad dispositionem corporis requiritur *primo sub gravi præcepto Ecclesiastico jejunium naturale*, quod in eo consistit, ut nihil omnino per modum cibi, vel potus, vel medicinæ a media nocte præcedente sacram communionem ab ore in stomachum trajiciatur.

Patet ex perpetua praxi Ecclesiæ, et continua ss. Patrum doctrina, variorumque CC. definitione; ut ostendit *Suarez* hic D. 68. sect. 3. *Conf.* ex s. Aug. Epist. 118. ad *Januarium*: *Placuit Spiritui S. ut in honorem tanti Sacramenti in os Christiani prius Dominicum Corpus intraret, quam cæteri cibi: nam ideo per totum orbem mos iste servatur.* In Conc. Carthaginiensi III. c. 48. dicitur hæc consuetudo sumendi Eucharistiam ante omnem cibum fuisse in Concilio Nicæno confirmata. Præterea ex Ecclesiæ sensu et consuetudine, et ex *Con. Tolet. VII.* cap. 2. patet, quod in hoc præcepto non detur parvitas materiæ. *Confirm.* ex Missali Rom. de defectibus n. IX. ubi expresse habetur: *Si quis non est jejunus post mediam noctem, etiam post sumptionem solius aquæ, vel alterius potus, aut cibi, per modum etiam medicinæ, et in quantacumque parva quantitate, non potest communicare, nec celebrare.* Ratio horum desumitur a reverentia et honore Eucharistiæ debito, ut cœlestis hic cibus præferatur cuilibet cibo ac potui terreno: ut fideles

assuescant discernere inter hunc divinum, et alios communes cibos; denique ut discant fideles, quod Christus debeat esse primus ac primarius cibus animæ.

Secundo. Ex parte corporis requiritur exterior habitus et corporis compositio, quæ internam animi reverentiam et devotionem exhibeat; quia huic sanctissimo Sacramento non solum interna, sed etiam externa adoratio et reverentia summa debetur, in quo Christus mediantibus speciebus sensibili quodam modo existit. Porro quamvis sordes corporeæ *per se* loquendo non impediant a s. communione, cum primario requiratur mundities animæ, decentia tamen exigit, ut ejusmodi sordes corporis, si facile possint tolli, tollantur, vel si brevi prævideantur cessare, et commode possit differi communio, semel aut iterum differatur: si vero diutius durent, vel mere occultæ sint, ut contingit menstruatis, non est cur aliquis alimonia hac cœlesti privetur. Ita *Antoine* de Euchar. c. 2. q. 4. Non licet autem sacram Eucharistiam sumere, si sit periculum evomendi, ob gravem irreverentiam: plura in §. seq.

271. *Declaratur tertium de dispositione ex parte animæ.* Ad hanc requiritur sub gravi peccato status gratiæ, ita ut communicans cum conscientia peccati mortalis grave peccatum sacrilegii indigne communicando committat. Unde qui sibi conscius est peccati mortalis tenetur ante s. communionem *per se loquendo* confiteri. *Probatur prima pars* ex 1. Cor. 11. v. 27. *Quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indigne, reus erit Corporis et Sanguinis Domini.* v. 29. *Judicium sibi manducat.* Atqui accedens cum conscientia peccati mortalis, et nondum per pœnitentiam sublati manducat indigne; ergo. *Confirm.* 1. Accedens in statu peccati mortalis gravem injuriam ac irreverentiam committit in Christum, eum suscipiendo in statu inimicitiæ et peccati, quod ei summe displicet. Hinc *S. Th.* hic q. 80. a 5. ad 1. ait, *quod peccatum indigne sumentium hoc Sacramentum comparetur peccato occidentium Christum, secundum similitudinem, quia utrumque committitur contra Corpus Christi.* Ibid. ad 2. *dicendum, quod fornicator, accipiens Corpus Christi, comparatur Judæ Christum osculanti, quantum ad similitudinem criminis, quia uterque ex signo charitatis Christum offendit.* Verbo: ille sacrilegium eo committit gravius, quo sanctior est persona vel res sacra, quam indigne tractat; atqui in statu peccati mortalis sumens Corpus Christi personam ac rem sanctissimam indigne tractat: ergo committit sacrilegium gravissimum. *Probatur* etiam secunda pars de præmittenda confessione ex *Trid.* sess. 13. C. 7. *Quare communicare volenti revocandum est in memoriam ejus præceptum* (1. Cor. 11. v. 28.): *Probet autem se ipsum homo. Ecclesiastica autem consuetudo declarat, eam probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscius mortalis peccati, quantumvis sibi contritus videatur, absque præmissa sacramentali confessione ad sacram Eucharistiam accedere debeat, quod a Christianis omnibus, etiam ab iis Sacerdotibus, quibus ex officio incubuerit celebrare, hæc sancta Synodus perpetuo servandum esse decrevit, modo non desit illis copia Confessoris: quod si, necessitate urgente, Sacerdos absque prævia confessione celebraverit, quamprimum confiteatur.* Vide hic propos. 38. et 39. ab *Alex. VII.* damnatas. Idem statuitur in eadem sess. 13. Can. 11. ubi subnectitur: *Si quis autem contrarium docere, prædicare, vel pertinaciter asserere, seu etiam publice disputando defendere præsumpserit, eo ipso excommunicatus existat.* Dixi supra, *per se loquendo*: quando enim urget necessitas communicandi, et deest copia Confessarii, sufficit, et requiritur contritio perfecta; casum enim urgentis necessitatis ipsum Trid. l. c. excipit.

272. Quamvis autem ad recipiendum augmentum gratiæ hujus Sacramenti sufficiat status gratiæ, eo quod solum peccatum mortale sit obex gratiæ sanctificantis; nihilominus ad plenum fructum Eucharistiæ recipiendum requiritur devotio actualis. Sacramenta enim ad modum causæ necessariæ plus, aut

minus efficiunt pro perfectiore, aut imperfectiore dispositione subjecti. Unde solus defectus devotionis actualis, secluso contemptu et scandalo, est grave veniale. Ita *Antoine* l. c. q. 3. ℟. 3. ubi cum *Filliuccio* ait, illum quoque peccare venialiter, qui ad Eucharistiam accedit cum conscientia peccatorum venialium, quin prius dolorem eliciat; tum quia est aliqua irreverentia, tum quia ponit aliquem obicem fervori charitatis, et remissioni venialium. Devotio autem requisita ad Eucharistiam digne ac fructuose suscipiendam potissimum consistit in fide viva, spe firma, ardente charitate, et sincera humilitate, aliisque actibus virtutum, quibus conjungi debet desiderium hujus cibi spiritualis. Vide *Trid.* sess. 13. C. 7. ab initio.

273. Principium VII. *Effectus Sacramenti Eucharistiæ sunt 1. nutritio et confortatio animæ*, quæ partim consistit in augmento gratiæ sanctificantis, quæ est vita animæ; partim in gratiis actualibus suo tempore intuitu Eucharistiæ perceptæ concedendis, ad charitatem conservandam et augendam, nisi his gratiis per peccata etiam venialia deliberate, vel ex nota consuetudine commissa quoddam impedimentum postea ponatur. 2. *Liberatio a peccatis venialibus.* 3. *Præservatio a mortalibus* per gratias actuales intuitu hujus Sacramenti conferendas tum ad servanda mandata, quando urgent, tum ad superandas tentationes; mediante qua præservatione Eucharistia operatur perseverantiam in gratia, et consequenter consecutionem gloriæ. Hinc *Joan.* c. 6. *Qui manducat hunc panem* (nisi homo resistat gratiis, et effectibus Eucharistiæ) *vivet in æternum.* 4. *Imminutio fomitis concupiscentiæ*: augmentum enim gratiæ est augmentum charitatis; hoc autem (teste *August.*) est diminutio cupiditatis: excitat quoque digna Eucharistiæ susceptio pios motus contrarios motibus concupiscentiæ. 5 *Delectatio spiritualis.* Congruit pani Eucharistico illud Sapient. 16. v. 20. *Angelorum esca nutrivisti populum tuum, et paratum panem de cœlo præstitisti illi sine labore omne delectamentum in se habentem, et omnis saporis suavitatem.* Sæpe tamen hæc delectatio impeditur per teporem, negligentiam, vel affectum ad delectationes vanas. *Confirmantur* hucusque asserta ex *Trid.* sess. 13. c. 2. *Sumi autem voluit* (Salvator noster) *Sacramentum hoc, tanquam spiritualem animarum cibum, quo alantur, et confortentur viventes vita illius, qui dixit: qui manducat me, et ipse vivet propter me: et tanquam antidotum, quo liberemur a culpis quotidianis, et a peccatis mortalibus præservemur. Pignus præterea id esse voluit futuræ nostræ gloriæ, et perpetuæ felicitatis.*

§. III. *Resolvuntur casus.*

Casus I. De Materia Eucharistiæ.

Gabriel neo-Sacerdos peregrinus in Suevia, cum ibidem per aliquot dies subsistere cogeretur, Sacrum facere cogitat, prius tamen ex curatore templi quærit, an ex tritico confecta sit hostia? reponit curator: nos hic solemus adhibere speltam nostram Suevicam. Gabriel scrupulosus hoc audiens, petit hostiam ex tritico, cui rotunde respondet curator: videat Dominus, ubi talem accipiat: mihi jam non suppetit tempus, aliam ex tritico pinsendi hostiam. Cui reponit Sacerdos: præstat ergo omittere Sacrum: et abit.

274. Q. I. Quænam materia censeatur certo invalida pro prima consecratione. ℟. Ad validam consecrationem non est apta materia 1. panis ex oriza, pisis, milio, fabis, amygdalis, nucibus, castaneis, lentibus, tritico turcico, aut ex leguminibus, fructibus arborum, aut radicibus, vel etiam ex hordeo, avena, similibusque confectus; quia hæc omnia communi usu et judicio censentur specie distingui a tritico, a quo tum colore et sapore, tum virtute nutriendi longe differunt, nec sunt frumenta, ex quibus panis usitatus solet confici; ut ait *Laym.* cum Comm. DD. contra paucos, scil. contra *Argentinam*,

et Gabrielem, qui putarunt, etiam hordeum et alias fruges, quæ aristas habent, posse esse materiam hujus Sacramenti, cum sint quædam frumenti genera. 2. Nec apta est massa triticea cruda, vel non cocta per modum panis, sed oleo aut butyro frixa, aut aqua elixa, ut sunt pastilli, placentæ, liba etc. 3. Materia invalida est panis subactus aquis artificialibus, aut mixtus oleo, butyro, lacte, vel ovis, saccharo, aliove liquore, qui non sit aqua naturalis; quia non est panis usualis. Recentiores quidam cum *Cajet.* dicunt, panem aquis artificialibus commixtum esse materiam dubiam: quod *Missale Rom.* de defectu panis n. III. pariter innuit: *Si panis sit confectus de aqua rosacea, vel alterius distillationis, dubium est an conficiatur* Sacramentum. 4. Panis substantialiter corruptus. 5. Si farinæ triticeæ alterius frumenti farina in tanta quantitate admixta sit, ut non amplius maneat panis triticeus, sicut dictum est n. 253. sub finem. Eodem modo non sunt materia valida hostiæ rubræ, si multum cinnabaris sit mixtum; quia non sunt panis usualis, sed communi judicio destinantur ad sigillandas litteras. Si parum materiæ rubræ esset commixtum, possent consecrari valide, sed non licite. *La Croix* L. 6. p. 1. n. 419.

275. *Q.* II. Quænam sit materia dubia pro prima consecratione. ℟. Omnis panis confectus ex grano, de quo dubitatur an sit verum triticum, censetur esse materia dubia. Species autem grani, de quibus diversi AA. dubitant, sunt *siligo* sive secale vulgo *Roggen*, *spelta*; *Spelz*, zea, quam alii vocant *Dinckel Korn*, alii *Spelz*. De spelta proprie dicta, alias etiam dicta frumentum Suevicum, scriptores Germani *Sanct-Gallenses*, *Tannerus*, *Laym.* L. 5. t. 4. c. 2. n. 2. *Gobat*, *Haunoldus*, *Illsung.*, *Leonardelli* T. 3. de Euch. q. 2. §. 1. n. 8. censent, esse materiam validam et licitam, eo quod ex spelta fiat panis usualis optimus et candidissimus, etiam usitatus in aulis principum, et etiamnum sine scrupulo adhibeatur præsertim in Suevia, et Helvetia, etiam consciis Nuntiis Apostolicis et Episcopis: adeoque censeri debere panem triticeum. Contrarium ii potissimum dicunt, qui extra Germaniam scripserunt, ut *Palao*, *Aversa*, *Platellius* et alii, qui tamen nomine speltæ aliud frumenti genus intellexisse videntur, quam illud, quod in diœcesi Constantiensi, teste *Gobat*, adhibetur pro consecratione. Hinc cum ob variam variarum regionum et vocum significationem difficile sit definire quænam frumenti species vere ad tritici genus pertineat, ita ut sufficiat pro materia apta consecrationis, necesse est hac super re consulere peritorum judicium, et attendere ad communem diœcesis, aut regionis æstimationem, quid nomine tritici veniat. Recte enim hic ait *Suarez* D. 44. sect. 1. omnem panem confectum ex grano, quod revera constat esse triticum, quamvis aliter nominetur, esse certam materiam hujus Sacramenti. De siligine majus est dubium inter AA., quamvis iterum videatur esse lis de nomine et significato. Adeoque iterum recurrendum ad usum et praxin diœcesium. Antiquores nomine siliginis intellexerunt verum triticum: ut constat ex *S. Th.* q. 74. a. 2. ad 3. et ex *Isidoro*, qui L. 17. Orig. C. 3. ait: *Siligo genus tritici a selecto dictum; nam in pane ejus species præcipua est. Laym.* tamen l. c. ait, quod peccet graviter Sacerdos, si siligineam materiam adhibeat, cum mundior, et magis alba facile adhiberi possit, quæ dignitatem hujus Sacramenti magis decet. Idem dicendum de zea.

276. *Q.* III. An Gabriel in casu posito licite potuerit consecrare panem ex frumento illo Suevico. ℟. Prudenter potuisset deponere scrupulum, quod valide et licite consecret eam materiam, quam passim alii pii, prudentes et docti Sacerdotes in Suevia et tota Constantiensi diœcesi, teste *Gobat*, adhibent.

Casus II.

Georgius Sacerdos heterocliti ingenii in festis primæ classis consecrat vinum Hispanicum, in secundæ classis Hungaricum, in festis SS. Martyrum rubrum Burgundicum, in aliis mox Rhenanum, mox Franconicum, diebus autem Veneris in gratam memoriam Christi felle et aceto potati vinum absynthiacum; festo S. Laurentii pro more patriæ uvarum primitias in calicem exprimit, et hoc mustum crudum consecrat.

277. Q. I. An Georgius valide et licite consecraverit vina peregrina. ℟. *Affirmative*; quia sunt vere de vite, et vina usualia in singulis regionibus. *Excipe* tamen: nisi alii liquores in magna copia admixti sint; sicut non raro vino Germanico fraudulenter admiscetur vinum adustum, ut fortius reddatur.

278. Q. II. Quid dicendum de vino absynthiaco. ℟. Si materia extranea, v. g. liquor ex absynthio, non sit admixta in tanta quantitate, ut tollat rationem vini usualis, valida quidem, per se loquendo, est consecratio, illicita tamen; quia est contra communem Ecclesiæ praxin, quæ præferenda est cuivis heteroclitæ devotioni, qualis erat illa Georgiana.

279. Q. III. An valida et licita fuerit consecratio in musto recenter ex uvis expresso. ℟. ad *primum*: valida fuit consecratio; quia tale mustum quoad substantiam est vinum de vite, ex supposito quod uvæ fuerint maturæ. Ad *secundum*; per se loquendo fuit illicita; quia ejusmodi mustum modo ex uvis expressum admixtas habet multas fæces, quæ admixtio dedecet tanti Sacramenti dignitatem. Ita *S. Th.* hic q. 74. a. 5 ad 3. *Prohibetur etiam, ne mustum statim expressum de uva in calice offeratur, quia hoc est indecens propter impuritatem musti. Potest tamen in necessitate fieri; dicitur enim a Julio Papa: si necesse fuerit, botrus in calice comprimatur.* Vide c. *cum omne crimen*, de consecr. dist. 2. Hinc consuetudo in casu allata per se loquendo improbatur tanquam difformis Ecclesiæ praxi: servari tamen potest, quia sicut necessitas ex *S. Th.* ita devotio et pius usus hic excusare videtur, *cùm consuetudinis, ususque longævi non levis sit auctoritas*, ut ait *Honor. III.* c. 9. de consuetudine. Introduci vero non debet, ubi illa consuetudo non viget.

280. Pro reliquis huc pertinentibus observa I. Neque agresta, neque acetum, neque vinum adustum, neque liquor ex pomis, frumentis, aliisque expressus (etsi dicatur vinum) neque lora, neque succus adhuc clausus in uvis est materia valida pro consecratione calicis. *Agresta* enim, sive liquor ex uvis immaturis expressus *est in via generationis*, ut ait *S. Th.* l. c. ad 3. *et ideo nondum habet speciem vini, et propter hoc de ea non potest confici hoc Sacramentum.* De *Aceto* idem Angelus Theologorum l. c. ad 2. ait: *Vinum fit acetum per corruptionem, unde non fit reditus de aceto in vinum, ut dicitur 8. metaphys. et ideo sicut de pane totaliter corrupto non potest confici hoc Sacramentum, ita nec de aceto. Potest tamen confici de vino acescenti, sicut et de pane, qui est in via ad corruptionem, licet peccet conficiens.* Hinc rejicitur Glossa in c. 2. Dist. 2. de Consecrat. *Vinum adustum*, etsi virtute ignis coquatur ex fæcibus vini, in diversam tamen a vino communi et usuali substantiam abit, nec amplius simpliciter, sed cum addito, adustum denominatur; ergo nec theologice manet apta materia pro consecratione. De vino adusto ex frugibus virtute ignis expresso idem dicendum, cum nulla ratione sit vinum de vite. *Lora* (vulgo *Trester-Wein*, *Leuer-Tranck*) non ex uvis, sed ex aciniś et racemis jam expressis effusa copiosa aqua maceratis elicitur; ergo potius dicenda est temperata aqua, retinens modicas particulas musti, non vero vinum substantialiter. Quod succus uvarum priusquam exprimatur, non sit apta materia, constat ex Synodo 6. c. 28. *Didicimus, quod in quibusdam Ecclesiis Sacerdotes, sacrificio oblationis conjungant uvas, et sic simul utra-*

que populo dispensent: præcipimus igitur, ut nullus Sacerdos hoc ulterius faciat. Vide C. 6. dist. 2. de consecrat. et C. cum omne, ibid. *Ratio* desumitur ex institutione ac significatione Sacramenti calicis requirentis, ut ejus materia sit potus: uvæ autem cibi potius, quam potus rationem habent; in eis enim mustum non tanquam in vase, sed tanquam pars in toto continetur. *Suar.* hic Disput. 45. Sect. 1. *Confirmantur* asserta ex Missali Rom. ubi de defectu vini n. III. ita habetur: *Si vinum sit factum penitus acetum, vel penitus putridum, vel de uvis acerbis seu non maturis expressum, vel ei admixtum tantum aquæ, ut vinum sit corruptum, non conficitur Sacramentum.*

281. II. Vinum congelatum, etsi non licite, valide tamen consecratur. Unde *Suarez* l. c. triplicem conclusionem ponit: 1. Vinum consecratum, etiamsi congeletur, retinere consecrationem et Sanguinem Christi; quia revera substantialiter non est corruptum, si enim postea liquefiat (ut liquefieri debet ante sumptionem vel admotis calici manibus, vel prunis candentibus) habet qualitates et effectus vini: si autem fuisset corruptum, non posset per solam liquefactionem ad vini naturam redire. 2. Si vinum congelatum ante consecrationem postea liquefiat, illud posse esse materiam consecrationis: ex his 3. concludit vinum congelatum esse sufficientem materiam, quia est vinum vitis; et quamvis sub ipsa actuali congelatione potari non possit, sufficit tamen quod ex se et ab intrinseco sit potabile, et facile resolvi possit, ut fiat actu potabile, contra *Armillam, Ledesma et Alanum.*

282. III. Si Sacerdos advertat, vel aliunde resciat, jam parum aquæ ab œnopola affusum esse, ille nihilominus in sacrificio modicam aquam admiscere debet; quia aqua non quomodocumque, sed cæremonialiter juxta ritum Ecclesiæ admisceri debet in ordine ad sacrificium; cum autem sic non potuerit admiscere œnopola, debet miscere celebrans. Ordinarie vino valde debili sufficit affundere unicam guttulam; vino fortiori plures guttulas licet addere, unica tamen gutta sufficit ad totam significationem mysticam.

283. IV. Vinum miraculose productum, quale fuit illud in nuptiis Canæ in Galilæa, et quale legimus subministratum fuisse quibusdam Sanctis, est materia valida consecrationis, sicut et panis, si per miraculum produceretur ex lapide. *Ratio est,* quia tale vinum, a Deo vitæ et vitis auctore productum, quoad substantiam est ejusdem rationis cum vino ex vite collecto, licet quoad modum productionis et generationis differat. *Bonac.* D. 4. de Euch. q. 2. pun. 2. n. 4. Itaque excluduntur tantum alii liquores, qui non sunt simpliciter tale vinum, quale est illud de vite. *La Croix* hic n. 435.

Casus III. De conditionibus ad materiæ consecrationem requisitis.

Gervasius Sacerdos advertit, quod cum ipse legeret Evangelium, ab æditue ciborium particulis plenum reponatur super altare, quas postea offert, et intendit consecrare; alias idem æдituus Gervasio celebranti prope corporale reponit in scatula lignea minores hostias consecrandas: post consecrationem in utroque casu incidit Gervasio, quod sub consecratione nullo modo reflexerit ad hostias minores; ideoque dubius hæret, quid cum iis sit agendum. Præterea dum frangit hostiam super calicem advertit quod duas hostias sibi connexas in manu habeat.

284. Q. I. An particulæ in ciborio allatæ et oblatæ censeri debeant consecratæ. ℟. *Affirmative;* quia etsi ciborium sub consecratione non fuerit apertum, nihilominus moraliter fuerunt præsentes (juxta n. 257.) easque Sacerdos antea intendit consecrare, obtulit etc: ergo nihil deest substantialiter requisitum ad consecrationem. Hinc etiam recte ait *Bonac.* l. c. pun. 6. n. 5. quod Sacerdos cæcus valide consecret hostiam quam coram se habet, etsi illam non videat. Neque necesse est, ut sonus verborum attingat materiam consecrandam: ibid. num. 3. cum *Suar. et Henriq.*

285. Q. II. An hostiæ minores in scatula lignea extra corporale collocatæ censeri debeant consecratæ. ℟. *Negative*: quia cum in scatula lignea et extra corporale velle consecrare sit peccatum, hoc ipso quod sit contra praxin et consuetudinem Ecclesiæ; velle autem consecrare in vase non sacro, sed profano simul sit contra reverentiam Sacramenti, prudenter præsumitur quod Sacerdos noluerit hostias illas consecrare in vase non sacro et extra corporale; quia nemo, præsertim in tam sancto Ministerio, præsumitur velle agere illicite, et cum peccato mortali. Adde quod Gervasius nec antecedenter videatur ullo modo habuisse intentionem consecrandi hostias minores: hinc dispar est ratio cum priore casu et resolutione; tum quia Gervasius veram habuisse intentionem consecrandi, tum quia ciborium supponitur fuisse collocatum in corporali.

286. Q. III. Quid, si Gervasius ante Sacrum ab æditus fuisset monitus de consecrandis particulis, et ipse ab initio missæ fecisset intentionem eas consecrandi, quin sub Sacro eas supra corporale reposuerit, imo sub ipsa conseratione illarum consecrandarum plane immemor fuerit? ℟. Probabilius non fuerunt consecratæ; ita ex rationibus n. præced. allatis docent *Suarez* de Sacram. D. 43. f. 6. *Palao*, *Diana*, *Tambur.*, *Gavant.* in rubric. p. 3. tit. 7. n. 4. scilicet quia omnis Sacerdos potius præsumendus est habere intentionem saltem implicitam consecrandi juxta consuetudinem et mentem Ecclesiæ, quam illicite et contra Ecclesiæ morem extra corporale. Oppositam sententiam tenent *Præpositus*, *Tannerus* et alii, eo quod Sacerdos ante Sacrum habuerit intentionem consecrandi omnes hostias sibi præsentes, eamque non revocaverit, et si advertisset particulas allatas collocatas esse extra corporale, eas debito in loco reposuisset: imo, etiamsi noluerit consecrare extra corporale, potuit tamen absolute velle consecrare, non cogitando sub ipso Sacro de corporali.

287. Q. IV. Quid Gervasio fuerit agendum cum ejusmodi particulis. ℟. In praxi tales hostiæ sunt de novo in alio Sacro consecrandæ sub conditione; quia ob probabilitatem utriusque sententiæ res dubia manet, vel si sint numero paucæ, sumi possunt post sumptam utramque speciem ante ablutionem. Ita *Leonardelli* de Euch. q. 13. n. 71.

288. Q. V. An hostias minores liceat adhuc consecrare, si post oblationem hostiæ majoris afferantur. ℟. Regulariter id non licet; quia particulæ pro communione laicorum consecrandæ pertinent ad idem sacrificium, ad quod pertinet hostia major: ergo minores cum majori non tantum consecrari, sed etiam offerri debent. Ita *Bonac.* de *Euch.* q. ult. pun. 2. n. 6. Dixi, *regulariter*: quia justa causa interveniente, v. g. si non adesset hostia consecrata pro moribundo, vel si alias plures sine communione dimittendi essent probabilius licet hostias minores post offertorium allatas adhuc cum majore consecrare, facta tamen prius earum oblatione mente concepta: quia nec de necessitate sacrificii, neque ex vi legis præceptivæ tam necessario oblatio particularum cum oblatione hostiæ majoris simul fieri debet, ut non subinde excuset causa gravis; per mentalem autem oblationem et intentionem sacrificantis in ipsa consecratione sufficienter fit una materia totalis, et sic manet ratio unius sacrificii. Ita *Tamb.*, *Diana*, *Gobat* t. 3. n. 85. *Gavant.* in rub. p. 1. t. 19. Præterea *Gobat* suadet ibid. n. 86. si tantum unus esset dimittendus qui vellet sumere Eucharistiam, ut potius ei particula majoris hostiæ detur, quam ut consecrentur hostiæ minores post offertorium allatæ: idem sentit *Gavant.* Juxta *Burghaber* Cent. 1. Cas. 28. etiam sub initium Canonis adhuc licet acceptare materiam consecrandam ex causa rationabili et urgente.

289. Q. VI. An statim post factam consecrationem liceat distribuere particulas consecratas. ℟. Nisi urgeat necessitas, id non licet: quia cum pertineant ad idem sacrificium cum hostia majore, non decet eas prius sumere, quam hostia major sumatur: adde quod sit aliqua inordinatio, si super illis non formentur signa præscripta in Missali, ut ait *Gobat* cum *Tambur.* l. c. quamvis

ibid. excuset a peccato mortali, non tamen a veniali, qui sine necessitate aut gravi causa ante sumptionem distribueret.

290. Q. VII. An utraque hostia in dato casu sit consecrata. ℟. *Affirmative*: tum quia utraque absque dubio sufficienter erat præsens; Gervasius enim utramque manu tenebat sub consecratione, adeoque satis determinata per pronomen *Hoc*; tum quia ex supposito habuit debitam intentionem consecrandi. Porro ad tollendos hac super re scrupulos statuit *Gobat* t. 3. n. 84. cum *Tambur*. consultum esse, ut Sacerdos ante vel sub missa intendat consecrare omnem materiam consecrabilem, quæ erit tempore consecrationis præsens, et quam juxta morem Ecclesiæ deberet hic et nunc consecrare; qua quidem intentione posita si contingat ut in tuis manibus pro te, vel supra corporale pro communicantibus reperias post consecrationem plures hostias quam putaveras, ne ambigas quin omnes sint conversæ in Corpus Christi, sicuti et erunt, licet non formaveris illam intentionem, modo non habueris contrariam, sed generalem illam: *Ego volo celebrare missam, et conficere corpus et sanguinem Christi juxta ritum S. Ecclesiæ etc.* Secus esset, si præcise vellet Minister consecrare hostiam, quam oculis videt; sed hoc nec fit, nec fieri debet. *Suar.* hic D. 43. sect. 6.

291. Ex his porro resolves I. Probabilius guttæ vini lateri calicis intus adhærentes, et separatæ a reliquo vino non consecrantur; quia intentio consecrandi se solum extendit ad vinum, quod per modum unius continui in calice continetur tempore consecrationis; ideo in praxi post infusionem vini adhærentes guttæ solent purificatorio abstergi, quæ vero inferius adhærent levi calicis motione vino continuo facile miscentur. Ita *Laym.* L. 5. t. 4. C. 2. n. 15. contra *Bonac.* de Euch. D. 4 q. 2. pun. 5. n. 7. qui affirmat, tales guttas probabiliter esse consecratas, eo quod intentio Sacerdotis ferri videatur circa totam materiam in calice existentem, quæ demonstratur per particulam *hic*; item contr. *Palao* t. 21. p. 6. qui censet, guttas continuo vino proximas esse consecratas, non vero remotiores. Certius est juxta *Bonac.* et *Laym.* l. c. guttas quæ extra calicem adhærent non consecrari; quia Sacerdos non habet, nec licite potest habere determinatam intentionem circa illas, quamvis eas moraliter habeat præsentes.

292. II. Nequidem in casu necessitatis (v. g. ut populus die festo possit audire missam, ut moribundus accipere sacrum viaticum) licet Sacerdoti latino consecrare in fermentato; tum quia Eucharistia non est ita necessaria, ut ideo præceptum tam convenientis ritus negligi debeat: tum quia, licet præceptum viatici sit divinum, et præceptum non consecrandi in fermentato sit ecclesiasticum, illud tamen præceptum divinum est affirmativum, ideoque non obligat nisi quando secundum universalem ritum Ecclesiæ et commode fieri potest. Ita *La Croix* L. 6. p. 1. n. 431. cum *Henriq. Filliuc.* et aliis. *Ibid.* addit ex *Diana*, ad evitandam mortem licitum esse Sacerdoti latino consecrare in fermentato, quia præcepta humana non obligant cum dispendio vitæ. Juxta n. 254. Sacerdotes latini in Ecclesia latina tenentur in azymo consecrare, Græci vero in Ecclesia græca in fermentato. Juxta *Suar.* hic Disp. 44. Sect. 3. sine scrupulo potest Sacerdos græcus peregrinus per Ecclesiam latinam, et latinus per græcam suæ Ecclesiæ ritum servare cum consensu et facultate pastorum illius Ecclesiæ; juxta *Nav.*, *Sanch.* et *Coninck.* talis peregrinus licite se potest conformare legibus loci. *Suaresii* sententia praxi conformior est. Addit *Dicast.* quod Sacerdos latinus in templo latino apud græcos constituto teneatur consecrare in azymo; hoc ipso enim quod eis ibi permittatur templum, debent ritus suæ propriæ Ecclesiæ servare. Si vero ibi fixerit domicilium, tenetur se accommodare ritui Ecclesiæ ubi nactus est domicilium, quia ad hanc censetur translatus.

293. III. Nunquam sine rationabili causa licet consecrare hostiam fractam, vel non integram vel maculatam, id tamen licet in necessitate, v. g. dum via-

ticum dandum est moribundo, aut nuptiæ vel exequiæ solemnes instant, vel si sine periculo gravis scandali Sacrum omitti aut tamdiu differi nequeat, donec aliunde afferatur alia; non tamen liceret, si hostia esset corrupta valde notabiliter.

294. IV. Juxta Rub. Missal. Rom. de defectibus n. IV. *Si celebrans ante consecrationem calicis advertat, non fuisse appositam aquam, statim ponat eam et proferat verba consecrationis: si id advertat post consecrationem calicis, nullo modo apponat, quia non est de necessitate Sacramenti.* ibid. *Si celebrans post verba consecrationis advertat, vinum non fuisse positum, sed aquam, deposita aqua in aliquod vas, iterum vinum cum aqua ponat in calice, et* (facta oblatione saltem mente concepta) *consecret, resumendo a verbis prædictis: Simili modo postquam cœnatum est etc: si hoc advertat post sumptionem Corporis vel hujusmodi aquæ, apponat aliam hostiam iterum consecrandam et vinum cum aqua in calice, offerat utrumque et consecret et sumat, quamvis non sit jejunus*: NB. *vel si missa celebretur in loco publico, ubi plures adsint, ad evitandum scandalum, poterit apponere vinum cum aqua* (absque nova hostia) *et facta oblatione, ut supra, consecrare ac statim sumere et prosequi cætera.* Nec - Sacerdos sollicite legat in Missali rubricas de defectibus in celebratione missarum occurrentibus, ubi plura inveniet.

295. At: quid si celebrans jam partem aquæ cum particula in ore habeat et modo advertat esse aquam. ℟. Aquam, quam in ore habet, deglutiat; plane enim inconveniens est illam exspuere, imo periculum, ne simul aliquid de particula consecrata exspuatur: nec obstat, quod celebrans hoc modo non amplius sit jejunus; ut patet ex rubrica Miss. n. præced. cit. reliqua aqua in calice effundatur in vas aliud et cum ablutione sumatur.

296. V. Etsi ab aliquibus defendatur (juxta *Tamb. Fob.* et *Spor.*) quod materia valida consecrationis sit, si duabus partibus vini tertia pars aquæ sit addita, saltem si vinum generosum sit: in praxi tamen hanc sententiam communiter sequi non licet; servit autem ad hoc, ut Sacerdos, si in sumptione forte advertat aquam vino esse admixtam, facilius se possit resolvere quod valide vinum lymphatum consecrarit, dummodo species vini in sapore et gustu notabiliter prævaleant. Vide C. *perniciosus*. 13. L. 3. tit. 41. de celebr. miss.

Casus IV. De forma Eucharistiæ.

Gaudentius Sacerdos dum celebrat vere quidem consecrare intendit; eodem tamen modo verba essentialia profert, quo non essentialia, subinde etiam citra contemptum omittit τὸ enim.

297. *Q.* I. An Gaudentius valide consecrarit, eoquod non intenderit expresse verba essentialia proferre significative, reliqua vero tantum recitative. ℟. Valide consecravit; quia cum habuerit intentionem vere consecrandi, censetur habuisse intentionem consecrandi eo modo, quo instituit Christus et quo vult et præscribit Ecclesia: ergo eo ipso habuit intentionem verba essentialia assertive et practice proferendi. Ita bene inculcat scrupulosis *Sporer* hic n. 197.

298. *Q.* II. An Gaudentius graviter peccaverit omittendo τὸ *enim*. ℟. Præciso contemptu non peccavit graviter ob levitatem materiæ. Ita *Ledesma* contra *Gabr.* Non tamen excusatur a peccato veniali, qui id omittit ex negligentia vel inadvertentia culpabili. Juxta *Suar.* hic Disp. 59. Sect. 1. contemptus graviter peccaminosus merito timeri potest in eo, qui sciens et advertens τὸ *enim* pro libito prætermitteret.

299. Reliqua de repetitione verborum, variatione etc. vide in Tr. 1. C. 1. §. 3. Pro praxi bene cavendum, ne celebrans ridiculis gestibus ab anxietate inani expressis quasi sibilando, capite annuendo, os ad labia calicis proten-

dendo etc. verba consecrationis proferat: quæ omnia potius risum, quam pietatem adstantium promovent, et summe dedecent Ministrum tanti mysterii, qui gerit personam Christi.

Casus V. De Ministro Eucharistiæ.

Gelasius Parochus graviter ægrotus, cum non adesset alius Sacerdos, repit ad Ecclesiam, sibique ipsi præbet viaticum: mox adest nuntius, ut viaticum deferret ad moribundum, sed cum ipsemet Parochus pedibus vix insistere posset, ludimagister inscio Parocho viaticum ad ægrotum defert.

300. *Q.* I. An Gelasius licite sibi ipsi præbuerit viaticum. ℟. *Affirmative*; quia hoc absente alio Sacerdote et scandalo, per se nec est inconveniens, nec pro tali casu aliqua lege prohibitum; imo etsi adsit Diaconus, Sacerdos nec tenetur committere Diacono dispensationem Eucharistiæ, neque amittit jus suum propter præsentiam Diaconi: si tamen adsit alius Sacerdos, tenetur ab hoc accipere: quia juxta Ecclesiæ consuetudinem, et *Trid.* n. 267. cit. ordinarius Eucharistiæ Minister est distinctus a sumente. Ita *S. Basilius* apud *Anastasium* Nicænum in qq. super Scripturam. Addit *Laym.* L. 5. t. 4. c. 7. n. 6. etiam extra mortis necessitatem posse Sacerdotem devotionis causa absente scandalo ministrare sibi communionem, v. g. si magnum festum sit, vel ipse longo tempore infirmus fuerit, nec tamen alium Sacerdotem accersere possit. Ita docet *Bonac.* D. 4. q. 5 pun. 1. n. 12. cum *Sa*, *Coninck* et aliis, contra *Cajet.*, *Armill.*, *Filliuc.*; tum quia jure antiquo concessum erat Diacono, ut sibi communionem præberet absente Sacerdote, ut patet ex C. Nicæno c. 14. nec ullo jure novo sancitum est, quin hoc fieri possit a Diacono saltem in tali necessitate, dum existit in articulo mortis. *Durandus* in 4. dist. 13. q. 4. ait, si contingat Sacerdotem ægrotare, et non adesse nisi Diaconum qui Sacramentum deferat, debere Sacerdotem propriis manibus, si possit, sacram hostiam accipere et ori applicare. Notat tamen *Suarez* hoc esse insolitum, nec facile practicandum pro sola devotione.

301. *Q.* II. An ludimagister licite ad ægrotum detulerit ciborium, eique ministraverit Eucharistiam. ℟. 1. Juxta communiorem, et (ut ait *Bonac.* l. c. n. 6.) probabiliorem illicite egit: tum quia Eucharistia non est tam necessaria, ut contra consuetudinem hoc tempore receptam dari debeat a laico; tum quia juxta communem sensum fidelium major huic Sacramento debetur reverentia, quam ut a laico possit administrari: tum quia ex hoc usu non essent hodie evitandi plurimi abusus, scandala et irreverentiæ; ergo propter graviora mala inde oritura merito in praxi tenenda est hæc sententia: antecedens examinanti prudenti judicio facile patebit. Plura vide apud *Sotum*, *Sylv.*, *Henriq.* L. 8. C. 54. *Sa.* V. Euchar. n. 4. et 32. *Victoria*, *Chamerota* de Euch. c. 9. Dub. 3. *Lugo*, *Mendo* Dissert. 11. q. 2. et alios quos citant *Bonac.* l. c et *La Croix* hic n. 482. Contrariam sententiam, ejusque patronos vide apud *Burgh.* Cent. 3. Cas. 69. ubi tamen male pro hac sententia citatur *Henriquez.* ℟. 2. Non videtur esse dubium, quin laicus cum facultate Summi Pontificis possit vel sibi vel alteri in necessitate præbere Eucharistiam: sic Maria Stuarda Regina Scotiæ martyrium subitura prius Sacramentum, quod apud se habebat, propriis manibus sumpsisse perhibetur; de quo facto *Suarez* hic nobis contrarius Disp. 72. sect. 3. in fine ait: *Et quamvis fortasse habuerit* (laudata Regina Scotiæ) *amplam circa hoc Pontificis concessionem, tamen etiam sine illa pie ac sancte fecisset.* Juxta eundem et alios in necessitate, ubi Eucharistia profananda esset ab hæreticis irruentibus, laicus posset licite sumere sacras species, si ab altari fugisset, aut vi abreptus esset Sacerdos.

302. Certius est, hodie nunquam licitum esse, ut Sacerdos laico tradat sacrum Domini Corpus ad deferendum infirmis, ut constat ex C. *Pervenit.* 29. dist. 2. de Consecr.

303. De Ministro porro observa sequentia I. Sacerdoti nunquam licet consecrare unam speciem sine altera, imo nequidem pro communione moribundi, dum forte deest vinum: quia consecratio utriusque speciei est de essentia sacrificii; posita enim unius speciei consecratione non perfecte, quantum fieri potest, repræsentatur incruento modo sacrificium cruentum a Christo D. in cruce peractum, neque est perfecta destructio hostiæ mystica: sicut enim vi verborum sub speciebus panis ponitur Corpus Christi, et sub speciebus vini Sanguis, ita per utramque consecrationem tanquam per separationem mysticam Sanguinis a Corpore perfectum fit sacrificium. Hinc juxta c. *Comperimus.* 12. Dist. 2 de Consecr. *Divisio unius, ejusdemque mysterii sine grandi sacrilegio non potest provenire.* Ideo juxta *Missale Rom.* de defectibus in ministerio ipso occurrentibus, si Sacerdos post consecrationem panis graviter infirmetur aut moriatur, alius, etiam in casu necessitatis non jejunus, debet prosequi missam, et super eundem vel alium calicem verba consecrationis proferre, ab illis verbis incipiendo, *simili modo* etc.

304. II. Nunquam licet Sacerdoti facta consecratione omittere communionem, vel eam sumere tantum sub una specie. Hinc graviter erraret Sacerdos, qui ex defectu particularum solas species vini sumeret, hostiam vero majorem in minores partes divisam laicis pro communione distribueret; quia sine sumptione sacrificium non est integrum, et Christus ipse Eucharistiam instituens suo id exemplo docuit. *Conf.* ex s. Th. P. 3. q. 82. a. 4. in corp. *Ideo necesse est, quod Sacerdos quotiescumque consecrat, sumat integre hoc Sacramentum*; vide c. *Relatum.* 11. dist. 2 de consecr. et C. *Nihil contra.* 16. Caus. 7. q. 1. Pariter erraret graviter Sacerdos, si renovaturus hostiam pro sacra hierotheca, vulgo monstrantia, hostiam sui sacrificii ibi reponeret et antiquam sumeret; quia sic non communicaret de suo sacrificio. *Lugo* et comm. Ideoque pro praxi notandum, quod tunc consecrare debeat duas hostias, et ex his unam sumere more consueto, alteram vero reponere pro monstrantia, antiquam autem inde extractam sumere immediate post sumptionem sacri Sanguinis ante ablutionem: sic enim prius complet integrum suum sacrificium, et jejunus sumit alteram hostiam.

305. III. Licet Sacerdoti reliquias hostiarum in corporali aut patena repertas sumere, cum, vel etiam post ablutionem; quia pertinent ad eandem actionem et complementum ejusdem sacrificii, et sufficit si jejunus inchoet illam actionem, licet non ad singulas ejus partes sit jejunus. Ita *Suar.* dist. 68. sect. 6. *Fagund*, *Lugo* et alii. *Confirm.* Si contingat particulam hostiæ ita adhærere ori, ut non possit deglutiri, cuilibet communicanti licet sumere aquam vel vinum, donec deglutiatur; item si contingat, particulam hostiæ consecratæ quæ fuit immissa calici, adhærere fundo calicis vel lateri, licite Sacerdos infundit vinum ad purgandum calicem, ut simul adhærentem particulam sumat; indecens enim est juxta *Suar.* l. c. digito illam trahere ad os calicis: quamvis in his casibus prius descendat vinum in stomachum; ergo a pari: adde quod species vini nunquam in prima sumptione ita possint exhauriri, ut non remaneant aliquæ guttæ, quæ una cum ablutione sumuntur; ergo sicut hic censetur una adhuc actio, ita etiam in priore casu. Vide *Rubric. Missal.* de Defect. §. 7. n. 2. et 3. Quid, si Sacerdos post Sacrum in sacristia jam existens adhuc inveniat hostiarum particulas in patena? ℟. Juxta *Dian.* et *Gobat.* tr. 3. n. 422. Si adhuc indutus sit paramentis, potest eas sumere; sic enim non inchoatur nova communio, sed præcedens perficitur: si vero jam deposuerit vestes sacras, debet eas vel reportare ad tabernaculum, vel alteri Sacerdoti forte brevi postea celebraturo relinquere sumendas: si neutrum possit fieri, juxta cit. AA., poterit eas ipse sumere.

306. IV. Juxta *La Croix* hic n. 501. ciborium merito renovari debet singulis mensibus præsertim tempore et in loco humido, ne hostiæ corrumpantur: modi purificandi ciborium varii ab AA. præscribuntur. 1. Juxta *Lohner* P. 2.

tit. 25. post communionem suam sub utraque specie Sacerdos particulas colligit indice digito in fundo ciborii, postea eodem digito levi tactu linguæ madefacto vel e ciborio statim sumit, vel eas in ciborio prius collectas effundit supra patenam, et digito leviter madefacto sumit. Si notentur adhuc particulæ adhærere ciborio, infundatur vinum quoties opus erit. ut solvantur; hoc tamen non est ebibendum e ciborio, sed refundendum in calicem. 2. Juxta *La Croix* hic n. 502. possunt particulæ sumpto S. Sanguine in calicem vacuum conjici, tumque superfuso vino sumi. 3. Juxta alios possunt sicco purificatorio ad indicem circumvoluto colligi, postea illa purificatorii pars ubi adhærent particulæ, excutitur in calicem.

307. V. Vermis inventus in ciborio, item sordes aliæ ibi contractæ debent comburi et cineres mitti in sacram piscinam. *La Croix* hic n. 503.

308. VI. Juxta comm. peccat graviter, qui scienter ac deliberate distribuit s. communionem sine stola, superpelliceo vel alba: si tamen urgeret necessitas pro viatico, ita ut alias negligeretur moribundus, posset Eucharistia dari sine his paramentis. In nigris autem paramentis non est distribuenda communio. Ita *S. Congregatio* 22. Januarii 1701. Ideoque si quis petat Eucharistiam post missam *de Requie*, Sacerdos deposita casula, stola et manipulo, alterius coloris stolam induere debet et sic præbere Euchaɾistiam.

» Sub Missa defunctorum potest distribui communio. Ita contra multos docet » Bened. XIV. de Sacrif. Missæ Sect. 2. *Rationem adducit.* 1. *Trid.* sess. 22. » c. 6. optat, ut in singulis Missis nullam excipiendo fideles communicent. » 2. In Missa defunctorum, sicut in aliis Sacerdos dicit in Canone: *Quotquot* » *ex hac Altaris participatione sacrosanctum filii tui corpus et sangui-* » *nem sumpserimus* etc. 3. In Rubricis Missæ pro defunctis pariter legitur: » *Si qui sint communicandi, communicet antequam se purificet.* Opponunt » auctores ... decretum *S. Congregationis* 1701. sed istud decretum promul- » gari vetuit eadem Congregatio 1711. die 21. Martii.

» Sed in Missis defunctorum, quæ in paramentis nigris celebrantur, non mi- » nistretur Eucharistia per modum Sacramenti, scilicet cum particulis præcon- » secratis, extrahendo pixidem a custodia: potest tamen ministrari per modum » Sacrificii: prout est quando fidelibus præbetur communio cum particulis intra » eandem Missam consecratis. S. C. R. 2. Sept. 1741.

309. VII. Probabiliter Sacerdos licite distribuit communionem mediis digitis, si ob chiragram vel aliud impedimentum nequeat distribuere pollice et indice: quamvis enim soli primi digiti physice inunganrur, tota tamen manus moraliter consecrata et inuncta censetur. Ita *Gobat, Tolet.* contra *Vasq.*, *Bonac.* et alios: sine justo impedimento id nunquam licet.

310. VIII. Si in distributione communionis sacra hostia in terram decidat, locus in quem decidit linteo vel alia re munda tegendus et postea abluendus est, ablutio vero mittenda in sacram piscinam: si deciderit in vestem aut barbam communicantis, non solet vestis aut barba ablui ob turbationem et offensionem populi. Ita *Lohner*, *Tamb.*, *La Croix* hic n. 494. ideoque sufficit, si ea decenter tollatur a Ministro. Item si hostia decidat super linteum communicantium, ea mox tollenda; linteum tamen non statim auferendum est, ut vitetur turbatio. *Leonard.* de Euch. q. 13. §. 1. n. 75. præstat notare locum, ut postea abluatur et ablutio mittatur in sacrarium. Denique si sacra hostia inter distribuendum decidat in sinum vel intra vestes mulieris, ita ut modeste a Sacerdote accipi nequeat, permitti potest, ut vel ipsa vel alia mulier eam extrahat et in ciborium reponat, vel Sacerdoti eo reponendam tradat; si eam mulier in templo non possit commode extrahere secedat in sacellum vel vicinam domum, ibique eam eximat et referat, digitos lavet: ablutio mittatur in sacrarium. *Ratio* est, quia indecens foret et plerumque scandalosum, si ipse Sacerdos eam extraheret. *Gobat.*, *Lohn.*, *La Croix*.

311. IX. Si Sacerdoti afferatur hostia, quam afferens dicit esse profanatam per magicos aut alios usus superstitiosos, non est continuo credendum quod sit consecrata; debet tamen decenter involuta et ab aliis consecratis separata asservari in tabernaculo, donec species corrumpantur, corruptæ possunt magis per aquam dissolvi, hæc autem debet effundi in sacrarium: idem faciendum circa hostiam veneno infectam, aut per vomitum ejectam. Vide *Rubricas Miss.* de defect. §. 10. n. 14. Juxta *Sylv.* V. Euch. et *Gobat.* l. c. n. 425. non licet talem hostiam nondum corruptam comburere.

312. X. Si Sacerdos distribuens s. Eucharistiam observet personam, quæ discedens a s. mensa sacram hostiam mox ex ore in strophiolum, vel librum precatorium emittit, si statim dextre et tam occulte s. hostiam eripere possit, ut alii præsentes non advertant, eam debet mox repetere vel eripere; idem dicendum si forte sola illa persona esset in templo. Si vero coram aliis tam occulte id fieri non posset, juxta *Burgh.* cent. 1. cas. 35. talis persona non esset publice corripienda, nec coram aliis spectantibus s. hostia ei eripienda. *Ratio prima est*, quia potest dari Eucharistia occulto peccatori publice illam petenti, tum ad publicam perturbationem cavendam, tum ad infamiam petentis evitandam: ergo ex iisdem rationibus potest Eucharistia jam data tali personæ relinqui. *Ratio secunda*, quia in tali casu dubium adhuc est, an sacram hostiam non ex ore emiserit ad præcavendam irreverentiam propter vomitum inopinatum insurgentem; item an vere s. hostiam, et non potius meram salivam aut album phlegma ex ore emiserit: ergo publice non est a Sacerdote repetenda s. hostia, quia id non posset fieri absque diffamatione publica talis personæ. Plures rationes vide apud eundem *P. Burgh.* l. c. ubi sub finem monet, ut Sacerdos talem personam ex aliquibus notis dignoscat, quo eat etc. ut ab eadem sine strepitu sacram particulam possit repetere; si vero hoc ipsum absque gravi incommodo facere nequeat, rem Deo commendet, nihilque se peccasse credat. Ibid. solvit objectiones. » Huc etiam pertinet Con-
» stitutio *Bened. XIV.* quæ est in Tom. I. ejusdem Bullarii nonagesima tertia,
» *contra surripientes vel asportantes, aut apud se retinentes sacras hostias*
» *vel particulas consecratas*: ubi §. 1. et 2. confirmat Constitutiones *Innoc. IX.*
» et *Alexandri VIII.* de eodem argumento editas, vi quarum prædicti delin-
» quentes curiæ sæculari tradi debent puniendi, et si Ecclesiastici sint degra-
» dentur et curiæ sæculari tradantur, etiam pro prima vice, imo etiam mino-
» res 25. annis, dummodo annum 20. attigerint, rejectis exceptionibus de non
» consecratione aut de non malo fine, nisi ab ipsis reis probentur.

313. XI. In nocte Nativitatis Christi, juxta *Decretum Congreg. Rit.* 7. Decemb. 1641., item die Veneris sancto, juxta *Rubr. Miss.*, et tempore interdicti generalis non licet distribuere s. Eucharistiam, non tamen prohibetur die Sabbati s. saltem post celebratam de more missam. Dictæ autem prohibitiones se non extendunt ad casum necessitatis, quo ægrotus sine viatico esset moriturus; quia Ecclesia non prohibet communionem in ejusmodi necessitate. *La Croix* L. 6. P. 1. n. 619.

Casus VI. De Communione Paschali.

Godefridus mercator anno superiore toto tempore paschali negotiorum causa inter acatholicos vixit, domum redux dubitat an adhuc teneatur communicare et neglectæ obligationis defectum supplere: hoc anno ante tempus paschale iterum ad terras acatholicas avocatus, quamvis prudenter prævideat ibidem non fore copiam Confessarii, nec occasionem sumendi Eucharistiam, nihilominus abit, quin prius confiteatur aut communicet.

314. Q. I. An Godefridus debuerit adhuc postea communicare. ℟. *Affirmative*, scil. ex supposito quod toto illo anno sive ex legitimo impedimento, sive

ex malitia neglexerit communionem. *Ratio* est, quia hoc præceptum Ecclesiæ virtualiter est duplex, primo non differendi communionem ultra annum, 2. communicandi in paschate. Communio annua præcipitur principaliter; ut illa fiat tempore paschatis, præcipitur tanquam minus principale objectum propter reverentiam festi, in gratam memoriam Cœnæ Dominicæ, et Sacrificii cruenti in cruce eo tempore oblati; uti colligitur ex verbis *Trid.* n. 269. cit.: *Singulis annis saltem in Paschate*: item ex C. Later. ut refertur in c. *omnis utriusque sexus*; *Suscipiens reverenter ad minus in Pascha Eucharistiæ Sacramentum*: ubi ex verbis *ad minus*, *saltem*, satis patet primario præcipi communionem annuam, secundario autem determinari tempus; ergo accessorio neglecto non cessat primarium et principale, ut constat ex C. *Cum dilecti filii.* 6. L. 2. Decretal. tit. 14. de dolo et contumacia. *Confirm.* Si voveas jejunare aut debeas solvere mutuum *intra annum*, idque circa festum paschatis, si non possis jejunare vel solvere in paschate, adhuc teneris intra annum: ergo a pari. Ita *Laym.* L. 5. t. 3. C. 5. n. 8. cum *Navar. Azor. Suar. Fagundez.* L. 1. de 3. præcepto Eccl. C. 6. n. 2. contra *S. Anton. Henriq. Tabien. Sa*, et alios. *Cardenas* nostram resolutionem dicit moraliter certam ex praxi et consuetudine Ecclesiæ, vi cujus Ordinarii et Parochi cogunt subditos suos, ut ii qui obligationem statuto tempore non expleverunt, eidem proxime satisfaciant.

315. Q. II. An Godefridus prævidens impedimentum communionis paschalis debuerit prævenire. ℟. 1. Si a postremo tempore paschali jam semel digne communicarit, non tenetur prævenire; quia nemo tenetur anticipare opus præceptum, nisi per talem anticipationem ita satisfaciat præcepto, ut postea sit liber ab obligatione; quod hic non contingit; si enim ex supposito prævisum impedimentum præter opinionem tempore paschali tollatur, adhuc manet obligatio communionis paschalis; ut in seq. q. dicetur. ℟. 2. Si vero post ultimum tempus paschale nunquam communicaverit, et proxime instanti paschali tempore præviderit impedimentum, debuit prævenire; quia sic anticipando implere adhuc potest, quod primario præcipitur, scil. ne differatur communio ultra annum. *Laym.* l. c. n. 9. Sic conciliantur AA. *Azor* qui absolute negat, et *Fagundez* qui l. c. absolute affirmat obligationem anticipandi. Ex his porro sequitur, quod ille qui prævidet se non posse communicare ultima hebdomada, debeat prævenire in prima hebdomada, vel illis diebus temporis paschalis, quibus potest satisfacere præcepto: sicut qui prævidet die festo se non posse horis ultimis audire Sacrum, prius debet audire quando potest, quia tunc urget tempus præcepti. Porro annus, intra quem communicandum est, probabilius computari debet a paschate ad pascha. *Ratio* desumitur ex tenore præcepti et communi sensu fidelium. *Suar.*, *Coninck* de pœn. dist. 5. Juxta alios computatur a prima Januarii, sed non æque probabiliter.

316. Q. III. An is, qui ob impedimentum prævisum anticipavit communionem paschalem, sublato postea præter intentionem impedimento, teneatur rursus in paschate communicare. ℟. *Affirmative*: quia per anticipatam communionem satisfactum quidem est præcepto annuæ communionis, non autem præcepto communicandi tempore paschali: ergo cum huic adhuc possit, etiam debet satisfieri. *Suar.* hic D. 69. Sect. 2. sub fin. *Lugo* contra *Dian.* et partim contra *Gobat*, qui ita resolvit: si anticipans ex rationabili causa habuerit intentionem satisfaciendi præcepto communicandi, non tenetur denuo communicare; secus si eam intentionem non habuerit.

317. His adde sequentes resolutiones. I. Communio paschatis debet sumi in propria parochia domicilii, vel quasi domicilii de manu proprii Pastoris aut alterius Sacerdotis cum licentia proprii Pastoris, quam in variis locis habere censentur Regulares, qui toto tempore paschali communicantibus in suis templis, scientibus et non contradicentibus Parochis, schedas communionis

distribuunt; eandem censetur habere quilibet Sacerdos, qui cum consensu Parochi tempore paschali in parochiali Ecclesia communionem distribuit. Hæc obligatio licet non possit probari jure scripto, satis tamen patet tum ex usu et consuetudine, tum ex declaratione *S. Congreg.*, quam refert *La Croix* hic nom. 637. ex *Gallemar.* ad Can. 9. sess. 13. *Trid.* dum quærebatur, an PP. Societatis aliique Regulares possint ministrare sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum personis sæcularibus a Dominica Palmarum usque et per totam Dominicam in Albis? *S. Congregatio* die 31. Jan. 1682. respondit *Affirmative, excepto die Paschatis: ita tamen ut sæculares sumentes Eucharistiam in Ecclesiis Regularium in aliis diebus a Dominica Palmarum ad Dominicam in Albis inclusive non satisfaciant præcepto Ecclesiastico.* Vide etiam Decretum Clem. VIII. infra n. 481. *Ratio* et finis hujus est, ut oves recognoscant suum Pastorem. Juxta *Gobat* t. 4. n. 68. satisfacit huic præcepto, qui tempore paschali Eucharistiam accipit in privata Ecclesia e manibus Parochi sui, vel delegati a Parocho. Juxta *Bonac.* D. 4. q. 7. pun. 2. n. 9. contra *Navarrum.* Qui præceptum communionis jam adimplevit, si velit in die paschatis denuo Eucharistiam sumere, potest eam sumere a quocunque alio Sacerdote: quia talis nullo jure obligatur in die paschatis communicare: ergo si velit communicare, potest e quocumque Sacerdote alias habente facultatem administrandæ Eucharistiæ sumere communionem. *Nec obstat*, quod in privilegiis excipiatur dies paschatis, quia exceptio intelligenda est formaliter pro communione paschatia, ut ovis agnoscat suum pastorem et Ecclesiam: atqui in nostro casu jam agnovit; ergo.

318. II. Probabilius non satisfacit huic præcepto, qui alteri Parochiæ subditus communicat in Ecclesia Cathedrali, nisi contraria consuetudo alicubi vigeat; quamvis enim illa sit primaria et reliquis Ecclesiis superior, singuli tamen Parochi et parochiæ habent suos terminos et jura non minus quam singulæ diœceses. *Bonac.* D. 4. q. 7. pun. 2. sub finem n. 11. *Excipe* eos qui parochiam habent in Cathedrali.

319. III. Philosophi et inferiorum classium Candidati censentur satisfacere huic præcepto communicando in templo Patrum Societatis Jesu ex tacito Parochorum consensu et consuetudine ubique id obtinente, ut ait *Gobat* t. 4. n. 77. quia totam eorum curam habent Professores, et Magistri. DD. Theologi tenentur in parochiis vel propriis, vel domicilii sui sumere tempore paschali Eucharistiam; ubi non æque subditi censentur curæ Professorum suorum; adeoque ne sint omnino exleges, tenentur instar aliorum fidelium satisfacere huic præcepto. Idem dicendum de DD. Candidatis Juris et Medicinæ. *La Croix hic* n. 636.

320 IV. Per se loquendo famuli domestici intra septa Religiosa habitantes debent e manibus Parochi Eucharistiam tempore paschali sumere, uti probat *Sa* V. Eucharistia n. 9. ex declaratione *Congreg. Conc. Trid* Dixi *per se*: scil. nisi excuset speciale privilegium, quali gaudent famuli domestici RR. PP. Dominicanorum per Bullam: *Virtute conspicuos*: et famuli domorum et Collegiorum S. J. ut habetur in compendio privilegiorum S. J. verbo: *Familiares*. Idem affirmat *Jansen.* l. c. n. 27. de famulis commensalibus Mendicantium ex Bulla Leonis X. *Dum intra.*

321. V. Religiosi satisfaciunt in suis monasteriis communicando. Sacerdotes sæculares satisfaciunt ubique celebrando; ita constat ex praxi et consuetudine. Si vero communicent ut laici, etiam ut laici debent communicare in parochia. *Lugo* hic n. 31.

322. VI. Vagi, et peregrini a proprio domicilio absentes, ita ut commode ad proprios Parochos accedere nequeant, ex tacita eorum licentia non tantum in templo parochiali ubi commorantur, sed etiam in alio ibidem possunt communionem paschalem suscipere, et præcepto satisfacere. Ita *Palao* tr. 21. Disp. unic. p. 15. n. 10. cum *Cajet.* V. Absolutio, *Nav.*, *Soto*, *Azor*,

Sanch. L. 3. de matrim. D. 23. a n. 17. contra *Antoine*, eo quod parochiæ, in quibus transeunter commorantur, non sint propriæ parochiæ ex obligatione, cum ibi nequidem acquirant quasi domicilium.

Dices: *Eugenius IV.* concessit peregrinis, ut in ordine ad communionem paschalem censeri possint in alienis parochiis quasi incolatum acquisivisse. Respondet *La Croix* hic num. 638. hoc fuisse concessum in gratiam peregrinorum, ita tamen ut possint satisfacere præcepto etiam non communicando in templo parochiali, sed in alio ubi commorantur, quia non tenentur uti isto privilegio.

323. VII. Puerperæ necdum introductæ in Ecclesiam tenentur communicare domi, vel cum consensu Parochi differre communionem post pascha: respiciendum in his casibus est ad consuetudinem locorum: in *Synodo Colon.* sub Maximil. Henrico, teste *La Croix* hic n. 636., statutum est, *ut puerperæ paschalem communionem domi saltem sumant, neque, donec in Ecclesiam introductæ fuerint, eam differant, nisi Parocho aliud videatur.*

324. VIII. Tempus paschale sacræ communioni definitum 15. dies jure communi complectitur, qui sunt a Dominica Palmarum usque ad Dominicam in Albis inclusive, ut declaravit *Eugen. IV.* anno 1440. die 18. Julii per Bullam: *Fide digna*: in quibusdam tamen locis consuetudine, aut Pontificio privilegio hoc tempus extensum est, ut vel integram quadragesimam complectatur, vel quatuor hebdomadas, duas ante et duas post festum paschæ, sicuti in Diœcesi Herbipolensi. Potest hoc tempus non tantum Ordinarius, sed et Parochus ex justa causa extendere: Parochus quidem respectu particularis personæ, ut patet ex c. *Omnis utriusque*, 12. de pænit. et remiss. *Suscipiens reverenter ad minus in Pascha Eucharistiæ Sacramentum: nisi forte de proprii Sacerdotis consilio ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab hujus perceptione duxerit abstinendum.* Hinc si ultimis diebus temporis paschalis consuetudinarii, vel in occasione proxima viventes veniant ad confessionem, dicentes se citius confiteri non potuisse, Confessarius non debet iis facile credere, nec tenetur eos absolvere, etsi fraudulenter urgeant absolutionem prætensa necessitate sumendi ex præcepto Eucharistiam; tum quia juxta *cit. cap.* ex judicio proprii Sacerdotis communio paschalis potest differri; tum quia per confessionem invalidam et communionem sacrilegam, qualis esse prudenter censetur confessio ejusmodi consuetudinarii ob defectum doloris et propositi, non satisfit præcepto, juxta propos. 55. ab Innoc. XI. damn. et propos. 60. et 61. ab eodem damnatas. *Neque dicas*: Confessio consuetudinarii non semper prudenter potest censeri invalida: ergo nec semper timenda est sequens communio sacrilega. ℟. Manet, quod justa plerumque causa adsit negandi vel differendi absolutionem ejusmodi consuetudinariorum et in proxima occasione viventium, donec apertius probent se esse rite dispositos.

325. IX. Qui impeditur a communione paschali per excommunicationem, suspensionem aut interdictum, tenetur procurare absolutionem a censura, ut possit satisfacere præcepto: non autem propterea tenetur infirmus aut incarceratus sibi procurare valetudinem, aut liberationem e carcere. *Ratio utriusque* est, quia, qui excommunicatur, peccavit contra Ecclesiam, et illi est contumax; ægrotus vero vel incarceratus per hoc non peccat contra Ecclesiam, nec illi contumax est: ergo Ecclesia respectu horum merito censetur esse indulgentior, et non adstringit præceptis illis. Ita *La Croix* L. 1. de LL. n. 794. cum *Gobat* et aliis. In similibus casibus respiciendum est ad intentionem legislatoris, quæ ex usu et judicio prudentum rationabiliter colligitur.

X. Ex dictis P. I. n. 174. et n. 196. satisfacit præcepto communionis paschalis, qui rite dispositus sumit s. communionem tempore paschali, etsi non habeat expressam intentionem implendi præceptum.

326. XI. De communione parvulorum *Bened. XIV.* in Constit. 42. quæ incipit: *Etsi minime*, et habetur in T. I. ejusd. Bullarii pag. 100. §. 9. ita

statuit: *Ut autem ab iis, qui in prima sunt ætate, sermo instituatur, ad S. Eucharistiam et Confirmationem admitti plures postulant: pauci enim enixam hanc voluntatem ac fere impatiens studium non præseferunt. Moneat igitur Episcopus Parochos, eisque districte præcipiat, ne quis eorum S. Eucharistiæ Sacramentum administret, et schedulam, ut ajunt, Confirmationis iis tradat, qui graviora fidei et doctrinæ capita, et Sacramenti virtutem et vim ignoreut; vel quiu parum in hoc tirocinio profecerint, vel quia ea neglexerint audire, quæ ad hujusmodi Sacramenta pie, riteque suscipienda statis temporibus tradita sunt. Hoc sane pacto primæ ætati satis videri potest consultum.*

Casus VII. De sumenda Eucharistia in articulo mortis.

Gregorius in hospitio bene potus post diuturnas rixas a combibulis tandem ita vulneratus est, ut usum linguæ amitteret, et paulo post moriturus crederetur; quia tamen per signa indicat se velle absolvi, et S. Eucharistiam suscipere, advocatur Parochus, a quo absolvitur et S. Viatico reficitur; mox Gregorius S. Hostiam adhuc in ore habens exspirat.

327. *Q.* I. An licite datum fuerit Viaticum Gregorio bene poto. ℟. *Affirmative.* Nec enim obstabat quod non fuerit jejunus; quia in tali discrimine non habetur ratio jejunii: nec obstabat quod fuerit bene potus; quia per talem semiebrietatem, quæ non aufert usum rationis (id quod in casu supponitur) non est in statu peccati gravis: præterea per signa doloris et desiderii Eucharistiæ non tantum probavit usum rationis, sed etiam sufficientem dispositionem animi pro iis circumstantiis, in quibus se maxime indigoum Viatici cognovisse censendus est: ergo non tantum potuit, sed debuit huic Gregorio dari Viaticum, ex supposito tamen quod abfuerit periculum irreverentiæ.

328. *Q.* II. Quid observandum sit Sacerdoti, si ad plene ebrium constitutum in mortis periculo vocetur ad dandam absolutionem et Viaticum. ℟. Ad 1. Præcipue curandum, ut a tali signum quoddam doloris obtineat (sæpe enim plene antea ebrii in ejusmodi periculo ad aliquod rationis diluculum solent redire): si *certum* signum doloris obtineat, *absolute* eum poterit absolvere: si *dubium*, agat quantum pro salutis auxilio fieri potest, juxta inferius dicenda de absolutione sub *conditione* danda. ℟. Ad 2. Si constet ebrietatem fuisse voluntariam, præsertim si notorie infamis sit a temulentiâ, Viaticum non est concedendum: *hic* enim *panis non est mittendus canibus*, ut canit Ecclesia; est autem *canis ebrio præstantior*, *et asinus melior*, teste *S. Chrysost.* apud *Gobat* t. 4. n. 195. *Confirm.* Per plenam ebrietatem quæ aufert usum rationis homo est in statu peccati mortalis: ea autem durante manet destitutus usu rationis: ergo nec est capax doloris: ergo nec dignus Eucharistia. Si vero sciatur, ebrietatem non fuisse voluntariam, vel non graviter culpabilem, aut si dubitetur an fuerit voluntaria, potest adhuc per se loquendo dari Viaticum. Dixi, *per se*: scilicet si absit periculum, ne sacras species per vomitum rejiciat, id quod raro abest. *Ratio primi* est: quia per ebrietatem inculpabilem et involuntariam non est in statu peccati gravis: ergo non debet suo jure sine culpa privari: ex supposito tamen quod adsint aliqua signa usus rationis et doloris, ut supra dictum. *Ratio secundi*: quia in dubio ebrietas præsumitur involuntaria in eo, qui nunquam vel rarissime se inebriare solitus est; secus est de eo, qui ebrietati alias deditus est, huic in tali dubio ebrietas voluntaria fuisse merito censetur: quia ex communiter contingentibus prudens est præsumptio. Idem esto judicium, in dubio an ebrietas sit plena. Vide dicta P. I. a n. 329. de ebrietate. *P. Herzig* de munere Confessarii n. 427. *Gobat* l. c.

329. *Q.* III. Quid faciendum circa hostiam, quam in ore habens Gregorius exspiravit. ℟. Sacerdos eam cum reverentia desumat ex ore, et si ob nauseam

in sequenti Sacro eam sumere nequeat, illam reponat in loco sacro donec corrumpantur species, quæ corruptæ postea comburantur, cineresque in sacrarium projiciantur. Vide dicta n. 311.

330. Quid, si s. hostia sit transmissa in stomachum immediate ante mortem hominis. ℟. Debet sepeliri cum mortuo. Hinc si prævideatur moriturus ante quam species consumantur, adhuc tali potest dari Viaticum: patet ex *Conc. Carthag. IV.* ubi dicitur: *Siquis continuo creditur moriturus, infundatur ei Eucharistia: nec inconveniens est species sacras in corpore mortuo corrumpi: hoc enim necessitas et utilitas mortui excusat.* Sed quomodo infundatur? ℟. Cum hodie non amplius liceat porrigere laico species vini, modica pars hostiæ vino immissa ope cochlearis ægroto deglutienda potest præberi. V. *P. Gob.* t. 6. n. 27.

331. *De Viatico porro adverte sequentia.* 1. Præceptum Viatici clare innuitur ex Conc Nicæn. c. *de his* 9. Caus. 26. q. 6.: *De his vero, qui recedunt ex corpore, antiquæ legis regula observabitur etiam nunc: ita ut si forte quis recedit ex corpore, necessario vitæ suæ Viatico non defraudetur.* Trid. sess. 13. C. 6. ait: *Deferri ipsam S. Eucharistiam ad infirmos, et hunc usum diligenter in Ecclesiis conservari, præterquam quod cum summa æquitate et ratione conjunctum est, tum multis in Conciliis præceptum invenitur et vetustissimo Catholicæ Ecclesiæ more est observatum*; unde voluntaria Viatici omissio et libera, etiam ex negligentia, est peccatum mortale: quia materia gravis est, et ad salutem animæ multum pertinens *Suar.* in 3. P. D. 69. Sect. 3. Accedit, quod, cum Eucharistia ex præcepto divino *Joan.* 6. ad habendam et conservandam vitam spiritualem sumenda sit, nunquam ad eam magis necessaria, ideoque sumi gravius præcepta sit, quam in articulo mortis, quando maximæ insidiæ, tentationes et difficultates obruunt hominem. Per articulum mortis hic intelligitur quodlibet propinquum aut probabile mortis periculum; unde non tantum in periculo ex morbo, sed etiam ante puerperium præsertim primum, ante periculosam sectionem corporis, ante longam et periculosam navigationem, ante prælium cum hoste probabilius est gravis obligatio sumendi Eucharistiam, si occasio sit, aut si prævideatur fore ut in ipso periculo non sit occasio illam sumendi. Dixi, *ante prælium cum hoste*, non autem ante duellum; hoc enim sub excommunicatione prohibitum est: ergo Eucharistia cum animo descendendi in duellum sumeretur sacrilege.

332. II. Nomine *S. Viatici* hic intelligitur communio, quæ probabiliter videtur fore ultima: datur autem sub hac formula; *Accipe Frater (vel Soror) Viaticum Corporis Domini nostri Jesu Christi, qui te custodiat ab hoste maligno, et perducat in vitam æternam. Amen.* Quæ tamen formula non adhibetur, nisi quando jamjam constitutis in mortis periculo Eucharistia datur: extra periculum communis formula est; *Corpus Domini nostri Jesu Christi custodiat animam tuam in vitam æternam. Amen.*

333. III. Ad quæstionem a Theologis in utramque partem multum agitatam de Viatico dando vel non dando ei, qui post perceptam mane Eucharistiam eadem die prudenter timetur moriturus, respondet *Bened. XIV.* in præstanti opere de Synodo L. 7. c. 9. *In tanta opinionum varietate, doctorumque discrepantia integrum esse Parocho eam sententiam amplecti, quæ sibi magis arriserit... Neque fas esse Episcopo in Parochum animadvertere, qui præfato ægrotanti Viaticum denegavit. Leonardelli de Euch.* q. 3. § 1. n. 19. rationes utriusque sententiæ bene perpendit et negativam præfert; quod non sit obligatio eodem die repetendi s. communionem, eo quod talis vere communicaverit, quando mors imminebat: ergo simpliciter satisfecit præcepto. Idem affirmant plerique cum *Suar.* de eo, qui pridie aut ante plures v. g. 6. vel 7. dies communicavit: finis enim præcepti est, ut quis se disponat per Eucharistiam ad vicinam mortem, cui fini et obligationi virtualiter satisfacere velle videtur proximus morti, etsi actu non cogitet de periculo mortis. Nihilominus

Leonardelli l. c. sub finem dicit contrariam sententiam esse vere probabilem, eo quod huic præcepto sumendi Eucharistiam in articulo mortis non possit satisfieri, nisi eo articulo præsente. Ex quibus tertia sententia præferenda videtur, scil. non quidem esse obligationem eadem die iterum sacram Eucharistiam sumendi per modum Viatici, si quis mane ex devotione communicaverit, licitum tamen hoc esse, cum nulla expressa prohibitio loquens de articulo mortis habeatur, et cum nihil præsertim eo tempore periculosissimo sit negligendum, quod prosit saluti animæ.

334. IV. Ad quæstionem, an parvulis moribundis, doli jam capacibus, debeat negari s. Viaticum ex ea tantum ratione, quod hucusque necdum communicarint: respondet idem *Bened.* XIV. l. c. c. 12.: *Haud leviter delinquere, qui pueros, etiam duodennes et perspicacis ingenii, sinunt ex hac vita migrare sine Viatico, hanc unam ob causam, quia scil. nunquam ante, Parochorum certe incuria et oscitantia, Eucharisticum panem degustarint.* Hinc absque dubio non tantum licitum, sed fas est dare pueris moribundis sacrum Viaticum, si constet quod antea in rebus fidei bene fuerint instructi, præsertim si prodant desiderium accipiendi panem Eucharisticum, etsi nunquam antea communicarint. Secus est de rudioribus, et de quibus necdum satis constat, an sufficienti polleant ratione, sufficientique instructione circa altissimum hoc fidei mysterium.

335. V. Si ægrotus sumpto s. Viatico iterum peccet graviter, consultum quidem est, ut præmissa confessione postea iterum (sed non una eademque die, qua s. Viaticum sumpserit) communicet: ad hoc tamen non obligatur; quia præceptum nonnisi ad unum eodem durante morbo Viaticum obligat *Bonac.* D. 4. qu. 7. pu. 1. n. 3. Si vero, postquam convaluit, denuo in morbum incidat, tenetur denuo sumere s. Viaticum; quia distinctum et novum periculum mortis requirit novum Viaticum. *Jansen.* Cas. 92. n. 21. cum *Henno*.

336. Si ægrotus eodem durante morbo post perceptum s. Viaticum diversis diebus iterum petat Eucharistiam ex devotione suscipere, ei denegari non debet absque gravi causa. Sic *Bened.* XIV. L. 7. de Synod. C. 12. ait, *Posse et interdum debere Episcopum constituere, ne Parochi renuant Ss. Eucharistiam iterato deferre ad ægrotos, qui, etiamsi perseverante eodem morbi periculo, idem sæpius per modum Viatici, cum naturale jejunium servare nequeant, percipere cupiunt.* Quot autem dies inter Viaticum et Viaticum debeant intercedere, arbitrio prudentis relinquit *Fagund.* de tertio Ecclesiæ præcepto L. 1. C. 1. n. 3. Alii cum *Henriq.* statuunt saltem octo dies.

337. VI. Reis ultimo supplicio afficiendis judex debet concedere tempus confitendi et sumendi Eucharistiam *per modum Viatici*, ita ut nihil valeat contraria consuetudo contra præceptum divinum. *De Confessione* constat ex *Clement. cum secundum.* 1. De pœnit. et remiss. ubi præcipitur locorum Ordinariis, ut judices ecclesiastica censura compellant ad concedendum tempus sacramentalis pœnitentiæ, si id petat reus. *De Communione* constat ex Motu proprio *Pii V.* quem citat *Henriq.* L. 8. C. 5. n. 4. item ex c. *quæsitum.* 30. Causa 13. q. 2. et c. seq. *fures et latrones.*

338. *Quid si reus nolit uti spatio concesso?* ℟. Tunc absolute quidem non tenetur judex differre supplicium et concedere aliud tempus; si tamen sit spes fructus, nec aliunde sit periculum fugæ, seditionis, aut alterius gravis incommodi ex ea dilatione orituri, charitas exigit ut concedat adhuc unum alterumve diem. *Bonac.* l. c. n. 6. Porro ordinarie quidem ejusmodi reis Viaticum solet præberi pridie mortis; ubi tamen non obstant statuta specialia Diœceseos etiam potest dari ipsa die mortis sicut ægro statim morituro. Ab irreverentia (siqua sit, cum tale supplicium sit actus justitiæ) excusat necessitas et utilitas morituri. *Dicast.* D. 9. n. 341.

339. VII. Sacerdos Regularis non habens curam parochialem, peccat graviter et ipso facto incurrit excommunicationem Papæ reservatam, si sine licentia

Parochi præsumat clerico vel laico dare s. Viaticum, vel Extremam Unctionem. *Excipe*: nisi habeat speciale privilegium, vel Parochus absit, aut *injuste* nolit in articulo mortis. A dicta tamen excommunicatione juxta *Præpos. et Dian.* excusat ignorantia, ut patet ex verbo *præsumant*. Dixi, *S. Viaticum*: antequam enim ægrotus pervenerit ad tale periculum mortis, ut ex præcepto teneatur ad communionem, item postquam ægrotus satisfecit præcepto Viatici, Regularibus licet præbere Eucharistiam ægroto, quando in ejus oratorio, aliove honesto domus loco de licentia Ordinarii Sacrum faciunt: quia administratio Eucharistiæ tantum prohibita est Regularibus, quando præceptum communionis in articulo mortis obligat: nunquam autem Regularibus licet sine licentia Episcopi, vel Parochi *publice* Eucharistiam deferre ad ægrotum per plateas, quia id juri Parochorum derogat. Vide *Busemb.* L. 6. t. 3. C. 2. a. 1.

Casus VIII. De dispositione animæ ad Eucharistiam digne suscipiendam.

Gertrudis, cum nuper non haberet copiam Confessarii, ex sola devotione cum conscientia peccati mortalis accedit ad s. communionem, prius tamen eliciens dolorem de peccatis suis: alias post confessionem, cum jam esset vicina sacræ mensæ, adhuc recordatur peccati mortalis in confessione omissi: hinc cum solo proposito proxime illud confitendi sumit Eucharistiam; antequam autem S. Hostiam deglutiret, adhuc elicuit dolorem. Ante resolutionem hujus casus

340. *Q.* I. Quænam dispositiones ex parte animæ necessario requirantur ad suscipiendam Eucharistiam cum fructu sive sacramentaliter. ℟. Juxta dicta n. 269. et 271. 1. Requiritur, ut suscipiens sit baptizatus; baptismus enim est janua reliquorum Sacramentorum: hinc infidelis communicans non suscipit Eucharistiam sacramentaliter, sed materialiter tantum vel sine fructu. Addit hic *Bonac.* D. 4. q. 6. p. 1. n. 2. præter baptismum requiri fidem, sed cum sine fide non adsit status gratiæ, merito ab aliis hæc dispositio ad tertiam reducitur, de qua mox sumus dicturi. 2. Requiritur aliqua saltem intentio scil. vel actualis vel virtualis (addit *Suarez*, seu interpretativa) vel habitualis; hinc is, qui recipit Eucharistiam ad famem tantum expellendam, aut nesciens esse consecratam hostiam, aut qui plane invitus et non volens suscipere Sacramentum, manducat, sumit quidem Sacramentum, sed mere materialiter, non sacramentaliter ex defectu voluntatis suscipiendi Sacramentum. Dixi, *sumit quidem Sacramentum*; cum enim Eucharistia non consistat in usu, sed fiat per consecrationem materiæ, ideo non pendet in suo fieri ex voluntate suscipientis, sed ex intentione consecrantis: item cum hoc Sacramentum sit permanens, hinc, postquam semel factum est, non pendet in esse et conservari ab usu vel voluntate suscipientis; adeoque hoc Sacramentum reipsa potest sumi ab invito, vel ignorante esse hostiam consecratam, ita tamen ut hæc sumptio sit mere materialis, non vero usus Sacramentalis aut sacer, nec sufficiens ad effectum Sacramenti: quia ex defectu intentionis sive voluntatis hic non est humanus usus Sacramenti, ut Sacramentum est, nec per ejusmodi corporalem tantum refectionem interior animæ refectio, aut unio animæ cum Christo significatur. Ita *Suar.* in 3. P. Disp. 14. Sect. 2. 3. Requiritur in suscipiente status gratiæ, sive ut suscipiens non habeat conscientiam peccati mortalis. Vide dicta n. 271.

341. *Q.* II. An Gertrudis licite sine prævia confessione sumpserit Eucharistiam ex sola devotione. ℟. *Negative*; quia, ut licite communio possit fieri sine confessione ab eo, qui sibi conscius est peccati mortalis, debet primario urgere aliqua necessitas communicandi; deinde, ut ex defectu Confessarii præmitti nequeat confessio; ergo cum sola devotio non inferat necessitatem, potius debet omitti communio deficiente Confessario. Vide *Trid.* cit. n. 271. et *Suarez* in 3. P. Disp. 66. Sect. 4.

342. *Q.* III. Quænam necessitas excuset a prævia confessione ante communionem. ℟. Non quælibet, sed gravis necessitas excusat: quia res gravis est agere contra præceptum in materia tam gravi. In particulari AA. communiter necessitatem excusantem reducunt ad duo capita, scil. ad periculum instantis mortis, et ad gravem infamiæ notam aut detrimentum, quod incurreret Sacerdos non celebrans, aut laicus non communicans. Juxta *Suar.* l. c. necessitas potest esse: *Primo*, periculum mortis ipsiusmet communicaturi; v. g. si Sacerdos sit in certo periculo mortis constitutus, nec habeat copiam Confessarii, potest vel celebrare, vel antea consecratam hostiam sumere præmissa contritione; item si laicus in simili mortis periculo sit constitutus, nec adsit Sacerdos, sed solus Diaconus, potest ab eo sumere Eucharistiam præmissa contritione, etiamsi sibi conscius sit peccati mortalis: quia in hoc articulo urget necessitas communicandi.

343. *Secundo.* Periculum mortis alterius: sic Parocho in peccato mortali existenti, nec habenti copiam Confessarii, præmissa contritione licet Sacrum facere ad consecrandas minores hostias, si alias moribundus decessurus esset sine Viatico.

344. *Tertio.* Siquis non possit communionem omittere sine gravi infamia: quia tunc præceptum positivum prius confitendi non censetur cum tanto rigore et damno obligare: cessat autem hæc excusatio, si alia via possit vitari infamia: sic Gertrudis jam vicina sacræ mensæ non tenebatur prius confiteri, quia ex supposito sine gravi infamia non potuit recedere; secus, si potuerit. Neque expedit ut Sacerdos ad altare adhuc audiat confitentem. *Henriq* L. 8. C. 46. n. 3.

345. *Quarto.* Si oriatur scandalum ex omissione missæ vel communionis, quod quidem aliter evitari nequeat: unde licet Parocho non habenti copiam Confessarii præmissa contritione celebrare die festo, ne Parochiani illo die missa carere debeant; quia in tali casu Sacrum sine infamiæ nota et scandalo omitti nequit.

346. *Quinto.* Excusat necessitas absolvendi jam inchoatum Sacrificium: unde si Sacerdos post consecrationem recordetur alicujus peccati vel antea commissi et nondum per confessionem remissi, vel etiam sub ipso Sacro admissi, non debet ab altari recedere, nec vocare Sacerdotem ad confitendum, ne Sacrificium jam substantialiter inchoatum interrumpat; sed debet contritionem elicere cum proposito confitendi et satisfaciendi. Ita *S. Thom.* 3. P. q. 83. a. 6. ad 2., ubi in fine subjungit: *Si vero ante consecrationem alicujus prædictorum sit memor* (scil. vel alicujus peccati gravis, vel quod non sit jejunus, vel quod sit excommunicatus) *tutius reputarem, maxime in casu manducationis et excommunicationis, quod missam inceptam desereret, nisi grave scandalum timeretur.* Ex quibus *Suarez* l. c. infert s. Thomam (cum dicat *tutius, maxime in casu manducationis et excommunicationis*) sentire, quod non sit præceptum, ut Sacerdos missam etiam ante consecrationem ob peccatum, quod modo incidit, abrumpat, sed consilium. Hinc *Leonardelli* absolute resolvit T. 3. de Euch. q. 7. n. 40. quod Sacerdos ad altare accedens indutus sacris vestibus, vel in altari existens, etsi recordetur alicujus peccati mortalis, non teneatur regredi aut discedere, cum id vix unquam fieri possit absque gravi scandalo aut infamiæ nota: si tamen fieri posset sine scandalo aut infamia, vocari posset alius Sacerdos, cui inadvertenter confiteretur; et hoc faciendum videtur ab eo, qui adhuc in sacristia, sed jam sacris vestibus indutus, reminiscitur peccati. Vide *Vasq.* de Euch. C. 9. Dub. 9., *Bonac.* Disp. 4. q. 6. pun. 1. n. 15. *Missale* de defect. dispos. animæ generaliter ita statuit n. 4.: *Si in ipsa celebratione missæ Sacerdos recordetur esse in peccato mortali, conteratur cum proposito confitendi et satisfaciendi.*

347 *Q.* IV. Quomodo quis censendus sit non habere copiam Confessarii. ℟. 1. Si urgente præcepto communionis, vel urgente necessitate Sacrum le-

gendi plane nullus sit præsens Sacerdos approbatus cum jurisdictione, ad absentem vero sine magna difficultate ire nequeas: quænam loci distantia sufficiat et excuset, regula generali determinari non potest, sed decidendum relinquitur a judicio prudenti ex circumstantiis, spectando tum debilitatem, ætatem et negotia personæ, tum circumstantias aeris, itineris, brevitatis temporis etc. Ita *Vasq.* Alii cum *Cano* statuunt, si Confessarius distet itinere trium horarum.

348. *Secundo.* Quando præsens quidem est Sacerdos habens jurisdictionem, sed audire non vult sive ex malitia, sive ex alio capite. Ita *Leonard.* l. c. *Duarte.* V. Communio n. 98.

349. *Tertio.* Quando præsens est Sacerdos, sed ignarus idiomatis tui, vel carens jurisdictione, vel excommunicatus. Ita *Busemb.* L. 6. t. 3. C. 2. Dub. 2. n. 1.

350. *Quarto.* Quando pœnitens juste et prudenter timet, sibi grave detrimentum, aut revelationem sigilli, aut aliud grave malum inferendum a Confessario; tunc enim alia solum peccata mortalia exponere debet, si quæ habet, omisso illo, propter quod damnum timet sibi oriturum; si vero hoc unicum habeat, excusatur in necessitate a confessione. *Suar.* l. c., ubi sollicite monet, in praxi observandum, ut revera tale periculum damni intercedat et non sit confictum; eo quod homo facile fingat hæc pericula ubi non sunt, cum sit propensus ad reticenda peccata propter difficultatem. Verecundia sola non videtur æque excusare, cum hæc ex natura sua sit connexa cum manifestatione peccati, sive confessione.

351. Econtra male dicitur non habere copiam Confessarii, quando pœnitens habet peccatum reservatum Superiori, neque illum potest adire, nec facultatem petere ab eo; in hoc enim casu *juxta communiorem* non licet cum sola contritione communicare aut celebrare, sed pœnitens tenetur omnia tum reservata, tum non reservata præsenti Confessario confiteri, qui in tali casu necessitatis absolvet indirecte a reservatis cum onere, ut reservata postea aperiat Superiori, vel habenti potestatem, a quo directe absolvatur; hanc sententiam omnino consulendam ait *Suar.* l. c. *Henriq.* L. 8 C. 47. n. 2. unice eam tenet cum pluribus. *Ratio est*, quia illud gravamen ab adversariis objici solitum, quod scil. hoc modo pœnitens bis debeat idem peccatum confiteri, non sufficienter excusat ab obligatione confitendi ante communionem.

352. Nec censetur deesse copia Confessarii, si non adsit ille Sacerdos, cui quis ordinarie, vel cui devotius aut utilius confiteretur; si enim adsit alius habens approbationem et jurisdictionem, absolute habetur copia Confessarii.

353. Nec dicendus est carere copia Confessoris, si Religiosus non possit nisi Clerico, aut alterius Ordinis Religioso confiteri gravia peccata cum aliqua infamia Religionis vel Ordinis sui. *Busemb.* cum *Amico*, et *Diana.* Quia alias liceret tali Religioso diu absenti a suis toties celebrare, absque prævia confessione, quoties ex omissione Sacri oriretur scandalum. Vide Theol. specul. in qua juxta communiorem contraria sententia videtur improbabilis: præcepto enim divino, et ecclesiastico præviæ confessionis ante celebrationem, vel communionem contraria regula, aut consuetudo admittenda non est.

354. *Q.* V. An Gertrudis in casu posito digne sumpserit Eucharistiam cum solo proposito, omissa contritione. ℟. Si ex contemptu non omiserit dolorem de peccato, quod inculpabiliter in præmissa confessione reticuerat, sed ex eo dictamine quod doluerit de omnibus peccatis, aut de dolore vel ex perplexitate, aut alio inculpabili errore non cogitaverit, non communicavit indigne; quia vere per præviam confessionem et absolutionem jam est constituta in statu gratiæ, quamvis cum onere peccatum adhuc confitendi, quod fuerat oblita; aliud foret, si antecedenter non fuisset confessa. Juxta praxin tamen et communem doctrinam (quæ in catechesi bene inculcanda est) ante sumptionem, si incidat peccatum in confessione omissum, semper elicienda est contritio: quia cum ex supposito in iis circumstantiis non possit, aut non te-

neatur confiteri, æquum saltem est, ut quilibet faciat quantum potest; atqui potest adhuc dolere de eo peccato; ergo.

355. Q. VI. An, qui sine prævia confessione Eucharistiam sumit, et sacram hostiam adhuc in ore habens recordatur peccati gravis, satisfaciat, si dolorem eliciat antequam eam deglutiat. ℟. *Affirmative*; quia, quamdiu s. hostia adhuc in ore est, non est Eucharistica manducatio: ergo cum ante veram manducationem talis adhuc se disponat per contritionem, non potest dici indigne manducare; secus qui, sciens peccatum, ante sumptionem omitteret contritionem: hic enim ob gravem irreverentiam a gravi peccato excusari non posset.

356. Pro reliquis multis hic resolvendis *observa* I. Sacerdos, qui necessitate urgente absque prævia confessione celebravit, ex præcepto Tridentini sess. 13. C. 7. et non tantum ex consilio, tenetur *quamprimum* confiteri. Vide propos 38. ab *Alex. VII.* damnatam. Neque illa particula *quamprimum* intelligitur, cum Sacerdos suo tempore confitebitur, ut iterum patet ex propos. 39. ab eodem *Alex. VII.* damnata. *Ratio damnationis* est: quia alias rueret præceptum Tridentini; independenter enim ab hoc præcepto talis Sacerdos tenetur suo tempore ante aliam celebrationem ob mortale nondum clavibus subjectum confiteri: et quis dicet, illum *quamprimum* confiteri, qui post unum vel plures menses confitetur? *Viva* in dict. propos.

357. Q. *Quomodo ergo intelligendum est illud* quamprimum? ℟. Intelligendum est moraliter, ut Sacerdos prima data opportunitate, vel ut regula Missalis habet, *quamprimum poterit*, confiteatur. *Duarte* l. c. n. 100. sic intelligit, ut Sacerdos valde cito, si opportune et sine notabili incommodo possit, quærat Confessarium et confiteatur, consideratis tamen circumstantiis personæ, itineris, temporis, difficultatum et incommodorum etc. Alii cum *Dicast.* D. 9. n. 167., et *Diana* ita intelligunt, ut saltem intra triduum confiteatur, nisi forte prius celebret, tunc enim prius deberet confiteri. *Rationem dant*, quia apud Juristas, quod fit intra triduum, dicitur *fieri quamprimum.* L. fin. Cod. de Judiciis, et L. fin. Cod. de errore Advocatorum. Porro an hoc præcepto confitendi *quamprimum* etiam obligetur ille Sacerdos, qui libere et ex malitia, non ex urgente necessitate celebravit, respondet *Duarte* l. c. n. 95 probabiliter talem teneri, eo quod hic magis sit reus, quam alter; accedit quod in utroque casu sit eadem mens Concilii, quæ fuit ut Sacerdotum conscientiæ et puritati consuleret. Ibidem addit *Duarte* probabilius tamen esse eum non teneri, eo quod in præceptis positivis non valeat argumentum a minori ad majus, vel ad simile. Hinc idem præceptum pariter extendendum non est ad eum, qui ex necessitate tantum communicavit absque prævia confessione; quia Tridentinum expresse tantum loquitur de celebrante, adeoque præceptum solis Sacerdotibus injunctum videtur, ne prætextu necessitatis celebrandi alias attentarent sæpe et diu differre confessionem.

358. II. Non sunt sacrilegi judicandi, qui sumunt Eucharistiam antequam pœnitentiam injunctam impleverint; hinc recte damnata est ab *Alex. VIII.* propositio 22., quod *Sacrilegi sint judicandi, qui jus ad communionem percipiendam prætendunt antequam condignam de delictis suis pœnitentiam egerint*: quæ propositio falsa et erronea est, quatenus habet hunc sensum, quod rite dispositus ad suscipiendum Sacramentum pœnitentiæ nunquam possit absolvi, ideoque non habeat jus ad communionem antequam debitam pœnitentiam expleverit; eadem falsa et erronea est hoc sensu, quod peccatum non remittatur per absolutionem Sacramentalem, nisi antecedenter pœnitentia injuncta sit peracta: ergo etiam *primo* falsum est, talem esse sacrilegum ex eo, quod nondum satisfecerit pro culpa; quamvis enim aliquando possit Confessarius differre absolutionem pœnitenti, et aliquando etiam injungere dilationem susceptionis Eucharistiæ: falsum tamen est quod aut teneatur, aut possit semper differre absolutionem, et præcipere abstinentiam a cibo Eucha-

ristico, quia hoc tanquam erroneum refertur a *Sixto IV.* in Bulla contra *Petrum de Osma:* neque datur præceptum universale obligans omnes ad non communicandum nondum peracta pœnitentia. *Secundo*, falsum est talem esse sacrilegum ex eo, quod non posuerit partem integralem Sacramenti pœnitentiæ; quia hoc ipso quod positæ sint partes essentiales, antecedenter ad satisfactionem culpa remittitur per absolutionem: neque tota pœna simul cum culpa remittitur semper a Deo: ut patet ex Trid. Can. 12. sess. 14. de Pœnit. Denique *tertio* talis non est sacrilegus ratione indecentiæ graviter culpabilis: quia non accedit in peccato mortali, utpote quod per absolutionem est remissum: ergo. Ita *Viva* l. c., *Duarte* l. c. n. 103., ubi addit; nullam in hoc apparere indecentiam, quod reus pœnæ temporalis accedat ad fontem misericordiæ; alias fere nunquam possemus ad Eucharistiam accedere, cum etiam post persolutam pœnitentiam fere nunquam nobis innotescat, quod condignam de peccatis pœnitentiam egerimus.

359. Peccatori publico sive notorio notitia facti, vel juris Eucharistia tam publice, quam privatim neganda est. *S. Th.* 3. P. q. 80. a. 6. in corp., *Suarez* hic D. 67. Sect. 2. cum *Ss. Chrysost., Cypr. et Aug.* Porro *notitia juris* dicitur aliquod crimen manifestum 1. per confessionem rei in judicio: 2. per sententiam condemnatoriam in eum latam: *notitia* vero *facti* manifestum est crimen, si palam commissum nulla tergiversatione celari aut excusari possit, ut ait *Laym.* L. 5. t. 4. c. 6. n. 8. Ad hanc quæstionem dilucidandam lubet huc apponere Epist. Encyclicam *Benedicti XIV.* ad Clerum Gallicanum anno 1756. 16. Octob. missam, quæ incipit: *Ex omnibus Christiani orbis regionibus*: in qua ita resolvit.

360. Tanta est profecto in Ecclesia Dei auctoritas Apostolicæ Constitutionis, quæ incipit: *Unigenitus*: eademque sibi tam sinceram venerationem, obsequium et obedientiam ubique vindicat, ut nemo fidelium possit absque salutis æternæ discrimine a debita erga ipsam subjectione sese subducere, aut eidem ullo modo refragari. Hinc porro consequitur, ut in ea, quæ exorta est controversia: Utrum hujusmodi refractariis Ss. Corporis Christi Viaticum expetentibus denegari debeat? sine ulla hæsitatione respondendum sit, quoties prædictæ Constitutioni publice et notorie refractarii sunt, denegandum iis esse: ex generali nimirum regula, quæ vetat publicum et notorium peccatorem ad Eucharisticæ Communionis participationem admitti, sive eam publice, sive privatim requirat. Publici autem atque notorii sunt refractarii, in casu, de quo agitur, quicunque post sententiam a judice competente prolatam rei declarati sunt, eo nomine, quod debitam prædictæ Constitutioni *Unigeniti*, venerationem, obsequium et obedientiam contumaciter denegaverint. Quicumque etiam hujusmodi contumaciæ reos se in judicio confessi sunt, ac præterea illi, qui quamvis nec a judice condemnati, neque reatum suum in judicio confessi fuerint; nihilominus vel eo tempore, quo sacrum Viaticum suscepturi sunt, propriam inobedientiam et contumaciam adversus Constitutionem *Unigenitus* sponte profitentur, vel in anteactæ vitæ decursu aliquid evidenter commisisse noscuntur manifeste oppositum venerationi, obsequio et obedientiæ eidem Constitutioni debitæ, in eoque facto moraliter perseverare, quod ita vulgo cognitum est, ut publicum scandalum inde exortum, non adhuc cessaverit. In his enim casibus eadem omnino adest moralis certitudo, quæ habetur de iis factis, super quibus judex sententiam tulit, vel saltem alia suppetit moralis certitudo prædictæ similis et æquipollens; in quo tamen præ oculis habenda est differentia, quæ intercedit inter notorium illud, quo merum aliquod factum deprehenditur, cujus facti reatus in ipsa sola actione externa consistit, ut est notorietas usurarii et concubinarii: et aliud notorii genus, quo externa illa facta notari contingit, quorum reatus ab interna etiam animi dispositione plurimum pendent, de quo quidem notorii genere nunc agitur. Alterum enim illud gravibus sane proba-

tionibus evinci debet; sed alterum gravioribus, certioribusque argumentis probari oportebit. Ea vero, quam supra innuimus, certitudo minime adesse dicenda est in aliis casibus, in quibus crimen nititur conjecturis, præsumptionibus, incertisque vocibus, quæ originem suam plerumque debent hominibus aut malo animo affectis, aut qui præjudicatis opinionibus vel partium studiis ducuntur, quibus dum fides habetur, satis compertum est tum præteritorum temporum, tum ætatis nostræ experientia, quot modis homines errare et falli, ac in transversum agi contiugat.

Quia vero multi animarum Pastores, Ecclesiæque ministri pietate et zelo commendati hujusmodi conjecturis et præsumptionibus deferentes, dum ad s. Viaticum aliquibus ministrandum advocantur, animo anxii hærent, verentes, ne id sine propriæ conscientiæ periculo administrare non possint; certam subnectimus agendi regulam, quam omnes sequantur.

Hoc itaque primum animadvertere debent, an scilicet ei, qui extremum Viaticum postulat, quum antea ad sacram mensam accederet, Paschali præsertim tempore, a loci illius Parocho, ubi degebat, Eucharistica Communio administrata fuerit: si enim in vita illi non fuerit denegata, argumento erit, aut hominem illum ab omni labe immunem, aut saltem non vere notorium peccatorem reputatum fuisse, indeque sequetur, s. Viaticum eidem in exitu vitæ publice postulanti denegari non posse: nisi forte, postquam olim ad mensam Eucharisticam admissus fuit, et ante id tempus, quo postrema sacramenta requirit, aliquid commisisse noscatur, quo publici et notorii peccatoris notam juxta præmissa contraxerit.

Ubi autem ex hac facti specie certum ipsis non suppetat fundamentum, cui insistere valeant; aliunde vero validæ adversus ægrotum præsumptiones, et indicia gravia et urgentia militent, ob quæ obortum sibi scrupulum rationabiliter deponere nequeant; in his rerum circumstantiis, oportet eos, remotis arbitris, ægrotum alloqui, eique cum omni lenitate et mansuetudine, non tanquam disputantes, eumque convincere volentes, ostendere, quæ et qualia sint indicia, quæ suspectum reddunt ipsius vitæ tenorem; rogantes eum et obsecrantes, ut resipiscat, in eo saltem temporis articulo, a quo æternæ ipsius salutis sors dependet, eidemque prætcrea demonstrantes, quod, quamvis ipsi parati sint SS. Corporis Christi Viaticum eidem ministrare, ac etiam reipsa illud ei ministrent, non ideo tamen tutus ipse erit ante tribunal Christi, sed potius novi et horrendi criminis reum se constituet, ex quo judicium sibi manducavit et bibit; cæterum se non alia de causa Sacramentum Corporis Christi eidem ministraturos, nisi ut Ecclesiæ jubenti obtemperent, quæ præter eam quam habet curam, ut scandala publica anteveriat, pro sua etiam pietate, ægroti ipsius infamiam præcavere studet, et idcirco eum a sacra mensa non repellit, dum ipsum, licet peccatorem in conspectu Dei reputet, non tamen in proprio tribunali publicum ac notorium peccatorem agnoscit. »

Ex hac erudita resolutione multos casus resolves.

361. III. Peccatori *occulto* s. Eucharistiam *publice* petenti ea negari non potest, tum propter publicum scandalum, tum propter publicam diffamationem ex occulto crimine. Ita *S. Th.* p. 3. q. 80. a. 6., *Suar.* hic D. 67. S. 4., tum *quia nec Christus Judam a communione removit.* C. *Si Sacerdos.* 2. de offic. Jud. ord.

362. IV. De amentibus *observa*: 1. Iis, qui ab infantia perpetuo amentes sunt, Eucharistia danda nec est per decursum vitæ, nec in periculo mortis: quia pares quoad hoc censentur infantibus, *et quia in eis nullo modo præcessit hujus Sacramenti* devotio, ut ait *S. Th.* P. 3. q. 80. a. 9. in corp.

363. 2. Iis, qui post rationis usum in amentiam inciderunt Eucharistia danda est duntaxat in articulo mortis.

364. *Excipe*: 1. Nisi adsit periculum vomitus vel exspuitionis, ut ait *S. Th.* l. c., cujus experientia capi potest, præbendo illi unam alteramve hostiam non consecratam; postea, si appareat quod deglutire possit, consecratam; ut suadet *Laym.* cum *Zambrano.*

365. *Excipe*: 2. Nisi constet, vel aliunde præsumi possit, aliquem in statu peccati mortalis et impœnitentem in amentiam incidisse. 3. Si spes sit amentem recepturum esse usum rationis, vel habiturum lucidum aliquod intervallum, ut vocant, tunc tale tempus exspectandum est, ut cum reverentia et majore fructu Sacramentum suscipiatur. Ita *Bonac.*, *Coninck*, et alii. Dixi ejusmodi amentibus dandam esse *duntaxat in articulo mortis. Ratio* est; quia dignitas tanti Sacramenti exigit, ut sine gravi causa non detur, nisi iis qui cum actuali devotione et dispositione accipere possunt; atqui gravior causa nunquam est, quam ipsa necessitas in articulo mortis, ne amentes sine viatico decedant; quod ante amentiam explicite vel implicite desiderasse præsumi hoc ipso possunt, quod catholice et salutis suæ non immemores vixerint; actuale verò propositum merito censetur suppleri ab Ecclesia. Ita *Laym.* L. 5. t. 4. c. 4. n. 4. Unde et iis, qui signa doloris dederunt et Eucharistiam petierunt, postea vero in phrenesim incidant ea deneganda non est. *Bonac.* D. 4. q. 6. pun. 1. Vide etiam c. *Is qui.* 8. Causa 26. q. 6.

366. 3. Semifatui, qui tantum rationis adhuc habent, ut peccare et sacramentaliter absolvi, atque inter cibum spiritualem ac profanum discernere possint, licet rarius juxta Confessarii judicium, ad minimum tamen tempore Paschali et in mortis articulo ad Eucharistiam admittendi sunt: qui vero tantum rationis non habent et a prima ætate tales fuerunt, inter infantes, sicut perpetuo amentes numerandi sunt. *Laym.* l. c. ib. n. 5. affirmat, quod mutis ac surdis a nativitate, nisi simul amentes sint, saltem tempore paschali et in articulo mortis possit ministrari Eucharistia; quia, licet ejusmodi surdi ac muti distincte edoceri, ac intelligere omnia non possint, quæ ad Sacramentorum substantiam pertinent, ea tamen sufficienter, respectu suæ conditionis et status colligere solent attenta consideratione eorum, quæ ab aliis fieri vident, scil. quod cum dòlore ad Confessarium accedant accusantes se de peccatis; item quod cum reverentia sacram hostiam adorent, cum devotione eam sumant tanquam cibum non profanum, sed spiritualem.

367. V. Energumenis danda est s. Eucharistia dummodo eam suscipere possint sine irreverentia; exceptis iis, qui propter publica scelera tanquam excommunicati ab Ecclesia diabolo traditi sunt ad vexationem secundum Apost. 1. *Cor.* 5. Vide *S. Th.* q. 80. a. 9. ad 1., *Petrum Tyræum* de Dæmoniacis P. 2. c. 28. n. 7.

368. VI. Denique hic monendi sunt scrupulosi, ut si debitam diligentiam præmiserint ante confessionem, non amplius de confessione, sed potius de magnitudine Sacramenti cogitent; eo quod hoc præstet ad majorem Eucharistiæ reverentiam, et ad evitandos et repellendos scrupulos. Ita *Bonac.* D. 4. q. 6. pun. 1. n. 19. cum *S. Bonav.*

Casus IX. De dispositione corporis ad Eucharistiam.

Gangolphus catarrho laborans paulo ante duodecimam noctis sumit frustum sacchari paulatim in ore liquandum: audita duodecima reliquum adhuc frustulum deglutit, et mane nihilominus post tabaci etiam sumptionem S. Eucharistiam sumit. Idem paulo post ex gangræna in facie fœde deformatus, et post frequentes etiam in somno pollutiones, ex consueta devotione sæpius accedit ad S. Communionem.

369. Q. I. Quomodo et quando violetur jejunium naturale ad Eucharistiæ susceptionem requisitum. ℟. Ad *primum.* Ut jejunium *naturale*, importans abstinentiam a qualibet re etiam modica comestibili per modum cibi aut potus a

media nocte, juxta dicta n. 270. (de *Ecclesiastico* enim hic non agimus, quo præcipitur unica comestio in die: de hoc vide P. 1. n. 987. sub fin.) censeatur violari, requiritur *primo*, ut id quod sumitur, habeat rationem cibi aut potus, sive ut a stomacho saltem ex parte digeri, atque in substantiam sumentis converti possit; ideo vapor ex cibis ascendens, fumus tabaci, aer qui attrahitur, vapor, nebula etc. non violant jejunium; non enim censentur quid comestibile aut potabile, sed tantum respirabile Ita *Dicastillo* D. 9. n. 280. Putat quidem *Laym.* cum *S. Antonino* et aliis chartam, frustulum ligni, aurum, plumbum, filum ex serico vel lana jejunium naturale violare, ita ut talia deglutienti non liceat accipere Eucharistiam; eoquod jejunium istud non ob temperantiam, sed ob reverentiam Sacramenti institutum sit, ut s. hostia ante alia omnia in stomachum deveniat; contrarium tamen affirmant *Tambur.* hic n. 18., *Lugo* D. 15. c. 2., *Jo. Sanch.*, *Ledesma*, *Diana*, et alii, eoquod ista nec habeant rationem cibi in æstimatione morali, nec in ratione physica, cum non sint digestibilia; idem sentiendum de capillis, unguibus abrosis, lapillis, vitro etc. Certius violant jejunium ea, quæ saltem aliquo modo digeri possunt, uti est aurum potabile, creta, quam teste *La Croix* hic n. 562 vanæ fœminæ solent comedere ut albescant, pulvis medicinalis, etiam ex ossibus, unionibus, aut lapidibus contritis confectus etc.; in his enim sic præparatis partes mixtæ a stomacho alterari et digeri possunt.

370. 2. Ad hoc ut jejunium naturale violetur, requiritur ut illud quod sumitur, sumatur per modum cibi aut potus, quod fit quando aliquid comestibile aut potabile ore accipitur ab extrinseco, et tali actione vitali trajicitur in stomachum, quæ juxta communem æstimationem censeatur comestio vel potatio, qualis actio comestiva non est, si ori dormientis musca irrepat et penetret in ventriculum, ut explicat *Suar.* hic D. 66. Sect. 4. Econtra vere violatur naturale jejunium, si aliquid sumatur per modum medicinæ, quia medicina vere comeditur aut bibitur. Dixi, *ab extrinseco*, h. e. ut id quod sumitur, non sit quid pertinens ad corpus saltem proxime, aut remanens ex præcedente comestione. Hinc non violat jejunium: 1. Qui deglutit salivam, sanguinem aut humorem a capite in os defluentem, aut ex gingiva manantem; quia hæc proxime pertinent ad corpus, neque sumuntur ab extrinseco: secus siquis sanguinem e digito sugat, item si sumeretur id, quod ex oculis aut naribus ab extrinseco in os fluit etc. 2. Non obstat, si quis ablnendo os casu deglutiat unam alteramve guttam aquæ aut vini salivæ admixtam: illud autem juxta *S. Th.* dicitur deglutiri per modum salivæ, quod in modica quantitate ita permiscetur salivæ, ut ab ea separari non possit et per modum unius cum illa trajicitur in stomachum. Pariter non solvit jejunium, qui degustat cibum, vel qui tempore pestis aromata ore circumfert et postea exspuit, licet contingat aliquid manere salivæ permixtum, et cum ea deglutiri. 3. Non violat jejunium, qui deglutit reliquias pridianæ cœnæ dentibus implicitas, quia tunc non censentur venire ab extrinseco, sed pertinere ad præcedentem comestionem. *S. Th.* 2. P. q. 8. a. 8. ad 4.

371. 3. Jejunium naturale violatur, si juxta dicta aliquid sumatur per modum cibi aut potus post mediam noctem, quæ in his partibus incipit ab hora duodecima noctis, et quidem juxta *Joan. Sanch.*, *Coninck*, *La Croix* L. 4. n. 486. et L. 6. p. 1. n. 580. non præter propter, sed in momento, non quidem mathematico, sed ecclesiastico, attendendo ad horologia, et probabilius a primo pulsu, quia ab eo jam volvitur rota ad horam sequentem, adeoque a medio vel ultimo pulsu usque ad horam primam non est hora integra. Econtra juxta *Leandrum*, et *Bresserum* de Consc. L. 4. c. 11. n. 107. hora 12. durat moraliter usque ad ultimum sonum, eoquod tamdiu videatur durare, quamdiu auditur: non tamen facile recedendum est a priore sententia, quæ nititur sensu communi.

372. *Q.* II. An, si quis sonante primo pulsu ad 12. adhuc aliquid masticet in ore, teneatur illud mox exspuere, dum audit primum pulsum. Respondent quidem affirmative *Coninck*, et *Joan. Sanch.* At ℟. cum *Gobat* tom. 4. Exper. n. 276. tutius quidem talis agit, Ecclesia tamen ad hanc rusticitatem non obligat: et præsertim ideo, quia licet illud deglutiat, non tamen censetur illud sumpsisse ab extrinseco, nec inchoasse comestionem post duodecimam. Secus de eo, qui incepit ante duodecimam exhaurire craterem: hic enim si ad horæ sonum pergat totum exhaurire, vere potum sumit ab extrinseco. Ita *Gobat* l. c. n. 277.

373. *Q.* III. An Gangolphus licite accesserit ad s. communionem, dum nocte præcedente post duodecimam reliquum in ore saccharum adhuc deglutiit. ℟. Illicite egit: quia illa liquatio sacchari licet inchoata sit ante duodecimam, non tamen debito tempore est absoluta: sed est manducatio quasi continua et successiva, ex intentione diutius duratura. *Suar.* l. c., *Rodriq.* et alii.

Præterea *adverte* 1. Quod non violetur jejunium, si vinum, ut sæpe contingit, ante s. hostiam in communione descendat; quia illa vini et hostiæ sumptio manet una moraliter sumptio: quamvis ex proposito id fieri non debeat. 2. Reverentia exigit, ut communicans post s. communionem saltem per quadrantem horæ abstineat a cibo et potu: si tamen justa causa urgeat, non est peccatum comedere vel bibere etiam ante finitum quadrantem. 3. Non requiritur ut suscepturus Eucharistiam cœnæ præcedentis cibos digesserit aut dormierit post cænam: hinc Sacerdos, qui prope duodecimam in nocte nativitatis Christi comedit vel bibit, licite potest celebrare post mediam noctem, quia vere est jejunus a media nocte. *S. Th.* q. 80. a. 8. ad 5., *Rodriq.*, *Bonac.* Si tamen ex indigestione maneat perturbatio mentis, ex qua devotio tollitur, consulitur aliquando abstinendum. *Missale* de defect. dispos. corp. n. 2.

374. *Q.* IV. An Gangolphus per tabaci sumptionem violaverit jejunium naturale. ℟. Nisi deglutierit herbam tabaci, sed vel pulverem tabaci per nares attraxerit, vel solum fumum per fistulam respirando exceperit, vel folium ejus dentibus masticarit, idque contritum mox exspuerit, non violavit jejunium. *Ratio* est: quia tunc solum censetur violatum esse jejunium naturale, quando quis secundum æstimationem prudentum censetur vere comedisse vel bibisse; atqui Gangolphus modis prædictis non censetur comedisse aut bibisse; ergo. *Confirm.* ex praxi et sensu doctorum ac piorum virorum, teste *Lugone* L. 1. respons. mor. dub. 9., *Escobar* Exam. 6. c. 5. n. 63., *Præposito* et aliis, quos citat *Diana* P. 8. t. 8. R. 3. contra *Lezanam* et alios. Nec obstat, quod usus tabaci ante communionem prohibeatur a Conc. Limensi III. et Mexicano III. et ab Urbano VIII. in Civitate et Diœcesi Hispalensi; quia hæc prohibitio non est facta ob violationem jejunii naturalis, ut notat *Pasqualigus* in praxi jejunii Dec. 434., sed propter decentiam, ut colligitur ex eo, quod tabaci usus intra Ecclesiam prohibeatur in cit. CC. tam post missam et communionem, quam ante illam, imo et laicis non communicaturis; neque nos diffitemur culpabilem esse irreverentiam, quando Sacerdos tabaco e naribus adhuc pendulo ad altare accedit, quia talis vel corporale turpiter maculat, vel pulvere tabacario implet ad nauseam aliorum Sacerdotum.

375. *Q.* V. Quænam sint causæ excusantes a jejunio naturali ante communionem. ℟. Duæ sunt, scil. integritas Sacrificii et necessitas. *Ratione integritatis* excusatur: 1. Sacerdos, qui post consecrationem recordatur se non esse jejunum. Vide dicta n. 342. Si vero ante consecrationem recordetur et celebret in loco publico, similiter poterit pergere propter scandalum: si vero in loco privato ubi sine scandalo et ignominia recedere potest, tutius reputat *S. Thomas* cit. n. 346. missam abrumpere. Idem dicendum de communicaturo, qui jam flectens ad sacram mensam recordatur se non esse jejunum. 2. Juxta dicta n. 295. si Sacerdos in sumptione advertat, loco vini aquam fuisse affusam, non licet aquam quam in ore habet exspuere, sed debet eam deglu-

tire, et reliquæ aquæ adhuc in calice existenti tantum vini affundere, ut certo sufficiat, et facta oblatione de novo consecrare: ita suadet *Jansen.* p. 2. c. 92. n. 43. Alium modum suggerit *Missale* cit. sup. n. 294. 3. Huc pertinet Casus n. 303. sub finem relatus.

376. *Ratione necessitatis* excusatur constitutus in periculo mortis, sive ex morbo, sive ex vulnere, sive ex sententia judicis. Vide dicta n. 335. et seq. An autem licitum sit moribundo non jejuno, si nequeat permanere jejunus, Eucharistiam præbere, quoties ipsi jejuno liceret extra morbum, et consequenter quotidie (uti affirmat *Gobat* t. 4. n. 317. cum *Dicast.* et *Jansen.* l. c. ductus ratione benignitatis Ecclesiæ et utilitatis Sacramenti) universaliter affirmandum non videtur; sed ut monet *Busemb.* l. 6. t. 3. c. 2. a. 2. in hac re potius spectanda est loci consuetudo, quæ nunc saltem videtur permittere, ut quando morbus diu protrahitur, post 7. vel 8. dies iterum detur Eucharistia non jejuno.

377. 2. Excusatur Parochus: si die dominico aut festo, vel stante funere aut in benedictione nuptiarum etc., Sacrum non possit omittere sine manifesto scandalo, obmurmuratione populi, dicteriis et calumniis in Sacerdotes, tunc poterit celebrare non jejunus (addit *Jansen.* l. c. etiamsi jam occulte Sacrum legerit) quia tunc lex de vitando scandalo prævalet legi ecclesiasticæ de jejunio. *Suar.* Disp. 66. Sect. 5. sub fin., *Laym.*, *Tann.*, *Gobat* t. 4. n. 329. contra *Navarrum*. Plures casus huc pertinentes vide apud *La Croix* L. 6. p. 1. n. 582.

Quid vero, si populus sciret, Sacerdotem non esse jejunum? Respondet *Tann.* populum esse monendum de errore et dimittendum sine missa: *Gobat* vero judicat, melius fore, si missa legatur in talibus circumstantiis, quia scandalum cavetur si populus edoceatur, quod Ecclesia id in his circumstantiis permittat.

378. 3. Quamvis *Major* probabile esse affirmet, quod liceat Sacerdoti non jejuno celebrare, si in casu necessitatis desit hostia pro Viatico morituri; communiter tamen alii DD. id negant, tum quia consuetudo optima legum interpres id non permittit, tum quia præceptum Viatici non obligat, quando rite non potest dari: accedit quod major sit habenda ratio Sacramenti, quam aliqualis necessitatis proximi. *Suar.* l. c., *Laym.* L. 5. t. 4. c. 6. n. 21., *Lugo*, *Dicast.*, *Herinx.* Sacerdoti morti sive naturali, sive violentæ vicino licet celebrare ad dandum sibi Viaticum; quia sicut in tali casu laico non jejuno licet dare Viaticum; ita Sacerdoti in simili necessitate constituto licet celebrare, ut deficiente hostia consecrata sibi possit dare Viaticum. *Lugo* D. 15. S. 4. et alii.

379. 4. Metus mortis excusat a jejunio ante communionem, dummodo communio vel celebratio missæ non exigatur in contemptum Religionis, Ecclesiæ vel ejus præceptorum. *Busemb.* l. c. cum *Sylv.* et *Dian.*

380. *Q.* VI. An macula corporis, puta, ægritudo, lepra aut vestium deformitas a sumptione Eucharistiæ impediat. ℟. Per se non impedit; quia sola malitia peccati, quæ est deformitas et macula animæ impedit a digna sumptione hujus Sacramenti: macula autem corporis per se non continet malitiam peccati: *non lotis enim manibus manducare, non coinquinat hominem. Matth.* 18. Vide *S. Bonav.* in 4. D. 12. q. 3. Dixi, *per se non impedit*: interdum enim per accidens ob scandalum vel horrorem populi abstinendum est a s. communione, et missæ sacrificio. Item si corporis macula non diu duratura credatur, præstat abstinere a sacra mensa ex reverentia; donec mundo corde et corpore possit accedere. Mulier menstruata, per se loquendo, non peccat sumendo Eucharistiam. *Laym.* l. c. n. 14.

381. *Q.* VII. An pollutio nocturna impediat dignam communionem. ℟. Non impedit pollutio involuntaria, nec voluntaria per pœnitentiam expiata, nisi relinquat post se effectum malignum, v. g. turpem recordationem, motum, distractionem, magnamque animi perturbationem; quæ si tenacius adhæreant,

saltem sub veniali abstinendum est a communione, nisi aliud suadeat justa causa, v. g. publica ac communis devotio aut festivitas, regula Ordinis, extraordinarium desiderium Eucharistiæ cum parato animo ad resistendum inordinatis motibus etc., vel si credatur pollutio excitata a dæmone ad impediendam communionis frequentiam. *Bonacina* D. 4. q. 6. pun. 2. *Henriq.*, *Regin.* et commun.

382. *Q.* VIII. An actus conjugalis impediat dignam communionem. ℟. *Per se*, non impedit, præsertim si redditum fuerit debitum ex necessitate aut bono fine, v. g. ex amore prolis, vel ad evitandum incontinentiæ periculum; si vero redditum fuerit solius voluptatis causa, aut ex actu præcedente animo inhæreat magna perturbatio, aut affectus ad res venereas etc. sub veniali eo die abstinendum ob decentiam, quæ tamen subinde accedente justa causa potest resarciri. *Laym.* l. c. n. 16. Confessariis duplicem tradit regulam observandam, si mulieres quærant, utrum maritis debitum reddere debeant eo die vel pridie, quando communicaturæ sint: 1. Si mulier frequenter soleat communicare v. g. singulis Dominicis aut Festis, tum Confessarius respondeat, eam obligari ad reddendum, alioquin periculum esse, ne mortaliter peccet tum contra justitiam, si marito serio et constanter petenti neget, tum contra charitatem ratione scandali; quia exinde rixæ et odium tam contra conjugem, quam contra frequentem ejus communionem excitantur: si tamen ob malignos effectus subsecutos se sentiat indispositam, consulendum ipsi erit, ut interdum intermittat communionem, nisi justa excuset causa. 2. Si mulier rarius v. g. in præcipuis tantum festivitatibus communicare soleat, maritum commonere et rogare poterit, ut abstineat propter imminens festum et s. communionem: si vero monendo nihil proficiat aut mariti offensionem incurrat, debitum reddendum est petenti, atque nihilominus accedere poterit ad s. Eucharistiam.

383. *Q.* IX. Quid censendum sit de frequenti et quotidiana communione. ℟. 1. Singulis Dominicis et Festis cum debita præparatione, et non tantum ex consuetudine communicare, sanctum et salubre est ferventibus Christianis: quoties et quibus id liceat, dependet a Confessarii prudenti judicio, qui propterea consulendus et audiendus est.

384. ℟. 2. Quotidiana communio *per se* non est illicita, fuitque usitata in primitiva Ecclesia, dum adhuc fervebat charitas et devotio. Sancte de hoc disserit *S. Th.* p. 3. q. 80. a. 10. *Dicendum, quod circa usum hujus Sacramenti duo possunt considerari: unum quidem ex parte ipsius Sacramenti, cujus virtus est hominibus salutaris; et ideo utile est quotidie ipsum sumere, ut homo quotidie ejus fructum percipiat.... Alio modo potest considerari ex parte sumentis, in quo requiritur, ut cum magna devotione et reverentia ad hoc Sacramentum accedat; et ideo si aliquis se quotidie ad hoc paratum inveniat, laudabile est quod quotidie sumat. Unde Augustinus cum dixisset: Accipe quotidie, ut quotidie tibi prosit: subjungit: Sic vive, ut quotidie merearis accipere. Sed quia multoties in pluribus hominum multa impedimenta hujus devotionis occurrunt, propter corporis indispositionem vel animæ, non est utile omnibus hominibus quotidie ad hoc Sacramentum accedere, sed quotiescumque se ad illud homo invenerit præparatum. Innocentius XI.* in Decreto circa quotidianam communionem, quod incipit: *Cum ad aures:* circa medium præter alia ita statuit: *In hoc igitur Pastorum diligentia potissimum invigilabit, non ut a frequenti aut quotidiana S. Communionis sumptione unica præcepti formula aliqui deterreantur, aut sumendi dies generaliter constituantur, sed magis quid singulis permittendum per se, aut Parochos, seu Confessarios sibi decernendum putet; illudque omnino provideat, ut nemo a S. Convivio, seu frequenter, seu quotidie accesserit, repellatur, et nihilominus det operam, ut unusquisque digne pro devotionis et præparationis modo rarius, aut*

crebrius Dominici Corporis suavitatem degustet. Præterea *Bened. XIV.* in præclaro suo opere de Synodo L. 7. C. 12. erudite statuit, non esse deviandum ab hujus decreti semita, postea subjungit: *Præcipue vero monendi sunt Confessarii, ne frequentem ad Eucharistiam accessum iis aut suadeant, aut permittant, qui in gravia peccata sæpe labuntur, nec de pœnitentia peragenda, suaque vita emendanda sunt solliciti; sicuti nec illis, qui etsi gravia evitent crimina, voluntatem tamen habent venialibus inhærentem; qua de re legendi sunt S. Franc. Salesius Philotheæ P. 2. C. 20. et Joannes Taulerus Serm. 4. in festo Ven. Sacram.*

385. Huc pertinet propositio 56. ab *Innoc. XI.* damnata; *Communio, et Confessio frequens etiam in iis, qui gentiliter vivunt, est nota prædestinationis. Ratio damnationis*: vel enim sensus est, gentiliter viventem posse se disponere rite ad quotidie confitendum aut communicandum; vel sensus est, si confessiones et communiones sacrilege peragantur, posse tamen esse signum salutis: atqui utroque sensu delira et falsa est propositio; cum ejusmodi signum fundetur et consistat in perseverante observantia divinæ legis: ergo. Ita P. *Cardenas* in dict. propos.

Pariter recte damnata est ab *Alexandro VIII.* propositio 23. *Ratio est*; quia *Trid.* sess. 13. C. 7. explicans illud *Pauli* 1. Cor. 11. *Probet autem se ipsum homo, et sic de pane illo edat*, nullam aliam requirit dispositionem necessariam, quam ut homo dispiciat, an sibi conscius sit peccati mortalis, et si illud repererit, non doleat tantum eliciendo contritionem, sed etiam sacramentaliter confiteatur; quæ doctrina manca dici nequit; atqui esset manca, si præterea amor Dei purissimus requireretur: ergo non requiritur necessario ad communionem amor Dei purissimus: ergo nec arcendi sunt a communione, quibus nondum inest amor Dei purissimus et omnis mixtionis expers, ut sonat propositio damnata. *Confirm.* 1. A communione tantum arcendi sunt constituti in peccato mortali: atqui talis amor Dei qui non est expers omnis mixtionis, non est peccatum mortale, ut patet ex prop. 7. ab *Alex. VIII.* damnata: ergo. *Confirm.* 2. Constat ex C. *Toletano* II. Can. 11. pueris hujus amoris purissimi etc. incapacibus datam fuisse Eucharistiam; ergo non requiritur necessario talis amor. Variæ ss. PP. sententiæ probant conveniens esse amorem purissimum habere, non vero quod absolute necessarius sit ad Eucharistiam digne suscipiendam.

ARTICULUS II. *De Eucharistia, ut est Sacrificium.*

§. I. *Prænotanda.*

386. I. Sacrificium 1. latissime sumitur pro omni actione, quæ in gloriam Dei cedit, ut oratio secundum illud Psal. 49. *Sacrificium laudis honorificabit me.* 2. Adhuc late sumitur pro oblationibus, quæ fiunt in usum templi, sive ejus ministrorum: sic in sensu vulgi primitiæ, et decimæ sæpe vocantur sacrificia. 3. Proprie sumitur pro oblatione soli Deo facta cum destructione seu immutatione rei oblatæ. Unde Sacrificium proprie dictum communiter definitur: *Oblatio externa rei sensibilis cum ejus destructione vel immutatione soli Deo facta per legitimum ministrum in protestationem supremi ejus dominii in vitam et necem*, sive in omnes res creatas. Dixi 1. *Oblatio externa*; sic convenit cum aliis oblationibus primitiarum et bonorum operum, quæ ad Deum referuntur.

2. Dixi: *Rei sensibilis*: per hoc distinguitur a Sacrificio contriti cordis, et actuum internorum fidei, spei, charitatis, qui ab hominibus eliciuntur in protestationem excellentiæ divinæ. *Omnis quippe Pontifex*, ait Apost. Hebr. 8. *ad offerendum munera et hostias constituitur.* Porro cum homines per sacrificia coadunentur in unius ejusdemque religionis cultum, neque possint

inter se communicare, nisi signis sensibilibus manifestent actus internos, ideoque Sacrificium proprie tale recte definitur, oblatio rei sensibilis.

3. Dixi: *Cum ejus destructione, vel immutatione*: per quæ verba Sacrificium proprie tale differt a cæteris oblationibus rerum sensibilium, in quibus res oblata nec physice, nec moraliter est destruenda, ut legitur Levit. 16. de Sacrificio capri emissarii, qui non occidebatur, sed tanquam exul in solitudinem emittebatur. Additur, *vel cum immutatione*: quia ad Sacrificium proprie tale non semper requiritur necessario destructio realis et totalis, sed sufficit moralis; sic in Sacrificiis libaminum effundebatur vinum, oleum etc., quæ effusio licet non sit destructio physica vini, est tamen moralis, quatenus liquores illi effusi non amplius ad priorem usum idonei sunt.

4. Dixi: *Soli Deo facta*: quia per rei oblatæ destructionem sive physicam, sive moralem agnoscimus Deum esse rerum omnium Dominum, profitemurque nos totos supremæ illius majestati devovere cum victima: hinc nulli Sancto, nulli creaturæ Sacrificium offerimus, teste *S. Aug.* qui l. 20. contra Faustum Manichæum c. 21. ait: *Quamvis in memoriis Martyrum constituamus Altaria: quis Antistitum in locis Sanctorum Corporum assistens Altari aliquando dixit: Offerimus tibi Petre, aut Paule, aut Cypriane? Sed quod offertur, offertur Deo, qui Martyres coronavit.*

5. Dixi: *Per legitimum ministrum*: cum enim Sacrificium sit cultus Dei publicus et in Religione excellentissimus, debet fieri ab habente publicam auctoritatem, qui legitime fuerit ordinatus, ut patet ex illo ad Hebr. 5. *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus .... nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur a Deo tanquam Aaron.*

6. Dixi: *In protestationem supremi ejus dominii etc.*: hic enim est directus ac primarius finis Sacrificii, sicque distinguitur a Sacramento, cujus finis directus ac primarius est sanctificatio hominis: per Sacramenta Deus nobis præbet gratiam, nos per Sacrificium Deo offerimus supremum cultum. Plura de hac definitione vide apud *Joan. Clericatum* in Decis. Sacramental. de Sacrificio Missæ.

387. II. Sacrificium *ratione materiæ* dividitur *primo* in *Hostias* seu *Victimas*, quando Deo offerebantur ritu solemni animantia, videlicet oves, capri, boves, columbæ etc. Item in *Immolationes*, quando Deo offerebantur res inanimatæ, sed solidæ, ut panis, thus, etc. Denique in *Libamina*, quæ constabant ex liquidis, v. g. vino, oleo etc. de quibus passim in *LL. Levit.*, *Num.* et alibi.

388. *Secundo. Ratione formæ* Sacrificium dividitur in *Holocaustum*, quæ erat perfectissima Sacrificii species, in quo res tota destruebatur, ita ut nihil inde cederet in usum hominum, in signum supremi Dei in omnes res creatas dominii, et perfectæ nostræ a Deo dependentiæ. Item in *Hostiam pro peccato*, quando res oblata partim cremabatur, partim cedebat in usum Sacerdotum, qui in atrio templi ex oblatis vescebantur, unde dicebantur comedere peccata populi, h. e. victimas pro peccatis oblatas. Denique in *Hostiam pacificam*, quæ solebat offerri in gratiarum actionem pro acceptis beneficiis, vel ad nova impetranda.

389. *Tertio. Ratione finis* Sacrificium illud olim erat *Latreuticum*, a cultu latriæ sive perfectæ servitutis, qui Deo rerum omnium supremo Domino exhibetur, hic elucebat potissimum in holocausto: aliud *Eucharisticum* in gratiarum actionem pro acceptis beneficiis; aliud *Impetratorium* pro accipiendis: denique aliud *Propitiatorium* ad placandum Deum, offerebaturque pro peccatis et pro peccatorum pœnis: omnia hæc Sacrificia legalia cessant in lege gratiæ, quæ figurabant hostiam perfectissimam, et sacrificium Corporis et Sanguinis Christi. Unde *S. Leo* serm. 8. de Pass. ait: *Carnalium Sacrificiorum varietate cessante omnes differentias hostiarum una Corporis et Sanguinis implet oblatio.*

390. III. Eucharistia est verum ac proprie dictum Sacrificium, quod in missa peragitur, in quo *idem ille Christus continetur et incruente immolatur, qui in ara crucis semel se ipsum cruente obtulit*, ut docet *Trid.* sess. 22. C. 2. ibid. *una eademque est hostia*, scil. quæ in cruce oblata est, et in missa offertur, *idem nunc offerens Sacerdotum ministerio*, qui se ipsum tunc in cruce obtulit, *sola offerendi ratione diversa*; videl. tunc cruento modo, nunc incruento. Idem *Trid.* sess. 22. can. 1. ita definit: *Si quis dixerit, in Missa non offerri Deo verum et proprium Sacrificium, aut quod offerri non sit aliud, quam nobis Christum ad manducandum dari, anathema sit.* Ibid. Can. 4. *Si quis dixerit, blasphemiam irrogari Sanctissimo Christi Sacrificio in cruce peracto per Missæ Sacrificium, aut illi per hoc derogari, anathema sit.* Ibid. Can. 2. *Si quis dixerit, illis verbis*: Luc. 22. v. 19. *hoc facite in meam commemorationem*: *Christum non instituisse Apostolos Sacerdotes, aut non ordinasse, ut ipsi, aliique Sacerdotes, offerrent Corpus et Sanguinem suum, anathema sit.* Huc etiam pertinet *Baij* propositio 45. damnata. *Probatur secundo* ex eodem C. 22 s. Lucæ Eucharistiam esse verum Sacrificium. In ultima cœna Christi Corpus pro nobis datum est (*Accepto pane gratias egit, et fregit, et dedit eis, dicens*: *Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur; hoc facite in meam commemorationem.* Item 1. Cor. 11. v. 24. *Accipite et manducate, hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur*, textus Græcus habet, *quod pro vobis frangitur*, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον, juxta alios codices θρυπτόμενον). In eadem quoque cœna Sanguis Christi pro nobis effusus dicitur: *Hic est calix novum testamentum in sanguine meo, qui pro vobis fundetur*, in græco *funditur*, ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον, eodem modo in præsenti exprimitur in græco textu Marci c. 14. v. 24., similiter exprimitur in præsenti c. 26. Matth.: atqui verba ista, *datur*, *funditur*, *frangitur* significant dari corpus et sanguinem in Sacrificium verum; non enim ait Scriptura, *vobis*, sed *pro vobis* datur, idest offertur sub speciebus panis et vini Patri cœlesti; ergo.

Neque dicas: præsens in græco textu sumitur pro futuro, ideoque textus latinus continuo habet: *effundetur*. ℟. 1. contra IIII. Alias continuo provocatur ad litteram textus originalis contra latinum, cur hic non? ℟. 2. *Datur*, *funditur*, *frangitur* sumitur tantum pro futuro N. Partim pro futuro partim pro præsenti C. τὸ *datur* tum in græco, tum in latino exprimitur in præsenti, *Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur.* Luc. 22. v. 19. τὸ *frangitur* 1. Cor. 11. pro solo sacrificio in cruce nequidem potest sumi. Neque *funditur* in græco et *fundetur* in latino pugnant inter se: futurum enim sive futura mors Christi in cruce eo tempore, quo Christus protulit ista verba, non excludit mysticam et incruentam Christi immolationem, sed potius verbum de præsenti, *funditur*, denotat præsentem effusionem sanguinis mysticam, verbum autem de futuro, *effundetur*, significabat futuram tum cruentam ejusmodi Sanguinis effusionem in cruce, tum incruentam in Sacrificio missæ, utpote quod institutum fuit in perpetuam memoriam illius cruenti. Neque Christus simpliciter tantum dixit: hoc comedite: bibite, sed facite, h. e. offerte, sacrificate, ut Levit. 15. v. 15. *faciet unum pro peccato, et alterum in holocaustum*: item 3. Reg. 18. v. 23. *ego faciam bovem alterum.*

Confirm. 1. ex prophetia *Malachiæ*, quæ c. 1. v. 10. ita legitur: *Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum: et munus non suscipiam de manu vestra*: v. 11. *In omni loco sacrificatur et offertur nomini meo oblatio munda.* Ex quo textu colligitur inprimis Sacrificia Judæorum sublatum iri, deinde novum esse instituendum; atqui per hoc aliud intelligi non potest, quam Sacrificium missæ; *primo* enim intelligi nequit Sacrificium Judæorum, tum quia prophetia aperte affirmat, munus a Judæis non amplius susceptum iri, tum quia Judæi non sacrificabant in omni loco, sed solum in Judæa in templo Hierosolymitano; *secundo* non potest intelligi solum Sacrificium cruen-

tum in cruce; quia hoc tantum semel, et in uño loco fuit oblatum. *Tertio* nec potest intelligi sacrificium laudis pia opera, preces et alia sacrificia labiorum, quia ista jam fuerunt ab initio mundi; nec ista sunt sacrificia proprie dicta, sed cum addito, *laudis*: ergo per dictam oblationem mundam in cit. t. debet intelligi Sacrificium Missæ, quod in toto mundo offertur, estque mundissimum tam propter hostiam, quam propter principalem offerentem Christum Dominum, quam interpretationem sequitur *Trid.* sess. 23. C. 1. cum ss. PP. *Justino*, *Irenæo*, *Chrysost.* in Ps. 95. *Theodoreto*, *Hieron.* et aliis.

Confirm. 2. ex C. 7. epist. ad *Hebr.* ubi s. Paulus probat, Christum esse Sacerdotem in æternum secundum ordinem Melchisedech: ergo etiam Christus debet offerre Sacrificium: *omnis enim Pontifex ad offerendum munera et hostias constituitur*; *unde necesse est et hunc habere aliquid*, *quod offerat* Hebr. 8, et quidem eo ritu, quo Melchisedech obtulit, scilicet in pane et vino.

Confirm. 3. ex epist. 1. Cor. 10. ubi Apostolus ait: *Calix benedictionis*, *cui benedicimus*, *nonne communicatio Sanguinis Christi est*? Per quam benedictionem s. Paulus intelligit sacrificium proprie dictum; ut patet ex verbis sequentibus: *Quæ immolant gentes*, *dæmoniis immolant*, *et non Deo*: *nolo autem vos socios fieri dæmoniorum*: *non potestis calicem Domini bibere*, *et calicem dæmoniorum*; *non potestis mensæ Domini participes esse*, *et mensæ dæmoniorum*. Hic opponit Apostolus altare Christianorum altari gentilium in eo, quod in mensa Christianorum oblatio panis et calicis fiat vero Deo, in mensa vero gentilium immoletur dæmoniis, per mensam autem utrobique altare intelligitur; ait *Trid.* sess. 21. C. 1.

Confirm. 4. ex perpetua traditione et doctrina Ecclesiæ et consensu Patrum de veritate hujus Sacrificii. *S. Aug.* L. 1. contra adversarium Legis C. 2. ad illud Psalmi 109. Tu es Sacerdos in æternum secundum Ordinem Melchisedech, ait: *Noverunt*, *qui legerunt*, *quid protulerit Melchisedech. Vident nunc tale Sacrificium offerri Deo toto orbe terrarum*: *Dei autem juratio est incredulorum increpatio*, *et quod Deum non pænitebit*, *significatio*, *quia hoc Sacerdotium non mutabit*: *mutavit quippe Sacerdotium secundum Ordinem Aaron*. Similia lege L. 16. de Civ. Dei C. 22. L. 17. *S. Chrysost.* hom. 24. in 1. ad Cor. ait: *Pro brutorum cæde se ipsum offerendum præcepit.* Plura refert *Bellarm.* L. 1. de Missa, præsertim C. 15.

391. IV. Missa recte definitur: *Sacrificium novæ legis*, *quo Christus sub speciebus panis et vini a Sacerdote rite ordinato soli Deo incruente in memoriam Sacrificii cruenti crucis offertur tam pro vivis*, *quam pro defunctis*. Eidem conveniunt omnes conditiones ad Sacrificium vere ac proprie dictum requisitæ. Inprimis adest hostia, principalis quidem Corpus, et Sanguis Christi sub speciebus panis et vini, minus vero principalis panis et vinum; adest *oblatio externa*, et quidem in cæremoniis solemnissima: adest *oblatio rei sensibilis*, quatenus Corpus et Sanguis Christi fit sensibile per species panis et vini. 2. Adest legitimus *Minister* sive offerens, principalis ipse Christus Dominus, secundarius vero Sacerdos valide et legitime ordinatus. 3. Adest destructio sive immutatio hostiæ: *mystica* quidem, quia vi verborum primæ et separatæ consecrationis ponitur solum corpus (concomitanter tantum sanguis, ut dictum est n. 249.) et vi verborum secundæ consecrationis solus sanguis, adeoque sanguis mystice separatur a corpore, quæ est destructio et mactatio quædam mystica: eatenus *moralis* destructio adest, quatenus repræsentatur destructio vera, et cruenta immolatio Christi in cruce, et physica separatio animæ Christi a Corpore: physice vero hoc sensu destruitur, quatenus destructa substantia panis et vini Christus vivus mortuo quodam modo ponitur et in statu ad operandum inepto: nam existit ibi definitive; sub parva enim particula Christus per consecrationem in eo statu ponitur, qui non est connaturalis singulis partibus, quæ ad exercendas operationes connaturaliter exigunt, ut sint extensæ, et pars extra partem. Denique juxta alios eatenus fit vera destructio

in sumptione, quatenus consumptis speciebus panis et vini cessat ibi existere sacramentaliter Christus. 4. Hæc oblatio fit soli Deo, ut iterum patet ex praxi et sensu Ecclesiæ, et supra n. 386. ex *S. Aug.* fuit probatum. Hæc omnia aperte docet *Trid.* sess. 22. C. 1. *Is igitur Deus* et Dominus *noster, etsi semel se ipsum in ara crucis, morte intercedente, Deo Patri oblaturus erat, ut æternam illic redemptionem operaretur; quia tamen per mortem Sacerdotium ejus extinguendum non erat, in cœna novissima, qua nocte tradebatur, ut dilectæ sponsæ suæ Ecclesiæ visibile, sicut hominum natura exigit, relinqueret Sacrificium, quo cruentum illud semel in cruce peragendum, repræsentaretur, ejusque memoria in finem usque sæculi permaneret, atque illius salutaris virtus in remissionem eorum, quæ a nobis quotidie committuntur, peccatorum applicaretur, Sacerdotem secundum Ordinem Melchisedech se in æternum constitutum declarans, Corpus et Sanguinem suum sub speciebus panis et vini Deo Patri obtulit, ac sub earundem specierum symbolis, Apostolis, quos tunc novi Testamenti Sacerdotes constituebat, ut sumerent, tradidit, et eisdem, eorumque in Sacerdotio successoribus, ut offerrent, præcepit per hæc verba: Hoc facite in meam commemorationem.*

392. V. Ex his porro liquet Sacrificium Altaris 1. contra æquivocationem Novatorum esse Sacrificium *reale* realitate hostiæ præsentis; non tantum figuræ, imaginis et repræsentationis. 2. *verum*, non fictum, neque metaphoricum propter veram et actualem præsentiam Christi. 3. proprie dictum ex oblatione proprie dicta, et non tantum propter commemorationem et repræsentationem proprie dictam, neque propter solam applicationem meritorum passionis Christi. Ita *Honoratus Tournely* in Prælect. Theol. de 7. Sacram. Tom. 2. de Euch. q. ult. a. 3.

393. VI. Quæstionem, in quo consistat essentia Sacrificii Missæ, vide latius explicatam in Theol. Schol.; hic prænotasse sufficiat, in Sacrificio Missæ duo principaliter spectanda esse, scil. *rem*, quæ offertur vel sacrificatur, et *actionem* sacrificandi. Res quæ offertur est ipse Christus Dominus sub speciebus panis et vini, ita ut species non pertineant ad Sacrificium tanquam partes, sed tanquam conditio ut Sacrificium reddatur sensibile; species enim non offeruntur Deo in Sacrificium, nec habent rationem victimæ; ergo nec spectant ad essentiam Sacrificii tanquam partes: solus autem *Christus incruente immolatur, qui in ara crucis semel seipsum cruente obtulit*, ut ait *Trid.* Sess. 22. C. 2. Ita *Tournely* l. c. a. 3. Juxta alios, qui sentiunt cum *Suarez* hic D. 75. s. 1. species panis et vini intrinsece pertinent ad rem oblatam in hoc Sacrificio, quia Christus *novum instituit Pascha se ipsum ab Ecclesia per Sacerdotes sub signis visibilibus immolandum*, ut ait *Trid.* sess. 22. C. 2. Juxta eosdem panis et vinum offeruntur in hoc Sacrificio tanquam materia, ex qua Sacrificium conficitur. Vide *Suar.* l. c.

394. Ex parte ministri sacrificantis sex potissimum actiones distinguuntur, e quibus probabilius essentia Sacrificii consistit in sola consecratione utriusque speciei, tum quia hæc actio sola fit a Sacerdote in persona Christi, dum dicit: *Hoc est corpus meum*; *Hic est etc.* tum quia sola consecratio perfecte repræsentat Sacrificium crucis, immolat Christum: non solum enim est actio *productiva*, quatenus Christum ponit et facit esse vere et realiter præsentem sub speciebus vivum, sed etiam est *destructiva*, tam mystice, et quoad significationem, quæ formaliter habetur vi verborum separando corpus a sanguine, quam moraliter et quasi physice, quatenus Christum vivum ponit mortuo quodam modo atque ad operandum inepto. Præterea hæc actio exprimitur in ipsa institutione: *Hoc facite in meam commemorationem.* Denique forma, qua ordinatur Sacerdos, solam potestatem hujus actionis exprimit: ergo. Vide *Bossuet* in Exposit. Missæ pag. 45. et in Exposit. doctrinæ Catech. circa Sacrif. p. 149., *Suar.* hic D. 75. sect. 5.

395. Reliquæ vero actiones non pertinent ad essentiam hujus Sacrificii: ac 1. Non oblatio panis ac vini ante consecrationem; nec oblatio Corporis et Sanguinis sub speciebus, quæ fit post consecrationem, quia Sacrificium proprie tale ex definitione et ex usu Legis Mosaicæ non consistit in nudis verbis, quibus hostia offertur, sed in actione, per quam destruitur et immolatur: atqui utraque oblatio consistit in solis verbis, nec destruit aut immutat hostiam: ergo. *Confirm.* Sacrificium Missæ principaliter offertur in persona Christi; verba autem quibus utraque oblatio constat, non dicuntur in persona Christi, sed Ministri et nomine totius Ecclesiæ; ergo utraque oblatio non est sacrificativa, sed cæremonialis. 2 Sacrificium non consistit essentialiter in sumptione, sive in communione Sacerdotis; quia sumptio non est actio nomine Christi facta; præterea sumptio potius significat sepulturam, quam mortem Christi. Adde quod Christus, qui in ultima cœna sacrificavit, non legatur sumpsisse Corpus et Sanguinem suum. Ita plures contra *Ledesma*: item contra *Lugonem* et *Tournely*, juxta quos sumptio saltem partialiter cum Consecratione constituit hoc Sacrificium. 3. Multo minus sumptio Eucharistiæ, quatenus fit a populo, est pars Sacrificii; tum quia jam perfectum supponitur Sacrificium, quando populo distribuitur Eucharistia: tum quia sæpe Sacrificium Missæ celebratur absque ulla facta populo distributione. Adde quod tota actio sacrificandi immediate fit a Sacerdote; ergo sumptio populi nequidem partialiter spectat ad rationem Sacrificii. 4. Nec fractio et commixtio hujus Sacramenti pertinet ad essentiam Sacrificii, quamvis enim Christus panem fregerit, id tamen non fecit ad certum mysterium significandum, sed ut distribueret inter Apostolos; neque post fractionem miscuit panem cum vino consecrato, sed Discipulis mox porrexit ad manducandum. Hinc juxta *S. Th* 3. P. q. 8. a. 6. ad 6. *horum* (scil. mixtionis et fractionis) *prætermissio non facit imperfectionem Sacrificii.* Hinc si casu eveniret, ut hostia cosecrata e manibus Sacerdotis laberetur in calicem, non esset frangenda, nec extrahenda e calice, sed pariter cum speciebus vini sumenda cum formula: *Corpus et Sanguis D. N. J. C.* etc. ut habet *Missale* de Defect. in ministerio ipso occurrentibus. §. 10. n. 11. Ergo patet, quod fractio non pertineat ad essentiam Missæ.

396. VII. Sacrificium hoc Novæ Legis vocatur *Missa* a verbo *mittere*: 1. quia Christus est hostia a Deo missa; 2. quia populus per Sacerdotes ad Deum preces suas in Sacrificio mittit; 3 quia in fine Missæ, peracto Sacrificio, populus dimittitur dicente Sacerdote vel Diacono: *Ite Missa est. Tourn.* l. c. a. 1. Porro vox *Missa* quidem non reperitur in s. Scriptura, sufficit tamen rem hoc nomine significatam ibi contineri, estque frequentissima hæc vox apud veteres scriptores, uti apud *S. Greg.* hom. 8. in Nativ. Dom, *S. Ambros.* L. 5. ep 33. ad Sororem, *S. Aug.* serm. 91; de tempore etc. Græce vocatur *Liturgia*, quod de se significat mysterium seu officium publicum, specialiter Sacerdotium Christi, ut ipsemet *Petrus Mintert* acatholicus in suo Lexico græco-latino interpretatur. Ideoque Græci recte Missam vocant liturgiam, non tantum sumentes id pro ministerio, sed et specialiter pro Sacrificio ipso N. L. Sic ad Hebr. 9. v. 21. vasa Sacrificii græce exprimuntur τὰ σκεύη τῆς λειτουργίας. Sic Luc. 1. v. 23. dies officii Zachariæ, quibus Sacrificium obtulit in templo, vocantur ἡμέραι τῆς λειτουργίας αὐτοῦ. Act. 13. *Ministrantibus illis Domino*, græce legitur: λειτουργούντων δὲ αὐτῶν τῷ κυρίῳ. Prima pars Liturgiæ sive Missæ, quæ se extendit usque ad Offertorium exclusive, vocatur *Missa Catechumenorum*; quia olim catechumeni et pœnitentes ante Offertorium foras mittebantur, remanentibus fidelibus per baptismum et pœnitentiam purgatis; reliqua pars Missæ dicebatur *Missa fidelium*, qua finita Diaconus dimittebat populum, exceptis Quadragesimæ diebus, et aliis feriis, maxime quando indictum erat jejunium; tum enim Sacrificium sero offereba-

tur, et mox Officium vespertinum perslovebatur, ad quod Diaconus astantes hortabatur dicens: *Benedicamus Domino.*

§. II. *Principia practica de Sacrificio Missæ.*

397. Princip. I. Sacerdotem, ut rite offerat, oportet præprimis scire, quod Sacrificium Missæ ex fine suo, in quem offertur, sit quintuplex: 1. *Lotreuticum*: qui est cultus latriæ sive adorationis Dei tanquam supremi Domini perfectissimus. 2. *Eucharisticum*, sive gratiarum actorium pro omnibus beneficiis a Deo acceptis, præsertim pru beneficio Redemptionis per passionem et mortem Christi; quæ gratiarum actio Deo est acceptissima, quia pro concessis beneficiis eidem offertur hostia omnium præstantissima, scilicet Christus ipse. 3. Est *Impetratorium*, quatenus varia beneficia et bona tum animæ, tum corporis a Deo impetrat iis, qui offerunt, et pro quibus offertur. 4. Est *Propitiatorium*, quia ex opere operato causat remissionem peccatorum quoad culpam, sed mediate tantum, quatenus immediate impetrat gratias ad rite pœnitendum necessarias. 5. Est *Satisfactorium*, quia itidem ex opere operato et quidem immediate causat vivis et defunctis remissionem pœnarum temporalium peccatis remissis debitarum per applicationem meritorum Christi. Hanc doctrinam semper Catholicam stabilivit *Trid.* sess. 22. Can. 3.: *Si quis dixerit, Missæ Sacrificium tantum esse laudis et gratiarum actionis: aut nudam commemorationem Sacrificii in cruce peracti, non autem propitiatorium; vel soli prodesse sumenti, neque pro vivis et defunctis, pro peccatis, pœnis, satisfactionibus et aliis necessitatibus offerri debere, anathema sit.*

398. Princip. II. Ex dictis fructus Sacrificii, ratione causalitatis, sive ex parte rei causatæ, 1. Alius est *impetratorius*, quatenus vi hujus Sacrificii et offerens, et is pro quo offertur, accipit dona tum supernaturalia, tum naturalia distincta ab augmento gratiæ. 2. Alius *meritorius* consistens in augmento gratiæ, cujus capaces sunt ii, qui existunt in statu gratiæ. 3. *Propitiatorius*, quatenus dantur auxilia ad agendam pœnitentiam. 4. *Satisfactorius*, quo satisfit pro pœnis temperalibus peccatorum: hic fructus non prodest existentibus in peccato mortali, pœna enim non remittitur nisi remissa culpa.

Fructus Sacrificii ratione realitatis, sive ex parte participantium iterum 1. Alius est *Generalis*, qui redundat in totam Ecclesiam, et omnes Christi fideles tam vivos, quam defunctos. 2. *Specialis*, quem participat ille, pro quo ex intentione Sacerdotis Missa offertur. 3. *Specialissimus*, qui pertinet ad ipsum Sacerdotem celebrantem. Hinc Sacrificium Missæ offertur, 1. pro omnibus fidelibus Christianis vivis, sive justi sint, sive peccatores, ut his prosit ad pœnitentiam, illis ad augmentum justitiæ, ut constat ex Canone Missæ: *Quod tibi offerimus pro Ecclesia tua sancta Catholica.... et omnibus orthodoxis, atque Catholicæ et Apostolicæ fidei cultoribus.* Et ratio est, quia omnibus potest prodesse, vel ut propitiatorium, vel ut satisfactorium, vel ut impetratorium. Excipe hic *excommunicatos non toleratos*, qui scil. per sententiam judicis nominatim ac publice ut tales sunt denuntiati; quia illi ab Ecclesia sunt ejecti, ejusque publice suffragiis privantur *c. A nobis.* 28. de sentent. excomm. item *c. Sacris.* 38. ibid. Unde *Laym.* juxta communem doctrinam infert ex hac prohibitione Ecclesiæ Sacerdotem peccare graviter, qui pro excommunicato non tolerato Missam offert; potest tamen Sacerdos indirecte et privatim pro tali orare in *memento vivorum*; imo eatenus publice, in quantum offert Sacrificium pro convertendis omnibus peccatoribus, quia de hoc nulla facta est prohibitio, ut ait *Suar.* hic D. 78. Sect. 2. in fine.

2. Juxta *Laym.* L. 5. t. 5. c. 2. n. 9. ex communiore DD. sententia licite offertur Missa pro infidelibus Paganis et Judæis per modum deprecationis, ut ad fidem Christianam convertantur; ut patet ex usu et praxi Ecclesiæ, quæ

semper oravit et Sacrificium obtulit pro tranquillitate publica, pro extirpatione hæresum, et pro dilatanda et propaganda vera fide, quæ dilatatio fieri nequit, nisi per conversionem infidelium et hæreticorum: et hæc quidem directe tendunt ad bonum publicum Ecclesiæ, indirecte tamen ad conversionem infidelium. *Suar.* l. c. adhuc plus concedit, quod non tantum in genere liceat offerre Missam pro infidelium conversione, sed etiam in particulari pro hac vel illa natione, aut persona; quamvis consuetudini Ecclesiæ magis consentaneum censeat, nunquam expresse nominare personam infidelem, ut ab aliis audiri possit, ne scandalum ingeratur. In eadem Sect. affirmat *Suaresius*, Missam etiam posse offerri pro catechumenis fidelibus nondum baptizatis; quamvis enim hi non sint uniti Ecclesiæ per baptismum, neque in externa facie Ecclesiæ censeantur fideles, sive membra Ecclesiæ, sunt tamen eidem uniti per fidem: ideoque ad Ecclesiam pertinent saltem voto sive desiderio, sicut Novitii ad Religionem. *Confirm.* ex *S. Aug.* qui epist. 109. ad Vitalem dicit, Sacerdotem stantem ad altare orare pro catechumenis, ut illis Deus inspiret desiderium regenerationis; unde patet, quod eis possit prodesse ista oblatio quoad fructum impetrationis: probabilius autem, fructus satisfactionis eis non potest applicari, quamvis pro iis liceat offerre alia suffragia per jejunia, preces, eleemosynas etc. Quod aliquando catechumenis defunctis denegata fuerint suffragia publica, juxta *Henriquez* intelligendum est de iis, qui culpa sua baptismum suscipere neglexerant.

3. Sacrificium Missæ recte et salubriter offertur pro animabus in purgatorio existentibus ad mitigationem, vel plenam pœnarum solutionem, non tantum per modum impetrationis, sed etiam ex opere operato obtinendam. *Ratio* est: quia sunt vera et viva membra Ecclesiæ: ergo etiam capacia fructus Sacrificii satisfactorii. Vide *Tridentinum* cit. supra n. 397. Idem in eadem sess. 22. c. 2. ita docet: *Quare non solum pro fidelium vivorum peccatis, pœnis, satisfactionibus et aliis necessitatibus, sed et pro defunctis in Christo nondum in plenum purgatis rite juxta Apostolorum traditionem Missa offertur. S. Aug.* L. 9. Confess. testatur oblatum esse pro matre sua Monica, ut enixe rogaverat, Sacrificium pretii nostri. De hac perpetua praxi Ecclesiæ idem *S. Aug.* L. de cura pro mortuis C. 4. n. 3. ait: *In Machabæorum libris legimus, oblatum pro mortuis Sacrificium: sed et si nusquam in Scripturis veteribus omnino legeretur, non parva est Ecclesiæ, quæ in hac consuetudine claret, auctoritas, ubi in precibus Sacerdotis, quæ Domino Deo ad ejus altare funduntur, locum suum habet etiam commendatio mortuorum.* Dixi, *pro animabus in purgatorio existentibus*: reprobis enim ad æterna supplicia jamjam damnatis nihil prodesse, adeoque nec pro iis offerri potest Missæ Sacrificium. Denique in quantum Missa pertineat ad defunctos, qui jam æterna beatitudine perfruuntur, clare docet *Trid.* sess. 22. c. 3.: *Et quamvis in honorem et memoriam Sanctorum nonnullas interdum Missas Ecclesia celebrare consueverit, non tamen illis Sacrificium offerri decet, sed Deo soli, qui illos coronavit; unde nec Sacerdos dicere solet: Offero tibi Sacrificium Petre, vel Paule: sed Deo de illorum victoriis gratias agens eorum patrocinia implorat, ut ipsi pro nobis intercedere dignentur in cœlis, quorum memoriam facimus in terris.* Ib. Canon quintus ita habet: *Si quis dixerit, imposturam esse Missas celebrare in honorem Sanctorum, et pro illorum intercessione apud Deum obtinenda, sicut Ecclesia intendit, anathema sit.* Si quæras, quomodo Missa possit offerri pro Sanctis? ℟. Potest offerri ut est Sacrificium Eucharisticum, sive in gratiarum actionem pro collatis gratiis in hac vita, et pro collata illis gloria in cœlo, imo etiam ut est Impetratorium alicujus gloriæ accidentalis; ideo Ecclesia jubet orare in Sacro: *ut illis prosit ad honorem.*

Ex hoc principio pro praxi observet Sacerdos, quod ad hoc ut effectus Sacrificii specialiter obtineatur, debeat fructum, qui ex opere operato re-

spondet Sacrificio, quatenus offertur in persona Christi, applicare vel sibi, vel alteri capaci per intentionem saltem ante, vel in ipsa consecratione, ut ait *Laym.* l. c. n. 12., alias si vel nulli, vel incapaci, vel non indigenti applicetur, fructus Sacrificii remanet in thesauro Ecclesiæ juxta communiorem, vel juxta alios cedit in tali casu ipsi celebranti, et iis pro quibus sæpius solet offerre: quia hanc intentionem quilibet tunc habere censetur. *Ratio primi* est: quia, cum hoc Sacrificium primario institutum sit pro bono communi et secundum se sit indifferens, debet ad hoc ut specialiter uni præ altero prosit, determinari ab ipso sacrificante; potestas enim applicandi fundatur in potestate sacrificandi, cum Sacerdos ex vi ordinationis suæ constituatur minister ac dispensator donorum Dei. *Ratio secundi* est: quia Sacerdos dispensat fructum Sacrificii ex opere operato, quatenus sustinet personam Christi, quod accidit in consecratione; ergo tunc debet habere intentionem applicandi vel actualem, vel virtualem, vel habitualem, quæ sufficit præcise pro applicatione ex dictis n. 63. *Confirm.* ex eo quod non sit in nostra potestate ministri effectum velle suspendere, et postea alicui applicare.

399. *Princip.* III. Licitum est Sacerdoti accipere pecuniam vel honorarium pro celebratione Missæ, non quidem ut pretium Sacrificii, quia hoc est quid mere spirituale; sed ut justum stipendium ad sui sustentationem. Constat ex recepto usu Ecclesiæ, quæ sicut in fide, ita et in doctrina morum, ad quam pertinet hic usus, est infallibilis. Æquitas patet ex Scriptura: *Dignus enim est operarius mercede sua*, Luc. 10. v. 7. Et 1. Cor. 9. v. 13.: *Nescitis, quoniam qui in sacrario operantur, quæ de sacrario sunt, edunt, et qui altari deserviunt, cum altari participant.* Dixi, *justum stipendium*: quamvis enim accipere liceat, quantum liberaliter offertur; non tamen licet exigere, nisi quod justum est; illud autem censetur justum, quod vel Episcopi lege, vel loci consuetudine ex piorum ac prudentum virorum judicio determinatum ac taxatum est. Hic locorum passim datur capitellum. Varias inhibitiones contra injusta stipendia vide in resol. cas. § seq.

400. *Princip.* IV. Præter ea, quæ ad valide et licite sacrificandum requiruntur in Sacerdote, de quibus egimus n. 266. præsertim præter jejunium naturale et statum gratiæ, sequentia de tempore, loco, aliisque ad Missam requisitis accurate observanda sunt. *De tempore* celebrandi: 1. Tenetur Sacerdos saltem aliquoties per annum celebrare, in c. *dolentes.* 9. de celebratione Missarum, inter peccata Sacerdotum *Innoc. III.* recenset, quod vix quater in anno Missam celebrent, addens: *Hæc igitur et similia sub pœna suspensionis penitus inhibemus.* Trid. sess. 23. C. 14. de Reform. ita statuit: *Curet Episcopus, ut ii* (scil. Sacerdotes) *saltem diebus dominicis et festis solemnibus, si autem curam habuerint animarum, tam frequenter, ut suo muneri satisfaciant, Missas celebrent.* Ideo Sacerdos Curatus tenetur vel per se, vel per alium celebrare illis diebus, quibus sui Parochiani ex præcepto Ecclesiæ tenentur Missam audire: ut patet ex verbis *Trid.* cit. et ex ipsa ratione susceptæ curæ; alias enim populus non posset implere præceptum audiendi Missam. Ita *Reiffenst.* in Theol. mor. T. 14. de Sacram. Dist. 5. q. 8. n. 83. cum Communi.

401. 2. Juxta *Missale Rom.* de defect. in ministerio ipso occurrentibus, et Constitutionem *Pii V.* quæ incipit: *Sanctissimus*: tempus debitum celebrandi est ab aurora usque ad meridiem de jure communi; adeoque ordinarie non licet celebrare ante auroram, per quam intelligitur crepusculum, quod censetur incipere sesqui hora, antequam sol supra horizontem appareat; nec ordinarie licet inchoare Missam post meridiem, per quem communiter intelligitur hora diei duodecima, saltem in nostris regionibus. Dixi, *de jure communi*: nam licitum est 1. in nocte Nativitatis Christi celebrare Missam. Specialiter autem prohibitum est *a Congreg. Rit.* anno 1702. 8. Decemb. tres legere: verba pro-

hibitionis sic habent: *Non licet in media nocte Nativitatis Domini celebrare successive alias duas, et in eis communionem sacram exhibere.* 2. Licet ante auroram, vel post meridiem celebrare cum licentia Episcopi. 3. Ex privilegio stabili a Papa concesso, quale concessit *Paulus III.* in Bulla: *Cum inter*, et *Greg. XIII.* in Bulla: *Quanta in vinea Domini*, Presbyteris Societatis Jesu, ut Missas ante auroram, et infra horam post meridiem itineris, vel alterius legitimi impedimenti causa, de Præpositi Generalis, vel cujusvis alterius ab eo deputati licentia, celebrare valeant. 4. Ex consuetudine, vi cujus in multis locis mane hora quarta etiam tempore hyemali licite celebratur Missa pro operariis, itinerantibus, et aliis; hinc etiam satisfacit præcepto, qui die festo tali Sacro interest. Pariter saltem una hora post meridiem, propter publicam concionem ultra horam duodecimam productam, licet Missam privatam inchoare: item propter adventum Principis, qui Missam a Sacerdote jejuno desiderat; similiter propter funus principis: item si Sacerdos die festo ratione itineris impeditus fuerit: quinimo, ut ait *Laym.* l. c. C. 4. n. 4. ex quacunque justa causa poterit Missa uno vel altero quadrante ante auroram, vel post duodecimam inchoari; quia determinatio temporis hic non mathematice, sed moraliter accipienda est: qualis causa jejuno adhuc Sacerdoti præcipue est, si dandum sit Viaticum moribundo, nec adsit hostia consecrata.

402. 3. Per se loquendo, et seclusa speciali prohibitione Ecclesiæ licitum est Sacerdoti quotidie semel celebrare, modo moralem diligentiam adhibeat, ut quotidie digne ad altare accedat. *Probatur* ex consuetudine Ecclesiæ, quam in antiquissimis Patribus legimus. *S. Greg. M.* homil. 37 in Evang. de s. Cassio Episc. Narniensi ita memorat: *Cui mos erat, quotidianas Deo hostias offerre, ita ut pene nullus dies vitæ ejus abscederet, quo non omnipotenti Deo hostiam placationis offerret.* Plura refert *Suar.* hic D. 80. sect. 2. Dixi 1. *per se loquendo*: nisi scil. obstet indignitas Sacerdotis certo cognita. Dixi 2. *seclusa prohibitione.* Sic prohibitum est Missam legere feria sexta hebdomadis sanctæ, quod ex antiquissima traditione testatur *Innoc. I.* ep. 1. ad Decentium C. 4. et refertur in c. *Sabbato.* Dist. 3. de Consecr. Hæc prohibitio se quidem non extendit ad feriam quintam ejusdem hebdomadis; ubi tamen pia consuetudo viget, ut Sacerdotes e manu sui Superioris in solemni Missa s. Eucharistiam sumant, ibi insistendum est huic consuetudini; ita ut sine Superioris licentia privatam Missam celebrari non oporteat; innititur hæc solemnis devotio exemplo Apostolorum, qui in ultima cœna s. Eucharistiam de manu Domini sumpserunt. Similiter in Sabbato Sancto præter Missam solemnem aliæ Missæ in eadem Ecclesia celebrandæ non sunt; quia id fieret contra receptam Ecclesiæ consuetudinem. Dixi 3. *quotidie semel*: ut clare innuit *Innoc. III.* relatus in c. *consuluisti.* 3. de Celebrat. Missæ: *Respondemus, quod excepto die Nativitatis Dominicæ, et nisi causa necessitatis suadeat, sufficit Sacerdoti semel in die unam Missam solummodo celebrare.* Quod autem τὸ *sufficit* vim præcepti obtineat, satis confirmatur a consuetudine Ecclesiæ. Rationem hujus præcepti duplicem assignat *S. Th.* Q. 83. a. 2. ad 5., *tum quia Christus semel passus est, et redemit mundum*; tum quia spectata fragilitate humana vix homo ad unum Sacrificium se digne præparare potest, et ideo *felix est, qui unam Missam digne celebrare potest*, ut habetur in c. *sufficit.* de Consecrat. Dist. 1.

403. *Princip.* V. *De loco Sacrificii.* Jure communi et ordinario non licet sub gravi peccato Missam celebrare, nisi in loco ab Episcopo consecrato, vel saltem ab ipso, aut de ejus licentia a Presbytero benedicto et non violato, nec execrato, nec interdicto. *Primum* constat ex c. 15. de Consecrat. Dist. 1.; *Nullus Presbyter Missas celebrare præsumat, nisi in sacratis ab Episcopo locis.* Ab hac regula communi exceptiones quædam communiter hodie receptæ sunt: 1. quidem celebrare licet in castris pro exercitu: 2. in littore maris, item in navi pro navigantibus, modo absit periculum irreverentiæ ex ve-

hementia ventorum, tempestate aut jactatione navis: 3. in privato oratorio ad id specialiter destinato, et cum licentia Ordinarii ad id deputato. Celebrari autem debet Missa super altare lapideum, et ab Episcopo consecratum; si vero consecratum non sit, debet inseri arula lapidea, vulgo *altare portatile* lapideum, et ab Episcopo consecratum, idque tam amplum, ut hostiam et majorem partem calicis capiat. Altare debet esse opertum tribus mappis sive tobaleis mundis ab Episcopo, vel alio habente potestatem benedictis, superiore saltem oblonga, quæ usque ad terram pertingat, duabus aliis brevioribus; vel una duplicata, quibus recte supponitur linteum ceratum. Super altare collocanda est crux in medio (et quidem non tantum nuda, sed cum imagine crucifixi, etiam quando est expositum Ss. Sacramentum), ad utrumque latus candelabra saltem duo cum candelis accensis. Vide Constitut. Bened. XIV. editam anno 1746. 16. Julii, quæ incipit: *Accepimus.* Tom. II. ejusd. Bull. p. 123.

404. *Princip. VI.* Præterea absolute requiritur calix cum patena vel ex auro, vel argento, vel si paupertas non permittat, ex stanno quoad cuppam, ab Episcopo consecratus.

De hisce vasis sacris olim *Bonifacius* Martyr et Episcopus interrogatus, si liceret in vasculis ligneis Sacramenta conficere, respondit: *Quondam Sacerdotes aurei ligneis calicibus utebantur; nunc e contrario lignei Sacerdotes aureis utuntur calicibus.* Vide c. *vasa* 44. Dist. 1. de *Consecrat.*, et sequenti c. 45. statuitur: *Ut calix Domini cum patena, si non ex auro, omnino ex argento fiat. Siquis autem tam pauper est, saltem vel stanneum adhibeat. De ære aut orichalco non fiat calix, quia ob vini virtutem æruginem parit, quæ vomitum provocat. Nullus autem in ligneo aut vitreo calice præsumat Missam cantare.* Ratio hujus redditur in fine c. *vasa* mox cit.: *Ne decus matris Ecclesiæ imminuatur, sed magis cumuletur et amplificetur.* Missale de ritu servando in Celebrat. Missæ n. 1. de calice ita habet: *Qui debet esse vel aureus, vel argenteus, aut saltem habere cuppam argenteam intus inauratam, et simul cum patena itidem inaurata, ab Episcopo consecratus.* Idem de defectibus in ipso ministerio occurrentibus §. 10. n. 1. de calice innuit: *Cujus cuppa debet esse aurea, vel stannea: non ærea vel vitrea*, nec ex ligno, lapide, ferro etc. Juxta *Fagundez* de primo præcepto Eccles. L. 3. C. 21. n. 10. cogente magna paupertate licet adhibere calicem ex ære, vel aurichalco, aut metallo, ita tamen ut cuppa sit inaurata; quia sic evitatur periculum contrahendæ æruginis. Porro calix constat tribus partibus, scil. *cuppa, nodo, et pede.* Super cuppam sive os calicis ponitur *purificatorium* mundum, et super illud *patena* cum *hostia* integra, quæ leviter debet extergi a fragmentis, quando opus est; hæc tergitur parva *palla* linea, tum *velo* serico, cui imponitur *bursa* coloris paramentorum, intus habens *corporale* complicatum, quod ex lino tantum esse debet, nec serico, vel auro in medio intextum, sed totum album, et ab Episcopo, vel alio habente facultatem, simul cum palla benedictum. Ita *Missale* l. c. Defectus pallæ suppleri potest per corporale aliud, aut si eodem retro calicem extenso in tali necessitate possit tegi calix: purificatorium probabiliter non debet necessario esse benedictum, præsertim cum specialis de eo benedictio non existat in Ritualibus. *Suarez* contra *Laym.* Nec velum, quo vestitur calix, nec bursa, in qua reconditur corporale, solent benedici. Purificatorium, palla linea, et corporale, antequam tradantur laicis ad accuratiorem lotionem, lavari prius debent a Sacerdote aut Diacono. Vide plura apud *P. Gobat.*

405. Vestes Sacerdotales triplicem habent significationem, *tropologicam*, sive moralem, quæ refertur ad formationem morum et vitæ: *allegoricam*, quæ exprimit aliquod sacrum mysterium: et *anagogicam*, quæ refertur ad ea, quæ sunt æternæ felicitatis. Ita *Sennyei* in examine Ordin. p. 4. C. 1. n. 48. Prima vestis est *Amictus* sive humerale; in vetustis libris liturgicis vocatur

Anaboladium. De hoc Amalarius L. 2 de Eccles. Officiis c. 18. ait: *Amictus est primum vestimentum nostrum, quo collum undique cingimus.* De iis qui amictum sericis, aureisque fimbriis ornant, ait Cardin. *Bona* Rer. Liturg. L. 1. C. 24 n. 3. recentem hanc esse consuetudinem et sacræ antiquitati prorsus incognitam. Tropologice *Amictus* significat fiduciam in Deum, qua Sacerdos debet accedere ad hoc Sacrificium, quæ spes est galea salutis; id quod exprimitur in oratione, quam Sacerdos recitat humerale induendo: *Impone, Domine, capiti meo galeam salutis, ad expugnandos diabolicos incursus.* Allegorice denotat linteum, quo facies Christi velata fuit: anagogice latibulum capitis, h. e. Divinitatis in Christo.

Secunda vestis est *Alba* (alias etiam appellatur *Camisia*, *Camisus*, *Camisile*, apud Græcos *Poderis* a *Podas*, quia est vestis demissa ad pedes); de hac in Ordine Romano fit mentio his verbis: *lineam dalmaticam, quam dicimus Albam.* Hujus etiam mentio fit in Synodo Carthaginiensi sub finem sæculi IV. habita. Hæc vestis 1. debet esse linea, non lanea: 2. albi coloris, unde et nomen trahit. Tropologice significat colore suo munditiam mentis et corporis cum splendore virtutum: longitudine vero significat boni operis perseverantiam: anagogice vestem candidam, qua Christus indutus fuit illusus: allegorice Resurrectionis gloriam, et novitatem ac puritatem vitæ in Christo. Significationi congruit oratio Sacerdotis: *Dealba me, Domine, et munda cor meum, ut in Sanguine Agni dealbatus gaudiis perfruar sempiternis.*

Tertia est *Cingulum*: de hoc *S. Hier.* Ep. 128. ad Fabiolam scribit: *Tertium genus est vestimenti, quod illi appellant Abner, nos Cingulum, vel Baltheum, vel Zonam possumus dicere.* Tropologice significat continentiam et castitatem, convenienter orationi Sacerdotis: *Præcinge me, Domine, cingulo puritatis, et extingue in lumbis meis humorem libidinis, ut maneat in me virtus continentiæ et castitatis*: allegorice funes, queis Christi manus ligatæ sunt; anagogice, charitatem Christi, cujus extremitates duæ sunt, *fecit, et docuit.*

Quarta vestis est *Manipulus* (ex etymologia, *ornamentum manus*); substitutus est (juxta Card. *Bona* sæculo decimo, juxta *Meratum* vero longe antea) loco mappulæ vel sudarioli, quod primis sæculis Sacerdotes ad sinistrum brachium habebant tergendo sudori, et devotis lacrymis; unde eo tempore manipulus instrumentum erat ipsa necessitate introductum, postea inter vestimenta sacra locum obtinuit, ut ait *Benedictus XIV.* in Comment. de Sacrif. Missæ. Tropologice denotat compunctionem cordis, quia quasi sudarium gestatur ad abstergendas lacrymas, ut colligitur ex oratione: *Merear, Domine, portare manipulum fletus et doloris, ut cum exultatione recipiam mercedem laboris*: allegorice significat funem, quo Christus captus est: anagogice in læva beatitudinem Christi, ut viator et comprehensor erat.

Quinta vestis est *Stola*: de hac *Rabanus Maurus* L. 1. C. 19. ait: *Quintum est, quod Orarium dicitur, licet hoc quidem Stolam vocent.* Tropologice significat obedientiæ Christianæ jugum suave per pœnitentiam et animi fortitudinem: allegorice ligaturam ad columnam: anagogice stolam gloriæ, quam Christus per obedientiam suam nobis reddidit; unde Sacerdos eam induens dicit: *Redde mihi, Domine, stolam immortalitatis, quam perdidi in prævaricatione primi parentis, et quamvis indignus accedo ad tuum sacrum mysterium, merear tamen gaudium sempiternum.* Est etiam stola signum jurisdictionis et oneris, quo premuntur humeri pastoris; Sacerdotibus enim ex utroque humero, Diaconis ex sinistro dependet.

Sexta denique est *Casula*, siva *Planeta* græce, quæ totum Sacerdotis corpus tegit, quasi minor casa, ut ait *Isidorus* L. 19. C. 24.: olim enim casula Sacerdotem a collo usque ad pedes tegebat, et brachia involvebat. Tropologice *Casula* ex omni parte rotunda et aperta denotat charitatem, quæ supereminet omnibus virtutibus: allegorice vestem purpuream, qua Christus indutus

fuit in domo Pilati: anagogice promissam gratiam et gloriam æternam iis, qui portant suave jugum Christi, ut indicat oratio Sacerdotis: *Domine, qui dixisti, jugum meum suave est, et onus meum leve, fac ut istud portare sic valeam, quod consequar tuam gratiam.* Juxta alios indicat vestem mysticam Christi, sive Ecclesiam universalem, ita ut pars posterior denotet Ecclesiam veteris, anterior vero novi testamenti. Plura vide apud *Innoc. III.* l. 1. de hoc myster. *Suar.* hic D. 82. S. 2. *Ratio*, cur in hoc Sacrificio tot cæremoniæ, vestes, aliaque id genus multa adhibeantur, juxta *Trid.* sess. 22. C. 5., deducitur *ex Apostolica disciplina, et traditione, quo et majestas tanti Sacrificii commendaretur, et mentes fidelium per hæc visibilia religionis et pietatis signa, ad rerum altissimarum, quæ in hoc Sacrificio latent, contemplationem excitarentur.* Hinc ibid. Can. 7. ita statuit: *Si quis dixerit, cæremonias, vestes, et externa signa, quibus in Missarum celebratione Ecclesia Catholica utitur, irritabula impietatis esse magis, quam officia pietatis, anathema sit.* Accedit, quod, sicut maxime conveniens est ut Reges, Magistratus in publicis actionibus non vulgari, sed augustiore utantur vestitu, ita deceat ut in hac sanctissima actione Sacerdos peculiari et augustiore habitu incedat, tum ob reverentiam mysterii, tum ob passionem Christi apte repræsentandam, tum ad sui ipsius commonitionem.

406. Denique oportet has vestes esse integras, mundas, et benedictas ab Episcopo, vel ab alio Sacerdote habente privilegium, quali gaudent Abbates, teste *Bonacina*, item Ordinum Mendicatium Superiores, ut ait *Busemb.* cum *Tamburino*: eodem olim gaudebant Rectores Collegiorum, et Præpositi Domorum S. J., ita ut possint benedicere corporalia, vestimenta, cæteraque ornamenta Ecclesiæ suæ. Vide Compend. Privil. S. J. V. *benedicere* §. 3. Dixi, *Ecclesiæ suæ*; pertinentia enim ad externorum usum, sive ad Ecclesiam non suam, probabilius non possunt benedicere, nisi necessitas urgeat, et Prælati distent, et sine illorum offensione. Vide etiam Bullam *Pauli III.* quæ incipit: *Licet debitum.* Dixi etiam, *oportet has vestes esse integras et mundas*: quod idem dicendum de calice, patena, corporali, et purificatorio: hinc juxta plures, ut ait *Laym.* L. 5. T. 5 C. 6. n. 15., peccat graviter, qui in vestibus, aut vasis valde immundis celebrat.

407. *Princip. VII.* Denique celebrans debet servare rubricas, et quidem sub gravi peccato illas, quæ sunt *præceptivæ* circa quid notabile, quod vel concernit valorem vel integritatem Sacrificii v. g. circa panem triticeum, mixtionem aquæ etc. Oportet etiam observari eas, quæ tantum sunt *directivæ*, quamvis non obligent sub gravi peccato, si absit contemptus. Præterea in Missa adhibendus est sub gravi obligatione minister saltem unus, qui nomine totius populi respondeat celebranti, aquam et vinum porrigat etc. et hic debet esse mas, non fœmina, ut constat ex c. *inhibendum* 1. de cohabitat. Cleric. et mul. Ex Conc. Mogunt. *Suar.*, *Sylv.*, *Palud.*, *Sotus* et alii, satius esse arbitrantur, in gravi necessitate celebrare sine ministro, quam cum fœmina. Addit tamen *Laym.* l. c. n. 13., non obstare quominus fœminæ præsertim Moniales ex loco remoto sacrificanti respondeant tantum. Præterea juxta *Bonac.* D. 4. q. ult. a. 9. n. 29. *Pitigianum*, *Graffium* et alios requiritur *Missale*, ita ut celebrans sine libro, qui nequidem contineat Canonem, *per se* loquendo, peccet graviter; quia se exponit periculo errandi graviter. Dixi, *per se*, juxta *Ledesma* enim, *Laym.* et alios contra *Tamb.*, licitum est ei in gravi necessitate celebrare sine libro, qui moraliter certus est, se non erraturum. Idem concedit *La Croix* l. c. n. 364. de Sacerdote, qui visu caret ad legendum, si possit tamen adhuc videre hostiam et calicem, nec sit periculum amittendi particulas, aut irreverenter tractandi Sacramentum. Juxta *Tamb. et Gobat* hic n. 304 satis est in necessitate, si Sacerdos aliquam missam in charta descriptam ante se habeat. Denique Sacerdos sæpe legat rubricas generales Missalis, ritus servandos, et quæ præscribuntur ibidem de

defectibus in celebratione Missæ occurrentibus; præsertim autem decretum *Tridentini* de observandis et evitandis in celebr. Miss. sess. 22.

§. III. *Resolvuntur Casus.*

Casus I. De Oblatione et Fructu Sacrificii Missæ

Hedwigis pia matrona quotidie pro filio suo nuper in duello occiso plura Sacra audit, et quot hebdomadis aliqua Sacra legi curat ex voto; postea experitur, Sacerdotem, cui stipendium pro Missis dederat, laborare fama; hinc multum angitur, an voto satisfecerit et an defunctus quidquam fructus ex Missis ab eo Sacerdote lectis perceperit.

408. Q. I. An Sacerdos impius, hæreticus aut excommunicatus possit valide Missam celebrare. ℟. *Affirmative. Ratio* est, quia consecratio, et oblatio est actus Ordinis, non Jurisdictionis: ergo, sicut nec per peccatum, nec per censuram, nec per degradationem potest tolli character Ordinis, sed tantum Jurisdictionis: ita nec per illa potest tolli potestas consecrandi et offerendi. Plura vide supra n. 54. et 265. Unde resolves, quod Hedwigis satisfecerit voto, quod defunctus potuerit percipere fructum ex Sacrificiis, etsi fuerint oblata a Sacerdote impio. Hedwigis tamen peccasset, si antecedenter scivisset, Sacerdotem in statu peccati esse sacrificaturum, et tamen ab eo petiisset legi Sacrum; quia sic fuisset cooperata peccato alieno. Vide dicta n. 88. et Trid. sess. 23. C. 4.

409. Q. II. An Sacrum ab impio Sacerdote lectum minus habeat efficaciæ, quam lectum a pio. ℟. Non habet minorem vim ex opere operato, sed tantum ex opere operantis. *Ratio primi* est: quia effectus Sacrificii tanquam ex opere operato proveniens est ab actione sacrificandi prout est actio Christi, tanquam principaliter offerentis, adeoque a quocunque offeratur, manet semper eadem actio, eademque hostia semper munda, et grata Deo. *Suar.* hic D. 79. sect. 8. *Ratio secundi*: quia effectus Sacrificii tanquam ex opere operantis proveniens dependet a Sacrificio, prout offertur a Sacerdote tanquam a persona privata, et suo, non Christi nomine orante, uti fieri solet in *Memento* Vivorum et Defunctorum: ergo sicut preces amici plus habent valoris, quam inimici: ita talis oblatio a Sacerdote impio facta hoc sensu vim minorem habet, quam facta a digno et rite disposito. Ita *Comm.*

410. Q. III. An ii, qui specialiter cooperantur ad Missam, etiam dici possint offerre Sacrificium, et an fructum possint applicare alteri. ℟. Ad *primum*. Fideles, qui specialiter cooperantur ad Sacrificium Missæ vel *physice* ut ministrantes, vel *moraliter* ut adstantes, aut pro Sacro stipendium dantes Sacerdoti, recte dicuntur offerre Sacrificium *mediate*, h. e. mediante Sacerdote offerente, ut patet ex verbis Missæ: *Offerimus tibi etc. Hanc igitur oblationem servitutis nostræ, sed et cunctæ familiæ tuæ etc. et omnium circumstantium ... pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt.* Duplici autem modo fideles possunt dici offerre: inprimis *generaliter*, prout omnes fideles sunt membra Ecclesiæ, cujus ministrum et legatum publicum agit Sacerdos: hoc sensu *Innoc. III.* l. 3. de Myster. Miss. C. 3. ait: *Non solum offerunt Sacerdotes, sed etiam universi fideles: nam quod specialiter adimpletur ministerio Sacerdotis, hoc universaliter agitur voto fidelium.* Deinde dicuntur specialiter offerre illi fideles qui modis prædictis cooperantur ad Sacrificium. Dixi supra, *quod adstantes etiam offerant*, intellige de iis, qui non tantum materialiter intersunt Sacro, sed moraliter, h. e. cum religiosa assistentia, attentione ac devotione; hi enim cum velint sua actione colere Deum, hoc ipso implicite cum Sacerdote volunt offerre Sacrificium ad cultum Dei, intenduntque finem et fructum Missæ, quamvis de hoc expresse non cogitent. *Suar.* hic D. 79. sect. 8. , *Laym.* L. 5. T. 4 C. 2. n. 17. et 18.

411. ℟. Ad 2. Ejusmodi cooperantes ad Sacrificium etiam possunt fructum applicare alteri. *Ratio* est: quia hoc Sacrificium de se est applicabile alteri ab offerente: ergo quicunque illud Deo offert, potest offerre pro altero. *Confirmatur* ex quotidiana praxi fidelium.

412. *Q* IV. An valide et licite fuerint oblata Sacrificia pro occiso in duello. ℟. *Ad primum*. Valide fuerunt oblata, ita ut occisus, nisi in peccato gravi decesserit, factus fuerit particeps valoris principalioris ex meritis Christi, cujus personam gerit Sacerdos. Sic juxta communiorem apud *Laym.* l. c. C. 2. n. 7. valide offertur Missa etiam pro excommunicato vitando: quia ea, quæ pure pendent ab institutione Christi, suntque immediatus actus Ordinis, non possunt ab Ecclesia impediri, quominus valide fiant; atqui valor Sacrificii pure pendet ab institutione Christi, et ejus applicatio est immediatus actus Ordinis: sic Ecclesia non potest unquam impedire, ne Sacerdos valide conficiat Sacramentum Eucharistiæ; quamvis hoc illi prohibere possit: ergo nec potest impedire, ne Sacrificium nomine Christi valide offeratur, quamvis actu prohibeat, ne pro excommunicatis non toleratis offeratur. Ideoque Sacerdos peccaret graviter, qui directe offerret Sacrificium pro excommunicato vitando; quia ageret contra gravem prohibitionem Ecclesiæ. *La Croix* L. 6. p. 2. n. 32.

413. Quid, si constet excommunicatum vitandum obiisse contritum? ℟. Nondum licet pro illo directe offerre Sacrum; quia licet sit contritus, non tamen est ab excommunicatione absolutus. Vide c. *a nobis*. de Sent. 28. Excomm. supra cit. Dixi, *non licet directe* etc. h. e. quatenus Sacerdos est minister Ecclesiæ, ei non licet pro illo sacrificare, nec recitare Collectas, sive orationes illas, quæ nomine Ecclesiæ sub Sacro recitantur; *indirecte* autem potest Sacerdos pro tali offerre, quatenus offert pro peccatoribus, imo tanquam persona privata potest illius meminisse in *Memento*.

414. ℟. *Ad secundum* cum *Sporer* T. 5. in quintum præcept. Decal. C. 2. n. 213. et Jansen. P. 2. cas. 93. n. 3. Probabile est, quod licite offeratur Sacrum pro occiso in duello, modo non constet eum in mortali obiisse; quia licet mortuus fuerit excommunicatus, non tamen fuit denunciatus tamquam vitandus, soli autem excommunicati denuntiati et non tolerati, aut notorii percussores Clericorum, et ut tales mortui, privantur suffragiis Ecclesiæ et orationibus in Missa: ergo. Vide *Navar. et Dianam* P. 5. T. 4. Resol. 192. Confirmat hoc *La Croix* L. 6. p. 2. n. 34. cum pluribus contra *Sot.*, *Avil.*, *Suar.*, *Vasq.*, *Bonac.*, *Azor* et alios, quod in *Extrav. Martini V.* in Conc. Const. *Ad evitanda*, concedatur communicatio cum excommunicatis toleratis etiam in sacris et divinis. *Nec obstat*, quod tales sint vere præcisi ab Ecclesia: propter hoc enim excommunicati non vitandi, quantum est de se, debent quidem abstinere a communicatione cum cæteris, et emanere e Missa, nec possunt petere Missas, vel suffragia communia; non tamen aliis ideo illicitum est cum illis agere, ut constat ex cit. Extrav. *Martini V.* neque Ecclesia ex parte sua est ab illis præcisa; ergo licite pro illis applicat Sacrificia. In praxi tamen solemnes Missæ prô ejusmodi defunctis non solent offerri.

415. Pro reliquis de fructu et applicatione Sacrificii *observa* I. An, et quomodo Sacrificium Missæ sit valoris infiniti, in Theologia Scholastica varie in utramque partem defenditur. Nobis pro praxi breviter sufficiat nosse, quod valor Missæ consideratus secundum substantiam, et sufficientiam ex parte rei oblatæ, ac principalis offerentis sit infinitus; sic enim idem est cum sacrificio crucis sola offerendi ratione diversa: atqui sacrificium crucis valore ac pretio est infinitum: ergo etiam Sacrificium Missæ; ideoque juxta *La Croix* l. c. n. 47. respectu duorum primorum effectuum, qui sunt Dei complacentia et solutio gratiarum, causat in actu secundo simpliciter infinite; quia Deus actu infinite sibi complacet in re oblata, et principali offerente, item in Missa pro gratiis redditur bonum actu infinitum. Si vero valor consideretur ex parte efficaciæ et effectuum aliorum, qui sunt remissio peccatorum

et impetratio donorum, item ex parte modi, quo applicatur, est finitus, causatque simpliciter finite. Alii brevius dicunt, valorem Missæ esse infinitum in actu primo, finitum vero in actu secundo. *Ratio* alia non est, nisi suprema Dei voluntas: Christus enim aliter non ordinavit, nec Deus acceptat Missam, nisi ad remissiones et impetrationes actu finitas; inde est, quod in Ecclesia multiplicentur sacrificia ad eandem rem impetrandam, et plura plus obtineant, quam unum. Rationes cur Deus ita voluerit, probabiles sunt: 1. ut hoc modo Sacrificium Missæ frequentaretur, sine quo stare Religio non potest: 2. ut in nobis excitaretur fervor et studium, ac pro mensura nostræ devotionis majorem vel minorem fructum perciperemus. Ita *Tournely* T. 2 Prælect. Theol. de Sacrif. Mis. A. 6. Vide *Sporer* l. c. a n. 257.

416. II. Sacrificium Missæ fructus, quos causat ex opere operato et vi actionis nomine Christi positæ, etiam confert infallibiliter, nisi illius pro quo offertur indispositio et indignitas, vel negligentia obstet; quia Christus ad hos fines id instituit: ergo et Deus ad eosdem fines oblatum acceptabit. Ita *Pasqualigus* q. 77. Addit *Becanus*: Et hoc ipsum per traditionem cognovimus. Illud autem Sacrificium est fructuosius, quod devotius legitur vel auditur, sive sit de Sancto sive de feria, sive in summo sive in alio altari, sive in paramentis rubris (h. e. de Sancto Martyre) sive in albis legatur: nam eadem semper est hostia, quæ offertur: ergo inæqualitas fructus tantum oritur ex inæquali dispositione illius, pro quo offertur. Per accidens etiam plus prodest Sacrum, quod legitur in altari privilegiato propter speciales indulgentias illi annexas. Missa *de Requiem* quoad fructum satisfactorium ex opere operato non plus prodest defuncto, quam alia; quia hic æqualis est per se loquendo in omni sacrificio: eatenus tamen plus prodest, quatenus Ecclesia per preces pro defuncto institutas et per Sacerdotem recitandas specialiter orat pro defuncto, quod non fit in alia Missa. Eodem modo per accidens plus prodest Sacrum solemne quam privatum, quatenus illud celebratur majore cum attentione, devotione et ornatu, et plurium ministrorum assistentia, quæ omnia redundant in majorem Dei cultum, adeoque in majus emolumentum fidelium.

417. III. Intentio applicantis debet ferri in personam determinatam, quamvis sit ignota: v. g. *Offero pro eo, qui dedit stipendium*: vel, *pro quo vult Superior legi Sacrum*: vel *pro quo exigit fundatio*: *pro maximo peccatore*; *pro anima maxime desolata* etc. His vel similibus modis fit applicatio ad determinatam personam *implicite*, quatenus generali termino, particulari tamen intentione, sufficienter determinatur persona in particulari. *Expresse* fit ista determinatio, quando nominatim exprimitur persona: v. g. *Offero hoc Sacrum pro Petro vivo aut defuncto.* Sufficienter non determinatur persona hoc modo: *Offero hoc Sacrum, ut Deus ipse alicui applicet*; quia ex institutione Christi Sacerdotis est Sacrificium applicare et determinare. *Sporer* l. c. n. 279. cum *Tamb.*, *Vasq.*, *et Pasqual.*

418. IV. Applicatio sub conditione præterita vel præsente facta valet, v. g. *Offero pro Andrea, si mortuus sit, vel ægrotet*; econtra non valet sub conditione futura; v. g. *Offero pro Petro, si stipendium daturus sit, vel si hoc anno moriatur. Ratio* est, quia ut applicatio valeat, debet conditio esse impleta quando datur fructus Sacrificii: atqui conditio futura tunc non est impleta quando fructus existit, neque est in potestate Sacerdotis suspendere fructum Sacrificii, hic enim necessario confertur, dum actu offert: ergo. Porro etsi speculative defendant aliqui cum *Corduba*, *Vasq.*, *et Pasqual.*, valere hanc applicationem: *Offero pro eo, quem Deus scit primo daturum esse stipendium, vel primo moriturum*; eoquod conditio non sit de objecto futuro, sed de scientia Dei actu existente: melius tamen id negant *Suar.*, *Coninck*, *Laym.* L. 5. t. 5. C. 2. n. 14.; quia scientia Visionis Dei dependet ab ejusmodi futuris contingentibus (ideo enim Deus scit a Petro oblatum iri stipendium, quia id libere oblaturus est): ergo conditio vere est de futuro. Addit *Suar.*

ideo vel maxime hujusmodi applicationem in praxi esse illicitam, quia est contra usum Ecclesiæ, et magnos abusus parere potest, si introducatur. *Bassæus*, V. Missa n. 4. ait talem applicationem prohibitam esse a *Clem. VIII.* cujus decretum postea promulgavit *Paulus V.* die 15. Nov. 1605.

419. V. Quando dubium est an ille pro quo offertur Missa, sit capax fructus Sacrificii, facienda est intentio conditionata, v. g. Offero hanc Missam pro hac anima; si hæc capax non sit, offero pro illa: si neque hæc capax sit, volo ut prosit mihi: vel, offero pro anima in purgatorio maxime derelicta aut liberationi proxima, aut Deo vel B. Virgini carissima; ex supposito, quod sit Missa gratuita: si vero Sacrum ex obligatione beneficii, vel stipendii legatur, facienda est intentio, ut si non prosit, pro quo petitur et offertur Sacrum, fructus cedat vel ipsi, qui petiit legi Sacrum, aut ei proxime conjunctis, vel quibus is maxime obligatus est, quia prudenter præsumitur, quod hæc sit implicita intentio fundatorum. *Sporer*, *Marchant.* Trib. t. 2. q. 2. Dub. 2.

420. VI. Si Sacerdos Missam applicet alii, quam cui Superior jussit applicari, applicatio quidem manet valida; quia, ut dictum est, applicare et consecrare sunt actus ordinis; illicita tamen est applicatio, et peccat talis Sacerdos contra obedientiam, et quidem graviter, si vel Superior applicationem graviter præcipiat, vel eam justitia exigat. *Jansen.* loc. cit. num. 7.

421. VII. Si quis Missam ex errore pro aliquo tanquam mortuo applicet, qui tamen adhuc vivit, adhuc prodest applicatio secundum fructum vivo, vel mortuo applicabilem: quia Deus, ut prudenter præsumitur, acceptat Sacrificium, fructumque confert pro exigentia necessitatis, et voluntatem interpretativam ejus, qui offert vel curat Sacrum. *La Croix* l. c. n. 216. Si quis tamen ex errore alium putans mortuum celebraret Missas, quas pro eo vere defuncto teneretur legere, non satisfaceret per hoc suæ obligationi, sed teneretur postea, quando vere mortuum experitur alias Missas pro eo celebrare. *Busemb.*

422. VIII. In Missa gratuita Sacerdoti licet fructum dividere, v. g. applicando fructum impetratorium Petro, satisfactorium Paulo, eucharisticum sibi; sic enim nemini fit injuria, illique fructus de se sunt divisibiles. *Gobat* T. 3. n. 141. ibid. n. 144. pro praxi statuit hanc regulam: Quoties non incumbit tibi obligatio offerendi Sacrum ad aliquam certam intentionem, toties potes separare fructus omnes, dividendo inter duos vel plures. Addit *Jansen.* l. 2. Cas. 93. n. 8.; Si tamen simpliciter alicui Missam etiam gratuitam promisisti, non limitando ad certum fructum, teneris ei omnes fructus, si capax sit, applicare, hoc enim intelligitur per promissionem absolutam; si vero ad certum finem tantum promiseris, v. g. in gratiarum actionem pro obtenta sanitate, poteris fructum impetratorium et satisfactorium tibi, vel alteri applicare. Idem observandum, si Superior jusserit legi Sacrum ad certum tantum finem. Econtra si obligeris ex stipendio vel fundatione, teneris totum fructum applicare danti, vel fundatori; si capaces non sint, eorum consanguineis, aut quibus maxime obligati sunt; ut dictum est n. 419 Vide *Sporer* Theol. Sacram. P. 2. C. 4. a n. 292.

423. IX. In die Commemorationis OO. Fidelium defunctorum pia consuetudo quidem habet, ut Missa applicetur omnibus animabus in purgatorio existentibus, id enim earum calamitas et nostra erga eas charitas postulat; gravis tamen obligatio non est dictæ applicationis faciendæ. *Tamb.* L. 3 Exp. sac. C. 3 §. 2. Missa celebrata in altari privilegiato pro defunctis, non suffragatur illis, nec satisfit indulto, nisi sit *de Requiem.* Ita *Busemb.* de Euch. dub. 2. ex Declar. Card. et *Diana*. *Pontas* vero V. Missa casu 38. ait attendendum esse ad verba diplomatis Pontificii circa indulgentias affixas altari, quod propterea vocatur privilegiatum: scil si expresse ibi fiat mentio Missæ *de Requiem*, per aliam Missam non obtineri effectum; secus, si non fiat expressa mentio: *Indulgentiæ enim tantum prosunt, prout verba sonant.*

424. X. Neo-Sacerdoti consecranti cum Episcopo non licet pro ea Missa accipere stipendium; applicatio enim est incerta, cum incertum sit an finiat cum Episcopo, et vere consecret. Si tamen offerens stipendium contentum se esse diceret quocumque demum fructu ex neo-Mystæ applicatione sibi proventuro, posset admitti stipendium, quia sic volenti non fieret injuria. Indignum tamen videtur in praxi, ut neo-Mysta alteri bis circumstantiis cedat fructum, quem ipse sibi deberet applicare, ut eo dignior sit Sacerdotio. Applicatio Missarum, quas Episcopus neo-Presbyteris legendas injungit, juxta *Rubricas* est libera, excepta Missa pro defunctis. Ita *Jansen.* l. c. n. 44. ubi addit, quod illæ tres Missæ injunctæ ad summum obligent sub levi peccato. De hoc alibi.

425. XI. Psalmi et preces in Missali ante Missam præscriptæ non sunt sub gravi obligatione recitandæ, cum ipsum Missale eas nonnisi *pro opportunitate* Sacerdotis præscribat recitandas. Idem sentiendum de precibus post Sacrum ibid. expressis. Communem autem intentionis formulam (*Ego volo celebrare Missam etc.*) *Gregorius XIII.* ex eo maxime commendatam voluit, quod cuilibet Sacerdoti eam dicenti concesserit quinquaginta annorum indulgentias.

Casus II. De stipendio Missæ.

Hermannus ex pingui Beneficio se liberaliter sustentans, nihilominus admittit frequens stipendium pro Missa, sæpe etiam duplicatum, dicens se non tantum applicare partem specialem petenti, sed etiam specialissimam, quam alii Sacerdotes sibi soleant reservare. Alias cum non posset satisfacere suis obligationibus, pauperi Sacerdoti præbet medium capitellum pro Sacro ad intentionem petentis legendo, alterum medium sibi reservans. Denique cum ex vertigine capitis sentiret se ineptum fore ad legenda ulterius Sacra, unicam eamque ultimam pro omnibus, a quibus acceperat stipendium, et quibus jurato promiserat, offert Missam: suæ tamen obligationi plene satisfacturus plures simul consecrat hostias, unam earum huic, alteram alii applicans, juxta morem quorundam Sacerdotum græcorum.

426. *Q.* I. An Hermannus liberaliter ex Beneficio se sustentans licite admiserit stipendia pro Missa, ad quam non tenebatur alio titulo. ℟. *Per se loquendo* affirmative: quia Sacerdoti ministranti ex justitia debetur alimentum, per accidens autem est quod Hermannus aliunde possit vitam suam honeste sustentare. Ita *Tournely* in prælect. Theol. Tom. 4. de Euch. Q. ult. a. 12. ubi, postquam graves rationes dubitandi attulit, deinque subdit: Sed opinio contraria, scil. nostra sententia prævaluit, quæ non improbat, ejusmodi Sacerdotes stipendia percipere. Dixi, *per se loquendo*: quia propter scandalum, si quod ejusmodi Sacerdos dives in populo adverteret, potius deberet a frequentiore stipendii admissione abstinere. Item si hic esset finis primarius, cur Missam legat, ut pecuniam accipiat, non esset excusandus a peccato, quia esset formalis avaritiæ species: confirmat hoc *Pontas* ex opusc. 65. de officio Sacerdotis, quod tribuitur *S. Thomæ*, ubi ita habetur: *Non potest Sacerdos illa intentione*, scil. unica et principali, *celebrare vel officiare, ut ex hoc pecuniam consequatur, quia peccaret mortaliter.*

427. *Q.* II. An licite admiserit duplicatum stipendium propter applicationem fructus specialis et specialissimi. ℟. *Negative*: patet ex proposit. 8. ab *Alex. VII.* damnata. *Ratio* est, quia omnino incertum est, an possit fructus specialissimus alteri applicari: ergo debito ex justitia certo non potest satisfieri solutione incerta. *Viva* in cit. propos. *Duarte V.* Missæ stipendium n. 405. absolute respondet, hunc modum sapere injustitiam et simoniam, eo quod defraudetur conferens stipendium et accipiatur pretium pro re spirituali

428. *Neque dicas* 1. Licet pro eadem Missa accipere duplex stipendium, alterum pro præsentia sive officiatura, alterum pro applicatione sacrificii: ergo a pari. ℟. D. ant. Si offerens stipendium pro officiatura exprimat quod contentus sit sola præsentia (v. g. ut talis locus specialiter honoretur), vel si id ex circumstantiis clare possit argui, licet accipere dicto modo duplex stipendium C. Si id non exprimat, nec aliunde clare colligatur N. ant. In nostro casu non potest præsumi, quod offerens sit contentus illo fructu specialissimo, simulque incertum est, an possit illi applicari.

429. *Nec dicas* 2. Potest accipi duplex stipendium, si Petrus petat solum impetratorium, Paulus vero solum fructum satisfactorium: ergo a pari. N. cons. Disp. est. Petrus et Paulus clare id petunt; ergo aliud non volunt, sed constat eos unico fructu esse contentos; ergo etiam non fit ipsis injuria: si enim certe non constaret de hac expressa voluntate Petri et Pauli, etiam non liceret in dato casu accipere duplex stipendium, sicut in primo casu. Accedit, quod certius constet hos fructus esse divisibiles, quam quod fructus specialissimus alteri possit applicari: ergo. *Viva* l. c.

430. *Ex his resolves*, quod is, qui petit Missam ad obtinendam sanitatem ægroti, vel pro defunctis non debeat tantum censeri velle unicum fructum sacrificii, ita ut alteri concedat alium fructum applicari, sed communiter pro stipendio dato implicite petit omnem fructum specialem, quem potest vi sacrificii obtinere. Ita *Duarte* l. c. n. 407.

431. At si stipendium ab uno acceptum sit tenue, nonne licet ab alio tantum accipere, quantum sufficit ad justum stipendium, et unica Missa utrique satisfacere? ℟. Non licet: ita constat ex declaratione s. Congreg. ad decretum *Urbani VIII.* super celebratione Missarum facta. In decreto expresse præcipitur: *Ut ubi plura stipendia quamvis incongrua, et exigua collata fuerint, tot Missæ celebrentur, quot ad rationem attributæ eleemosynæ præscriptæ fuerint.* Postea s. Congreg. ad tertiam quæstionem: *An cum Ordinarius præscripserit eleemosynam congruam juxta qualitatem loci, personarum ac temporum, Sacerdotes accipientes stipendium minus congruum teneantur Missas illis ab offerente præscriptas celebrare*; respondetur absolute: *Teneri. Ratio* est, quia Sacerdos primo admisit minus stipendium pro applicatione totius Sacri minus stipendium offerenti; ergo ex justitia tenetur stare pacto: imo licet non expresse promiserit, accipiendo tamen tale stipendium, hoc ipso tacite pro tota applicatione consensisse merito censetur. Præterea ex contraria sententia multa incommoda possent oriri; facile enim quisque sibi persuaderet, se ea premi paupertate, ut possit onera Missarum ad rationem stipendii congrui reducere, et passim Missæ pro stipendiis incongruis promitterentur, præsertim hoc tempore in tanta Sacerdotum copia, qui pro modico stipendio celebrant, unoque renuente non deficiat alter. Ita *Lugo* D. 20. de Euch. S. 2. *Viva*, et alii passim post resol. s. Congr. contra *Thom.*, *Tambur.*, *Laur.*, *de Peyrinis*, et alios.

432. *Q.* III. An Hermannus licite satisfecerit per alium, collato illi minori stipendio, alia parte stipendii sibi reservata. ℟. *Negative*: patet 1. ex decreto *Urbani VIII.* mox citato, ubi ita habetur: *Ac similiter omne damnabile lucrum ab Ecclesia removere volens, prohibet Sacerdoti, qui Missam suscepit celebrandam cum certa eleemosyna, ne eandem Missam alteri, parte eleemosynæ sibi retenta, celebrandam committat.* Patet 2. ex propos. 9. *ab Alexand. VII.* damnata.

433. At nonne licet accipere pinguius stipendium, idque in aliquo loco pro consuetudine congruum, et Missam curare celebrari in alio loco, ubi Missæ leguntur pro minori stipendio? ℟. *Negative*, ut patet ex decreto *Benedicti* XIV. dato Romæ 30. Junii 1741. de stipendio Missæ. Decretum ita incipit: *Quanta cura adhibenda sit*: ubi sub finem ita præcipit universis Patriarchis, Primatibus, Metropolitanis, Archiepiscopis et Episcopis: *Per*

edictum in vestris Diœcesibus proponendum, affigendumque universis notum facite, quemcumque, qui eleemosynas seu stipendia majoris pretii pro Missis celebrandis, quemadmodum consuetudines vel synodalia statuta exigunt colligens, Missas, retenta sibi parte earundem eleemosynarum seu stipendiorum acceptorum, sive ibidem sive alibi, ubi pro Missis celebrandis minora stipendia seu eleemosynæ tribuuntur, celebrari fecerit, laicum quidem seu sæcularem, præter alias arbitrio vestro irrogandas pœnas, excommunicationis pœnam, Clericum vero sive quemcunque Sacerdotem, pœnam suspensionis ipso facto incurrere, a quibus nullus per alium, quam per Nos Ipsos, seu Romanum Pontificem pro tempore existentem, nisi in mortis articulo constitutus, absolvi possit.

434. Q. IV. An in nullo casu liceat retinere partem sive excessum justi stipendii. ℟. Lucri gratia id nunquam licitum est. Excipit tamen *Duarte* l. c. n. 413. et seq. 1. *Si omnino sponte et ex mera liberalitate* condonetur excessus justi stipendii ab eo, cui traditur Missa celebranda. 2. Si certo constet justi stipendii excessum datum esse non intuitu Missæ celebrandæ, sed intuitu personæ, quia est amicus vel pauper; adde, si etiam prudenter censeatur offerens æque contentus esse, si alius Sacerdos legat Sacrum petitum. 3. *Ex Declarat. S. Congreg.* supra cit. *ad dub.* 7. possunt Administratores Ecclesiæ pro paramentis, candelis, hostiis, vino etc. valorem expensarum ex eleemosynis pro Missis subtrahere, si Ecclesia non habeat aliunde reditus sufficientes pro illis expensis; ita tamen ut nihilominus tot Missæ celebrentur, quot constitutæ fuerint ab offerentibus stipendia. 4. Juxta *Declarat. S. Congreg.* cit. respons. ad 8. potest Beneficiarius, cui liberum est Missam per alium celebrare, alteri congruam eleemosynam tribuere (nisi in fundatione aliter cautum sit) et beneficii fructus sibi retinere. *Ratio* est, quia talis beneficiatus non accipit stipendium Missæ singulare vel manuale, sed totam massam redituum, ut intentam a fundatore sustentationem; ergo fit dominus redituum cum obligatione fundatas Missas legendi per se, vel per alium.

435. *Q.* V. An et quomodo peccaverit Hermannus, offerendo unicum Sacrum pro iis, a quibus stipendium pro pluribus Sacrificiis acceperat, et quibus promiserat plura Sacra. ℟. *ad primum*: peccavit graviter contra justitiam, ut patet ex decreto *Urbani VIII.* hucusque cit. ubi ita habetur: *Sacra Congregatio sub obtestatione Divini Judicii mandat ac præcipit, ut absolute tot Missæ celebrentur, quot ad rationem attributæ eleemosynæ præscriptæ fuerint, ita ut alioquin ii ad quos pertinet, suæ obligationi non satisfaciant, quin imo graviter peccent et ad restitutionem teneantur*: atqui nullus tenetur ad restitutionem, nisi contra justitiam peccet: ergo. ℟. *etiam ad secundum*; ratione promissionis peccavit contra fidelitatem; quia omnis promissio spontanea ab altero acceptata de re licita et possibili obligat in conscientia promittentem. Eodem modo peccat contra fidelitatem, imo simul contra religionem, si quis promittat promissione juramento firmata alicui danti stipendium, quod sacrificium pro ipso tantum sit oblaturus, et illud idem pro alio offerat. Vide propos. 10. ab *Alex. VII.* damnatam. Dixi, *simul contra religionem*: virtus enim religionis exigit, ut vota et juramenta impleantur: ergo qui promissionem juramento firmatam non implet, peccat simul contra religionem: præterea si tempore promissionis juratæ animum implendi non habuerit, fuit etiam perjurus. *Duarte* l. c. n. 420.

436. *Si dicas*: Hermannus in unico Sacro plures tamen hostias consecravit, et pluribus applicavit; ergo videtur satisfecisse. ℟. N. cons. quia in uno eodemque Sacro licet plures simul consecrentur hostiæ, unica tamen consecratione, et per modum unius consecrantur: ergo nonnisi unicum fit sacrificium: atqui ex dictis non licet pluribus acceptis stipendiis per unam Missam satisfacere: ergo.

437. *Porro resolves* I. Qui unum tantum Sacrum offert pro Petro, cui liberaliter et jurato promiserat duo, peccat tantum venialiter; quia damnum illud spirituale, quod patitur Petrus, est leve: gravitas enim vel levitas in tali casu desumitur a facilitate habendi ejusmodi bonum spirituale; atqui Sacrum, quo privatur Petrus facile potest haberi erogando julium, capitellum, vel medium florenum, et levis res censetur, si promissum capitellum negetur; ergo. Ita *Viva* hic n. 5. cum *Sanch.* Nec ex eo grave peccatum est, quod jurato promiserit; probabilis enim est sententia, quod juramentum promissorium in materia levi non obliget graviter, dummodo tempore promissionis adfuerit animus implendi promissionem. Aliud foret, si quis ex voto debeat legere Sacrum; in hoc enim casu gravitas desumitur ex cultu, qui Deo exhibetur per Sacrum: *ergo* cum talis cultus sit materia gravis etiam omissio Sacri ex voto debiti est grave peccatum. *Viva* l. c. cum *Tambur*. Juxta eosdem omittens Sacrum unum debitum ex justitia peccat graviter, quia alter graviter et quidem rationabiliter est invitus, quod Sacro privetur, quo indiget in gravi necessitate. Omissio tamen restitutionis stipendii accepti v. g. capitelli propter omissam Missam debitam ex justitia, regulariter censetur esse peccatum veniale ex parvitate materiæ.

438. *Quæres*: An etiam detur obligatio gravis restituendi ex omissione Missarum sponte ac mere liberaliter promissarum. ℟. Qui cum *Cajetano* et *Sa* docent fidelitatem per se nunquam obligare graviter, eo quod nullus liberaliter promittens se graviter obligare velit ad promissum servandum, consequenter docent nullam dari obligationem gravem restituendi ex omissione Missarum mere liberaliter promissarum. Communior tamen sententia est (ut ait *Duarte* l. c. n. 422.) quod ad obligationem gravem restituendi ex dicta omissione requiratur quantitas quadruplo major, ita ut si in materia justitiæ quantitas gravis obligans ad restitutionem essent v. g. tres Missæ, in materia fidelitatis requirantur duodecim.

439. II. De obligatione Parochorum applicandi Missas pro parochianis suis *Trid.* sess. 23. C. 1 de Reform. ait: *Cum præcepto divino mandatum sit omnibus, quibus cura animarum commissa est, oves suas agnoscere et pro his sacrificium offerre*: ergo Parochi officio suo non satisfaciunt, si illis diebus quibus subditi tenentur audire Missam, legant quidem Missam, eam tamen pro accepto stipendio alteri applicent. Tridentinum enim non ait Curatos teneri *coram illis*, sed *pro illis* sacrificium offerre, hoc est applicare, et quidem non tantum fructum generalem, quia hic debetur a quolibet Sacerdote etiam non Curato toti Ecclesiæ: ergo. *Confirmatur* hæc sententia (quam *Reiffenst.* in L. 3. Decr. t. 41. n. 22. ob repetitas declarationes Cardinalium vocat plane certam contra *Laym.* et alios) *a Bened XIV.* in Commentario de Sacrif. Missæ Sect. 2. §. 56. ubi de hac applicatione diserte ait: *In qua quæstione S. Congregationis semper ea fuit sententia, eum, qui curam animarum habet, teneri Missam applicare populo omnibus Dominicis, et Festis diebus ex præcepto, sive Parochus sæcularis sit sive Regularis, sive amovibilis sive non (nam et qui amovibilis est, animarum curam habet), sive congruam habeat sive non, illudque duntaxat S. Congregatio concedit Parocho, si pauper sit, ut etiam die festo applicare possit Missam ei, qui sibi eleemosynam dederit, dummodo celebret in Parochia, ne populus Missa careat, et alio die per hebdamadam Missam celebret et populo applicet loco ejus, quam applicare debuerat Festo illo die, cum eleemosynam accepit.* Idem Pontifex in litteris Apostolicis: *Cum inter*, T. I. Bull. ejusd. pag. 366. ad cunctos locorum Ordinarios per Italiam constitutos, datis Romæ 19. Aug. 1744. contrarias applicationes verborum Tridentini vocat *inanes et frivolas interpretatianes.* In eod. Comment. cit. ad quæstionem, an ii Curati, qui pingues habent reditus, teneantur singulis diebus Missam applicare pro parochianis, respondet: *Censemus declarare, Nobis abunde satisfactum fo-*

re . 1 . *dum ii*, *qui animarum curam exercent*, *sacrificium Missæ pro populo celebrent atque applicent in Dominicis*, *aliisque per annum diebus festis de præcepto*. Ibid. §. 68. resolvit, *eum qui habet onus Missæ quotidianæ*, *teneri unam duntaxat applicare in festo Nativitatis Jesu Christi*, *nisi forte institutor diserte jusserit tres Missas sibi eo die applicari*.

440. III. Si permittant rubricæ, sub veniali legenda est talis Missa, qualis petitur, v. g. *de Requiem*: quia ob orationes speciales plus prodest defunctis. Si per rubricas non sit licitum legere talem Missam, qualis petitur, legenda est a rubricis præscripta, per quam obtinetur omnis indulgentia, quæ obtinetur per Missam *de Requiem* in altari privilegiato, ut declaravit *Alex. VII.* 5. Aug. 1662. et *Clem. IX.* 23. Sept. 1669. Dixi *sub veniali*: quia alias non implet quoad modum intentionem petentis, cum tamen supponatur posse sic implere: quia tamen satisfacit quoad substantiam aliam legendo, quæ tamen substantialiter eadem est, hinc graviter non peccat.

441. IV. Si quis accipiat stipendium, ut celebret in certo loco (v. g. ad statuam miraculosam, vel in sacello, ut populus habeat Missam) vel certo tempore, v. g. die sabbati ad honorem B. V. M.; ita ut locus et tempus per se intendantur, non potest retineri stipendium, nisi Missa legatur tempore et loco præscripto, quia dans stipendium alias censetur esse graviter invitus, nec velle aliter a se abdicare dominium. *Jansen.* P. 2, cas. 93 n. 23. Secus, si tempus et locus primario et per se non intendantur. Ibid. n. 29. cum *Pign.* t. 9. Cons. 80. ait: Si plures Missæ celebrentur in altari, ubi est Corpus alicujus Sancti, ita ut Missæ ibidem constitutæ difficulter legi possint, licet eas legere in ara vicina; quia idem est fructus Sacrificii et cultus Sancti, qui est finis fundationis, nec fit mutatio fundationis aut intentionis, sed interpretatio; imo eleemosyna sub tacita conditione acceptari censetur, si Missæ in loco petito commode legi possint.

442. V. Qui ex Beneficio obligatus est ad quotidie, vel sæpius per hebdomadam celebrandum, impeditur autem morbo vel alia de causa non voluntaria, non tenetur per alium officio satisfacere, vel Missas neglectas postea compensare, si impedimentum brevi, v. g. una, altera ve hebdomada, aut uno mense, ut putat *Lugo*, duraret. *Ratio* est prudenter præsumpta fundatorum voluntas, eo quod domini temporales ob brevem infirmitatem non soleant quidquam detrahere de mercede famulorum. Secus, si diutius duraret impedimentum *Laym.* L. 5. T. 5. C. 3. n. 7., ubi tamen pro regula addit: *Arbitror imprimis spectandam esse cujusque Ecclesiæ constitutionem vel consuetudinem*: *nam explicare modum ac rationem satisfaciendi fundatorum voluntati*, *ad Prælatum Ecclesiæ pertinet*.

Casus III. De abruptione et interruptione Missæ.

Henricus celebrans, *dum canit præfationem*, *advertit tumultum populi*: *mox sacristanus accurrit*, *monetque Henricum*, *quod Cain miles Abelem studiosum in templo lethaliter vulnerarit*. *Henricus nihilominus pergit in sacrificio*: *post consecrationem denuo monetur ut absolvat vulneratum*, *quem e templo in vicinam domum deportarant*.

443. *Q.* I. An liceat abrumpere Missam jam inchoatam, et an Henricus debuerit abrumpere Missam, quando sub præfatione audivit lethaliter in templo, in quo ipse celebrabat, Abelem esse vulneratum.

Ante ℟. *Adverte*. Missa dicitur abrumpi, quando celebrans plane cessat ab inchoata jam Missa: *interrumpi* vero dicitur, quando interponit aliam actionem ad Missam non pertinentem, et postea complet Missam inchoatam. Jam ℟. Ad *primum*. Abrumpere Missam cœptam *sine causa* est peccatum mortale, quia est gravis irreverentia *Prob.* ex c. *nullus* 57. de Consecrat. dist. 1. Causæ abrumpendi licite sunt 4. *Si Ecclesia violetur ante Canonem* (pol-

luitur autem Ecclesia 5 modis juxta dicta P. 1. n. 468.) *dimittatur* h. e. *abrumpatur Missa: si post Canonem non dimittatur.* 2. *Si timeatur incursus hostium, vel alluvionis, vel ruina loci ubi celebratur, ante consecrationem dimittatur Missa, post consecrationem vero Sacerdos accelerare poterit sumptionem Sacramenti, omissis omnibus aliis.* Ita *Missale* de defect. circa Miss. occur. §. 8. n. 2. 3. Ibid. n. 3. *Si Sacerdos ante consecrationem graviter infirmetur, vel in syncopem inciderit aut moriatur, prætermittitur Missa: si post consecrationem Corporis tantum, ante consecrationem Sanguinis, vel utroque consecrato id accidit, Missa per alium Sacerdotem expleatur ab eo loco ubi ille desiit, et in casu necessitatis etiam per non jejunum.* Plura ibid. 4. Affirmat quidem *Laym.* l. c. C. 7. n. 2. cum *Azor.*, *Henriq.* et aliis, si Episcopus, Dux, vel processio populi adveniat, quos integram Missam audire deceat, fas esse hoc casu (ea supposito, quod non adsit alius Sacerdos celebraturus) Missam a capite inchoare, si oblatio nondum facta fuerit. *Illsung.* tamen cum aliis hic n. 108. dicit expedire ut nihil repetatur; eo quod ipsa inconvenientia repetitionis satis excuset ab suditione partis ante offertorium; post offertorium enim absque dubio præstat pergere. 5. Si excommunicatus non toleratus Missæ interesse præsumat et expelli nequeat, dummodo Missæ canon necdum cœptus sit. *Laym.* l. c. Præterea vide dicta supra num. 346.

Ex his patet ℟. ad *secundum*, quod Henricus percepta publica violatione templi debuerit abrumpere Missam.

444. *Q.* II. An et quando liceat interrumpere Missam. ℟. Licet in sequentibus casibus: 1. quidem ex nota praxi licet interponere Ordinationem, et concionem; et hæc interruptio fit ante offertorium. 2. Licet interrumpere etiam post consecrationem ad dandam moribundo absolutionem etiam extra Ecclesiam, de quo casu citat *Laym. Zambranum* ita disserentem: *Potest Sacerdos Missam inchoatam etiam post consecrationem relinquere, servante* h. e. *custodiente interim aliquo sacram Eucharistiam* (vel ut ait *Jansen.* P. 2. cas. 94. n. 7. interim sacræ species sunt reponendæ intra Sacrarium) *et secum deferat aliquam hostiam consecratam et Extremam Unctionem ad infirmum, et audita ejus confessione , et data Eucharistia et Extrema Unctione ... revertatur ad perficiendum Sacramentum.* Addit *La Croix* L. 6. P. 2. n. 248.: Ante consecrationem potest tantisper relinqui Missa, ut ministretur Viaticum vel Extrema Unctio, quamvis moribundus receperit alia Sacramenta, puta, si jam sit absolutus a peccatis: idem fieri potest post consecrationem, si moribundus sit in templo, aut si sit in vicinia, saltem si Sacerdos adhuc indutus paramentis eo accedat. Similiter ait *Zambranus, et Henriq.* quod sacrificantem ab altari recedere oporteat ad infantem morti vicinum baptizandum in Ecclesia. Dixi, *ante consecrationem*: juxta *Laym.* enim l. c. si Sacramentum infirmo ab Ecclesia remotiore ministrandum non sit tantæ necessitatis, v. g. si Eucharistia per modum Viatici ministranda sit ei, qui jam ante confessus fuerat, tunc non decet sacrificium post canonem cœptum exutis sacris vestibus derelinquere, secus si non sit confessus, ut dictum est; quia necessitas in tali casu excusat ab omni irreverentia. Ex his patet, quod Henricus post consecrationem ad moribundum absolvendum potuerit ac debuerit interrumpere sacrificium.

445. Pro resolvendis casibus de loco sacrificii (præter casus n. 403. exceptos) causæ ob quas celebrare licet in loco non sacro super altare tamen portatile sunt sequentes. 1. *Necessitas*, v. g. si Ecclesia sit diruta vel combusta, ut patet ex c. *concedimus* 30. de Consecrat. Dist. 1... 2. Item si in solemni festo templum non capiat populum, potest erigi altare ante templum. *Schmalzgrueb* L. 3. tit. 40. n. 8. Si tamen hoc prævideat Parochus, tenetur, si possit, petere ab Ordinario facultatem celebrandi extra Ecclesiam; quia hæc facultas non censetur data nisi pro casu improviso.

446. *Q.* I. An liceat hoc tempore passim celebrare in mari sine Apostolico indulto juxta n. 403. Respondet *Bened XIV*. Sect. 2 de Sacrif. Miss. §. 51. Apostolico opus esse privilegio, neque satis esse privilegium altaris mobilis, quo continetur clausula *in loco honesto ac tuto*, quæ mari non convenit, adeoque peculiare privilegium oportere impetrari a Pontifice: addit ibid. per Sedis Apostolicæ, quæ nunc invaluit, praxin sublatam esse disputationem. Porro ait privilegium non dari nisi sub his conditionibus: 1. ut tutum sit navigium ac longe absit a litore, tranquillumque sit mare: 2. ut celebranti adsit etiam alter vel Sacerdos vel Diaconus, qui, si quis cooriretur motus quo periculum esset ne calix everteretur, possit manu tenere calicem.

447. *Q.* II An vi decreti Clementis XI., *Nonnulli Episcopi* (quo statuitur quod nec ipsis Episcopis liceat extra domum propriæ habitationis, in domibus laicis, etiam in propria Diœcesi, erigere altare, ibique Missam celebrare sive celebrari facere) nequidem Episcopus dispensare possit, ut legatur Sacrum in privatis ædibus in altari portatili pro solatio infirmi. ℟. Probabiliter id potest Episcopus, tum quia decretum non loquitur de casu necessitatis aut infirmitatis, tum quia post emanatum decretum ita habet consuetudo et praxis in nostris partibus. *Jansen.* P. 2 cas. 94. n 9.

448. *Q.* III. An sit discrimen inter pollutionem et execrationem Ecclesiæ. ℟. cum *Tournely* in Prælect. Theol. Tom. 2. de Euch. t. 14. *Affirmative*: nam polluta Ecclesia etiam polluuntur altaria ibi existentia, neque potest pollui altare, quin polluatur Ecclesia, in qua altare pollutum existit: at vero execrationem Ecclesiæ, combustis aut destructis ejus parietibus, non sequitur execratio altarium, quæ illæsa manent, sicut nec altari per fractionem execrato Ecclesia execratur. De violatione templi vide P. I. n. 468. et seq.

449. *Q.* IV. Quandonam altare censeatur suam consecrationem amittere. ℟. Altare tum fixum tum portatile amittit suam consecrationem per enormem seu notabilem fractionem, qualis censetur, cum in nulla parte altaris confracti calix cum hostia secure ac decenter judicio viri prudentis reponi possit, ut explicat *Tourn.* l. c. Altare fixum etiam amittit suam consecrationem, si a loco suo sine sua basi fuerit semotum. *Confirm.* utrumque in c. *quod in dubiis* 3. L. 3. Decret. tit. 40. de consecr. Eccles. Vestes sacræ censentur execratæ, si ita fuerint dilaceratæ, ut ad usum ad quem primo ordinatæ fuerant ineptæ reddantur, non vero si attritæ reficiantur, vel nova pars assuatur. Partes avulsas a re consecrata non licet adhibere ad privatos laicorum usus. Calix execratur per confractionem, imo si foramen exiguum in fundo cuppæ acceperit. Sulet calix post novam inaurationem passim denuo consecrari, vel saltem ablui aqua benedicta.

450. *Q.* V. Quid faciendum ut in Ecclesia violata iterum liceat celebrare. ℟. Cum in Ecclesia execrata sive polluta sacrificare, sepelire et verbum divinum facere, ob gravem prohibitionem Ecclesiæ, grave sit peccatum, prius reconcilianda est illa juxta formam in Rituali præscriptam, et quidem, si fuerit consecrata, ab Episcopo reconciliari debet, sicut de jure solius Episcopi est consecrare Ecclesias. Vide c. *proposuisti* 4. L. 3. Decret. tit. 40. ubi de violata Ecclesia dicitur: *Manente Ecclesia et altari, ipsa reconciliari poterit per aquam cum vino et cinere benedictam.* Ibid. c. *aqua* 9. prohibetur, ne fiat talis reconciliatio per simplices Sacerdotes. Affirmat tamen *Jansen.* l. c. n 15. quod Abbates, et Superiores Regulares, etsi non possint consecrare, possint tamen vi privilegii a *Leone X.* Fratribus Minoribus concessi *solemni benedictione benedicere ejusdem ordinis Ecclesias, cœmeteria, capitula et oratoria.* Vi ejusdem privilegii possunt iidem Superiores, etiam aqua per eos benedicta, præsertim in locis remotis, ubi Episcopum aquam benedicentem per duas dietas adire non possunt, Ecclesias pollutas reconciliare (dieta continet viginti milliaria Italica, seu 4. vel 5. Germanica): vide etiam Compend. Privil. Soc. Jesu. V. *Ecclesia* §. 2. Paulus III. in Bulla: *Licet debitum*, con-

cessit Missionariis in locis remotissimis degentibus, ut *calices*, *altaria*, *cœmeteria*, (*si Episcopus*, *qui ea faciat*, *Catholicus inibi non adsit*) *benedicere*, *ac profanatas Ecclesias reconciliare possint*. Benedictio Ecclesiæ, differt a consecratione per hoc, quod non fiat per inunctionem chrismatis, sicut consecratio, sed per aspersionem aquæ lustralis et certas preces. Benedictionem Ecclesiæ, cœmeterii, paramentorum delegare potest Episcopus etiam simplici Sacerdoti, non vero consecrationem, quia est actus ordinis Episcopalis, unde solus Summus Pontifex simplici Sacerdoti eam facultatem potest concedere. Denique si polluitur Ecclesia, quæ prius non fuit solemniter consecrata, sed solum benedicta vel auctoritate Episcopi ad cultum divinum non per consecrationem deputata, tunc potest a quovis Sacerdote per aspersionem solius aquæ lustralis ordinariæ reconciliari (addit *Jansen.* ex *Laurenio*) etiam non petita ab Episcopo licentia, puta, si facile adiri non possit. Vide c. fin. L. 3. Decr. tit. 40. de consecr.

451. *Q.* VI. An post *Trid.* et *Decret. Clem. VIII.* Regularibus adhuc liceat vi suorum privilegiorum erigere privata oratoria et capellas domesticas in monasteriis ac cellis infirmorum, in villis ubi Religiosi resident. ℞. *Affirmative*; quia Tridentinum solum loquitur de domibus privatis seu locis profanis, quo nomine non comprehendi solent domus Religiosorum. Tale privilegium etiam post Trid. concessit Societati Jesu *Gregor. XIII.* in Bulla: *Decet Romanum Pontificem*, ab anno 1575.; vide *Lezana*, *Azor. Reiffenst.* L. 3. tit. 41. num. 19. ibid. n. 12. addit, quod in dictis oratoriis, et capellis Monasteriorum aut Collegiorum privatis, si a Superioribus benedicantur et ad cultum divinum duntaxat deputentur, possint etiam alii Sacerdotes sæculares legere, laici audire Missam atque satisfacere præcepto Ecclesiæ, non item in cella privata alicujus Religiosi, eoquod oratoria, non vero cellæ privatæ censeantur esse loca sacra, hoc ipso quod oratoria non cellæ a Superiore sint benedictæ.

452. De rubricis breviter cum *Busemb.* nosse hic sufficiat: si quis violet rubricam, quæ spectat ad essentiam vel quasi essentiam Missæ, vel si nullam plane servet, peccat mortaliter, v. g. si quis omittat oblationem hostiæ vel calicis, vel infusionem modicæ aquæ. Nihilominus circa omissionem etiam intra canonem etiam levitatem materiæ excusantem a gravi peccato defendunt graves AA. cum *Escobar*, v. g. si quis omittat *Gloria*, *Credo*, vel in Canone nomen alicujus Sancti, vel ea, quæ in festis præcipuis interponuntur inter *Communicantes*, vel infra actionem etc. Non licet regulariter aliquid in Missa interponere contra ritum præscriptum, ita ut si quid notabile interponatur, peccetur mortaliter: leve tamen aliquid ex devotione secreto orare, non censet esse mortale *Tamb.*, *Bonac.*, et *Busemb* Plura de rubrica, ritibus, cæremoniis, ordine et modo legendi Missas passim invenies apud *Gavant.*, *Lohnerum*, præsertim in egregio opere *Bened. XIV.* de Sacrif. Missæ, ubi etiam sect. 2. §. 48. vide quid sentiendum sit de *Missa sicca* sive nautica, quæ fit sine Canone, consecratione et sumptione. Præstat legere resolutiones ejusdem *Bened. XIV.* de Sacrificio Missæ ex Sect. III. De Sacrif. Missæ.

Casus IV. De scrupuloso Sacerdote.

Hugo Sacerdos scrupulosus mox sub Sacro diu hæret cum variis nutibus capitis, gesticulationibus etc. iterum, iterumque formans intentionem: Volo celebrare Missam: non volo, volas, volare, sed volo, vis, velle. *Mox sub consecratione bis, terque verba repetit, quæ putat non sufficienter fuisse prolata: subinde ob unam alteramve orationem, ut putat, omissam diu immotus hæret, nescius an ultra debeat pergere.*

453. *Q.* I. Quid primario servandum sit a Sacerdote scrupuloso circa celebrationem Missæ. ℞. cum *La Croix* L. 6. p. 2. n. 190. Sæpe perpendat gravissima motiva deponendi scrupulos in sacrificio: 1. quod propter scrupulos nec

devotius, nec attentius legat Missam, sed impediat magis tum devotionem, tum attentionem: 2. quod vel hærendo, vel signa scrupulorum manifestando inhonoret hanc divinissimam actionem, quam ponit non tantum nomine, sed in persona Christi: 3. quod pariat apertum scandalum populo, imo etiam ejus devotionem turbet etc. 4. Proponat sibi alios Sacerdotes pios ad doctos, quants cum auctoritate ac devotione soleant celebrare etc.

454. *Q.* II. Quid observandum sit Hugoni laboranti circa intentionem. ℟. Assuescat ante Missam recitare: *Ego volo celebrare Missam etc.* postmodum in Missa non cogitet deliberate de renovanda intentione, et nequidem interne dicat: *Ego volo celebrare*, sed certus sit, hoc ipso quod timeat ne non habeat sufficientem intentionem, se habere sufficientissimam, ut ait *Suar.* et *Gobat.* t. 3. n. 787. Non nitatur proprio judicio, sed communi sententiæ doctorum ac piorum virorum, *Pasqual.*, *Gobat*, *Bosco* et plurimorum, scil. vix possibile esse, ut Sacerdoti ratione utenti, et alicujus conscientiæ desit sufficiens intentio saltem virtualis, directa et exercita. Vide dicta n. 60. Credat viris doctis *Henriq.*, *Regin.*, *Tambur.*, quod intentio non revocetur per distractiones breves, multo minus per involuntarias anxietates etc. Vide supra n. 28.

455. *Q.* III. Quid observandum Hugoni anxio de verbis consecrationis perperam prolatis. ℟. 1. Certus sit, quod *nimia* solicitudo recte proferendi formam, causa sit non proferendi recte. 2. Ideo assuescat verba consecrationis non altius dicere, quam reliqua, quæ secrete dicuntur. 3. Si forte ob cautum, vel orationem populi, vel turbationem, se non audierit verba proferentem, non repetat quidquam; hoc ipso enim quod moverit linguam et organa vocis, ut alias solet movere homo secrete loquens, imprudenter timet ne nunc non satis expresserit verba, imo si Sacerdos se ipsum deberet audire, sæpe altius sonantibus organis, instrumentis ac vocibus musicorum ad invidiam musicorum deberet clamare. 4 Assuescat verba pronunciare immote et continuate, absque ullo nutu capitis, sine timore, sine vi halando super hostiam vel in calicem; hæc enim irreverentiam sapiunt in ipso etiam colloquio cum hominibus. 5 Meminerit ex dictis num. 24 25. 26. 31. 35. 36. etc. quod mutilatio raro invalidet Sacramentum

456. *Q.* IV. Quid sit agendum Hugoni anxio de defectibus in Missa commissis. ℟. Servet regulam *P. Gobat* in Exper. t. 3. n. 777. quod defectus, qui non sunt circa substantiam Missæ, non sint supplendi, adeoque si commisso defectu jam longe progressus sit, nihil supplendo audacter pergat, etiamsi actio vel oratio timeatur omissa in canone, tum quia suppletio vix fiet sine nota, tum quia invertetur ordo Missæ. Ita *La Croix* l. c. num. 534. cum s. Th. ubi addit: Si omisisti *Gloria* vel *Credo*, et aliquantulum es progressus, non est repetendum. Plura vide ibidem. Denique in omnibus animose sequatur monita Confessarii.

ARTICULUS III. *De obligatione audiendi Missam.*

§. I. *Principia practica de auditione Missæ.*

457. *Principium I. Omnes fideles usum rationis habentes tenentur singulis diebus dominicis ac festis audire Missam, et quidem integram.* De hoc præcepto c. *Missas* 64. de consecrat. Dist. 1. desumpto ex C. Agathensi ab anno 506. ita habetur: *Missas die dominico sæcularibus audire speciali ordine* (alii legunt ordinatione) *præcipimus; ita ut ante benedictionem Sacerdotis egredi populus non præsumat; qui, si fecerint, ab Episcopo publice confundantur. Tournely* l. c. de Euch. Art. 15. ait, fideles non tantum ex præcepto ecclesiastico teneri Sacrificio Missæ interesse, sed etiam ex jure naturali et divino; hoc sensu, *jure naturali*: quia dictante natura Sacrificium Deo debemus tanquam supremo domino rerum omnium et summo be-

nefactori nostro; inde est quod a mundi primordiis Sacrificium Deo fuerit oblatum. Cum igitur in Religione Christiana post Sacrificium crucis aliud non sit Sacrificium proprie dictum præter Missæ Sacrificium, satis patet quod ipsa dictante natura profitentes Religionem Christianam teneantur modo in hac Religione præscripto cum Sacerdote offerre Missæ Sacrificium. 2 *Jure divino*, hoc sensu; quia, quod ipsa natura suggerit tanquam necessarium ac debitum Deo obsequium, hoc ipsum etiam imperat jus divinum. Quod Christus hanc legem naturalem offerendi Deo Sacrificium determinaverit ad Sacrificium Missæ, satis patet ex eo, quod in Religione Christiana post Sacrificium crucis nullum aliud Sacrificium stricte ac proprie dictum reliquerit præter Sacrificium Missæ. Dixi: secundo *tenentur* scil. sub gravi obligatione; quia præceptum est de re gravi, et communis fidelium consensus eam gravitatem fatetur. Dixi tertio: *integram Missam*, ut patet ex c. cit. Ideoque peccat mortaliter, qui omittit partem notabilem; venialiter vero, qui exiguam et non notabilem omittit.

458. *Princip. II. Ad satisfaciendum huic præcepto non sufficit præsentia mere materialis sive corporalis et physica, qua quis adsit ut brutum vel res inanimata, sed requiritur etiam moralis sive humana et religiosa, qua quis adsit ut homo præditus ratione cum attentione ad mysterium et intentione colendi Deum. Ratio* est: quia hoc ipso quod Ecclesia declaret, audiendo Sacrum sanctificandos esse dies dominicos, ac festos, nonnisi piam ac devotam præsentiam intendit: ergo. Præterea cultus divinus, quem Ecclesia hic præscribit, ex se plus exigit, quam solam præsentiam materialem. *Confirm.* ex communi sensu fidelium et doctorum consensu. Porro *attentio* ad moralem præsentiam requisita alia est *interna*, qua quis actu advertit et animum applicat ad ea, quæ in altari a Sacerdote peraguntur, sive ad mysteria, quæ per actiones significantur: alia *externa*, quæ in hoc consistit, quod præsens Sacro non ponat actionem externam cum attentione interna incompossibilem. Sufficere attentionem externam defendunt *Tamb.*, *Less.*, *Laym.*, *Lugo* D. 22. sect. 2. n. 27., *Dicast.* D. 8. n. 100., ita ut præcepto ecclesiastico satisfiat, modo externæ distractiones caveantur, sive tales actiones, quæ internam attentionem impediant. Rectius juxta communiorem, ut ait *La Croix* L. 3. p. 1. n. 650. requiritur attentio interna saltem talis, ut quis dici possit religiose assistere sub externa specie colentis Deum, ita ut si quæratur ex tali homine, quid agat, saltem cum veritate possit affirmare, quod vel attendat ad Sacerdotem, vel mentem habeat elevatam ad Deum, quamvis subinde distractionem patiatur. *Ratio* est: quia illa attentio externa, qua quis solo corpore assistit Sacro, mente autem et quidem voluntarie ad omnia objecta aliena evagatur, nullo modo videtur posse dici attentio externa directa ad cultum divinum. Accedit, quod exclusio omnis attentionis internæ valde incongrua videatur sanctitati Religionis Christianæ: ergo etiam contraria menti Ecclesiæ. Ex iisdem rationibus requiritur intentio colendi Deum, quia Ecclesia per Missam præcipit Dei cultum. Sufficit autem saltem intentio implicita; explicitam habet, qui intendit, audire Sacrum, vel qui vult satisfacere præcepto ecclesiastico de audienda Missa. Implicitam vero 1. qui adit templum volens facere officium Christiani. 2. Qui solet interesse Missæ tanquam rei sacræ sive ad cultum divinum pertinenti. 3. Qui non habet intentionem contrariam præsumitur habere sufficientem implicitam. Vide *La Croix* l. c. n. 635. cum *Suar.*

459. *Princip.* III. Ab auditione Missæ excusat I. *impotentia* non tantum physica, sed etiam moralis. Hoc titulo excusantur 1. incarcerati: 2. ægroti: 3. reconvalescentes, præsertim ex consilio prudentis Medici vel Confessarii, dum exitus prudenter timetur esse nociturus: 4. timentes notabile damnum sive in honore, sive in bonis fortunæ: 5. distantes a templo uno milliari, vel secundum alios, una hora, habita tamen ratione personæ et auræ: 6. custodes

domus, ubi unica tantum legitur Missa: 7. commorantes inter hæreticos, quamdiu justam ibi commorandi causam habent. Vid. P. I. a n. 255.

460. II. Excusat *charitas.* Sic excusatur assistens ægroto, qui alias destitutus esset auxilio: item qui aliter impedire nequit grave malum sive damnum proximi corporale sive spirituale. Vide P. I. n. 688. 690. 691.

461. III. Excusat *officium* 1. Milites in custodiis. 2 Pastores gregum. 3. Laborantes in tusoriis, quando labor ante diem festum interrumpi nequit. 4. Matres assistentes infantibus etc.

462. IV. Excusat *consuetudo.* Sic excusantur mulieres post partum consueto tempore se domi continentes.

§. II. *Resolvuntur Casus.*

Casus I.

Juliana nimis delicate educans proles suas nonnisi aura optime favente permittit, ut filiæ 8. 9. *et* 10. *annorum diebus dominicis intersint Sacro; cum tamen iisdem facile permittat, etiam aura non favente, visitationem domorum longe distantium: filium vero licet surdum, mutum et cæcum ad Sacrum quæcunque demum aura sit jubet duci; Scrupulus mihi, inquit mater, oriretur, nisi filius satisfaceret Ecclesiæ præcepto.*

463. Q. I. An filiæ matris Julianæ ratione ætatis jam fuerint obligatæ ad audiendam Missam. ℞. *Affirmative*: quia post septimum ætatis annum regulariter censentur sufficientem habere rationis usum ad satisfaciendum præcepto audiendi Missam; præsertim cum Julianæ filiæ in casu ponantur satis promptæ et alacres ad frequentes visitationes.

464. Q. II. *Qua igitur ætate, quo anno parvuli incipiunt obligari hoc præcepto?* Respondet *Laym.* in genere: quando ad eum rationis usum pervenerunt, ut bonum a malo sufficienter discernere, Deum orationibus et votis colere, atque etiam mortaliter peccare possint. Alii cum *Bonac.* de Euch. q. ult. n. 8. *Azor.*, *Toleto*, *Suar.*, *Sanch.* L. 1. Mor. c. 12., *Tannero* statuunt, pueros et puellas obligari expleto septennio, quia tunc communiter præsumuntur habere sufficientem rationem; quod affirmavi P. I. n. 208. *Gobat* tamen T. 5. n. 313. plus temporis pro maturitate sufficiente in pueris rusticorum concedit.

465. Q. III. An filius Julianæ surdus, cœcus, mutus fuerit obligatus ad audiendam Missam. ℞. *Negative*: quia talis nec scire potest, quid sit Missa, consequenter nec habere sufficientem intentionem, nec attentionem. Si quis tamen esset tantum cœcus, vel tantum mutus aut surdus, teneretur audire Missam; quia adhuc potest sufficienter instrui, hanc actionem esse Dei cultum, et moraliter potest assistere. Vide *P. Gobat* tr. 5. Theol. Exper. n. 29. Excusantur etiam perpetuo amentes juxta dicta P. I. n. 209.

466. Porro hic resolves I. Sacerdos, qui non celebrat die dominico aut festo, tenetur et ipse audire Sacrum. Si alius celebraturus desit, tenetur ipse celebrare, ut Missam audiat: quia tum tenetur audire et legendo audit Missam, neque hoc medium est extraordinarium: qui autem tenetur ad finem, tenetur ad media ordinaria. *La Croix* L. 3. p. 1. n. 614. Quid autem, si talis Sacerdos *sit in statu peccati mortalis?* ℞. Si habeat copiam Confessarii, tenetur prius confiteri. Quid, *si non habeat copiam Confessarii?* Respondet *Gobat* l. c. n. 44. quod debeat omittere Sacrum, quia in tali casu præceptum audiendi Missam cedit præcepto confitendi; *probet autem se ipsum homo, et sic de pane illo edat.* Quid iterum, *si Confessarius distet spatio mediæ horæ, an hic Sacerdos deberet ad illum excurrere?* Respondet *Gobat* l. c. n. 44. *affirmative*, ut vel alterius Sacerdotis Sacrum audiat, vel de-

fectu hujus ipse per confessionem se disponat ad legendum Sacrum; quia distantia horæ mediæ non est causa legitime excusans ab audiendo Sacro.

467. II. Infideles nondum baptizati, quamvis catechumeni, non tenentur hoc præcepto, quia necdum sunt ingressi Ecclesiam per baptismum; ergo nec sunt subditi. *Bonac.* Disp. 4. q. ult. punct. 11. n. 9. Hæretici, quia sunt excommunicati, jubentur emanere, in Germania tamen non peccant adeundo, quia non sunt denuntiati. *La Croix* L. 3. p. 1. n. 613.

468. III. Parentes tenentur mittere liberos suos ad audiendum Sacrum, quando incipiunt obligari hoc præcepto. Consulendum iisdem, ut assuefaciant liberos suos Sacra frequentare, etsi nondum obligentur, modo in iis appareat usus rationis: hoc enim Christianam pietatem decet. In ea autem ætate constituti qua res divinas nullo modo apprehendere, neque in templo quiete decenterque contineri possunt, domi relinquantur, ne alios graviter turbent, et illos ipsos qui eos solent adducere, ab attentione et devotione impediant. *Stoz* L. 1. P. 3. q. 3. n. 244.

469. IV. Obligatio audiendi Sacrum est affixa diei et cum die festo exspirat: hinc qui die dominico aut festo Sacrum omisit audire, non tenetur postero die defectum supplere. *Dicast.* de Sacrif. Miss.

470. V. Hoc præceptum tantum se extendit ad dies dominicos et festivos communiter receptos in Ecclesia, et approbatos a Summo Pontifice pro aliqua Diœcesi. Dies autem festus non potest institui a Principe sæculari, neque ab Episcopo sine consensu Cleri et populi, juxta c. *conquestus* ult. de Feriis; potest autem ab Episcopo cum consensu Cleri institui festum unicum proprium Diœcesis, v. g. festum Patroni tutelaris, ad quod servandum etiam tenentur Religiosi exempti. *Trid.* sess. 25. C. 12. de Regul. Potest etiam populus consentiente Episcopo vovere festum, ad quod obligantur etiam posteri, non vi voti quod erat personale, sed ex præcepto Episcopi approbantis et præcipientis tale festum, possetque pro media tantum die institui, in qua mane esset obligatio ad Missam et ad abstinendum a servilibus, non item post meridiem. *La Croix* l. c. n. 619. In die Cinerum, die Commemorationis Fidelium defunctorum, festo s. Marci, feria 6 6. et sabbato hebdomadis sanctæ, item in diebus rogationum non est obligatio audiendi Missam; quia non sunt vere, sed quasi festa. *La Croix* ib. n. 629.

CASUS II. De Missa integre audienda, et de præsentia audientis.

Julius liberiori vitæ deditus, ut citius ad suos commilitones veniat, diebus dominicis duas partes Missæ, imo quatuor simul a diversis celebrantibus audit; festo Nativitatis nonnisi unico Sacro interest; alias audit duas Missas successive, primam a canone usque ad finem, alteram ab initio usque ad canonem. Præterea diebus festis frequentissime post Evangelium, modo venit ad offertorium, et, ne sero veniens ab aliis explodatur, reliquas Missæ partes audit stans extra templum nec videns nec audiens Sacerdotem.

471. Q. I. An Julius satisfecerit præcepto audiendo plures partes simul a diversis celebrantibus. ℟. *Negative*: patet ex propos. 53. ab *Innocentio XI.* damnata. *Ratio* est juxta *Caramuel*, *Kugler*, *et* alios; quia hoc modo facile eluderetur præceptum Ecclesiæ: posset enim uno quasi momento Missa audiri, si plures Sacerdotes simul, v. g. primus Epistolam, secundus Evangelium, tertius Oblationem, quartus Consecrationem, alii cæteras Missæ partes persolverent. Addit *Viva* in dict. propos. n. 2. non posse dici, quod una Missa moraliter integra audiatur, si simul audiantur duæ vel plures Missæ partes: quia Missa ex natura sua constat ex partibus successivis: ergo si simul audiantur plures partes, non auditur una Missa integra, ne moraliter quidem.

472. Q. II. An Julius satisfecerit in festo Nativitatis Christi, unam tantum audiendo Missam. ℟. *Affirmative*: quia de tribus audiendis non extat præceptum. *Bonac.* l. c. cum *Navar.*, *S. Antonino* et communi. Suadet tamen singularis fidelium devotio, ut nisi obstet impedimentum tres audiantur.

473. Q. III. An Julius satisfecerit præcepto audiendo duas diversarum Missarum partes successive. ℟. Probabilius non satisfecit: quia partes diversarum Missarum nullam inter se habent connexionem, nec una cum altera tanquam ad unum Sacrificium constituendum coalescit, sed quælibet ad suum Sacrificium complendum ordinatur: ergo præcepto Ecclesiæ hoc modo non satisfit, utpote quæ præcipit unius Sacri auditionem, non duas duorum medietates. Ita *Stoz* l. c. n. 247. cum *Coninc*, *Tamb.*, *Fagund.* et aliis. Contra *Bonac.* et *Laym.* qui L. 4. T. 6. C. 3. n. 4. ait, quod talis peccet venialiter eoquod quidem satisfaciat præcepto quoad substantiam, non tamen quoad modum et perfectionem.

474. Q. IV. An Julius peccaverit mortaliter quoties venit ad Missam post Evangelium. ℟. Excusat quidem *Laym.* l. c. n. 3. cum *Nav.* et *Suar.* a peccato mortali illum, qui, dum post Evangelium lectum venit, reliquam Missam audit usque ad Evangelium s. Joannis inclusive: quia licet hæc valde notabilis pars sit quoad durationem, non tamen est notabilis quoad partium principalitatem, et per ultimum Evangelium videtur compensari primum neglectum; adeoque juxta hanc sententiam Julius *per se* loquendo non peccavit graviter, sed venialiter. Alii tamen multi apud *Bonac.* l. c. n. 16. affirmant partem jam notabilem esse usque ad Epistolam inclusive. Ex varietate sententiarum pro praxi nemini suadendum est, ut studio negligat hanc primam partem usque ad offertorium, cum certum sit quod saltem peccetur venialiter; consuetudinariis vero dicendum est quod sub gravi peccato teneantur deponere consuetudinem sero veniendi, tum quia sapit contemptum hujus partis quoad durationem saltem valde notabilis, tum quia se exponunt periculo negligendi partem quoad substantiam notabilem. Ideo supra dixi, *per se* loquendo: si enim Julius studio non corrigat sero veniendi consuetudinem a gravi peccato excusandus non est. Denique si talis consuetudo excusaretur, tepiditas plurimis persuaderet præcepto satisfieri, modo quis intersit Missæ a tempore consecrationis.

475. Ex his porro resolve 1. Non peccat mortaliter, qui adest ab initio Missæ vel saltem ab Epistola, et manet usque ad sumptionem inclusive. 2. Si quis ad afferendum aliquid necessarium ad Missam egrederetur e templo ad locum remotum, qui non communicat cum templo, v. g. ad domum Parochi, et emaneret per notabile tempus, aut negligeret actionem substantialem, v. g. consecrationem utramque, probabilius juxta *La Croix* l. c. n. 645. contra *Leand.* et *Dicast.* non audiret Missam; quia corporaliter non maneret præsens, nequidem moraliter: hinc si posset, teneretur aliam audire Missam: si autem non posset, excusaretur a peccato propter necessitatem rei adferendæ. Si vero iret ad sacristiam aliquid allaturus, aut ad campanile tacturus campanas sub elevatione, censeretur manere moraliter præsens, quia hæc loca communicant cum templo, cum sint quasi aliquid templi. Eodem modo loquere de ministrantibus in Sacro solemni, qui modo ex officio recedunt ab altari, modo iterum accedunt: horum enim tota actio ordinatur ad ipsum Sacrificium, nec penitus egrediuntur e templo.

476. Q. V. An satisfaciat huic præcepto, qui audit Sacrum stans extra templum, nec videns, nec audiens Sacerdotem. ℟. Satisfacit si sit conjunctus aliis, faciatque cum illis unam moraliter multitudinem et se illis conformet, cum illis flectat, surgat, percutiat pectus etc. *Ratio* est, quia non tantum is, qui physice est præsens, sive qui reipsa existit in templo in quo Missa celebratur, sed etiam ille qui moraliter ibi existere censetur ob talem distantiam, quæ juxta prudentum æstimationem reputatur pro nulla, vel mo-

dica, satisfacit præcepto; quia talis adhuc moraliter est in loco ubi Missa offertur, potestque dici unus eorum, qui circumstant et cum Sacerdote offerunt Sacrificium. *La Croix* L. 3. p. 1. n. 639 Ibid n. 643. resolvit quod non satisfiat præcepto, si habitans e regione templi e fenestra domus suæ videat altare et Sacerdotem celebrantem; quia si excommunicatus hoc modo audiret Sacrum e domo vicina, non ideo peccaret, neque Sacerdos ideo teneretur desistere a Missa: ergo recte colligitur quod ex communi judicio talis non censeatur moraliter præsens. *Gobat* quidem in Exper. t. 5 n. 171. et seq. contrarium affirmat, modo interjecta platea non sit nimis lata, *et quid est aliud*, ait, *audire Sacrum devote, quam spectare devote sacrificantem?* Ex hac autem ratione etiam posset dici audire Sacrum, qui longissime distans a templo per tubum opticum devote spectaret sacrificantem. Vide *Diana* P. 4. t. 4. resol. 154, *Laur.* de Portel, *Filliucium* Tom. 1. t. 5. C. 7. n. 209. qui nobiscum tenent contra *Gobat*, et alios.

477. De attentione adde sequentia I. Attentio interna est triplex. 1. Alia ad verba et actiones Sacerdotis: hæc ex fine bono et objecto bona est. 2. Alia ad sensum et mysteria, quæ per verba et actiones significantur: hæc melior, quia conjunctam habet majorem devotionem et congruit institutioni hujus Sacrificii. 3. Alia ad Deum per preces et meditationes adorandum, laudandum et colendum: hæc communior est. Quælibet ex his sufficit ad satisfaciendum præcepto audiendi Missam: quia per quamlibet sufficienter applicatur animus ad cultum divinum per Sacrificium intentum; nec a rudibus perfectissima aut perfectior applicatio potest requiri. Hinc frustra sibi timet, qui attente orans actualiter non attendit ad offertorium, consecrationem aut sumptionem, nec obstant breves et involuntariæ distractiones, quominus quia præcepto satisfecerit, tum quia per has præcedens intentio et attentio non retractatur, sed manet virtualiter, tum quia non est in nostra potestate evitare omnes involuntarias distractiones. *S. Ambros.* L. de fuga sæc. C. 1.

478. II. Qui scribunt, vel pingunt, vel attente legunt librum profanum aut novellas per notabilem partem Missæ, non audiunt Missam, quia hæ actiones ex se ita occupant animum, ut cum illis attentio interna ad res sacras non sit compossibilis. Multo minus audiunt Missam, qui per notabilem partem vel per totum Sacrum dormiunt, vel confabulantur, aut talia agunt, ut nequeant (moraliter loquendo) attendere ad cultum divinum: quia hi omnes carent attentione externa et interna. *Illsung.* t. 5. n. 158., *Pasqual.*, *Gobat.* Si tamen ista fiant interruptim, ita ut non tollant penitus attentionem internam ad Sacrificium, quamvis illam minuant, peccatur tantum venialiter, secluso graviore scandalo. Vide *Suarez* hic Disp. 88. Sect. 3. enucleate de his disserentem.

479. III. Musici audiunt Sacrum, dummodo præmissa intentione subinde attendant ad id quod in ara geritur: nam cantus vel lusus eorum directe refertur ad Dei cultum, nec per se tollit sufficientem advertentiam. Vide *Less.* in Auct. V. *Missa* cas. 3.

480. IV. Qui sub Missa se præparat ad confessionem, vel persolvit pœnitentiam injunctam, sufficienter audit Missam, quia sufficienter una cum his piis actionibus potest attendere. An satisfaciat is, qui sub Missa per longum tempus confitetur, variant AA. *Regin.*, *Castropal.*, *Less.*, *Gobat n.* 258. contra *Bonac.*, *Tambur.*, *Dicast.* et alios: affirmant absolute quod talis confitens satisfaciat, quia ex supposito habet intentionem audiendi: adest corpore, quia confitetur in templo: assistit moraliter, quia præsens est humano et religioso modo: sufficienter potest attendere, et licet forte actu non attendat, actione tamen pia occupatur et censetur cum sacrificante et circumstantibus Deo cultum exhibere. Hæc sententia favet illis, quibus non licet per negotia pluribus Sacris interesse. Hine in praxi suadet *La Croix* l. c. n. 655. ut, si confessio prævidcatur longior, potius fiat extra Missam, vel si possit

fieri, alia Missa audiatur, vel si nonnisi sub Sacro quis possit confiteri, saltem sub offertorio, consecratione, et communione conetur aliquam attentionem habere ad Missam.

481. De loco, ubi Missa audienda, observat *Suarez* hic D. 88. sect. 2. cum *Nav.*, *Sylv.*, *Turrecrem.*, *S. Antonino* et aliis, quod satisfaciant fideles audiendo Missam extra propriam Parochiam, eoquod consuetudo ecclesiastica ita habeat, per quam jus antiquum, si quod fortasse de hac re fuit, abrogatum censetur. Adde privilegia Regularium: sic *Leo X.* per Bullam: *Exponi nobis*, 3. Decemb. 1518. concessit Minoribus, ut audientes Missas in eorum Ecclesiis, dominicis aliisque festivis diebus, non contempto proprio Sacerdote parochiali, satisfaciant præcepto Ecclesiæ, nec in aliquam labem peccati mortalis pœnamve propterea incurrant. Vide Compend. Privil. Soc. Jesu verbo *Missa.* §. 2. *Paulus III.* per Bullam: *Licet debitum*, anno 1549. concessit, ut omnes et singuli Christi fideles, cujuscunque conditionis existant, qui verbi Dei concionibus seu prædicationibus Patrum Societatis Jesu, in Ecclesiis ubi ipsi concionabuntur, interfuerint, Missas et alia divina officia audire et ecclesiastica sacramenta ibidem recipere, libere et licite valeant, nec ad id ad proprias Parochiales Ecclesias accedere teneantur. Idem confirmavit *Clemens VIII.* anno 1592. 21. Decem. decreto misso in Belgium, qood incipit: *Significatum nobis fuit*: ubi ita: *Præsenti decreto sancimus, licere sæcularibus, Christique fidelibus universis libere Missas diebus dominicis et aliis majoribus festis audire in Ecclesiis tam Fratrum Prædicatorum, quam aliorum Mendicantium, nec non etiam Collegii Societatis Jesu, juxta illorum privilegia et antiquas consuetudines, dummodo id in contemptum Ecclesiarum Parochialium non faciant: et tam dictis Fratribus Prædicatoribus et Presbyteris dictæ Societatis, quam aliis privilegiatis prædictis, quibus id a Sede Apostolica indultum est, idoneis tamen et ab ordinario approbatis, peccata sua, etiam Quadragesimali et Paschali et quovis alio tempore, confiteri licite posse, dummodo tamen sæculares Christi fideles Sacramentum Eucharistiæ die festo Paschalis Resurrectionis in propria parochia ab eorum Parocho sumant.*

482. Quæ sint observanda circa Missas in oratoriis privatis, vide *La Croix* L. 3. P. 1. a n. 626. et L. 6. P. 2. a n. 262, vide etiam dicta superius n. 451. Juxta *Gavant.* P. 1. tit. 20 ex Declar. s. Congreg. 17. Nov. 1607. in oratoriis sæcularium non licet celebrare festis Nativitatis Christi, Epiphaniæ, Paschatis, Pentecostes, Annunciationis, Assumptionis, Apostolorum Petri et Pauli, et omnium Sanctorum. Quando tamen tale oratorium concessum est propter infirmitatem, non est exceptio ullius festi solemnioris ratione personæ infirmæ, quæ Ecclesiam accedere non potest. *La Croix* L. 6. p. 2. n. 71. Porro probabilius solus privilegiatus, ejusque domestici satisfaciunt præcepto Missæ, quando diebus dominicis ac festis in suo oratorio privato Missam audiunt; quia privilegium pro his solis datum esse, satis manifeste colligitur ex communi clausula: *Volumus autem qui non sunt de familia, non censeantur liberi ab obligatione audiendi Missam in Ecclesia. Confirm.* ex declaratione *Clem. XI.* ab anno 1704. Ad familiam autem pertinere censentur pater, mater, nurus et gener, uxor, filii, filiæ, nepotes et alii per lineam rectam descendentes et manentes sub regimine parentum et cohabitantes cum privilegiato, item ejus servi et ancillæ. Unde sequitur quod alii hospites et advenæ non satisfaciant præcepto, qui in tali oratorio privato audiunt Missam. Vide *Pasq.* q. 659., *Gobat* T. 5. n. 255., *Illsung.*, *Jansen.* P. 2. cas. 95. n. 14. contra *Azor. Henriq.*, *Palao*, *et Burgh.* Cent. 3. cas. 60. ubi, resolvitur quod quilibet assistens Sacro in tali oratorio satisfaciat præcepto Ecclesiæ. Juxta communem satisfaciunt etiam extranei audiendo Missam in oratoriis Episcoporum, Regularium (ut dictum est n. 451.), Hospitalium, Sodalitatum; quia cum istæ domus non sint privatæ, nec eorum oratoria censentur esse privata.

De causis excusantibus ab audiendo Sacro vide P. I. n. 17. 18. 202. 203. 211 queis resolutionibus adde sequentes.

483. I. Servi et ancillæ propter illos labores vel ministeria excusantur ab audiendo Sacro, quæ secundum communem æstimationem et vivendi modum sunt necessaria et incompossibilia cum auditione Sacri, qualia ministeria sunt educere vel custodire gregem, domum, infantem etc. Neque peccant domini, qui talia injungendo impediunt auditionem Missæ, quia est moralis necessitas horum ministeriorum: si vero non sint necessaria, vel possint differri in aliud tempus peccant domini impedientes auditionem Missæ, famuli vero si sine gravi incommodo detrectare non valeant, excusantur saltem pro aliquot vicibus: si tale impedimentum non necessarium foret continuum, tenerentur dominum deserere. *Suar.* de Euch. D. 88 Addit *Palao* T. 22 punct. ult.; Si famuli vel ancillæ cum mediocri vigilia vel molestia possent prævenire, tenerentur prævisum impedimentum præveniendo tollere.

484. II. Excusantur itinerantes, qui bona fide putant se in aliquo loco ubi transeunt, Sacrum reperturos quod audiant, et postea non reperiunt. Pariter excusantur cursores, nautæ, aurigæ, aliique iter facientes, qui die festo jam in via constituti, si Missam audiendo diu deberent morari, aut propterea magnas expensas facere aut negligere commodam occasionem longi itineris, v. g. socios, cum ipsi viam ignorent vel pericula metuant; alias tenentur ad Missam, antequam iter aggrediantur, vel in itinere, ubi facilis datur occasio audiendi. Ita *Stoz* L. 1. P. 3. q. 3. n. 260. cum *Bonac*.

485. *Quæres* hic, an excusatus die dominica a Missa teneatur domi persolvere preces, quas alias sub Sacro recitat. ℟. Ad preces quidem determinate non tenetur: satis probabiliter tamen ex sententia *S. Augustini* serm. 251. de temp. non sufficit sola omissio operum servilium, sed requiritur cultus Dei positivus, quo dies Domini sanctificetur: *Observemus*, ait s. Doctor, *diem dominicum, et sanctificemus illum .... qui vero hoc non potest*, publice in Ecclesia, *saltem in domo sua oret, et non negligat Deo solvere votum et reddere pensum servitutis suæ*. Aliis placet affirmare, quod si quis legitime impeditus sit ab auditione Sacri, abstinere a servilibus ea intentione, ut colatur Deus qui in sabbato quievit, sufficiat.

CAPUT IV. *De Sacramento Pœnitentiæ.*

ARTICULUS I. De actibus Pœnitentis.

§. I. *Prænotanda.*

486. I. Pœnitentia dicta est a *pœna* sive *pœnæ tenentia*, eoquod non tantum consistat in agnitione peccatorum commissorum et proposito ea non amplius committendi, sed etiam in dolore animi se ipsum affligentis vel punientis, vel ob mala commissa, vel bona omissa. Nec vox græca μετάνοια solam resipiscentiam significat, sed etiam dolorem ex facto antea perpetrato una cum seria emendatione, uti hanc vocem explicat *Petrus Mintert* Minister in *Heerle* in suo Lexico græco-latino. Ipsa s. Scriptura, et ss. Patres, dum de Pœnitentia loquuntur, mentionem faciunt doloris, afflictionis et pœnæ. Sic *Joelis* 2. *Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejunio et fletu et planctu.* Et *Jobi* ult. *Idcirco me ipsum reprehendo et ago pœnitentiam in favilla et cinere.* Notissima est sententia *S. Ambrosii* relata in C. 1. Dist. 3. de Pœnit. *Pœnitentia est mala præterita plangere et plangenda iterum non committere.* Eadem est mens *S. August.* in L. de vera et falsa Pœnit. ut refertur c. 4. ibid. *Pœnitentia est quædam dolentis vindicta, puniens in se quod dolet commisisse.* Alias etiam Pœnitentia dicitur *compunctio cordis*, juxta illud *Ps.* 4. *In cubilibus vestris compungimini.* Alias vocatur *contritio* juxta *Ps.* 50. *Cor contritum et humiliatum Deus non despicies.*

487. II. Pœnitentia sumitur 1. pro virtute. 2. pro Sacramento. Sumpta pro virtute est virtus moralis infusa, disponens peccatorem ad dolorem et detestationem peccati a se commissi, quatenus est offensa Dei, et ad efficax propositum vitandi peccatum et satisfaciendi divinæ justitiæ. Ita *Antoine* Tr. de Pœnit. *Offensa* activa in genere est læsio seu irritatio voluntatis alterius, qua nimirum aliquis alteri motivum seu jus præbet ad displicentiam, aversionem vel iram. Passiva vero est ipsa displicentia, aversio, ira vel odium adversus offendentem. *Injuria* in genere est læsio injusta juris alterius rationabiliter inviti. Ita *Sporer* P. 3. C. 1. Sect. 1. n. 4. Dixi 1. est *virtus*: virtus enim est habitus electivus secundum rectam rationem: atqui recta ratio exigit, ut quis de malo commisso doleat, illudque detestetur et ad meliorem frugem se convertat, et si quem læserit, ei satisfaciat: ergo. Dixi 2. *moralis*: quia non habet Deum pro objecto immediato ac formali, sed satisfactionem ipsi debitam. Vide de hoc *S. Th.* 3. P. q. 85. a. 3. ad 1. Dixi 3. *infusa*: virtus enim naturalis et acquisita non disponit ad justificationem, nec tendit ad reconciliandum hominem cum Deo, sed requiritur virtus supernaturalis. *Confirm.* ex *Jerem.* c. 31. v. 19. *Postquam enim convertisti me, egi pœnitentiam*: et Act. 11. v. 18. *Ergo et gentibus pœnitentiam dedit Deus ad vitam.* Trid. sess. 6. Can. 3. ita statuit: *Si quis dixerit, sine præveniente Spiritus S. inspiratione, atque ejus adjutorio hominem credere, sperare, diligere aut pœnitere posse, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit.* Porro etsi pœnitentia ante justificationem non infundatur quoad habitum, juvat tamen ad actum, quatenus peccator movetur ad pœnitentiam per gratiam Spiritus Sancti disponentis ad justificationem; in ipsa autem justificatione cum gratia sanctificante infunditur habitus pœnitentiæ, tum ad dolendum de peccatis jam remissis quoties eorum memoria recurrit, tum ad expungendum reatum pœnæ temporalis, tum contra peccata venialia, quæ sicut quotidiana sunt, ita quotidiana indigent pœnitentia. Plura vide in Theol. Schol.

488. III. Pœnitentia ut Sacramentum (de qua sola hic agitur) est Sacramentum N. L. institutum a Christo ad peccata post baptismum commissa remittenda vere contrito et confesso per absolutionem Sacerdotis. Quod sit Sacramentum est de fide, ut patet ex *Trid.* sess. 14. Can. 1. de Sacramento Pœnit. *Si quis dixerit, in Catholica Ecclesia Pœnitentiæ Sacramentum non esse vere et proprie Sacramentum pro fidelibus, quoties post Baptismum in peccata labuntur, ipsi Deo reconciliandis a Christo D. N. institutum, anathema sit. Confirm.* Pœnitentia habet omnia requisita ad verum Sacramentum. 1. Adest *signum sensibile*, scil. confessio ex parte pœnitentis, et absolutio ex parte Sacerdotis. 2. Habetur institutio divina hujus signi, imo et mandatum hujus ritus *Joan.* 20. v. 21. *Sicut misit me Pater, et Ego mitto vos .... Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, et quorum retinueritis, retenta sunt.* De hoc *Trid.* sess. 14. Can. 1. ait: *Dominus autem Sacramentum Pœnitentiæ tunc præcipue instituit, cum a mortuis excitatus insufflavit in Discipulos dicens: Accipite Spiritum S. etc.* Promissio potestatis absolvendi insinuatur *Matth.* 16. ubi Christus promisit Petro, se illi daturum claves regni cœlorum, et quodcumque ligaverit aut solverit super terram, sit in cœlis ligatum et solutum: idem promissum extendit ad Apostolos *Matth.* 18. Hinc potestas Confessarii vocatur etiam *potestas clavium*, quæ duplex est, scil. remittendi vel retinendi peccata. 3. Adest promissio invisibilis gratiæ, scil. remissio peccatorum: *remittuntur eis.* Unde *si quæras*, in quo genere signi hic ritus a Christo sit institutus. ℟. In genere judicii reconciliativi. Differt pœnitentia a judiciis forensibus per hoc, quod illa tendant ad puniendum reum, sintque judicia vindicativa, pœnitentia vero ad absolvendum reum, sive ad reconciliandum peccatorem cum Deo, quem offendit. Porro *Trident.* sess. 14. Can. 9 ita definit: *Si quis dixerit, absolutionem sacramentalem Sacerdotis non esse actum judicialem, sed nudum mi-*

nisterium pronuntiandi, et declarandi remissa esse peccata confitenti, modo tantum credat se esse absolutum... anathema sit. Ex his colligitur differentia inter pœnitentiæ virtutem et Sacramentum, scil. pœnitentia *ut virtus* includit tantum tria: 1. Dolorem et detestationem peccati commissi. 2. Resipiscentiam sive propositum non peccandi. 3. Satisfactionem pro peccato. Ut autem est *Sacramentum*, præter hæc includit ex institutione Christi confessionem, absolutionem, et satisfactionem non ad arbitrium pœnitentis, sed dictatam ab absolvente.

489. IV. *Materia remota* Sacramenti pœnitentiæ sunt peccata commissa post baptismum: *materia proxima* sunt actus pœnitentis, scil. dolor, confessio, satisfactio: dolor quidem et confessio sunt partes essentiales, satisfactio vero est pars integralis. *Forma* est absolutio. Vide *Trid.* sess. 14. C. 3. *Minister* hujus Sacramenti est solus Sacerdos. *Trid.* ibid. C. 6. et Can. 10. *Effectus* hujus Sacramenti sunt remissio culpæ et pœnæ tum æternæ, tum temporalis saltem quoad partem: item recuperatio et augmentum gratiæ sanctificantis una cum specialibus auxiliis, sive gratiis actualibus ad evitanda peccata, ad vincendas tentationes et ad proficiendum in virtutibus. Adde ex *Trid.* sess. 14. C. 3. quod reconciliationem cum Deo in iis, qui cum devotione hoc Sacramentum percipiunt, conscientiæ pax et serenitas cum vehementi consolatione consequi soleat. His præsuppositis agemus in seqq. paragraphis de officio pœnitentis.

§. II. *Principia practica de primario officio, sive præcipuo actu Pœnitentis*, h. e. *de Dolore.*

490. Princ. I. ***Ad valorem et effectum Sacramenti Pœnitentiæ requiritur contritio formalis vel perfecta, vel imperfecta, interna, supernaturalis, universalis saltem respectu mortalium, appretiative summa, et efficax sive conjuncta cum serio proposito non peccandi.***

Dixi 1. *requiritur contritio*, h. e. dolor animi et detestatio de peccato commisso cum proposito non peccandi de cætero, ut docet *Trid.* sess. 14. C. 4.

491. Dixi 2. *formalis*, h. e. talis detestatio, quæ excludat peccatum ut præteritum, velitque illud nunquam fuisse commissum, talisque dolor, ut contristetur animus de peccato apprehenso ut præsente: *formalis* autem expresse ideo requiritur, quia *Trid.* sess. cit. Can. 1. definit contritionem esse partem hujus Sacramenti, quam C. 4. cit. definiverat esse dolorem ac detestationem peccati, adeoque intelligit contritionem formalem, non virtualem, qualis includitur in actu amoris Dei. *Confirm.* ex eo, quod sine contritione formali nec homo dicatur pœnitens, nec confessio sit vera et ordinata sui accusatio ad reconciliandum offensum. Hanc sententiam *Amicus*, *Tannerus*, *Dicast.*, *Platelius* hic n. 63. vocant certam. *Suarez* in 3. p., *D. Th.* D. 20. Sect. 1. putat oppositam esse hoc tempore improbabilem et temerariam, quæ docet sufficere voluntatem confitendi et recipiendi absolutionem, dummodo pœnitens nullum actum habeat, quo formaliter vel virtualiter peccato adhæreat; eo quod (ut cum *Sylv. V. Confessio* quidam ajebant) ipsa voluntas confitendi sit quædam virtualis pœnitentia, quia est voluntas abjiciendi peccatum et recuperandi divinam gratiam.

492. Dixi 3. vel *perfecta*, vel *imperfecta*. *Perfecta* est, quæ elicitur ex motivo charitatis theologicæ, sive ex amore benevolentiæ, v. g. *Doleo, quod peccando Deum offenderim, quem tamquam summum bonum, propter se ipsum super omnia diligo.* Hæc perfectior est dispositio, sed non necessario requisita ad Sacramentum pœnitentiæ. *Imperfecta* (quæ etiam *attritio* dicitur) est, quæ juxta *Trid.* l. c. C. 4. communiter elicitur vel ex consideratione turpitudinis peccati, vel ex gehennæ et pœnarum metu, v. g. *Doleo quod peccaverim, quia peccando rem turpem rationi ac virtuti tam repugnantem*

feci: vel *quia infernum* (peccando mortaliter) *aut alias graves pœnas a Deo justissimo peccatorum vindice promeritus sum.* Hæc sufficit ad Sacramentum pœnitentiæ. *Prob.* ex *Trid.* qnod sess. 14. C. 4. docet, attritionem, quamvis sine Sacramento pœnitentiæ per se ad justificationem perducere peccatorem nequeat, tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento pœnitentiæ impetrandam disponere: neque potest intelligi, quod remote tantum disponat, quemadmodum actus aliarum virtutum; quia sic etiam disponit extra Sacramentum; ergo in Sacramento disponit proxime. *Confirm.* 1. Idem *Trid.* l. c. C. 3. docet, contritionem in genere, prout præscindit a perfecta et imperfecta, esse materiam et partem Sacramenti, postea C. 4. dividit in perfectam et imperfectam agens constanter de partibus hujus Sacramenti: ergo satis clare docet attritionem esse sufficientem partem pœnitentiæ, sive eam sufficere ad justificationem in Sacramento pœnitentiæ obtinendam. Hanc sententiam *Suarez* l. c. vocat hoc tempore, scil. post *Trid.* certam. *Pinthereau* pro sufficientia attritionis recenset 100 gravissimos AA. *Gormaz* P. 1. post n. 446. refert plures, quam 160. qui sufficientiam attritionis tuentur. *Confirm.* 2. ex *Bened. XIV.* testimonio, qui circa controversiam de attritione, an necessario debeat includere amorem benevolentiæ saltem inchoatum, C. 13. L. 7. sæpius laudati operis de Synodo Diœcesana sub finem ita habet: *Cum itaque versemur in quæstione ab Ecclesia hactenus non definita, jure ac merito Alexander VII. die 5 Maji 1667. sub pœna excommunicationis latæ sententiæ Sedi Apostolicæ reservatæ præcepit:* « *ut, si deinceps de materia attritionis scri-* » *bent, vel libros aut scripturas edent, vel docebunt, vel prædicabunt, aut* » *alio quovis modo pœnitentes aut scholares, cæterosque erudient, non au-* » *deant alicujus theologicæ censuræ alteriusve injuriæ aut contumeliæ* » *nota taxare alterutram sententiam, sive negantem necessitatem aliqua-* » *lis dilectionis Dei in privata attritione ex metu gehennæ concepta, quæ* » *hodie inter Scholasticos communior videtur, sive asserentem dictæ dile-* » *ctionis necessitatem, donec a S. Sede fuerit aliquid hac in re definitum.* » *Caveant proinde Episcopi, ne in suis Synodis aut instructione Sacerdotum, quam Synodis quandoque attexunt, aliquid decernant, aut de attritionis mere servilis ad Sacramentum pœnitentiæ sufficientia, aut de amoris saltem initialis necessitate; adhuc quippe sub judice lis est; adhuc impune pro una et altera sententia dimicatur.* Infero (contra *Ludov. Habert*, qui in sua Theol. dogm. et mor. tom. 6. de Pœnit. c. 8. §. 4 ait: *Opinio asserens attritionem ex gehennæ metu conceptam non sufficere in Sacramento, nisi includat initialem saltem charitatis amorem*, sola *secura est, et in praxi sequenda*) infero, inquam; ergo sententia negans ad attritionem requiri initialem amorem benevolentiæ, satis secura est et in praxi tuta; alias Summi Pontifices sine certo animarum periculo non possent permittere eam doceri, aut practicari.

493. Si *quæras*, quomodo attritus incipiat diligere Deum tanquam omnis justitiæ fontem, ut requirit *Trid.* sess. 6. C. 6. R. Tripliciter incipit. 1. *Peccatorem se esse intelligens, divinæ justitiæ timore, quo utiliter concutitur ad considerandam Dei misericordiam se convertendo, in spem erigitur fidens Deum sibi propter Christum propitium fore* (ecce primum amorem initialem). 2. Desiderat, adhibendo media præscripta, scil. confessionem sacramentalem, a fonte omnis justitiæ in se derivatum iri justitiam (ecce alterum gradum, sive actum amoris initialis, quo incipit diligere Deum tanquam omnis justitiæ fontem). 3. Proponit inchoare novam vitam et servare divina mandata (ecce tertium gradum amoris initialis). Quod si enim ille sit qui diligit Deum, qui habet mandata Dei et servat ea *Joan.* 14., profecto etiam ille incipit diligere Deum, qui serio incipit servare divina mandata. Præterea ipse dolor et detestatio peccati includit aliquem amorem, cum peccator detestando peccatum se avertat a creaturis, et convertat ad Deum tanquam *suum summum bonum*, et *suam beatitudinem.* Plura vide in *Theol. Schol.* in Tract.

de Pœnit., item *P. La Croix* L. 6. P. 2. a n. 784. usque ad n. 877. *Cardin. Gottum.* Theol. tom. 3. in 3. P. D. Th. q. 4. de Contrit. Dub. 4. §. 1., *Scotum Academicum Claudii Frassen.* Tom. 10. p. 563. Si quis tamen sit, cui hæc, aliaque argumenta, quæ pro hac sententia afferuntur, non sufficiant, ut eam practice tutam judicet, is tenetur utique ad eliciendam contritionem, ne Sacramentum, suo judicio, exponat periculo nullitatis. *Neque ideo* (uti subnectit laudatus Pontifex l. c.) *prohibentur Episcopi Confessarios monere, ut pœnitentes ad veram et perfectam contritionem hortentur et excitent*: tum quia hic actus est perfectior Deoque gratior, tum quia talis supplet occultos defectus, qui possent esse vel ex parte ministri, vel ex parte pœnitentis, tum quia actus charitatis sæpius in vita eliciendus est. Illud vero hic negamus et pernegamus, quod indignus sit absolutione sacramentali, qui ex metu gehennæ aut aliarum pœnarum a Deo infligendarum de peccatis dolet cum spe veniæ, et proposito non peccandi de cætero.

494. Dixi 4. *interna*: alias enim non esset dolor animi; ergo nec contritio, sed simulacrum contritionis: *Scindite corda vestra*, ait Dominus per *Joelem* C. 2. Quamvis autem sæpius ex sincero interno dolore oriatur dolor sensibilis in appetitu sensitivo, ille tamen necessarius non est, hoc ipso quod contritio juxta *Trid.* sit animi dolor: animus enim mentem et voluntatem, non appetitum significat; adeoque frustra et vane anxii sunt, qui sincere ex motivo supernaturali dolent, nec tamen altiora cordis suspiria trahunt, aut lacrymas fundunt etc.

495. Dixi 5. *supernaturalis*: quia dolor ex motivo mere naturali et solis naturæ viribus elicitus nihil confert ad obtinendam justificationem: nihil enim mere naturale conducit ad vitam supernaturalem; est autem attritio mere naturalis, dum quis dolet de peccato ob infamiam ortam ex peccato, vel ob pœnas temporales, respiciendo eas solo lumine naturali. Patet ex *Trid.* sess. 6. can. 3. supra n. 487. cit. Adde propos. 57. ab *Innoc. XI.* damnatam. Ad hoc ut dolor sit supernaturalis, præter adjutorium gratiæ divinæ requiritur, ut ex motivo supernaturali eliciatur, quod scil. lumine fidei supernaturali, sive fide theologica creditur, v. g. si doleas de peccato propter pœnas ut infligendas a Deo justissimo vindice, vel si doleas ob turpitudinem peccati ut oppositam virtuti supernaturali perducenti ad beatitudinem supernaturalem, ut ait *Suar.* Disp. 5. de Pœnit. Sect. 2., vel si apprehendatur hæc turpitudo ut opposita divinæ voluntati, ut ait *Lugo* Disp. 5. de Pœnit. n. 142 Quod attritio ex timore gehennæ elicita possit esse supernaturalis, patet ex propos 14. ab *Alex. VIII.* damnata: *Timor gehennæ non est supernaturalis*; item ex sequenti 15. ab eodem damnata. *Trid.* sess. 14. can. 5. anathematizat eum, qui dixerit, dolorem de peccatis ob amissionem æternæ beatitudinis, et æternæ damnationis incursum cum proposito melioris vitæ, non esse verum et utilem timorem, nec præparare ad gratiam: atqui ad hanc non posset præparare, nisi esset supernaturalis: ergo.

496. Dixi 6. *universalis*: ita ut dolor se extendat ad omnia peccata mortalia commissa ex motivo omnibus etiam oblitis communi: quia nullum peccatum remittitur sine dolore, nec unum mortale remittitur sine alio: ergo ut remittantur mortalia, dolor se debet extendere ad omnia, non quidem hoc sensu, quod pœnitens debeat necessario tot distinctos actus doloris elicere, quot commisit peccata, sed quod debeat elicere dolorem ex motivo supernaturali communi omnibus a se commissis peccatis. *Sporer* de Sacram. P. 3. C. 2. n. 88. *Confirm.* 1. ex *Ezech.* C. 28. *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est, et custodierit omnia præcepta mea, vita vivet.*

497. Dixi 7. quod contritio debeat esse *appretiative*, non vero intensive *summa*. Est autem appretiative summa, quando pœnitens peccatum plus detestatur, quam omnia alia mala, eo quod sit malum gravissimum hoc ipso, quod sit offensa Dei vel tanquam justissimi vindicis, vel tanquam summi boni.

Ratio hujus conditionis requisitæ est: quia alias voluntas non averteretur absolute, et pro omni casu a peccato. Quod autem non debeat necessario esse summa intensive, patebit infra n. 500.

498. *Principium II.* Præterea dolor debet esse *efficax*, sive *conjunctus cum serio proposito non peccandi de cætero*, et peccatorum occasiones proximas fugiendi etc.: quia alias voluntatem peccandi non excluderet, ut *Trid.* expresse requirit sess. 14. C. 4. convenienter S. Scripturæ *Ezech.* C. 18.: *Projicite a vobis omnes iniquitates vestras, in quibus prævaricati estis, et facite vobis cor novum, et spiritum novum.* An semper necessario requiratur propositum formale, mox dicetur in resol. Cas.

Resolvuntur Casus.

Casus I.

Joanna pia matrona de dolore requisito ad confessionem anxia conqueritur coram Sacerdote, quod intensiorem dolorem de morte filii sentiat, quam de peccatis, ac proinde dolet quod non doleat sufficienter de peccatis. Præterea se accusat, quod forte nunquam habuerit dolorem supernaturalem.

499. *Q.* I. An Joanna in hoc easu censenda sit habere sufficientem dolorem. ℟. Ex supposito, quod ex motivo supernaturali vere elicuerit dolorem cum conditionibus supra requisitis et cum proposito, reipsa censenda est habere dolorem *appretiative* summum. *Nec refert*, quod ob mortem filii magis sensibiliter tristetur aut lacrymetur: sensibilis enim iste dolor non oritur ex eo quod judicet mortem filii majus esse malum, quam peccatum, sed quod vivacius et magis sensibiliter repræsentetur et apprehendatur, et sensibus magis sit proportionata mors filii, quam peccati malitia: inde est quod potentias magis moveat, quam malitia peccati. Porro de dubiis et scrupulis circa dolorem vide P. I. n. 54. et 130.

500. *Q.* II. An requiratur certa aliqua intensio aut duratio doloris. ℟. *Negative*: quia substantia contritionis ejusque dignitas consistit in appretiatione peccati tanquam offensæ Dei super omne malum; vel in appretiatione Dei super omne bonum; quod autem magis, minusve sit intensa, est illi accidentale, adeoque sufficit, si habeatur vis et substantia contritionis, licet non adsit id, quod ei accidit quandoque. Unde non requiritur 1. intensio doloris *absolute summa*, h. e. tanta, quantam homo per totum conatum sibi possibilem elicere potest, ut voluit *Adrianus* in 4. q. 2. de Pœnit. Vel enim intelligitur summus conatus, qui solis naturæ viribus elici potest; et hic non pertinet ad justificationem: vel intelligitur ille, quem voluntas adhibere potest cooperando divinæ gratiæ. Ecquis statuet terminum, quo posito voluntas non possit majorem conatum adhibere cum gratia Dei? Præterea hæc sententia, quam *Suarez* de Pœnit. D. 4. Sect. 4. vocat improbabilem, imponit homini gravissimum onus, cum difficillimam faciat contritionem sine Scripturæ ac Conciliorum fundamento. 2. Non requiritur intensio doloris *comparative summa* in sensu *Petri Soto* Lect. 14. et 15. scil. ut homo majore intensione doleat de peccato, quam de quolibet alio malo, et quam diligat quodlibet creatum bonum. Quis enim dicet matri intensissime dolenti ob mortem unici filii, an dolor de peccatis sit comparative intensior? *Si dicas*: hic excessus et comparatio denotatur per particulam *super omnia*, quam omnes TT. requirunt. ℟. Ut supra: hæc comparatio non consistit in intensione, sed in appretiatione, quæ posita est in tali amore boni vel odio mali, ut si necesse foret, potius amoveretur voluntas ab amore alterius boni, vel odio alterius mali, quam illius quod super omnia amare dicitur vel odio habere. Vide *Suarez* l. c. 3. Neque requiritur certa duratio temporis ad hoc ut contritio perfecta justificet extra Sacramentum, vel attritio disponat ad justificationem in

Sacramento, sed simul ac fit, est sufficiens utrinque dolor: sicut consensus in peccatum mortale, statim ac fit, est peccatum mortale et destruit gratiam. Hinc *S. Leo* Epist. 91. ad Theodorum recte ait: *Misericordiæ Dei nec mensuras possumus ponere, nec tempora definire; apud quem nullas patitur veniæ moras vera conversio.*

501. *Q.* III. Qua ratione dolor possit fieri sensibilis, nisi requiratur certa intensio. ℟. Hoc sensu fit sensibilis, quod signo externo scil. per ipsam confessionem, tunsionem pectoris, petitionem Confessarii manifestetur; non autem eo sensu, quod debeat elici ab appetitu sensitivo. *La Croix* L. 6. p. 2. n. 669.

502. *Q.* IV. An sufficiens sit dolor Joannæ, eo quod doleat, se non satis dolere. ℟. *Per se* loquendo et secundum sensum verborum non est sufficiens; quia dolor non qualiscumque, sed de peccatis, et quidem ex motivo supernaturali conceptus requiritur: atqui iste dolor Joannæ secundum verborum significationem non est de peccatis, nec ex motivo supernaturali, sed de carentia doloris ex anxietate, vel alia causa naturali: ergo. Dixi, *per se*: quia frequenter pœnitentes anxii et scrupulosi ita loquuntur bono sensu, scil. quod non sentiant proportionatum dolorem gravitati peccatorum, qualem optarent: ideoque hisce eximendus est scrupulus vel cum illis eliciendo verum dolorem, vel quærendo an saltem animo doleant, quod Deum summum bonum offenderint, et voluntatem habeant non peccandi de cætero. *Laym.* L. 5. t. 6. C. 4. n. 5. ubi sic exponit sententiam *Sylvestri V.* Confessio.

503. *Q.* V. An continuo credendum sit pœnitenti se accusanti, quod non habuerit dolorem sufficientem. ℟. Nisi pœnitens certo affirmet, quod vel ex ignorantia, vel alia de causa omiserit dolorem, continuo non est credendum, sed prudenti Confessario incumbit quærere et quidem ex rudioribus, an nescīverit eliciendom esse dolorem, vel an ignoraverit modum eliciendi, vel an ex incuria sine ulla præparatione vix templum ingressus properarit ad confessionale. Si pœnitens unum ex his affirmet, satis manifeste Confessarius colligere poterit veram esse accusationem omissi doloris. Si alioquin bene instructus ita se accuset, ex sequentibus signis sufficienter colligi poterit, an habuerit dolorem requisitum: 1. Si pœnitens fateatur se a juventute bene instructum fuisse necessariis ad rite confitendum dispositionibus. 2. Si recordatus fuerit, quod ante confessionem saltem aliquod tempus impendere soleat ad digne præparandum animum. 3. Si pœnitens sæpius ex devotione soleat confiteri. 4. Si sit tenerioris conscientiæ, vel saltem bonæ voluntatis erga Deum, nec diu pravis consuetudinibus inhæserit, aut in proxima peccandi occasione vixerit: plura alia signa ex circumstantiis personæ pœnitentis, aliisve prudens Confessarius facile poterit colligere.

Casus II.

Joachim de valore confessionis anxius domi plerumque se disponit, examinando conscientiam, eliciendo dolorem et propositum, postea accedens ad templum in via colloquitur cum aliis: in templo nihilominus statim accedit ad Confessarium: subinde tamen ante absolutionem renovat dolorem et propositum: post absolutionem recordatur peccati quod mox confitetur sine novo dolore.

504. *Q.* I. Quomodo dolor debeat esse connexus cum absolutione: et an dolor Joachimi sufficienter fuerit connexus. ℟ Ad *primum*. Debet esse connexus vel physice, vel saltem moraliter: physice connectitur, quando non tantum ante confessionem et absolutionem, sed sub ipsa adhuc absolutione actus doloris ponitur; hoc modo dolor censetur perdurare *in se*. *Moraliter connectitur*, quando dolor physice præteritus perdurat in suo effectu usqua ad absolutionem, v. g. dum pœnitens, postquam elicuit dolorem, accedit ad confessionale, confitetur, petit absolutionem; in his actionibus censetur vir-

tualiter permanere dolor, quamvis physice actus doloris præterierit. Quamdiu autem dolor physice præteritus censeri possit moraliter durare, pro praxi facile statui nequit. Merito censet *Stoz* l. c. p. 2. n. 50. nimis laxam esse sententiam, quæ dicit sufficere dolorem ante unum alterumve annum elicitum, dummodo non sit retractatus. Alii idem concedunt, etsi intercedant quatuor, quinque, aut plures dies. Sed et hæc sententia *P. Herzig* de munere Confessarii C. 3. n. 61. et *P. Stoz.* l. c. n. 51. videtur minus tuta, et in praxi omnino illicita; cum dolor per tantum temporis intervallum facillime et quasi inadvertenter possit revocari per actum contrarium, et ita Sacramentum frustrationi exponi. Accedit quod, cum sententia contrária non accedat ad probabilitatem, vi propositionis primæ ab *Innoc. XI.* damnatæ illicitum videatur, illam sequi. Vide *P. Carden.* in cit. propos. 1. *sequi proinde malim tutiorem* (subnectit ibid. *P. Herzig*) quæ censet, unam, duas aut quatuor horas, vel ad summum unum diem ac noctem non destruere moralem connexionem, ex supposito quod dolor nullo actu contrario sit revocatus: in hac tamen etiam intercapedine, præsertim si negotia quædam disparata, e. g. œconomica longiora intercessissent, consultius existimo saltem in fine confessionis subjungere: *De his et omnibus peccatis meis doleo, Deum summum bonum a me per illa fuisse offensum.* Vid. *Lessium* in Auct. V. Confessio, Cas. 3. *Sporer* et alios. De dolore pridie confessionis elicito ait *Gobat* in Exper. T. 6. n. 160. valde probabile esse talem dolorem non sufficere, si sine ulla intentione aut cogitatione ad crastinam confessionem fuerit elicitus; tunc vero sufficere, si cum tali intentione fuerit conceptus dicendo: Cras volo confiteri, ideoque jam me volo examinare, dolorem et propositum elicere, quia cras forte non satis temporis suppetet.

Ex his patet responsio ad *secundum*, quod dolor a Joachimo domi conceptus adhuc moraliter fuerit connexus cum confessione; nec sufficiens connexio fuit interrupta per brevia colloquia in itinere ad templum, ex supposito quod non fuerint peccaminosa. *Neque obstat*, quod in aliis Sacramentis major requiratur connexio materiæ et formæ, quia pœnitentiæ Sacramentum est institutum in modum judicii, quod facilius patitur moram aliquam inter dolorem, accusationem et absolutionem.

505. Q. II. An dolor debeat referri ad confessionem, sive elici ex intentione confitendi. ℞. Tutius est dolorem ita elicere, adeoque cum agatur de parte Sacramenti pœnitentiæ, in praxi potius suadendum est, ut referatur dolor ad confessionem, sic plerique vel virtualiter, vel formaliter secum ita pœnitentes statuunt; *Quia volo confiteri, prius dolebo de peccatis.* An vero necessarium sit, ut contritio eliciatur ex intentione confitendi, utrinque a TT. defenditur; affirmant *Prapos*, *Bonac.*, *Dicast.*, *La Croix* l. c. n. 687. eoquod dolor sine relatione ad confessionem nequeat esse pars futuræ confessionis, sicut ablutio facta sine intentione baptizandi non esset pars baptismi, etiamsi postea ablutionem istam quis vellet referre ad baptismum, solam pronunciando formam. Econtra *Reginald.*, *Lugo*, *Tambur.* de Confess. L. 1. C. 2. §. 3, *Gobat.* l. c. n. 155. dicunt id non esse necessarium, sed sufficere quod dolor præcedens per voluntatem consequentem eo referatur, quamvis non renovetur. *Ratio* horum est, quod *Trid.* explicans conditiones doloris nihil insinuet de ista relatione. Præscindendo a speculatione utriusque sententiæ in praxi tenendum, quod pœnitens non debeat esse contentus eo solum dolore, quem ante præparationem ad confessionem alia ex occasione forte elicuit; non deerit breve, sufficiens tamen spatium eliciendi novum dolorem, nec deerit gratia divina; nec aliunde prudens excusatio poterit allegari. Negativa tamen sententia serviet scrupulosis, qui continuo timent ne dolorem in ordine ad Sacramentum pœnitentiæ elicuerint, quia etsi actualem et formalem intentionem dolendi in ordine ad absolutionem expresse non habuerint, implicite tamen eam intentionem habuerunt se præparando ad confessionem; si enim

ante confessionem quis interrogasset: Cur jam doles Deum a te esse offensum peccatis? certe respondisset: Quia volo confiteri, et absolvi a peccatis

506. *Q.* III. An sufficiat dolorem adhuc elicere saltem ante absolutionem. ℟. In praxi quidem dolor eliciendus est ante confessionem; tum quia periculosum est, ne intra breve illud tempus, quod intercedit inter confessionem et absolutionem, pœnitens vel obliviscatur dolorem, vel turbatus ex quæstionibus Confessarii non serium eliciat: tum quia præmisso dolore confessio magis procedit ex displicentia et detestatione peccatorum. Nihilominus juxta communiorem sententiam sufficit si dolor adhuc eliciatur ante absolutionem. *Ratio* desumitur ex communi sensu tum *Confitentium*, qui etsi dubitent an sufficientem dolorem elicuerint ante confessionem, existimant adhuc se satisfacere, modo adhuc serio ante absolutionem doleant; tum *Confessariorum*, qui non jubent repeti confessionem, si pœnitens dolorem non præmiserit, sed ad eum adhuc eliciendum disponunt. *Confirmatur* ex eo, quod dolor etiam subsequens confessionem, sufficienter ita eam afficiat, ut fuerit et maneat dolorosa, non mere historica sui accusatio. *Suarez*, *Bonac.*, *Sporer*, *Gobat*, *Stoz* l. c. n. 48. et plures alii apud *La Croix* l. c. n. 698. contra *Palao*, *Coninck* et *Laymann*, qui tamen non videtur nobis esse plane contrarius; quamvis enim L. 5. t. 6. C. 4. n. 4. asserat ad valorem Sacramenti pœnitentiæ requiri, ut dolor internus *aliquo modo* antecedat confessionem externam, ut sit dolorosa sui ipsius accusatio tendens ad reconciliationem cum Deo, postea tamen *modum* illum *aliquem* exponit dicendo: *Quamobrem pro majore securitate consuetum ac consultum est, præmittere confessionem generalem* (scil. per formulam consuetam: *Confiteor Deo omnipotenti etc.*) *ut, si ante dolor ex generali motivo conceptus non erat, saltem tunc concipiatur.* Ibid. refert sententiam *Suaresii*, quod confessio per consequentem contritionem sufficienter consummetur in ratione accusationis sacramentalis: et statim subdit: *Ad hoc vero omnino necessarium est ut dolor animi post peccatorum narrationem habitus externo aliquo signo declaretur, saltem humiliando se coram Sacerdote et absolutionem petendo seu expectando; tale enim signum relatum ad peccata paulo ante explicata, a quibus pœnitens absolutionem petit, veram rationem sacramentalis absolutionis habet.* Ergo *Laym.* adhuc concedit satis esse, si exprimatur aliquo signo dolor ante absolutionem.

507. *Q.* IV. An dolor debeat præcedere absolutionem. ℟. *Affirmative*; quia peccator sine dolore non est dispositus ad remissionem peccati: ergo absolutio frustraretur suo effectu non sine sacrilegio. *Confirm.* Per absolutionem completur hoc Sacramentum quoad essentialia; ergo dolor subsequens non potest esse pars constitutiva illius. Ita *Stoz* l. c. n. 47. et *Bonac.* cum communi. *Lugo* hic n. 48. monet, ne in praxi quis audeat sequi aliquorum sententiam, quod sufficiat dolor si eliciatur sub absolutione, modo ante finem absolutionis finiatur, quia Sacramentum sic facile exponitur periculo nullitatis.

508. *Q.* V. An Joachim, dum post acceptam absolutionem peccatum omissum statim confitebatur, etiam novum dolorem debuerit elicere. ℟. Probabilissima est sententia, quod *necessario* non sit eliciendus novus dolor; quia prior dolor, quem pœnitens ex motivo universali de omnibus peccatis, ideoque etiam de oblitis, elicuit, perduret adhuc moraliter vel potius virtualiter in tenui reminiscentia, imo in iisdem actibus pœnitentiæ continuatis etiam post absolutionem (supponimus enim priorem dolorem non esse revocatum): ergo sufficienter afficit novam illam confessionem, quæ rectius moraliter dicitur una confessio cum priore. In praxi tamen præstat novum elicere dolorem, ut tutius procedatur in iis, quæ pertinent ad valorem Sacramenti. *La Croix* l. c. n. 713.

509. Porro *observa* I. Dolor et propositum de mortalibus revocatur per aliud mortale subsequens, non autem per actionem de se indifferentem. Si enim motivum doloris fuerit universale, illud non amplius curat, qui de novo pec-

eat: si particulare, ergo de novo peccans jam non amplius dolet de omnibus: ergo non habet sufficientem dolorem. Praeterea dolor universalis de mortalibus et venialibus non revocatur per solum veniale, quia licet ex eodem motivo conceptus sit de utrisque, inaequaliter tamen fertur in venialia et mortalia; haec enim magis detestamur tanquam magis displicentia Deo, quam illa. Ita *Lugo* et *Tamb.*

Dolor de venialibus ex motivo universali elicitus revocatur per veniale aeque grave vel gravius; quia dum quis eodem modo, vel gravius venialiter peccat, non censetur amplius curare motivum, ex quo de praecedentibus doluerat: ergo prius motivum non amplius influit in actum doloris. Dixi, *ex motivo universali*: qui enim ob particulare et in uno tantum veniali reperibile motivum doluit, non revocat dolorem per veniale aliud, in quo illa ratio non reperitur. Vide de his *La Croix* l. c. a n. 417. In praxi, si quis post elicitum dolorem iterum leviter peccet, novum eliciat dolorem.

510. II. Qui confitetur tantum venialia, nihilominus debet de iis dolere. Scriptura enim et Concilia generaliter ad peccatorum remissionem requirunt dolorem, non distinguendo inter gravia et levia; neque ullum peccatum remittitur, quamdiu manet voluntarium, et non debite retractatum. Dolor tamen de venialibus non debet necessario esse universalis: quamvis enim sine dolore nullum remittatur peccatum, quia tamen venialia non per infusionem gratiae, sed per condonationem extrinsecam remittuntur, hinc potest remitti unum de quo quis dolet, quin remittatur alterum de quo quis non dolet.

Casus III. De proposito.

Kilianus graviter aegrotus confitetur: Fovi rancorem atque vindictam in animo: item a juventute nimium addictus fui foedissimae turpitudini. Doleo de omnibus peccatis meis, quia iis Deum summum bonum offendi. Confessarius postquam speciem ac numerum peccatorum extorsisset, quaerit an etiam habeat propositum: respondet poenitens, hoc dolori inclusum esse. Urget Confessarius quale habeat propositum: reponit Kilianus; Si mihi ex hoc morbo e vita migrandum sit, inimico libenter ignosco; si convaluero par pari referam; a turpi vero consuetudine abstinere vix potero.

511. *Q.* I. An ad confessionem requiratur propositum formale et expressum. ℟. cum *Suarez* de Poenitent. D. 4. Sect. 3. Assert. 1. *Per se* loquendo ad consequendam gratiam et remissionem peccati in confessione necessarium est formale propositum, quo quis per expressum voluntatis actum peccata vitare statuat. *Est haec sententia securior, et ita populo praedicanda*, ait *Suar.* cit. l. *Prob.* 1. Ezech. 18. 31. ait Dominus: *Projicite a vobis omnes praevaricationes vestras* (per verum dolorem, et detestationem iniquitatum) *et facite vobis cor novum, et spiritum novum* (scil. per serium propositum non peccandi de caetero). Item Apocal. 2. v. 5. *Age Poenitentiam, et prima* (sive nova) *opera fac.* Quibus verbis nova vita ad poenitentiam exigitur: atqui non exigitur nova vita, ut actu exercenda, cum pendeat ex futuro tempore: ergo exigitur ejus propositum praeter dolorem de praeterita vita. *Prob.* 2. *Trid.* sess. 6. C. 6. in dispositione ad gratiam loquitur aeque expresse de proposito inchoandi novam vitam et servandi divina mandata, sicut de odio et detestatione peccatorum: et sess. 14. C. 4. agens de Poenit. Sacram. docet contritionem esse *dolorem animi ac detestationem de peccato commisso cum proposito non peccandi de caetero.* Ergo sicut veteris vitae odium scil. dolor ac detestatio debet esse formalis: sic et novae vitae propositum debet esse formale. *Confirm.* Unus ex praecipuis finibus poenitentiae est emendatio vitae praeteritae, ad quem nullus actus aptior est, quam serium et expressum propositum: ergo merito praecipitur formale propositum. Vide *Bellarm.* L. 2. de Poenit. C. 6., *Henriq.* L. 4. C. 24. n. 2., *Gobat* T. 6. n. 293.

Dixi tamen, *per se* loquendo, quia per accidens subinde sufficit propositum *virtuale*: quod includitur in serio dolore, vi cujus pœnitens ita constitutus est, ut nolit amplius peccare. 1. Quidem sufficit, dum quis inculpabiliter non cogitat de vita futura, ita tamen dolet de peccatis, ut si quæreretur ex ipso, an posthac velit evitare peccata, serio annuat. 2. Si quis ab elicito dolore serio statim moriatur, in quo casu impossibile est formale propositum, quod tamen plane abfuisse dici nequit, cum fuerit inclusum in dolore: stante enim illo dolore impossibile erat committi peccatum, adeoque in tali circumstantia sufficienter fuit exclusa voluntas peccandi. Sic videtur conciliari cum nostra aliorum sententia, quod sufficiat virtuale propositum, ut docuerunt *Major*, *Vega*, *Petrus Soto*, *Adrianus*, *Diana* P. 3. t. 4. resol. 116., *Gormaz*, *Cardenas* in 2. Crisi D. 2. n. 80. Ex quibus ad resol. casus respondendum est, quod Kilianus monitus de proposito prius debuerit serium et efficax elicere propositum.

512. *Q.* II. An propositum Kiliani censendum sit sufficiens. ℟. *Negative*; quia propositum ut sit sufficiens, debet esse absolute universale, alias non excluderet omnem voluntatem peccandi de cætero. *Confirm.* Ad propositum requiritur, ut sit efficax, h. e. tale, ut quamdiu existit cum eo non possit componi voluntas peccandi, ut ait *La Croix* l. c. n. 892.; atqui cum proposito Kiliani, dum existebat, conjuncta erat voluntas peccandi: ergo non erat efficax. Quid? quod ridiculum, illusorium et absurdum videatur hujusmodi propositum conditionatum: quilibet enim consuetudinarius satisfaceret proponendo; Si non habuero occasionem peccandi, non peccabo; si habuero, iterum peccabo. Fur itidem satisfaceret proponendo: Si nihil amplius a proximo potuero auferre, non furabor posthac; secus si potuero. Plura vide infra de munere Confessarii circa defectum propositi in pœnitente.

§. III. *Principia practica de materia, qualitate et præcepto Confessionis Sacramentalis.*

513. *Principium* I. *Confessio sacramentalis est dolorosa peccatorum suorum post baptisma commissorum accusatio facta legitimo Sacerdoti ad eorum remissionem virtute clavium obtinendam.* Unde inferes, quod materia confessionis sint omnia et sola peccata post, non ante baptismum commissa a pœnitente. Vide *Trid.* sess. 14. Can. 1. cit. n. 488. Hinc pœnitentia recte dicitur *secunda post naufragium tabula*: de qua *Trid.* ibid. can 2. *Confirm.* Ecclesia in subditorum tantum peccata jurisdictionem exercere potest: atqui baptizati sunt tantum subditi Ecclesiæ: ergo in baptizatorum tantum peccata jurisdictionem, ea retinendo vel remittendo, exercere potest. Duplex autem est materia confessionis, scil. alia *necessaria*, quæ necessario subjicienda est clavibus, sive exponenda in confessione: alia *libera*, quæ libere exponitur. Materia necessaria sunt peccata mortalia, ita ut omnia quoad numerum et speciem in confessione exprimenda sint; venialia vero sunt materia libera. Vide *Trid.* sess. 14. C. 5. de Pœnit. ubi ita docet: *Ex his colligitur oportere a pœnitentibus omnia peccata mortalia, quorum post diligentem sui discussionem conscientiam habent, in confessione recenseri, etiam si occultissima illa sint, et tantum adversus duo ultima Decalogi præcepta commissa . . . Nam venialia, quibus a gratia Dei non excludimur, et in quæ frequentius labimur, quamquam recte et utiliter, citraque omnem præsumptionem in confessione dicantur, quod piorum hominum usus demonstrat, taceri tamen citra culpam, multisque aliis remediis expiari possunt.* Ibid. can. 7. ita statuit: *Si quis dixerit, in Sacramento Pœnitentiæ ad remissionem peccatorum necessarium non esse jure divino, confiteri omnia et singula peccata mortalia, quorum memoria cum debita et diligenti præmeditatione habeatur, etiam occulta, et quæ sunt contra duo ul-*

tima Decalogi præcepta, *et circumstantias*, *quæ peccati speciem mutant* ... *aut demum non licere confiteri peccata venialia*, *anathema sit*. Adeoque venialia sunt etiam sufficiens materia ad impetrandam absolutionem, item peccata jam semel aut sæpius confessa, uti ex praxi fidelium eadem peccata sæpe repetentium patet; hæc enim semper sunt, et manent verum doloris et dolorosæ accusationis objectum. *Suar*. D. 18. Sect. 4. n. 8. et seqq.

514. *Princip. II.* Si spectetur qualitas confessionis, juxta *Trid.* l. c. c. 5. ea debet esse *integra*, *aperta* et *verecunda*. A moralistis plures recensentur qualitates confessionis, quarum aliquæ sunt de ejus substantia, scil. ut sit *fidelis*, *integra* et *dolorosa*: aliæ sunt de perfectione confessionis, quæ omnes continentur his versibus.

> *Sit simplex*, *humilis confessio*, *pura*, fidelis,
> *Atque frequens*, *nuda*, *et discreta*, *libens*, *verecunda*,
> Integra, *secreta*, *et* lacrimabilis, *accelerata*,
> *Fortis*, *et accusans*, *et sit parere parata*.

515. 1. Confessio debet esse *simplex*, h. e. sine superfluis verbis et impertinentibus narrationibus ac circumstantiis. Recte tamen notat *Bonacina* D. 5. q. 5. S. 2. p. 2. §. 2. n. 1. cum *Henriq.* hanc conditionem maxime quidem convenientem esse, non tamen necessariam; alias redderetur invalida confessio, si nimis exacta, prolixa et superflua enarratione peccata explicentur, sicut rudiores et scrupulosi solent explicare, ea solum intentione, ut peccata magis et melius declarent.

516. 2. *Humilis*, scil. ut pœnitens confiteatur peccata sua cum humilitate tum *interna*, agnoscendo statum peccatoris coram Deo, sicut publicanus *Luc.* 18. ex hac agnitione non ausus oculos levare ad cœlum, humillimo affectu dixit: *Deus propitius esto mihi peccatori.* Item sicut filius prodigus *Luc.* 15. *Pater peccavi in cœlum*, *et coram te etc.* Tum *externa*, sine jactantia, sed verbis submissis ac humilibus, et humili corporis compositione: flexis genibus, aperto capite, deposito gladio etc. (nisi aliud necessitas permittat) ut tanquam reus suorum veniam peccatorum petat.

517. 3. *Pura*, ut fiat confessio sincero animo, et intentione obtinendi peccatorum veniam, non vero ex malo fine.

518. 4. *Fidelis*, sive verax, sine fallacia, deceptione et mendacio, ut pœnitens nihil studio omittat, quod commisit, neque aliquid confiteatur, quod non commisit, sed dicat certa pro certis, dubia pro dubiis.

519. 5. *Frequens*, sive sæpius iterata: quænam frequentia sit de præcepto, quænam de consilio, dicetur in resol. cas.

520. 6 *Nuda*, sive clara, non palliata verbis adeo obscuris et amphibologicis, ut ex modo proponendi Confessarius nec speciem, nec gravitatem peccati possit dignoscere.

521. 7. *Discreta*, sive prudens, qualis erit si pœnitens non afferat ea, quæ ad rem non pertinent: si omissa historica totius facti narratione id solummodo dicat, quod exprimit peccati speciem, et simul omnia, quæ sunt ejusdem speciei, in unum colligat, eorumque numerum exponat: sic multa brevissime confitebitur peccata. Item ad discretam confessionem pertinet, ne pœnitens aliorum peccata immisceat, complicem prodat.

Peccant in hoc ii, qui ad explicanda peccata propria referunt peccata aliorum, uti solent uxores peccata mariti, famulorum famularumque, et econtra mariti peccata uxorum manifestare, quem abusum Confessarius tollere debet, tum ne ipsemet non impediens ejusmodi detractorias narratiunculas, cum facile possit, alienæ detrectationis reus fiat, tum ne pœnitens quærendo veniam peccatorum novam Dei offensam incurrat. *Reginald.* L. 6. n. 3. et 65.

522. 8. *Libens*, sive spontanea, voluntaria, non coacta: 1. quidem hoc sensu, quod pœnitens debeat habere intentionem saltem implicitam recipiendi Sacramentum; adultus enim absque omni intentione valide non potest suscipere Sacramentum. 2. ne quis tantum ideo confiteatur, quia aliunde compellitur ad confitendum, quamvis non vitietur confessio, si forte aliquis ex metu infamiæ aut pœnæ tanquam motivo secundario confiteatur, si nihilominus primario intendat consequi remissionem peccatorum. *Stoz* L. 1. p. 3. q. 2. n. 51.

523. 9. *Verecunda*, ut pœnitens erubescat animo de turpitudine peccati, et exponat peccata verbis honestis, et modo loquendi utatur verecundo. Cavendum tamen est, ne verecundia eo usque procedat, ut pœnitentem posthabito Dei timore et amore inducat ad reticenda peccata. Monet hic *Bonac.* D. 5. q. 4. Sect. 2. punct 2. n. 19. ne Confessarius deterreat sub ipsa confessione pœnitentem verbis duris et asperis, sed reprehensionem, si ea opus esse videatur, potius differat usque ad finem confessionis.

524. 10. *Integra*: est autem integritas, quæ huc pertinet, duplex, scil. alia materialis, formalis altera. *Materialis* est, quando pœnitens omnia peccata mortalia post baptismum commissa, et nunquam confessa, aut nondum legitime expiata, tam quoad numerum, quam quoad speciem, rite confitetur. Hæc integritas *per se* et *regulariter* ad omnem confessionem semper fuit et est necessaria, ut patet ex *Trid.* cit. supra n. 513. *Ratio* ibid. scil C. 5. sess. 14. subditur; *Constat enim Sacerdotes judicium hoc, incognita causa, exercere non potuisse, neque æquitatem quidem illos in pœnis injungendis servare potuisse, si in genere dumtaxat, et non potius in specie, ac singillatim sua ipsi peccata declarassent.* Ex iisdem rationibus adhuc *per se* requiritur dicta integritas. *Formalis* est, quando pœnitens confitetur quidem aliqua peccata, etsi unum vel alterum, vel ex invincibili oblivione, vel ex alia justa causa omittat. Hæc sufficit, quoties pœnitens vel physice, vel moraliter est impotens ad confitendum omnia peccata. Hinc supra dixi, quod integritas materialis *per se* loquendo, semper sit necessaria, *necessitate præcepti divini*, scil. quando non excusante justa causa illa potest servari; cum autem hoc præceptum sit affirmativum, non obligat semper pro semper sive pro omni casu, adeoque urgente justa causa tum saltem necessaria est, et sufficit ad valorem confessionis integritas formalis. Dixi 1. *necessaria est* scil. *necessitate Sacramenti*, quia si nullum omnino peccatum exponatur, confessio esset nulla ex defectu materiæ. Dixi 2. *et sufficit*, quia si accedente justa causa reticeatur aliquod peccatum, et tamen aliud exponatur, adhuc haberetur materia sufficiens ad valorem Sacramenti. Juxta communem a confessionis integritate materiali excusatur: 1. Qui præmisso diligenti examine peccatum, cujus quidem memoriam habuit, sub ipsa confessione obliviscitur, aut qui plane non reminiscitur peccati commissi; ad impossibile enim nemo tenetur. 2. Qui invincibiliter ignorat hunc vel illum actum, cujus quidem recordatur, esse peccaminosum. 3. Impotens ad exprimendum omnia ob defectum loquelæ, vel ignorantiam idiomatis. 4. Prudenter timens sibi, vel Confessario grave ex integra confessione damnum. 5. Excusantur naufragi. 6. Milites mox præliaturi. 7. Moribundi accelerante morte. Vide resol. cas.

525. 11. *Secreta*, h. e. confessio non fiat coram aliis audientibus, sed coram solo Sacerdote audiente, sive ad aurem Sacerdotis, hinc dicitur *auricularis*; quamvis enim absolute loquendo fieri possit publice, et olim subinde facta sit publice, hodie tamen non amplius in usu est. Vide *Trid.* sess. 14. de Pœnit. C. 5 Decipiuntur etiam illi, qui putant, quatuor primis sæculis obligationem fuisse publice confitendi peccata mortalia etiam occulta, ut patet ex Ep. st. 36. alias 80. *S. Leonis* Papæ (qui sedit ab anno 440. usque ad annum 461.) ubi ita habet: *Illam etiam contra Apostolicam re-*

gulam præsumptionem, quam nuper agnovi a quibusdam illicita usurpatione committi, modis omnibus constituo submoveri, ne videlicet de singulorum peccatorum genere, libello scripta professio publicetur, cum reatus conscientiarum sufficiat solis Sacerdotibus indicare confessione secreta.

526. 12. *Lacrymabilis*, h. e. cum vero animi dolore ac detestatione peccatorum, et proposito, non vero quod necessario debeat fieri confessio cum lacrymis, suspiriis externis, lamentis, ejulationibus, ut in §. præced. dictum est.

527. 13. *Accelerata*, h. e. non nimium differatur; pœnitentia enim sera est raro vera.

528. 14. *Fortis*, ut pœnitens vincat respectum, ut vocant humanum, noxium confitendi pudorem, aliasque difficultates, de quibus *Trid.* l. c. ait: *Ipsa hujusmodi confessionis difficultas, ac peccata detegendi verecundia, gravis quidem videri posset, nisi tot tantisque commodis et consolationibus levaretur, quæ omnibus digne ad hoc Sacramentum accedentibus per absolutionem certissime conferuntur.*

529. 15. *Accusans*, h. e. 1. propriæ malæ voluntati imputans peccata, non complexioni naturali, multo minus defectui auxilii divini, consequenter nec Deo, quod esset blasphemum cogitare. 2. *Accusans*, non *excusans* peccata sua, nisi vere subsit causa excusans a gravitate peccati v. g. ignorantia, inadvertentia etc. 3. *Accusans* se, non alios. De complice dicetur infra.

530. 16. *Parere parata*, h. e. acceptet pœnitens tum injunctam a Confessario pœnitentiam, tum salutaria monita, instructionem, media emendandi vitam etc.

Denique notandum, quod effectus confessionis hoc versu continentur

Abluit, absolvit, sanat, corroborat, ornat.

Abluit scilicet culpam, absolvit a pœna æterna, sanat animæ vulnera, corroborat per auxilia gratiæ, ornat habitu virtutum infusarum.

531. *Princip. III.* Confessio sacramentalis necessaria est hominibus post baptismum in peccatum mortale lapsis, necessitate præcepti divini, et ecclesiastici. *Prob. primum* ex *Trid.* sess. 13. C. 5. ubi ita docet: *Ex institutione Sacramenti Pœnitentiæ... universa Ecclesia semper intellexit institutam etiam a Domino integram peccatorum confessionem, et omnibus post Baptismum lapsis jure divino necessariam existere.* Idem statitur can. 7. n. 514. et 524. Ibid. can. 6. ita habetur: *Si quis negaverit, confessionem sacramentalem, vel institutam, vel ad salutem necessariam esse jure divino, aut dixerit, modum secrete confitendi soli Sacerdoti, quem Ecclesia Catholica ab initio semper observavit et observat, alienum esse ab institutione et mandato Christi, et inventum esse humanum, anathema sit. Confirm.* 1. Christus *Joan.* 20. Apostolis dedit potestatem judiciariam remittendi et retinendi peccata: ergo hoc ipso imposuit fidelibus præceptum confitendi peccata. Judex enim non potest ferre judicium de peccatis, nisi hæc illi innotescant. *Confirm.* 2. ex perpetuo usu et sensu Ecclesiæ Græcæ et Latinæ. Quid? quod hic usus jam indicetur in Actis *Apostolorum* C. 19. v. 18. *Multique credentium veniebant confitentes et annuntiantes actus suos.* Ejusdem meminit *S. Jacobus* in sua epist. C. 5. *Confitemini ergo alterutrum peccata vestra*, h. e. homines hominibus ad hoc ministerium ordinatis scil. Presbyteris. *Confirm.* 3. ex eo quod si confessio non est de jure divino, incredibile foret, viros summos, ipsos Pontifices, Imperatores, Reges, Principes, aliosque sagacissimos, superbissimos, etiam improbissimos ad peccata gravissima, simulque occultissima simplici alicui Sacerdoti cum tanta sæpe anxietate, humilitate et dolore manifestanda potuisse adduci. Recte proinde *Henricus VIII. Rex Angliæ* in assertione septima Sacramentorum dixit: *Si humana ea lex*

fuisset (scil. de confessione auriculari) *vel accepta illa nunquam fuisset, vel aliquando in ea fuisset dispensatum cum viris principibus.* Recte etiam damnat *Trid.* l. c. can. 7. illam doctrinam, quæ asserit, *confessionem tantum esse utilem ad erudiendum et consolandum pænitentem, et olim observatam fuisse tantum ad satisfactionem canonicam imponendam.*

532. Non tamen semper necessaria est ad remissionem peccatorum confessio sacramentalis *in re*, sed, quando fieri non potest reipsa, sufficit *in voto*, scil. per actum contritionis, vel charitatis *perfectæ*; qui enim perfecte Deum diligit, vel ex motivo perfectæ charitatis conteritur, paratus est ad servanda omnia mandata, adeoque etiam vel explicite vel implicite paratus est ad implendum præceptum confessionis.

533. *Neque dicas*: per contritionem perfectam, vel actum charitatis perfectæ homo accipit remissionem peccatorum, et justificatur; ergo frustra adhuc ea confitetur ad impetrandam remissionem. ℟. D. A. Accipit remissionem manente tamen obligatione peccata confitendi, dum datur copia Confessarii, et urget præceptum confitendi C. Accipit remissionem peccatorum, et liberationem ab obligatione confitendi N. Ant. et Cons. *Vide Theol. Scholast.*

534. Probatur etiam *secundum* de necessitate confessionis ex præcepto ecclesiastico, quod habetur c. *Omnis utriusque sexus*, de Pœnit. et Remis. ex *Conc. Later.* et in C. *Trid.* sess. 14. c. 8. vi cujus omnes et singuli utriusque sexus Christi fideles tenentur semel in anno confiteri, postquam ad annos discretionis pervenerint.

535. Porro *observa* 1. Præceptum confitendi licet non statim obliget post commissum peccatum, obligat tamen, ne nimis diu differatur confessio. 2. Præceptum confitendi etiam obligat per se in mortis articulo, sive quolibet probabili vitæ periculo; siquis tamen tunc nequeat confiteri, tenetur elicere contritionem perfectam, manente obligatione confitendi, si postea adhuc possit confiteri; quilibet enim tenetur lege tum naturali, tum divina adhibere medium a Deo ordinatum ad consequendam salutem æternam. De obligatione confitendi ante celebrationem Missæ, et sumptionem Eucharistiæ, si quis sit in statu peccati mortalis, vide dicta C. præced. et n. 54.

Resolvuntur Casus

Casus I. De materia confessionis.

Leo Judæus nuper baptizatus confitetur, quod a suscepto baptismo nullum peccatum commiserit: addit præterea, quod ante susceptum baptismum multa injuste acquisita possederit; quærit Confessarius an saltem nunc restituerit: respondet Leo: Instructori meo id quidem promisi, sed sub ipso baptismo mutavi animum, volens injuste possessa retinere.

536. Q. I. An Leo (ex supposito quod non habuerit peccatum post baptisma) debuerit confiteri peccatum ante baptisma commissum. ℟. *Negative*; quia peccata ante baptismum commissa et ipsum originale non sunt materia apta confessionis sacramentalis. *Trid.* enim sess. 9. C. 14. et sess. 14. C. 1. 2. 3. et 4. et can. 1. constanter tenet, Sacramentum pœnitentiæ ex institutione Christi esse pro peccatis post baptismum commissis. Vide dicta n. 513. et propos. 19. ab *Alex. VIII.* damnatam. *Ratio* est: quia juxta *Trid.* sess. 5. per baptismum ita tollitur id, quod veram et propriam rationem peccati habet, ut nihil prorsus in renatis superersit, quod eos ab ingressu cœli remoretur: ergo falsum est, quod post baptismum opus adhuc sit satisfactione nostra pro peccato originali; ergo etiam falsum est, quod homo debeat agere tota vita pœnitentiam pro peccato originali. *Viva* in dicta propos.

537. Q. II. An Leo debuerit confiteri peccatum sub ipso baptismo commissum. ℟. *Affirmative*; quia in primo instanti baptismi jam erat fidelis, et sub-

ditus Ecclesiæ quoad primum esse, sicut in primo instanti, quo quis peccat est peccator. Deinde peccatum sub ipso baptismo commissum, vel continuatum impedit baptismi effectum: ergo non potest tolli per baptismum; ergo debet tolli per medium præter baptismum institutum, scil. per Sacramentum pœnitentiæ. *Palao* T. 23 D. un. punct. 6. n. 2.

538. *Q.* III. Quomodo ergo tolluntur peccata commissa ante baptismum susceptum cum obice? ℟. Per dolorem supernaturalem; cum enim per hunc retractentur, reviviscit baptismus, et reviviscens omnia tollit peccata ante baptismum susceptum commissa: indigna autem susceptio baptismi et alia peccata, quæ sub vel post baptismum commissa sunt, exponi debent in confessione. Vide *S. Thom.* 3. P. q. 69. a. 11.

539. *Q.* IV. An similis ratio habenda sit de peccatis in hæresi commissis, sicut de peccatis ante baptismum admissis. ℟. *Negative*; quia peccata in hæresi commissa, uti et ipsa hæresis sunt materia confessionis, quæ secundum praxin facienda est post emissam fidei professionem: hæretici enim per baptismum subjiciuntur Ecclesiæ.

Casus II.

Ludgardis Monialis se accusat, quod minus fervide responderit divinis inspirationibus: non fecerit bona, quæ potuit: quod passa sit graves tentationes ad blasphemias contra Deum, quibus tamen non consensit; in fine addit: Accuso me de venialibus, quæ per vitam commisi.

540. *Q.* I. An *solæ* imperfectiones (quales sunt, non respondere singulis inspirationibus divinis, mane primam cogitationem non habere de Deo, infringere propositum, vel regulam sub peccato non obligantem, et similia) sint materia confessionis. ℟. *Negative*. *Ratio* est, quia de se non sunt peccata; ergo in illis *solis* non verificatur forma absolutionis. Nihilominus Confessarius in iis exponendis non debet facile impedire confitentem, nisi sit scrupulosus, aut alia ratio obstet. *Ratio* est; quia earum expositio servit ad exercendam humilitatem, et sæpius imperfectiones habent adjunctum peccatum veniale, v. g. delectationis pure sensualis, impatientiæ, negligentiæ, otiositatis culpabilis etc. Idem dicendum est de transgressionibus regularum in religioso ordine, ubi illæ non obligant sub peccato. *Lessius*, *Dicast.*, *Jansen.* P. 2. cas. 97. n. 1.; addi tamen debet materia certa, v. g. peccatum ex præteritis confessionibus.

541. *Q.* II. An proclivitas ad malum, v. g. ad iram, superbiam etc. item an tentationes ad malum sint materia confessionis. ℟. *Negative*: quia nec proclivitas, nec tentationes ad malum nobis sunt liberæ: ergo de se nisi accedat consensus etiam non sunt peccata; solent tamen tentationes subinde manifestare pii fideles non quidem in ordine ad absolutionem, sed ad melius explicandum conscientiæ suæ statum. De consensu requisito ad peccatum egimus in P. 1. n. 282. 293. De signis præstiti consensus ibid. n. 296 et 297.

542. *Q.* III. An possit absolvi Ludgardis, confitens in genere peccata venialia, quin meminisse potuerit, quænam fuerint in specie. ℟. *Affirmative*: quia præbet materiam absolute sufficientem. Nec obstat quod hæc materia non sit determinata secundum speciem, uti requirit *Trid.*, quia Ludgardis tantum exprimit speciem, quantum potest, si enim aliud specifice certum peccatum nosset, utique tutius foret illud addere. Eodem modo resolvit *Escobar* Theol. moral. L. 15. problem. 46. n. 208. de ægroto, qui circa mortis articulum solum aperuit Confessario veniale in communi. Pariter juxta *Sbogar* Tr. C. 3. n. 22. et *Bassæum*, si quis sciat, se graviter peccasse in genere, oblitus tamen sit speciem peccati, tenetur se accusare de tali peccato eo modo, quo est in conscientia, quia jam adest materia certa peccati, licet ignoretur species. Hinc *per se* quidem ad formandum rectum judicium requiritur notitia peccati

secundum speciem et numerum; per accidens tamen sufficere videtur judicium circa peccatum in genere expositum, quamdiu ejus notitia secundum speciem haberi non potest.

543. *Quid*, si Confessarius dubitet, an peccatum pœnitentis sit mortale vel veniale. Respondet ibi n. 21. *Sbogar*, quod eum debeat absolvere, quia jam habet materiam certam in genere moris, licet non in qualitate peccati.

Casus III.

Landulphus singulis annis facit confessionem generalem de tota vita, et dum singulis hebdomadis confitetur, peccatis ab ultima confessione commissis confuse immiscet quædam peccata graviora jam sæpius confessa, dubia vero nunquam confitetur.

544. *Q.* I. An confessio generalis de tota vita sit necessaria. ℟. Ex supposito quod quis omnia mortalia jam semel modo debito fuerit confessus, non est necessaria; quia sic pœnitens sătisfecit præcepto divino de confitendis mortalibus, et hoc ipso quod omnia fuerit dolorose confessus, remissa sunt: necessaria vero est, si præcesserint confessiones culpabiliter invalidæ, saltem ab ultima invalida confessione. Dixi, *si culpabiliter* etc. quando enim inculpabiliter aliquod peccatum grave fuit omissum, sufficit illud in proxima confessione exponere, quin jam exposita repetantur. Dixi etiam, *necessaria non est confessio generalis*: absque dubio enim valde expedit repetere per confessionem generalem peccata (excipe scrupulos); tum quia id conducit ad se humiliandum, tum quia sic facile defectus occulti supplentur. Ita *Comm.* addit *Laym.* L. 5. t. 6. C. 3. n. 5. non esse novum peccatum, si quis in confessione generali unum alterumve peccatum grave omittat, quod jam legitime confessus est: quia eo ipso non amplius sunt materia necessaria. Porro ad directionem eorum, qui volunt generaliter confiteri, Confessarius, si advertat non præcessisse confessiones sacrilegas, non sit importunus in quærendo, nec passim omnibus suadeat, ut consulant catalogos peccatorum, vulgo *Peicht spiegel*; unde sæpius ex notitia peccatorum nunquam cognitorum augentur tentationes.

545. *Q.* II. An Landulphus recte egerit, confuse peccatis necdum confessis commiscendo jam confessa. ℟. Regulariter loquendo decens est, ait *Laymann* L. 5. t. 6. C. 3. n. 5. de ea re Confessarium admonere, ut is præsentem pœnitentis statum cognoscere et conformem pœnitentiam injungere possit; levior enim pœnitentia injungi debet pro peccatis jam semel aut iterum expiatis, quam pro nunquam confessis. Hinc etiam in confessione generali pœnitens prius debet explicare, quænam peccata commiserit ab ultima confessione. Ita *Reding* hic n. 29. *Sanch.* tamen L. 1. in Decal. C. 10. n. 71., *Lugo*, *Tamb.* et alii affirmant, id absolute necessarium non esse; eoquod peccatum sit idem, sive illud jam semel confessus fueris, sive non. Denique circa repetitionem peccatorum *Suar.* Disp. 18. de Pœnit. sect. 4. n. 9. monet, duo extrema esse vitanda. 1. Ne quis putet, per se loquendo, necessarium esse peccata semel rite confessa iterum confiteri, quando de valore prioris confessionis rationabiliter non dubitetur. 2. Cavendus est contemptus necessariæ dispositionis ex eo quod peccatum jam sit remissum: nova enim confessio iteratam requirit dispositionem. Ibid. n. 10. cum *Richardo* ait repetitam peccatorum confessionem fieri posse, quotiescumque homo movetur novo motu devotionis, erubescentiæ et doloris.

546. *Q.* III. An peccata dubia sint materia confessionis. Ante ℟. *adverte*, quod tripliciter possis dubitare circa peccata: 1. An peccatum commiseris. 2. An id, quod commisisti, mortale sit an veniale. 3. An peccatum grave commissum fueris confessus, vel non. Præterea ex dictis P. 1. n. 29. intellectus tunc proprie dicitur dubitare, quando proposita utraque parte nec

præbet assensum nec dissensum alterutri, quia vel caret omni vel sufficienti motivo, quo ad ferendum judicium actualiter determinetur; hinc si intellectus non præbeat assensum vel dissensum ex alia causa, v. g. ob distractionem ad alia objecta, non dicitur dubitare. Dubium *negativum* definimus cum *Babenstuber* T. 8. P. 6. D. 2. a. 2. n. 18. quando suspensio judicii accidit ob defectum vel omnis motivi inclinantis ad assensum vel dissensum, v. g. quando quis proposita quæstione: an stellæ sint numero pares? ex defectu omnis motivi nec affirmat, neque negat, stellas esse numero pares: vel quando suspensio judicii oritur non quidem ex defectu omnis motivi, sed ex defectu sufficientis ad determinandum intellectum, ut ferat de alterutro extremo judicium. Dubium vero *positivum* est, quod nascitur vel ex motivis utrinque probabilibus et sufficientibus ad ferendum prudens judicium de partibus contradictionis, vel saltem ex motivis pro una parte contradictionis affirmanda sufficientibus, licet non adsint sufficientia pro altera parte. Hoc genus dubii eatenus non est verum dubium, quatenus id, quod ex iis oritur, non est suspensio judicii, quæ est de essentia dubii. His præsuppositis;

547. ℟. 1. Qui dubitat *positive*, an commiserit mortale, vel an plene consenserit, tutius quidem agit, si illud confiteatur, non tamen tenetur confiteri. *Ratio* est, quia cum talis pro utraque parte habeat graves rationes, potest sibi formare prudens judicium reflexum, quod non commiserit mortale, vel quod plene non consenserit; libertas enim est in possessione contra legem, quia ante illud dubium certo erat liber a lege confitendi, certæ autem libertati superveniens dubium prævalere nequit. *Suarez* D. 22. S. 9. n. 6. Vide P. I. de conscient. probab. a n. 76. et de conscient. dub. n. 53. Idem sentiunt de eo, qui positive dubitat, an peccatum certo commissum fuerit confessus; quia ob graves rationes potest deponi hoc dubium. Ita *Lugo*, *Dicast.*, *Gobat*, *Stoz* hic n. 156. Contrarium videtur in praxi suadendum: quia lex confitendi est in possessione, et legi certæ non satisfit per solutionem incertam, adeoque rationes pro priore casu allatæ non pugnant pro hoc posteriore dubio positivo. *Jansen.* C. 92. n. 22. Pariter;

548. ℟. 2. Qui scit se peccasse graviter, dubitat vero mere *negative*, an sit confessus, tenetur adhuc peccatum illud confiteri. *Ratio* est, quia tunc lex confitendi est in possesione, nec potest stante dubio negativo (scil. quando intellectus destituitur omni motivo ex utraque parte) prudenter judicari, illi satisfactum esse; nulla enim habetur ratio id judicandi: ergo. Ita *Coninck*, *Haun.*, *Lugo*, *Carden.* in 1. Crisi D. 47. n. 41.

549. ℟. 3. Qui dubitat negative primo vel secundo modo, an peccatum commiserit, vel an commissum sit mortale, tenetur id confiteri, non quidem ut certum, sed tanquam dubium, juxta sententiam, usum et praxin antiquissimam, ut ait *Babenst.* l. c., *Suar.* l. c. n. 7. cum *Palud.*, *Richard.*, *Soto*, *Nav.*, *Sylv.* et aliis Summistis. *Ratio Suaresii* est; quia stante dubio negativo homo dubitat practice de obligatione confitendi; stante autem dubio practico tutior pars est eligenda, nimirum quæ magis removet periculum; atqui tutius est confiteri: ergo stante dubio negativo eligenda est confessio. *Major prob.* quia, qui mere negative ex defectu omnis motivi ex utraque parte dubitat, hoc ipso non habet prudens motivum ad deponendum dubium pro alterutra parte; similiter qui habet quidem rationes utrioque probabiles, non tamen sufficientes, ut possit se determinare ad ferendum judicium pro altera parte, manet in dubio: ergo eum negative dubitans an peccarit, non possit prudenter judicare, se non peccasse, tenetur confiteri.

Conf. 1. Lex confitendi omnia peccata est certa et in possione: incertum autem est, an peccata dubia reipsa non sint peccata: ergo lex confitendi manet in possessione. Præterea *Suaresio* certum est, integritatem hujus judicii sacramentalis postulare cognitionem hujusmodi dubiæ conscientiæ.

Conf. 2. Confitens de peccatis dubiis debet dolere: alias exponit Sacramentum periculo nullitatis: ergo etiam ea debet confiteri. Plura vide apud *Bardi* Discept. 6. de conscient. dub. C. 11. P. 4. §. 1. *Joannes Præpositus* contrariam opinionem ait esse speculative probabilem; concludit tamen a nosrra sententia, quæ est communis, non esse recedendum. Objectiones Caramuelis solutas vide apud *Bardi* l. c. et *Babenst.* l. c. a n. 31.

550. De peccatis dubiis porro resolves. I. Bene distinguendi sunt scrupuli a prudenti dubio, ideo Confessarius regulas pro scrupulosis P. I. T. 1. C. 4. traditas in promptu habeat in confessionibus scrupulosorum.

551. II. Peccata dubia regulariter non sunt materia sufficiens absolutionis: hinc si quis confiteatur sola peccata dubia, monendus est ut addat aliquod certum saltem veniale etiam ex præteritis confessionibus, si nullum occurrat commissum ab ultima: quia non decet absque rationabili causa etiam conditionatam tantum absolutionem exponere periculo frustrationis, quod fieret, si peccata illa dubia revera non sint peccata: hinc *Laym.* l. c. cum *Suar.* tradit sequentem regulam: *Si Confessarius nullam certam, sed solum dubiam absolutionis materiam ex pœnitente elicere possit, interdum sub conditione tacita absolvere eum poterit, si peccati gravitas, personæ periculum, aliæve circumstantiæ id postulare videantur; interdum vero absolutione supersedere, si nulla necessitas appareat Sacramentum sub conditione ministrandi.*

552. III. Qui confessus est peccatum certum ut certum, de quo tamen dubitabat an sit mortale vel veniale, non tenetur id rursus confiteri, licet postea comperiat fuisse mortale, quia talis integre confessus est suum peccatum, et supponitur, nullam circumstantiam necessariam fuisse omissam. *Sanch.* L. 1. Decal. C. 10. n. 69. Addit *Babenst.* l. c. n. 37. quod ad valorem Sacramenti necessarium non sit ex institutione Christi, ut pœnitens aut Confessarius certo cognoscat peccatum, an sit mortale vel veniale, cum id in omni casu scire sit impossibile; Confessarius tamen tenetur nosse, an hoc vel illud peccatum sit ex genere suo grave vel leve. Denique res plena periculi, maximeque inconveniens est, studio quærere Confessarium indoctum et nescientem discernere inter lepram et lepram. Porro:

553. IV. Juxta communissimam sententiam, qui confessus est peccatum mortale ut dubium, si postea deprehendat esse certum peccatum, tenetur illud iterum confiteri. *Ratio* est, tum quia peccatum jam ut certum est in conscientia, tum quia postquam peccatum certo cognoscitur esse commissum, lex confitendi est certa: an autem satisfeceris obligationi, dum illud confessus es ut dubium, est plane dubium: ergo lex certa confitendi est in possessione. *Dicast.* D. 9. dub. 2. n. 141. *Jansen.*, *Babenst.* contra *Arriag.*, *Bosco*, *Sporer* hic n. 397. et alios.

554. V. Peccata dubia in confessione explicanda sunt ut dubia, non ut certa, juxta num. 518., quia peccata eo modo explicanda sunt, quo sunt in conscientia; imo pœnitens si confiteretur dubia ut certa, mentiretur in re gravi. Ita *Sanch.* l. c. n. 68. ubi tamen eos a peccato gravi excusat, qui bona fide et quadam simplicitate ducti existimant, esse consultius in confessione plus, quam minus dicere.

Casus IV. De Integritate materiali confessionis.

Leander vitæ spurcissimæ diu deditus tandem statuit emendare vitam: accedit proinde ad Confessarium, et confitetur: Ego peccata luxuriæ commisi, et ut possem frui libidine multa furta commisi. Interrogatus de numero et specie peccatorum reponit: Nec numerum, nec speciem propter diuturnam consuetudinem possum exprimere: quantitas furti non excedit centum florenos.

555. *Q.* I. An et quomodo debeat exprimi numerus peccatorum. ℟. Si sciatur certus numerus, debet exprimi determinate; si certus non sciatur, exprimi debet verisimilis, qui ad veritatem a conscientia dictatam propius accedat, v. g. commisi hoc *decies circiter*, vel *plus minus*; sub his enim verbis aliæ aliquot vices continentur vel excedentes, vel minuentes numerum. *Primum* probatur ex *Trid.* sess. 14. can. 7. ubi requiritur, ut omnia et *singula* peccata, quorum memoria cum debita et diligenti præmeditatione habeatur, exponantur: atqui si sciretur, et non exprimeretur certus numerus, non exponerentur omnia et singula peccata: ergo. *Secundum* patet ex eodem C. 5. ubi *Trid.* ita docet: *Constat enim, nihil aliud in Ecclesia a pœnitentibus exigi, quam ut, postquam quisque diligentius se excusserit, et conscientiæ suæ sinus omnes et latebras exploraverit, ea peccata confiteatur, quibus se Dominum ac Deum suum mortaliter offendisse meminerit: reliqua autem peccata* (tum quoad speciem, tum quoad numerum) *quæ diligenter cogitanti non occurrunt, in universum eadem confessione inclusa esse intelliguntur.*

556. *Q.* II. Quid sit agendum cum Leandro, qui propter diuturnam consuetudinem nec numerum, nec speciem peccatorum exprimere satis potest. ℟. Recogitet et exponat quot annis immersus fuerit vitio, an paratus fuerit ad quævis luxuriæ vitia committenda cum variis hominibus: quoties circiter per mensem, septimanam aut diem solitus sit peccare cogitatione, verbo vel opere: recogitet, quoties circiter per septimanam aut mensem enormius peccarit, et v. g. contra naturam, cum persona sacra, consanguinea, conjugata etc. Hac ratione Confessarius saltem prudens judicium poterit formare de statu pœnitentis, cui moraliter impossibile est melius exponere numerum ac speciem. Vide P. I. de sexto præcepto Decal. Sic etiam satisfacit, qui diu odio habuit proximum, dicendo: Integro anno perstiti in odio, et quoties memoria inimici occurrebat, actus odii exercui, vindictam spirans, imprecans etc. id quod singulis diebus factum est. *Loym.* L. 4. t. 3. C. 3. n. 3.

557. *Q.* III. An, si quis numerum verisimilem per particulam *circiter* expresserit, postea vero reminiscatur, quod sæpius peccarit, teneatur adhuc confiteri illum excessum. ℟. Si excessus ille sit modicus vel in se, vel respective ad numerum, quem expressit, non tenetur, quia sufficienter per particulam *circiter* fuit expressus, secus si notabiliter excedat. Juxta regulas autem prudentiæ communiter quo major est numerus expressus, eo major etiam est excessus, qui in eo censetur contineri: sic in quatuor prudenter censetur contineri unum, in 9. aut 10. duo: io 30 tria aut quatuor: in 100. sex vel octo. Vide *Lugo*, *Navar.*, *Diana* P. 3 t. 4. Resol. 194 Porro τὸ *aliquoties* non se extendit nisi ad 2. vel 3. τὸ *sæpius* nonnisi ad 4 5. vel ad summum 6. vices.

558. *Quid*, si quis expressisset numerum certum sine *circiter*, v. g. Blasphemavi ter, postea vero certo recordaretur, quod quater blasphemaverit? ℟. Tenetur adhuc exprimere illam vicem, quia nullo eam signo aut verbo manifestavit. *Herzig* de munere Confessarii C. 3. n. 44. Qui bona fide dixit, se circiter decies quid fecisse, sed postea comperit, id vigesies a se factum fuisse, satisfacit, si proxima confessione, omissis prioribus decem vicibus jam confessis, dicat se decies id fecisse. *Ratio* est; quia per binas illas confessiones totum numerum peccatorum exprimit. Plura de numero peccatorum vide in P. I. n. 289. et seq. item n. 313. et seq.

559. *Q.* IV. An et quale examen conscientiæ prærequiratur ad integritatem confessionis. ℟. Requiritur *diligens* examen, vel ut ait *Trid.* sess. 14. C. 5. de Pœnit. diligens sui discussio; hoc ipso enim quod integritas ex præcepto divino requiratur, etiam præcipitur medium ad eam necessarium, scil. diligens discussio peccatorum. Quanta autem diligentia requiratur, unica regula vix potest definiri. Communiter requirunt AA. mediocrem sive ordinariam, qualem unusquisque pro status sui conditione, et judicii capacitate in re seria solet

adhibere. Hinc breviore examine indigent, qui frequenter, quam qui raro confitentur: rudes quoque ac imperiti non possunt tam exacte conscientiam discutere, sicut docti et probe instructi; ideoque Confessarius illos juvare debet, ut ait *Laym.* L. 5. t. 6. c. 8. n. 1. ubi addit, quod negligentia crassa, non vero levis tantum impediat valorem hujus Sacramenti.

560. An, qui debilis est memoriæ, teneatur scripto annotare peccata sua. ℟. Iuxta *Sporer*, *Fill.*, *Bonac.*, *Babenst.* T. 8. P. 6. D. 5. n. 8. contra *Vasq.* non tenetur, tum quia hæc est diligentia extraordinaria, tum quia plerique, qui scribere nesciunt, absque hoc medio satisfaciunt integritati, tum quia per confessionem in scripto prudenter timeri potest, ne quo casu publicetur. Ex eadem ratione *Laym.* et *Palao* affirmant, nequidem mutum teneri confiteri scripto; eo quod hic modus confitendi secundum se sit publicus. *Suarez* vero, *Gormaz* et alii asserunt, eum qui subito destitutus usu linguæ, et aliter non potest integre confiteri, nisi ex scripto, et prudenter non timet manifestationem confessionis, teneri ad confitendum in scripto: qui enim tenetur ad finem, etiam obligatur ad media licita et secundum se facilia; ergo cum scriptura in his circumstantiis ponatur esse medium unicum, et eum absit morale periculum manifestationis, nec hoc medium sit magis publicum, quam nutus et voces, ad eam datur obligatio. Hæc sententia tutior quidem est; illa tamen non caret sua probabilitate, præsertim quia si quis scribere possit, facile etiam nutu poterit peccatum exprimere; ergo scriptura non est unicum medium.

561. Juxta *La Croix* L. 6. p. 2. n. 1196. ex communi sententia sufficit, si quis per literas peccata mittit Sacerdoti, et postea coram Sacerdote, qui ea legit, præsens dicat: *Accuso me de illis peccatis, quæ a me scripta legit Reverentia vestra, et peto absolvi.* Id tamen sine rationabili causa fieri non debet, quia est contra communem et ordinariam praxin Ecclesiæ. Ib. n. 1199. affirmat *La Croix* cum communi, si Confessarius viderit, vel aliunde extra confessionem cognoverit peccatum tuum, satis esse si dicas: *Accuso me de illo peccato, quod nosti.*

Q. V. Quænam circumstantiæ peccati necessario sint exprimendæ in confessione.

562. Ante ℟. adverte. *Circumstantiæ* aliæ sunt *speciem mutantes*, quæ ratione sui addunt actui peccaminoso malitiam specie distinctam ab ea, quam actus de se habet; sic ablatio rei e loco sacro, furto addit speciem sacrilegii. Aliæ sunt tantum *aggravantes vel notabiliter*, quæ malitiam peccati intra eamdem speciem extraordinarie augent, faciuntque, ut idem peccatum sit multo gravius: talis est in furto circumstantia quantitatis notabiliter excedentis illam, quæ constituit ordinarie furtum mortale, v. g. ablatio mille aureorum: item magis augent malitiam, major peccantis vehementia, intentio et duratio actus etc. vel *non notabiliter aggravantes*, quæ notabiliter non augent actum de se graviter peccaminosum. De circumstantiis speciem mutantibus locuti sumus P. I. n. 312. Jam

563. ℟. 1. Circumstantiæ *impertinentes* non sunt explicandæ in confessione; hæ enim speciem peccati nec augent, nec minuunt, et idcirco dicuntur impertinentes.

564. ℟. 2. Circumstantiæ generales, v. g. ingratitudo erga Deum, inobedientia etc. non sunt specialiter exprimendæ *per se* loquendo: hoc ipso enim, quod sint generales et inbibitæ in quovis peccato mortali, per se intelliguntur; ergo supervacaneum est eas addere, dicendo v. g. Sacrom omisi, ideoque ingratus fui Deo, inobediens Ecclesiæ. Dixi *per se*, si enim eæ circumstantiæ formaliter et reflexe intendantur, v. g. si quis ideo graviter vellet peccare, quia positive vult contemnere Dei auctoritatem in præcipiendo, deberet hanc circumstantiam, quæ addit novam malitiam specifice diversam, exprimere. *Suar.* D. 22. §. 4. n. 15.

565. ℟. 3. Circumstantiæ, quæ peccati speciem tantum augent, vel minuunt venialiter, licite quidem et recte exponuntur, necessario tamen exprimendæ non sunt; eadem enim est ratio harum circumstantiarum, quæ peccatorum venialium. Circumstantia autem, ratione cujus peccatum ex genere suo veniale evadit mortale, aperienda est, v. g. mendacium quod cedit in grave detrimentum proximi, ita *Comm.* Item circumstantiæ, quæ peccatum ita minuunt, ut quod iis seclusis fuisset mortale, ratione earumdem fiat vel nullum, vel veniale tantum peccatum, exprimendæ sunt in confessione, v. g. si quis in extrema necessitate abstulit proximo sibi necessaria in notabili quantitate, debet extremam necessitatem simul aperire, quia alias se accusat de furto gravi, quod tamen non commisit. Vide *Bonac.*, *Stoz* L. 1. P. 1. q. 1. n. 82. et alios.

566. ℟. 4. Recte quidem exponuntur in confessione circumstantiæ notabiliter aggravantes intra eamdem speciem, nulla tamen est obligatio *per se* loquendo, eas in confessione exprimendi. Ita *Babenst.* T. 8. P. 6. D. 5. n. 20. cum *S. Thoma* in 4. D. 16. q. 3. a. 2. quæstiunc. 5. ubi ita habet: *Alii vero dicunt, quod non sint de necessitate confitendæ nisi circumstantiæ, quæ ad aliud genus peccati trahunt; et hoc probabilius est.* Idem defendunt *D. Bonav.*, *S. Antonin.*, *Nav.*, *Less.*, *Stoz* l. c. n. 84., *Gobat* in Alphab. confit. n. 375. *Tambur.*, *Antonius Zerola*, *Sayrus*, *Regin.* et plures alii apud *Illsung* T. 6. D. 6. n. 77. *Jansen.* hanc sententiam vocat vere probabilem, et in praxi tutam, ita ut eam sequens non exponat Sacramentum periculo nullitatis, sicut non exponit, qui ex oblivione vel ignorantia inculpabili peccati speciem omittit; certum enim est, tunc sufficere confessionem formaliter integram, etsi non sit integra materialiter.

Rationes, cur hæc sententia non tantum ut probabilis quomodocumque, sed ut moraliter certa admittatur, in Theologia Schol. sunt sequentes: 1. A judicio gravissimorum DD. 2. Quia nulla obligatio est imponenda fidelibus tanquam necessaria, nisi de ea constet vel ex Scriptura, vel ex natura Sacramenti, vel ex doctrina Ecclesiæ; atqui ex nullo horum capite constat, quod circumstantiæ intra eamdem speciem mere aggravantes necessario sint explicandæ in confessione: ergo. *Prob. min.* Conc. Trident. sess. 14. c. 5. et can. 7. jus divinum circa materiam confessionis declarans, et expresse de circumstantis peccatorum loquens nihil aliud statuit, *quam eas circumstantias in confessione explicandas esse, quæ speciem peccati mutant*; ergo *Trid.* non agnovit ex Scriptura, nec ex natura hujus Sacramenti, nec ex doctrina Ecclesiæ eam obligationem, alias eam non dissimulasset, cum procedat doctrinaliter. *Confirm.* 1. Juxta R. J. ex can. 4. dist. 25. inclusio unius est exclusio alterius; vel ut alii declarant, in dogmatibus, quando affirmatur unum esse necessarium, et aliud tacetur, de quo similiter dubitatur, hoc negatur: atqui l. c. affirmat, necessarium esse ad integritatem confessionis, ut fideles explicent circumstantias speciem mutantes, et tacet necessarium esse, ut explicent mere aggravantes, de quo tamen similiter dubitabatur; ergo negat id esse necessarium. *Confirm.* 2. Ex dictis de hac lege non satis constat; in dubio autem an existat lex, ea non obligat, quia libertas manet in possessione: neque hæc lex esset satis promulgata, cum eam plurimi et gravissimi DD. negent; ergo.

567. Contrariam sententiam cum gravibus AA. defendit *La Croix* l. 6. P. 2. n. 877. et *Henriquez* l. 5. c. 7. §. 6. quorum ratio est, quod omnia illa necessario exponenda sint in confessione, quæ notabiliter variare possunt judicium Confessarii; sed circumstantiæ notabiliter aggravantes possunt notabiliter variare judicium Confessarii: ergo. Patroni primæ sententiæ recte respondent Dist. M. Quæ notabiliter possunt variare judicium circa speciem et numerum peccatorum C. M. Circa circumstantias non variantes speciem, nec augentes numerum N. M. Reliquas object. vide in Theol. Schol.

568. Denique alii cum *Esparza* et *Laym.* L. 1. T. 2. C. 10. mediam viam tenent, dicentes, necessario exponendas esse circumstantias aggravantes, quæ se tenent *ex parte objecti*, non autem quæ se tenent *ex parte actus.* Sic ex horum judicio non satis est confiteri: Commisi furtum grave; sed definite dicendum, quantum abstuleris, v. g. Furatus sum centum aut mille aureos. Item in peccato incestus, ajunt, exprimendum esse, an persona sit in primo, secundo, aut tertio gradu consanguinea. Verum cum nulla solida disparitas sit, cur circumstantias se tenentes ex parte objecti, non vero ex parte actus teneamur confiteri, manet in vigore prima sententia. Plura vide apud P. *Holzmann* Partis 5. Tomulo 2. a n. 471.

569. Dixi supra n. 566. *per se* loquendo non esse obligationem, circumstantias aggravantes exprimendi, scil. quæ oriatur immediate et directe ex ipso præcepto confessionis. *Per accidens* enim, et aliunde potest esse obligatio: ac 1. quidem si peccatum propter circumstantiam aggravantem sit reservatum, ne Confessarius forte non habens facultatem absolvendi a reservatis, limites potestatis suæ excedat. Sic in Archi-Diœcesi Coloniensi gradus consanguinitatis, vel affinitatis in incestu exprimendus est, quia incestus cum consanguineis, vel affinibus in primo vel secundo gradu est peccatum reservatum. 2. Si duratio peccati tanta fuerit, ut prudenter credi possit illud sæpius moraliter fuisse interruptum, ideoque numerice multiplicatum; ut contingere solet in diuturno odio, longa dilatione restitutionis etc. 3. Si pœnitens de tali circumstantia interrogetur a Confessario, cui prudenter visum fuerit, id interrogare necessarium esse vel ad debitam dispositionem a pœnitente eliciendam, vel ad salubre medium procurandum, vel ad obligationem restitutionis recte imponendam. *Ratio* est, quia tunc Confessario tanquam Judici, Doctori, et Medico competit jus interrogandi; ergo etiam pœnitenti incumbit obligatio ad interrogata respondendi; unde damnavit *Innoc. XI.* propositionem in ordine 58. *Non tenemur Confessario interroganti fateri peccati alicujus consuetudinem.* Ratio damnationis, quia Confessarius ad hoc ut rite absolvat, debet habere saltem probabile et prudens judicium de recta pœnitentis dispositione, adeoque habet jus inquirendi an pœnitens laboret impedimento veri propositi, quale præter cætera est consuetudo peccandi. Deinde consuetudinario longe alia media præscribenda sunt: ergo. *Duarte V.* consuetudo n. 146.

570. At nonne pœnitens *per se* tenetur aperire in confessione consuetudinem peccandi. ℟. *Per se* non tenetur; quia peccata præterita non sunt circumstantia nova peccati hodierni speciem mutans. *Suar.* hic D. 22. sect. 4. n. 15. cum *Cano* contra *Sylvest.* Per accidens autem tenetur, si interrogetur a Confessario, ut patet ex n. præced. Vide *Lugo* de Pœnit. D. 16. num. 201.

571. Q. VI. An pœnitens in habita morosa delectatione venerea debeat exprimere objectum delectationis. ℟. Probabiliter non tenetur exprimere, nisi accedat desiderium opere peccandi, vel nisi expresse quis delectetur de persona, non tantum ut objecto generice apto ad luxuriam, sed ut est conjugata, consanguinea etc. *Ratio* est, quia voluntas per simplicem complacentiam, sive morosam delectationem plerumque non tendit in objectum ut est a parte rei, sed ut proponitur ab intellectu; ergo si proponatur præscindendo a persona, in quam tendit delectatio, statu v. g. conjugali, vel libero, aut a circumstantia consanguinitatis etc. non contrahit diversam malitiam ex diversitate istorum statuum: atqui plerumque sic proponitur in simplici complacentia tantum sub ratione generica objecti venerei, præscindendo a statu personæ: ergo. Ita *Stoz* L. 1. p. 3. n. 166. et seq. cum *Arriaga*, *Tambur.* et aliis. Contrarium defendunt *Salmanticenses.* T. 13. de peccat. D. 11. Dub. 3. n. 54. Dixi, *nisi accedat desiderium*, quia tunc intellectus proponit objectum non sub ratione generica objecti venerei, sed ut est affectum circumstantiis hujus vel illius status, aut conditionis.

572. *Q.* VII. An voto obstrictus debeat præter delectationem morosam exprimere in confessione circumstantiam propriæ personæ ℟. Voto obstrictus juxta communiorem id debet exprimere: de conjugato id pariter affirmant *Vasquez*, *Bonacina*, *Stoz* l. c. n. 467. idque probant ex communi sensu fidelium, et praxi. *Hurtadus* vero, *Sporer* et alii de conjugatis id negant, eo quod conjuges se non obligarint ad abstinendum a delectationibus etiam internis circa alienas personas: prior sententia in praxi tenenda videtur.

Casus V. De Integritate formali confessionis.

Lysippus Sacerdos vocatur ad ægrotum, quem usu linguæ, et omni sensu destitutum reperit, idroque anxius hæret an et quomodo moribundum debeat absolvere. Idem dum in festis solemnibus magnus est concursus confitentium, audito uno alterove peccato pœnitentes absolvit: sæpe etiam urget pœnitentes, ut præter peccata etiam complices manifestent.

573. *Q.* I An ad integritatem confessionis sufficiat signum doloris, si moribundus loqui nequeat. ℟. *Affirmative*; ut infra de munere Confessarii dicetur, et in sequenti quæst.

574. *Q.* II. Quænam impotentia excuset ab integritate materiali. ℟. 1. Excusat *impotentia physica* omnia peccata exponendi, quia præceptum divinum utpote prudentissimum non obligat ad impossibile. Talis impotentia n. 524. assignata est in ignorante peccatum, vel non recordante invincibiliter, in muto, moribundo destituto loquela, vel ignaro idiomatis, quo utitur Confessarius: huc reducitur casus, quando ipse Confessarius viribus ita destituitur, ut ulterius confessionem excipere non possit, sed statim debeat absolvere dimidiata tantum confessione facta. Porro quamvis ignorans idioma Confessarii possit per interpretem confiteri, si velit; ad hoc tamen absolute non tenetur, tum quia hæc confessio jam aliquo modo est publica, qualis tamen præcepta non est, tum quia ita confiteri difficile et periculosum est. Excipit *Tannerus*: nisi interpreti per se jam nota essent pœnitentis peccata. *Quid igitur faciendum* Confessario, si nec linguam pœnitentis graviter infirmi intelligat, nec ille per interpretem velit confiteri? ℟. Habito doloris signo illum absolvat. Vide P. *Gobat.* T. 6. a n. 500. Facilis tamen habetur modus confitendi per interpretem: scil. Confessarius et pœnitens sint in uno cubiculo, in proximo cubiculo sit interpres (vel si unicum tantum habeatur cubiculum, interpres faciem a pœnitente penitus avertat, ita ut nullo modo illum videre queat): Confessarius vel ex indice peccatorum vel sine illo proponat peccata contra præcepta decalogi, Ecclesiæ etc. Interpres singula proposita mox pœnitenti suo idiomate recitet, pœnitens si commiserit hoc, quod proponitur peccatum, Confessario nutu id significet, simulque numerum ex digitis demonstret. Hoc modo solus Confessarius satis percipiet speciem et numerum peccatorum, quin interpres possit peccata pœnitentis cognoscere.

575. 2. Etiam excusat *impotentia moralis*, quæ tunc adesse censetur, quando ex confessionis integritate, vel pœnitenti, vel Confessario, vel tertio grave damnum eveniret. *Ratio* est, quia præcepta positiva non obligant ordinarie cum gravi damno: atqui præceptum confessionis materialiter integræ est positivum: ergo. Sic Confessarius tempore pestis vel morbi contagiosi, quando excipiendo totam confessionem incurreret periculum vitæ, potest perceptis aliquibus peccatis confitentem absolvere. *Coninck* D. 6. Dub. 9. n. 75. *Babenst.* l. c. n. 42. Item instante prælio, aut naufragio, dum omnium confessiones non possunt excipi, Confessarius præsens potest omnes simul, dicto uno peccato, quod minus infamat (vel si aliter fieri nequeat, dicentes in genere, se esse peccatores) absolvere, dicendo: *Ego vos absolvo* etc. *Busemb.* l. 6. t. 4. c. 1. de Sacram. cum *Sa* et *Coninck*.

576. *Q.* III. An liceat Confessario in magno concursu pœnitentium auditis solum aliquibus peccatis eos absolvere, et confessionem reliquorum peccatorum gravium in aliud tempus differe. ℟. *Negative*; quia ex dictis ab integritate materiali non excusat, nisi impotentia physica vel moralis; atqu concursus pœnitentium nullam inducit impotentiam: ergo. Vide Propos. 59. ab *Innoc. XI.* damnatam. *Confirm.* Si propter magnum concursum liceret dimidiare confessionem, plurima sequerentur inconvenientia, tum quia plurimis peccatis onusti plerumque expectarent talia festa, quibus inculpate liceret mediam tantum partem peccatorum excutere in aures Confessarii, tum quia illa forte peccata omitterent, ex quorum notitia deberent a Confessario salutaria media præscribi. *Stoz* L. 1. P 3. n. 6. ubi addit: *Meminerint Confessarii* (qui in magno concursu tantum solliciti sunt, ut multos audiant) *melius esse paucos bene audire, quam multos perfunctorie et male.*

577. *Q.* IV. An peccata in confessione omissa ob instans periculum vitæ; vel ob aliam gravem causam non exposita, debeant adhuc in sequenti confessione exprimi. ℟. *Affirmative.* Patet ex propos. 11. damnata ab *Alex. VII.* *Ratio* est, quia Christus Dominus (ut loquitur *Tridentinum* sess. 14. c. 5.) Sacerdotes sui ipsius vicarios reliquit, tanquam præsides, et judices, ad quos omnia mortalia crimina deferantur, in quæ Christi fideles ceciderint: atqui peccata mortalia ob periculum vitæ, vel aliam gravem causam omissa nondum sunt delata ad Sacerdotem: ergo cessante periculo adhuc debent deferri; et hic est usus, sensus et praxis Ecclesiæ.

578. *Q.* V. An verecundia excuset ab integritate materiali. ℟. *Negative*: quia verecundia per se et ex natura confessionis proprii delicti sequitur. De hac *Trid.* l. mox cit. ita docet: *Ipsa vero* hujusmodi *confessionis difficultas, ac peccata detegendi verecundia, gravis quidem videri posset, nisi tot, tantisque commodis et consolationibus levaretur, quæ omnibus, digne ad hoc Sacramentum accedentibus, per absolutionem certissime conferuntur.* Adeoque invalidæ sunt confessiones et repetendæ, in quibus omissa sunt ex verecundia peccata martalia.

579. *Adverte* 1. Quod gravia incommoda, quæ ex integritate confessionis obventura timentur, ut inducant impotentiam moralem, debeant esse extrinseca confessioni, sive non immediate, et per se oriri ex ipsa confessione; ideo non licet peccatum grave omittere, etsi prævideam, quod Confessarius, qui me antea judicavit valde pium, mei æstimationem in se sit imminuturus: nec licet omittere peccatum, propterea quia timeo, subeundam esse magnam confusionem apud Confessarium, modo aliud damnum non sequatur. *Ratio* est, quia hæc et similia per se et immediate ex confessione consequuntur, quæ tamen illis difficultatibus non obstantibus a Christo fuit præcepta. *Esparza* q. 90. a. 2. ad 3.

580. *Adverte* 2. Metus alicujus mali, vel incommodi, ut excuset ab integritate materiali, debet esse gravis *ex opinione gravi fundamento subnixa*, v. g. si certa experientia constet, quid sibi vel aliis contigerit: si certo sciret confitens, alias hunc Confessarium peccatum jam revelasse, vel ad flagitium invitasse etc. *Ratio* est, quia præceptum de integritate confessionis est in possessione, cui prævalere nequit superveniens dubium, vel levis suspicio pœnitentis de detrimento aliquando sibi eventuro.

581. *Adverte* 3. Ut sufficiat integritas formalis, præterea requiritur necessitas hic et nunc confitendi tali Confessario. Si enim absque gravi incommodo vel tuo vel tertii possis adire alium Confessarium, eique integre confiteri, vel differre confessionem aliquamdiu, non urgente præcepto, vel scandalo non obstante, ad hoc teneris. *Palao.* T. 23. D. un. p. 11. n. 5.

582 *Q.* V. An Superior auditis tantum reservatis possit sacramentaliter absolvere pœnitentem, et remittere illum ad alium Confessarium pro obtinenda absolutione a non reservatis. ℟. Non licet, quia supponitur, neque adesse

impotentiam physicam, neque moralem. Pariter si urgeat præceptum confitendi, et nequeas adire superiorem, confiteri teneris Sacerdoti inferiori omnia peccata etiam reservata, qui in tali necessitate tantum indirecte a reservatis absolvet, tibi autem postea incumbit onus adhuc comparendi coram Superiore, ut directe absolvaris a reservatis. *Bonac.* Disp. IV. de Euchar. Q. 6. punct. 1. n. 31. Econtra *Duarte V.* Confessio. n. 140. resolvit, quod pœnitens non tantum ob vitandum scandalum aut infamiam, sed etiam, ne per longum tempus debeat omittere confessionem et communionem, possit dimidiare confessionem, aperiendo inferiori tantum non reservata. At præplacet prior resolutio.

583. Q. VI. An pœnitens quando non potest aliter explicare suum peccatum, quam manifestando complicem sive socium criminis, et neque alteri confiteri, nisi illi, cui uterque notus est, obligetur ad illud manifestandum. Respondet *affirmative Babenst.* l. c. n. 46. cum *S. Th.* in 4. Dist. 16. q. 3. a 2., *Lugone* et aliis. Quia infamatio complicis in tali casu æque est immediate conjuncta cum confessione, quam infamatio pœnitentis. Porro de Sacramento pœnitentiæ, quod est ad complices in peccatis duas edidit constitutiones *Benedictus XIV.* prima incipit: *Suprema omnium Ecclesiarum*; altera vero: *Ubi primum*. Utramque illustravit commentariis *Lud. Anton. Muratori*, e quibus sequentes regulas pro Confessariis Theologia moralis *P. Antoine* recens impressa tradit.

584. I. Inquirere nomen pœnitentis non licet, neque ejus habitationem, aliasve ejus qualitates et circumstantias, quæ personam illius detegant *sine ulla rationabili causa*... Ob hujusmodi curiositatem procul dubio peccaret Sacerdos.

585 II. Non licet pœnitenti nomen complicis revelare: ejus enim est peccata sua, non aliena accusare. Peccato non caret, eoque interdum gravi, qui famæ proximi sine ulla necessitate detrahit.

586. III. Si quis sponte, ex simplicitate tamen et ignorantia, complicis nomen in confessione detegit, uti rudibus e vulgo hominibus interdum evenit, non peccat; monendus tamen est, ut imposterum abstineat. Juvat hic addere regulam P. *Laym.* l. c. n. 13. Si Confessarius advertat, pœnitentem paratum esse ad nominandum complicem circa ea peccata, quæ sine complicis agnitione intelligi possunt, prohibere illum debet.

587. IV. Quicumque justo aliquo titulo sponte complicem in confessione revelat, nullum incurrit peccatum. Ejusmodi titulus est, ut petatur consilium ad rumpendam pravam consuetudinem, ad consulendum famæ propriæ, cui minatur insultum complex, si a peccato desistatur: potior enim est tutela conscientiæ et famæ propriæ, quam alterius.

588. V. Nomen complicis sibi sive per ignorantiam, sive justo titulo revelatum sub sigillo confessionis Sacerdos retinere debet.

589. VI. Ad integritatem confessionis licite potest ac debet Sacerdos pœnitentem interrogare de complice, cum videlicet occurrere possit circumstantia speciem peccati mutans: neque enim e. g. sufficit confiteri commissum carnale peccatum, sed simul aperiendum est, an adulterium, aut sacrilegium, aut incestus intercesserit.

590. VII. Confessarius in hoc casu interrogans, si nomen quoque, aut domum, aut alia signa exquireret a pœnitente, per quæ sibi persona complicis revelaretur, graviter peccaret; suo enim debito satis pœnitens fecit aperiendo circumstantiam peccati, et dum cætera rite concurrant, absolvendus est; ulterior Confessarii interrogatio ad peccaminosam curiositatem est referenda, neque ad eam respondere pœnitens tenetur.

591. VIII. Quando ex necessitate integritatis confessionis advertit pœnitens, fieri non posse, quin Confessarius complicem sit cogniturus, puta, si res fuit cum sorore, aut uxore fratris, tunc ex sententia quorumdam gravium Theo-

logorum obligatur ad quærendum alium Confessarium, cui ignotus sit complex. Alii vero TT. sentiunt, consilium hoc esse, non præceptum; si enim, ut ait *Laym.* L. 5. t. 6. C. 8. n. 12., complici non aliud damnum eveniat, quam quod ejus fama apud solum Confessarium lædatur, posthabendum id est majori bono servandæ integritatis: utitur enim tunc pœnitens jure suo, et complex hoc aliquale famæ dispendium sibi imputare debet, quando tale crimen admisit, quod coram legitimo judice aliter explicari nequit.

592. IX. Accidere interdum potest, ut adigendus sit pœnitens ad revelandum complicem, cum nempe agitur de gravibus malis vitandis, quæ in perniciem Reipublicæ vergere possunt, sicuti accideret, si Principis vita periclitaretur, si aqua mortifera populo propinaretur, aut ex farina, cui gypsum mixtum foret, panis publicus conficeretur. Ut impediatur, si fieri potest, hoc malum, obligatur pœnitens ad exquirendum consilium Confessarii, qui pro sua prudentia aut per se, aut per ipsum pœnitentem remedia conquirat: nisi revelare velit pœnitens, minime est absolvendus; nam ex lege non minus justitiæ quam charitatis tenetur ille pro virili curare, ut in tuto sit publica salus. De damno vitando, quod privatæ alicui personæ imminere potest, non loquor; nam fere semper suppressis complicum nominibus, consilium præbere potest Sacerdos.

593. X. Graviter peccat Confessarius, qui aut blandis artibus, aut minis haurire aut extorquere a pœnitentibus nomina complicum absque justa necessitate velit: gravius etiam delinquit, si ob negatam revelationem absolvere pœnitentem recuset.

594. XI. Neque gravis peccati reatum effugeret Sacerdos, si revelationem complicis exigeret, ut per operam suam correptio et correctio illius præstaretur; nam Confessarii munus tantummodo est, curare vulnera pœnitentis, non vero aliena; exquirere peccata pœnitentis, non aliena. De eodem puncto ad primam constitutionem *Benedicti XIV.* addit *Muratorius* l. c. Ad hæc quisquis ex notitia complicis in confessione habita, quamvis licentia pœnitentis confisus, complicem corrigendum suscipit, scandalis non paucis obnoxius est; indignatur enim, quicumque secreta sua crimina detecta videt, suæque famæ vulnus illatum a Confessario. In querelas igitur is facile erumpet, et sigillum sacramentale fractum suspicabitur, et Sacerdotem veluti proditorem tanti Sacramenti exclamabit: quæ certe in perniciem Religionis vergere possunt.

595. Denique in Commentario ad primam constitutionem; *Suprema omnium Ecclesiarum*, idem *Muratorius* ait, quod in ea praxis eorum proscribatur, qui nullum justum titulum habentes complicum nomina scrutantur, et indebitæ curiositatis reos se statuunt. Neque enim sapientissimus Pontifex damnationem ad eos casus extendit, in quibus aut integritas confessionis, aut publica necessitas, aut pœnitentis ipsius conscientia exigit, ut pœnitens complicem revelet. Quod cum accidit, ipsum pœnitentem hortari, interdum etiam adigere potest ad revelandum, omisso tamen nomine et loco habitationis, si fieri potest.

Casus VI. De fideli confessione.

Leonardus confitetur: Ego sum maximus peccator: deliqui contra omnia præcepta Decalogi, et Ecclesiæ. Quærit Confessarius, quomodo deliquerit contra primum præceptum. Respondet Leonardus: Nescio. Quæritur ulterius, quid ergo commiserit contra alia præcepta. Item reponitur: Nescio. Infert Confessarius: Ergo mentiris dicendo, quod peccaveris contra omnia præcepta. Subjungit pœnitens: Bene monet; nihil scio, quam quod nuper mentitus sum in confessione.

596. Q. I. Quale peccatum sit mentiri in confessione. ℟. I. Mentiri in confessione circa materiam gravem et necessariam confessionis, est peccatum mor-

tale, sic graviter peccat *primo*, qui negat se commisisse peccatum mortale, quod scit a se fuisse commissum, neque legitime hucusque in confessione expositum, neque justam negandi causam habet. *Secundo*, qui affirmat, se commisisse mortale, quod non fecit: in utroque enim casu graviter decipit Confessarium non sine gravi irreverentia Sacramenti. *Laym.* l. c. n. 15. Huc pertinent illi, qui majorem numerum peccatorum gravium, item qui dubia pro certis, et certa pro dubiis studio, non ex simplicitate exprimunt, de quibus supra n. 554.

597. ℟. II. Mentiri in confessione circa materiam sufficientem quidem, non tamen necessariam ad confessionem, est peccatum veniale; sic leviter peccat, qui affirmat, se commisisse hoc vel illud veniale, quod scit a se non esse commissum. *Excipe*: nisi fortassis hoc peccatum sit unica materia confessionis: tunc enim graviter peccaret, quia subjiceret Sacramento materiam minime sufficientem, cum non peccatum non sit materia absolutionis. Leviter etiam peccat, qui negat se commisisse aliquod mortale, quod hic et nunc non tenetur confiteri, vel quia per legitimam confessionem jam est remissum, vel quia habet justam et gravem causam illud omittendi. *Stoz* L. 4. P. 3. q. 2. n. 33. cum *Suarez*, *Coninck*, et al. s.

598. ℟. III. Mentiri in confessione in materia ad eam non pertinente, qualis est materia de se indifferens, et quæ non continet rationem malitiæ, peccatum grave vel leve est, prout grave vel leve esset, si extra confessionem fieret: sic leviter peccat, qui negat patriam aut nomen: omnino non peccavit, qui interrogatus de nomine respondit: Nomen meum non est peccatum. Eodem modo Leonardus noster non peccavit graviter, si ex simplicitate dixerit, se deliquisse contra omnia præcepta, quia plerumque rudes tali modo nil aliud volunt exprimere, quam se esse peccatores; secus si scienter falso id dixisset.

Casus VII. De Confessione annua.

Ludolphus se accusat, quod tempore paschali confessus quidem fuerit, sed sacrilege; ideo a Confessario jubetur repetere omnia tum omissa, tum invalide exposita peccata, cui Ludolphus: Reverende Pater, nullum peccatum omisi, imo et absolutionem a Confessario impetravi, is autem vel ex ignorantia, aut alio errore non advertit, quod noluerim deserere proximam peccandi occasionem.

599. *Q.* I. An Ludolphus, qui fecit confessionem voluntarie nullam, satisfecerit præcepto annuæ confessionis. ℟. *Negative.* Vide Propos. 14. inter damnatas ab *Alex. VII. Ratio* est, quia qui voluntarie sic confitetur, non adimplet rem præceptam; Christus enim et Ecclesia veram confessionem cum necessario dolore, proposito, et absolutionis receptione præcipiunt. Hinc Ludolphus peccavit tum peccato omissionis non adimplendo præceptum, tum peccato commissionis sacrilegium committendo per confessionem invalidam ex defectu voluntario propositi.

600. Q. II. An huic præcepto Ecclesiæ satisfaciat, qui facit confessionem nullam non culpa propria, sed Confessarii. ℟. Si defectus Confessarii, v. g. quod careat jurisdictione, aut debita intentione absolvendi etc. non sint noti pœnitenti, satisfacit: quia talis non voluntarie, sed inculpabiliter fecit confessionem nullam; tenetur tamen confessionem repetere, ubi postea expertus fuerit nullitatem. *Duarte V.* Confessio n. 122.

601. *Hisce resolutionibus* adde I. Qui toto anni tempore ex justa vel injusta causa præceptum confessionis non implevit, tenetur postea, cum primum poterit, confiteri: tempus enim non appositum est, ut exspiret præceptum, sed ad statuendam obligationem, et ne diutius differatur confessio. *Duarte V.* Confessio n. 123. ubi addit, quod talis toties peccet, quoties oblata occasione omittit confiteri. Contrarium tenuit *Ledesma*, *Archidiaconus*, et alii.

602. II. Qui prævidet tempore paschali, vel toto anno sequente sibi defuturam copiam Confessarii, tenetur anticipato huic præcepto satisfacere; sicut qui prævidet, quod non possit audire ultimum Sacrum die festo, tenetur unum ex præcedentibus audire; tempus enim, ut supra dixi, non est annexum ad tollendam obligationem: ergo sicut præceptum obligat post elapsum tempus, quo illud impletum non est, ita ante illud, quando futurum prævidetur impedimentum. *Fagundez* in 2. Præc. Eccles. L. 1. C. 4. n. 16. cum *Sylv.*, *Adriano* et aliis.

603. III. Qui confitetur Regulari ab Ordinario approbato, satisfacit præcepto confessionis annuæ: ita declaravit *Clemens X.* in Constit. quæ incipit: *Superna* cit. a *Duarte* l. c. n. 126., *Azor* tom. 1. L. 13. C. 2, *Adrianus* in 4. de Confess. q. 5. Qui vero confitetur Regulari Episcopo præsentato, sed ab eo injuste reprobato, non satisfacit præcepto annuæ confessionis. Vide Propos. 13. ab *Alex. VII.* damnatam. » Hic etiam notandum, merito damnatam esse ab » *Alex. VIII.* propositionem 20. quæ ita habet: *Confessiones apud Religiosos* » *factæ pleræque vel sacrilegæ sunt, vel invalidæ*; merito etiam damnatam » esse immediate sequentem 21. quia Novatores ista asserentes falsis nituntur sup» positis, scil. *primo*, falso dicunt, laxitatem in injungendis pœnitentiis a Re» ligiosis inductam esse, ideoque confessiones apud ipsos factas plerumque vel » sacrilegas esse, vel invalidas, propterea quod ob facilem aditum, quem ha» bent ad Religiosos, a quibus leves pœnitentiæ injunguntur, sæpe deficiat pro» positum non peccandi de cætero. *Secundo*, falso docent nimiam in pœniten» tia injungenda Religiosorum Mendicantium benignitatem oriri ex spe largioris » eleemosynæ a pœnitentibus obtinendæ, ut idcirco Parochus possit suspicari, » quod ab iis nimis leves satisfactiones hac de causa imponantur. Falsitas utrius» que patet 1. ex eo, quod præsens consuetudo Ecclesiæ in administratione Sa» cramenti pœnitentiæ etsi benignior, substantialiter tamen non differat ab an» tiqua licet rigidiore. 2. Rigorem antiquum in pœnis infligendis jam ante sæcu» lum decimum tertium, quo Religiosi Mendicantes initium duxerunt, Ecclesia » remisit, ut ostendit *Viva* in cit. prop. 21.; teste enim Morino *statim post sæ*» *culum undecimum pœnitentiæ exterioris severitas decrescere, minui et ob*» *solescere cœpit*. 3. Bene sciunt Mendicantes, grave esse piaculum, ob spem » lucri temporalis aliorum culpis connivere: ergo sine enormiter temeraria su» spicione nemo tam gravis peccati poterit accusare Mendicantes, utpote viros, » qui ob specialem vitæ immaculatæ professionem, ob diuturnum studium, ob » frequens exercitium in resolvendis conscientiæ casibus, et propter accuratum » examen, antequam approbentur, se satis aptos probant ad digne admini» strandum pœnitentiæ Sacramentum. *Duarte* V. Confessio n. 144. Vide etiam » Decretum *Clement. VIII.* n. 481. relatum.

604. IV. In praxi quidem suadendum est omnibus, qui nonnisi peccata venialia habent, ut et ipsi præceptum confessionis annuæ observent, seque per gratiam sacramentalem contra tentationes irruentes roborent; ita docet usus omnium doctorum ac piorum fidelium; absolute tamen sub gravi peccato non obligantur hoc præcepto. *Ratio prima* est; quia *Trid.* sess 14. cap. 5. cit. n. 513. expresse docet, peccata venialia etsi utiliter in confessione dicantur, taceri tamen citra culpam posse: ergo cum præceptum confessionis, ut est divinum, se non extendat ad venialia, neque se ad ea extendit, ut est ecclesiasticum, cum tanta obligatio ex claris verbis alicujus legis nequeat probari. Ita *Fagundez* l. c. L. 2. C. 2. n. 8. cum *Navar.* in Manuali C. 12. n. 10. et 40. *Victoria*, *Toleto* et aliis contra *Cajet.* et fere omnes illos, qui docent votum et juramentum de re etiam levi obligare tamen sub gravi peccato. Ibid. addit *Fagundez* n. 19. cum *Angelo* contra *Navar.*, *Azor* et alios, quod nec obligemur sub veniali ex præcepto Ecclesiæ semel confiteri in anno venialia, quando mortalibus caremus: idque probat ex eadem ratione. Tridentinum enim l. c. diserte dicit, venialia *citra culpam* taceri posse. *Secundo*, quia alioquin ve-

nialia jam non essent materia mere sufficiens, ac voluntaria Sacramenti pœnitentiæ, sed aliquo modo obligatoria.

605. V. Juxta eumdem *Fagund.* l. c. L. 1. C. 6. causæ excusantes ab hoc præcepto sunt 1. *Impotentia physica*, v. g. si non detur copia Confessarii; nemo enim tenetur ad impossibile. 2. *Impotentia moralis*, quando confessio fieri non potest sine gravi incommodo. Notandum vero, licet hic et nunc occurrat causa excusans a confessione unius vel alterius peccati, propterea non excusari quemquam ab impletione hujus præcepti, et confessione aliorum peccatorum mortalium, quia tunc tenetur reliqua confiteri tacendo illa, propter quæ prudenter timet grave incommodum, cum obligatione ea confitendi, cessante causa excusante. Vide dicta a n. 574.

606. VI. De jure communi transgressor hujus præcepti *vivens ab ingressu Ecclesiæ arceatur, et moriens Christiana careat sepultura*, ut patet ex c. *Omnis utriusque sexus*. L. 5. Decret. tit. 38. de pœnit. et remiss.; adeoque talis ipso facto non incurrit excommunicationem, sed a judice prius ferenda est sententia. Addit *Canus* in relectione de Pœnit. part. 5. has pœnas non posse incurri, nisi quando transgressio præcepti est manifesta; quia tunc in judicio crimen potest probari, ut illi pœnæ imponantur. Dixi, *de jure communi*: nam teste *Fagund.* in aliquibus Diœcesibus, uti in tota Lusitania, excommunicatio ipso facto imponitur hujusmodi transgressoribus, et hæc ibi incurritur ipsa omissione confessionis annuæ, etiamsi sit occultissima, et in judicio externo probari non possit.

607. VII. Circa ætatem, in qua pueri baptizati ad hoc præceptum adstringantur, ita statuit cit. cap. *Omnis utriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua solus peccata saltem semel in anno fideliter confiteatur*. Ex quibus communior docet, quod pueri incipiant obligari, quando adepti sunt sufficientem rationis usum, ita ut sint doli, sive peccati mortalis capaces, et sufficienter sciant discernere inter bonum et malum, licitum et illicitum; rationis enim usus non ex ætate, sed ex discretione pensandus est. Unde ex communi præsumptione parvuli non ante septimum ætatis annum, recte autem post illum completum censentur obligari ad confessionem sub præcepto ecclesiastico. Vide dicta P. I. n. 208. Quod autem statim (moraliter loquendo) post annos discretionis obligentur, probatur ex eo, quia tunc juxta communiorem obligantur aliis Ecclesiæ præceptis, v. g. audiendi Missam, diebus prohibitis abstinendi a carnibus; ergo etiam tum obligantur præcepto confessionis. Ita *Coninck* D. 5. de Conf. Dub. 5. n. 50., *Henriq.* L. 4. de Pœnit. C. 5. n. 2., *Rosella*, *Sylv.* et alii contra *Sotum*, *D. Antonin* 2. parte Summæ tit. 9 c. 18. §. 2., *Ostiensem*, et alios, qui docuerunt, quod pueri ante 12. vel 14. annum non obligentur hoc præcepto, licet post septennium discernere inter bonum et malum, ac consequenter peccare possint. *Neque refert*, quod plus ætatis requiratur ad hoc, ut obligentur præcepto Eucharistiæ percipiendæ: tum quia hoc Sacramentum non est tantæ necessitatis, sicut Sacramentum pœnitentiæ, tum quia ad intelligendum Ss. Eucharistiæ mysterium, et ad eam debita reverentia suscipiendam plus requiritur, quam ad cognitionem peccati, et ad dolendum de eo.

ARTICULUS II. De Satisfactione Sacramentali.

§. I. *Prænotanda.*

608. I. Per Sacramentum pœnitentiæ remittitur quidem non tantum culpa, sed etiam pœna æterna; non tamen expungitur semper omne debitum pœnæ temporalis, ut docet Trid. sess 14. C. 8. *de satisfactionis necessitate et fructu* ex sacris litteris et divina traditione: ideoque ibid. can. 12. ita definit: *Si quis dixerit, totam pœnam simul cum culpa remitti semper a*

Deo, satisfactionemque pœnitentium non esse aliam quam fidem, qua apprehendunt Christum pro eis satisfecisse, anathema sit. Et sequenti can. 13. *Si quis dixerit, pro peccatis, quoad pœnam temporalem, minime Deo per Christi merita satisfieri pœnis a Deo inflictis et patienter toleratis, vel a Sacerdote injunctis, sed neque sponte susceptis, ut jejuniis, orationibus, eleemosynis, vel aliis etiam pietatis operibus, atque ideo optimam pœnitentiam esse tantum novam vitam, anathema sit.* Unde satisfactio alia est sacramentalis, alia extra-sacramentalis.

609. II. Satisfactio *Sacramentalis* est bonum aliquod opus unum aut multiplex virtute clavium injunctum pœnitenti, partim ad persolvendam pœnam temporalem pro remissis peccatis debitam et in hac vel altera vita adhuc luendam, partim ad præcavendum peccatum. Unde alia dicitur satisfactio *vindicativa*, quæ ordinatur ad punitionem peccati commissi, et satisfaciendum Deo pro illata per illud injuria; alia *medicinalis*, quæ præcipue ordinatur ad præcavenda peccata in posterum. Satisfactio *Extra-Sacramentalis* fit non solum per pia opera sponte suscepta, sed etiam per ærumnas a Deo inflictas, et patienter toleratas, ut constat ex *Trid. cit.* In seq. §. de priore hic agemus.

§. II. *Principia de Satisfactione Sacramentali.*

610. *Principium I.* Confessarius, *per se* loquendo, tenetur sub gravi obligatione confitenti injungere pœnitentiam, et quidem regulariter ante absolutionem. Patet ex *Trid.* sess. 14. c. 8. ubi ita docet: *Debent ergo Sacerdotes Domini, quantum spiritus et prudentia suggesserit, pro qualitate criminum et pœnitentium facultate, salutares et convenientes satisfactiones injungere, ne si forte peccatis conniveant et indulgentius cum pœnitentibus agant, levissima quædam opera pro gravissimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur. Habeant autem præ oculis, ut satisfactio, quam imponunt, non sit tantum ad novæ vitæ custodiam, et infirmitatis medicamentum, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam et castigationem. Confirm.* ex triplici officio Confessarii, nam ut Judex tenetur debitam pro delictis pœnam exigere; ut Doctor, et Minister Sacramenti debet curare, ne Sacramento desit sua pars integralis, cujusmodi est satisfactio, quæ a *Trid.* sess. cit. c. 8. ex omnibus partibus pœnitentiæ dicitur a Patribus perpetuo tempore fuisse commendata Christiano populo: denique ut Medicus tenetur pœnitentem a relapsu præservare, id quod abunde præstat injungendo satisfactionem medicinalem: ergo.

611. Dixi 1. *per se* loquendo: per accidens enim Confessarius excusatur ab impositione pœnitentiæ, si pœnitens sit incapax illius persolvendæ, sicut contingit in absolutione moribundorum, qui jam sensibus et viribus sunt destituti; si vero moribundus non penitus sit destitutus usu sensuum, injungendum est aliquod saltem leve opus, v. g. percussio pectoris, invocatio sanctissimorum nominum Jesu et Mariæ, osculum Crucifixi, aut quinque Ss. Vulnerum: poterit etiam Confessarius elicere actus fidei, spei, et charitatis, quos pœnitens saltem mente simul eliciat. *Palao* Tit. 23. D. unica pun. 21. §. 2. n. 7. Juxta alios, si non possit pœnitens per se implere opus injunctum, imponi potest eleemosyna, quam potest elargiri per alium.

Dixi 2. *sub gravi obligatione*, præsertim si pœnitens peccata gravia nunquam ante confessa exposuerit: cum enim hæc obligatio sit in materia gravi, procul dubio et ipsa erit gravis. *Babenst.* T. 5. P. 6. D. 5. a. 3. n. 5. Ib. n. 6. cum *Palao* ait, probabilius etiam sub gravi peccato teneri Confessarium injungere satisfactionem pro venialibus, aut mortalibus jam semel confessis; tum quia injunctio satisfactionis pertinet ad ritum hujus Sacramenti a Christo institutum, perpetuoque Ecclesiæ usu receptum, quem data opera omittens implicite censeretur id agere ex contemptu institutionis divinæ; tum quia

Confessarius æque in confessione mortalium, ac in confessione venialium tenetur procurare integritatem Sacramenti; atqui satisfactio æque pertinet ad integritatem Sacramenti in confessione venialium, ac mortalium: ergo. Ibid. tamen *Babenst.* ait probabilem esse sententiam *Lugonis* et *Illsung*, quod Confessarius in tali casu tantum peccet venialiter, eo quod desit suo officio tantum in re levi. Vide *Sporer* P. 3. C. 4. n. 544.

612. Dixi 3. *regulariter ante absolutionem*: 1. quidem ut omnes partes Sacramenti materiales subjiciantur Sacerdotis absolutioni tanquam parti formali: 2. ut ordo judicii melius servetur, qui exigit, ut reus satisfactionem prius spondeat, quam absolvatur. *Laym.* L. 5. t. 6. C. 15. n. 8. cum *Sylv.*, *Suar.* et aliis. *Confirm.* ex praxi universali, quam sine causa invertere non licet. Si tamen Confessarius forte ex quadam oblivione, aut turbatione non injunxisset pœnitentiam, satis est si eamdem post absolutionem adhuc dictet, quia moraliter adhuc unus censetur actus confessionis. Ita *P. Gerardus Zeil* P. I. n. 228.

613. *Princip.* II. Pœnitens sub obligatione ex genere suo gravi tenetur acceptare, et implere pœnitentiam rationabilem obligatorie injunctam a Confessario. Dixi, *tenetur acceptare*: injungere enim pœnitentiam et illam acceptare, sunt correlativa: ergo sicut Confessarius juxta *Trid.* debet injungere, ita pœnitens eam tenetur acceptare. Hanc sententiam vocat *Suar.* hic D. 38. Sect. 7. n. 2. hoc tempore tam certam, ut post *Trid.* sine temeritate negari non possit. *Trid.* enim l. c. C. 8. expresse docet, in Sacerdotibus esse potestatem ligandi, non tantum ad infirmitatis medicamentum, sed etiam ad peccati commissi vindictam: quæ potestas esset valde inefficax, nisi pœnitens obligaretur ad pœnitentiam et acceptandam et persolvendam. *Confirm.* In c. *Omnis utriusque* supra cit. eodem modo præcipitur fidelibus, ut confiteantur, et injunctam pœnitentiam studeant implere: ergo. Ideoque *Sporer* l. c. n. 584. asserit veterum sententiam, scil. *Cajetani*, *Sylv.*, *Medinæ*, hodie nonnisi extrinsece esse probabilem, quod nempe pœnitens non teneatur acceptare pœnitentiam, sed si semel acceptaverit, debeat illam implere. *Ratio* illorum erat, quod peccator in hac vita non teneatur satisfacere pro pœna temporali, sed possit eam differe persolvendam in purgatorio.

§. III. *Resolvuntur Casus.*

Casus I. De obligatione Confessarii circa satisfactionem injungendam.

Martinus Confessarius præter morem austerus pœnitentias ex Jure Canonico, Conciliis, et libris pœnitentiariis colligit, moremque antiquum scrupulose sequitur, etiam imponendo pœnitentias publicas: pro pœnitentia injungere orationem pro defunctis nullo modo licitum esse, statuit: idem nunquam audet dictare pœnitentiam, nisi distinctam adhuc habeat singulorum peccatorum memoriam.

614. Q. I. Quid Confessario observandum circa Canones pœnitentiales. R. cum *Gerardo Zeil.* 1. Præstat nosse nervum veteris rigorosæ disciplinæ ecclesiasticæ: sic Can. 5. *Quæ ipsis.* dist. 38. inter reliqua, quæ Sacerdotibus necessaria sunt ad discendum, etiam recensetur Canon pœnitentialis, ibique subditur: *Ex quibus omnibus, si unum defuerit, Sacerdotis nomen vix in eo constabit.* Propterea autem hæc notitia est utilis, tum quia Confessarius ex ea discit æstimare gravitatem peccatorum, quæ Ecclesia olim tam rigide punivit, tum quia facilius inveniet pœnitentias congruas pro gravioribus delictis, denique quia ex rigore Canonum justum pœnitenti horrorem peccatorum poterit incutere: ex quo promptius suscipiet mitiorem pœnitentiam. 2. Observandum, quod Confessarius non debeat secundum totum antiquum rigorem procedere, uti habetur in Supplem. *D. Th.* q. 18. a. 4. *Sicut enim Medicus*

aliquando prudenter non dat medicinam efficacem, quæ ad morbi curationem sufficiat, ne propter debilitatem naturæ majus periculum oriatur; ita Sacerdos divino instinctu motus non semper totam pœnam, quæ uni peccato debetur, injungit, ne infirmus aliquis ex magnitudine pœnæ desperet, et a pœnitentia totaliter recedat. Accedit, quod pleræque graviores pœnæ a Canonibus Apostolicis et priscorum Conciliorum statutæ sint potissimum pro foro Ecclesiæ externo, et quidem ad arbitrium Episcopi injungendæ.

615. *Q.* II. Quinam sint præcipui Canones, qui contra vitia nostro tempore frequentiora timorem incutere possunt. ℟. Recenseo illos secundum ordinem Decalogi in compendio. *Circa I. præceptum.* Juxta c. *in talibus* 1. de sortilegis. Peccans per sortilegia pro futuris inveniendis, vel per divinationes, 40. dies pœniteat. Juxta c. *qui divinationes*, quinquennio pœniteat, qui divinationes expetit.

Circa II. præcep. ex cap. *statuimus*, de maledicis. Qui blasphemaverit publice Deum vel Sanctum, et maxime B. Virginem, septem diebus dominicis præ foribus Ecclesiæ in manifesto, dum missarum solemnia aguntur, stet, ultimo autem die sine pallio et calceamentis, ligatus corrigia circa collum, septemque præcedentibus feriis sextis in pane et aqua jejunet, Ecclesiam nullatenus ingressurus: quolibet quoque prædictorum dierum tres, si poterit, alioquin duos reficiat pauperes aut saltem unum. Quicumque sciens pejeraverit, quadraginta dies in pane et aqua, et septem sequentes annos pœniteat, nunquam sit sine pœnitentia, et nunquam in testimonium recipiatur. c. *quicumque* 18. caus. 6. q. 1. Qui alios ad falsa testimonia vel perjuria attraxisse, vel quacumque corruptione sollicitasse convictus fuerit, usque ad exitum vitæ non communicet. Can. *Si quis convictus 1* caus. 22. q. 5.

Circa III. IV. et V. præcept. Qui opus aliquod servile die dominico festove fecerit, pœnitentiam aget tres dies in pane et aqua. Qui parentibus maledixerit, 40. dies pœnitens sit in pane et aqua; qui parentes injuria affecerit, tres annos: qui eos percusserit, annos septem pœniteat. Si quis patrem aut matrem, fratrem aut sororem occiderit, toto vitæ tempore non suscipiat Corpus Domini, nisi in obitu; abstineat a carne et vino dum vixerit, jejunet secunda et quarta et sexta feria. Si quis hominem occiderit, ad januam Ecclesiæ semper erit, et in obitu communionem recipiet. Qui homicidii auctor fuit ob consilium, quod dedit, pœnitentiam aget 40. dies in pane et aqua cum 7. sequentibus annis. Plura vide apud *P. Antoine* T. de Pœnit. in Append. ad A. 3.

Circa VI. præcept. Sacerdos, qui fornicatur, pœnitentiam agat annis decem, can. *presbyter* dist. 3. Si Sacerdos fornicatus sit cum filia sua spirituali, idest, quam baptizavit, aut de baptismo vel confirmatione suscepit, aut quæ ipsi confessa est, pœniteat 12. annis, et in monasterio serviat Deo omnibus diebus vitæ suæ (can. *Si quis* 30. q. 1.), ipsa vero mulier debet omnia relinquere, et res suas pauperibus dare, et conversa usque ad mortem in monasterio Deo servire. Si laicus solutus cum fœmina soluta concubuerit, pœnitens erit tres annos. Si quæ mulier cerussa, aliove pigmento se oblinit, ut aliis viris placeat, pœnitentiam aget annos tres. Ita apud *P. Antoine* l. c.

Circa VII. præcept. Si quis Ecclesiam igne combusserit, 15. annos pœniteat, et eam sedulo restituat, et pretium suum pauperibus distribuat, can. 14. caus. 17. q. 4. Si quis justas mensuras, et justa pondera causa lucri mutare præsumpserit, 30. dies in pane et aqua pœnitgat. Cap. *Ut mensuræ*. Lib. 3. Decret. tit. 17. de empt. et vend. Plures Canones vide in fine Decreti Gratiani.

616. *Q. III.* An Martinus recte egerit injungendo pœnitentias publicas ℟. 1. Si pro peccatis occultis injunxerit, graviter erravit: quia publica pœnitentia pro occultis est contra usum Ecclesiæ, et quodammodo infamativa pœnitentis. Hinc Rituale Rom. diserte ait: *Pro peccatis occultis quantumvis gravibus manifestam pœnitentiam non imponant.* ℟. 2. Nec pro peccatis pu-

blicis propria auctoritate potuit imponere pœnitentiam publicam cum certa solemnitate peragendam, v. g. standi ad fores Ecclesiæ cum cereo accenso etc. ut patet ex praxi, et satis clare colligitur ex *Trid.* sess. 24. de reform. c. 8. ubi postquam cum Apostolo monuisset, publice peccantes palam esse corripiendos, subdit: *Episcopus tamen publicæ hoc pœnitentiæ genus in aliud secretum poterit commutare, quando ita magis judicaverit expedire.* Accedit, quod ex notitia peccati publice commissi ex confessione tantum accepta nullo modo liceat pœnitentem accusare, apud Superiorem: ergo Confessarius nec propria, nec auctoritate Episcopi potest in tali casu pœnitentiam publicam injungere. ℟. 3. Hoc igitur sensu tantum Martinus pœnitentiam publicam potuit imponere, ut pœnitens coram iis, qui scandalum passi sunt, retractet sermones contra fidem, bonos mores, vel calumnias, detractiones etc. sic enim Confessarius non manifestat peccatum, sed pœnitens inducitur ad id, quod ex se facere tenetur ad tollendum scandalum. *Antoine* l. c. cum *S. Th.*

617. *Q.* IV. An recte senserit Martinus, quod non liceat injungere pro pœnitentia preces vel alia pia opera pro defunctis peragenda. ℟. Sensit contra communiorem, quam commendat Catechismus Rom. P. 2. de Pœnit. n. 63. ubi ita docet: *Ex omni satisfactionum genere maxime convenit pœnitentibus præcipere, ut certis aliquot, et definitis diebus orationi vacent, ac pro omnibus, et præsertim pro iis, qui ex hac vita in Domino decesserunt, preces Deo faciant. Ratio* autem est, quia actus charitatis, quo quis applicat aliis bonum opus, jam habet vim satisfactivam, sicut omne opus meritorium, adeoque hic quidem actus ex opere operato, et quatenus est pars integralis Sacramenti, determinatur in satisfactionem pro peccatis ipsius pœnitentis, ipsum vero opus, quod ex charitate ponitur, potest prodesse tum pœnitenti, tum defunctis, cum vi suæ bonitatis habeat valorem impetratorium et satisfactorium. Ita *Lugo* D. 25. n. 62. *Palao, Rassler*, et alii contra *Vega*, et *Lohner.*

618. *Q.* V. An Confessarius, dum imponit satisfactionem, debeat necessario habere distinctam singulorum peccatorum memoriam. ℟. Cum id plerumque sit impossibile moraliter, satis est meminisse status pœnitentis ex singulis antea auditis, et intellectis peccatis. *Antoine* in Theol. moral. T. de Pœnit. a. 3. in fine q. 2 cum *Sylvio.*

619 *Q.* VI. Quænam sit ultima mensura pœnitentiæ injungendæ. ℟. Cum neque lege divina, neque humana certa pœna sit præscripta, quæ pœnitentibus dictetur, merito pro ultima regula statuitur prudentia Confessarii, prout hæc dirigi debet in sacro tribunali a superno lumine, a cognitione delicti, et personæ delinquentis. Ita clarissime colligitur ex *Trid.* mox citato: debent ergo Sacerdotes Domini, quantum *spiritus et prudentia* suggesserit, *pro qualitate criminum*, et *pœnitentium facultate* salutares et convenientes satisfactiones injungere. Specialiter caveat Confessarius 1. ne sit *nimium lenis*, prout non raro contingit vel ex *inani timore*, dum non audet juxta exigentiam sui officii pœnitentibus in dignitate constitutis convenientem gravitati peccatorum pœnitentiam injungere; vel ex *amore non ordinato*, vel ex *vana gloria*, ad comparandum sibi nomen boni Confessarii, vel ad obtinendum, aut conservandum numerum copiosum pœnitentium. Ita *Gerard. Zetl* P. I. c. 4. n. 215. Perpendant Confessarii verba *Trid.* l. c. *ne si forte peccatis conniveant, et indulgentius cum pœnitentibus agant, levissima quædam opera pro gravissimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur.*

620. 2. Caveat Confessor, ne sit *nimium severus*, qui rigor ordinarie oritur vel ex *indiscreto zelo*, dum Confessarius tantum intuetur gravitatem peccatorum, absque reflexione ad causas pœnam mitigantes, de quibus infra: vel ex *scrupuloso animo*, et *nimia anxietate*, dum sibi persuadet, nunquam se officio suo satisfacere, nisi severiores pœnitentias injungat: vel denique ex *inordinata passione*, dum ex defectu mansuetudinis facillime offenditur ab

ignorantia, vel importunitate confitentium, vel ipse nauseat onus excipiendi multorum confessiones. Meminerit talis Confessarius, obligationem imponendi pœnitentiam esse commissam suæ prudentiæ, non inordinatæ passioni. Meminerit quoque scrupulosus Confessarius, quod præstet mitius, quam rigidius agere cum pœnitentibus. Vide c. *alligant* 12. causa 26. q. 7. *Alligant autem onera gravia et importabilia ... Tales sunt, qui grave pondus venientibus ad pœnitentiam imponunt: qui dicunt et non faciunt: et sic, dum pœna præsentis pœnitentiæ fugitur, contemnitur pœna peccati futura... Deinde etsi erramus modicam pœnitentiam imponentes, nonne melius est propter misericordiam rationem reddere, quam propter crudelitatem: ubi enim pater familias largus est, dispensator non debet esse tenax: si Deus benignus est, ut quid Sacerdos ejus austerus? Vis esse Sanctus? circa vitam tuam esto austerus, circa alienam benignus.* Sententia Magni *Gersonis* erat, tutius esse cum moderata pœnitentia, quæ sponte suscipitur, mittere pœnitentem ad purgatorium, quam cum rigidiore non implenda in infernum.

621. *Q.* VII. Quænam sint causæ, ob quas pœnitentia subinde levior possit injungi. ℟. 1. Pœnitentis infirmitas corporalis. 2. Infirmitas spiritualis, vi cujus Confessarius *prudenter* timere potest, ne pœnitens vel non impleat rigidiorem pœnitentiam, vel per eam a confessione deterreatur. 3. Dolor extraordinarius, quem Confessarius ex ipsa confessione, vel suspiriis, sæpe etiam ex lacrimis colligere potest. 4. Indulgentiæ, quas pœnitens lucrari ipso die confessionis intendit. *Laym.* L. 5. t. 6. c. 15. n. 12. et 13. Juxta aliquos levior etiam pœna imponi potest, quando Confessarius post formulam absolutionis addit: *Passio D. N. J. C. etc.* Vide *La Croix* L. 6. p. 2 n. 1250.

622. *Q.* VIII. Quænam opera pro pœnitentia possint injungi. ℟. cum *Trid.* sess. 6. c 14. Oratio, jejunium, eleemosyna, et alia pia spiritualis vitæ exercitia: hæ enim sunt satisfactiones pœnales simul et medicinales. *Per jejunium* intelliguntur omnes corporis afflictationes, v. g. flagellationes, cilicia, humicubationes, abstinentia a carne, vino etc. Huc etiam pertinet privatio licitarum voluptatum sensuum. *Per eleemosynam* intelligitur omne opus misericordiæ tum spirituale, tum corporale. *Per orationem* omnis actus religionis in Deum, hujusmodi sunt preces tum *mentales* juxta dicta P. 1. n. 163. item meditationes de morte, inferno, æternitate, passione Christi, actus interni virtutum, frequens recordatio Dei præsentis, repetita suarum afflictionum, et actionum oblatio ad gloriam Dei, actus fidei, spei, charitatis, contritionis etc. tum *vocales*, v. g. preces jaculatoriæ, rosarium, officia, litaniæ, psalmi pœnitentiales etc. Huc referuntur examina conscientiæ, auditio Missæ, et concionum, confessio, communio etc. Ita *Antoine* l. c. ubi subjungit, quod *ordinarie* non liceat injungere opera jam aliunde præcepta, quia etsi nulla peccata quis commisisset, nihilominus ea deberet præstare, quia sunt præcepta; adeoque nec sunt ad vindictam et castigationem. Dixi *ordinarie*: quia si ex rationabili causa opus aliunde jam debitum injungeretur, nova adderetur obligatio exequendi opus, quod si omitteretur, duplex esset peccatum. Pariter satisfactiones vindicativæ non sunt, restitutio famæ, compensatio damni, fuga occasionis peccandi etc. (vide dicta P. I. n. 202. et seq.); quia ad hæc per se jam obligatur pœnitens.

623. *Q.* IX. Quænam sint pœnitentiæ salutares et convenientes, de quibus *Trid.* ℟. *Salutares* sunt, quæ ad peccata commissa castiganda, et ad satisfaciendum Deo pro injuria, et ad præcavenda similia magis conducunt. *Convenientes* sunt, quæ tum peccatorum multitudini et gravitati, tum statui, ætati, sexui, conditioni, et dispositioni pœnitentis magis conveniunt: ideoque ut *satisfactiones vindicativæ* sive *pœnales* sint convenientes, debet haberi ratio infirmitatis, valetudinis, laboris, status, officiorum, paupertatis pœnitentis, prout prudentia suggeret. Hinc errant illi, qui injungunt diu noctuque graviter laborantibus jejunia, famulis longas peregrinationes etc. *Satisfactiones medicinales* ut sint conve-

nientes, Confessarius causam, radicem, ac motivum peccatorum pœnitentis prius investiget, ut remedia eorum emendationi apta injungat; illæ enim dicuntur medicinales, quæ peccatorum causas ac radices resecant, malos habitus tollunt, pravas cupiditates coercent, occasiones peccandi removent et vitia curant: tales sunt actus virtutum interni et externi vitiis pœnitentis oppositi. Unde Rit. Rom. monet: *Contrarias peccatis pœnitentias injungat, velut avaris eleemosynas, libidinosis jejunia, vel alias carnis afflictiones, superbis humilitatis officia, odio proximi laborantibus opera charitatis proximi etc.* Est quoque generale, et utile remedium, ut in materia, in qua quis commisit illicita, abstineat etiam a licitis, item frequens usus Sacramentorum pœnitentiæ et Eucharistiæ.

624. Pro praxi ulterius *observa* I. Quamvis unica ac certa regula definiri non possit, qualis pœnitentia pro peccato mortali sit injungenda, cum id fieri debeat cum reflexione ad vires, statum et dispositionem pœnitentis; communiter tamen pro uno mortali, nisi sit nimis enorme, injungi potest rosarium, officium de Ss. nomine Jesu, de B. Virgine, Litaniæ de omnibus Sanctis, Litaniæ Lauretanæ cum precibus, auditio Sacri, jejunium etc. Si plura mortalia in eadem confessione exponantur, non semper pro singulis peccatis singula rosaria injungenda sunt (alias subinde centum aut plura deberent injungi), sed pœnitentia quædam gravior cum leviore per plures dies persolvenda.

625. II. Consuetudinario præter pœnitentias mox assignatas injungi potest unum vel alterum opus ex sequentibus: 1. Ut certo die iterum confiteatur et communicet. 2. Ut toties, quoties usque ad proximam confessionem relapsus fuerit, determinatam aliquam pœnitentiam persolvat, v. g. recitando Litanias Lauretanas, vel quinque Pater et Ave, det aliquam eleemosynam, corpus affligat etc. 3. Ut singulis diebus per mensem, vel septimanam, vel usque ad proximam confessionem certas preces persolvat, vel (si capacior sit) aliquandiu de quatuor novissimis meditetur. 4. Ut singulis diebus ad certum usque tempus, v. g. per octiduum, vel 14. dies mane firmiter statuat ab illo peccato abstinere, opemque Dei humillime imploret, se devote commendet B. Virgini, Angelo custodi, et Ss. Patronis, ut vesperi serium examen instituat, et si deliquerit, serio conteratur. Plura apud *Gerard. Zetl* P. 1. n. 223.

626. III. Nunquam præstat pro pœnitentia injungere, ut pœnitens emittat votum abstinendi ab hoc vel illo vitio, sed si votum videatur esse conducens medium, præstat illud suadere emittendum ad tempus, ne pœnitens gravioribus peccatis exponatur. Denique dissuadent plerique perpetuam injungere pœnitentiam.

Casus II. De Obligatione admittendi et persolvendi pœnitentiam.

Malachias pœnitentiam sibi a Confessario injunctam obliviscitur, ideoque in proxima confessione aliam petit; hinc Confessarius rigidior plura rosaria, jejunia, et alia opera injungit. Malachias timens ne, si conqueratur, plura injungantur, rogat absolutionem; postea propria auctoritate sibi substituit devotulam aliquam, quæ loco ipsius jejunet, ipse vero reliqua post plures menses persolvit.

627. Q. I. Quale sit peccatum, culpabiliter omittere pœnitentiam. ℟. Omittere gravem pœnitentiam pro mortali injunctam v. g. confessionem, communionem, vel septem psalmos pœnitentiales, aut rosarium, vel jejunium, est peccatum mortale: qui enim tenetur aliquid præstare, per se ad id obligatur graviter, si res sit gravis. Ita *Duartè V.* Pœnit. n. 505. cum comm. Omittere vero levem injunctam pro solis venialibus, aut pro mortalibus alias jam rite confessis, secluso contemptu et scandalo, probabilius est tantum veniale; quia completio partis integralis, qualis est satisfactio, per materiam levem non obligat nisi leviter pro ratione materiæ. Ita *Antoine* de Pœnit. A. 3. q. 7. contra alios,

qui dicunt etiam sic esse mortale, eoquod sit gravis irreverentia Sacramentum privare sua integritate; contra quos *Jansen.* P. 3. casu 101. n. 4. ait, etiam veniale tantum esse, omittere gravem pœnitentiam injunctam pro peccatis tantum venialibus, v. g. jejunium; quia judex debet commensurare pœnam delicto; ergo si peccata sint tantum venialia, etiam obligatio ad pœnitentiam videtur esse venialis.

628. *Q.* II. Quid? si quis oblitus sit, qualis pœnitentia fuerit injuncta. ℟. Si possit interrogare Confessarium suum, debet interrogare: si non possit, ad nihil absolute tenetur: neque enim pœnitens sua auctoritate subrogare potest aliud opus, nec illud elevare, ut sit pars Sacramenti: nec tenetur propterea iterum confiteri priora peccata, quia ab iis directe fuit absolutus, et talis obligatio non potest sufficienter probari; sed satis est accusare negligentiam, si quæ intercurrit, ut ait *Jansen.* l. c. n. 7. Addit *Laym.* L. 5. T. 6. c. 15. sub fin. consultum esse, ut qui pœnitentiam præsertim gravem oblitus fuit culpate vel inculpate, in proxima confessione similem (videlicet talem, qualis pro gravibus vel levibus injungi solet) a Confessario, sibi injungi petat. Anxii et scrupulosi satisfaciunt, eam, quam prudenter sibi putant injunctam, persolvendo.

629. *Q.* III. An Malachias satisfecerit substituendo aliam personam, quæ loco ipsius partem notabilem pœnitentiæ impleret. ℟. *Negative.* Vide propos. 15. *ab Alex. VII.* damnatam. *Ratio* est, quia satisfactio est quasi materia hujus Sacramenti, et pars integralis tanquam actus pœnitentis: ergo necessario debet poni a pœnitente, sicut contritio et confessio, ideoque hic non valet regula Juris: *Quod quis per alium etc.* quia ibi tantum valet, ubi non exigitur ex speciali ratione actio personalis. Hinc addit *Duarte* l. c. n. 502. quod nec Confessarius ita possit imponere satisfactionem, ut pœnitens per se vel per alium impleat. *Excipe*, si Confessarius jubeat, ut pœnitens per alium mittat eleemosynam ad certum pauperem, quia hoc modo revera præciperet actionem personalem, scil. elargitionem eleemosynæ ab ipso pœnitente faciendam, licet per alium alteri tradendam.

630. *Q.* IV. An pœnitentia a Confessario injuncta possit in aliam mutari. ℟. 1. Non potest propria auctoritate mutari ab ipso pœnitente, etsi opus substituendum videatur melius: reus enim non potest mutare sententiam judicis, nec subditus opus præscriptum a Superiore, nec satisfactio potest esse sacramentalis, nisi injungatur a ministro. *Antoine* l. c. q. 10.

631. ℟. 2. Nec alius Confessarius eam potest mutare extra confessionem; potest autem eam mutare, si pœnitens priorem confessionem repetat. *Ratio* primi est, quia pœnitentiæ commutatio est impositio pœnitentiæ loco prioris, ideoque actus judicii sacramentalis, qui extra confessionem non potest fieri. Quod autem requiratur nova confessio, inde probatur, quia *Trid.* sess. 14. c. 5. ait, hoc judicium a Sacerdotibus, incognita causa, exerceri non posse. Contrariam sententiam, quod non necessaria sit repetitio prioris confessionis *Laym.* l. c. n 16. cum multis gravibus AA. adhuc dicit probabilem. Vide etiam *Burghaber* cent. 3. c. 6. Propter diversitatem AA. *Gerard. Zell* l. c. n. 235. resolvit: Optime faciet Confessarius secundus, si vel simpliciter a pœnitente petat, an prior confessio fuerit de similibus peccatis, qualia modo confessus est, vel obiter interroget, propter quæ peccata principaliter ipsi pœnitentia tam gravis fuerit injuncta; ex hoc enim sufficienter cognoscet causam et statum pœnitentis. *Ratio* secundi est, quia omnes Confessarii habent æqualem (exceptis casibus reservatis) potestatem: ergo sicut primus, ita et secundus Confessarius potest mutare pœnitentiam, etiam illam, quæ pro casibus reservatis imposita est; inæqualitate enim sublata per primam absolutionem, æqualis est in omnibus Confessariis potestas. *Laym.* l. c.

632. ℟. 3. Potest pœnitentia mutari ab eodem Confessario, qui illam imposuit, et tunc non erit necesse repetere priorem confessionem, si is adhuc recordetur statum pœnitentis, et pœnitens recurrat ad ejus tribunal intra tam

breve tempus, puta unius diei, ut moraliter censeatur idem judicium. Ita *Laym.* cum *Suar.* et aliis. Juxta *Gerard. Zell* hæc mutatio ab eodem Confessario fieri potest, tum intra, tum extra confessionem ob jurisdictionem, quam is acquisivit in pœnitentem, qui se voluntarie ipsi subjecit, ergo (infert ille) ratione confessionis factæ manet semper hoc judicium suæ potestati reservatum. Huic contradicit *Antoine* l. c quod talis mutatio fieri debeat in alia confessione, quia est actus judicialis, et usus clavium, qui nonnisi in Sacramento exercetur. Hæc sententia praxi tutiori inservit.

Quid? si idem Confessarius non amplius recordetur factæ confessionis, et status pœnitentis. ℟. Si nequidem confuse recordetur status pœnitentis, repetenda est prior confessio ob rationes n. præc. in ℟. 2. allatas.

633. *Q.* V. Quando pœnitens teneatur implere pœnitentiam. ℟. 1. Si Confessarius nullum tempus determinaverit, tenetur pœnitens eam implere, dum commode potest, ita ut peccet graviter, si illam ex gravi negligentia nimis diu, v. g. per annum differat, tum quia hæc esset gravis in re gravi negligentia, tum quia sic nimia fieret disjunctio partium Sacramenti: differre autem per breve tempus, v. g. per aliquot septimanas, est veniale, *saltem si non sit medicinalis*; neque necessario implenda est ante communionem. Neque peccaret mortaliter, qui post octiduum iterum confiteretur, quin prius persolvisset injunctam pœnitentiam.

℟. 2. Si Confessarius pœnitentiam injunxerit determinate tempore persolvendam, mortale esset, eam sine causa notabiliter, v. g. ad plures septimanas, differre; secus, si tantum ad aliquot dies. *Ratio primi* est, quia circumstantia temporis in præcepto includitur.

634. Præterea hic *observa* I. Qui pœnitentiam quocumque modo distulit, tenetur eam postea adhuc implere, quamprimum commode potest, tum quia dilatio solutionis debiti ultra terminum non liberat debitorem onere illud solvendi, tum quia intentio Confessarii est, ut satisfactio fiat absolute: temporis vero determinatio tantum fit ad non differendam solutionem.

635. II. Non est necessarium ex præcepto aut institutione Christi, ut satisfactio ante absolutionem semper impleatur. Vide propositiones 16. 17. et 18. ab *Alex. VIII.* damnatas. In his falso asseritur, quod per modernam consuetudinem administrandi sacramentum pœnitentiæ ordo sit inversus, et inde ortus abusus. 1. Abusus non est quod pœnitentes absolvantur, antequam absolverint pœnitentiam, quia consuetudo tunc dicitur abusus, quando adversatur legi naturæ, aut positivæ: atqui moderna consuetudo absolvendi nec adversatur naturæ sacramenti pœnitentiæ instituti per modum judicii, nec institutioni Christi, nec sacris Canonibus, contrarietas enim assignari nequit: imo per *Clement. Dudum.* de sepult. Sacerdos jubetur, *ut confessiones audiat, pœnitentias imponat, et absolvat*: et *Sozomenus* L. 7. c. 17. refert. Pœnitentiarium statim consuevisse pœnitentes absolvere post impositas pœnas. Textus, qui videntur contrarii, intelligendi sunt de absolutione Canonica, qua pœnitens Ecclesiæ reconciliabatur. 2. Nec est abusus, quod a venialibus passim absolvantur pœnitentes. Tridentinum enim sess. 14. c. 5 expresse docet: *Venialia recte et utiliter, citraque omnem præsumptionem in confessione dicuntur*: ergo hæc consuetudo non habetur pro abusu ab Ecclesia. *Viva* in cit. propos. Potest tamen Confessarius hic et nunc obligare pœnitentem ad implendam vel totam pœnitentiam, vel partem ante absolutionem, quando scilicet prudenter censetur id expedire, vel quando Sacerdos alias nequit judicare de dispositione pœnitentis, quia nec Christus, nec Ecclesia id prohibuere. *Suar.*, *de Lugo* hic disp. 14. sect. 10.

636. III. Probabilius sacramentalis pœnitentia impleri debet cum intentione satisfaciendi. *Neque dicas*: Præcepto audiendi Sacrum die festo satisfacis, licet non habeas intentionem satisfaciendi præcepto: ergo a pari. ℟. 1. Sicut requiritur intentio audiendi Missam, ita requiritur saltem positiva

voluntas satisfaciendi. ℟. 2. Disp. est, quia pœnitentia est pars Sacramenti; ergo debet moraliter uniri cum Sacramento, quod aliter fieri non posse videtur, nisi per intentionem. Præceptum autem Ecclesiasticum tantum exigit, ut ponatur opus, v. g. audiatur Missa ex quacumque demum pia intentione. Ita *La Croix* L. 6. p. 2. n. 1286. cum *Vasq.*, *Dicast.*, et aliis contra *Sanchez*, et *Lugo*, quorum sententia contraria servit scrupulosis et anxiis, qui perpetuo dubitant, an sub ratione satisfactionis impleverint pœnitentiam: eadem inservit rudibus, qui etsi expresse non habeant intentionem satisfaciendi, plerumque tamen actu tenui cogitant ideo persolvere hoc vel illud opus, quia Confessarius injunxit.

637. IV. Qui pœnitentiam implet in statu peccati mortalis, satisfacit quidem obligationi, ita ut non teneatur postea illam repetere; fructum tamen sive effectum satisfactionis non consequitur, quamdiu in statu peccati perseverat. *Ratio primi* est, quia talis faciendo id, quod jussus est facere, substantiam operis injuncti implet, modus autem operandi hic non cadit sub præceptum, nisi Confessarius expresse illum imperaverit. *Ratio secundi* est, quia Deus non acceptat nostram satisfactionem, nisi simus in gratia constituti. Cæterum non est sufficiens fundamentum dicendi, quod talis peccet graviter persolvendo pœnitentiam in statu peccati mortalis, tum quia eam non ponit nomine Christi, tum quia adhuc integrat Sacramentum, etsi non deleat pœnas. Est tamen irreverentia venialis, ut ait *Laym.* cum *S. Thom.*, *Suar.*, *Henriq.* et aliis l. c. n. 15. num. præcedente recte monet, quod peccatum veniale commissum, dum persolvitur pœnitentia, v. g. si quis negligenter et distracte preces injunctas oret, non impediat fructum, quem operatur satisfactio, quia is non provenit ex virtute operantis, sed ex opere operato Sacramenti.

638. Si ad extremum quæras, an pœnitenti post absolutionem adhuc confitenti peccatum prius inculpabiliter omissum injungenda sit nova pœnitentia. ℟. *Regulariter* est injungenda; quia cum sit novum judicium et Sacramentum, illud etiam integrandum est. *P. Sporer* in Theol. Sacram. P. 3. c. 4. n. 544. resolvit, Confessarium, si pœnitens tantum veniale omiserit, illudque adhuc confiteatur, posse dare novam absolutionem sine nova pœnitentia, tacite extendendo primam injunctam ad hoc novum veniale, secus si inciderit peccatum mortale prius omissum; tunc enim deberet vel novam pœnitentiam injungere, vel expresse priorem hoc extendere dicendo: Persolve pro hoc et prius expositis peccatis pœnitentiam antea injunctam eo diligentius etc.

639. Quid? si pœnitentia videatur pœnitenti justo gravior, vel irrationabilis. ℟. Licebit pœnitenti difficultatem Confessario proponere humiliter, qua cognita rigorem mitigabit prudentia Confessarii; si vero eam mitigare nolit, poterit pœnitens non accepta absolutione discedere, et alteri confiteri. *Suarez* hic D. 38. sect. 7. n. 4. ubi addit, quod Confessarius in tali casu non debeat esse difficilis, sed pœnitentiam accommodare fragilitati pœnitentis.

ARTICULUS III. De satisfactione per indulgentias et Jubilæum.

§. I. *Prænotanda.*

640. I. Præter satisfactionem sacramentalem homo etiam potest in hac vita satisfacere pro pœna temporali residua ex peccatis suis remissis ex opere operantis per bona opera, ita ut hæc non tantum sint conditio, ad cujus præsentiam nobis applicentur merita Christi, sed vera causa meritoria, ut constat ex damnata *Bajana 77. Satisfactiones laboriosæ justificatorum non valent expiare de condigno pœnam temporalem restantem post culpam condonatam.* Patet etiam ex *Trid.* sess. 14. de Pœnit. can. 13. quem vide n. 608. Ad satisfaciendum hoc modo requiritur ex *parte operantis* status gratiæ: quamvis enim peccator aliquid possit impetrare de congruo, v. g. auxilium ad pœ-

nitendum, non tamen potest satisfacere in statu peccati, nam *Trid.* sess. 14. c. 8. vim satisfaciendi per propria opera fundat in unione cum Christo, *in quo*, ait, *vivimus*, *in quo meremur*, *in quo satisfacimus*: ergo sicut non meremur de condigno, nisi in gratia uniti cum Christo, ita nec satisfacimus. Hanc sententiam *Suarez* post Trid. vocat certam in 3. p. d. 37. sect. 2. num. 3. *Ex parte operis* vero requiritur ut sit voluntarium, moraliter bonum, et supernaturale vel in se, vel saltem ex aliqua intentione supernaturali. Aliqui cum *Henriq.* insuper requirunt, ut procedat ex formali intentione satisfaciendi: alii cum *Suar.* l. c. sect. 3. n. 5. dicunt satis esse, ut procedat ex quacumque voluntate placendi Deo, vel suæ salutis æternæ; tum quia Scriptura nullibi requirit hanc formalem intentionem, tum quia nullus est, qui hoc modo non intendat vel formaliter, vel virtualiter consequi apud Deum omnem spiritualem effectum suis operibus proportionatum. Ibid. sect. 6. n. 5. et 8. ait, quod opus bonum eatenus proprie quidem et stricte sit satisfactorium, quatenus aliquo modo est pœnale, cum Scriptura de satisfactoriis operibus loquens communiter pœnalia proponat, ut Joelis 2. *in jejunio et fletu.* Matth. 11. *in cilicio et cinere etc.* Ibid. tamen n. 8. affirmat, omne opus bonum et meritorium simul esse satisfactorium, eoquod omne opus bonum quatenus homini laboriosum est, aliquo modo sit pœnale, quamvis non tam stricte, sicut pure pœnale: imo et actus interni, v. g. contritionis etc. multum valent ad satisfactionem.

641. II. Potest etiam homo justus in hac vita in alterum justum hominem transferre suas satisfactiones, queis per modum solutionis satisfiat pro pœna temporali, ut fuse probat *Suar.* in 3. p. q. 48. sect. 2. cum *S. Thom.* Hoc genus satisfactionis vocatur suffragium. De his satisfactionibus hic non agimus, sed de Indulgentiis, et Jubilæo.

642. III. *Indulgentia est remissio pœnæ temporalis debitæ pro peccatis actualibus jam dimissis concessa a Prælato Ecclesiæ per applicationem Thesauri Ecclesiastici.* Ita *Gobat* in Quin. T 4. c. 2. n. 13. cum *Toleto*, *Lug.*, et *Valentia*; addunt alii, præstitis certis operibus a concedente præscriptis. 1. Dicitur *remissio pœnæ*: hic enim est effectus indulgentiæ, non remissio culpæ. 2. *Temporalis*: pœna enim æterna remittitur cum culpa. Hic intelligitur illa pœna temporalis, quæ vel ex sententia Dei in purgatorio, vel ex præscripto antiquorum canonum in hac vita luenda esset. 3. *Pro peccatis actualibus*: quia pœna pro originali debita remittitur per baptismum. 4. *A Prælato Ecclesiæ*: ordinariam potestatem concedendi indulgentias vi jurisdictionis supremæ habet Papa: Episcopi tamen juxta c. *cum eo.* L. 5. Decret. tit. 38. *de Pœnit. et remiss.* concedere possunt indulgentias unius anni in dedicatione Ecclesiæ, et 40. dierum in anniversario dedicationis, et quoties occasio juste exigit. Vide *Gobat* in Quin. T. 4. c. 6. a. 5. 5. *Per applicationem Thesauri Ecclesiæ*: qui *primario* constat ex meritis et satisfactionibus infinitis Christi Domini, *secundario* ex meritis Deiparæ Virginis et Sanctorum, ut ait *Clemens VI.* in extrav. *Unigenitus*, de pœnit. et remiss.; quæ merita asservantur in acceptatione divina, et in utilitatem Ecclesiæ membrorum erogari possunt. De indulgentiis vide in Trid. sess. 25 speciale Decretum. Porro hæc remissio per indulgentias fit subditis Ecclesiæ scil. vivis fidelibus per modum absolutionis et solutionis, quatenus Pontifex vi illius Matth. 16. *Quodcumque solveris super terram etc.* remittit pœnam peccatis remissis adhuc debitam (ecce absolutionem), et simul de thesauro Ecclesiæ exhibet, quantum sufficit pro illa pœna (en solutionem): non subditis autem, v. g. defunctis per modum solutionis ob defectum jurisdictionis in eos: quatenus Pontifex ex thesauro Ecclesiæ Deo offert æquivalens pro pœna, quam debet defunctus, unde effectus pro defunctis pendet ab acceptatione divina.

Exempla indulgentiarum cum modernis univoca ex primis duodecim sæculis erudite collegit *Eusebius Amort.*

643. IV. Indulgentia 1. dividitur in totalem sive plenariam, et in partialem. *Totalis* sive plenaria de se in pœnitente rite disposito est remissiva totius pœnæ post absolutionem sacramentalem peccatis residuæ. *Partialis* est, quæ de se in pœnitente rite disposito est remissiva tantum partis pœnarum residuarum peccatis jam remissis. Ita *Amort* sub fin. disp. 7. de indulg. Indulgentia partialis subdividitur in indulgentiam dierum, annorum, et in carenam sive quadragenam. Hinc (ut ait *Laym.* L. 5. t. 7. c. 3.) cum indulgentia unius anni, vel septennis, vel una carena conceditur, sensus est, dari indulgentiam remissivam tantæ pœnæ peccatis adhuc debitæ, quanta deleretur per pœnitentiam unius anni, vel septem annorum juxta canones olim injunctam, aut per 40. dierum jejunium in pane et aqua secundum canones pœnitentiales injungi solitum. Per *Carenam* enim sive carentiam ibid. intelligit *Laym.* jejunium in solo pane et aqua per 40. dies; similiter per *Quadragenam* remissionem pœnitentiæ, quæ per jejunium quadragesimale subeunda erat. *Reginaldus* L. 7. n. 141. cum *Navar.* facit quidem differentiam inter indulgentiam plenam, pleniorem et plenissimam, ita ut per *plenam* dicat remitti pœnam peccatis omnibus confessis debitam, per *pleniorem* remitti pœnam peccatis tum confessis, tum mortalibus forte oblitis, per *plenissimam* vero remitti omnem pœnam debitam tam venialibus, quam mortalibus confessis et oblitis debitam. Hanc differentiam desumit ab extrav. *Antiquorum* de Pœnit. et Remiss. A. R. D. *Amort* l. c. q. 9. ait, hos terminos significationem ab acceptione arbitraria auctorum accipere, *plenam* ab auctoribus vocari quamcumque indulgentiam plenariam; *pleniorem*, quæ habeat annexam potestatem absolvendi a casibus reservatis, commutandi vota, dispensandi a juramentis, absolvendi a censuris, concordandi ac componendi circa restitutionem bonorum incertorum etc.; *plenissimam* denique, cui annectitur ea potestas commutandi, disponendi, componendi etc. sine clausulis limitantibus. *Gobat* vero l. c. n. 273. ait, modernum stylum Curiæ Romanæ plurimorum jam annorum usu roboratum docere, quod per plenariam idipsum designetur, quod *Navarrus* intellexit per plenissimam.

644. V. Indulgentia iterum alia dicitur *localis*, quæ conceditur omnibus certum locum pium, v. g. Ecclesiam, devote frequentantibus. Alia *realis*, quæ alligatur rei mobili, v. g. rosario, vel numismati, ita ut indulgentia gaudeant personæ rem illam devote gestantes. Alia denique est *personalis*, quæ conceditur determinatæ personæ, vel certo generi personarum, v. g. Confratribus alicujus Sodalitatis, quin illa sit affixa certo loco vel rei. Hic potest addi *mixta* ex supra dictis. Ita *Amort.* l. c. q. 6. Quoad durationem alia etiam dicitur *perpetua*, quæ conceditur sine præfixione termini, ideoque non indiget renovatione; alia *temporalis*, quæ conceditur ad certum tempus, quo elapso renovanda est, et iterum petenda a concedente. *Quotidiana* vocatur, quam adeuntes certum locum pium quotidie, aut semel per annum quovis anni die deligendo lucrari possunt, qualis concedi solet locis votivis, ubi peregrinantes confluunt.

645. VI. *Jubilæum* est indulgentia universalis et plenaria, quam summus Pontifex concedit omnibus fidelibus cum obligatione certa pia opera peragendi, simulque Confessariis specialem potestatem tribuit, vere pœnitentes et confessos a gravissimis peccatis, censuris, pœnisque Ecclesiasticis absolvendi, ac pleraque vota commutandi.

Jubilæum ordinarium olim concedebatur singulis annis centesimis, dein quinquagesimis, nunc autem singulis vigesimis quintis. Sic magnum illud jubilæum a *Bonif. VIII.* primo celebratum est Romæ anno 1300.; postea anno 1350. a *Clem. VI.* ad annum quinquagesimum: denique anno 1425. ad vigesimum quintum a Syxto IV. revocatum est. Hoc solet promulgari Romæ die Ascensionis Domini, et incipit in vigilia Nativitatis Christi a primis vesperis ad sequentes vesperas in eadem vigilia inclusive. Durante anno sancto

suspensæ sunt per orbem omnes indulgentiæ plenariæ antea concessæ, etiam directe concessæ pro animabus defunctorum; possunt tamen indulgentiæ alias pro vivis concessæ durante anno sancto applicari defunctis, quamvis in concessione non fuisset expressa hæc facultas, ut declaravit *Benedictus XIV.* in declaratione super Constitutione sua: *Cum Nos nuper.* Aliæ etiam indulgentiæ habentes annexa similia privilegia dicuntur concessæ *instar*, sive *ad modum Jubilæi. Jubilæum extraordinarium* est, quod a summo Pontifice extra vigesimum quintum annum alicujus sæculi ex justa causa conceditur, quale concessum est anno 1735. et 1741. Indulgentia *Cruciatæ* vocatur, quæ conceditur contribuentibus aut cooperantibus ad bellum sacrum contra infideles. Talis Bulla *Cruciatæ*, teste *Amort* l. c. q. 8. in Hispania est perpetua, quia ibi perpetuo contra Turcas, Africanos et Mauros, invasores navium et orbium christianarum pugnandum est. His prænotatis breviter agemus de necessariis ad lucrandas indulgentias.

§. II. *Principia generalia de indulgentiis.*

646. *Principium I.* Indulgentiæ concedi debent a legitimo dispensatore, justis de causis, et aliquo signo externo. Dixi 1. a *legitimo* dispensatore: cujusmodi sunt summus Pontifex, qui potestatem universalem a Christo in Petro accepit: item *Episcopi*, quorum tamen facultas non est tam generalis, ut dictum n. 642. Præter Episcopos etiam S. R. E. Cardinales gaudent potestate concedendi indulgentias 100. dierum. Vide *Gobat* l. c. 6. et 7. Alii Episcopi inferiores, v. g. Prælati Religiosorum Ordinum tantum ex commissione Pontificis et Episcoporum possunt concedere indulgentias. *Laym.* l. c.

Dixi 2. *justis de causis*: ad hoc enim, ut licite et valide concedatur indulgentia, requiritur pia et rationabilis causa. Hanc secundam *Laym.* vocat eum *Suar.* et aliis communem contra *Palud. Ratio* est, quia Dominus non habet ratas profusiones thesauri a dispensatoribus prodigis factas: Pontifices autem et Episcopi sunt dispensatores mysteriorum Dei, ut Apostoli fuerunt 1. *Cor.* 4. 1.; ergo. *Confirm.* ex Clem. VI. extrav. *Unigenitus*, ubi expresse innuitur, thesaurum militantis Ecclesiæ *propriis et rationabilibus causis vere pœnitentibus et confessis esse applicandum.* Idem *Confirm.* ex epist. Leonis X. ad Cajetanum.

Dixi 3. *signo externo*: quia sine hoc non indicatur voluntas Superioris, tanquam actus jurisdictionis.

» Q. 1. Quis effectus indulgentiarum.

» R. Inter sententias a *Tannero* to. 4 et *Lud. Habert* to. 5. et aliis nonnullis recensitas, quasi indulgentiæ vel tantum tollant pœnas in foro *Sacramentali*, vel tantum in foro *Ecclesiæ*, vel immediate in foro *Dei* decretas, dico: Indulgentiæ remittunt pœnas immediate et directe injungendas in foro *Ecclesiæ*, et saltem mediate et indirecte etiam in foro *Dei*, ut adeo sensus horum verborum; *Indulgentia* 100. *vel* 1000. *annorum* dicat: Lucranti remittitur a Deo tantum pœnæ, quantum delevisset per pœnitentiam 100. vel 1000. annorum talem, qualis olim imponebatur in Ecclesia primæva; quantum autem purgatorii respondeat tali pœnitentiæ, Deus novit. *Ratio* (præter *S. Thom.*, *Alensem*, *Suarez hodie communem*) est: pœna olim canonica, seu in *foro Ecclesiæ* tollebat pœnam in *foro Dei*: ergo cum pœnis canonicis substitutæ sint indulgentiæ; siquidem illis datæ sunt olim indulgentiæ, qui in pœnitentia canonica constituti inserviebant Martyribus, et ab his obtinebant libellos supplices et suppletorios ad Ecclesiam etc. *a. p.* tum per communem olim fidelium persuasionem, tum per Pacianum in parœn. *In quantum pœnæ vestræ non peperceritis, in tantum vobis Deus parcet*: tum ex Tertulliano, qui jam tunc ab Ecclesia alienus carpit Martyres, quod lapsis misericordiam indulgeant, qua ipsi indigerent; *Sufficiat*

» *Martyri propria purgasse delicta; ingrati vel superbi est in alios spar-
» gere, quod pro magno fuerit consecutus.* Ergo quia Martyres non indige-
» bant remissione a pœnis canonicis, utpote quibus nullæ erant impositæ, sed
» remissione a pœnis in foro Dei etc.

» *Dices* 1. Remissio 100. vel 1000. annorum *est nimia*: quis enim tantum
» reatum contrahat? 2. Olim adjuncta erat indulgentiis clausula: *de injunctis*
» *pœnitentiis*: ergo ubi non adjungitur, tantum remittit pœnas in foro Dei.
» ℟. *Ad* 1. N. Nam numerus peccatorum in peccatoribus inveteratis, diuturnitas
» olim pœnitentiarum canonicarum, v. g. septem annorum pro adulterio, totidem
» pro blasphemia, decem pro homicidio etc. ac severitas purgatorii tollit admi-
» rationem. *Ad* 2. Clausula hæc est addita, vel ad pœnas in foro sacramentali
» *etiam* remittendas, ut cum Moya docebant 21. alii; vel remittendas pœnas
» canonicas in foro Ecclesiæ *tantum*, nihil determinando de foro Dei; vel re-
» mittendas ambas simul, ita tamen ut primario remittantur pœnæ non ta-
» xatæ in foro Dei, et concomitanter taxatæ in foro Ecclesiæ; quia facilius est
» relaxare pœnas non taxatas, quam taxatas ab homine vel canone. Primum
» tenet *Amort*, secundum *Lugo*, tertium *Suar*.

» *Q*. 2. An plenaria possit obtineri non plenarie.

» ℟. *Potest obtineri non plenarie* seu solum quoad effectum partialem. Ita
» *Viva* cum 16. aliis apud *Amort* in lib. speciali. 1. Non est ratio in contrarium.
» 2. Si plenaria tantum posset obtineri indivisibiliter, esset *minus æstimabi-
» lis*, quam non plenaria, quia difficillime et rarissime fructuosa. 3. Ex com-
» muni consensu debet dari, et datur proportio inter causam et effectum: ergo
» si causa est tantum partialiter sufficiens, dispositio si tantum inadæquata etc.
» 4. *In Sacramentis* magis dispositus acquirit plus gratiæ, minus dispositus
» minus. 5. Potest remitti unum *veniale* quoad culpam sine alio: ergo et
» quoad pœnam. Plura *Gobat* n. 278.

» *Dices* 1. Natura indulgentiæ plenariæ est, quod remittat *totum* reatum.
» 2. *Gratia sanctificans* remittit aut omnia mortalia, aut nulla. 3. Qui *omit-
» tit unum opus* præscriptum, e. g. confessionem præscriptam, nihil omnino
» obtinet ..... ℟. *Ad* 1. N. Sed quod *possit* remittere totum. *Ad* 2. N. C. Quia
» gratia æque repugnat uni culpæ mortali, ac omnibus. *Ad* 3. Tr. antec. quod
» sane dubium. N. C. Quia opera præscripta pertinent ad conditiones: *conditio-
» nes autem sunt de genere formarum indivisibilium*, ut parte omissa cen-
» seatur omitti totum; aliter de dignitate subjecti retractantis peccata.

» *Q*. 3. An effectus indulgentiæ pro defunctis sit infallibilis.

» ℟. *Pro negativa* stat *Laym.*, *Henriquez* cum 20. aliis apud *Amort* lib.
» spec. p. 2. sect. 5. quia nullibi legitur, quod *Deus obligaverit se* ad acce-
» ptandas semper indulgentias has pro casu et subjecto particulari. 2. *Pon-
» tifices* concedentes indulgentiam pro defunctis, quæ concessio cœpit sæcu-
» lo XV. supponunt in Deo gratuitam acceptationem solutionis. Sixtus IV. an-
» no 1477. ait: *Indulgentia defunctis prodesse modo, quo piæ eleemosynæ
» et orationes iis proficiunt.* Gregorius XIII. affirmat: Animabus de thesauro
» Ecclesiæ subministramus, *ut illæ, quantum divinæ bonitati placuerit,
» adjutæ ad cœlestem patriam perveniant.* 3. Argumentum *calculatorium*
» ex *Viva* prop. 37. *Alex. VII.* Si essent infallibiles, purgatorium jam foret
» sæpe evacuatum; nam juxta Ricciolium pro cursu 50. annorum dantur mil-
» le milliones hominum in Orbe; tertia ex iis pars sunt infantes ante ra-
» tionis usum decedentes; maxima reliquorum pars damnatur, exigua imme-
» diate ad cœlum transit, ultima trium circiter millionum cum dimidio ad pur-
» gatorium descendit: ergo cum multitudo altarium privilegiatorum communium
» generalium, indulgentiarum in Religionibus, Confraternitatibus, templis ex-
» positarum hoc purgatorio eriperet, plures intra triennium liberarentur, quam
» a mundi exordio ibi extitissent. *Affirmativam* tamen pro infallibilitate de-

» fendunt *Sotus*, *Navarrus*, *Suarez*, *Lugo*, *Gobat* p. 3. n. 484. etc. Quæ autem
» conditiones ad hoc requirantur, non conveniunt.
» *Q.* 4. An probabilitas locum habeat in indulgentiis.
» ℟. Cum tria in indulgentiis reperiantur 1. concessio: 2 opera præscripta:
» 3. fructus et favores illarum, e. g. quod plenaria etiam prosit illi, qui re-
» tinet affectum erga aliquod peccatum veniale, quamvis tantum limitate: quod
» indulgentia sit habenda pro plenaria, in qua dicitur indefinite *concedimus*
» *indulgentiam peccatorum*: quod etiam post jubilæum possint commutari
» vota, absolvi reservata etc. quorum in jubilæo per oblivionem aut dilatio-
» nem nondum facta commutatio, absolutio nondum data: quod impediti pos-
» sint illud postea lucrari etc. dico: *Probabilitas non procedit in concessio-*
» *ne, aut conditionibus prævie requisitis, sed solum in fructibus indulgen-*
» *tiæ*. Ita contra *Viva* admittentem ubique probabilitatem, et contra *Bona-*
» *cinam* ubique negantem. *Rat.* 1. sic salvatur illud; *favores sunt ampliandi*;
» et simul: *indulgentiæ valent, quantum sonant*; hoc est, quantum verba
» concessionis clare indicant; de dubiis effectibus dixit Urbanus VIII. *suam*
» *et Sedis Apostolicæ mentem hanc esse, ut indulgentiæ valeant eo modo*,
» *quo prudentes Theologi existimant valere*: ut habet Gobat. 2. Concessio
» cum requisitis conditionibus dependet unice *a voluntate concedentis*, con-
» fertque indulgentia remissionem pœnæ quodammodo *ex opere operato*: ergo
» sicut valor sacramentorum non admittit probabilitatem etc.

647. *Principium II.* Ut quis *sibi* lucretur indulgentias, requiritur 1. Ut sit baptizatus, et post baptismum actualiter peccaverit; quia soli baptizati sunt membra Ecclesiæ: ait tamen *Laym.* l. c. c. 6 cum *Henriq.* probabile esse, quod indulgentiæ applicari possint catechumenis tum vivis tum defunctis saltem per modum suffragii, cum saltem per fidem et charitatem Christo sunt uniti: ergo saltem aliquo modo sunt membra Ecclesiæ. 2. Ut sit subditus concedentis, nec excommunicatus. 3. Ut sit in statu gratiæ saltem tunc, quando ultimum opus præscriptum impletur; quia non dimittitur pœna nisi post dimissam culpam. 4. Ut opus a concedente indulgentias injunctum eo tempore, quo præscribitur, impleat; sub hac enim conditione conceduntur indulgentiæ. Plura vide apud *P. Gobat* l. c. c. 12. Addit *Amort* l. c. q. 31. quod etiam requiratur *intentio lucrandi indulgentiam saltem virtualis*, qualis esset, si homo eo die pergat ad Ecclesiam animo confitendi, quia scit ibi haberi indulgentiam. Præterea exigit, ut fiat explicita oblatio orationis vel alterius boni operis ad fines in Bulla expressos, v. g. pro exaltatione S. M. Ecclesiæ, concordia Principum Catholicorum etc. *Laym.* l. c. c. 6. n. 5. asserit, non requiri actualem, sed sufficere habitualem intentionem. Alii cum *Viva* dicunt contra *Navar.* et *Cajet.* intentionem lucrandi indulgentiam gratis requiri, cum id Pontifices non requirant: prior sententia pro praxi est tutior, hinc multi solent quotidie mane facere intentionem expressam lucrandi per opera istius diei, quidquid possunt lucrari. Dixi supra, *ut quis sibi lucretur indulgentias*: nam ad eas defunctis lucrandas per exhibitionem operis præscripti necesse non est, ut operans sit in gratia, dum indulgentia effectum consequitur, eoquod gratia requiratur ex parte recipientis indulgentiam; ita *Laym.* l. c. ubi subnectit, certum esse quod indulgentiæ, quas Papa concessit fidelibus vivis, non possint applicari defunctis, nisi hoc ipsum etiam Papa concesserit; standum enim auctoritate et voluntate concedentis. Eodem modo frustra alteri vivo applicatur vel donatur indulgentia, si Pontifex non dederit potestatem ita applicandi, imo teste *Gobat* in Quin. c. 22. n. 249. raro hæc potestas conceditur.

648. *Princip. III.* Indulgentiæ cessant 1. Elapso tempore in Bulla concessionis expresso. 2. Si locus vel res destruatur, cui sunt annexæ. 3. Cessante totaliter fine concessionis. 4. Per revocationem.

§. III. *Resolvuntur Casus.*

Casus I.

Menochius lucrandarum indulgentiarum perquam studiosus sollicite quærit, an non dentur indulgentiæ quædam communiores omnibus fidelibus concessæ. Idem, dum eodem subinde festo in pluribus Ecclesiis diversæ indulgentiæ promulgantur, in iis ad lucrandas indulgentias sollicite comparet, animo illas omnes consequendi eodem die.

649. Q. I. Quænam indulgentiæ communiores adhuc valeant. ℟. Inter eas hodie sunt *primo* illæ, quæ orantibus ad pulsum campanæ feria sexta a *Bened. XIV.* 23. Decemb. 1740. concessæ sunt sequenti tenore: *Ad Passionis, et Agoniæ Redemptoris, et D. N. J. C. unde nobis vita, salus et resurrectio manavit, memoriam in omnium Christi fidelium animis excitandam, atque fovendam cœlestibus Ecclesiæ thesauris, quorum dispensationem Nobis credidit Altissimus, omnibus et singulis Christi fidelibus, qui singulis feriis sextis totius anni, hora tertia post meridiem, ad sonum campanæ Ecclesiarum Metropolitanarum, Cathedralium et Parochialium (quarum Parochis, Rectoribus, aliisque quocumque nomine appellatis Superioribus, ut campanam uniuscujusque Ecclesiæ hujusmodi pulsari faciant, injungimus, et in virtute sanctæ obedientiæ mandamus) flexis genibus quinquies orationem Dominicam, et toties salutationem Angelicam devote recitaverint, et oraverint, ac pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, ac sanctæ matris Ecclesiæ exaltatione, nec non salutari perditorum hominum emendatione pias ad Deum preces effuderint, centum dies de injunctis eis, seu alias quomodolibet debitis pœnitentiis in forma Ecclesiæ consueta relaxamus. Præsentibus perpetuis futuris temporibus valituris.* Vide T. 1. Bullarii ejusd. Pontificis pag. 27.

650. 2. *Benedictus XIII.* 14. Septemb. 1724. concessit sequentes: *Omnibus vere pœnitentibus et confessis, ac sacra communione refectis, qui mane, aut meridie, sive vespere ad pulsum campanæ:* Angelus Domini nuntiavit Mariæ, et concepit de Spiritu Sancto: Ecce Ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum: Et Verbum caro factum est, et habitavit in nobis, *cum tribus* Ave Maria *flexis genibus devote recitaverint, et pro C. P. C. h. e. S. M. E. e. pias ad Deum preces effuderint, plenariam in uno die mensis dumtaxat, per unumquemque fidelem ad sui libitum eligendo lucrifaciendam indulgentiam concedimus. In reliquis vero anni diebus iisdem Christi fidelibus vere contritis, quoties id egerint, centum dies de injunctis eis, seu alias quomodolibet debitis pœnitentiis relaxamus. Præsentibus perpetuis futuris temporibus valituris.* Exorto postea dubio, an tempore paschali hæ preces flexis genibus, an vero stando dicendæ sint, *Benedictus XIV.* confirmatis prædictis *Bened. XIII.* indulgentiis, præscripto rubricarum inhærens, jussit orationem illam a vesperis cujuslibet sabbati usque ad totam Dominicam sequentem a stantibus recitari; ac insuper durante tempore paschali, quod in vesperis Dominicæ Ss. Trinitatis terminatur, loco supra memoratæ orationis antiphonam *Regina Cœli* etc. cum versiculo et oratione correspondente, *Deus qui per resurrectionem* etc. a stantibus dicendum substitui: iisdem eam devote recitantibus indulgentiis concessis, ita tamen, ut ii, qui eam antiphonam memoriter dicere nesciverint, easdem indulgentias acquirant supradictam orationem, *Angelus Domini*, recitantes. Ita *Amort* l. c. q. 25. ex Notificatione *Card. Guadagni* Vicarii Gen. Romæ publicata die 20. April. 1742.

651. 3. Huc referuntur concessæ a *Clemente XII.* 14. Aug. 1736. sequenti tenore: *Omnibus, qui sub horam noctis ad pulsum campanæ psalmum* De

profundis, *vel semel* orationem Dominicam, *et* salutationem Angelicam, *cum versiculo* Requiem æternam etc. *in suffragium animarum fidelium defunctorum flexis genibus devote recitaverint; quo die id egerint, centum dies de injunctis eis, seu alias quomodolibet debitis pœnitentiis relaxamus. Insuper eisdem fidelibus vere pœnitentibus et confessis, ac sacra communione refectis, qui per annum præmissa peregerint, ac pro C. P. C. h. e. S. M. E. e. pias ad Deum preces effuderint, plenariam in uno die cujuslibet anni dumtaxat per unumquemque fidelem ad sui libitum eligendo lucrifaciendam indulgentiam concedimus. Præsentibus perpetuis futuris temporibus valituris.*

4. Huc pertinent indulgentiæ numismatum vel rosariorum etc. benedictorum a Papa, quæ in Notificatione Romæ edita sub *Benedicto XIII.* (cujus formulam imprimi extra Urbem prohibuit sua Sanctitas). Præcipua autem indulgentia ibi expressa, præter alias partiales, est plenaria in festis Nativitatis D. N. J. C., Epiphaniæ, Resurrectionis, Ascensionis, Ss. Trinitatis, et Corporis Christi, et die Purificationis, Annuntiationis, Assumptionis, et Nativitatis B. V., et in Nativitate S. Joan. Bapt., et in festis Ss. Petri et Pauli, et reliquorum Apostolorum, et in articulo mortis. Ad has tamen indulgentias lucrandas requiritur, ut quis ejusmodi coronas, et numismata secum habeat; dein ut quis saltem semel in hebdomada coronam Domini, aut rosarium, ejusque tertiam partem, aut officium vel divinum, vel parvum B. Virginis, vel defunctorum, vel septem psalmos pœnitentiales, vel psalmos graduales recitare, aut rudimenta fidei tradere, aut detentos in carcere, vel alicujus domus, hospitalis ægrotos visitare, aut pauperibus subvenire, aut Missam vel audire, vel si est Sacerdos, celebrare consueverit, et ut vere pœnitens, et confessus Eucharistiæ Sacramentum acceperit. Additur præterea conditio, *ut ejusmodi coronæ, cruces, rosaria, numismata, et sacræ imagines non transeant personam illorum, quibus a sua Sanctitate concessæ, aut quibus ab his prima vice distribuuntur, neque commodari, aut precario dari possint; alioquin careant indulgentiis concessis; et aliqua re ex prædictis deperdita pro ea subrogari alia nullo modo possit.*

Præterea huc reducuntur indulgentiæ concessæ se invicem salutantibus hac formula: *Laudetur Jesus Christus*, quæ continentur in Bulla *Sixti V.* et in Notificatione *Bened. XIII.* quæ incipit: *Alias sanct. mem. Sixtus V.* Conceduntur autem his, qui salutaverit alios per formulam: *Laudetur Jesus Christus*, suo vulgari sermone, et his, qui responderint: *In sæcula*, vel *amen*, aut *semper*, indulgentiæ quinquaginta dierum: iis qui sanctissimum nomen *Jesu* aut *Mariæ* devote invocaverint, indulg. 25. dierum: iis vero, qui præfata agere consueverint, si in articulo mortis constituti, et ore, vel si non potuerint, saltem corde sanctissimum nomen *Jesu et Mariæ* invocaverint, insuper plenaria indulgentia adjicitur. Eædem indulgentiæ tribuuntur prædicatoribus, cæterisque omnibus, qui hanc salutationis formam usui esse curaverint. Item concessæ bis centum dierum indulgentiæ recitantibus Litanias B. V. Mariæ confirmantur in Notificatione *Bened. XIII.* Advertit *Amort* L. sæpe cit. q. 67. in præfata confirmatione allegari, quod *Sixtus V.* salutantibus et respondentibus concesserit indulgentiam 100. dierum, hoc ita intelligendum, ut quinquaginta dies tribuantur salutanti, et reliqui 50. respondenti, si enim hæc confirmatio non sic explicaretur, allegaret falsum, cum in Bulla *Sixti V.* salutanti tantum tribuantur 50. dies.

Denique commendandæ sunt indulgentiæ plenariæ, quas primo *Bened. XIII.* iis concesserat, qui die festo S. Aloysii altare ipsius visitarent: has *Clemens XII.* ad quodvis aliud altare extendit, in quo ejusdem Sancti festum celebrari contigerit. Idem Clemens XII. postea Brevi Apostolico 7. Januarii 1740 *ad fovendam erga eumdem Sanctum miram ob tot gratias tum spirituales, tum temporales, populorum devotionem* indulgentias plenarias

singulis sex dominicis diebus lucrandas iis concessit, *qui sex dominicos dies vere pœnitentes, sacraque communione refecti piis meditationibus aut orationibus ad ejusdem Sancti honorem ac Dei gloriam vacando sanctificaverint.*

652. Huc quoque pertinent indulgentiæ perpetuæ a *Benedicto XIV.* anno 1746. 16. Decembris per Bullam: *Quemadmodum nihil est* (quæ in Tomo 2. ejusd. Bullar. est vigesima tertia) concessæ tam docentibus, et addiscentibus methodum orationis mentalis, quam peragentibus ipsam orationem mentalem: ubi ita: *Primum itaque omnibus et singulis, sive qui tam in Ecclesiis, quam alibi, et ubicumque locorum publice et private quoscumque homines orandi seu meditandi rudes quomodocumque orare et meditari docuerint, sive qui pie orandi et meditandi institutioni hujusmodi, ut præmittitur, interfuerint, dummodo vere pœnitentes, ac S. Communione refecti, qua vice id egerint, septem annos, et totidem quadragenas de injunctis eis, seu alias quomodolibet debitis pœnitentiis in forma Ecclesiæ consueta relaxamus.*

Iis vero tam docentibus, quam addiscentibus, qui assidue præmissa peregerint, ac similiter vere pœnitentes, ac S. Communione refecti, pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, ac S. Matris Ecclesiæ exaltatione pias ad Deum preces effuderint, semel in mense, pro uniuscujusque commodo et arbitrio, plenarium omnium peccatorum suorum indulgentiam et remissionem, quam per modum suffragii animabus Christi fidelium, quæ Deo in charitate conjunctæ ab hac luce migraverint, applicare possint, misericorditer in Domino concedimus.

Insuper iis, qui per duos quadrantes continuatos, vel saltem per quadrantem horæ singulis diebus, orationi mentali dabunt operam et vere pœnitentes et confessi, sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum sumpserint, ac pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, et S. Matris Ecclesiæ exaltatione pias ad Deum preces pariter effuderint, plenariam semel quolibet mense omnium peccatorum suorum indulgentiam, et remissionem, quam itidem per modum suffragii animabus Christi fidelium, quæ Deo in charitate conjunctæ ab hac luce migraverint, applicari possint, auctoritate et tenore similibus misericorditer in Domino elargimur.

Idem *Bened. XIV.* per Breve Apostol. *Pia Mater* (in Tom. 2. cit. Bullarii pag 282.) ampliavit Episcopis facultatem impertiendi benedictionem cum indulgentia plenaria fidelibus in mortis articulo constitutis, etiam per alios tam in civitatibus, quam in diœcesibus ab ipsis subdelegatus, quod indultum non exspirat morte Pontificis, nec cessat subdelegatio per cessum aut decessum subdelegantis. Modus impertiendi benedictionem in articulo mortis servandus ab his, qui facultatem habent a Sede Apostolica delegatam ibidem ita præscribitur.

Benedictio in articulo mortis cum soleat impertiri post Sacramenta Pœnitentiæ, Eucharistiæ, et Extremæ Unctionis illis infirmis, qui vel illam petierint, dum sana mente et integris sensibus erant, seu verisimiliter petiissent, vel dederint signa contritionis, impertienda iisdem est, etiamsi postea linguæ cæterorumque sensuum usu sint destituti, aut in delirium vel amentiam inciderint; excommunicatis vero, impœnitentibus, et qui in manifesto peccato mortali moriuntur, est omnino deneganda.

Habens prædictam facultatem, ingrediendo cubiculum, ubi jacet infirmus, dicat: Pax huic domui etc. *ac deinde ægrotum, cubiculum, et circumstantes aspergat aqua benedicta, dicendo antiphonam:* Asperges etc.

Quod si ægrotus voluerit confiteri, audiat illum et absolvat. Si confessionem non petat, excitet illum ad eliciendum actum contritionis: de hujus benedictionis efficacia ac virtute, si tempus ferat, breviter admoneat; tum instruat atque hortetur, ut morbi incommoda ac dolores in antealæ

vitæ expiationem libenter perferat, Deoque paratum sese offerat ad ultro acceptandum quidquid ei placuerit, et mortem ipsam patienter obeundam in satisfactionem pœnarum, quas peccando promeruit. Tum piis ipsum verbis consoletur, in spem erigens, fore ut ex divinæ munificentiæ largitate eam pœnarum remissionem, et vitam sit consecuturus æternam. Postea dicat:

℣. Adjutorium nostrum in nomine Domini.

℟. Qui fecit cœlum et terram.

Antiph. Ne reminiscaris, Domine, delicta famuli tui (vel ancillæ tuæ) neque vindictam sumas de peccatis ejus. Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster etc.

℣. Et ne nos inducas in tentationem.

℟. Sed libera nos a malo.

℣. Salvum fac servum tuum (vel ancillam tuam, *et sic deinceps*).

℟. Deus meus sperantem in te.

℣. Domine exaudi orationem meam.

℟. Et clamor meus ad te veniat.

℣. Dominus vobiscum.

℟. Et cum spiritu tuo.

Oremus. Clementissime Deus, Pater misericordiarum, et Deus totius consolationis, qui neminem vis perire in te credentem atque sperantem, secundum multitudinem miserationum tuarum respice propitius famulum tuum N. quem tibi vera fides, et spes christiana commendant. Visita eum in salutari tuo, et per Unigeniti tui passionem, et mortem, omnium ei delictorum suorum remissionem et veniam clementer indulge, ut ejus anima in hora exitus sui te Judicem propitiatum inveniat, et in Sanguine ejusdem Filii tui ab omni macula abluta, transire ad vitam mereatur perpetuam. Per eumdem Christum Dominum nostrum. Amen.

Tum dicto ab uno ex Clericis adstantibus Confiteor *etc. Sacerdos dicat:* Misereatur *etc. Deinde:*

Dominus noster Jesus Christus Filius Dei vivi, qui beato Petro Apostolo suo dedit potestatem ligandi atque solvendi, per suam piissimam misericordiam recipiat confessionem tuam, et restituat tibi stolam primam, quam in baptismo recepisti, et ego, facultate mihi ab Apostolica Sede tributa, indulgentiam plenariam et remissionem omnium peccatorum tibi concedo. In nomine Patris etc.

Per sacrosanctæ humanæ reparationis mysteria, remittat tibi omnipotens Deus omnes præsentis, et futuræ vitæ pœnas, Paradisi portas aperiat, et ad gaudia sempiterna perducat. Amen.

Benedicat te omnipotens Deus, Pater, Filius, et Spiritus Sanctus. Amen.

Si vero infirmus sit adeo morti proximus, ut neque confessionis generalis faciendæ, neque præmissarum precum recitandarum tempus suppetat, statim Sacerdos benedictionem ei impertiatur.

653. Q. II. An dentur indulgentiæ apocryphæ? ℟. Plurimæ circumferuntur, quas recenset decretum S. Congreg. ab anno 1678. quod incipit: *Delatæ sæpius.* Quæ autem ab Innoc. XI. declaratur apocrypha, est solum Clementis X. adscripta recitantibus mane, vel vespere, aut meridie *Angelus Domini* cum *Deo gratias et Mariæ*, ibique signanter additur: Nisi fuerint deinde Romani Pontificis auctoritate renovatæ aut confirmatæ; adeoque superius relatæ indulgentiæ de trina salutatione angelica propterea non debeat censeri apocryphæ. Vide *La Croix* L. 6. p. 2. n. 1370.

654. Q. III. An indulgentiæ olim Regularibus concessæ, et revocatæ a *Paulo V.* hodie sint revalidatæ. ℟. Non sunt revalidatæ, ut constat ex damnata 37. propos. ab *Alex. VII.* Loco revocatarum dedit *Paulus V.* omnibus Regu-

laribus 1. Plenariam, qui causa profitendi *Regularem habitum susceperint*, die ingressus eorum in Religionem, si vere pœnitentes, confessi, ac sacra communione refecti fuerint. 2. Plenariam *in die professionis* v. p. c. et c. r. f. 3. Cuivis Religioso plenariam *in festo principali sui ordinis*, si c. et S. C. r. 4. Plenariam *in articulo mortis*, si v. p. c. et S. C. r. aut saltem contritus nomen *Jesu*, ore, si potuerit, sin autem corde devote invocaverit. 5. Plenariam iis, qui ad Presbyteratus ordinem canonice promoti, et confessi primam Missam celebrabunt; nec non etiam iis Religiosis, qui pariter confessi, ac sacra communione refecti eidem Missæ interfuerint, aut ipso die Missam similiter celebrabunt. 6. Plenariam facientibus exercitia spiritualia per dies 10., quos reduxit etiam ad 8. dies *Alex. VII.* Plura vide in Bulla *Pauli V.* quæ incip. *Romanus Pontifex.* Item in Append. ad Tract. de Jubil. apud *Viva.*

655. Q. IV. Quænam indulgentiæ confraternitatum, aut sodalitatum adhuc valeant. ℟. Omnes hic recensere non patiuntur angustiæ hujus operis. Anno 1748. per Bullam: *Præclaris Romanorum Pontificum, Bened. XIV.* congregationibus sive sodalitiis adolescentium in Collegiis Societatis Jesu ad ipsius Primæ primariæ congregationis Romanæ instar erectis vel erigendis concessas gratias, indulgentias, remissiones, et relaxationes confirmavit, et de novo ita extendit et ampliavit, ut sodales plenarias indulgentias (quas etiam animabus Christi fidelium, quæ Deo in charitate conjunctæ ex hac vita migraverint, per modum suffragii applicare possint) lucrentur 1. quo die in sodalitatem quispiam recipitur. 2. In mortis articulo. 3. Semel in hebdomada in iis diebus, in quibus juxta statuta et regulas sodalium conventus haberi solent, et vere pœnitentes, ac confessi, et sacra communione refecti Ecclesiam, seu locum uniuscujusque congregationis, visitaverint, et ibi pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, et S. M. Ecclesiæ exaltatione pias ad Deum preces effuderint.

Septem vero annorum, et totidem quadragenarum indulgentias, 1. concessit iis sodalibus prædictarum congregationum, qui corpora sodalium, vel aliorum Christi fidelium ad Ecclesiasticam sepulturam prosecuti fuerint: infirmi et impediti easdem lucrari possunt, qui audito signo campanæ genuflexi, si per infirmitatem licebit, orationem Dominicam, et salutationem Angelicam pro salute animæ defuncti recitaverint: 2. qui sacrosanctæ Missæ sacrificio diebus feriatis interfuerint: 3. qui conscientiam suam diligenter examinaverint vesperi, antequam cubitum eant: 4. qui pauperes infirmos: 5. aut in carcere detentos visitaverint: 6. qui pacem inter inimicos conciliaverint: ibid. additur: *Quas etiam omnes indulgentias consequi poterunt iidem adolescentes sive sodales ubivis locorum commorantes, si apud Ecclesiam eorumdem locorum, aut alibi, ut poterunt, opera præstabunt, quæ sunt servanda ad indulgentias hujusmodi consequendas.* 7. Iidem sodales lucrari possunt indulgentias stationum almæ Urbis, *si diebus quadragesimæ, et aliis anni temporibus ac diebus stationum hujusmodi Ecclesiam Societatis Jesu, si ibi fuerit, alioquin aliam Ecclesiam, seu Capellam in locis, ubi eos pro tempore esse contigerit, devote visitaverint, et ibi septies orationem Dominicam, et septies Angelicam salutationem recitaverint.* Denique in solatium sodalium, qui pie in Domino obierunt, concessit, *ut quandocumque Sacerdos aliquis sæcularis, vel cujusvis Ordinis, Congregationis, Instituti Regularis sacrosanctum Missæ sacrificium, sive ad altare cujusvis Congregationis, et sodalitatis hujusmodi, sive sodales ipsi Sacerdotes pro suis sodalibus ad quodlibet altare celebraverint, sacrificium hujusmodi perinde ipsis suffragetur, ac si ad altare privilegiatum fuisset celebratum.*

» *Indulgentia Portiunculæ* potest in ipsa æde Portiunculæ obtineri sine » communione, et toties, quoties quis illuc per dictam fuerit peregrinatus » etiam eodem anno: communicata tamen templis aliis ordinis s. Francisci re-

» quirit illo die sacram communionem, non tamen habet annexam potestatem » dispensandi, commutandi, absolvendi peculiarem.

656. *Q.* V. An quis eodem die uno eodemque opere possit lucrari plures indulgentias. ℟. 1. Si diversæ indulgentiæ, v. g. diversarum confraternitatum, vel affixarum diversis Ecclesiis etc. ex diversis titulis concessæ fuerint ad eumdem diem, et opus præscriptum eodem die repeti non possit, vel non soleat, potest quis eodem die plures indulgentias iisdem operibus lucrari; ejusmodi opera initerabilia sunt, jejunium, communio etc. *Laymann* l. c. c. 6. cum *Corduba* et *Coninck*. ℟. 2. Si vero concurrant indulgentiæ ex eodem titulo, v. g si quis habeat duo numismata, quorum singulis indulgentia unius anni concessa est cum onere operum iterabilium, censendum est, non posse obtineri plures indulgentias simul eodem tempore, nisi iterentur opera; quia hæc censetur esse mens concedentis hoc ipso, quod annectat, opera iterabilia. *Amort* l. c. q. 36. Huc pertinet decretum Congr. Indul. ab *Innoc. XI* approbatum et promulgatum 7. Mart. 1678. ubi dicitur, *semel dumtaxat in die plenariam indulgentiam in certos dies Ecclesiam visitantibus concessam*, vel *aliud opus pium peragentibus lucrifieri.*

657. *Q.* VI. An quis ad lucrandas indulgentias possit perficere per alium opus injunctum. ℟. Si alius, qui jussu tuo perficit opus, sit causa propria operis, v. g. si jubeas famulum orare, jejunare, vel alia opera *personalia* exercere, non lucraberis indulgentias, quia hoc casu tu non diceris orare, jejunare, sicut præcipit concedens indulgentias. Secus si alius non sit causa propria, sed tantum quasi instrumentum, v. g. si tu des eleemosynam famulo, ut is porrigat pauperi. *Suar.* hic disp. 52. sect. 7. Quoties enim opus simpliciter injungitur, necesse est, ut personaliter impleatur ab eo, qui lucraturus est indulgentias; secus si tenor Bullæ injungat opus sub disjunctione, scil. *per se* vel *per alium* explendum.

658. *Q.* VII Si indulgentia concedatur contritis et confessis, an ad eam lucrandam necessaria sit confessio actualis, an vero sufficiat contritio. ℟. Juxta Decretum datum Romæ die 19. Maji 1759. et approbatum a Clemente XIII. requiritur confessio, contra responsionem a nobis datam in editione prima, secunda, et tertia. Verba Decreti sunt: *Ut Christifideles scire possint, quid sibi tenendum foret pro acquirendis indulgentiis in sententiarum varietate super intelligentia verborum: qui vere pœnitentes, confessi, ac sacra communione refecti Ecclesiam visitaverint: quæ in indulgentiarum Brevibus inseri solent, in Sacra Congregatione Indulgentiis, sacrisque Reliquiis præposita, discussis die 13. Martii proximi præteriti nonnullis dubiis, eadem Sacra Congregatio fuit in voto confessionem sacramentalem, quando in Brevibus apponitur pro indulgentiarum consecutione peragi omnino debere etiam ab iis, qui sibi lethalis peccati conscii non sunt; nec non præfatam confessionem suffragari etiam posse, si expleatur in vigilia Festivitatis. Quod autem ad Ecclesiæ visitationem spectat, eam impleri posse, sive ante, sive post aliorum piorum operum impletionem.*

659. *Q.* VIII. An is, qui opus præscriptum quidem perficit, sed non integre, lucretur indulgentias. ℟. Qui omittit partem notabilem, ita ut secundum æstimationem moralem non perficiatur opus quoad substantiam nequidem lucratur partem indulgentiæ. Secus si omittatur pars minima, quia tunc adhuc moraliter, vel quoad substantiam censetur perfici opus præscriptum. Quænam autem sit pars minima, sumendum est *respective*, v g. si requiratur rosarium, omissio unius *Pater et Ave*, censeri potest pars minima: si vero requirantur quinque *Pater et Ave*, omissio unius utpote quintæ partis non censetur pars minima. Ita *Amort* l. c. q. 34

Formula petendi indulgentias Romæ a S. Congregatione Indulgentiarum: *Beatissime Pater*, *Ecclesia Parochialis* (vel filialis, vel capella publica) *Sancti N.* v. g. S. Petri, *loci N. Diœcesis N. in qua aliæ hucusque non fue-*

runt indulgentiæ (vel si fuerint, additur: quam plenariæ festo N.) *supplicat humillime pro indulgentia plenaria ad septennium festo Sancti N. quo die in hoc loco maxima populi est devotio. Et Deus.*

NB. Breve indulgentiarum Romæ obtentarum, antequam promulgentur indulgentiæ, prius debet ostendi Ordinario, a quo facultas conceditur eas promulgandi.

Elapso septennio, idem Breve Romam debet trasmitti una cum nova supplicatione pro concedendis indulgentiis iterum ad septennium.

Casus II. De Jubilæo.

Melchior, postquam lucratus est Jubilæum hujus anni 1751., incidit in peccatum summo Pontifici alias reservatum, a quo, ut absolvatur, statuit denuo lucrari Jubilæum, et in proxima confessione petit absolutionem a reservato.

660. *Q.* I. Quid requiratur ad hoc, ut quis Jubilæum lucretur. ℟. Suppositis iis, quæ sunt dicta n. 647. specialiter requiritur 1. ut opera in Bulla Pontificia præscripta tempore ibid. præfixo rite peragat. 2. ut sit in statu gratiæ, saltem dum ponit ultimum opus: eo enim momento lucratur indulgentiam, alios vero favores, v. g. absolutionis aut commutationis votorum, quando accedit ad Confessarium animo lucrandi Jubilæum.

661. *Q.* II. An quis sæpius idem Jubilæum possit lucrari, quoties scil. repetit opera injuncta ℟. Negant id fieri posse *Sanch.* L. 4. c. 54., *Suar.*, *Laym.*, *Faustus* et alii. Affirmativam tamen probabiliorem censet *Viva* de Jubil. q. 6. a. ult. cum *Nav.*, *Lug.*, *Bossio* et aliis. Quia beneficium Principis, non præjudiciale alteri, ampliandum et late interpretandum est juxta Leg. *benef.* de constit. Princip.; ergo quoties non limitatur ad unam tantum vicem, sive *semel* expresse, potest quis indulgentiam indefinite concessam toties quoties lucrari. Ita etiam Benedictus XIV. in epistola circulari ad Pœnitentiarios et Confessarios Romanos 3. Decembr. 1749. Romæ publicata declaravit n. 84.: *Cum hac in parte non agatur de Jubilæo duarum hebdomadum, sed de Jubilæo integri anni, indulgentia hujus Jubilæi intra annum sæpius obtineri potest, si præscripta pia opera sæpius repetantur. Sed aliæ gratiæ Jubilæo annexæ, si quis post primam lucrationem de novo incurrit censuram, vel casum reservatum, aut de novo opus habeat commutatione votorum, de novo obtineri non possunt.* Ita refertur ab *Amort* post disp. 7. de indulg. in Append. n. 40. Ex eadem circulari eruit sequentes declarationes. Ex n. 2. ad lucrandas indulgentias Jubilæi præsentis præter confessionem requiritur etiam sacra communio ... non sufficit *sola communio sacramentalis*, quæ sumitur in statu peccati mortalis, nec sola *communio spiritualis* consistens in desiderio fervido sumendi Eucharistiam, sed requiritur communio simul sacramentalis, et simul spiritualis. Ex n. 3. ad consequendas indulgentias hujus Jubilæi non sufficit actus contritionis cum confessione in voto, sed requiritur confessio actualis in re, et ex n. 77. et 78. tenentur etiam illi, qui habent solum peccata venialia. Vide dicta n. 651.

662. *Q.* III. An qui lucratus est jam Jubilæum, sicut Melchior in nostro casu, et postea incidit in reservata, possit durante Jubilæo adhuc absolvi a reservatis. Respondet *Viva* de Jubil. q. 2. a. 3. n. 3 cum *Leone* contra *Sanch.* et alios, probabiliter posse quemlibet absolvi intra tempus Jubilæi reservatis post Jubilæi acquisitionem commissis. *Ratio* est, quia facultas ista in Jubilæis concessa, cum respiciat favorem animarum, amplissime est interpretanda. Deinde si juxta probabilem quilibet potest toties lucrari Jubilæum, quoties implet opera injuncta, poterit et talis denuo opera implere, et gaudere privilegio absolutionis a reservato; maxime si in prima confessione hoc beneficio opus ei non fuerit. Vide tamen n. præced.

663. *Q.* IV. Quid notandum sit circa visitationem Ecclesiarum, quando illa tempore Jubilæi præscribitur. ℟. Visitatio Ecclesiarum vel locorum piorum, aut processio est peragenda, prout Ordinarius conformiter Bullæ Pontificiæ ordinaverit. Debet esse *devota*, pie orando ad intentionem Papæ in Bulla præscriptam. Sic in epist. circul. *Benedicti XIV.* nuper cit. num. 73. 74. 75. 76. declaravit, ut refertur ab *Amort* l. c. num. 31. Quamvis Pontifex ardenter desideret, ut omnia opera pro lucrando Jubilæo requisita fiant in statu gratiæ, ac proinde, ut fiant post fructuosam confessionem vel contritionem, non tamen excludit a fructu indulgentiæ eum, qui visitando Ecclesias se disponit ad reconciliationem cum Deo, et saltem ultimum opus peragit in statu gratiæ: *Et visitationes Ecclesiarum fiant devote, hoc est, cum intentione ac voluntate honorandi Deum et sanctos, atque ut eundo ad Ecclesias, et intrando id fiat cum modestia, et ibi exerceatur aliquis actus Religionis: hinc non lucrantur Jubilæum, qui eunt ad Ecclesiam sine ullo bono fine, sed ex mera curiositate; et si tantum itur animo spatiandi*, et multo magis *illi, qui constituti in peccato mortali habent animum alios inducendi in peccatum.* Denique juxta communiorem qui semel omittit visitare Ecclesias, non lucratur Jubilæum, quia sic non implctur conditio determinati numeri præfixarum a Pontifice visitationum Ecclesiarum. Nec quicquam hic juvat præsumpta voluntas Pontificis, aut ejus præsumpta benignitas; ab expresso enim ad tacitum non licet in his procedere. Ita *Leo* punct. 3. de Jubil. num. 114. contra *Bossium.* Nec licet Ecclesias visitare pluries eodem die in ordine ad implendum numerum visitationum, quando expresse præscribitur, ut Ecclesiæ visitentur per 15. vel 30. dies, quia sub his non simpliciter 15. aut 30. visitationes præscribuntur, sed determinate statuitur, ut visitationes fiant per 15. aut 30. dies. *Viva* l. c. q. 8. a. 5. contra *Pasqualigum.* Ibid. n. 7. ad quæstionem, an sufficiat oratio mentalis ad lucrandum Jubilæum: respondet affirmative, quia hæc est proprie dicta oratio, et eatenus potest judicari publica, quatenus tali tempore ad publicum Ecclesiæ finem ordinatur. Quia tamen circa hanc variant AA. judicat *La Croix* L. 6. p. 2. num. 1421. tutius esse, miscere saltem vocalem. De oratione nuperrimi Jubilæi in epist. circul. sæpe laudata *Benedict. XIV.* num. 83. declaravit sufficere piam orationem vocalem, laudandum vero esse, qui orat mentaliter, dummodo etiam adjungat aliquam orationem vocalem. Denique in genere de oratione hic ait *La Croix* l. c. n. 1423. quod requiratur oratio in *loco*, et *tempore*, et ex *intentione* per Bullam designatis.

664. *Q.* V. Quid notandum sit circa jejunium, si illud exigatur in Bulla ad lucrandum Jubilæum. ℟. Requiritur ecclesiasticum trium dierum in Bulla præfixorum, scil. Mercurii, Veneris, et Sabbati et quidem intra eamdem septimanam, ut longe probabilius cum communi defendit *Lugo* d. 27. n. 105. contra *Laym.*, et *Bonac.* Dixi *ecclesiasticum*, scil. pro consuetudine patriæ: hinc ubi licet vesci lacticiniis et ovis, etiam licebit tempore Jubilæi, nisi id expresse prohibeatur in Bulla. Præterea jejunium, si præscribatur, servandum est ab omnibus lucraturis Jubilæum etiam a pueris, infirmis, et laborantibus, et alias dispensatis, nisi id Confessarius commutet. Ita *Laym.* l. c. cap. 8. n. 12.

665. *Q.* VI. Quid observandum circa eleemosynam, si exigatur a Bulla. ℟. 1. Danda est ab omnibus, qui Jubilæum lucrari volunt, et quidem juxta *Navar.*, *Regin.*, et *Alloza*, secundum cujusque facultatem; juxta *Dian.* vero et *Rodriq.* sufficit etiam modica, si Bulla nihil determinet. 2. Probabilius pauperes etiam ad eam tenentur, aut debent petere commutationem, quia nemo tam pauper est, qui dare non possit obolum vel nummum, aut ab alio petere, quem ipse postea elargiatur. *Viva* l. c. a. 6. contra *Faustum.* 3. Hæc eleemosyna secundum commun. debet esse corporalis, sive aliquod opus ex 7. operibus misericordiæ corporalis; hinc nomine eleemosynæ etiam venit, doni

excipere pauperem etc. Ita *La Croix* l. c. n. 1426. cum *S. Thom.* 2. 2. q. 32. *Excipe*, nisi expresse aliud in Bulla exprimeretur.

666. *Q.* VII. Quid notandum sit circa facultatem absolvendi tempore Jubilæi. ℟. 1. Conceditur potestas absolvendi a reservatis, per quæ intelliguntur casus Papales, et Episcopales: *excipe* casus Bullæ Cœnæ, qui si non exprimantur in Bulla, etiam non datur facultas ab iis absolvendi; quia specialiter reservata specialiter exprimi debent. *Jansen.* p. 2. cas. 102. n. 6. Vide *Viva* l. c. q. 11. a. 1. An vero concedatur facultas absolvendi ab hæresi, dum conceditur in Bulla facultas a reservatis in Bulla Cœnæ, controvertitur ab AA. Affirmativam tenent *Sotus*, *Corduba*, *Regin.*, *Fagundez*, *Gobat* et alii, saltem pro foro conscientiæ. Contrariam ut communiorem et tenendam defendit *Viva* l. c. cum *Suar.*, *Vasq.*, *Palao* et aliis, eoquod *Sixtus V.* anno 1589. et *Clemens VIII.* 1595. cum concessissent facultatem absolvendi a casibus Bullæ Cœnæ, concesserint in specie etiam potestatem absolvendi ab hæresi; ergo non videtur in generali concessione illa facultas includi. *Confirm.* 2. ex cit. epist. circulari *Benedicti XIV.* ad pœnitentiarios minores, ubi §. 2. n. 38. de data hoc tempore Jubilæi pœnitentiariis Romæ auctoritate absolvendi a censuris etiam reservatis in Bulla Cœnæ et ab omnibus peccatis, expresse innuit: ***Non intelligitur unquam concessa auctoritas absolvendi ab hæresi externa, tametsi verba indulti universalia sint aut universalissima, si hæresis illa expresse et in individuo nominata non sit.***

667. ℟. 2. Prætcrea conceditur facultas absolvendi in foro conscientiæ ab excommunicatione, suspensione, et aliis ecclesiasticis sententiis et censuris, non item ab irregularitate ex delicto, ut defendit *Viva* l. c. q. 10. a. 1. contra *Bossium*, *Henriq.* et alios; quia ordinarie in Bulla Jubilæi expresse dicitur, quod nemini liceat super ulla irregularitate dispensare: ergo cum Bulla non distinguat inter irregularitatem ex delicto, et ex defectu, nec nobis licet ita distinguere. Adde, quod juxta communiorem irregularitas ex delicto proprie non sit censura; censura enim tollitur per absolutionem, seu per actum judicialem, irregularitas vero per dispensationem. Præterea *notandum*, quod pœnitens, antequam absolvatur a censura, prius debeat satisfacere parti læsæ. Vide *Viva* l. c. q. 10 a. 2.

668. *Q.* VIII. Quid notandum sit circa commutationem votorum. ℟. In Jubilæis non censetur concessa facultas commutandi vota, vel in iis dispensandi, nisi illa facultas exprimatur in Bulla. Ita declaravit *Bened. XIV.* in cit. epist. circulari n. 47. Ibid. innuit, quod *commutare vota dispensando* idem sit, ac materiam operis pii, in quod votum commutatur, et quod in sola commutatione deberet esse majus vel æquale voto, possit aliquantisper recedere ab æqualitate cum voto. Ac proinde Confessarii bene attendant, an et qualis concedatur in Bulla facultas circa commutationem votorum; dispensandi enim potestas ordinarie non solet concedi. Pro praxi vota commutandi statuit *Lohner* 1. Attendendum esse ad circumstantias. 2. Materiam subrogatam non debere necessario proportionari materiæ promissæ quoad magnitudinem, durationem et numerum; sed sufficere, si sit æqualis officii divini, vel certe non notabiliter minoris. 3. Spectandum esse finem, et fragilitatem voventis. Sic votum non nubendi mutari potest in confessionem et communionem menstruam quamdiu erit in matrimonio, una cum alio pio opere, v. g. eleemosyna aliquot septimanis distribuenda, vel certis precibus persolvendis. Plura vide de commutat. vot. P. I.

669. *Q.* IX. An dictæ facultates exerceri possint extra confessionem sacramentalem. Ad hanc quæst. *Bened. XIV.* in laudata epist. circul. n. 63. postquam variorum AA. sententias erudite examinavit, ita pro nostro Jubilæo respondit: ***Nos vero ad tollendam e medio omnem ambiguitatem in instructionibus adjunximus, a pœnitentiariis dari non posse absolutiones, com-***

mutationes, et dispensationes quascumque extra actum sacramentalis confessionis; *hoc quippe nobis visum est debitum et proportionatum gravitati materiæ, et qualitati ministerii, conducens ad rescindendam omnem litem, ac pariter conforme praxi nostræ pœnitentiariæ.*

ARTICULUS IV. De absolutione, et ministro pœnitentiæ.

§. I. *Prænotanda.*

670. Prænot. I. Forma Sacramenti pœnitentiæ sunt verba, quæ Sacerdos administrando hoc Sacramentum profert: de his *Trid. sess.* 14. cap. 3. ita innuit: *Docet præterea S. Synodus, Sacramenti Pœnitentiæ formam, in qua præcipue ipsius vis sita est, in illis ministri verbis positam esse:* Ego te absolvo etc., *quibus quidem de Ecclesiæ S. more preces quædam laudabiliter adjunguntur; ad ipsius tamen formæ essentiam nequaquam spectant, neque ad ipsius Sacramenti administrationem sunt necessariæ.* Unde in Theol. Schol. graves AA. cum *S. Thom.* p. 3. q. 84. a. 3. cum *S. Antonino* et aliis docent, essentiam formæ consistere in solis verbis: *Absolvo te*: tum quia *Florent.* et *Trid.* ea sola exprimunt, tum quia hæc se solis exprimunt personam judicis, personam rei, ejusque absolutionem, et circumstantia personæ confitentis peccata sua satis determinat et significat absolutionem cadere super peccata illius. Alii cum *Paludano, Soto* etc. docent, ad essentiam pertinere hæc verba: *Absolvo te a peccatis*: tum quia Christus *Joan.* 20. instituens hoc Sacramentum expressam fecit mentionem peccatorum: *Quorum remiseritis peccata* etc.; tum quia *Flor.* et *Trid.* ad *absolvo te* apponunt τὸ etc., tum quia verba, *absolvo te* sunt indifferentia ad absolutionem a peccatis et censuris: ergo ut determinate significent absolutionem a peccatis, debent determinari per hæc, *a peccatis tuis*: quæ sententia cum sit tutior, praxi est præferenda; agitur enim de valore Sacramenti. Plura vide in Theol. Schol. Nobis incumbit investigare, quomodo in praxi danda sit absolutio, quæ est remissio peccatorum pœnitentis facta a Sacerdote vi clavium, non autem pura declaratio peccatorum remissorum, ut constat ex *Trid.* sess. 14. can. 9. *Si quis dixerit, absolutionem sacramentalem Sacerdotis non esse actum judicialem, sed nudum ministerium pronunciandi et declarandi, remissa esse peccata confitenti, modo tantum credat se esse absolutum... anathema sit.* Unde porro colliges, hanc formam non esse deprecatoriam, cum sit verus actus judicialis. Sensus autem illius, quem verba de se important, est: Ego te sententia judiciali loco Dei a peccatis tuis absolvo. Juxta alios idem sonant, ac confero tibi gratiam remissivam peccati, vel juxta *S. Th. tibi impendo Sacramentum absolutionis.* Vide *La Croix* L. 6. p. 2. n. 63.

671. II. Minister Sacramenti pœnitentiæ est solus Sacerdos. Patet tum ex *Joan.* 20. ubi solis Apostolis, eorumque successoribus a Christo dictum est, *Accipite Spiritum S. quorum remiseritis peccata* etc., tum ex *Flor.* et *Trid.* quod sess. 14. can. 10. ita definit: *Si quis dixerit, Sacerdotes, qui in peccato mortali sunt, potestatem ligandi et solvendi non habere; aut non solos Sacerdotes esse ministros absolutionis, sed omnibus et singulis Christi fidelibus esse dictum*: *Quæcumque ligaveritis super terram... et quorum remiseritis peccata, remittuntur eis ... quorum verborum virtute quilibet absolvere possit peccata, publica quidem per correptionem dumtaxat, si correptus acquieverit, secreta vero per spontaneam confessionem, anathema sit.* Nunc inquirendum, quid requiratur ad hoc, ut Sacerdos valide ac licite absolvat, et quid porro pertineat ad munus Confessarii.

§. II. *Principia practica de absolutione, ejusque ministro.*

672. *Principium* I. Absolutio in praxi sic confertur. 1. Antequam pœnitens confiteatur, Sacerdos formando signum crucis super ipsum dicit: *Dominus sit in corde tuo et in labiis tuis, ut rite confitearis omnia peccata tua, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus S. Amen.* 2. Audita confessione cum pœnitentem (ut habet *Rituale Rom.* auctoritate *Pii V.* editum) absolvere voluerit, injuncta ei prius et ab eo accepta pœnitentia salutari, dicit: *Misereatur tui, omnipotens Deus, et dimissis peccatis tuis perducat te ad vitam æternam. Amen.* Deinde dextera versus pœnitentem elevata, dicit: *Indulgentiam, absolutionem, et remissionem peccatorum tuorum tribuat tibi omnipotens et misericors Dominus. Amen. Dominus noster Jesus Christus te absolvat, et ego auctoritate ipsius te absolvo ab omni vinculo excommunicationis* (si pœnitens sit in ordine sacro constitutus, additur *suspensionis*, alias, si nequidem sit subdiaconus, hæc vox omittitur) *et interdicti, in quantum possum, et tu indiges. Deinde: Ego te absolvo a peccatis tuis, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus S. Amen.* Postea subjungit: *Passio Domini nostri Jesu Christi, merita B. Mariæ Virginis, et omnium Sanctorum, quidquid boni feceris, et mali sustinueris, sit tibi in remissionem peccatorum, augmentum gratiæ et præmium vitæ æternæ. Amen.* Item *Rit. Rom.* addit, in confessionibus frequentioribus, et brevioribus omitti posse, *Misereatur*, et *Indulgentiam*, et satis esse dicere: *Dominus N. J. C.* etc. usque ad *Passio Domini N. etc.* Urgente vero gravi aliqua necessitate in periculo mortis breviter dici posse: *Ego te absolvo ab omnibus censuris et peccatis, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus S. Amen.*

673. Porro ad absolutionem sacramentalem requiruntur verba formalia, ita ut non sufficiat solus nutus, vel aliud signum sine verbis formalibus. Quamvis enim absolutio in foro externo subsistat, quæ fit scripto; absolutionem tamen a peccatis verbis formalibus fieri debere, ex institutione Christi satis constat 1. ex CC. cum *Flor.* in decreto *Eugenii IV.* expresse dicat: *Forma hujus Sacramenti est: Ego te absolvo etc.* Vide etiam *Trid* mox citatum n. 670. 2. Ex perpetuo usu Ecclesiæ. 3. Ex communi sententia Theologorum, quam plerique cum *Suar.* hic d. 19 sect. 1. n. 3. vocant certam. 4. Denique etiam ex communi sensu fidelium.

674. Absolutio non potest absenti dari, ideoque ad hoc ut pœnitens valide absolvatur a Confessario, debet ei esse moraliter saltem præsens. *Probatur* 1. ex eo quod *Clem. VIII.* decreto 16. Junii 1602. edito damnaverit ad *minus ut falsam, temerariam, et scandalosam hanc propositionem, scil licere per literas, seu internuntium Confessario absenti peccata sacramentaliter confiteri, et ab eodem absente absolutionem obtinere.* In eodem Decr. sub excommunicatione ipso facto incurrenda Romano Pontifici reservata prohibuit, ne ullus deinceps talem propositionem tanquam in aliquo casu probabilem defenderet, doceret, imprimeret, aut in praxin aliquo modo deduceret. *Prob.* 2. ex perpetua Ecclesiæ praxi, quæ nunquam consuevit dare absolutionem absenti; constans autem Ecclesiæ praxis in materia Sacramentorum satis indicat, hanc et non aliam Christi voluntatem ac institutionem esse. *Prob.* 3. ex ipsa forma, ubi pronomen demonstrativum *Te* non videtur apte posse dirigi ad absentem in negotio conscientiæ. *Viva* in Append. ad propos, damn. §. 10. ubi ex declaratione *Pauli V.* die 14. Julii 1605 facta in Congr. S. Officii, affirmat, quod absolutio, et confessio absentis non solum in sensu copulativo, sed nec in sensu divisivo liceant, ita ut neque absolutio in absentia valeat, quamvis confessio fuerit facta in præsentia Sacerdotis, neque liceat confessio in absentia facta, quamvis deinde absolutio conferatur in præsentia Sacerdotis. *Dicastillo* contra d. 9. a n. 831. apud *La Croix* l. c. n. 1195 et

gravissimi AA. docent, declarasse eumdem *Clementem*, quod confessio absenti facta non sit invalida, si fuerit ordinata ad absolutionem præsente Sacerdote accipiendam, adeoque hi putarunt propositionem dictam non esse damnatam *divisive*, h. e. quoad singulas partes, sed *complexive* propter partem posteriorem falsam.

675. *Neque dicas* 1. Refert *Baronius* ad annum 1164. Thomam Cantuariensem misisse internuntium ad Pontificem pro absolutione a culpa, siquam contraxisset ob aliquam cum Rege conniventiam circa violationem Immunitatis Ecclesiasticæ. ℟. S. Episcopus, cujus bonæ mentis erat ibi culpam agnoscere, ubi culpa non est, seipsum suspenderat a Missa celebranda, qua suspensione ut liberaretur confugit ad Romanum Pontificem: *Alex. III.* rescripsit paterne, et monuit tantum, ut Confessario discreto confiteretur si forte conscientiæ remorsibus tangeretur, ut videre licet apud cit. *Baron.*

676. *Nec dicas II.* In judicio forensi rite fertur sententia absolutoria in absentem: item absolutio a censuris rite fertur absenti: ergo a pari. ℟. N. C. A praxi et traditione Ecclesiæ satis ostenditur, in hoc differre judicium sacramentale a forensi ex institutione Christi. Quoad *secundum*, sicut absolutio a censuris etiam potest conferri invito, ita pariter conferri potest absenti, eoquod pendeat ab institutione humana; absolutio vero sacramentalis unice pendens ab institutione Christi sicut nequit invito conferri, ita nec absenti. *Viva* l. c. Addit *Duarte V.* absolutio n. 12. id patere ex variis Rescriptis et Bullis Pontificum.

677. *Dixi* supra, quod absolvendus debeat esse saltem *moraliter præsens* Confessario; quamvis enim ordinarie physica præsentia requiratur, sufficit tamen, si pœnitens moraliter præsens sit, ita ut Confessarius ipsi voce communi, h. e. qua colloquentes communiter uti solent, licet etiam paulo elatiore, loqui possit. Sic posset quis e fenestra absolvere pœnitentem jacentem in platea et graviter vulneratum: item stans in littore naufragium passurum in torrente: pariter, ut sæpe contingit, si pœnitens post injunctam pœnitentiam mox abeat, poterit Confessarius discedentem absolvere, si illum prope adhuc videat, quia adhuc moraliter est præsens: secus si eum non amplius videat, vel audiat, nec sciat ubinam sit. *Stoz* L. 2. n. 100. cum *Tamb.*, ubi præterea addit, illum omnino invalide agere, qui extra domum in platea stans absolveret in superiore aliquo domus cubiculo jacentem, quem ante oblitus erat absolvere; quia hic absolvendus ei nec physice, nec moraliter præsens est.

678. *Princip. II.* Ad *valide* absolvendum rite pœnitentem requiritur in ministro 1. Legitima et completa potestas *Ordinis*. 2. *Jurisdictionis*. 3. *Intentio absolvendi sacramentaliter*, *eaque vel actualis*, *vel virtualis*. De hac supra n. 49. et seq. Item a n. 51. 60. 65. 75. etc. Dixi, *completa potestas Ordinis*, h. e. non tantum potestas in Corpus Christi verum, sed etiam in Corpus Christi mysticum. Hæc postrema (quæ vocatur etiam potestas solvendi, atque ligandi, sive *Clavium*) datur quidem in ipsa ordinatione, sed est tantum facultas absolvendi *radicalis*, *et in actu primo*: ideoque ad ejus usum requiritur *Jurisdictio*, et ad delegatam jurisdictionem respectu sæcularium accipiendam *Approbatio*. De hac jure novo *Trid.* sess. 23. cap. 15. de Reform. ita habet: *Quamvis Presbyteri in sua ordinatione a peccatis absolvendi potestatem accipiant; decernit tamen Sancta Synodus, nullum etiam Regularem, posse confessiones sæcularium, etiam Sacerdotum audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut parochiale beneficium, aut ab Episcopis per examen, si illis videbitur esse necessarium, et alias idoneus judicetur, et approbationem, quæ gratis detur, obtineat; privilegiis et consuetudine quacumque etiam immemorabili non obstantibus.* De Jurisdictione *Trid.* ita docet sess. 14. cap. 7. *Quoniam igitur natura et ratio judicii illud exposcit, ut sententia in subditos dumtaxat feratur, persuasum semper in Ec-*

clesia Dei fuit, et verissimum esse Synodus hæc confirmat, nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam aut subdelegatam non habet jurisdictionem.

679. Circa approbationem sequentia observanda sunt. I. Per approbationem secundum se et incomplete sumptam hic intelligitur authenticum testimonium Episcopi, vel ejus Vicarii de idoneitate Sacerdotis ad excipiendas confessiones: sic differt a jurisdictione, quod hæc sit actus voluntatis dans potestatem expeditam absolvendi: approbatio autem sit actus intellectus circa idoneitatem Sacerdotis. Approbationem *complete* sumptam erudite definit *Clericatus* de Pœnit. decis. 37. n. 3. *Approbatio Confessarii est judicium* Episcopi vel ejus Vicarii *de ejus idoneitate quoad scientiam et probitatem, simulque concessio Jurisdictionis pro audiendis et absolvendis pænitentibus in foro interno ac sacramentali.* Superior enim, qui debet approbare, reflectendo ad interrogata et responsa (cum prævie approbandum vel per se, vel per alios examinaverit), vel reflectendo ad ejusdem *scientiam*, *pietatem*, et mores aliunde sibi cognitos, judicium fert, an sit idoneus, nec ne, quod judicium internum signo externo, verbo, vel scripto manifestat declarando, eumdem esse idoneum, quæ declaratio fit vel prævio, et separato testimonio idoneitatis, vel per concessionem actualem ipsiusmet jurisdictionis.

680. II. Est igitur approbatio omnibus Confessariis necessaria, ita ut ea deficiente nulla sit jurisdictio, et consequenter nulla etiam absolutio, ut probant *Sanch.* L. 6 de matrim. d. 28. n. 20., *Coninck* et alii, tum ex eo, quod *Trid.* cit. n. 678. expresse dicat, nullum Sacerdotem posse sine approbatione excipere confessiones; tum ex auctoritate Cardinalium, qui sic declararunt mentem Concilii, contra alios apud *Stoz* L. 2. q. 2. n. 32. Excipiuntur tamen 1. Parochi, quos Concilium ipsum excipit, qui hoc ipso, quod ipsis ab Episcopo animarum cura committatur, ad confessiones suorum excipiendas approbari censentur. *Laym.* L. 5. t. 6. c. 11. Standum tamen est statutis diœcesium, ubi ante præsentationem solent prius approbari ex prævio examine, et jurisdictio expresse concedi. 2. Excipiuntur Confessarii Religiosorum: cum enim Decretum *Trid.* novam suam ordinationem restrinxerit ad confessionem sæcularium, hinc (ut infert *Laym.* l. c.) Regulares possunt cuique Sacerdoti, quem Prælatus ipsis secundum Ordinis statuta constituerit, confiteri, tametsi ab Episcopo approbatus non fuerit, quantum est ex vi hujus Decreti, ut addit *Stoz* l. c. n. 33 Confessarii tamen Monialium debent approbari ab Episcopo ex speciali Constitutione *Gregorii XV.* quæ incipit: *Inscrutabili*, ubi ita statuitur: *Confessores vero sive Regulares, sive Sæculares, quomodocumque exempti, tam extraordinarii, quam ordinarii ad confessiones Monialium etiam Regularibus subjectarum audiendas nullatenus deputari valeant, nisi prius ab Episcopo Diœcesano idonei judicentur, et approbationem, quæ gratis concedatur, obtineant.*

681. Circa jurisdictionem observanda sunt sequentia. I. Nomine jurisdictionis hic intelligitur potestas alios tamquam subditos in foro conscientiæ judicandi. Hæc duplex est *Ordinaria*, quam quis habet vi officii sui, cui annexa est cura animarum: talem habet summus Pontifex in omnes Christi fideles, Episcopus in diœcesanos, Parochus in parochianos, et, juxta *Laym.* L. 5. t. 6. c. 10. n. 3., Prælati exempti comparatione suorum subditorum. *Delegata* jurisdictio est, quæ alieni competit ex concessione Ordinarii, ut idem *Laym.* ait l. c. Utriusque mentio fit in Decreto *Eugenii IV.* pro Armenis: *Minister hujus Sacramenti est Sacerdos habens auctoritatem absolvendi vel ordinariam, vel ex commissione Superioris.* Item in *Trid.* sess. 14. cit. n. 678.

682. II. Una ex prædictis jurisdictionibus absolute est necessaria ad validam absolutionem, ut patet ex *Flor.* et ex *Trid.* mox cit. *Ratio* autem est, quia absolutio a peccatis ex institutione Christi est actus judicialis: ergo qui vult aliquem valide absolvere, necessario in eum tamquam subditum debet habere

jurisdictionem; hæc autem Sacerdotibus non confertur vi suæ ordinationis, ut dictum est n. 678. Hanc rem aliqua comparatione communiter declarant AA. cum *Laym.*: sicut enim qui Juris Doctor creatur, is potestatem quidem accipit, judicandi de rebus in Jure controversis, vel ex cathedra publice docendi; hæc tamen potestas eo usque incompleta est, et remota manet, quia in actum exire nequit, docent assignatis ei subditis, sive accepta jurisdictione Judex, vel designata ei cathedra Professor alicubi constituatur: simili fere modo Sacerdos in ordinatione accipit potestatem absolvendi, sed eo usque incompletam, remotam et indeterminatam, quæ in actum exire nequit, donec ea per potestatem jurisdictionis in certos subditos determinetur.

683. Porro hic notat *Laym.* l. c. quod in tribus casibus quilibet Sacerdos ex perpetua Ecclesiæ consuetudine jurisdictionem obtineat. 1. In mortis articulo super omnia omnino peccata, scil. si alius non adsit Sacerdos complete approbatus, ut n. seq. ex *Trid.* demonstrabitur. 2. Super venialia peccata tantum; hoc autem in praxi hodie non tenet, contrarium enim declaravit *Congreg.* Cardin. in Decreto; *Cum ad aures* sub Innoc. XI. anno 1676. his verbis: *Non permittant, ut venialium confessio fiat simplici Sacerdoti non approbato ab Episcopo, aut Ordinario. Si Parochi et Confessarii, etiam Regulares, aut quicumque alii Sacerdotes secus egerint, sciant Deo Optimo Maximo rationem reddituros esse, neque defuturam Episcoporum et Ordinariorum justam ac rigorosam animadversionem in contrafacientes, etiam Regulares, etiam Societatis Jesu.* Adeoque talis absolutio certo illicita est; invalidam quoque eam censet *Platelius.* Communior vero cum *Sporer* de Pœnit. n. 669. *Lugone* et *Cardenas* probabilius saltem validam judicat. Vide *La Croix* L. 6. p. 2. n. 1489...3. Super mortalia, a quibus pœnitens antea jam legitime absolutus est; non item super mortalia dubia, ut ait *La Croix* cum *Mendo* l. c. n 1490.

684 *Princ. III.* Sacerdos approbatus, et habens jurisdictionem non potest valide absolvere extra articulum mortis a casibus reservatis, nisi specialem etiam absolvendi ab illis potestatem obtinuerit; ideoque caute advertendum, quousque se extendat jurisdictio concessa, et quinam casus tum a summo Pontifice, tum ab Episcopo in sua Diœcesi sint reservati. Est autem *Reservatio* restrictio jurisdictionis necessariæ ad absolvendum a certis peccatis. *Casus reservatus* est peccatum, a quo Confessarius inferior ob ablatam vel non concessam a Superiore jurisdictionem absolvere non potest: vel, ut ait *Reiffenst.* in Theol. moral. t. 14. dist. 9. c 1. n. 1. *Casus reservatus est peccatum mortale externum, ad cujus absolutionem inferioribus Sacerdotibus jurisdictio non est concessa.* De casuum reservatione *Trid.* sess. 14. c. 7. postquam necessitatem jurisdictionis ad valide absolvendum exposuit, docet: *Magnopere ad Christiani populi disciplinam pertinere sanctissimis Patribus nostris visum est, ut atrociora quædam, et graviora crimina non a quibusvis, sed a summis dumtaxat Sacerdotibus absolverentur. Unde merito Pontifices Max. pro suprema potestate sibi in Ecclesia universa tradita, causas aliquas criminum graviores suo potuerunt peculiari judicio reservare. Neque dubitandum est, quando omnia, quæ a Deo sunt, ordinata sunt, quin hoc idem Episcopis omnibus in sua cuique Diœcesi, in ædificationem tamen, non in destructionem, liceat pro illis in subditos tradita super reliquos inferiores Sacerdotes auctoritate, præsertim quoad illa, quibus excommunicationis censura annexa est. Hanc autem delictorum reservationem, consonum est divinæ auctoritati, non tantum in externa politia, sed etiam coram Deo vim habere.* Eadem sess. can. 11. ita definit Trid. *Si quis dixerit, Episcopos non habere jus reservandi sibi casus, nisi quoad externam politiam, atque ideo casuum reservationem non prohibere, quominus Sacerdos a reservatis vere absolvat, anathema sit.*

685. Dixi, *extra articulum mortis*: hanc enim exceptionem expresse facit *Trid.* cit. sess. c. 7. his verbis: *Verumtamen pie admodum, ne hac ipsa occasione aliquis pereat, in eadem Ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis; atque ideo omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes a quibusvis peccatis, et censuris absolvere possunt: extra quem articulum Sacerdotes, cum nihil possint in casibu reservatis, id unum pœnitentibus persuadere nitantur, ut ad Superiores et legitimos judices pro beneficio absolutionis accedant.* Quid vero agendum sit in aliis casibus necessitatis extra articulum mortis, ubi Superior conveniri nequit, dicetur in resolutione casuum.

Juxta *Pontas* V. absolutio casu 34. Sacerdos excommunicatus denuntiatus etiam in articulo mortis nec licite, nec valide potest absolvere, ut probat *Fagnano* per expressam declarationem s. Congr. Cardin. Conc. Trid. Interpretum, contra *Navar.*, *Paludanum*, *Silvestrum* et *Sotum*. Licitam et validam esse talem absolutionem, defendunt *Melch. Canus*, *Toletus*, *Bonac.*, *Azor.*

686. *Princip. IV.* Ad hoc ut Sacerdos *licite* absolvat, requiritur in eo 1. Status gratiæ, ut in T. de Sacram. in genere diximus n. 54. 56. 84. et seq.... 2. Requiritur congrua scientia; cum enim Confessarius sit et *Doctor*, et *Judex*, et *Medicus* pœnitentis, scire debet, quæ ad triplex hoc officium pertineant.

687. *Princip. V.* Confessarii obligationes respectu pœnitentis sunt sequentes: I. Confessarius, *per se loquendo* sub culpa gravi tenetur absolvere pœnitentem *rite confessum, et dispositum. Ratio* est, quia pœnitens per confessionem, quam voluntarie excepisse Confessarius supponitur, acquisivit jus ad absolutionem, neque in dubio, quod in ejus favorem prudenter h. e. ex gravi ratione resolvi potest, illo privandus est; hac enim lege vel conditione confessus est pœnitens, ut absolvatur, cui Confessarius hoc ipso censetur consensisse, quod audiverit peccata, nisi constaret eum esse indispositum, aut nisi ex parte Confessarii sit defectus ex parte jurisdictionis ob occurrentem casum reservatum: ergo. *Confirm.* Si Confessarius pro libitu, et sine alia gravi causa, quam quia non vult, posset negare rite disposito absolutionem, hoc Sacramentum ex eo maxime redderetur odiosum. Vide *Suarez* de pœnit. d. 32. sect. 5. n. 2. cum Communi. Dixi supra, *per se loquendo*: quia quandoque causæ graves occurrere possunt differendi ad aliquod tempus absolutionem, ut patebit ex resol. cas. *Laymann* L. 5. t. 6. c. 13. n. 10. *in Dico III.* recte ac nervose affirmat, quod Sacerdos pœnitentem non absolutum sine gravi causa dimittere non possit, quia causa judicii sacramentalis cœpta est, quare et ipsi pœnitenti onerosum, et sacramento indecorum est, si non perficiatur, cum commode perfici potest. Addit *Stoz* L. 2. q 3. a. 1. n. 87. quod Sacerdos, si juxta vere probabilem sententiam possit absolvere, et tamen absque justa et gravi causa recuset absolvere, peccet tum contra charitatem negando hoc officium charitatis, tum contra justitiam, quia lædit jus, quod pœnitens per legitime factam confessionem acquisivit ad absolutionem, et præterea injuste ei imponit onus eadem peccata iterum confitendi.

688. II. Sacerdos sub strictissima et gravissima obligatione tenetur sub sigillo servare ea, quæ in ordine ad confessionem Sacramentalem ei sunt manifestata. Per hanc metaphoram (ut ait *Suar.* d. 33. ab initio) sive per sigillum confessionis intelligitur secretum illud, quod confessor servare tenetur de his rebus, quas in confessione audit. *Laym.* L. 5. t. 6. c. 14. n. 1. definit hoc sigillum, quod sit obligatio servandi ea secreta, et tacita, quæ accepta sunt ex confessione tendente ad Sacramentum pœnitentiæ, saltem secundum propositum pœnitentis. Dixi 1. sub *strictissima obligatione*: quia sine expresso consensu pœnitentis, nullo unquam casu, ullius boni consequendi, aut mali evitandi causa quodvis vel minimum peccatum, aut si quid

aliud sub confessionis sigillum cadit, directe vel indirecte, ante vel post mortem confitentis sine mortali sacrilegio revelare licet. *Laym.* ibid. n. 2. Dixi sub *gravissima obligatione*: quia hæc oritur ex jure naturali, divino, et ecclesiastico. Ex *naturali*: ratio enim dictat, non esse manifestanda, quæ alicui committuntur secreto, nec sine committentis incommodo manifestari possunt. Præterea in confessione intercedit tacita pactio confessorem inter et pœnitentem: hic enim peccata sua confitetur sub tacita conditione secreti, quod confessor tacite spondet hoc ipso, dum audit confitentem. Ex *divino*: hoc ipso enim, quod Christus peccatorum confessionem instituerit, voluit etiam, ut peccata secure, et sine ullo mali extrinseci inde secuturi metu possint exponi, alias confessio difficillima et maxime odiosa redderetur; si enim vel in unico casu liceret revelare dicta in confessione, pœnitens merito timeret, ne forte hic et nunc adesset causa revelandi. Denique obligatio sigilli stabilitur *a jure Ecclesiastico*, uti patet ex c. *Omnis utriusque sexus*, de pœnit. et remiss. desumpto ex c. 21. Conc. Gener. Lateran. IV. ubi præcipitur; *Caveat* Sacerdos *omnino, ne verbo aut signo, aut alio quovis modo aliquatenus prodat peccatorem: sed si prudentiori consilio indiguerit, illud absque ulla expressione personæ caute requirat: quoniam qui peccatum in pœnitentiali judicio sibi detectum præsumpserit revelare, non solum a Sacerdotali officio deponendum decernimus, verum etiam ad agendam perpetuam pœnitentiam in arctum monasterium detrudendum.* Ex dictis liquet, quod fractio sigilli duplicem habeat malitiam 1. contra reverentiam Sacramenti, et hæc semper est mortalis, etsi solum veniale reveletur, quia etiam per hoc valde odiosum redderetur Sacramentum, quæ gravis irreverentia redundaret in Christum ejus auctorem. 2. Habet malitiam injustitiæ contra tacitum pactum inter confessarium et pœnitentem.

689. Dixi 3. non licet manifestare quicquam *sine consensu expresso pœnitentis*: nam eo sponte dato licet justa de causa uti notitia in confessione accepta: cum enim obligatio sigilli sit in favorem pœnitentis, potest is juri suo cedere, et dare facultatem revelandi aliquid in confessione manifestatum, imo in casu necessitatis, quando revelatio criminis necessaria est ad avertendum ingens damnum reipublicæ, v. g. seditionis, persecutionis, cædium, aut damnum tertii, obligandus est pœnitens, ut per se vel per alium imminens periculum avertat, si adhuc possit, aut Confessario facultatem illud manifestandi concedat, alioquin indignus est absolutione, cum ex defectu debitæ charitatis sit indispositus.

690. Præterea additur sine consensu *expresso*: non enim sufficit consensus præsumptus vel interpretativus, quo forte judicaret Confessarius, facultatem esse concessurum pœnitentem, si ea peteretur, quia hoc modo iterum redderetur confessio valde odiosa; merito enim timerent pœnitentes, ne aliquo casu ex tali præsumptione peccata sua manifestarentur. Hinc recte infert *Antoine* de pœnit. c. 4. q. 1. R. 2. quod peccet Confessarius contra sigillum 1. Si plura peccata, aut pluribus aperiat, quam pœnitens expresse voluit. 2. Si facultatem aperiendi aliquid injuria aut fraude a pœnitente extorqueat, falso ei persuadendo, illum teneri hanc concedere, cum non teneatur. 3. Addit ibid. non sufficit, quod teneatur concedere, si reipsa non concedat: alias nihilominus redderetur confessio odiosa; pœnitens enim potius discedet sine absolutione, quam ut prodatur delictum.

Sit probus, et fortis confessor, sitque peritus,
Discretus, patiens, mitis, pius atque fidelis.

§. III. *Resolvuntur Casus.*

Sectio I. De absolutione pœnitentium ex vario statu et conditione.

Casus I. De absolutione.

Melchior neo-Sacerdos, dum frequentes adsunt pœnitentes, nonnisi brevissimam hanc formam adhibet; Ego te absolvo a peccatis tuis in nomine P. et F. et S. S., sine absolutione a censuris, quam formulam tam alta et intelligibili voce pronuntiat, ut eam adstantes audiant. Sæpius etiam, dum pœnitens post acceptam absolutionem dubium, quod modo incidit, exponit, absolute iterat super priora peccata formam: si dubium occurrat circa aliquod peccatum, conditionate absolvit, etsi certa peccata simul audiverit.

691. Q. I. An licite omittatur absolutio a censuris. ℟. Si Confessarius plane nihil advertat, quod ex confessione censuræ cujusdam suspicionem possit movere, licite omittitur absolutio a censuris, tutius tamen et consultius est totam formulam absolutionis proferre incipiendo ab iis verbis: *Dominus noster Jesus Christus etc.*; quam praxin commendant cum Rituali Romano omnia fere Ritualia particularium Ecclesiarum, cui potius deberent se conformare Confessarii, quam nimis delicatæ speculationi suæ, vi cujus sæpe contenti sunt breviore forma, si frequentiores pœnitentes absolvere debeant.

692. Q. II. Quid observandum sit circa absolutionem a censuris. ℟. 1. Observet Confessarius, an occurrat censura reservata, et an habeat potestatem ab ea absolvendi. 2. Si pœnitens afferat censuram reservatam, vel ipse Confessarius prius petat facultatem absolvendi, vel pœnitentem remittat ad legitimum superiorem sine absolutione etiam a peccatis. Si habeat facultatem absolvendi, prius eum absolvat a censura, dein a peccatis, alias peccat mortaliter; eo quod in re gravi violet præceptum Ecclesiæ, quia qui est irretitus censura excommunicationis, illicite suscipit quodcumque sacramentum, adeoque etiam pœnitentiæ, nisi præmittatur absolutio a censura. Si excommunicatus sit in periculo mortis, licebit brevissime dicere: *Absolvo te a censuris et peccatis tuis in nomine P. et F. et S. S.* Ita Comm. cum *Suarez* d. 10. de cens.

693. ℟. 2. Si censura sit suspensionis, vel interdicti, consultius quidem etiam præmittitur absolutio ab ea; non tamen Sacerdos peccat mortaliter, si prius absolvat a peccatis, quia censura suspensionis, non prohibet usum sacramentorum, interdicti autem nonnisi aliquorum sacramentorum usum scil. extremæ Unctionis, Ordinis, et Eucharistiæ extra articulum mortis, non autem Baptismi, nec Confirmationis, nec Pœnitentiæ: ergo.

694. Q. III. *Quid agendum, si Confessarius inculpabiliter oblitus sit absolutionem ab excommunicatione.* ℟. Addat illam post absolutionem a peccatis, si potestatem habeat, nec opus est repetere absolutionem a peccatis: hæc enim valida fuit, si bona fide data fuerit, et recepta a pœnitente. *Sporer* t. 3. de Sacram. c. 5. n. 632. et n. seq. pariter affirmat cum *Nav.*, *Suar.*, *Laym.* et aliis contra alios Canonistas et TT. validam esse absolutionem a peccatis non præmissa absolutione ab excommunicatione, quoties pœnitens suæ excommunicationis ignarus vel oblitus bona fide procedit, cum onere tamen postea petendi absolutionem ab excommunicatione, quando ei innotescet. *Ratio* est, quia durissimum videtur, quod pœnitens excommunicationis suæ inculpate oblitus, vel ignarus ita sit constrictus pœna, ut nunquam possit justificari in Sacramento pœnitentiæ nisi per contritionem perfectam: neque præsumi potest, id intendi a pia matre Ecclesia, cujus potestas est non in destructionem, sed in ædificationem et remedium animarum. Dixi, *si bona fide*;

stimantes ex perplexitate, id esse minus malum, quam non repetere. Denique in iterata absolutione statim facta post primam observandum, ut Confessarius non absolvat elevata manu, et palam formata cruce, sed quasi inadvertenter, ne si adstantes advertant iterum dari absolutionem, pœnitentem suspicentur reum iterum fuisse peccati mortalis.

Ad *tertium*. ℟. Male agit Melchior conditionate absolvendo, cum exposita fuerint peccata certa præter unum alterumve dubium. Præterea observanda hic sunt, quæ diximus n. 65. 66 67. et 68.

Casus II. De absolutione moribundi.

Mathias neo-Parochus grassante morbo quotidie vocatur ad plures ægrotos: inter alios Petrum reperit voce ac sensibus plane destitutum; quia tamen adstantes testabantur, eum paulo ante desiderasse confiteri, hinc illum absolvit. Altera die vocatur ad Paulum, quem morti proximum, et voce pariter destitutum monet, ut daret signum aliquod doloris, quod cum frustra expectaret, dubius hæret, an debeat illum absolvere. Denique cum nosset, Andream hucusque vitam Christiano dignam duxisse eum jam jam moriturum absolvit sub conditione.

699. *Q.* 1. An possit absolvi moribundus, qui loqui non potest, adeoque nec unicum confiteri peccatum. Respondet *Layın.* L. 5 t. 6. c. 8. n. 4. cum *S. Antonino*, *Sylv.*, *Henriq.*, *Suar.* et aliis gravissimis AA.: Infirmus in mortis articulo constitutus, qui vel Sacramentum pœnitentiæ expresse desideravit, vel saltem implicite, dum signa generalia pœnitentiæ edidit, etsi nullum peccatum in particulari confiteri possit, a Sacerdote absolvendus est, ea tamen manente obligatione, ut cessante impedimento peccata mortalia specifice subjiciantur clavibus, ut patet ex propos. 11. ab *Alex. VII.* damnata. *Prob. responsio* ex Conc. Carthag. III can 34. ut refertur dist. 4 de consecr. c. *ægrotantes* 75. et ex C Araus. I. c 11. et ex Carthag. IV. can. 76. ex Rit. Rom. de Pœnit. §. ult. ubi ita docet: *Quod si inter confitendum, vel etiam antequam incipiat confiteri, vox et loquela ægrum deficiat, nutibus et signis conetur* (Sacerdos) *quoad ejus fieri poterit, peccata confitentis cognoscere: quibus utcumque vel in genere, vel specie cognitis, vel etiam, si confitendi desiderium sive per se, sive per alios ostenderit, absolvendus est.* Eadem verba citantur in Rit. Herbip. Concedit *P. Gobat* quod moribundus, de quo dubitatur; an jam mortuus sit, an vero adhuc vivat, debeat sub conditione (*si adhuc vivas*) absolvi: *intellige*, si sub ipsa confessione deficiat ægrotus, vel ante dederit signa pœnitentiæ.

700. Ex his ad casum propositum ℟. 1. Mathias debuit absolvere Petrum, quem per unum aut plures testes novit petiisse confiteri: quia petendo Confessarium externe est confessus, quæ confessio externa in tali necessitate sufficit, quando adest physica impotentia aliter confitendi. *Nec obstat* Decretum *Clementis VIII.* cit. n. 674. de confessione Sacerdoti absenti facta; quia non loquitur de confessione ordinata ad absolutionem a Sacerdote præsente habendam: imo testatur Card. *Bellarm.* apud *Lugo* d. 17. a n. 76 et *Suar.* apud *Tann.* hic q. 9. n. 16. non fuisse unquam mentem Pontificis damnare absolutionem talis moribundi, quæ fieret a Sacerdote præsente. *Stoz* L. 2. q. 3 n. 96. affirmat, in Decreto *Clem.* per confessionem intelligi tantum eam, quæ est *ordinaria*, quando nimirum pœnitens omnia peccata mortalia potest exprimere, non de *extraordinaria*, qualis habetur in moribundo usu vocis destituto. Idem dicendum, si qui signa pœnitentiæ viderunt, non amplius essent præsentes infirmo, sed in via Sacerdoti occurrenti indicarent; quia in hoc casu absolvit Sacerdos non tantum propter signa pœnitentiæ prius data, sed vel ipsam respirationem jam præsens censet esse signum externum pœnitentis animi, quem prius per clariora signa prodiderat moribundus.

704. ℟. Ad *secundum*. Mathias recte distulit absolutionem, quamdiu nullum omnino censebat adesse signum pœnitentiæ; quia nec valide nec licite potest conferri sacramentum sine aliqua parte sua essentiali, qualis est confessio externa formalis vel virtualis saltem per signa; atque in posito casu nulla omnino erat confessio externa, cum nullo signo etiam dubio, ut supponimus, animi dolor et voluntas confitendi ostenderetur: ergo. Ex hac ratione ait *Sporer* de absol. sacram. n. 644. communissimam et sibi certissimam esse sententiam sub his terminis, quod moribundus loquela et sensibus destitutus, qui nullo nec certo, nec probabili, nec dubio aliquo signo externo ostendit dolorem ac voluntatem confitendi, nec licite etiam sub conditione unquam possit absolvi. Hinc etiam teste *P. Gobat* t. 7. n. 602. Superiores Societatis Jesu inhibuere suis, ne imposterum doceant hanc propositionem; *Moribundus, etsi nullum signum det, aut dederit contritionis, adeo ut Sacerdos nec sciat, nec prudenter putare possit, præcessisse sensibilem aliquam confessionem, absolvi potest*. Vide *P. Burgh*. cent. 4. cas. 81.

702. Sed (inquies cum *Clericato* de pœnit. decis. 32. n. 7. in resolutionibus suis accurato et erudito, nec laxo) praxis est in contrarium, quam graves AA. laudant apud *Diana* p. 9. t. 6. resol. 20. et quam ipsemet secutus est, absolvendo sub conditione moribundum, quem rogaverat, ut pro signo manum suam stringeret, at ille oculos tantum in ipsum intendebat, et eos demittebat. ℟. Fateor plures graves AA. faciles esse in danda absolutione tali moribundo saltem sub conditione, sed nego suppositum, quod facilem admittant casum, in quo nec *sciant*, *nec prudenter putare possint*, præcessisse, vel actu adesse sensibilem aliquam confessionem. Fundatur enim hæc praxis *primo* in eo, quod in tali extrema necessitate administrandum sit etiam sacramentum pœnitentiæ, quando prudenter præsumi potest de dispositione pœnitentis: atqui de quocumque homine Christiano (ut ibid. ait laudatus *Clericatus*) prudenter præsumi potest, quod in tali periculo constitutus, si vel per modicum tempus sui compos extiterit, non solum actu interno confessionem desideret, vel desideraverit, sed quovis externo et sensibili actu tanquam signo illud desiderium exprimat; cum autem sæpe certum signum exprimere non valeat, hinc quodvis signum vel actus alias indifferens, v. g. suspiria, gemitus, fixus oculorum intuitus, et quosvis corporis motus (ut ait *Stoz* l. c. n. 97.) in talibus circumstantiis pro prudenter dubio signo pœnitentiæ præsumi potest. 2. Hanc praxin cum *Tamburino* in methodo expeditæ confess. L. 2. c. 10. §. 4. n. 44. fundant in eo quod per conditionem absolutioni conjunctam (*si sis capax absolutionis*) caveatur injuria sacramenti, et ex alia parte consulatur, quam fieri potest, saluti moribundi, qui est finis sacramentorum institutionis; adeoque hæc praxis non potest dici ex toto contraria resolutioni superiori. Ex his

703. Ad *tertium* ℟. cum *Sporer* l. c. n. 648. Mathias recte egit absolvendo adhuc sub conditione Paulum, quem noverat hucusque christiane vixisse; quamvis enim vita alias christiane acta per se non sit ipsa de peccatis accusatio, qualis requiritur ad absolutionem, nec aliunde ordinata ad significandam accusationem (alias qui christiane viveret, constanter se accusaret) est tamen sufficiens ratio ad hoc, ut prudenter præsumi possit moribundum velle sibi, omni quo potest modo, in hoc articulo consulere, ideoque illum non tantum intus de peccatis dolere, sed etiam sua suspiria, respirationes, apertiones oculorum, aliosve corporis motus ordinare ad significandum dolorem de peccatis; etsi enim etiam hæc de se potius significent dolores corporis, quam animi, nihilominus in tali moribundo, qui clariora signa dare nequit, merito censentur saltem dubia. *Confirm*. ex eo, quod plures zelosi Confessarii testentur, sæpe ægrotos, qui diu sine vitæ signo velut mortui decubuerunt, dum redierunt ad se, fassos esse quod omnia intellexerint,

quæ pie suggerebantur, imo se existimasse, quod sufficientia signa doloris darent. Lege *Petrum Marchant.* in tribun. Sacram. T. 1. tr. 4. tit. 4. q. 3. dub. 7.

704. *Neque dicas*: Hoc modo liceret etiam sub cunditione absolvere illum, qui dum actu peccat, repente incidit in articulum mortis, v. g. lethaliter vulneratum in duello, aut moribundum in via jacentem, quem nescio, an sit catholicus aut hæreticus, an bene an male vixerit. ℟. N. parit. Quia æque prudens præsumendi ratio in his non habetur, quod signa de se ordinata ad significandum dolorem tantum naturalem in animo vindictæ pleno tunc ordinentur ad significandum dolorem animi supernaturalem, et voluntatem confitendi. Neque tamen, ut verum fatear, graves AA. desunt, qui etiam hoc concedunt, inter quos *Tambur.* in Methodo exped. confess. L. 2. c. 10. n. 12. de eo, qui forte actualiter peccando subito destituitur sensibus, postquam fatetur, communiter AA. cum *Coninck* docere, talem non esse absolvendum, eo quod præsumendum non sit, eum esse attritum, nihilominus non veretur subjungere: *Sed ego sub prædicta conditione vix illum regulariter sine absolutione dimitterem: non quia velim absolvere non dispositum, sed quia rarissime evenit, ut tam cito sensibus quis, dum actu peccat, destituatur, ita ut vicinus morti non suæ saluti consulere per aliquam attritionem velit.*

705. Q. II. Quando ejusmodi moribundus absolute, et quando conditionate tantum debeat absolvi. ℟. Quando signa *certa* doloris, et voluntatis confitendi præbet, debet absolvi absolute; si vero *dubia*, tantum conditionate. *Sporer* l. c. n. 641. triplicis generis signa distinguit, quæ sufficiunt ad absolutionem moribundi. 1. ait: Signa *certa* sunt, quæ ex natura sua ordinantur ad confessionem, v. g. si infirmus exprcsse dicat se dolere de peccatis, velle confiteri, idque vel coram Sacerdote, vel adstantibus dicat, et subito destituatur sensibus: hoc ex dictis est sufficiens signum ad absolutionem absolute dandam. 2. Signa *probabilia* sunt, quæ quidem significant pœnitentiam, sed sine clara relatione ad confessionem, v. g. si infirmus pectus tundat etc. et tunc in tali necessitate ejusmodi signa præsumuntur referri ad absolutionem impetrandam, ut ait *Laym.* adeoque sufficiunt ad absolutionem absolute concedendam, quamvis (ut addit *Sporer* l. c.) longe tutius sit, eam impertiri sub conditione: *si sis dispositus.* 3. Alia sunt *dubia*, de quibus, cum sint de se indifferentia, dubitari potest, an oriantur ex dolore de peccatis, an ex vehementia morbi, vel dolore naturali, aut ex angustia mortis: v. g. si infirmus rogatus, an doleat, an velit absolvi, solum lacrymetur, suspiret, oculos attollat, manum Sacerdotis stringat etc. et tunc conditionate absolvendus est ob periculum nullitatis Sacramenti. Denique in casibus, ubi Sacerdos et valide et licite potest absolvere, etiam quivis Sacerdos in extremæ necessitatis periculo ex charitate, Parochus autem simul ex justitia tenetur absolvere ejusmodi infirmum, uti docet *Comm.* cum *Vasq.*, *Lugo*, et *Sporer* l. c. n. 642.

706. Porro Confessarius moribundi *observet* sequentia. I. Hucusque locuti sumus de eo, qui voce destitutus confiteri nequit; si enim infirmus aliqua peccata saltem in specie posset exponere, deberet, et imprimis mortale, si quod haberet.

707. II. Confessarius infirmorum paratus sit ad eos suaviter excitandos ad actus fidei, spei, et charitatis, queis anima intellectu et voluntate Deo conjungatur: item ad actus resignationis in voluntatem Dei, patientiæ, aliarumque virtutum; præsertim autem advertat, ad quam virtutem sit proclivior animus infirmi, item studeat erigere animum, quia plerumque in eo articulo occurrit defectus spei. Maxime vero insigni opus est prudentia, ne vel importunus sit Sacerdos in suggerendis piis affectibus, aut nimio clamore molestus sit infirmo: nec etiam oportet nimis esse credulum iis, qui recusant mature suscipere morientium Sacramenta. Denique studeat, in suis precibus sæpe meminisse infirmorum sibi commissorum.

708. *Q.* Quid sentieodum de pacto illo, quod infirmi et jam absoluti subinde solent inire cum Confessario, ut in agooe adhuc semel absolvantur. ℟. Aliter intelligi nequit, nisi quod in articulo mortis, si forte loqui non possint, aut certum signum doloris edere, jam nuoc statuant, quo signo se velle indicare dolorem et accusationem peccatorum, tum quorum se accusariot, tum quorum forte deouo rei fuerint. Vide *Ant. Mayr.* Tr. 12. d. 2. n. 562.

Casus III. De neganda et differenda absolutiooe.

Marcus neo-Sacerdos invitatus ad excipiendas confessiones, ubi ingens est confluxus pœnitentium, quoslibet pœnitentes facillime absolvit, ratus, non esse præsumendum, quempiam in tali festo et loco votivo venire indispositum: ac propterea hic curam non esse habendam, an cuiqam neganda, vel differenda sit absolutio.

709. *Q.* I. Quid sentiendum sit de judicio Marci. ℟. Est judicium sine judicio. Pessime enim agit, si quis sive in concursu multorum, aut in solemniori festo, aut quocumque alio tempore invalide ex sua iucuria aut ignorantia administret Sacramentum. Quioimo judicio ab experientia satis certo debuisset inoiti, scilicet quod vel ideo ioter bonos pessimi homines, consuetudinarii, io proxima occasiooe constituti, diu non absolnti io tali concursu compareant in sacro tribunali, quia putaot, Coofessarios valde occupatos, gravitatem peccatorum tum accuratius noo esse examinaturos, nec eos fore admodum sollicitos de aperienda coosuetudine, nec agoituros proximas peccandi oceasiones etc. hinc fraudolenter sibi faciliorem promittunt absolutionem.

710. *Q.* II. An et quibus Confessarius teneatur denegare absolutionem. ℟. Hoc clarissime docemur ex Rituali Rom. ubi ita: *Videat diligenter Sacerdos, quando et quibus conferenda, vel neganda, vel differenda sit absolutio, ne absolvat eos, qui talis beneficii sunt incapaces, quales sunt 1. qui nulla dant signa doloris, 2. qui odia et inimicitias deponere, 3. aut aliena, si possunt, restituere, 4. aut proximam peccandi occasionem deserere, 5. aut alio modo peccata derelinquere, et vitam in melius emendare nolunt, 6. aut qui publicum scandalum dederunt, nisi publice satisfaciant, et scandalum tollant* etc. His igitur (infert *P. Antoine* de pœnit. c. 3. a. 3. q. 5. in ℟. 1.) secundum hoc principium certum et doctrinam Patrum, Canonum, et s. Caroli in Instruct. Confess., absolutio denegari debet: quibus adde ignaros rerum fidei, quæ sunt necessariæ necessitate medii, juxta propos. 64. ab *Innoc. XI.* damnatam, de qua in P. I. a n. 356. egimus. Item qui nesciunt elicere dolorem supernaturalem de peccatis, cum hic sit de necessitate Sacramenti.

711. *Q.* III. Quomodo practice procedendum sit eum coosuetudinariis et recidivis. Ante ℟. *Nota.* Discrimen est ioter consuetudinarium et recidivum: omnis consuetudinarius recidivus quidem est, sed non vicissim; qui eoim semel aut iterom io peccatum antea remissum relapsus est, vere recidivus dicitor, non tamen consuetudinarius: quia talis ille solum appellatur, qui quasi ex habitu per actus frequentatos in certa specie peccati, v. g. blasphemiæ, perjurii, imprecationis, luxuriæ etc. contracto *frequenter* relabitur in idem peccatum. Quæ autem frequentia relapsuum requiratur, ut aliquis habeatur pro consuetudinario, unica regula definiri nequit, sed attendendum est ad naturam peccati, item ad opus modumque peccandi. Sic peccata, quæ cogitatione vel verbis committuntur, sicuti facilius committi solent, ita ad frequentiam pro coosuetudine habendam, majorem exigunt numerum, quam quæ fiunt opere. Præterea ad consuetudinem requiritur relapsus per notabile tempus. Exemplum assignat *P. Holtzmann* p. 5. tom. 2. t. 4. de pœnit. n. 590.; Qui singulis mensibus solet confiteri, et qualibet vice affert tres vel quatuor pollutiones, dicitur recidivus; ille vero consuetudinarius, qui quotidie, vel aliquoties per septimanam lapsus est. His prænotatis

712. ℟. 1. Pœnitenti, qui habet consuetudinem peccandi, nisi specialia det signa doloris, neganda est absolutio. Vide propos. 60. ab *Innoc. XI.* damn. ex qua damnata patet, negandam aut differendam esse absolutionem cuncurrentibus his tribus circumstantiis, uti advertit *Duarte* V. consuetudo n. 151. scil. 1. Si pœnitens habeat consuetudinem peccandi. 2. Si nulla sit spes emendationis. 3. Si tantum verbo tenus asserat, se dolere et proponere, absque eo, quod det signum sufficiens, ex quo colligatur, quod serio loquatur. *Ratio est*, tum quia Confessarius ut judex, ut possit absolvere, debet prudenter judicare, pœnitentem esse sufficienter dispositum, habereque propositum efficax non peccandi: atqui de consuetudinario, qui solum ore profert se dolere et proponere, nisi specialia signa serii animi det, non potest ita judicare, cum experientia doceat, priora proposita fuisse inania, et cum serio proposito non posse stare tam frequentes relapsus: ergo. Tum quia Confessarius ut medicus non tantum debet priora vulnera curare, sed etiam alia, quantum potest, impedire, ut docet *Trid.* sess. 14. c. 8.; atqui non impediret, si talem absolveret, cum potius prudenter judicare possit, quod sicut prior facilitas absolutionis fuit ansa relapsus, ita et hæc sit futura occasio relapsus: ergo.

713. *Neque dicas* 1. Pœnitens habet jus ad absolutionem. 2. Fides adhibenda est pœnitenti. 3. Juxta c. *Septies*. Dist. 3 de pœnit. ex epist. 46. ad Rusticum: *Non solum septies, sed septuagies septies delinquenti, si convertatur ad pœnitentiam, peccata condonantur.* ℟. ad 1. Consuetudinarius confitens habet jus ad absolutionem *subinde* accipiendam, quando fuerit rite dispositus C. *Statim* N. ℟. etiam ad 2. Fides est adhibenda pœnitenti, quando protestatio non est contraria factis C. Si sit contraria N. Tunc enim potius factis, quam verbis prudenter credi debet. Denique ℟. ad 3. S. Hier. loquitur de eo, qui vere pœnitens est, adeoque etiam de eo, qui præbet sufficientia signa propositi. Hinc

714. ℟. 2. Si consuetudinarius det signa specialia aut extraordinaria doloris, potest absolvi, v. g. 1. si sibi vim intulerit contra tentationes, adeoque conatum adhibuerit emendationis. 2. Si occasiones extrinsecas peccandi, circumstantias, et illecebras peccatorum amoverit novum vitæ genus amplectendo, vel certam societatem pravam vitando. 3. Si remedia contra relapsum præscripta cum fructu adhibuerit. 4. Si post proximam confessionem rarius, quam antea solebat, lapsus fuerit. 5. Si ab aliquo tempore a peccato abstinuerit intuitu confessionis faciendæ cum fructu. 6. Si pœnitens longum et difficile iter susceperit proprio motu ad confessionem veram instituendam, vel si de industria hunc elegerit Confessarium, a quo sperabat efficaciora media præscribenda, eaque sollicite petat, ac prompte acceptet. Vide *La Croix* L. 6 p. 2 n. 1821. 7. Addunt alii, si suspiria, gemitus et lacrymas sinceras fundat etc. *Ratio est*, quia datis ejusmodi signis prudenter habetur spes emendationis.

715. Monet tamen *P. Laym.* L. 5. t. 6. c. 14. magnum periculum esse, ne consuetudinarius male dispositus sit, si compulsus a domino vel a præfecto accedat ad confessionem; idem periculum in iis est, qui ultimo die Communionis Paschalis repunt ad confessionale, potius ut accipiant schedam confessionis, quam ut seriam agant pœnitentiam.

716. Porro de consuetudinariis *resolves* I. Nonnisi ex certis signis veri propositi eos esse absolvendos, qui ex consuetudine committunt peccata publica, v. g. blasphemias etc., quia fideles offenduntur, si videant hominem post repetitas confessiones perinde ut prius in peccatis suis persistentem. *Laym.* l. c.

717. II. In mortis articulo etsi dubium occurrat, an adsit verum propositum, nihilominus saltem sub conditione consuetudinarius debet absolvi; quia Confessarius urgente necessitate magis certus de dispositione non potest fieri. *Viva* in cit. propus. damn. n. 9.

718. III. Non est necesse ut judicet Confessarius, quod pœnitens nunquam sit relapsurus, sed sufficit quod prudenter possit judicare, quod pœnitens nunc

habeat verum dolorem ac propositum, et spem prudentem faciat emendationis; in his enim consistit plena ac sincera conversio. *Suar.* hic d. 32. sect. 2. n. 2.

719. IV. Etsi consuetudo juxta probabilem non sit circumstantia mutans speciem; pœnitens tamen tenetur Confessario interroganti fateri peccati alicujus consuetudinem, ut patet ex propos. 58. ab *Innoc. XI.* damn. *Ratio* est, quia Confessarius habet jus interrogandi ea, quæ pertinent ad cognoscendum propositum non peccandi: atqui ad hoc pertinet notitia, an pœnitens habeat consuetudinem peccandi, item ut medicus, alias nequit salutaria præscribere media: ergo. Ita *Viva* in cit. prop. damn. Unde

720. V. Si pœnitens aliis hucusque confessus prima vice tibi confiteatur, et videatur esse consuetudinarius, interroga an ante hanc confessionem frequenter sit relapsus in idem peccatum, an aliquo tempore abstinuerit, media adhibuerit etc. et facile patebit an sit absolvendus, nec ne.

721. VI. Non præstat indiscreto rigore, et verbis terrificis dimittere consuetudinarios, sed potius juvat verbis mansuetis, ut decet ministrum Christi, clare ostendere periculosum statum animæ, voluntatem Christi, qui Sacerdotibus dedit quidem potestatem absolvendi, sed eos tantum, qui rite dispositi accedunt: ideoque magna hic opus est discretione, ne talem vel severitate avertat, aut lenitate seducat; maxime si sit prudenter solicitus de mediis ad emendationem profuturis.

722. VII. Qui redeunt identidem cum iisdem venialibus facilius absolvi possunt, quia venialia potius ex fragilitate, quam ex defectu propositi committi solent. Ad ea tamen evitanda prodest præter universale propositum, etiam speciale dirigere ad unum veniale, quod frequentius hucusque commissum, et contra illud specialia media adhibere, quo extincto transeundum ad alia singulari conatu. *Sporer* in Theolog. sacr. p. 3. c. 2. sect. 4. §. 4.

Casus IV.

Malchus confitetur, quod amaverit periculum peccandi. Instat Confessarius: quodnam sit illud. Reponit Malchus: Adhuc retineo mecum domi concubinam, quæ mihi est periculo; quamvis itidem proponam, non peccare de cætero. Cui rotunde ait Confessarius: Et ego retineo indubitate veram sententiam, non absolvendum esse Dominum Malchum.

723. Q. I. Quid sit periculum, et quid occasio peccandi, quotuplex ea sit. ℟. 1. *Periculum* peccandi dicitur id, quod vel ab intrinseco vel ab extrinseco inclinat ad peccatum. *Occasio* vero est circumstantia *extrinseca* alliciens ad peccatum, ut cohabitatio, conversatio cum malis etc. Unde omnis occasio peccandi est periculum, sed non vicissim; nam qui contraxit consuetudinem mollitiei, est in periculo peccandi, etiam dum solus est, sive etiamsi nihil extrinsece illum ad peccatum alliciat, non tamen proprie dicitur esse in occasione peccandi.

724. ℟. 2. Occasio alia est *remota*, quæ quidem habet vim alliciendi ad peccatum, raro tamen illud post se trahit, vel in qua quis raro admodum labitur. Alia *proxima*, in qua quis frequenter labitur. Dixi, *frequenter:* non enim requiritur universaliter ad occasionem proximam, ut quis frequentius peccet, quam non peccet, aut fere semper peccet; qui enim ter in septimana peccat cum persona, cui cohabitat, vere est in occasione proxima, nec tamen intra septem dies sæpius peccat, quam non peccat. Porro occasio proxima iterum alia est *per se*, sive *absolute* talis, quæ ob vim suam extrinsecam movendi passim respectu omnium vel plurimorum conjungitur cum peccato, ut habitatio cum concubina. Alia *per accidens* et *respective* talis, in qua passim non omnes, nec plerique, sed hic vel ille in particulari ex inclinatione sibi propria frequenter labitur. Iterum alia est *voluntaria*, quæ facile vitari potest: alia *involuntaria*, quæ vel *physice* vitari non potest, v. g si quis

detineatur in navi, vel carcere, ubi ipsi adest occasio proxima peccati: vel *moraliter*, idque duplici sensu, scil. quando vel ea vitari non potest, nisi *cum peccato*, sicut miles non potest fuga deserere militiam, quæ ipsi forte est occasio peccati, vel *nonnisi cum valde gravi incommodo*, v. g. non sine præsenti vitæ periculo. Quantum autem debeat esse damnum, nnica regula definiri vix potest: quia id desumi debet ex variis circumstantiis prudentis Confessarii judicio ponderandis. Juxta *P. Gobat*, occasio respectu illius est periculum certum, qui scit, si decies v. g. adeat illud, se labi septies vel octies: si autem bis vel ter, tunc judicat periculum esse probabile: leve vero si nunquam peccet, vel forte semel, et quasi casu.

725. *Q.* II. An possit aliquando absolvi, qui in proxima et voluntaria occasione peccandi versatur, scil. quam potest, et non vult omittere. ℟. *Negative*: et multo minus absolvi potest, qui eam directe et ex proposito quærit, aut ei se ingerit. Vide propos. 61. ab *Innoc. XI.* damn. *Ratio* est, quia ille nequit absolvi, qui habet actualiter affectum ad grave peccatum: deest enim dolor efficax et propositum: atqui qui in occasione proxima voluntaria versatur, scil. quam potest et non vult omittere, hoc ipso censetur habere affectum ad peccatum, et multo magis, qui eam ex proposito quærit: ergo.

726. *Q.* III. An proxima occassio peccandi sit fugienda, quando causa aliqua utilis aut honesta non fugiendi occurrit. ℟. Est fugienda, ut patet ex propos. 62. ab eodem *Innoc. XI.* damn. Pariter ex propos. 63. ab eodem damn. patet, quod non liceat quærere directe occasionem proximam peccandi pro bono spirituali, vel temporali nostro, vel proximi; tum quia utilitas sive propria, sive proximi, aliave honestas non impediunt, quominus occasio illa sit et maneat proxima ac voluntaria, ut supponitur, adeoque formaliter peccaminosa: ergo. *Confirm.* 1. Talis vere censetur non habere propositum efficax, quia non vult adhibere medium ad vitandum peccatum necessarium, hoc ipso quod propter utilitatem quamdam renuat vitare occasionem et periculum peccandi, cum possit: ergo. *Confirm.* 2. Illa utilitas in hoc casu non est medium vitandi peccatum: ergo frustra eligitur a tali pœnitente. Ideo Christus Matth. 18. dixit: *Si oculus tuus scandalizat te, erue eum, et projice abs te*, h. e. si ea, quæ maxime, et ut pupillam oculi diligis, tibi sint occasio ruinæ spiritualis sive peccati, abjice illa, *melius est enim* etc.

727. *Q.* IV. An concubinarius sit obligandus ad ejiciendam concubinam, si hæc nimis utilis esset ad oblectamentum concubinarii, dum deficiente illa nimis ægre ageret vitam, et aliæ epulæ tædio magno concubinarium afficerent, et alia famula nimis difficile inveniretur. ℟. Est obligandus, ita ut absolvi non possit, nisi dimittat concubinam. Vide propos. 41. ab *Alex. VII.* damn.

Sed nonne concubinario, qualis est noster Malchus, credendum est, si dicat, se habere propositum ejiciendi. ℟. *Negative*: quia præsumptio rationabilis est in contrarium.

728. Ex dictis I. *resolves* cum *Sporer* p. 3. Theol. sacram. c. 2. n. 328. juxta Comm. DD. concubinarium notorium vix unquam posse absolvi, nisi ejecta prius infami pellice, tum ob defectum propositi, tum propter publicum scandalum. *Trid.* sess. 24. de reform. matrim. c. 8. statuit, *hujusmodi concubinarios, tam solutos, quam uxoratos, cujuscumque status, dignitatis, et conditionis existant, si, postquam ab Ordinario, etiam ex officio, ter admoniti ea de re fuerint, concubinas non ejecerint, seque ab earum consuetudine non sejunxerint, excommunicatione feriendos esse, a qua non absolvantur, donec reipsa admonitioni factæ paruerint.* Plures pœnas vide ibid. De modo procedendi contra Clericos concubinarios vide *Trid.* sess. 25. c. 14. de reform.

729. II. Nec facile credendum concubinario occulto, quamcumque demum utilitatem afferat excusatoriam, præsertim si semel jussus concubinam ejicere id non præstiterit: quo casu (ait *Laym.* l. c. 14.) etsi jam denuo promittat

non est absolvendus, sed dicendum confitenti: *Tu prius præsta tuum officium, postea et ego præstabo meum.* Et ibid. subjungit: Nihilominus in certo casu circumstantiæ concurrere possunt, ob quas Confessarius aliud decernet, v. g. si aliquis in gravi infirmitate vel mortis periculo constitutus alium hominem facile habere nequeat, qui necessaria ministret, præter concubinam, ad quam tunc pœnitens carnis affectum non gerat, ideoque putet se ejus occasione non lapsurum, cum primum autem convaluerit, a se amandandam promittat, tali casu absolvi poterit, si scandalum absit, videl. in concubinario occulto.

730. III. Pariter absolvi nequit, qui in domo aliena concubinam propriis expensis alit, et ad ipsam accedit, ac cum ipsa peccat; quia ex defectu propositi indispositus est, antequam eam amplius non visitet, nec cesset propriis expensis alere. *Duarte* V. occassio prox. n. 437.

731. IV. Quamvis graves AA. apud *La Croix* L. 5. n. 271. et *Burgh.* cent. 2. cas. 62. defendant, quod non sit obligatio eam occasionem externam deserendi, quam quis non potest deserere, nisi cum gravissimo incommodo, ideoque talem manentem in occasione proxima excusent a peccato, dummodo conetur cavere peccatum, adhibeatque nova media, et sit spes vincendi, eo quod in hoc supposito gravissimi incommodi moraliter impossibile sit vitare talem occasionem; ergo, ut ajunt, est involuntaria, adeoque non peccaminosa. Ibidem tamen idem *La Croix* contrariam sententiam, quamvis rigidam, veram tamen affirmat, quæ maxime pro praxi confirmatur ex damnatione propos. 41. ab *Alex. VII.* facta. Accedit, quod plerique illi AA. adversarii scripserint ante damnationem dictæ, et aliarum propositionum, de quibus supra n. 726. egimus. Ideoque alii cum *Cajet.*, *Lorca*, *Tann.*, *Cardenas* recte statuunt, moralem illam impossibilitatem cum gratia divina, et adhibitis mediis vincendam esse, ac fugienda pericula formalia, etiam cum jactura omnium bonorum fortunæ, famæ et vitæ, si aliter excludi non possint; quia homo tenetur etiam cum jactura vitæ evitare peccatum: ergo etiam tenetur vitare formale ac proximum periculum peccati; velle enim manere in illo est moraliter velle peccatum: *Qui amat periculum peribit in illo.*

732. V. Semper hic notandum, quod per periculum peccati necessario fugiendum hic intelligatur periculum liberi consensus in peccatum, non autem periculum solius tentationis ad peccatum, aut alterius affectus mali: sic chirurgus potest medendi causa attingere partes illas alieni corporis, quæ alias attingi absque peccato non possunt, quamvis in chirurgo ille tactus foret occasio proxima tentationum, aut motuum, dummodo absit periculum proximum consentiendi his motibus, uti ordinarie tum non adest ob speciales Dei gratias, si talis se præmuniat per media efficacia, de quibus infra n. 736. Idem dicendum de Confessario, qui turpissima sæpe debet audire, de mercatura, officio advocati etc. *Jansen.* p. 2. cas. 98. n. 18.

733. VI. Qui constitutus est in occasione proxima *involuntaria* tunc potest absolvi, quando præter vera signa doloris serium adhibet conatum ex occasione proxima faciendi remotam. *Ratio* est, quia hæc occasio ipsi involuntaria est, et si serium sit propositum, occasio hucusque proxima per victoriam sui ipsius cum gratia Dei posthac illi erit remota: muniendus autem talis est bonis principiis, injungendæ pœnitentiæ medicinales etc. Sic filius, qui a patre nequit discedere, neque facere ut ancilla e domo paterna expellatur, cum qua tamen hucusque frequenter peccavit, tenetur ex hac occasione proxima facere remotam, sive tollere periculum relabendi formalem, muniendo se per magnam peccati detestationem, per seria proposita cavendi ancillæ alloquium, nunquam solus cum sola conversandi; sic adhibeat media, quæ ipsi Confessarius suggeret. Idem esto judicium de filia, quæ turpem consuetudinem habet cum famulo. Addit *La Croix.* L. 5. n. 278.; Si nihilominus

manet periculum formale et proximum, tenetur talis cum quocumque incommodo, etiam cum dispendio vitæ abire. Denique speciatim

734. VII. Juxta *P. Antoine* in Theol. mor. de pœnit. L. 2. a. 3. §. 1. ad q. 5. et ex dictis absolutio *denegari* iis debet 1. qui nolunt rem alienam restituere, debita solvere, famam læsam, aut aliud damnum illatum resarcire, cum possint 2. Qui renunnt uti mediis, quæ Confessarius necessaria judicat ad emendationem; item qui nolunt pertinaciter pœnitentias congruas et salutares persolvere. 3. Qui retinent voluntatem peccatum mortale committendi. 4. Qui nolunt inimicitias et odia deponere, injuriam condonare etc. 5. Qui publica scandala præbent aliis. 6. Qui nolunt abstinere ab usura, superstitionibus, contractibus aut commerciis illicitis, aut proxima, ut dictum est, occasione peccandi. 7. Qui ignorant res necessarias ad salutem necessitate medii, ut patet ex propos. 64. ab *Innoc. XI.* damnata.

735. Juxta *S. Carolum Borr.* in instruct. Confessar. *absolutio* generatim extra articulum mortis, *donec emendatio perspiciatur, differri debet his, qui licet se peccatum dimissuros polliceantur, ab illo tamen non separandos Confessarius probabiliter judicabit.* Huc pertinet regula, quam tradit *Lugo* hic d. 14. sect. 10.; *Certum est, quando dilatio necessaria est ad explorandum firmum propositum pœnitentis, de quo non satis constat, debere differri absolutionem.* Hinc speciatim differenda est absolutio 1. Consuetudinariis ac recidivis, quamdiu eorum pœnitentia aut emendatio prudenter dubia et suspecta Confessario videtur; præsertim quia his dilatio est remedium moraliter necessarium. Certe (ut ait *Bellarm.* serm. 8. de Adventu) in ejusmodi hominibus *non esset tanta facilitas peccandi, si non esset tanta facilitas absolvendi.* 2. Iis, qui obligationem gravem et urgentem negligunt implere, v. g. qui iterum iterumque promittunt, se statim satisfacturos proximo læso in fortunæ, aut famæ bonis etc., et identidem id præstare negligunt. 3. Iis, qui bis terque promittunt reconciliationem cum inimico, sublationem scandali, nec tamen serio student satisfacere. 4. Quos Confessarius advertit negligentiores in examinanda conscientia, eliciendo dolore, in addiscendis necessariis necessitate præcepti etc. Ordinarie tamen pœnitens non debet remitti ultra 15. dies; æger enim non diu derelinquendus est a medico.

736. VIII. Media prædictis præscribenda sunt. 1. Proponat Confessarius motiva ad tollendam consuetudinem, quod mala consuetudo sit continuatum odium, et inimicitia cum Deo: quod sit catena, qua homo quotidie fortius alligatur a dæmone; quod sit gravis lethargus animæ in manifestum salutis periculum eam conjiciens; continnata afflictio et inquietudo animæ, morbus inveteratus, qui nonnisi difficillime curari solet. 2. Descendat ad media, quorum alia sunt *generalia*, v. g. fervens oratio, præsertim matutina et vespertina, auditio Missæ quotidiana, sui demissio ac diffidentia, et filialis fiducia in Deo, frequens confessio apud eumdem Confessarium pium ac prudentem; consilium enim viri prudentis maxime necessarium est, teste *S. Bern.*, meditatio novissimorum hominis, lectio libri spiritualis, generosa victoria sui: *Tantum proficies, quantum tibi vim intuleris*; amor Dei (de quo *S. Aug.* l. 9. conf. c. 1. exclamat: *Quam suave mihi subito factum est carere suavitatibus nugarum*), odium peccati, quod nascitur ex recta opinione de falsitate objecti tantopere concupiti, fuga occasionum malarum. *Specialia* media sunt opera virtutum vitiis ac propensionibus pravis contrariarum. Talia assignavimus in P. I. ubi de pecc. capit. Præterea valde juvat examen conscientiæ quotidianum, præsertim particulare hoc modo: mane eliciatur propositum vitandi tale peccatum et ejus occasionem, illudque offeratur Deo cum humili petitione gratiæ; addatur propositum statim eliciendi dolorem, et ultro hanc vel illam pœnam subeundi, quamprimum denuo lapsus fuerit; juvat etiam quotidie novum elicere patronum, per cujus intercessionem a Deo pe-

tatur auxilium. Singulariter ad emendationem valet frequens per diem commendatio sui custodiæ Angelicæ. *S. Bernardus* inveterato peccatori suasit, ut primo ad honorem Ss. Trinitatis per triduum a vitio abstineret, postea quartum diem ad honorem B. Virginis adjiceret, tantumque effecit hoc consilium, ut pœnitens elapso quatriduo ultro diceret: *Nolo amplius diurnas, sed perennes cum Deo inducias inire.*

Sectio II. Resolutiones de Confessore ut Judice, Doctore, et Medico.

Casus I.

Matthæus Sacerdos Regularis petit approbationem, quam tamen non impetrat; nihilominus excipit confessiones, tum quia denegatio videbatur injusta, tum quia censebat satis esse, quod in illa diœcesi, ubi antea degebat, fuerit approbatus.

737. Q. I. An approbatio ita sit necessaria, ut ea etiam injuste negata, confessiones excipi nequeant. ℟. *Affirmative*; quia *Trid.* aperte innuit sess. 23. c. 15. de reform. *approbationem*, quæ gratis detur, *obtineat*. Ergo non sufficit ut ea tantum sit petita, sed requiritur ut actu sit obtenta. *Elbel* hic n. 284. *Confirm.* 1. ex propos. 13. ab *Alex. VII.* damnata. *Confirm.* 2. ex Bulla *Urbani VIII. Cum sicut accepimus*; qui, ad confirmandum *Trident.* præceptum, revocavit et annullavit indulta Regularibus concessa audiendi confessiones sæcularium absque Ordinarii approbatione. *Duarte* V. confessio n. 128.

738. Q. II. An Matthæus recte judicarit, se hoc ipso esse approbatum in hac diœcesi, quod fuerit approbatus in illa, ubi prius commoratus fuit. ℟. *Negative.* Colligitur ex *Trid.* quod l. c. requirit approbationem ab *Episcopis*: ac proinde satis indicat, non sufficere factam ab uno, quando Sacerdos mutato domicilio migrat in aliam diœcesin. *Confirm.* ex Constit. *Clementis X.* quæ incipit: *Superna magni patrisfamilias*; ubi §. 4. decernitur et declaratur, *Religiosos ab Episcopo ad confessiones sæcularium in sua diœcesi audiendas approbatos, non posse in alia diœcesi eas absque Episcopi diœcesani approbatione audire, quamvis pœnitentes subditi sint ejus Episcopi, a quo ipsi Religiosi jam fuerant approbati.* Teste *Babenst.* t. 8. p. 6. d. 6. a. 2. n. 14. *Alexan. VII.* anno 1659. 26. Feb. damnavit hanc propos. *Regulares Ordinum Mendicantium semel approbati ab uno Episcopo ad confessiones audiendas in sua diœcesi habentur pro approbatis in aliis diœcesibus, nec nova indigent approbatione.* Controversia est inter AA. an idem tenendum sit de quocumque sacerdote sæculari. Plures cum *Carden.*, *Illsung* t. 6. d. 6. docent, in praxi tenendum esse, quod etiam Parochus hujus diœcesis non possit extra hanc diœcesin audire alienos sine approbatione Episcopi loci. Dixi, *alienos*; multi enim cum *Laurentio* et *Illsung* l. c. n 177. non improbabiliter dicunt, saltem Parochum hujus diœcesis non indigere alia approbatione ad audiendam confessionem sui subditi, cum quo peregrinatur in alia diœcesi; quia cum ratione muneris sit pastor, et ordinarius ipsius Confessarius, satis a *Trident.* censetur pro illo in tali casu approbatus.

739. Certius constat, quod Regularis approbatus possit suum socium Regularem ejusdem Ordinis absolvere, in quacumque diœcesi existat cum illo, quia decreta Pontificum et *Trid.* tantum loquuntur de confessionibus Sæcularium et Religiosorum alterius Ordinis. *La Croix* L. 6. p. 2. n. 1515.

740. De missionariis castrensibus docet *idem* l. c. n. 1518. cum *Laym.* L. 5. t. 6. c. 10. eos, qui præficiuntur ab Episcopo alicui legioni pro administrandis Sacramentis, esse talis legionis Parochos, ubicumque terrarum illa fuerit, etiamsi alii milites in demortuorum locum subrogentur; cum enim talis legio sit ipsius Parochia, ipse semper est in sua Parochia; ubicumque sit illa legio.

741. *Q.* III. Quid faciendum, si monialis extra monasterium degens cum licentia Superiorum velit confiteri Sacerdoti non specialiter approbato pro excipiendis confessionibus monialium. Respondet *La Croix* l. c. n. 1526. interrogandum esse, an habeat facultatem cuicumque alias approbato confitendi, et si affirmet, credi posse; præsertim quia *Greg. XV.* in Coustit. *Inscrutabili*, nonnisi videtur de iis loqui, qui vel ordinarii sunt Confessarii monialium intra clausuram manentium, vel qui extraordinarie ad illas audiendas deputantur. Maxime vero hæc resolutio de iis probabilior est, quæ diutius ex gravi causa et licentia Superiorum a monasteriis suis absunt, moranturque ibi, ubi nullus est pro ipsis approbatus Confessarius; tunc enim incredibile est, Papam velle eas tamdiu carere Sacramento pœnitentiæ; secus est de iis, qui unica die absunt a monasterio. De designatione Confessariorum extraordinariorum pro monialibus vide Constitutionem *Benedicti XIV. Pastoralis curæ*; quæ est quinquagesima sexta in Tom. 2. ejusdem Bullarii.

742. *Q.* IV. An qui beneficium curatum habent, possint sibi eligere in Confessarium, simplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario. ℟. *Negative*: affirmativa enim est damnata ab *Alex. VII.* in ordine 16. Rationem vide supra ex *Trid.* n. 678.

743. *Q.* V. Quamdiu duret approbatio. ℟. Ea, quæ datur titulo Parochiæ, durat quamdiu quis gaudet illo beneficio curato. Si alio titulo, et sine restrictione ad certum tempus sit concessa, durat donec revocetur ex justa causa. Si ad certum tempus concessa sit, durat usque ad terminum præfixum. Ita *Comm.*

Casus II.

Nicolaus valde dubitat de sua jurisdictione, nihilominus intrepide excipit confessiones. Interim certam obtinet jurisdictionem, moxque in loco vicino, alterius tamen diœceseos, invitatus ad festum solemne, etiam ibi audit confitentes.

744. *Q.* I. An liceat cum dubia jurisdictione, aut tenuiter probabili absolvere. ℟. Non licet extra casum necessitatis absolvere cum jurisdictione *negative* dubia, aut tenuiter probabili. *Ratio* est, quia stante dubio negativo, aut opinione tantum tenuiter probabili, nullum aut non sufficiens habetur fundamentum prudenter judicandi, quod quis reipsa habeat jurisdictionem; ergo sic absolvens exponit Sacramentum periculo nullitatis. Neque in tali casu Ecclesia supplet jurisdictionem, si reipsa desit. Dixi, *extra casum necessitatis*, dum non adest Sacerdos habens jurisdictionem certam aut vere probabilem: tunc enim necessitas facit ut Sacramentum non temere tractetur, et conditio adjecta (sub hac enim absolutio in tali casu conferenda esset) excludit irreverentiam Sacramenti, si forte Confessarius reipsa non habeat jurisdictionem. Porro talis necessitas tunc adesse censetur, juxta *Babenst.* l. c. a. 3. n. 9., si absente Confessario certe legitimo, alioquin pœnitens celebrare aut communicare deberet sine confessione, vel si urgeat præceptum annuæ confessionis, vel confessio cum nota infamiæ diu differenda esset. Ibid. addit, quod talis pœnitens sub conditione absolutus monendus sit, ut peccata illa rursus confiteatur Sacerdoti certam jurisdictionem habenti.

745. *Q.* II. Quando in errore communi censeatur Ecclesia supplere defectum jurisdictionis.

Ante ℟. *observa*. Error communis hic dicitur, quando is, qui actum jurisdictionis exercet in aliquo loco, ab omnibus, vel saltem plerisque ibi existentibus existimatur habere jurisdictionem, cum tamen non habeat propter aliquod occultum impedimentum. Unde ℟. 1. Si error communis conjunctus sit cum titulo colorato sive putatitie collato a legitimo Superiore, Ecclesia supplet seu confert jurisdictionem, tam pro foro externo, quam interno. Talis titulus est collatio beneficii, habentis annexam curam, apparenter quidem le-

gitima, cum tamen reipsa ob occultum aliquem defectum, v. g. ob occultam simoniam, aut excommunicationem sit invalida et nulla; item delegatio jurisdictionis apparenter tamen legitima; in tali inquam errore communi cum titulo colorato Sacerdos existimatus habere jurisdictionem valide absolvit, quia in tali casu Ecclesia uti potest supplere, ita etiam exigente communi bono animarum, reipsa censetur supplere defectum et dare jurisdictionem non quidem stabiliter, sed pro singulis tantum actibus. *Confirm.* In tali errore cum titulo colorato Ecclesia certo supplet jurisdictionem pro foro externo propter gravissima incommoda, quæ alioquin sequerentur: ergo propter urgentem eamdem rationem Ecclesia pariter pro foro interno censetur supplere defectum in gratiam pœnitentium, ne aliena malitia, vel ignorantia ipsis noceat ad interitum animarum; item ne debeant repeti plurimæ confessiones, dispensationes iterato flagitari etc. *Cardenas* dissert. 2. in primam propos. ad *Innoc. XI.* damn. c. 6. a. 5. n. 149. *Babenst.* l. c. n. 11. hanc sententiam vocat moraliter certam, et fere omnium.

746. Dixi, *valide absolvit.* Confessarius enim conscius sui defectus, si tamen absolvat, peccat mortaliter: Ecclesia enim non in ipsius, sed pœnitentium communi errore laborantium gratiam supplet jurisdictionem. *Suar.* de censur. d. 11. sect. 3. n. 13.

747. E contra non peccat Sacerdos, sed valide et licite absolvit, qui habet opinionem vere probabilem circa jurisdictionem, unaque titulum coloratum a legitimo Superiore collatum. *Ratio* est, quia si illa opinio vere probabilis a parte rei sit vera, tunc vere habet potestatem absolvendi; si falsa, tunc est error communis tam doctis, qui illam communiter supponuntur admittere ut probabilem, quam indoctis qui, quod docti affirmant, credunt: atqui in errore communi qui conjunctus est cum titulo colorato, certissime supplet Ecclesia jurisdictionem: ergo tunc certo Sacerdos habet jurisdictionem, adeoque valide et licite absolvit. *Cardenas* l. c. n. 155. *Babenst.* cum *Reding* ibid. resolvit, licitum esse pœnitenti petere et accipere absolutionem a Sacerdote habente rationem vere probabilem de sua jurisdictione, et titulum coloratum.

748. ℟. 2. In errore communi, ubi deficit titulus coloratus a legitimo Superiore, non æque constat Ecclesiam supplere jurisdictionem. Affirmativam ut probabilem defendunt graves AA. apud *Cardenas* l. c. n. 151.; negativam vero probabiliorem dicit *Babenst.* l. c. n. 15. Hæc cum certo tutior sit, videtur præeligenda, præsertim cum vix unquam aut rarissime possit esse ejusmodi error communis, cui non sit conjunctus titulus coloratus, vel ex officio et beneficio, aut ex delegata jurisdictione, aut ex privilegio.

749. Q. III. An ad valide absolvendum sufficiat jurisdictio præsumpta aut ratihabitio de futuro. ℟. *Ad* 1. Præsumpta non sufficit, quia hæc non est actualis concessio potestatis absolvendi, qualis requiritur ad absolvendum, sed esset concessio, sive voluntas Superioris concessuri jurisdictionem, si ea peteretur in his circumstantiis; adeoque ex præsumptione absolvens non absolvit ut habens jurisdictionem, sed ut habiturus, si etc. Eodem modo ℟. *Ad* 2. Multo minus sufficit ratihabitio de futuro, h. e. non sufficit, quod Sacerdos sibi formet hoc dictamen: Superior si resciverit a me nunc datam esse absolutionem, non erit dissentiens, sed ratam habebit: quia Sacramentum non potest esse dependens a nutu et voluntate futura Superioris. *Babenst.* l. c. n. 5. cum *Lugone* et *Salmant.*

750. Q. IV. An Nicolaus valide et licite absolverit in conterminis locis suæ diœceseos. ℟. Si ei constiterit de aliquo erecto recessu vel conventione inter confines diœceses, vel legitima consuetudine, valide et licite absolvit. Per recessum quidem, ubi is erectus est inter confines diœceses, expressa conceditur jurisdictio; per consuetudinem autem legitimam, et tacitum consensum Ordinariorum veram obtineri approbationem, ostendit *P. Elbel* p. 2. n. 299 cum *Sporer*, *Gobat*, et *Illsung* ex praxi satis recepta in variis Germaniæ locis,

vi cujus vicini diversarum diœcesium Parochi invicem confitentur, et in festis solemnioribus in excipiendis confessionibus concurrentium fidelium se mutuo solent juvare. Dixi, *si ei constiterit etc.* ubi enim nec constat de conventione, nec de legitima consuetudine, sine expressa jurisdictione in confinibus diœcesibus nec licite nec valide quis potest absolvere: quia ex regula communi ab Episcopo loci, in quo quis audit confessiones, petenda est jurisdictio, ut satis patet ex laudata Bulla *Clem. XI.*

Casus III.

Nicomedes per recommendationem obtinet approbationem et jurisdictionem pro excipiendis confessionibus. Is quamvis Theologiam moralem valde neglexerit, intrepide tamen accedit ad sacrum tribunal. Cum vero brevi adverteret a se committi plures errores in administratione Sacramenti pœnitentiæ, hinc moralistas celebriores diligenter legit, et viros doctos de modo fructuose audiendi confessiones frequenter consulit.

751. Q. I. An peccet Sacerdos, qui sine debita scientia suscipit munus audiendi confessiones. ℟. Peccat graviter, tum quia quilibet tenetur habere scientiam officii, quod suscipit a se exercendum, præsertim erga alios, tum quia sine debita scientia talis se exponit manifesto periculo male fungendi hoc grandi munere cum injuria Sacramenti et detrimento animarum, imo et frequenter cum damno tertii. *Væ vobis duces cœci!* Matth. 23. *Suar.* hic d. 28. sect. 2. n. 6.

752. Q. II. Quænam scientia requiratur in Confessario. ℟. Juxta *Rit. Rom. Imprimis meminerit Confessarius, se judicis pariter et medici personam sustinere, ac divinæ justitiæ simul et misericordiæ ministrum a Deo constitutum esse, ut tanquam arbiter inter Deum et homines honori divino, et animarum saluti consulat.* De scientia spiritualis judicis vide Decret. P. 2. caus. 33. q. 6. c. 1. Ad validam absolutionem, teste *Antoine* de pœnit. c. 3. a. 3. q. 1. juxta omnes requiritur, ut sciat proferre absolutionem, et cognoscere regulariter moralem actum, saltem sub communi ratione peccati: alias etiam absolvet illum, qui nullum peccatum, sed sola opera bona confitetur.

753. Q. III. Quæ specialis scientia requiratur in Confessario, ut rite triplici officio doctoris, judicis et medici fungatur. ℟. 1. Qua *Doctor* scire debet 1. necessaria necessitate medii et præcepti; 2. motiva fidei, spei, charitatis, attritionis et contritionis; 3. obligationes variorum statuum pœnitentium. Huc pertinet cognitio propositionum damnatarum. Vide *P. Gerard. Zeil* P. II. ubi c. 1. agit fuse de triplici obligatione Confessarii qua Doctoris, scil. pœnitentis admonendi, instruendi in actibus necessariis, et dirigendi eorum conscientias in actibus moralibus.

754. ℟. 2. Qua *Judex*, ut ait *Suar.* hic d. 28. sect. 2. n. 2. sciat 1. discernere peccatum, et an veniale sit, an mortale, quænam peccata specie differant, non quidem secundum exactam speculationem, sed ut communi et ordinario modo de his valeat ferre judicium: hinc necesse est, ut sciat præcepta Dei et Ecclesiæ, et quænam contra illa regulariter sint peccata gravia aut levia 2. Sciat quid necessarium sit, ut pœnitens sit sufficienter dispositus ad absolutionem, adeoque nosse debet partes et requisita pœnitentiæ, ut non tantum cognoscat, quæ sint de substantia pœnitentiæ, sed etiam an pœnitens sit dignus absolutione, quia non solum debet Sacramentum facere validum, sed etiam non dare sanctum canibus: huc pertinet notitia de consuetudinariis, constitutis in occasione proxima etc. 3. Consequenter etiam eum nosse oportet, quando ex peccato oriatur obligatio restitutionis, quænam conditiones contractuum, impedimenta matrimonii etc. ut satisfactionem, vel ejus saltem propositum serium a pœnitente requirat etc. 4. Scire debet casus reservatos, ut sciat quos pœnitentes possit absolvere. 5. Scire oportet excom-

municationes quæ ipso facto incurruntur; quia prius ab his debet absolvere, quam a peccatis. Ibid. n. 4. addit *Suar.* cum *Cajet.* et aliis, *non semper oportere, ut confessor per se ipsum possit hæc omnia* scil. singula in singulis casibus ex tempore, ut ajunt, *discernere, sed satis esse, ut intelligat ea, quæ frequentius accidunt, et de aliis dubitare sciat... Nam si dubitat, potest legendo vel alios consulendo semper in particulari scire, quod oportuerit, nec possumus majorem obligationem imponere; alias vix aliquis erit, qui possit confessiones audire.* De potestate, bonitate et scientia Confessarii qua judicis prolixe agit laudatus *P. Gerard. Zell* P. I. Confessarii tam Sæcularis, quam Regularis c. 1. 2. et 3. ibid. c. 4. de obligationibus ejusdem Judicis, scil. 1. de obligatione audiendi confessiones: 2. examinandi et interrogandi pœnitentes: 3. audita judicandi: 4. imponendi pœnitentiam: 5. declarandi et injungendi ea, ad quæ pœnitens in conscientia tenetur: 6. absolvendi: 7. stricte servandi sigillum confessionis etc.

755. ℟. 3. Qua *Medicus* nosse debet morbos animæ, peccatorum causas, pericula et medicinas: quales pro his vel illis peccatis injungendæ sint pœnitentiæ: qua ratione dirigendus sit pœnitens: quomodo confirmandus in bono etc.

756. Præter scientiam opus est Confessario insigni prudentia, vi cujus congrua media applicet ad finem sui officii consequendum, qui est peccatoris vitia curare, et a committendis eum præservare. *Dux indigens prudentia multos opprimet.* Prov. 28. 16. Absque prudentia zelus erit minus efficax, minus utilis, et valde periculosus, ut ait *S. Bern.* serm. 49. in Cant. Ad opportunam directionem Confessarii brevia hic lubet proponere monita, e quibus neo-Sacerdos facilem methodum fructuose excipiendi confessiones sibi comparabit.

Observanda ante administrationem Sacram. Pœnitentiæ.

757. I. Ne Confessarius tædium officii sui valde laboriosi concipiat, foveat animo magnam ejus æstimationem. 1. Recogitet quanta sit *dignitas* hujus judicii in tali causa, quæ ad forum Dei pertinet: cui Angelorum unquam dictum est: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis?* 2. Perpendat quanti sit meriti labor et munus Confessarii: exercentur hic opera misericordiæ: docet enim Confessor ignorantes, dubitantibus bene consulit etc. imo et mortuos spiritualiter ad vitam revocat: accedit meritum insignis patientiæ, mansuetudinis et charitatis; quo denique graviores sunt molestiæ, quas causant pœnitentes rudes, indurati, refractarii etc. eo plus meriti exinde sibi comparabit Sacerdos, si ex sincero zelo divinæ gloriæ, et salutis animarum munus suum obeat.

758. II. Ingressurus confessionale præmittat actus variarum virtutum fidei, spei, charitatis tum Dei, tum proximi, contritionis, bonæ intentionis hoc vel simili modo: *Omnipotens sempiterne Deus, ego indignus servus et minister tuus volo nunc administrare Sacramentum pœnitentiæ, sicut Christus Dominus ac Salvator noster instituit, et juxta ritum Sanctæ Ecclesiæ Catholicæ, idque ad majorem honorem et gloriam tuam, ex amore tui, o Summum Bonum, et charitate proximi. Peto ad hoc tuam gratiam, ut digne fungar hoc officio, ut iniquos doceam vias tuas, et errantes in via iniquitatis reducam ad semitas justitiæ tuæ: cor mundum crea in me Deus, ne cum alios mundavero, ipse sordescam et reprobus efficiar.* Intentionem prolixiorem vide apud *P. Herzig* in Manuali Confess. p. 2. c. 1.

Observanda sub ipsa administratione Sacramenti Pœnitentiæ.

759. I. Confessarius 1. sit mansuetus, ne deterreat pœnitentem; si tamen hic videatur duræ cervicis esse, increpet opportune, importune, in omni tamen patientia. 2. Sit prudens in interrogando, adhortando, et præscribendo reme-

dia; præsertim in materia contra sextum sollicite caveat, ne indiscretis interrogationibus pœnitentem præsertim alterius sexus et se ipsum scandalizet: præstat in ejusmodi examine (si videatur necessarium) a levioribus progredi ad graviora, v. g a peccatis mentis ad peccata oris, cum maxima cautela, ne pœnitens mala, quæ ignorat, doceatur cum periculo ea deinde perpetrandi.

760. II. Confessarius pœnitentem ordinarie non objurget nisi finita confessione, neque interrumpat confessionem, nisi ea longior sit, aut necessitas postulet ad aliquid rite intelligendum. Hinc Rituale Rom. tradit sequentem regulam; *Audita confessione Confessarius perpendens peccatorum... magnitudinem, et multitudinem pro eorum gravitate ac pœnitentis conditione opportunas correptiones ac monitiones, prout opus esse viderit, adhibebit, et ad dolorem ac contritionem efficacibus verbis adducere conabitur etc.* Si tamen pœnitens incipiat aliorum peccata detegere, mox moneatur, ut sua confiteatur, et de alienis sileat, ne detrahendo novum committat peccatum. Item si impertinentia immisceat, et velut historiam contexat, abrumpatur filum garrulitatis, monendo satis esse si sua peccata quoad numerum et speciem confiteatur.

761. III. De adultis quidem, quos Confessarius cæteroquin bene instructos esse advertit, ordinarie præsumi prudenter potest, quod sint bene dispositi, et quod seria confessio sit sufficiens doloris signum; expedit tamen, eos excitare, ut dolorem renovent; pueros autem et rudiores semper præstat interrogare, an et cur doleant de peccatis. Habeat Confessarius in promptu motiva doloris supernaturalis. Quos judicat magis proclives ad bonum, vel timidiores, primo excitet ad dolorem per considerationem beneficiorum a Deo acceptorum, duriores vero per considerationem pœnarum.

762. IV. Juxta *P. Antoine* de pœnit. c. 3. a. 3. q. 3. Confessarius tenetur admonere pœnitentem de ejus erroribus I. si error seu ignorantia sit *culpabilis*; quia quamdiu talis ignorantia perseverat, pœnitens est indispositus, eo quod ipsa sit peccatum. Item tenetur corrigere errorem, si pœnitens putet hoc vel illud sibi esse illicitum, quod ei re ipsa est licitum, quia hic error est pœnitenti perniciosus, et causa peccati. II. Si vero error aut ignorantia sit inculpabilis, tunc docendus est pœnitens 1. si exinde sequatur grave malum, vel scandalum publicum. 2. Si error vergat in damnum injustum proximi. 3. Si ex errore sequatur malum occultum inculpabiliter ignotum, v. g. si matrimonium suum putet esse validum, et tale publice habeatur, quod tamen Confessarius ob impedimentum occultum cognoscit esse invalidum, tunc debet monere, quando monitio videtur profutura, nec ex ea scandalum publicum sequitur. Secus si probabile periculum sit, ne ex admonitione sequatur peccatum formale pœnitentis vel grave scandalum et damnum innocentibus, v. g. filiis; tunc enim differenda est monitio, donec periculum cesset, et petatur interim dispensatio. Vide c. 6. de consang. et affinit. ubi *Innocent. III.* similiter respondet. Vide P. I. n. 21.

763. V. Juxta *P. Polancum* in directorio c. 1. Confessarius ita sit compositus exterius et interius, ut nihil videatur in vultu, et gestibus vel motibus, vel etiam in vestitu, nec in voce audiatur, quod non deceat virum maturum, et qui meminit se locum Dei tenere. Caveat, ne dum pœnitens enorme peccatum confitetur, ipse det signum indignationis, quia ex eo sæpe deterrentur pœnitentes ab exponendis aliis forte adhuc gravioribus.

764. VI. Confessarius tunc tenetur examinare pœnitentem, si prudenter judicet, vel dubitet, non sufficienter declarari peccata circa speciem, ac numerum. *Ratio* est, quia integritas confessionis est necessaria ad hoc, ut capax sit homo absolutionis; ergo priusquam Sacerdos absolvat, tenebitur probabiliter judicare, pœnitentem integre esse confessum: ergo si hoc non judicet absque sua interrogatione, tenetur interrogare. *Suar.* de pœnit. d. 32. sect. 3. n. 3. ibid. n. 7. resolvit, Confessarium, si ei constet aliunde, quod pœnitens

aliquod peccatum omittat, teneri per se loquendo interrogare, eo quod teneatur curare, ut judicium hoc integre fiat. Cæteroquin observanda est communis regula, in hoc foro credendum esse pœnitenti, tam pro se, quam contra se loquenti.

765. VII. Si dubia graviora circa valorem contractuum, votorum, aut matrimonii occurrant, non erubescat Confessarius differre resolutionem usque ad proximam confessionem, ne et seipsum, et confitentem exponat gravissimi erroris periculo.

766. VIII. Confessarius puerorum et puellarum tenerioris ætatis 1. advertat, an sufficienti usu rationis sint præditi, et absolutionis capaces: hoc colligendum est non ex sola ætate, sed multo magis ex ingenii, et educationis qualitate (post septennium regulariter esse solet præsumptio de usu rationis, non tamen sine frequenti exceptione). Signa rationis sufficientis sunt, juxta *Lessium* et *Gobat*, si sciant quid eventurum sit male agentibus, quid bene agentibus: si discernant bonum et malum: si erubescant mentiendo, vel impudica loquendo vel audiendo: si laudent obedientiam et pietatem: si peccata sua distincte explicent, bene percipiant propositas a Confessario quæstiones, et ad illas apte respondeant etc.

Econtra signa defectus rationis sunt: si ingressi confessionale sileant, vel pueriliter tantum formulas quasdam ipsis inculcatas recitent: si ad omnes quæstiones affirmative respondeant, quamvis sint oppositæ præcedentibus quæstionibus: si continuo respiciant ad ea, quæ extra confessionale aguntur: si rosario vel pileo gesticulentur: si digitis fricent crates interjectas. 2. Advertat, an credant necessaria necessitate medii. 3. An habeant verum dolorem et propositum. 4. Si Confessarius advertat non adesse sufficientem usum rationis, dimittendi sunt sine absolutione, impertita sola benedictione, et injuncta aliqua pœnitentia, v. g. ut recitent semel iterumque orationem dominicam cum salutatione Angelica: præstat etiam semper elicere cum parvulis breviter actus fidei, spei et charitatis, ne sine fructu dimittantur. Si peccatum certum confiteantur, et sufficientia adsint signa rationis et doloris ac propositi, absolvendi sunt: si maneat dubium de sufficienti rationis usu, nec habeant certum peccatum, pariter sine absolutione dimittendi sunt: si vero certum peccatum confiteantur, et dubium sit, an sufficienter agnoverint malitiam peccati, præmisso dolore et proposito, sub conditione poterunt absolvi, ne diutius gratia sacramentali carentes, gravius labantur. Denique si defectus sit ex parte examinis, Confessarius caute examen de levioribus instituat, v. g. an mentitus sit parvulus, an parentibus obedierit, an verbis iracundis et irreverentibus eos allocutus fuerit, an soleat irasci parentibus, sororibus etc., an in templo garrulus, irreverens fuerit, cum quibus soleat conversari domi, et in plateis: ex hac quæstione sæpe produntur graviora peccata etc. etc.

767. IX. Confessarius adolescentum et juvenum si observet defectum ex parte examinis, caute interroget præcipue in materia castitatis: incipiat autem a magis ordinariis huic ætati peccatis, v. g. an parentibus obedierint, an sub Sacro garriverint, vel petulantias in templo exercuerint, oculis circumvagati sint, an mendacia dixerint, an cum malis sociis conversati sint, turpia cum iis locuti sint vel audierint, an pravis cogitationibus locum dederint, pecuniam parentum dilapidaverint, aut iis quid subtraxerint etc. etc. exprimatur quoque numerus: denique an otio sint dediti, negligant catecheses etc.

2. His commendandæ sunt potissimum quotidianæ preces matutinæ et vespertinæ, frequens exercitium fidei, spei, et charitatis, et propositi nunquam Deum offendendi, idque ex timore et amore Dei, confessio, et communio saltem menstrua, fuga pravi consortii, obedientia et reverentia erga parentes et Superiores, constans devotio erga B. Virginem, et s. Angelum custodem etc.

3. Bene attendat Confessarius, an dolorem eliciant ex motivo supernaturali, et non tantum verbo tenus, id quod facile cognoscere licebit ex iis, qui citissime et peccata deblaterant, et obiter tantum dicunt, quod doleant.

4. Adolescentibus tales pœnitentiæ sunt injungendæ, quæ sunt aptæ vel ad bonam consuetudinem inferendam, vel ad malam extirpandam, v. g examen vespertinum per octiduum, Sacro per aliquot dies devote intersint, illudque offerant ad certam gratiam, v. g. castitatis impetrandam, vel ad hoc illudve vitium extirpandum. Si lusui sint dediti, abstineant per plures determinatos dies: si parentes offenderint, ut petant veniam, vel compensent singulari reverentia etc.

5. Sollicitos de electione status juvet Confessarius monendo, ut quotidie petant illustrationem Spiritus Sancti tum in precibus matutinis, tum in frequentibus sacris communionibus, idque per intercessionem matris boni consilii B. Virginis Mariæ, per S custodem, et specialiter eligant in Patronum deliberantium sanctum Aloysium: præterea moneat, si advertat aliquem impulsum ad certum statum, ut examinent vires tum corporis tum animi, an videantur sufficientes huic statui: explicet dificultates huic statui proprias, et commoda, ea inter se conferat, et videat quid consideratis omnibus magis condueat ad suam salutem, et ad gloriam Dei: nec abs re erit si ipse Confessarius sæpius in sacrificiis missæ memor sit clientis de eligendo vitæ statu deliberantis.

768. X. Confessarius plebejorum et rudium circa accusationem peccatorum gravium præcipue sit sollicitus, ut exprimatur numerus, quem plerumque illi negligunt: si hæreant in enarratione peccatorum, juvet eos a peccatis internis ad peccata cordis, et operis instituendo examen, v. g. an dederint locum cogitationibus iracundis contra proximum, turpibus etc.; an blasphemaverint Ss. Sacramenta irreverenter pronunciando, detraxerint, rixati sint; an falso juraverint; an mala hominibus vel pecoribus imprecati sint; an inimicitias, odia foverint etc.; an nulli damnum intulerint in agris, hortis, sylvis etc.; quomodo diebus festis Sacro interfuerint; an cum altero sexu turpia conventicula, colloquia etc. habuerint etc. 2. Attendat, an verum sciant elicere dolorem, parati sint ad restitutionem, si necessaria fuerit; an odia, consuetudinem maledicendi, imprecandi depoonere efficaciter velint. Cum iis rudibus, qui nullum omnino peccatum confitentur, sæpe difficultas maxima occurrit; quia plerumque est prudens suspicio crassæ ignorantiæ, ideoque operæ pretium erit, si Confessarius examinet rudem de scitu necessariis, et ordinarie inveniet defectum doctrinæ christianæ. Hine vel prius instruendus est, vel sine absolutione dimittendus, donec addiscat necessaria: si advertat stupiditatem quandam, saltem eliciat cum eo actum fidei, spei, charitatis, doloris, et propositi etc. Videantur dicta in P. I. n. 355. et seq. Præsertim conetur Confessarius intelligere, an hebetudo vel stupiditas oriatur ex peccatis quibusdam, quæ mentem obcœcant, ut sunt luxuria, ebrietas etc. Quo casu discrete erit examinandus de hisce vitiis; sic regulariter differatur absolutio, et prius abducatur a vitiis. Secus si hebetudo oriatur ex complexione naturali, cujus signum est, si talis ad temporalia quoque hebes sit, si ad quævis interrogata inepte respondeat, si cæteroquin bonæ voluntatis sit, nec male vivat: si autem in negotiis temporalibus solers, industrius, et satis dexter sit, suspicio est, quod hebetudo oriatur ex peccatis. Si quis ita stupidus esset, ut ad omnem instructionem ignorans persisteret, nec quicquam posset capere de fidei mysteriis, fatuo vel infanti comparandus esset. Denique si hebetudo oriretur ex senectute, senexque antea sciverit necessario credenda, expositis cognitis peccatis, et præmisso dolore ac proposito absolvi, et sacra communione refici poterit, etsi dubium sit, an in moderno statu sufficienter penetret motiva fidei et doloris: si vero nunquam didicerit, laborandum, ut adhuc addiscat, quantum fieri potest, priusquam crescente senectute plane reddatur incapax.

769. XI. Plene fatuus non est capax absolutionis, quia non est capax actuum supernaturalium. Semifatuus saltem tunc potest absolvi, quando judicatur habere actus ad pœnitentiam necessarios; talis enim est capax peccati, et actuum supernaturalium. Signa, quod aliquis non sit plene fatuus, eadem præter alia esse possunt, quæ supra de pueris annotavimus; subinde etiam quidam delirant in uno, et prudentes sunt in alio, et hi capaces sunt absolutionis. Si dubium sit, quis plene vel semifatuus sit, disponendus est, quantum fieri potest, et saltem in articulo mortis sub conditione absolvi debet, imo et juxta graves AA. stante dubio, sub conditione absolvi potest in Paschate, ne si forte esset in statu peccati mortalis anima periclitetur.

770. XII. Surdus tantum, et non simul mutus, si confiteatur peccata sua, et doleat de iis, debet absolvi, injuncta pœnitentia, ostendendo rosarium, vel digitis determinando numerum orationum dominicarum, ita tamen ut alii non advertant, præsertim si gravior pœnitentia esset injungenda: quando vero surdus esset examinandus de numero, vel specie peccatorum, vel de dolore, id fieri deberet in loco separato, et non coram aliis. Idem dicendum est de iis, qui gravius audiunt.

771. XIII. Similiter mutus, qui non est surdus, in loco separato juvandus est per interrogationes, ad quas ille per signa respondere poterit. In articulo mortis facilius præsumuntur signa esse sufficientia, v. g. gemitus, si percutiat pectus etc. Extra articulum mortis is, qui mutus factus est, postquam didicit scitu necessaria, absolvi non potest, nisi scripto vel signo se accuset, et det signa doloris. Si mutus possit scribere, ei suadendum est, ut per scripturam confiteatur, nisi per signa sufficienter possit exprimere peccata. Si nesciat scribere, possit autem per signa exprimere speciem et numerum peccatorum, ad hoc tenetur; si speciem peccati nullo signo possit exprimere, absolvi tamen poterit, modo in genere se peccatorem signo generali fateatur, quia impotentia talem excusat ab ulteriori confessione. Denique si talis sciat legere, examen in scripto posset ipsi proponi, et pœnitentia pariter præscribi.

772. XIV. Si pœnitens surdus simul et mutus sit, per signa examinandus est, et intellecto uno alterove peccato, cum signo doloris, poterit absolvi, eique præbenda est Eucharistia non tantum in articulo mortis, sed etiam tempore paschali, modo signis ostendat, se hunc cibum spiritualem a profano discernere. Ita *Holzmann* p. 3. n. 50. cum *Herincx*, *La Croix*, et *Gobat*; tum quia in tali perfectior discretio sperari nequit, tum quia ejusmodi miseri maxime indigent hac corroboratione spirituali. Hinc ibidem addit, quod Confessarius, si advertat ejusmodi hominem esse præditum discretione non qualicumque, sed matura, possit eidem permittere et suadere, ut sæpius, vel saltem in festis solemnioribus confiteatur, et ad sacram communionem accedat.

773 XV. Regulariter surdus et mutus, et simul cæcus a nativitate habetur instar perpetuo amentis, et solius baptismi est capax. Vide dicta a n. 364. et seq. Si factus sit surdus, mutus, et cæcus post usum rationis et instructionem, aut post frequentes confessiones et communiones, si det signa doloris, saltem in articulo mortis debet absolvi, imo et juxta *La Croix* L. 6. p. 2. n. 663. sacra communione pro viatico refici posset. Signa, per quæ talis sufficienter prodit dolorem, sunt gemitus, percussio pectoris, vel si Confessarius prehensa ægroti manu percutiat ipsius pectus, et ipse ægrotus postea ultro percutiat pectus etc. Juxta *Lohner* tali non Eucharistia, sed sola extrema unctio dari posset: juxta alios, si talis certa alia doloris signa dare nequeat, adhuc posset absolvi sub conditione, si christiane vixerit.

774. XVI. Confessarius obligati ad restitutionem *observet* sequentia. 1. Bene intelligat radices restitutionis, ut secure possit discernere, an adsit obligatio restituendi. De duplici radice egimus in P. I. a n. 772. usque ad n. 874. ex quibus breviter præ oculis habet mensuram obligationis restituendi ortæ *ex re aliena*, vel *ex injusta acceptione*. Mensura restitutionis faciendæ *titulo*

rei acceptæ est *quantitas possessionis*, h. e. tantum quis debet restituere, quantum possidet ex re aliena, vel in se, vel in æquivalenti, sive quantum ex illa non amplius existente factus est ditior. Mensura autem restitutionis faciendæ *titulo injustæ acceptionis* est *quantitas damni illati*, scil. tantum debes restituere, quantum alter ex tua damnificatione *formaliter injusta* læsus est. Discrimen inter utramque obligationem est; ille, qui tenetur ad restitutionem tantum ex re aliena *bona fide* possessa, si res consumpta sit, perierit vel casu vel ex culpa, ita ut nec æquivalenter existat, aut is exinde factus non sit ditior, ultra ad nihil tenetur, ita ut cesset tota obligatio, nec teneatur ad fructus, nisi in se vel æquivalenter extantes, nec ad damnum connexum, nec lucrum cessans. Item possessor bonæ fidei non tenetur ad restitutionem facta legitima præscriptione; econtra qui tenetur ad restitutionem ex injusta acceptione, tenetur tum ad rem, tum ad fructus perceptos, ad damna secuta, ad lucrum cessans, nec cessat obligatio, donec damnificatus restituatur plene in eum statum, in quo fuisset, si damnum hoc ei non fuisset illatum.

A restitutione bonorum excusaris

Si capiat usu, eadem si sponte remittat
Debitor: aut illi sit compensatio facta:
Debita si ignores: aut illi reddere possis
Non sine jactura famæque, animæque, statusque:
Si juste quidquam lusu, vel sorte parasti.

A restitutione famæ excusaris

Si famâ obtenta est, et apertum oblivio crimen
Abstulit: aut rapta à læso tibi fama vicissim est;
Si donet læsus, vel condonare putetur (al. videtur):
Reddere sique potens non sis, vel non sine damno
Majori: vel famam alia si læsus eamdem
Perdidit ipse via, nihil illi reddere debes.

775. 2. Observet Confessarius, quod damnificatio sine culpa theologica facta non trahat post se obligationem restitutionis ante sententiam judicis, eo quod talis damnificatio non sit voluntaria; supponitur enim facta sine advertentia ad læsionem juris alieni: ergo nec est injuriosa formaliter.

776. 3. Sciat Confessarius sententiam vere ac solide probabilem hac in materia, v. g. quod leges noxales, ut vocant, non imponant obligationem restitutionis ante sententiam judicis, uti si animal alicujus sine culpa theologica domini intulerit damnum alteri, item quod probabiliter illam non imponant leges de contractibus. Eodem modo si dubia sit obligatio, vel casus difficilior occurrat, non erubescat Confessarius dicere pœnitenti, ut post breve tempus redeat, donec rem penitius examinaverit, vel ut ipse pœnitens alium virum doctum adeat. Interim si pœnitens se ostendat paratum ad satisfaciendum suæ obligationi, absolvi potest.

4. Si certa sit obligatio restituendi, et potens restituere difficilem se ostendat, doceri debet, non dimitti peccatum, nisi restituatur ablatum: nec absolvendus est, donec plene velit restituere. Si opponat pœnitens, quod sine jactura famæ non possit restituere, ostendat modum, quo famæ consulatur.

5. Qui in prioribus confessionibus monitus non restituit, ordinarie non est absolvendus, donec restituat: nec facile credat Confessarius pœnitenti dicenti, quod non possit restituere, donec impotentiam efficaciter probet.

6. Sciat Confessarius causas excusantes a restitutione, de quibus in P. I. n. 782. et 785. egimus. Eadem observet Confessarius circa pœnitentem obligatum ad restitutionem famæ. Ubi vero pœnitens ostenderit impotentiam resti-

tuendi, nihilominus exquirat Confessarius, an promptam habeat voluntatem restituendi, si posset; hac enim voluntate deficiente, deficit necessarium propositum.

777. XVII. Confessarius circa pœnitentes variis tentationibus vexatos conetur agnoscere, unde oriantur tentationes, an a corrupta pœnitentis natura, an a dæmone, an a vitiis assuetis, et continuo erigat animos tentatos, docendo, quod Deus permittat tentationes in bonum nostrum, scil. ad majus virtutum incrementum, ad augenda merita, veram animi pacem consequendam, quam parit frequens victoria, et quæ nos dæmoni terribiles facit, et Deo fortius conjungit. Præter media, quæ suggessimus in P. I. ubi egimus de peccatis capitalibus, suadeat Confessarius 1. Ut orta tentatione pœnitens statim animo ad Deum confugiat, ejusque misericordiam imploret: oratio enim tanquam certum remedium a Christo proponitur: *Et ne nos inducas in tentationem*: item *Orate, ut non intretis in tentationem*. Hinc orta tentatione tentatus se quasi vocari a Deo existimet ad probandam fidem ac fortitudinem; *Resistite fortes in fide*: Deum non tantum spectatorem, sed etiam adjutorem experietur. 2. Opus est magna in Deum fiducia: *Omnia enim possum in eo, qui me confortat*: Deus omnipotens *faciet potentiam in brachio suo*. Si dæmon pusillanimem advertat, magis insultat; econtra si advertat, se suasque suggestiones negligi ac contemni, spiritus superbus fugiet; ideoque fiduciæ in Deum 3. conjungatur humilitas, et certo aderit gratia vincens superbum: *Humilibus enim Deus dat gratiam, superbis autem resistit*. 4. Ex humilitate tentatus aperiat patri spirituali tentationem; Satan enim nihil magis odit, quam machinationes suas in lucem protrahi. 5. Juvat exercere virtutem oppositam vitio, ad quod vult impellere tentator: cavendum tamen, ne id perturbate, et cum nimia intentione virium fiat, alias vel tentatio augebitur, vel caput debilitabitur. Hinc 6. sæpius præstat animum tantum convertere ad aliud objectum externum, vel ad honestam occupationem externam. Denique contemptus fortis maxime necessarius est ad supprimendas cogitationes blasphemas, lascivas, hæreticas etc. Nec facile permittendum examen, quod novas plerumque excitat tentationes. Objiciat continuo hosti infernali tentatus: Nolo offendere Deum: et hoc quidem sine altercatione cum hoste, sed, ut dixi, cum humilitate et fiducia.

778. Quæ pertinent ad Confessarium scrupulosi habes in P. I. a n. 124. et seq. Cum fœmineo vero sexu caute agat Confessarius tum extra, tum in confessionali: caveat ne ullo verbo vel signo prodat quicquam, quod possit movere suspicionem conscientiæ minus puræ. Universim, quoties cum altero sexu agendum, in Confessario paterna quædam et spiritualis gravitas eluceat.

Observanda post administrationem Sacram. Pœnitentiæ.

779. I. Post exceptas confessiones laborem suum offerat Deo hac vel simili oratione: *Suscipe, o mi Deus, hunc laborem et obsequium ex amore tui et proximi susceptum: gratias ago pro tuo adjutorio, et peto humillime remissionem defectuum a me commissorum: omnes et singulos, quos absolvi, tibi enixe commendo, ut in novitate vitæ ambulent: cor mundum crea in iis, et spiritu principali illos confirma.*

780. II. Recte suasit S. Xaverius, ut Confessarius post exceptas confessiones expendat, quomodo, qua mansuetudine, qua patientia etc. munere suo sit functus: quomodo dubio graviora resolverit; si dubitet de data resolutione, consulat libros aut alios viros doctos ut de errore commisso in proxima confessione possit admonere pœnitentem, et deinceps exactius fungi officio suo.

781. III. Si erraverit Confessarius judicando circa peccatorum gravitatem, numerum aut speciem, absolutio propterea non est invalida, juxta *Comm.*, quia tunc ex parte pœnitentis nullus adest voluntarius defectus dispositionis, nec illud judicium erroneum in Confessario tollit potestatem, neque volunta-

tem absolvendi: ergo. Si pœnitentem male instruxerit, in proxima confessione errorem tollat. Quid censendum sit, si Confessarius erraverit circa obligationem restitutionis, dictum est P. I. n. 787. Si advertat absolutionem a se datam fuisse invalidam, per se loquendo, tenetur in proxima confessione monere pœnitentem, quod facile fiet, si jubeat, ut de omnibus peccatis se denuo accuset et doleat. Extra confessionem non moneat, nisi prius a pœnitente facultatem obtineat, loquendi de confessione, siquidem id fieri possit sine gravi incommodo et scandalo. Si vero monere nulla ratione possit, Confessarius agat pœnitentiam de suo peccato commisso ob malam administrationem Sacramenti, et pœnitentem Deo commendet, ut per contritionem vel alias confessiones justificetur. Vide P. *Suar.* de pœnit. d. 32. sect. 2.

Sectio III. *De casibus reservatis.*

Norbertus Sacerdos e diœcesi Bambergensi veniens Herbipolim, Nicasio Religioso confitetur peccatum complicis. Nicasius statim monet, hunc casum esse reservatum in diœcesi Herbipolensi, se vero non habere facultatem absolvendi a reservatis. Reponit Norbertus non esse reservatum hoc peccatum in diœcesi Bambergensi: At reservatum est, subjungit Nicasius, ubi modo confiteris; imo a summo Pontifice Bened. XIV. reservatum esse satis constat: ac proinde Norbertum sine absolutione dimittit. Altera die Norbertus ultro redit ad Nicasium, petitque sibi ostendi reservationem Pontificiam, ac de reservatione casuum varias Nicasio movet quæstiones.

782. *Q.* I. An Nicasius recte negarit absolutionem. Si Norbertus complex complicem absolvit, non potuit absolvi a Nicasio: potuit autem, si complicem non absolverit.

783. *Q.* II. Quomodo fieri possit reservatio, et quotuplex illa sit. ℟. *Ad* 1. Reservatio spectata *quoad modum* reservandi alia fit *directe*, quando Superior reservans jurisdictionem Confessarii, quam restringit, habet sibi subjectam aut subordinatam; sic Episcopus habet sibi subjectam jurisdictionem Parochorum et Curatorum suæ diœceseos. Alia *indirecte* fit, quando Superior reservans jurisdictionem Confessarii non habet sibi subordinatam, eoquod hic non sit ejus subditus, eidem tamen subjicit subditum suum quoad aliqua tantum peccata, non quoad omnia, a quibus proinde talis Confessarius non potest absolvere, cum careat jurisdictione in pœnitentem respectu istorum peccatorum, quæ sibi reservavit Episcopus. *La Croix* L. 6. p. 2. n. 1603.

784. ℟. *Ad* 2. Reservatio *quoad finem* spectata alia est *pœnalis*, quæ fit ex motivo vindicandi delictum: alia *medicinalis*, quæ fit ex motivo præservandi a peccato. Addit *P. Holzmann* p. 2. tom. 2. n. 686. alia *mixta*, quæ fit ex utroque motivo prædicto, ibidemque ait mentem, sive motivum reservantis colligendum esse ex verbis decreti reservationis. De facto videntur omnes reservationes esse mixtæ, quia communiter fiunt ex utroque motivo.

785. ℟. 3. Reservatio *quoad causam efficientem* iterum alia est *Papalis*, quæ fit a summo Pontifice pro tota Ecclesia; alia *Episcopalis*, quæ fit ab Episcopo pro sua diœcesi: denique alia *Regularis*, quæ fit a Superiore Regulari pro toto Ordine, vel suis immediate subditis Regularibus. Porro illi omnes et soli possunt aliqua peccata reservare, ut ait *Babenst.* tr. 8. p. 6. d. 6. a. 4. n. 4., qui habent potestatem aliis conferendi jurisdictionem ordinariam vel delegatam. Ibid. n. 8. affirmat cum *Lugo*, *Mezger*, et *Illsung* potestatem reservandi Parochorum non esse in usu, viderique per desuetudinem penitus abrogatam; præsertim si quæstio sit de Sacellanis et Cooperatoribus, utpote qui suam jurisdictionem modo non habent a Parochis, sed ab ipso Ordinario illos constituente.

786. Q. III. Quænam peccata Prælati Regulares possint reservare. ℟. Ex Decreto *Clem. VIII.* anno 1593. 26. Maji edito: *Nemo ex Regularium Superioribus peccatorum absolutiones sibi reservet, exceptis* undecim; quæ ibi enumerantur, videlicet.

1. *Veneficium, incantationes, sortilegia.* 2. *Apostasia a Religione, sive habitu dimisso sive retento, quando fit egressio extra septa monasterii.* 3. *Nocturna ac furtiva e monasterio seu conventu egressio, etiam non animo apostatandi facta.* 4. *Proprietas contra votum paupertatis, quæ sit peccatum mortale.* 5. *Juramentum falsum in judicio regulari seu legitimo.* 6. *Procuratio abortus et auxilium seu consilium ad hunc faciendum post fœtum animatum, etiam effectu non subsecuto.* 7. *Falsificatio manus seu sigilli officialium monasterii aut conventus.* 8. *Furtum de rebus monasterii in ea quantitate, quæ sit peccatum mortale.* 9. *Lapsus carnis voluntarius opere consummatus.* 10. *Occisio, vulneratio, seu gravis percussio cujuscumque personæ.* 11. *Malitiosum impedimentum aut retardatio vel apertio litterarum a Superioribus ad inferiores, vel ab inferioribus ad Superiores.*

In eodem Decreto paulo post subnectitur: *Si quod aliud prælerea peccatum grave pro Religionis conservatione, aut conscientiæ puritate reservandum videtur, id non aliter fiet, quam Generalis Capituli in toto Ordine, aut Provincialis matura discussione et consensu.* Quinam de facto ex prædictis casibus sint reservati in singulis Religiosis Ordinibus, docent statuta cuique sacræ familiæ propria.

Casus hic undecim ad hosce versiculos apte rediguntur.

Sortilegus, proprius, nocturnus, apostata, furtum,
Luxurians, lædens, falsarius, impediensque
Scribentem ad Patrem monachum, perjurus, abortus.

787. Q. IV. Quinam sint casus summo Pontifici reservati in corpore Juris. ℟. Secundum partes singulas Juris Canonici casus Papæ de Jure communi reservatos sequentes collegit *Palao* de cens. d. 3. pun. 23. §. 2. et seq., queis annexa est excommunicatio.

788. I. *Ex Decreto Gratiani* c. 26. *Siquis suadente* XVII. q. 4. *Excommunicatur* excommunicatione soli summo Pontifici reservata, *injiciens manus violentas in Clericum*, eum occidendo, mutilando, vulnerando, graviter percutiendo, trudendo, detinendo, trahendo, vinculando aut vi aliquid eripiendo, talemque violentiam inferendo, cui resistere nequeat.

Addit *Palao* l. c. quod actio contra clericum debeat esse tam gravis et statui clericali tam injuriosa, ut seclusa excommunicatione arbitrio prudentis sufficiat ad peccatum mortale constituendum, uti colligitur ex verbis textus: *Suadente diabolo*: item ex c. *nemo* 11. q. 3. Hinc *excipe* 1. percussionem levem, quæ non involvit circumstantias aggravantes, a qua Ordinarius absolvit. c. *pervenit* de sent. excommunic. *Excipe* 2. Clericos impuberes, qui se percutiunt. *Excipe* 3. Prælatos Ecclesiasticos et instructores, qui clericos suæ curæ commissos castigatione moderata puniunt ob modum percussionis. *Excipe* 4. ab hac censura illum, qui ex subita passione, animo non advertente, vel joci causa clericum percutit. 5. Illum, qui ignorat clericum esse, quem percutit. 6. Illum, qui ob justam sui defensionem clericum aggressorem detinet, vel percutit, quia hæc non est violentia, sed defensio, ut constat ex c. *Si vero.* c. *Ex tenore.* c. *Super eo.* de sent. excomm. Denique *excipe* 7. Nisi clericus privilegium canonis amiserit per veram aut interpretativam bigamiam, per dimissionem habitus et tonsuræ clericalis, per exercitium artis ignominiosæ, mimi, ludionis, cauponis, lanionis, per degradationem realem, per associationem inter latrones etc.

789. Nomine *Clericorum* intelliguntur 1. constituti in sacris Ordinibus, etiam excommunicati, suspensi, aut verbaliter depositi. 2. Clerici constituti in Minoribus, etiam prima tonsura tantum initiati. 3. Monachi, Moniales et Novitii hoc canone gaudent. c. *non dubium*. c. *de Monialibus*. 10. c. *Religioso*. de sent. excomm. Plura de hoc casu apud *Busemb*. L. 7. c. 2. a. 4.

Casus reservati in Decretalibus.

790. II. *Excommunicatus a Delegato Papæ ob solutionem non præstitam*, si per annum culpabiliter maneat in hac excommunicatione; deinde a solo Papa absolvitur. c. *quærenti*. 26. de off. et potest. jud. deleg.

791. III. *Advertentes se falsas habere literas Apostolicas*, h. e. nomine curiæ Apostolicæ falso expeditas, et non destruens vel reservans eas intra 20. dies, si sæcularis sit, excommunicatur, si clericus suspenditur, et a solo Papa absolvitur. c. *Dura*. de crim. falsi.

792. IV. *Confringentes et spoliantes violentia sacrilega Ecclesiam*, postquam Episcopus eos fecit denuntiari, sunt excommunicati et a solo Papa absolvuntur. c. *Conquesti*. 22. de sent. excomm. Juxta alios hæc excommunicatio jam lata est in c. *Canonica*. 11. q. 3. Item in c. *Omnes Ecclesiæ*. 17. q. 4.

793. V. *Incendiarii ab Episcopo speciatim denuntiati*. In c. *Tua nos*. de sent. excomm. Ex hoc quidem cap. *Bonac*. t. 3. de cens. d. 2. q. 3. pun. 43. affirmat, quod incendiarii ipso jure excommunicati sint, quia ibi Pontifex illos æquiparat clericorum percussoribus. *Palao* vero l. c. pun. 24. n. 5. cum *Cajet.*, *Barbosa*, *Navar*. et aliis ait, veriorem esse sententiam, quod nullus incendiarius excommunicatione afficiatur ipso jure, sed posita Diœcesani sententia, ut ibi fuse probat ex c. *Si quis membrorum*: item ex c. *pessimam*. Ibid. n. 8. addit, quod contracta excommunicatione per sententiam judicis, ejus absolutio reservetur Pontifici.

794. VI. *Scienter communicantes cum nominatim excommunicato in eodem crimine, propter quod excommunicatus est*, ei consilium, auxilium vel favorem impendendo, absolvuntur tantum ab excommunicatore, scil. Papa vel Episcopo excommunicante. c. *nuper*. 29. de sent. excomm. Ibid. ex c. *significavit*. 18. clericus, qui scienter ac sponte participat excommunicato a Papa in divinis officiis, involvitur eadem excommunicationis sententia, et tantum absolvendus est a Papa.

Qualiter excommunicatio lata in cap. *Clerici*. de Immunit. Ecclesiar. adversus imponentes, exigentesque tributum a personis ecclesiasticis, reducta sit ad terminos Conc. Later. in c. *Non minus*. et c. *Adversus*. eod. tit. bene explicat *Palao* de cens. d. 2. pun. 19.

Excommunicationes reservatæ in L. 6. Decret.

795. VII. Præter alias excommunicationes, quæ recurrunt in Bulla Cœnæ excommunicatio fertur in cap. *Quicumque*. de sent. excomm. in 6. in eos, *qui ob censuram excomm. suspensionis vel interdicti dederint licentiam, vel datam usurpant personaliter vel realiter offendi eos, qui censuram tulerunt*, si in ea contumacia spatio duorum mensium perseveraverint. Vide *Bonac*. de cens d. 2. q. 3. pun. 15. n. 3. et 5.

796. VIII. *Absoluti a censura in articulo mortis, vel alio casu necessitatis ab eo, qui alias non potest absolvere, si postea cessante impedimento se non præsentent ei, a quo absolvi debebant, reincidunt in excommunicationem ferenti Episcopo vel Papæ reservatam*: uti et ii, qui a Papa vel ejus Legato ea conditione absolvuntur, ut se suo Ordinario postmodum sistant, et hoc facere negligunt. c. *Eos qui*. de sent. excomm. in 6.

In Clementinis.

797. IX. In Clement. 1. §. *Verum.* de hæreticis; cum reservatione excommunicantur Inquisitores Episcopo inferiores, eorumque vices gerentes si in officio suo ita deliquerint contra justitiam et conscientiam, ut spe lucri non procedant adversus hæreticum, vel de hæresi suspectum, eo casu, quo procedere tenebantur, vel ex odio alicui falso hæresin imponant etc. Vide *Palao* l. c. pun. 26., *Bonac.*, *August.*, *Barbosa.*

798. X. In Clement. *Religiosi* de privilegiis, excommunicantur excommunicatione soli Papæ reservata Religiosi administrantes moribundis Sacramenta Eucharistiæ, vel extremæ unctionis; matrimonia solemnizantes et benedicentes contra jura parochialia, et non habita super his speciali licentia Parochi. Item absolventes sine licentia ab excommunicationibus reservatis. Denique concedentes plenariam peccatorum remissionem sive indulgentiam sine facultate Sedis Apostolicæ.

799. XI. In Clement. 1. *Si quis suadente,* de pœnis, excommunicantur cum reservatione percutientes Episcopum, capientes et bannientes, vel hoc mandantes, ratificantes, socii, consiliarii, fautores, defensatores: ibid. aliæ adhuc pœnæ his delinquentibus adduntur.

800. XII. Clerici Sæculares et Religiosi inducentes aliquem ad ineundum pactum, votum vel juramentum de sepultura in sua Ecclesia eligenda, vel jam electa ulterius non mutanda. Clement. *Cupientes.* §. *Sane.* de pœnis. Monet *Palao* l. c. n. 21. et 22. Parochos non astringi hac excommunicatione, utpote quæ in eorum favorem lata est, neque eos Religiosos, qui simpliciter, non vero per juramentum, votum aut promissionem ad illam electionem inducunt.

801. XIII. Domini temporales, qui cogunt Sacerdotes celebrare tempore interdicti, et qui evocant ad Missam interdictos et excommunicatos, et qui prohibent tales post monitionem abire ex Sacro. Item excommunicati et interdicti, qui nominatim a celebrantibus moniti, remanere præsumpserint. Clement. *Gravis,* de sent. excomm.

In Extravagantibus.

802. XIV. In Extrav. *Detestandæ*, de sepult. excommunicantur excommunicatione Pontifici reservata exenterantes, et frustatim decoquentes corpora defunctorum, ut separatis carnibus ossa conservari, vel sepulturæ causa alio deferri possint. Juxta *Cajet.* V. excomm. c. 70., *Bonac.*, *Palao* l. c. pun. 27. n. 4. hæc excommunicatio tantum comprehendit illos, qui has actiones præstarent, ut corpus mortuum alibi tumulandum deferant, non vero qui ex alio motivo, v. g. causa anathomiæ, vel ex odio aut vindicta, aut propter superstitiosos usus id faciunt.

803. XV. In Extrav. *Grave nimis*, de Reliquiis et Vener. SS. Damnantes peccati vel hæreseos alterutram sententiam affirmativam vel negativam de immaculata Conceptione B. V. et speciatim asserentes, peccare mortaliter eos, qui immaculatam Conceptionem credunt, ejusdem officium celebrant, sermonem de ea audiunt, vel libros ejusmodi tenent

804. XVI. In Extrav. *Sane*, de simonia. Dantes vel recipientes aliquid ob ingressum religionis per modum pacti vel conventionis. Notat hic *Palao* 1. quod huic excommunicationi locus non sit, si aliquid gratis, et sponte offeratur, aut accipiatur sine ullo pacto directo vel indirecto; item si pecuniam tribuas non ut in religionem recipiaris, aut professio tibi concedatur, sed in tui, aliorumque sustentationem, quia sic non fit commutatio rei temporalis pro spirituali, sed pro sustentatione temporali. 2. Quod hic intelligatur ingressus perfectus, qualis est professio, seu votorum emissio, non autem su-

sceptio habitus, seu Novitiatus. 3. Quòd *Clemens VII.* ut monialium scrupulos sedaret, conventiones permiserit de dote tradenda, et recipienda pro congrua sustentatione.

805. XVII. In Extrav. 2. *Cum detestabile*, de simonia. *Committentes Simoniam realem*, h. e. dantes, recipientes, procurantes, mediantes aliquid dari pro susceptione, aut collatione ordinum, aut pro conferendo beneficio vel officio ecclesiastico.

806. XVIII. In Extrav. *Excommunicamus*, de sent. excomm. Dantes vel recipientes, aut promittentes aliquid pro justitia vel gratia in curia Romana obtinenda; item non denuntiantes ejusmodi nundinatores justitiæ, imo et utentes tali gratia aut justitia.

807. *Adverte* I. Absque dubio præter dictas adhuc plures reservationes continentur in corpore juris, ut videre est in cap. *Fundamenta.*, de Elect. in 6. Item Extrav. 1. *Viam ambitiosæ*, de Regul. ubi *Martinus V.* ut prospiceret conservationi Ordinum mendicantium, excommunicat ipso facto quoslibet Religiosos Ordinum mendicantium, qui sine speciali licentia Sedis Apostolicæ convolant ad alios Monasticos Ordines (Ordine Carthusiensium tantum excepto) et ipsos Religiosos recipientes eidem excommunicationi subjicit. Item in Extrav. *Ad nostram*, de Regular. excommunicantur Religiosi cujuscumque Ordinis, qui ad partes ultramarinas, ubi pauci fideles versantur, se conferunt absque expressa suorum Superiorum licentia sibi per ipsius literas patentes concessa. Item ipsi Superiores licentiam ejusmodi concedentes aliis sui Ordinis fratribus, quam viris literatis, providis et expertis. Quia vero hæ et similes aliæ non sunt universales, aliæ vero dubiæ, ideo sufficiat supradictas magis communes nosse.

808. *Q.* V. Quinam sint casus Bullæ Cœnæ. Ante ℟. *adverte*. Bulla Cœnæ, quæ incipit *Pastoralis Romani Pontificis vigilantia*, est Decretum quod Papa singulis annis die Cœnæ Domini, sive Jovis Sancto renovat. In ea cum excommunicatione latæ sententiæ soli summo Pontifici reservati casus sunt sequentes, quorum explanationem in extenso tradit *Palao* de cens. d. 3. a puncto 2. usque ad 22.

In §. I. Excommunicantur omnes *hæretici*, *eorumque credentes*, h. e. qui eorum erroribus assentiuntur signo aliquo externo et manifesto. *Eorum receptatores*, h. e. qui animo occultandi hæreticum recipiunt, ne a judicibus capiatur, neve hæreticorum pœnas luat: item *eorum*, quatenus hæretici sunt, *defensores aut fautores*. Item *Schismatici*, qui se a Romani Pontificis obedientia pertinaciter subtrahunt vel recedunt. Denique ii, qui sine speciali facultate scienter legunt, retinent, imprimunt aut defendunt libros hæreticorum de Religione tractantes, vel hæresin continentes.

In §. II. Appellantes ab ordinationibus seu mandatis summi Pontificis ad universale futurum Concilium, nec non ii quorum auxilio, consilio vel favore appellatum fuerit.

In §. III. Piratæ discurrentes mare Ditionibus Pontificis subjectum, præcipue à Monte Argentario usque ad Terracinam, ac omnes eorum fautores, receptores, defensores.

In §. IV. Surripientes naufragorum Christianorum cujuscumque generis bona sive in ipsis navibus, sive ex eisdem ejecta in mari, vel in littore inventa. Hic intelligitur, ut ait *Palao* l. c. pun. 5., surreptio peccaminosa, quæ fit animo retinendi illa bona.

In §. V. Imponentes vel augentes nova pedagia, seu gabellas, præterquam in casibus sibi a Jure, seu ex speciali Sedis Apostolicæ licentia permissis; item exigentes prohibita imponi, vel augeri.

In §. VI. Falsificantes litteras Apostolicas, nec non falso fabricantes eas, et etiam falso signantes sub nomine Rom. Pontificis, seu Vice-Cancellarii, aut gerentium vices prædictorum.

In §. VII. Deferentes arma, aut alia usui bellico idonea ad Turcas, et alios Christiani nominis inimicos, vel ad hæreticos per sanctæ Sedis sententiam expresse et nominatim declaratos. Item annunciantes vel per se vel per alios iisdem in damnum Catholicæ Religionis, quæ statum Christianæ reipublicæ concernunt.

In §. VIII. Impedientes seu invadentes eos, qui victualia seu alia ad usum Rom. Curiæ necessaria adducunt.

In §. IX. Violentas manus injicientes per se vel per alios in eos, qui ad Sedem Apostolicam veniunt, et ab ea recedunt. Item qui sine jurisdictione ordinaria aut delegata similia perpetrare audent contra morantes in eadem Curia.

In §. X. Violentas manus injicientes in Romipetas sive peregrinos ad Urbem devotionis seu peregrinationis causa accedentes, et in ea morantes, vel ab ea recedentes. Item in hoc dantes auxilium, consilium vel favorem.

In §. XI. Violentas manus injicientes, vel hostiliter insequentes S. R. E. Cardinales, Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Sedisque Apostolicæ Legatos vel Nuntios, aut eos a suis Diœcesibus, Territoriis, Terris seu Dominiis ejicientes; nec non ea mandantes, vel rata habentes, seu præstantes in eis auxilium, consilium vel favorem.

In §. XII. Occidentes vel per se, vel per alios, seu quoquomodo percutientes, bonis spoliantes eos, qui pro negotiis suis ad Romanam Curiam recurrunt, ut eorumdem Advocatos, Procuratores, Agentes, Auditores vel Judices super dictis negotiis deputatos. Item præstantes ad hoc favorem, auxilium, vel consilium.

In §. XIII. Appellantes a gravamine, vel futura executione litterarum Apostolicarum ad laicam potestatem: facientes appellationem talem una cum actorum extraditione admitti: impedientes mandata Apostolica executioni tradi, aut a tabellionibus instrumenta confici, et confecta parti litiganti tradi: injicientes violentas manus in actores, et litterarum Apostolicarum executores; prohibentes, ne quis recursum habeat ad sanctam Sedem, gratias impetret, vel impetratis utatur; aut supprimentes ejusmodi literas apud se, vel alios retinendo.

In §. XIV. Avocantes causas spirituales, vel spiritualibus annexas a judiciis ecclesiasticis (intellige Romanis), impedientes eos, qui ibi causas suas prosequi volunt; compellentes partes, quæ agunt ut literas suas a dictis judiciis ecclesiasticis revocent et consentiant, reos sive actionatos a censuris et pœnis inflictis absolvi; impedientes litterarum Apostolicarum executionem, et omnes ad hoc quoquo modo favorem præstantes.

In §. XV. Trahentes vel trahi facientes, aut procurantes personas ecclesiasticas ad tribunalia sæcularia: nec non condentes statuta vel decreta in præjudicium libertatis Ecclesiasticæ; seu præjudicantia juribus alicujus Ecclesiæ.

In §. XVI. Impedientes Prælatos et Judices Ecclesiasticos in sua jurisdictione Ecclesiastica, eludentes eorum judicia, et recurrentes ad Curias sæculares; procurantes decerni vel exequi, ac decernentes vel exequentes mandata pœnalia dictis juribus ecclesiasticis derogantia; omnes denique ad hoc favorem præstantes.

In §. XVII. Usurpantes jurisdictiones, fructus, reditus et proventus ad Sedem Apostolicam, et quascumque ecclesiasticas personas ratione Ecclesiarum, monasteriorum, et aliorum beneficiorum ecclesiasticorum pertinentes, vel ea sequestrantes.

In §. XVIII. Imponentes decimas, et alia onera Clericis, Prælatis, et aliis personis ecclesiasticis, ac eorum, et Ecclesiarum monasteriorum, et aliorum beneficiorum ecclesiasticorum bonis, aut eorum fructibus; exigentes aut recipientes etiam a sponte dantibus hujusmodi injustas præstantias; cooperantes et quoquo modo favorem ad hoc exhibentes.

In §. XIX. Sæculares capientes vel bannientes Clericos, vel processantes,

aut sententiam ferentes, aut exequentes contra personas ecclesiasticas in causis criminalibus vel capitalibus sine Sedis Apostolicæ licentia.

In §. XX. Omnes illi, qui per se seu alios directe vel indirecte sub quocumque titulo præsumpserint invadere, destruere, occupare, ac detinere in totum, vel in partem terras et loca vel jura ad ipsam Romanam Ecclesiam pertinentia, eique mediate vel immediate subjecta, et illius jurisdictionem usurpantes.

In §. XXI. Absolutio a prædictis casibus reservatur soli summo Pontifici, exclusis omnibus variorum ordinum privilegiis.

In §. XXII. Ita habetur: *Quod si forte aliqui contra tenorem præsentium talibus excommunicatione. et anathemate laqueatis, vel eorum alicui absolutionis beneficium impendere de facto præsumpserint, eos excommunicationis sententia innodamus.*

Hic notat *Palao* l. c. pun. 22. n. 5. cum *Navar.*, *Suar.*, *Bonac.* et aliis, quod hæc postrema excommunicatio, etsi olim reservata fuerit, teste *Cajetano*, nullam tamen contineat reservationem, eo quod statuta sit post reservationem præcedente clausula, adeoque non extendatur ad subsequentia. Ibid. addit cum *Bonac.* quod, si quis existens in Italia extra Urbem absolvat ab his censuris *ex prætextu privilegiorum*, quod, inquam, talis incurrat excommunicationem reservatam ex decreto *Clement. VIII.* et ex declar. Cardin. edito anno 1601. 9. Januarii; si vero non ex prætextu privil. sed vel ex malitia vel ignorantia, aut in Urbe, vel extra Italiam, ab excommunicationibus prædictis absolvat, quod tunc non contineatur sub reservatione Clementina.

Memoriæ juvandæ causa hi casus versibus sequentibus contrahuntur.

Hæretici, a Papa appellans, cum fure pirata,
Augens vectigal, vel Breve falsificans.
Hostibus arma ferens, victum qui se amovet Urbe,
Quos Papa, aut pietas, aut sua causa ciat.
Præsulibus gravis, ad laicum spectantia sacrum,
Prælati, Ecclesiæque usurpans jura, onus, et qui
His statuit, capitis noscit eosque reos.
Sedis Apostolicæ terras quique occupet atrox,
Hos omnes Domini Cœnæ anathema ligat.

809. *Q.* VI. Quinam sint casus summo Pontifici reservati in Bullario. ℞. In Bullario Laertii Cherubini excommunicatione summo Pontifici reservata innodati sunt sequentes:

I. *Committentes simoniam confidentialem*, quæ ex una parte statim impletur, ex altera vero impletio in tempus futurum differtur eo pacto expresso vel tacito ac confidentia, quod impletio infallibiliter sit secutura: hæc fit duobus modis, scil. per *accessum* vel *regressum*. Vide P. I. n. 481. 492. et 508. Pactum expressum, quo committitur simonia confidentialis per *accessum* hoc aut simili modo fit: *Ego tibi confero, vel procuro hoc beneficium cum pacto, ut mihi, vel fratri meo, aut NN. idem ex debito justitiæ suo tempore resignes.* Tacitum vero: *Si mihi beneficium contuleris, promitto, quod idem beneficium post decennalem fruitionem tibi ex mera gratitudine velim resignare*: vel; *Ego te ad hoc beneficium præsentabo, si meo fratri annuatim decimam partem fructuum, vel pensionem tot florenorum, non veluti pretium, sed velut motivum recompensationis, et gratitudinis reciproce soluturus sis.*

Simonia confidentialis per *regressum* committitur hoc vel simili pacto expresso, v. g. *Resigno tibi beneficium, si ex debito justitiæ idem post adeptum aliud mihi resignare velis.* Tacito, v. g. *Cedo tibi hoc beneficium, si*

fratri meo ex motivo gratitudinis annuam ex eo pensionem pecuniariam velis persolvere. Vide Bullam *Pii V.* quæ incipit: *Intolerabilis.* 6. Aug. 1579. de qua late agit *Palao* tr. 17. d. ult. de simonia p. 18. et 25.

810. II. Excommunicantur excommunicatione soli Papæ reservata *fœminæ ingredientes monasteria Monachorum, sive Regularium* sine præhabita Episcopi vel Superioris actuali licentia, solum sub prætextu facultatis habitualis. *Pius V.* in Bulla: *Personarum Regularium.* 22 Octobris 1566.

811. III. *Viri vel fœminæ intrantes monasteria Monialium sub prætextu privilegii habitualis sine licentia actuali Episcopi vel Superioris.* Item admittentes tales personas externas sine dicta licentia actuali. *Greg. XIII.* in Bulla: *Ubi gratia.* 23. Decem. 1582.

812. IV. Idem *Greg. XIII.* in Bulla edita 14. Junii anno 1584. quæ incipit: *Ascendente Domino*, præcipit in virtute sanctæ obedientiæ ac sub pœnis excommunicationis latæ sententiæ, nec non inhabilitatis ad quævis officia, et beneficia sæcularia, et quorumvis Ordinum regularia, eo ipso absque alia declaratione incurrendis (quarum absolutionem sibi et successoribus ibid. reservat) ne quis, cujuscumque status, gradus et præeminentiæ existat, Societatis Jesu institutum, Constitutiones, aut istam Bullam, vel aliquem hujus Bullæ articulum directe vel indirecte impugnare, vel eis contradicere audeat.

Huc pertinent excommunicationes latæ a *Bonifacio IX. Eugenio IV.* et *Paulo IV.* in favorem Ordinis RR. PP. Prædicatorum et Franciscanorum, de quibus vide *Bonac.* t. 3. de cens. d. 2. q. 3. p. 44., *Salonium*, *Filliuc.*, *Gambarupta* et alios.

813. V. De procurantibus abortum jam dictum est P. I. n. 670. et plura dicentur infra de casibus in variis diœces. reservatis.

814. VI. Pugnantes in duello, vi Bullæ *Greg. XIV. Detestabilis duellorum usus*, et aliarum Bullarum, quas citavimus P. I. n. 660. et infra n. 1430.

815. VII. Extrahentes eos, qui asyli causa fugiunt ad Ecclesiam, vi Bullæ *Greg. XIV. Cum alias nonnulli*: exceptis iis, qui asylo non gaudent, quales sunt publici latrones, aliique, quos ab asylo exclusit *Bened. XIII.* in Constit. *Ex quo divini*, edita anno 1715

816. VIII. Docentes, defendentes, aut in praxin deducentes, licere per literas vel internuntium Confessario absenti peccata sacramentaliter confiteri, et ab eodem ita absolutionem obtinere, vi Bullæ *Clementis VIII.*, de qua supra egimus.

817. IX. Docentes, edentes, defendentes, privatim vel publice disputantes, nisi impugnando, propositiones ab *Alex. VII. Innoc. XI.* et *Alex. VIII.* damnatas, quas I. Pars nostræ Theologiæ statim in fronte offert. Item defendentes etc propositiones 68. Michaelis de Molinos, quas vide apud *La Croix* ab initio Tomuli I.

818. X. Huc pertinet Constit. *Bened. XIV.* edita 31. Junii anno 1741. quæ incipit: *Quanta cura*, de stipendio Missæ, quam citatam n. 433. retulimus.

819. XI. Ab eodem *Bened. XIV.* in Const. quæ incipit: *Sacramentum pœnitentiæ*, edita anno 1741. 1. Junii, ubi in §. 3., Sedi Apostolicæ reservatur absolutio ab eo casu, quo quis vel odio, vel ira, vel alia indigna causa commotus, vel aliorum impiis suasionibus aut promissis, aut blanditiis, aut minis, aut alio quovis modo incitatus innoxium Sacerdotem apud Ecclesiasticos Judices falso *sollicitationis insimulat* vel per se, vel sceleste procurando, ut ab aliis id fiat: ita ut ejusmodi falsus delator a nullo Sacerdote quovis privilegio, auctoritate et dignitate munito, excepto mortis articulo, possit absolvi.

820. XII. Ibid. in §. 4 sequens reservatio habetur: *Omnibus et singulis Sacerdotibus tam Sæcularibus, quam Regularibus cujuscumque ordinis ac dignitatis, tametsi alioquin ad confessiones excipiendas approbatis, et*

quovis privilegio ac indulto, etiam speciali expressione, et specialissima nota, et mentione digna suffultis, auctoritate Apostolica, et nostræ potestatis plenitudine interdicimus et prohibemus, ne aliquis eorum extra casum extremæ necessitatis nimirum in ipsius mortis articulo, et deficiente tunc quocumque alio Sacerdote, qui Confessarii munus obire possit, confessionem sacramentalem personæ complicis in peccato turpi atque inhonesto contra sextum Decalogi præceptum commisso *excipere audeat, sublata propterea illi ipso jure quacumque auctoritate et jurisdictione ad qualemcumque personam ab hujusmodi culpa absolvendam: adeo quidem ut absolutio, siquam impertierit, nulla atque irrita omnino sit, tanquam impertita a Sacerdote, qui jurisdictione ac facultate ad valide absolvendum necessaria privatus existit; quam ei per præsentes has nostras adimere intendimus. Et nihilominus, si quis Confessarius secus facere ausus fuerit, majoris quoque excommunicationis pœnam, a qua absolvendi potestatem Nobis solis, nostrisque successoribus duntaxat reservamus, ipso facto incurrat.* Ibidem §. 5. *Declarantes etiam et decernentes, quod nec etiam in vim cujuscumque Jubilæi, aut etiam Bullæ, quæ appellatur cruciatæ sanctæ, aut alterius cujuslibet indulti, confessionem dicti complicis hujusmodi quisquam valeat excipere, eique sacramentalem absolutionem elargiri.* Ideo ad effectum hujus constitutionis idem *Bened. XIV.* in Bulla Jubilæi nuperrimi: *Benedictus Deus*, expresse provocavit ad hanc suam constitutionem in §. *Non intendimus.* Ideo hodie non potest prætendi ignorantia factæ prohibitionis, vi cujus nullus complex Sacerdos, quocumque etiam gaudeat privilegio, potest valide absolvere suam complicem.

Denique huc etiam pertinet excommunicatio lata a *Pio V.* in Bulla, *Romanus Pontifex*, in Superiores non denunciantes suos Religiosos, qui sunt suspecti de hæresi, Inquisitoribus, vel Ordinariis locorum. Item *Pii V.* in Bulla, *Decori*, in Moniales exeuntes de clausura absque licentia. Plura vide apud *Leonard.* de sacr. pœnit. q 14.

821. Q. VII. Quænam sint peccata Episcopis reservata. ℟. Non sunt eadem in singulis diœcesibus, sed alia in aliis, quorum notitiam Confessarius haurire debet vel ex statutis Episcopalibus, vel ex Rituali diœceseos, ubi intendit excipere confessiones. In commodum Confessariorum casus hic et in vicinis diœcesibus reservatos subnectere placuit. Plures reperire licet apud *P. Leonardelli* et *La Croix* L. 6. p. 2. a n. 1636.

822. I. *In Diœcesi Argentinensi casus Episcopo reservati sunt* 1. Blasphemia publica in Deum, B. Virginem Mariam, aliosve Sanctos cum attentione, et ex impietatis animo prolata.

Notandum hic additur 1. Peccatum blasphemiæ committi posse tam scripto, quam voce. 2. Hac in reservatione non comprehendi juramenta seu Sacramenta per Deum, Dei vitam, mortem et similia, quæ ex consuetudine pessima certe et abolenda, inter loquendum sæpissime proferuntur, nisi qui ea profert, intentionem expressam habeat Deo maledicendi et renunciandi, quod dijudicandum Confessariis relinquimus; eos autem adhortamur, ut omni studio in id incumbant, quo a nefandis illis loquendi modis Christiani deterreantur.

2. Profanatio, aut impius usus specierum Ss. Eucharistiæ, vel etiam chrismatis, aut alterius olei sancti, catechumenorum scilicet, et infirmorum. 3. Divinatio, sortilegium, incantatio, atque omne magicum exercitium. 4. Violenta et atrox percussio in Ecclesia, aut in alio loco sacro vel benedicto. Item furtum rei sacræ, atque etiam non sacræ depositæ in loco sacro vel benedicto. Item fornicatio, adulterium, et alia graviora crimina contra sextum præceptum in Ecclesia, aliove loco sacro, aut benedicto commissa. 5. Simonia et confidentia occulta, tam quoad committentes, quam quoad mediatores. 6. Sacrilegium cum moniali: item sacrilegium Parochi aut Vicarii cum

sua parochiana, et Confessarii cum pœnitente, et vice versa. 7. Raptus virginum, vel mulierum honeste viventium: quo casu non raptor solus, sed et qui auxilium et consilium præbent, comprehenduntur. 8. Incestus in primo et secundo gradu consanguinitatis vel affinitatis: item stuprum violentum et lenocinium. 9. Detestabilia bestialitatis aut sodomiæ crimina. 10. Homicidium voluntarium. 11. Duellum, quo nomine intelliguntur omnes certantes in duello, qui ad illud provocant scienter, aut cooperantur. 12 In vitam conjugis insidiosa machinatio, licet mors non sequatur. 13. Procuratio abortus, sive fœtus sit animatus, sive non, opere, consilio, vel auxilio, etiamsi abortus non sequatur. Item sumptio remediorum eo fine, ut procuretur sterilitas. 14. Oppressio parvulorum ex proposito, vel ex gravi negligentia. 15. Percussio patris vel matris, vel aliorum ascendentium. 16. Perjurium factum in judicio sive ecclesiastico, sive laico. 17. Peccatum falsariorum tam monetæ, quam literarum publicarum ecclesiasticarum: falsificatio autem Bullarum seu literarum Apostolicarum, cum notorie denunciata est, reservatur summo Pontifici. *Ita ex monitis ad Confessarios Diœc. Argent. annexis approbationi ibid. impressæ, quæ datur Confessariis prædictæ Diœc.* Ibidem adduntur censuræ reservatæ Episcopo Argentin. et generalia quædam observanda circa absolutionem a reservatis.

823. II. *In Bambergensi.* 1. Enormis offensa parentum. 2 Notorius concubinatus. 3. Percussio clerici. 4. Ingressus in monasteria monialium. *Offensa parentum a moderno Celsissimo Bambergensi restricta est per Decretum:* Auxiliante Domino, *ad solam realem parentibus veris sive naturalibus tantum, sive legitimis simul, non vitricis aut novercis illatam.*

824. III. *In Basileensi, casus respectu omnium pœnitentium reservati, sive occulti, sive manifesti sunt* 1. Homicidium voluntarium. 2. Hæresis et Apostasia. 3. Peccatum quodlibet habens annexam excommunicationem majorem, vel aliam censuram aut irregularitatem; quo spectat percussio clerici.

Ibidem alii de jure antiquo, vel consuetudine reservati sunt adhuc sequentes, si sint manifesti. 1. Incendium. 2. Sacrilegium grave in locum sacrum, vel res sacras, ut violatio templi, aut immunitatis ecclesiasticæ. 3. Blasphemia. 4. Perjurium. 5. Sortilegium, maleficium, incantatio. 6 Violatio voti speciatim castitatis per fornicationem, vel adulterium, vel contractum matrimonium. 7. Peccatum contra naturam, ut sodomia, bestialitas cum bruto vel dæmone. 8. Incestus cum consanguineis, præsertim personis Religiosis. 9. Stuprum. 10. Adulterium, seu utraque persona, seu alterutra sit conjugata. 11. Procuratio sterilitatis aut abortus. 12. Procuratio toxici vel veneni, etiam homicidio nondum secuto. 13. Percussio parentum. 14. Oppressio infantum in lecto. 15. Neglectus parentum circa liberos. 16. Falsificatio literarum Episcopalium vel Curiæ Episcopalis.

Ibidem casus speciales Ecclesiasticorum reservati sunt 1. Celebrare missam coram excommunicato, vel in Ecclesia interdicta, vel in altari non consecrato, vel sine indumentis sacris scienter et sponte 2. Promotum esse ad sacros ordines per saltum, vel ante requisitam pro quovis ordine ætatem, vel ab alieno Episcopo, vel extra tempora. 3. Sepelire excommunicatum vel interdictum in loco sacro. 4. Violare seu frangere sigillum confessionis sacramentalis. 5. Fornicari cum filia confessionis vel baptismi. 6. Notabilis neglectus circa Sacramenta, præsertim Ss. Eucharistiæ cum irreverentia mortali.

825. IV. *In Fuldensi.* 1. Homicidium voluntarium etiam occultum. 2. Oppressio prolis cum negligentia parentum. 3. Procuratio abortus, aut sterilitatis. 4. Injectio manuum in parentes. 5. Perjurium et falsum testimonium in judiciis cum damno tertii. 6. Incantatio et maleficium. 7. Incestus intra primum et secundum gradum consanguinitatis inclusive. 8. Copulatio vagabundorum sine licentia ab Ordinario obtenta. 9. Abominatio cum bestiis.

826. V. *In Metensi.* 1. Hæretici, schismatici, fautores hæreticorum, qui ipsorum concionibus aut cæremoniis probandi aut favendi causa interfuerunt. 2. Si quis sacrilegium commiserit, h. e. furtum rei sacræ in quovis loco, vel furtum rei profanæ in loco sacro. 3. Si quis incantationem, sortilegium, magiam, divinationem exercuerit, hisque utentes consuluerit, sacris sive benedictis rebus abusus ad hæc impie fuerit, maleficium maleficio solverit. 4. Simonia, sive confidentia etiam occulta, tam quoad committentes, quam ejus mediatores, si publicæ sint, summo Pontifici reservantur. 5. Enormis et publica in Deum, Virginem Deiparam, vel in Sanctos blasphemia. 6 Homicidium voluntarium etiam ab ebrio vel irato perpetratum. 7. Duellum, h. e. si quis in duello pugnaverit, aut pugnantis patronus fuerit, qui ad illud inde secutum provocaverit, voluntarie quasi comes fuerit. 8. Percussio clerici, patris vel matris, avi vel aviæ. 9. Si quis sterilitatem vel abortum procuraverit, etiam ante fœtum animatum, aut, ut contingeret, quovis modo consilium, consensumque petierit: *Homicidii enim festinatio*, inquit *Tertull.* Apolog. c. 9., *est prohibere nasci; nec refert, natum quis eripiat, aut nascentem disturbet.* 10. Si quis prolem oppresserit, sive suffocaverit, aut perire permiserit. 11. Si quis adulterium commiserit, quod judicio probatum fuerit, aut nulla tergiversatione in tota vicinia probari possit. 12. Si quis cum uxore, aut etiam rejecta uxore publicam concubinam fovet. 13. Si quis incestum intra secundum consanguinitatis vel affinitatis gradum commiserit. 14. Si quis sodomiticum peccatum vel bestialitatem commiserit. 15. Concubitus Confessarii cum pœnitente, et pœnitentis cum Confessario. *Sacerdoti, quocum illud crimen, aut aliud quodlibet tactu aliquo impudico admissum est, adimitur omnimoda facultas audiendi unquam confessionem illius, quocum, vel cum qua crimen admisit, etiam tempore Jubilæi.* 16. Fornicatio, et ea, quæ sunt graviora carnis peccata, a Clericis, qui sunt sacris ordinibus initiati, nec non a personis quibuslibet solemni Religionis voto adstrictis, et cum ipsis commissa. 17. Raptus aut violatio virginum aut mulierum honeste viventium. 18. Matrimonium clandestinum, illud scil. quod contrahitur absque benedictione sacerdotali, testibus et aliis solemnitatibus requisitis. 19. Usura publica, quæ vel in judicio publico probata, aut in confesso est apud reum coram judice, aut nulla tergiversatione in tota vicinia celari potest. 20. Peccatum ebrietatis commissum a Clericis, qui sunt sacro Ordine initiati, vel in beneficio ecclesiastico constituti, necnon a Religiosis etiam conversis. 21. Frequentatio cauponæ. *Frequentatio dicitur, dum viri plebeji bis aut ter in mense cauponam sine necessitate adeunt præsertim diebus dominicis et festis; et talis esse debet, ut peccatum mortale committatur, v. g. dum qui bibit aut manducat plus, quam decet, aut ea insumit, quæ ad familiæ sustentationem sunt necessaria, aut turpia loquitur, cantat, agit, aut commoratur in popina cum scandalo, aut si est occasio jurgii inter virum et mulierem, aut parentes, aut est causa aut occasio aliqua, cur alii in hæc peccata incidant, etiamsi ea ipse devitet, aut est in popina, dum celebratur officium divinum.* 22. Falsum testimonium sacramento roboratum coram judice legitimo.

827. VI. *In Archi-Diœc. Moguntina.* 1. Homicidium voluntarium. 2. Stuprum violentum. 3. Crimen incendiariorum. Adempta est quoque Confessariis potestas absolvendi complicem in peccato luxuriæ.

828. VII. *In Spirensi.* 1. Homicidium voluntarium. 2. Stuprum violentum. 3. Fornicatio Clerici in majoribus constituti. 4. Crimen incendiariorum. 5. Excisio notabilis segetis, arborum frugiferarum, vitium et vinearum ex odio tertii vel communitatis. 6. Depulsio fœtus ex utero, sive animati, sive inanimati. 7. Realis offensa parentum, quæ fit per violentam manus injectionem, tunsionem vel verberationem.

VIII. *In Archi-Diœc. Trevirensi.* 1. Enormis blasphemia in Deum, vel Sanctos in loco publico. 2. Abusus sacræ hostiæ, chrismatis, olei sacri, vel cujusvis rei sacræ ad sortilegium, divinationem, incantationem, aliosve usus magicos. 3. Perjurium Clericorum attractis sanctis Evangeliis in judicio. 4. Crimen incendiarii, excisio notabilis segetis, arborum fructiferarum, vitium, vinearum ex odio tertii, vel communitatis. 5. Crimen falsariorum tam monetæ, quam literarum seu instrumentorum publicorum. 6. Sodomia, bestialitas, congressus carnalis cum dæmone. 7. Commixtio Sacerdotis cum filia spirituali. 8. Homicidium voluntarium, quamvis occultum, et exhortatio, ex qua commissum est homicidium. 9. Depulsio fœtus sive animati, sive inanimati. 10. Percussio enormis parentum. 11. Matrimonium, a sciente conjugem suam vel alterius contrahentis adhuc vivere, contractum.

829. IX. *In Wirceburgensi.* 1. Injectio manuum violenta in parentes. 2. Homicidium voluntarium, et mandatum ad illud, nec non abortus fœtus animati studiose procuratus effectu subsecuto. 3. Stuprum violentum 4. Crimen incendiariorum. 5. Adimitur jurisdictio Confessario complici (quamvis alias potestatem habeat absolvendi a reservatis) ut complicem criminis carnalis opere consummati absolvere nequeat, excepto periculo mortis, et quando tunc alius Confessarius haberi non potest.

830. X. *In Wormatiensi.* 1 Enormis blasphemia in Deum vel Sanctos in loco publico, cum intentione et advertentia prolata. 2. Crimen incendiarii, etiam nondum publice denuntiati, excisio notabilis segetum, arborum frugiferarum et vinearum ex odio tertii vel communitatis. 3. Crimen falsariorum tam monetæ, quam literarum vel instructionum publicarum, uti et testimonium falsum, vel scriptura falsa in judicio cum detrimento tertii. 4. Solicitatio in loco confessionis a Sacerdote facta, sive ante, sive post confessionem. 5. Procuratio deliberata abortus et sterilitatis. 6. In parentes proprios violenta manuum injectio. 7. Revelatio sigilli sacramentalis directe vel indirecte a Sacerdote facta. 8. Machinatio in mortem conjugis, si mors sequatur.

Excommunicationes reservatæ in Gallia summo Pontifici memoriæ levandæ gratia hisce carminibus comprehenduntur

Ictus atrox cleri, fur frangens ostia templi,
Falsificans Bullas, et Simon, et ustor aperti.

Excommunicationes reservatæ Episcopis in Gallia.

Percutere graviter clerum, consorsque duelli,
Clam Simon, clam urens, clam frangens ostia templi
Hæreticus, claustri violator, et auctor abortus.

Vide versus ante n. 1432.

831. Q. VIII. Quid requiratur ad hoc, ut peccatum censeatur esse reservatum. ℟. *Ordinarie* non censetur reservatum nisi 1. sit *mortale*. 2. *externum*. 3. *in suo genere consummatum*. 4. *certum*.

832. Dixi 1. Nisi sit *mortale*: quia ad confessionem venialis peccati nemo obligatur; ergo veniale frustra reservaret Superior suo judicio. *Confirm.* Juxta *Trid.* sess. 14 c. 7. potestas reservandi data est *in ædificationem, non in destructionem*: ergo respicit causam aliquam necessitatis ac utilitatis disciplinæ populi Christiani; atqui (subsumit *P. Sporer*) necessitas et utilitas populi solum exigit reservari peccata graviora, maxime quæ sunt perniciosa communitati fidelium: ergo. Hinc *Trid.* ibid. expresse ait; *Magnopere vero ad Christiani populi disciplinam pertinere sanctissimis Patribus nostris*

visum est, ut atrociora quædam et graviora crimina non a quibusvis, sed a summis dumtaxat Sacerdotibus absolverentur. Ideoque quamvis concedatur, quod detur in Ecclesia potestas reservandi quædam venialia, ordinarie tamen ea non solent reservari. *Bonac.* de pœnit. d. 5. q. 6. punct. 5., *Laym.* L. 5. t. 6. c. 12., *Herinck.*

833. Dixi 2. Nisi sit *externum*: licet enim detur, quod peccata mere interna absolute possint reservari; eorum tamen reservatio fieri non solet, tum quia illa ad Ecclesiæ gubernationem parum vel nihil conduceret, nec expediret, tum quia hoc ipso, quod peccata mere interna facilius committantur, et difficilius cognoscantur, Sacramentum per reservationem redderetur valde odiosum. *Laym* l. c. n. 3. *Confirm.* ex Can. *Cogitationis.* de pœnit. Dist. 1. *Cogitationis pœnam nemo patitur*, scil. ab homine, bene tamen a Deo, ut ibid. explicat glossa. Porro hic

834. *Observandum* I. distinguendum esse inter peccatum *mere internum*, quod solis potentiis internis, intellectu scil. et voluntate perficitur; 2. inter *occultum*, quod quidem nemine alio conscio committitur, concurrente tamen opere externo, v. g. verbo, facto, vel signo, ut si solus occidas Titium, nemine id audiente vel vidente: 3. denique inter *publicum.* Quid sit publicum sive notorium *jure et facto*, dictum est P. I. n. 967. *Fama* publicum est, quando rumor ex delicto ortus pervenit ad partem majorem communitatis, etsi illud ab initio patratum sit coram uno, aut altero tantum. Ex his

835. *Observandum* II. quod non sola peccata publica, sed etiam occulta tunc censeantur reservata, quando aliquod peccatum reservatur simpliciter et sine addito, quod reservetur publicum. De casibus Papalibus reservatis id certum ex prop. 3. et 4. ab *Alex. VII.* damnatis; ex qua damnatione constat, hæresim occultam vere esse reservatam. Eadem regula admittenda videtur de casibus Episcopalibus, ut ex praxi certum asserit *La Croix* L. 6. p. 2. n. 1627.; constat enim Episcopos sæpe reservare occulta, v. g. homicidia voluntaria occulta etc.

836. Dixi 3. Nisi sit *in suo genere consummatum*: si enim lex reservans verbis generalioribus sine expressa restrictione utatur, verba legis accipienda sunt cum effectu. c. *Relatum.* 4. de Cleric. non resid., et L. *hoc edictum* 1. § *autem. ff. quod quisque Juris. Confirm* Reservatio est odiosa; restringit enim Episcopis, Parochis, aliisque potestatem, quæ ipsis alias de jure communi competeret; ergo verba in rigore accipienda sunt juxta c. *Odia* de R. J. in 6., adeoque reservatio restringenda est ad solos actus perfectos, et non extendenda est ad imperfectos. Hinc si homicidium sit casus Episcopo reservatus, ille non incidit in casum reservatum, qui sola mente statuit occidere alium, quia nullus est actus exterior, nec simpliciter homicidium. Imo nec ille, qui hanc voluntatem graviter peccaminosam signo externo prodit, aut facto, v. g. vulnerando alium, modo mors inde non sequatur, quia hæc reservatio generaliter lata non intelligitur tantum de actu exteriori, sed de illo, quem effectus sequitur, scil. verum ac proprium homicidium. Item si adulterium vel incestus sit casus reservatus, is hunc non censetur incurrere, qui solum exercet actiones turpes cum uxore aliena vel consanguinea, nisi exerceat copulam carnalem cum ea perfectione, ut generatio prolis ex copula sequi valeat. NB. Hic caute attendendum est ad *verba reservationis*; non enim requiritur semper, ut peccatum sit consummatum quoad omnem rationem, sed sufficit quod sit completum sub ea ratione, sub qua in reservationis decreto exprimitur, v. g. si ibi reservetur ab Episcopo *procuratio abortus etiam effectu non subsecuto*, ille incidit in casum hunc reservatum, qui media ad procurandum abortum adhibet, etsi abortus non sequatur, quia licet hæc attentatio abortus non sit completa in ratione abortus, est tamen completa in ratione abortus attentati.

837. Dixi 4. Nisi sit *certum*; peccatum enim dubium non est peccatum simpliciter, sed cum addito *dubium*: ergo sub nomine peccati stricte dicti, quale censetur tantum reservari, dubium venire non debet. *Confirm.* Reservatio ex dictis est odiosa tam pœnitentibus, quam Confessariis; ergo restringenda est et intelligenda de peccatis certis et claris. *Neque dicas*: *Clemens VIII.* anno 1601. 9. Jan. prohibuit absolutionem a casibus non solum *clare*, sed etiam *dubie* contentis in Bulla Cœnæ; ergo etiam peccata dubia sunt reservata. Respondent *Pellizzarius* tom. 1. t. 6. c. 1. n. 16., *Gobat* hic n. 357., et *Viva* ad 3 propos. *Alex. VII.* eumdem Pontificem anno 1602. 9. Nov. omisisse in alio Decreto eadem de re illa duo adverbia, *clare* et *dubie*, adeoque quoad hæc revocasse prius Decretum.

Regulæ pro interpretatione casuum Episcopis reservatorum hisce carminibus complectuntur.

Completum, externum, certum, mortale, favores
Auge, odium stringe, a potiori ratio nulla est,
Mas annos habeat bis septem, fœmina bis sex,
Solve mandantes, quando non jura reservant.

838. Q. IX. Quarum personarum peccata sint reservata, et 1. quidem, an impuberes, h. e. masculi ante decimumquartum, fœmellæ vero ante duodecimum ætatis annum completum, perfectum rationis usum adepti incurrant reservationem. ℟. 1. Probabiliter multi contra multos defendunt, quod impuberes non incurrant casus reservatos Papales, qui annexam habent excommunicationem; ad hanc enim censuram incurrendam requiritur contumacia, ac proinde major ætas et prudentia, quam ordinarie possit præsumi de impuberibus. *Confirm.* ex c. 1. de sent. excomm. ubi *Alex. III.* de impuberibus Clericum percutientibus respondet, quod ad Sedem Apostolicam mittendi non sint, quia eos ætas excusat.

℟. 2. Probabilius impuberes incurrunt reservationem Episcopalem, ex supposito quod aliter mens reservantium Episcoporum non sit declarata, ut expresse declarat Episcopus Argentinensis, quod nulla sit reservatio pro impuberibus. *Ratio* est, quia reservatio non est censura, nec pure pœna, sed magis medicina, qua æque indigent impuberes. *La Croix* L. 6. p. 2. n. 1691. cum *Lugone* et *Aversa* contra *Palud. Graffium*, et alios.

839. Q. X. An ignorantes peccato suo annexam esse reservationem, nihilominus illam incurrant. ℟. Si reservatio sit mere pœnalis, eam probabiliter non incurrunt, secus si reservatio sit medicinalis tantum, vel potius medicinalis, quam pœnalis. *Ratio primi* est, quia qui pœnam legis, contra quam agit, saltem invincibiliter ignorat, pœnam non incurrit: ergo nec reservationem pœnalem. *Confirm.* Pœna videtur imponi contemptoribus legis, aut contumacibus, quales non sunt ignorantes legem, vel pœnam annexam. Ita *Sanch.* de matrim. L. 9. d. 32., *Palao*, *Wiestner*, *Schmalzgrub.* et alii, quorum tamen sententia procedit ex supposito, quod detur reservatio pure pœnalis. Hinc *Babenst.* L. 8. p. 6. d. 6. a. 4. n. 24. ait: *Si sermo sit de casibus reservatis, qui habent annexam censuram, quales sunt plerique casus summo Pontifici reservati, res omnino videtur certa*, scil. quod ignorantes invincibiliter reservationem non incurrant.

Ratio secundi est, quia reservatio medicinalis importat meram et absolutam ablationem jurisdictionis propter bonum commune, sine qua pœnitentis absolutio nulla est, sive scienter sive ignoranter deliquerit. Hanc sententiam *La Croix* l. c. n. 1608. dicit cum *Aversa* communissimam, et absolute tenendam tamquam claram et in praxi notam contra *Dian.*, *Burgh.* et alios. Ex his resolves, quod casus reservati Episcopales de facto incurrantur ab ignorantibus, cum reservationes Episcoporum sint potius medicinales, et fiant

non tam ad vindictam commissorum, quam ad cautelam committendorum peccatorum.

840. Q. XI. An peregrinus habens casum reservatum in sua diœcesi, et confitens in alia diœcesi, ubi ejus peccatum non est reservatum, ibi possit absolvi a quovis Confessario approbato. ℟. *Affirmative, dummodo non in fraudem reservationis e sua diœcesi exiverit.* Ita constat ex Constit. *Clem. X.* ab anno 1670. quæ incipit: *Superna magni patrisfamilias*, ubi declarat §. 7. *posse Regularem Confessorem in ea diœcesi, in qua est approbatus, confluentes ex alia diœcesi a peccatis in ipsa reservatis, non autem in illa, ubi idem Confessor est approbatus, absolvere, nisi eosdem pœnitentes noverit in fraudem reservationis ad alienam diœcesim pro absolutione obtinenda migrasse.* Rationem dat *Laym.* L. 5. t. 6. c. 10. n. 10. quia peregrinus judicatur et absolvitur secundum consuetudines ejus diœcesis, in qua judicio sacramentali se submittit, *cum tacito consensu Episcopi proprii.* Consentit *Suar.* de pœnit. d. 30. sect. 1.

Confir. 1. ex eo quod juxta sententiam contrariam Confessarii tenerentur scire omnes casus in aliis diœcesibus reservatos, quod onus Confessarios nimium aggravaret. *Confirm.* 2. Reservatio immediate afficit Confessarium, utpote cujus facultatem restringit: ergo cum Confessarius extraneus subditus non sit Episcopo peccatum hujus peregrini reservanti, etiam ejus jurisdictio ab hoc Episcopo restringi nequit.

841. Q. XII. An peregrinus possit a quolibet approbato Confessario absolvi, si confiteatur peccatum tantum reservatum in diœcesi Confessarii, non vero in sua, unde venit. ℟. Non potest absolvi a quolibet approbato, sed a simul habente potestatem absolvendi a reservatis. *Ratio Suaresii* l. c. cum *Cajet.* est, quia licet talis pœnitens alias non sit subditus hujus diœcesis, ubi confitetur, nunc tamen judicatur ut subditus, dum ibi confitetur: ergo debet judicari secundum jurisdictionem ibi concessam, maxime in foro sacramentali; ergo cum eo tempore in hac diœcesi Confessarius habeat jurisdictionem ligatam respectu hujus reservati peccati, et pœnitens in ordine ad hunc actum fiat ejus subditus, non potest absolvere talem peregrinum. *Confirm.* ex Constitut. *Clementis X.* mox cit. ubi statuit, quod Confessarius possit absolvere confluentes ex aliena diœcesi a reservatis alibi, non autem a reservatis *in illa, ubi idem Confessor est approbatus*: ergo. Juxta alios ratio præcise petitur ex eo, quod reservatio immediate tangat Confessarium, cui tollitur jurisdictio in hæc vel illa peccata: ergo a quocumque afferatur peccatum reservatum, ab illo Confessarius non habens potestatem, etiam non potest absolvere. Ita plurimi apud *Leonard.* in parte 2. decis. pract. casu 36. contra *Fagund. Stoz. Neque dicas* cum *P. Enge* in manuali Paroch. p. 3. c. 2. §. 2. Talis peregrinus nec remittendus est ad suum Episcopum, utpote a quo hoc peccatum non est reservatum: neque ad Episcopum loci, ubi confitetur, cum non sit illius subditus: ergo. ℟. Vel potest remitti ad quemlibet Confessarium propriæ diœceseos, ubi facile absolvetur, cum non habeat casum ibi reservatum, vel potest in aliena diœcesi, ubi commoratur, remitti ad alium Confessarium, qui habet facultatem absolvendi a reservatis, vel saltem a Confessario petenda esset licentia ab Ordinario, pro hoc casu absolvendi a reservato.

842. Q. XIII. Quis possit absolvere a peccatis reservatis. ℟. 1. Extra mortis articulum, in quo quivis Sacerdos absolvere potest juxta dicta n. 685. *ordinaria potestas* competit. 1. Ipsi reservanti. 2. Ejus in officio successori. 3. Utriusque Superiori in jurisdictione spirituali. *Ratio* est, quia reservandi potestas ordinaria his competit: ergo et potestas ordinaria absolvendi; deinde reservans nec Superiorum suorum, sed inferiorum potestatem reservando ligat: ergo. Ex his inferes, quod summus Pontifex possit absolvere ab omnibus casibus Papalibus et Episcopalibus, Episcopus vero a reservatis a se et suis antecessoribus.

℟. 2. *Delegatam* potestatem habent ii omnes, quibus hæc specialiter conceditur ab aliquo habente potestatem ordinariam reservandi, et a reservatis absolvendi. Patet ex praxi omnium diœcesium.

843. ℟. 3. Jure *Trid.* sess. 24. de reform. c. 6. concessum est Episcopis, ut possint *in quibuscumque casibus* occultis, *etiam Sedi Apostolicæ reservatis delinquentes quoscumque sibi subditos, in diœcesi sua per se ipsos aut Vicarium ad id specialiter deputandum in foro conscientiæ gratis absolvere, imposita pœnitentia salutari. Idem et in hæresis crimine in eodem foro conscientiæ eis tantum, non eorum Vicariis sit permissum.* Hinc difficultas oritur circa eum, qui interius fidei articulo dissentitur, suumque dissensum signo externo pandit, quin tamen idcirco fuerit ad forum judiciale deductus. De hoc quæritur, an quamdiu delictum ejus occultum est, possit ab Episcopo pro foro conscientiæ absolvi vi facultatis a *Trid.* concessæ, an vero præfato Tridentini decreto hæc facultas per Bullam *Cœnæ Domini* Episcopis sit adempta. Affirmativam, quod scilicet ea potestas sit adempta, erudite docet *Bened. XIV.* L. 7. de Synod. Diœces. c. 32.... 1. quidem, quia sufficienter derogatur Concilio Tridentino per illam generalem clausulam in Bulla Cœnæ contentam: *Non obstantibus Constitutionibus Apostolicis, et cujusvis Concilii Decretis.* 2. Quia idem non semel decisum est a sacris Urbis Congregationibus, quarum ministerio solent Pontifices mentem suam manifestare. 3. ait: quia majorem adhuc firmitatem huic sententiæ adjecit *Alex. VII.* per damnationem tertiæ propositionis, quam vide in P. I.

Idem *Bened. XIV.* ibid. n. 4. ait: *Communiter quoque Doctores, non tantum Episcopo, verum etiam cuilibet simplici Confessario facultatem concedunt absolvendi ab hæresi pure interna et mentali, nullo signo exteriori manifestata: absolutio quippe ab hæresi est summo Pontifici reservata, solum ratione censuræ eidem hæresi annexæ; Ecclesia autem, sicuti non potest per se directe et immediate præcipere, aut prohibere actum mere internum; .... ita non potest hæresim, quæ in actum exteriorem non prodit, censura perstringere.* Ibid. subdit: *Censuram pariter evaderet, possetque pro foro conscientiæ ab Episcopo aliove simplici Confessario absolvi, qui exterius verbo vel facto aliquem negaret fidei articulum, retento tamen interiori assensu circa illum: nam iste, etiamsi graviter contra fidei articulum peccaret, non tamen esset formaliter hæreticus, ac propterea non irretitetur censuris in hæreticos inflictis .... in foro autem externo esset puniendus tanquam hæreticus, nec ei crederetur asserenti, se interiori assensu firmiter adhæsisse veritati, cui visus est exterius dissentire.* Notat etiam hic *P. Gobat*, quod Episcopi Germaniæ a Sede Apostolica super hoc requisita soleant singulis quinquenniis obtinere facultatem ab hæresi absolvendi, cum potestate eamdem licentiam etiam aliis communicandi.

844. Aliud privilegium Episcoporum habetur ex jure Can. in c. *Mulieres.* c. *quamvis.* c. *de cætero.* de sentent. excomm. vi cujus possunt absolvere a quocumque peccato, et censura summo Pontifici reservata suos subditos, qui ob impedimentum perpetuum aut diuturnum non possunt accedere ad summum Pontificem. Huic privilegio neque per Bullam Cœnæ, neque per decretum *Alex. VII.* derogari, cum *communiore* affirmat *Duarte* V. Bulla Cœnæ, n. 75. Ejusmodi impedimenta in specie recensent *Illsung* t. 6. d. 6. q. 6 a. 3. n. 216., *Abbas Rassler* de pœnit. c. 7. §. 18., *Filliuc.* t. 1. de cens. c. 1. a num. 36. Quorum *primum* est, periculum mortis in itinere, aut gravis alicujus incommodi incurrendi. 2. Infirmitas longa, etsi non sit periculosa. 3. Paupertas; ut si quis deberet mendicare, qui alias mendicare solitus non est; si alias mendicus esset teneretur ire, nisi mendicando cogeretur se, uxorem et liberos alere. 4. Ætas sive senilis, sive puerilis. 5. Sexus fœmineus. 6. Obligatio alendi uxorem, filios et familiam arte aut labore. 7. Obligatio, qua quis alteri adstrictus est, qualem habent filii, servi etc. qui tunc excusantur, si

nequeant adire Pontificem sine magno incommodo parentum vel dominorum. 8. Impotentia ad iter faciendum, qualis est in claudis, aut podagra laborantibus etc. etc.

845. ℟. 4. Quibus Regularibus competat potestas absolvendi a casibus Papalibus, ex cujuslibet Ordinis privilegiis colligendum est. Confessariis Soc. Jesu *Paulus III.* anno 1545. in Bulla: *Cum inter*, concessit facultatem, *quorumcumque utriusque sexus Christi fidelium ad eos undecumque accedentium confessiones audiendi, et confessionibus diligenter auditis, ipsos et eorum singulos ab omnibus et singulis eorum peccatis, criminibus, excessibus et delictis quantumcumque gravibus et enormibus, etiam Sedi Apostolicæ reservatis, et a quibusvis, ex ipsis casibus resultantibus sententiis, censuris, et pœnis Ecclesiasticis (exceptis contentis in Bulla, quæ in die Cœnæ Domini solita est legi) absolvendi.*

846. A casibus vero Episcopalibus reservatis nullus Regularis sine licentia Episcopi potest absolvere, etsi posset absolvere a quibuscumque Papæ reservatis. Ita *Clemens X.* in Bulla: *Superna*, ubi §. 6. declarat, *ex facultatibus per Mare magnum, aliave privilegia, Regularibus cujuscumque Ordinis, Instituti, aut Societatis etiam Jesu concessis, factam eis non esse potestatem absolvendi in casibus ab Episcopo sibi reservatis.* Ibid. §. 7. *Et habentes facultatem absolvendi ab omnibus casibus Sedi Apostolicæ reservatis, non ideo a casibus Episcopo reservatis posse absolvere. Confirm.* ex propositione 12. ab *Alexand. VII.* damnata. Vide etiam Constit. *Benedicti XIV.* infra n. 1426.

847. Q. XIV. Quid faciendum Confessario non habenti facultatem absolvendi a reservatis, si pœnitens cum ejusmodi peccatis veniat. ℟. *Regulariter* ipsum non debet absolvere, sed vel illum mittere ad Superiorem (ut vult *Trid.* cit. n. 685.) vel ad alium Sacerdotem, qui habeat facultatem in reservata; vel si pœnitens sine periculo aut gravi difficultate ad alium mitti nequeat, expedit ut ipse Confessarius a Superiore facultatem absolvendi saltem pro tali casu petat.

Dixi, *regulariter*: si qua enim necessitas pœnitentem ad confitendum urgeat, v. g. si is ad evitandam infamiæ notam, aut malam suspicionem celebrare, aut Eucharistiam sumere debeat, et Superior conveniri non possit, Confessarius potest talem absolvere, *sed cum onere, ut data opportunitate se sistat Superiori, vel alteri habenti facultatem absolvendi a reservatis.* Quo casu directe quidem a non reservatis, indirecte autem a reservatis, ut vult *Laym.* L. 5 t. 6. c. 12. n. 10. absolvetur. Juxta *Gobat* vero hic n. 385., *Sporer*, *Diana*, *Marchant.* et alios ab utrisque directe. *Ratio* est, quia Ecclesia pia mater et quilibet Superior non potest censeri velle obligare ad aliquid vel moraliter impossibile, vel ad tantum incommodum aut famæ periculum in tali casu subeundum. *Confirm.* Ipse summus Pontifex in cap. *Quamvis.* 58. etc. *Mulieres.* 6. de sent. excom. expresse declarat, eos, qui ob inopiam, vel gravem difficultatem non possunt adire Romam, posse absolvi ab Episcopis: ergo a pari. Porro, si quis postea compareat coram Sacerdote habente tantum delegatam potestatem in reservata, tenetur peccatum reservatum sacramentaliter illi confiteri; quia huic non datur jurisdictio in pœnitentem, nisi pro foro sacramentali. Episcopus autem potest reservationem etiam extra Sacramentum tollere. Hinc resolvit *Babestuber* t. 8 p. 6. d. 6. a. 4. n. 21. cum *Palao*, quando pœnitens Superiori confessus fuit peccatum reservatum, ab ipso tamen non absolutus missus est ad inferiorem Sacerdotem, hoc ipso censeri sublatam esse reservationem. Juxta *Suar.* de pœnit. d. 31. sect. 4. ob integritatem Sacramenti Superior non potest in confessione audire sola reservata, et pro absolutione non reservatorum remittere ad inferiorem.

848 Q. XV. An absolutus in articulo mortis a reservatis a Sacerdote non habente potestatem in reservata, etiam teneatur se sistere Superiori, si re-

convalescat. ℟. *Negative*; tum quia in tali articulo nulla est reservatio: ergo etiam nullum remanet onus reservationis: tum quia nullibi talis obligatio imponitur. *Excipe* tamen, *nisi in peccato annexa sit censura excommunicationis*: tunc enim talis se Superiori sistere debet, non quidem ut a peccatis absolvatur, sed ut obedientiam præstet, et se subjiciat remediis ac pœnitentiis. Si autem se non sistat, committit peccatum grave inobedientiæ, et reincidit in sacramentalem censuram, ut colligitur ex c. *Eos qui* de sent. excomm. in 6.

849. *Q.* XVI. Quid hic intelligatur per articulum mortis, ubi cessat reservatio. ℟. Non intelligitur tantum præcise ultimum vitæ instans, sed quodlibet probabile mortis periculum, in quo videlicet frequenter contingit, ut homines facile moriantur; tale periculum solent adducere gravis morbus, capitalis sententia judicis, imminens conflictus cum hoste, partus difficilis, navigatio tempestuosa, contagio pestifera etc. *Babenst.* l. c. n. 29. cum *Laymann.* et *Stoz.*

850. *Q.* XVII. An confessus habenti facultatem in reservata, sed oblitus suum reservatum, possit a quocumque Confessario postea absolvi. ℟. *Affirmative* cum *Leonard.* de pœnit. q. 15. §. 6. n. 213., *Lug.*, *Navar.*, *Henriq.*, *Viva*, et aliis. *Ratio* est, quia talis absolvens expresse vel saltem virtualiter vult facere quantum potest, cum expresse dicat: *In quantum possum, et tu indiges*: atqui potest Confessarius tollere reservationem peccati obliti etiam directe, etsi indirecte tantum a culpa peccati obliti absolvat, quia ablatio reservationis non fundatur in sola vi indirectæ absolutionis a culpa, sed in potestate Confessarii: ergo etiam censeri debet velle tollere reservationem peccati forte obliti. *Confirm.* Ipsi adversarii *Angelus*, *Sylv.* et *Rosella* fatentur nostram resolutionem veram esse, si absolvens intenderit pœnitentem liberare ab omnibus peccatis et censuris. Item juxta *Suarez*, si pœnitens expresse diceret, se velle absolvi a reservatis, si quæ habeat; ergo etiam vera manet resolutio, etsi absolvens velit implicite absolvere, et pœnitens absolvi a reservatis.

851. *Q.* XVIII. Quænam sint regulæ generales, ex quarum directione Confessarius facile possit judicare, an peccatum in confessione expositum sit reservatum, nec ne. ℟. Attendat, an adsint quatuor supra requisita, scil. an sit mortale, an externum, an consummatum eo modo, quo exprimitur in decreto reservationis, denique an sit certum. 2. In materia reservationis non valet argumentum a simili, nec majori ad minus, quia reservatio potius pendet ex voluntate, quam actione reservantis; unde non valet argumentum: Legens librum hæreticum incidit in excommunicationem Bullæ Cœnæ: ergo etiam audiens concionem HH. Nec valet: Hæresis est reservata: ergo etiam blasphemia, quæ est peccatum gravius. 3. Quando reservatio vel excommunicatio fertur in *facientes*, illam non incurrunt *mandantes*, *auxilium ferentes*, *faventes*, nisi id exprimatur, vel aliunde clare colligatur. *Navar.* c. 27. n. 51. 4. Quando reservatio vel excomm. fertur etiam in *dantes consilium*, *auxilium et favorem*, intelligi debet de iis, qui efficaciter concurrunt, ita ut sine illo consilio, auxilio aut favore alias crimen commissum non fuisset. *Navar.* ibid. *Palao* et alii. 5. Quando excommunicatio vel reservatio fertur contra eos, qui aliquid *facere præsumunt*, non comprehenduntur ii, qui ex metu aut simili affectu id faciunt. Item, quando dicitur *scienter*, non incurrunt, qui id ignoranter fecerint. *Leonard.* hic. q. 15. §. 4 ... 6. Potestas *Ordinaria* absolvendi a reservatis est favorabilis, et late interpretanda, quia datur ob commune bonum. Pariter late interpretanda, *delegata*, si detur in gratiam Confessarii; secus si detur in gratiam hujus tantum vel illius pœnitentis, quia tunc non censetur dari, nisi pro bono privati. *Palao*, *Sanch.* L. 8. de matrim. d. 2. n. 6.... 7. Circa peccatum complicis bene hodie notandum, quod duplici sensu possit sumi, et duplex sit reservatio a summo Pontif. *Bened. XIV.* juxta dicta num. 820. *Primo* enim peccatum complicis ita reservatum est ut nullus

Confessarius personam, cum qua ipsemet commisit peccatum turpe atque inhonestum contra sextum præceptum, ab hoc peccato possit absolvere; quilibet vero alius Confessarius approbatus ambos hos complices, v. g. Cajum Sacerdotem et Bertam, cum qua Cajus peccavit, possit absolvere. *Secundo.* Si vero complex complicem absolvere ausus fuerit, a nullo Sacerdote, præterquam a summo Pontifice (vel alio, qui gaudet speciali privilegio et facultate absolvendi a peccatis Sedi Apostolicæ reservatis) talis complex Sacerdos potest absolvi.

852. Unde redimus ad primam Q. n. 781. propositam. Si *Norbertus* Sacerdos ille Barbergensis hoc sensu peccatum complicis fuerit confessus, ut præterea non absolverit suam complicem, *Nicasius* Sacerdos Herbipolensis et quicumque alius approbatus illum potuit absolvere; secus si præter commissum peccatum contra sextum præceptum, Norbertus etiam absolverit Bertam suam complicem, sicut intellexerat Nicasius. Sic enim recte denegavit absolutionem, quia non habebat facultatem absolvendi a tali reservato.

Sectio IV. Casus de sigillo confessionis.

I. Nicanor neo-Confessarius in familiari colloquio cum Titio jocose dicit, primam suam pœnitentem fuisse adulteram. Post alterum mensem, cum eumdem inviseret, ingreditur in conclave uxor Titii, quam Nicanor amice salutat, et eorum, quæ nuper dixerat, immemor addit ipsam fuisse primam suam confitentem. Combinavit hæc dicta cum dictis nuperis. Titius, et postea incautum Confessarium tamquam adulterii testem ad judicem vocat, uxorem autem ab eo tempore omni modo aversatur.

853. *Q.* I. Quid dicendum ad præsentem casum. ℟. 1. Nicanor in dato casu vere violavit sigillum, quia vere manifestavit peccatum, quod ex sola confessione noverat. An vero graviter in hoc casu peccarit, ex eo resolvendum: si enim aliquo modo adverterit periculum revelationis, et nihilominus, licet jocose tantum, dictum incautum protulerit, peccavit graviter; secus si plane inadvertenter et ex mera imprudentia, non ex deliberata malitia locutus fuerit. Vide dicenda n. 861.

℟. 2. Titius male egit contra sigillum confessionis vocando Nicanorem ad judicium, et aversando uxorem, quia utrumque fecit ex notitia, quæ tantum orta est ex confessione sacramentali. Adde quod testimonium Confessarii ex scientia confessionis nullam fidem faciat in foro exteriori, ut patet ex c. *Dilectus.* de excess. Prælat. ubi rubrica expresse ait, quod ad revelandum peccatum confessum Sacerdos compelli non possit. Neque notitia peccati ex sola confessione hausta ullo modo servit judici ad ferendam sententiam, quia non est notitia legalis et humana, adeoque nec utilis ad commercium humanum.

854. *Q.* II. Ex qua confessione contrahatur obligatio sigilli. ℟. Obligatio sigilli oritur ex omni et sola confessione sacramentali. Illa autem confessio censetur sacramentalis in ordine ad inducendam obligationem sigilli, quæ ex intentione se accusandi in ordine ad absolutionem obtinendam fit ei, qui bona fide creditur judex legitimus, etiamsi non sequatur absolutio quavis de causa. Ita *Babenst.* t. 8. p. 6. d. 6. a. 5. n. 6. cum comm. DD. Unde

855. *Resolves.* I. Ille tenetur obligatione sigilli sacramentalis, cui pœnitens confitetur bona fide existimans esse Sacerdotem, cum non sit, aut habere potestatem absolvendi, cum non habeat; quia talis confessio saltem in existimatione et intentione pœnitentis est sacramentalis. Idem dicendum de eo, qui se finxit Sacerdotem, et ob talem finctionem causa fuit, quod pœnitens sua peccata manifestarit; quia pœnitens hoc fecit animo confitendi, et in ordine ad sacramentalem confessionem. *Bonac.* de pœnit. d. 5. q. 6. sect. 5. pun. 2. n. 2. cum *Regin.*, *Graffio*, et aliis contra *Onuphrium.*

856. II. Juxta *Nav.* in Summa c. 8. n. 7., *Adrian.* q. ult de confess., *Salmant.* et alios etiam oritur obligatio sigilli ex ea confessione, quæ scienter fit laico, aut Clerico non Sacerdoti, præsertim si quis erronee putaret, etiam laicum in absentia Sacerdotis posse absolvere, eo quod ista confessio saltem ex intentione pœnitentis fiat sacramentalis. *Suarez* vero l. c. sect. 2 n. 2., *Bonac.* l. c. cum multis affirmant, inde non oriri hoc sigillum, sed tantum naturale secretum; eoquod non sit confessio sacramentalis ex defectu Sacerdotis.

857. III. Obligatio sigilli oritur non tantum ex illa confessione, quam sequitur absolutio, sed ex omni alia, quæ fit animo obtinendi absolutinnem, sive sit valida, sive invalida, sive perfecta, sive inchoata tantum. *Ratio* est, quia omnis ejusmodi confessio saltem imperfecta et ex animo confitentis est sacramentalis. Ita *Babenst.* l. c. n. 16. cum *Rassler*, *Metzger* et *Salm.*

858. IV. Econtra juxta *Laym.* l. 5. t. 6. c. 14. n. 4. non oritur obligatio sigilli, si quis animo simulato accedat et confiteatur, non ut Sacramentum pœnitentiæ accipiat, sed ut Sacramento vel Confessario illudat, vel ab ipso aliquid furetur, aut illum inducat ad peccatum. Addit *Suar.* l. c. n. 6. quando pœnitens ipse aperte declarat talem animum, scil. non confitendi sacramentaliter, datam resolutionem esse certissimam, quia talis confessio nullo modo ad sacramentalem referri potest. In eo tamen casu, quo Confessarius adhuc dubius esset, an pœnitens confiteatur animo obtinendi absolutionem, manet obligatio sigilli, quia præsumi debet in favorem tum pœnitentis, tum confessionis, ne illa reddatur odiosa. *Suar.* l. c. n. 6., *Bonac.* l. c. n. 4. cum plurimis. Ibid. n. 9. concludit *Suar. Unde addendum est, quod licet pœnitens accedat sine proposito recipiendi absolutionem, vel sine contritione, et proposito se emendandi; nihilominus si habeat voluntatem se accusandi, et subjiciendi in illo foro, ut potuerit, vel ut aliquo modo satisfaciat Ecclesiæ, vel certe ut a Sacerdote aliquo modo curetur, id satis esse ad sigillum, quia jam illa est saltem inchoata confessio.*

859. V. Siquis Confessario extra sacramentalem confessionem dicat: *Hoc tibi secretum committo tanquam sub confessionis sigillo*, et Confessarius ita acceptet, orietur hinc obligatio secreti tantum naturalis, non sigilli sacramentalis. Ita *Laym.* l. c. n. 2. cum *S. Antonino*, *Palud.*, *Adriano* et aliis. *Ratio* est, quia non est in potestate hominis, cuipiam obligationem ejusmodi extra confessionem sacramentalem imponere, sed ad summum, si alter consentiat, secretum naturale.

860. *Q.* III. Quænam sit materia sigilli sacramentalis. ℟. cum *S. Th.* in supplem. q. 11. a. 2. in corp. *Dicendum, quod sigillum confessionis directe se non extendit, nisi ad illa, de quibus est sacramentalis confessio, sed indirecte, id quod non cadit sub sacramentali confessione, etiam ad sigillum confessionis pertinet, sicut illa, per quæ posset peccator, vel peccatum deprehendi. Babenst.* l. c. n. 15. totam materiam, in quam cadit obligatio sigilli, reducit ad sex classes. Ad *primam* pertinent omnia mortalia peccata tam in genere, quam in specie, ex quorum revelatione in notitiam personæ delinquentis deveniri potest. Ad *secundam* omnia venialia in specie, non autem in genere. Ad *tertiam* peccatorum circumstantiæ, ex quibus istorum notitia hauriri potest. Ad *quartam* imperfectiones et inhabilitates cum naturales, tum personales, quæ ex peccatis cognitæ sunt, v. g. defectus natalium, irregularitas, impedimentum matrimonii etc. Ad *quintam* peccata et defectus complicis, quos manifestavit pœnitens in confessione. Ad *sextam* indispositio pœnitentis, v. g. defectus doloris, propositi, scientiæ necessariæ etc. *Ratio* est, quia horum revelatio confessionem redderet odiosam. Unde

861. *Resolves* I. Confessarius violat sigillum, quamvis generatim dicat, Titium sibi confessum peccatum mortale, casum reservatum etc. vel si dicat, se illum non absolvisse: quia hoc cedit in infamiam confitentis, et Sacramen-

tum reddit odiosum. Suppresso vero nomine pœnitentis tum quis loqui potest de peccatis in confessione auditis 1. Si illorum auctores nec directe nec indirecte manifestentur, quia ex hac manifestatione, quod hæc vel illa peccata in mundo committantur, nulla fit Sacramento vel pœnitenti injuria. 2. Si nulla omnino de auctore possit inde oriri suspicio, aut in certam familiam, aut locum redundare infamia. Monet tamen *Suar.* l. c. sect. 3. n. 8. ut sine magna utilitate, v. g. causa consilii capiendi a viro docto, vel necessitate non misceantur sermones de auditis in confessione, etiam in genere, præsertim coram multis, et maxime in eodem loco et civitate. *Ratio* est, quia ex istiusmodi colloquiis sæpe rudes scandalizantur, existimantes sigillum violari, non raro etiam sagaces ex variis circumstantiis in cognitionem vel suspicionem peccatoris deveniunt.

862. II. Non licet Confessario loqui etiam de peccatis publicis in confessione auditis extra confessionem, *nisi aliunde illorum notitiam jam habuerit.* Unde graviter delinqueret Sacerdos dicens: Fur heri suspensus confessus est mihi sua furta etc. Dixi, *nisi aliunde* etc. quia non prohibetur Sacerdos de peccato aliunde sibi noto loqui, dummodo nihil addat ex notitia per confessionem accepta. *Laym.* l. c. n. 3.

863. III. Juxta *Sporer* p. 3. c. 7. n. 842. agit contra sigillum Confessarius, si dicat, hunc pœnitentem esse scrupulosum, caput audientis rumpere, morosum, rudem et hebetis ingenii, *ex supposito quod tales defectus aliunde non sint noti. Ratio*, quia etiam similium manifestatio hominibus est ingrata, adeoque sufficiens ad Sacramentum odiosum reddendum. *Excusat* tamen *Lugo* hoc in genere Confessarios, qui hos defectus non cognoscunt ex confessione pœnitentis, sed ipsi cos vident et percipiunt.

864. *Q.* IV. Quomodo sigillum confessionis differat a secreto naturali. ℟. Secretum naturale non semper pro semper obligat, sed ex justis causis cessat ejus obligatio, v. g. si observatio secreti cedat in grave damnum reipublicæ, aut personæ innocentis; item si secretum grave damnum allaturum esset illi, qui tibi id commisit, aut si tibi ipsi gravis mali periculum immineret ex secreto non manifestato. *Ratio* est, quia secretum non potest obligare contra charitatem alteri vel sibi debitam, nec quisquam, dum secretum servare promittit, censetur obligationem ad similem casum velle extendere. *Bonac.* de Restit. d. 2. q. 2. pun. un. n. 9, *Laym* L. 3. t. 3. p. 2. c. 5. n. 1. et alii. Econtra nullus casus datur, in quo non obliget sigillum confessionis seclusa expressa licentia pœnitentis. Unde

865. *Resolves* I. Quod sigillum confessionis etiam cum periculo capitis obliget; violatio enim (cum sit ex præcepto divino et naturali prohibita, semperque injuriosa Sacramento, quod exinde redderetur odiosum) est intrinsece mala: ergo ad evadendum periculum vitæ, aut conservandum totum mundum æque parum licita est, ac blasphemia. Ita communis. Imo nec licet ad evitanda gravia mala revelare culpam levem; quamvis enim talis revelatio non sit gravis infamatio pœnitentis, est tamen injuriosa Sacramento, et intrinsece mala.

866. II. Addit *Suar.* hic d. 33. sect. 1. n. 16. nec licitam esse revelationem, etsi illa sit utilis pœnitenti, et credatur non fore ingrata, contra *Altisiod.* tum quia cessante fine legis in particulari non cessat illius obligatio, tum quia non tantum ratio habenda est commodi pœnitentis in particulari, sed etiam ipsiusmet Sacramenti. Ibid. affirmat *Suar.* cum *Covarr.* contra quosdam Canonistas, quod nunquam liceat etiam post mortem pœnitentis manifestare peccatum illius, eo etiam casu, quod revelatio videretur necessaria ad impediendum usum alicujus matrimonii, quod nullum est. *Ratio* est, quia obligatio sigilli semper durat, et fama proximi etiam post mortem servanda est, imo hoc necessarium est ad bonum usum hujus Sacramenti; timerent enim vivi peccata sua aperire, si vel post mortem revelari possent.

867. III. Confessarius de auditis in confessione interrogatus vel debet eludere interrogationem dicendo, pœnitentem fecisse quod debuit facere, aut quæstionem esse injustam et sacrilegam, ad quam nefas sit respondere, vel (si hoc non sufficiat) coram judice simpliciter, imo cum juramento, si opus sit, debet affirmare, se nescire pœnitentem tale scelus commisisse: neque tunc Sacerdos utitur æquivocatione aut restrictione, nec mentitur, quia respondet ad sensum interrogationis: *homo* enim (ut ait *S. Th.* in suppl. q. 11. a. 1. ad 3.) *non adducitur in testimonium, nisi ut homo: et ideo absque læsione conscientiæ potest jurare, se nescire, quod scit tantum, ut Deus*, h. e. Dei vices gerens.

868. *Q.* V. Quomodo violetur sigillum confessionis. ℟. Dupliciter. 1. *Directe*, scil. revelando expresse aliquid ex sola confessione cognitum. 2. *Indirecte*, aliquid ex confessione dicendo vel faciendo, ex quo quis cognoscere vel suspicari possit peccatum vel defectum pœnitentis, ex quo pœnitenti vel alteri pudor, molestia, infamia, damnum oriri posset, etiamsi audiens id aliunde sciat: hæc omnia reddunt confessionem odiosam. *Antoine* de pœnit. c. 4. q. 3. Unde

869. *Q.* VI. Quosnam obliget hoc sigillum. ℟. Omnes illos, qui peccata vel defectus ex confessione sacramentali etiam tantum inchoata sive licite sive illicite, sive mediate sive immediate perceperunt, excepto ipso pœnitente circa peccata, quæ concernunt solam ipsius personam. *Ratio primi* est, quia nisi quilibet ex prædictis teneretur obligatione sigilli, sacramentum redderetur exosum, et fideles arcerentur ab illius usu et frequentia. *Ratio secundi* est, quia obligatio sigilli est in favorem pœnitentis, qui potest juri suo cedere, et dare licentiam revelandi sine irreverentia sacramenti, aliove incommodo. Tenetur tamen pœnitens ad secretum circa ea, quæ Confessarius illi dicit sub secreto. *Suar.* l. c. sect. 4. n. 2. cum *Rich.* et *Soto* contra *Palud.*

870. Specialiter tenentur obligatione sigilli 1. *Confessarius*, ut patet. De ficto etiam Confessore dictum est num. 855... 2. *Interpres*, quo utitur pœnitens ad confitendum, quia hic notitiam peccati accipit a confessione sacramentali, quod mediante ipso subjicitur clavibus. *Confirm.* Interpres non tantum est instrumentum pœnitentis, sed etiam Sacerdotis, nam sicut pœnitens per illud loquitur, ita Sacerdos suo modo per illum audit, ideoque participat secretum ejus. Ita *Suar.* l. c. sect. 4. n. 5. contra *Cajet.* 3. *Consiliarius*, quem Confessarius consulit circa peccatum pœnitentis, sive culpabiliter sive inculpabiliter venerit in notitiam peccatoris, de cujus peccato consilium ab eo requisitum fuit; quia ea notitia oritur ex confessione sacramentali, et in ordine ad illam datur. *Suar.* ibid. n. 6. cum *Adriano* et *Navar.* 4. *Superior*, ad quem defertur casus reservatus vel a pœnitente, vel a Confessario in ordine ad impetrandam facultatem absolvendi a reservato, quia etiam hæc notitia oritur ex confessione saltem inchoata. 5. *Adstantes*, qui sive contra voluntatem, sive furtive de industria aut malitia alterius confessionem audiunt. Item omnes, quibus alterius confessio sacrilege revelata est. Item si quis coram multis ex necessitate præsentibus confitetur, v. g. in naufragio, conflictu, nosocomio etc. nemo ex præsentibus citra violationem sigilli potest revelare audita in confessione. Ita *Sporer* l. c. n. 852. Denique obligatur ad sigillum servandum, qui peccata pœnitentis descripta legit, dum pœnitens ex scripto confitetur. Qui vero peccata alterius scripta invenit ante vel post confessionem, juxta *Suar.* l. c. n. 5. tenetur ea reticere sub secreto naturali, juxta *Rodriq.* sub sigillo confessionis, quod *Antoine* tanquam favorabilius sacramento judicat esse tenendum. Notat hic *Leonard.* n. 148. cum, qui in ejusmodi chartam incidit non posse ulterius legere, si novit peccata esse scripta ad peragendam confessionem, scil. si noverit eum, qui scripsit; secus si non sit periculum veniendi in notitiam scribentis.

871. Q. VII. An licitum sit Confessario loqui cum pœnitente de peracta confessione. ℟. 1. Licitum est, si fiat statim post datam absolutionem, dum confitens adhuc versatur in sacro tribunali; quia tunc censetur fieri in eodem judicio sacramentali, idque sæpe est necessarium, quando videtur monendus adhuc esse pœnitens. *Illsung*, *Lugo* de pœnit. d. 23 sect. 5. n. 129.

872. ℟. 2. Etiam in sequenti confessione licitum est Confessario loqui de illis, quæ pœnitens dixit in priori, si id necessarium, vel magis utile videatur, v. g. ad emendandam consuetudinem, eradicandam passionem etc. Debet enim Confessario, ut bene dirigat pœnitentem, status illius esse perspectus, cujus cognitio ex præteritis confessionibus optime hauritur. *Illsung* hic n. 251.

873. ℟. 3. Extra confessionem non licet Confessario loqui cum ipso pœnitente de peccatis in confessione auditis, sine facultate ejusdem; quia licet pœnitens inde non infamaretur, posset tamen exinde rubore suffundi, quod haud dubie sacramentum redderet odiosum. *Laym.* l. c. n. 9.

874. *Q.* VIII. An aliquando Confessario licitus sit usus notitiæ ex confessione haustæ. ℟. 1. Illicitum est uti notitia confessionis, quoties intervenit, vel prudenter timeri potest periculum violandi sigillum, vel causandi aliquod incommodum pœnitenti. *Rationem* dat *Bonac.* l. c. sect. 5. pun. 4. n. 8. quia si liceret uti scientia ex confessione accepta, revelarentur peccata pœnitentis saltem indirecte; alii enim, aut saltem ipse pœnitens conjicere posset hanc vel illam sui correctionem etc. fieri ob peccatum in confessione auditum. Ibid. hoc confirmat ex *motu proprio Clementis VIII. quem* edidit anno 1584. die 26. Martii pro Regularibus, ubi præcepit ne Regulares ad Superioritatis gradum evecti scientia de aliorum peccatis habita in confessione utantur ad externam gubernationem, quam prohibitionem *Lugo* hic a num. 94. ait extendendam esse ad omnes Confessarios non tantum ob paritatem, sed efficaciam rationis, ne sacramentum reddatur odiosum.

875. ℟. 2. Licet uti notitia confessionis, quoties id fieri potest et sine omni periculo directe vel indirecte revelandi sigillum, et sine omni pœnitentis incommodo, et sine periculo, ne odiosum reddatur sacramentum. Hinc licet orare Deum pro pœnitente, ne pereat in hoc vel illo periculo peccati: libros aut doctos viros consulere de peccatis in confessione auditis sine ulla mentione nominis vel personæ pœnitentis: conquirere media, queis reducere possit pœnitentem in viam rectam etc.; quia talis usus notitiæ ex confessione haustæ nec reddit sacramentum odiosum, nec difficilius. *Stoz*, *Babenst.* l. c. n. 34. et Comm. Ex his

876. *Resolves* I. Male consulitur Confessarius, dum agitur de ejusdem candidati vel pœnitentis promotione, vel admissione ad statum clericalem, vel religiosum, quia scientia Confessarii non pertinet ad hoc forum; maxime vero quia tum Confessariis sæpe incautis sic datur occasio violandi sigillum, tum pœnitentibus non sincere confitendi ad conservandam, vel acquirendam æstimationem Confessarii. Si tamen consuleretur Confessarius, idem deberet dicere, quod diceret, si non esset Confessarius hujus pœnitentis, de quo consulitur; et multo magis, si de duobus sibi confitentibus consilium petatur; quando enim unum præ altero extollit, facile vir prudens diversitatem conscientiæ inde colliget, unde timenda est saltem indirecta læsio sigilli. Ideoque Confessarius non aliunde, nisi ex scientia passim nota et moribus, qui cadunt sub oculos commendet. *La Croix* L. 6. p. 2. n. 2001.

877. II. Ad quæstionem, quid sit agendum, si pœnitens taceat peccatum, quod Confessarius scit ab eo fuisse commissum. ℟. 1. Quando Confessarius *extra confessionem* complicis vel alterius ex fidei relatione cognovit peccatum pœnitentis, vel ipse vidit, v. g. furantem, turpiter agentem, vel audivit blasphemantem etc. tunc ipsum speciatim interrogare potest et debet. *Ratio* est,

tum quia non prohibetur Confessarius uti notitia illa extra confessionem sacramentalem hausta ad utilitatem pœnitentis, tum quia ex officio tenetur procurare integritatem confessionis, quando moraliter et licite potest. Ita *Laym.* L. 5. t. 6. c. 14. n. 25. ubi addit: Si pœnitens interrogatus constanter neget peccatum, Confessarius regulariter illum debet absolvere, si nimirum stante notitia adhuc possit sibi prudens formare hoc vel simile dictamen: *Forte pœnitens hoc peccatum jam fuit alteri confessus: vel nescivit esse peccatum saltem mortale; vel qui mihi retulerunt, falsum dixerunt* etc. *Ratio* est, quia in foro pœnitentiæ credendum est pœnitenti sicut contra se, ita et pro se loquenti. Dixi, *regulariter, et stante illo prudenti dictamine*: si enim consideratis omnibus circumstantiis certo constaret, quod pœnitens malitiose et mendaciter neget peccatum, neganda esset absolutio: quia nec valide nec licite *certe* indisposito datur absolutio; iterum *Laym.* ibidem cum *Henriq.* contra *Sotum*, *Holzmann* t. 4. de pœnit. n. 712. cum *Lug.* et *Tamb.*

878. ℟. 2. Quando Confessarius novit illud peccatum ex sola sacramentali confessione complicis, v. g. si ex confessione sponsi noverit fornicationem cum sponsa commissam, quam tamen sponsa statim post sponsum confitens non confitetur, tunc in specie non licet interrogare, sed tantum in genere, et quidem valde caute, v. g. an nihil amplius habeat, quod conscientiam gravet. *Ratio* est, quia speciatim interrogando se objiceret periculo revelandi peccatum a complice commissum; sponsa enim facile adverteret, quid sponsus confessus sit. In genere vero quærendo non æque incurritur periculum fractionis sigilli; quia abstrahendo a notitia prioris confessionis generica quæstio passim aliis pœnitentibus potest proponi.

Quid, si sponsus dederit licentiam utendi notitia? Respondet *Stoz* hic n. 230. sub fin. ex tali licentia communiter oriri gravia scandala, si complex cognoscat vel suspicetur delictum suum innotuisse tantum dependenter a confessione sacramentali complicis, adeoque inde etiam odiosum fieri sacramentum.

879. An vero et quomodo absolvendus sit talis pœnitens negans peccatum. ℟. ut supra. Si Confessarius adhuc dictamen possit formare, quod pœnitens non ex malitia neget peccatum, vel non putaverit esse peccatum, vel jam confessus forte fuerit, regulariter debet saltem sub conditione absolvi, *si sis dispositus*, ex rationibus supra datis. Dixi iterum, *regulariter*: nam si Confessarius evidenter sciat, quod pœnitens malitiose neget peccatum, non potest eum absolvere; quia nefas est ministrare sacramentum ei, quem evidenter scio indignum. Ita *Reiffenst.* in theol. mor. tr. 14. d. 8. q. 3. n. 44. cum *Lugone*, *Stoz* l. c. n. 104.

880. Sed quomodo in praxi Confessarius dimittet pœnitentem sine absolutione, ne ex negatione illius violetur sigillum? Respondet *La Croix* L. 6. p. 2. n. 1969. cum *Dicast.* Dissimulanter super pœnitentem dicat: *Misereatur tui* etc. dataque benedictione dimittat illum: si pœnitens quærat, an absolutionem dederit, dicat Confessarius: Feci officium meum, ne dubita: per hoc enim nec revelatur peccatum sponsi, nec hoc affert ullum incommodum sponsæ, quæ nihilominus debet illa peccata et hanc confessionem sacrilegam suo tempore repetere. Addit ibid. *La Croix*: *Pastor vero omnia dissimulando assistat eorum matrimonio.*

881. III. Pœnitenti licet non absoluto (modo accesserit animo peccata subjiciendi clavibus) petendi schedam factæ confessionis tenetur Confessarius eam dare, si soleat aliis petentibus dare schedam, quia negare eam in talibus circumstantiis esset indirecte dicere, quod non sit rite confessus vel absolutus. Ita *La Croix* L. 6. p. 2. n. 1944. cum *Laym.*, *Concina*, *Aversa* et aliis contra *Henriq.*, *Bonac.*, *Lug.* et alios.

882. IV. Confessarius cui pœnitens, v. g. periculose decumbens confitetur, quod vixerit hucusque in concubinatu, et eam de facto adhuc secum habeat domi suæ, non potest citra violationem sigilli monere concubinam, ne acce-

dat ad infirmum, aut discedat e domo; quia illa facile colligeret, quid infirmus confessus sit.

SECTIO V. De sollicitatione.

883. *Q.* I. An pœnitens sub gravi præcepto obligetur ad denuntiandum Confessarium sollicitantem ad turpia ac inhonesta. ℟. *Affirmative.* Ita statuerunt *Paulus IV. Pius IV.* quorum Constitutiones *Gregor. XV.* per Bullam: *Universi Dominici gregis*, ad fideles omnes extendit, constituitque denuntiandos esse Inquisitoribus, vel (ubi inquisitio non est) Ordinariis, sive eorum Vicariis Sacerdotes, qui sive in confessionali, sive in loco ad confessiones audiendas destinato, confessionem simulantes, ad inhonesta sollicitaverint, sive inhonestos sermones habuerint, sive turpia tractaverint. Huc pertinet Constitutio *Benedicti XIV.* quæ incipit: *Sacramentum pœnitentiæ*, edita 1. Junii 1741. in qua n. 1. approbantur et confirmantur tum aliorum Romanorum Pontificum Litteræ de sollicitatione, tum omnia et singula Decreta ad illarum interpretationem et declarationem emanata. Ex verbis Constit. *Benedicti XIV.* sequentes regulæ deducuntur, quibus indicatur, quinam sint denuntiandi, quas ob causas, quando, et qua ratione denuntiare oporteat.

884. Prima Regula: *Denuntiandi sunt omnes et singuli Sacerdotes solicitantes, sive absolvendi jurisdictione polleant, sive careant.* 2. *Qui aliquem pœnitentem, quæcumque persona illa sit, sive pro se ipso, sive pro alia persona solicitaverint.* NB. *Aliquem pœnitentem.* Unde patet etiam denuntiandum esse Confessarium, sive solicitaverit fœminam, sive masculum. Idem declaravit, teste *Laur. Cozza*, *Paulus V.* 3. Qui solicitaverint *in actu sacramentalis confessionis, ante, vel immediate post.* 4. *Vel occasione, aut prætextu confessionis.* 5. *Vel etiam extra occasionem confessionis in confessionali.* 6. *Sive in alio loco ad confessiones audiendas destinato aut electo, cum simulatione audiendi ibidem confessionem.* 7. *Qui ad inhonesta et turpia solicitare vel provocare sive verbis, sive signis, sive nutibus, sive tactu, sive per scripturam tunc, aut postea legendam tentaverint.* Vide etiam propositionem 6. ab *Alex. VII.* damn. 8. *Aut cum eis illicitos, et inhonestos sermones vel tractatus temerario ausu habuerint.* 9. Denunciare oportet, *etiamsi solicitatio inter Confessarium, et pœnitentem mutua fuerit.* 10. *Sive solicitationi pœnitens consenserit, sive consensum minime præstiterit.* 11. *Vel longum tempus post ipsam solicitationem jam effluxerit.* 12. *Aut solicitatio a Confessario non pro se ipso, sed pro alia persona peracta fuerit.*

885. His præmissis *Bened. XIV.* in ead. Constit. monet Confessarios, *caveant diligenter, ne pœnitentibus, quos noverint jam ab alio solicitatos, sacramentalem absolutionem impertiant, nisi prius denuntiationem prædictam ad effectum perducentes, delinquentem indicaverint competenti judici, vel saltem se, cum primum poterunt, delaturos spondeant ac promittant.* Ibid. de falsis delationibus, de quibus supra egimus n. 819.

Ex his manifesta est ratio responsionis supra datæ, quod omnes pœnitentes gravi præcepto sint obligati ad denunciandos solicitantes Confessarios, nec id sine gravi culpa possint omittere: agitur enim de re gravi, cujusmodi est abusus sacramenti ac de crimine, quod præ se fert suspicionem hæreseos.

886. *Q.* II. An mulier solicitans pariter sit denuntianda. ℟. *Negative*: quia lex Confessarium, non pœnitentem solicitantem exprimit. Ita *Felix Potestas* in Exam. Ecclesiast. tom. 2. p. 3. c. 2. q. 6. ubi addit: Imo mulier denuntiando, si ipsa consensit, non tenetur suum manifestare consensum, quia materia denuntiationis est solicitatio seu actus inhonestus Confessarii, non pœnitentis. Constat ex Bulla *Greg. XV.* et Const. *Bened. XIV.* ubi expresse habetur: *ne aliqui sacerdotes, pœnitentiæ sacramento nefarie abutentes,*

pœnitentibus pro curatione vulnus, pro pane lapidem, pro pisce serpentem, pro medicina venenum porrigant.

887. *Q.* III. An si solicitatus confiteatur cum solicitante, hic possit ipsum absolvere absque onere denuntiandi. ℟. Tenetur adhuc ad denuntiationem faciendam, ut constat ex propos. 7. ab *Alexand. VII.* damnat. quam propositionem ita exponit *Viva*, docuisse scil. aliquos, solicitatum in confessione non teneri ad denuntiandum Confessarium, si eidem sua peccata confiteatur, eo quod in tali casu Confessarius non teneatur solicitatum monere ad se denuntiandum: ergo hoc ipso, quod Confessarius non injungat obligationem denuntiandi, pœnitens non tenetur denuntiare. Hoc postea falsum *Viva* ostendit, quia Confessarius non injungit hoc onus, sed tantum declarat, sicut quando monet obligationem restitutionis; adeoque sive culpabiliter, sive inculpabiliter non moneat Confessarius, adhuc pœnitens tenetur denuntiare, *nisi eum excuset aliunde ignorantia legis Pontificiæ.*

888. *Q.* IV. An excusetur ab obligatione denuntiandi, qui ex denuntiatione prudenter timet periculum propriæ vitæ, aut alterius gravissimi damni. Respondet *Felix Potestas* l. c. q. 5. *affirmative*, eo quod præcepta humana non obligent cum gravi nocumento.

889. *Q.* V. An præmittenda sit ante denuntiationem correctio fraterna, si firmiter emendatio speretur. Respondet *Felix Potestas* l. c. c. 12. q. 6. n. 613. in similibus delictis ad S. Officium spectantibus, tam si sint de hæresi formali, quam de solicitatione, et suspicione hæresis, omnino faciendam esse denuntiationem, nulla præmissa correctione fraterna, etiamsi emendatio speretur. *Ratio prima* est, quia in denuntiatione Evangelica præmittenda est correctio fraterna, minime vero denuntiatione judiciali: illa enim præcise est in gratiam fratris, ejus emendationem intendens; hæc in gratiam legis, quæ punitionem intendit, et in bonum publicum, quod prævalet commodo privato fratris. *Secunda ratio* est, quia aperta via correctionis, secluderetur via denuntiationi. *Confirm.* ex decreto sacræ Inquisit. coram *Alex. VII.* die 8. Julii 1660. ubi decernitur, etiamsi nulla fraterna correctio, vel alia monitio præmissa fuerit, teneri pœnitentem ad denuntiandum. Alii, præsertim *Sotus*, *Canus*, *Sylv.*, *Lopez*, *Ledesma*, *Fagund.* tenuerunt, præmittendam esse correctionem fraternam, si speretur emendatio, *ita ut, si ea facta firmiter credatur emendatio secutura, correctus non sit denuntiandus.* Horum *ratio* est, quod præceptum correctionis sit de jure naturali et divino, præceptum vero denuntiationis sit humanum, quod illi prævalere non potest. Hi quoque secuti sunt *D. Thomam*, qui 2. 2. q. 33. a. 7. in corp. ait: *Quædam enim peccata occulta sunt, quæ sunt in nocumentum proximorum vel corporale, vel spirituale, puta si aliquis occulte tractet, quomodo civitas tradatur hostibus, vel si hæreticus privatim homines a fide avertat. Et quia ille qui sic occulte peccat, non solum in se peccat, sed in alios, oportet statim procedere ad denuntiationem, ut hujusmodi nocumentum impediatur, nisi forte aliquis firmiter existimaret, quod statim per secretam admonitionem posset hujusmodi mala impedire.* Verum cum delicta solicitationis, et hæresis sint ita viscosa (ut ait *Potestas*) et nimium perniciosa Christianæ Reipubl. ut non sit facilis per correctionem fraternam emendatio, hinc in praxi videtur præferenda prima responsio, præcipue quia magis facit ad reverentiam sacramenti pœnitentiæ, et avertit temerarios illius abusus.

890. *Q.* VI. Quomodo Confessarius in praxi debeat procedere, si pœnitens dicat, se fuisse solicitatum a Confessario. ℟. Quærat caute 1. an ad peccatum grave contra sextum solicitaverit: 2. an certus sit de solicitatione, an vero dubitet, utrum factum sit animo solicitandi, an causa examinandi peccatum, aut circumstantias peccati, quia facile non est credendum hisce delatoribus. Vide de falso delatore n. 819.

APPENDIX

De rigore et benignitate Ecclesiæ.

» *Nota* 1. Quatuor sunt, quæ potissimum his ultimis sæculis Ecclesiæ Ro-
» manæ objecta sunt, in quibus nimia indulgentia excedat, videlicet in impo-
» nenda nimis levi peccatoribus *pœnitentia* : in danda nimis cito iis *absolu-
» tione* : in admittendis nimis facile fidelibus ad *S. Eucharistiam* : in laxando
» nimium *indulgentiarum* thesauro, et id maxime opera aut favore Regula-
» rium. 2. Qui ita quærebantur, ad *duas classes* reducuntur: vel *Jansenii as-
» seclæ* sunt, vel indiscreti alias *rigoris amantes.* Ex primo genere *stricte
» Janseniani* dicuntur, qui unam saltem ex 5. Jansenii propositionibus pro-
» pugnant, aut defendunt eas non contineri in libro Jansenii, aut nolunt sin-
» cere subscribere formulæ Alexandri. VII. et Clementis XI. e. g. qui peccati
» reum faciunt hominem ob motus voluntarios quidem, sed carentes libertate
» indifferentiæ etc. Huc revocantur *Quesnelliani*, qui Quesnello favent, et
» *Appellantes* ad Concilium generale. Ex secundo genere rigorem indiscre-
» tum nonnulli tuentur vel ex zelo proprio, vel ex zelotypia adversus quosdam
» in particulari, unde natæ propositiones 20. et 21. ab *Alex. VIII.* damnatæ.
» Horum rigoristarum doctrinæ sunt: quoties quis relabitur, signum est, eum
» antea caruisse vero dolore et proposito, unde priores confessiones sunt re-
» petendæ : pœnitentiæ imponendæ secundum primævum rigorem antiquorum
» canonum : etiam prima vice confitens mortale non est statim absolvendus :
» dispositus non est ad absolutionem, in quo amor Dei castus non prædomi-
» natur supra omnes alios affectus actuales et habituales ect. Vid. P. la Fon-
» taine S. J. in Constit. *Unigenitus* propugnata ; et lib. *Causa Quesnelliana
» seu Motivum Juris etc.* Nunc

» Q. I. An Ecclesia defecerit a fervore suo.

» ℟. *Neutiquam* ; cum *deficere* etc. dicat ex aliquo defectu a via de-
» bita recedere. *Ratio.* Ille non deficit, qui in rebus concernentibus so-
» lam disciplinam modo majorem rigorem, modo majorem benignitatem pro
» diversitate circumstantiarum præsefert, maxime si hoc fiat ex gravibus
» causis, et compensando rigorem per alia meliora : atqui id egit Eccle-
» sia. *P. M. quadrimembris* ex historia Eccl. collecta a Sozomeno, Ar-
» cudio, *Clerico Romano* P. Francolini, *Theologia Dogmatica* P. An-
» toine, *Apparatu Eruditionis* P. Biner etc. Si in tria tempora dividatur ætas
» Ecclesiæ 1. *Sesqui primo sæculo* Ecclesiæ disciplina fuit benigna : ergo si
» rediit ad benignitatem, rediit Ecclesia ad statum primævum. 2. *Per sæcula
» aliquot* successit rigor propter hæreses Montani, et Novati, qui magnum ri-
» gorem professi Ecclesiæ benignitatem exosam reddidere. Hunc rigorem auxit
» ob sectas Gnosticorum, et Valentinianorum, qui vitam nimis mollem se-
» ctati a Catholicis discerni per rigorem debebant, prout modo discernuntur
» Lutherani etc. Accessit pœnitentiæ privatæ etiam publica, et publicæ sim-
» plici etiam solemnis temporibus persecutionum, ut sic difficultate recon-
» ciliationis retraherentur fideles ab apostasia, et tollerentur scandala quo-
» rundam Christianorum inter Gentiles degentium. 3 Successive remisit hic
» rigor ad *finem sæculi quarti* in orientali Ecclesia, in occidentali vero ad
» *finem sæculi septimi* abrogata pœnitentia solemni : tum sublata etiam omni
» publica nativam benignitatem induit Ecclesia *circa sæculum duodecimum*,
» quantum in re hac valde incerta colligi verosimile potuit ; partim quod
» rigor hic cœperit esse *noxius*, inæqualis pro diverso Episcoporum genio,
» indiscretus in Pœnitentiariis, absterrens Gentiles et hæreticos ab ingressu
» Ecclesiæ, partim quod *suppletus* sit per expeditiones sacras, plures in-
» dulgentias, Religiosos Ordines identidem nascentes, ceu publicæ pœnitentiæ

» professiones, ac frequentiorem Sacramentorum usum ex majori numero Sa-
» cerdotum.

» *Dices* 1. Ecclesia semper fuit *rigida*. 2. *Causa* mutati rigoris fuit fri-
» gescens fidelium charitas. 3. Distinctio inter pœnitentiam *publicam com-*
» *munem*, *et publicam solemnem*, est conficta.

» ℟. *Ad* 1. N. Patet benignitas ab exemplo Christi erga Petrum, Publi-
» canum, Magdalenam et adulteràm; exemplo Pauli incestuosum Corinthium
» ex anathemate Ecclesiæ brevi restituentis; s. Joannis Ev. suum discipulum,
» postea latronem, illico recipientis etc. *Ad* 2. N. Certe *sæculo decimoter-*
» *tio*, quo cessatum omnino a rigore est, fuere Pontifices zelosissimi, uti In-
» nocentius III. Honorius III. etc. Concilia celeberrima Lateranense IV., duo
» Lugdunensia, Viennense, 90. particularia ubi rigòr restitutus fuisset, si vi-
» sum esset fore consultum. *Ad* 3. N. Publica *communis* fuit, quando pœ-
» nitens abstinebat ab oblectamentis etiam licitis, vacabat jejuniis, secede-
» bat a communi populo sacris vacante ad locum separatum etc. *Solemnis*
» vero habebat insuper certos ritus, et quatuor gradus flentium, audientium,
» prostratorum, et consistentium, durabatque ad longius tempus, e. g. 7. vel
» 10. annorum.

» *Q.* 2. An sacramentalis confessio nunc sit alia, quam olim.

» ℟. *Non esse aliam*, saltem quoad substantiam, et modum notabilem. Ita
» patet ex prop. 18. ab *Alex. VIII.* damnata.

» *Dices* 1. Olim confessio *publice* facta. 2. Olim fideles non confitebantur
» *venialia*; unde eruitur, confiteri venialia esse abusum ob rationes varias.
» 3. Olim *rarissime confessi* sunt primi Christiani, et quotidie licet com-
» municantes, sine confessione ad synaxin accedebant.

» ℟. *Ad* 1. Semper confessio auricularis fuit in usu, ut prædicti auctores
» etc. et quando publica confessio de peccatis in specie facta est, facta est
» dumtaxat de peccatis publicis, et eam præcessit secreta, ex qua judica-
» batur, quid publice esset confitendum. Certe Tridentinum sess. 14. c. 5.
» *Non satis consulte humana aliqua lege præciperetur, ut delicta, præ-*
» *sertim secreta, publica essent confessione aperienda*, utique cum hoc
» infamaret pœnitentem, excitaret lites inter conjuges, foret supra fragili-
» tatem humanam, quod Ecclesia, quæ a Christo et Spiritu S. regitur, fa-
» ctitare nunquam potuit. *Ad* 2 ex Bulla desumptum, et *ad* 3 contrarium
» solide probat *Viva* a n. 17. prop. 18. damn. tum quia *Trid.* sess. 14. c. 5.
» confessionem venialium ex usu piorum hominum deducit, tum quia sic
» pharmaco sanguinis Christi privarentur maxime homines timorati, ut de
» monialibus miseré deceptis narrat.

» *Q.* 3 An satisfactio sacramentalis sit danda juxta canones. ℟. *Non esse*,
» quia juxta *Suarez* d. 38. sect. 4. de pœn. canones pœnitentiales nunquam
» erant leges, sed instructiones, et meræ regulæ directæ, ut illas Confessarii
» sequi possent, quantum expedire censerent; et si etiam olim fuissent le-
» gitimæ, multis de causis eas non usu Ecclesia abrogavit, prout etiam ho-
» die laicis non datur communio sub utraque specie, nec communio parvu-
» lis etc. ut olim Morinus l. 2. c. 21. et l. 4 c. 9. ait: *Pœnæ criminibus*
» *impositæ ante Novatum breves admodum fuere, et quandoque pax sce-*
» *leratissimis statim reddita nulla imperata exteriori pœnitentia.*

» *Dices* 1. Pœnitentiæ leves augent *libertatem* peccandi. 2. Olim ad majo-
» rem peccati horrorem *pro occultis* peccatis imponebantur publicæ pœni-
» tentiæ. 3. Imo et canonicæ.

» *Ad* 1. Si sint nimium leves, erit abusus hominum privatorum, quem
» roborat usus Ecclesiæ; si nimium graves, absterrent homines a confessio-
» ne. *Ad* 2. N. Sed tantum pro peccatis *notoriis*, et *ex voluntate* ipsius
» pœnitentis, qui quandoque petebat aliquam pœnitentiam ab Episcopo: si-
» cut publica confessio, ita et publica pœnitentia esset infamatio, et sigilli

» læsio, faceretque Sacramentum odiosum. *Ad* 3. **N. Solemnis** solum imponebatur extra Sacramentum ab Episcopo *pro foro externo*, pro delictis » sufficienter probatis in judicio: idque tantum ob delicta *canonica tria* idololatriam, homicidium, adulterium, quibus successu temporis pauca alia » accessere; ac *semel* in vita, nec *omni* hominum generi; cum excepti fuerint sex hominum classes, scil. juniores 40. annis, clerici; officiales publici, conjuges sine consensu alterius conjugis, milites, nisi arma deponerent, ac impediti morbis, itineribus, laboribus aliis; imo poterant eam » sæpe *redimere* pascendo pauperes, dando pecuniam ad redemptionem captivorum etc. ut patet ex ep. 1. Siricii Papæ, Conc. Triburiensi anno 892 » habito etc.

» *Q.* 4. An satisfactio implenda ante absolutionem.

» ℟. *Non esse* ordinarie loquendo. *Alex. VIII.* damnavit prop. 16. quia ad » substantiam conversionis sufficit verus dolor, serium propositum, ac sincera » confessio: ergo cum aspirante divina gratia hæc brevi fieri possint etc.

» *Dices* 1. Pœnitentibus dandum *tempus portandi*, et sentiendi statum, » ac jugum peccati, ut *Quesnellus*, et auctor *speciminum Moralium* docet 2. *Natura* pœnitentiæ exigit, ut materia præcedat formam; ut primo » fiat Confessio, deinde pœnitentiæ impositio, ac hujus executio, tandem » absolutio. 3. Olim primum absolvebantur post impletam *integram* pœnitentiam.

» ℟. *Ad* 1. N. Sed quamprimum e statu peccati, in quo opera sunt mortua, eluctandum, sicut a morbo: ita Christus fecit cum Magdalena et aliis: » sic s. Cornelius Papa absolvit Trophimum, Ep. Melchiades Donatistas, Concilium Antiochense Samosatenos, Nicænum Novatianos, Laodicense Photinianos. S. Augustinus in Ps. 36. ait: *nonne si vis* (converti) *modo fit? Ecce! cum loquor, mutâ cor, et factum est. Ad* 2. N Totum naturale exigit, » ut prius ponantur partes essentiales, qualis est etiam absolutio, tum primum integrales, qualis satisfactio: ipsum adeo judicium exigit prius sententiam, quam executionem: ita *Alex. VIII.* damn. prop. 17. *Per illam praxin mox absolvendi ordo pœnitentiæ est inversus. Ad* 3. Hoc verum » est de absolutione *canonica* pro foro externo, qua pœnitens reconciliatus » est post solemnem pœnitentiam Ecclesiæ, non de *sacramentali*, quæ dabatur statim pro reconciliatione per Sacramentum pœnitentiæ cum Deo: duas » enim absolutiones distinguendas esse, norunt omnes contra Alexandrum Natalem Diss. 7. et 9. Hist. Eccles. et Tournelium, licet limitatius loquentem; » alii explicant etiam de *communione Eucharistiæ*, quæ primum post reconciliationem extra sacramentalem concedebatur.

» *Q.* 5. An absolutio sacramentalis danda sit omnibus.

» ℟. Cum nullum sit peccatum adeo enorme, ut deleri nequeat per potestatem sacramentalem *danda est omnibus dispositis*: an autem *statim*, vel » differenda absolutio, judicio prudentis Confessarii relinquitur.

» *Dices* 1. Ecclesia olim aliquibus criminibus, hominibus relapsis post solemnem pœnitentiam, Clericis in graviora flagitia prolapsis, peccatoribus » pœnitentiam usque ad mortem differentibus etc. *omnino negavit* absolutionem et veniam. 2. Severius egerunt ss. Xaverius, Salesius, Carolus Borromæus, Thomas Villanovanus cum peccatoribus, ne facilitate absolutionis » cito relaberentur. 3. Pœnitentia ex sententia Trid. est *laboriosus baptismus*, » ubi remissio peccatorum acquiri sine magnis fletibus nequit. Ita Jacobus » Jansenius discipulus Baji, et Magister Cornelii Jansenii: item Joann. Sinnichius *in Saule Exrege* etc.

» ℟. *Ad* 1. Hoc intelligendum de absolutione *extrasacramentali*, qua vel » a culpis et pœnis absolvebantur, et *Ecclesiæ* reconciliabantur pœnitentes, » vel a prohibitione mensæ Eucharisticæ, vel ab omnibus simul. *Ad* 2. Sanctos allegatos esse potius contrarios rigoristis, cum plures per benignita-

» tem Ecclesiæ ad Christum adduxerint, quam per rigorem omnes rigoristæ.
» *Ad* 3. Ibi Trid. loquitur de plena peccatorum remissione quoad culpam, » quam quoad pœnam omnem temporalem. Sane *Praxis Sacramenti pœni-* » *tentiæ*, quam scripsit Ludov. Habert, et *Pastor bonus* Joannis Opstraet etc. » aliaque eorum opera ipsis adeo Episcopis Galliæ displicuere, ut ea damna- » rent: falsa ergo thesis est: *Is solus censetur vere conversus, qui nota-* » *bili tempore sua crimina retractavit per facta contraria.*

» *Q.* 6. An salutare sit pœnitentes arcere a sacra synaxi.

» ℟. Ut quandoque abstinere ex humilitate, bonum est, ita frequenter aut » diutius arcere pœnitentem, perniciosum: ita prop. 22. *ab Alex. VIII.* damn. » Certe hominem debilem privare maximo ad vitam meliorem remedio est ægro » tollere medicinam, ut convalescat. *S. Leo* ep. 87. ad Episc. Gall. *Nulli Chri-* » *stianorum facile communio denegetur: cognovimus enim... animam, pro* » *qua Christi sanguis effusus est, irrogatione tam sævi supplicii saucia-* » *tam, inermem, exutamque omni munimine, diabolicis incursionibus* » *objectam.*

» *Dices* 1. Abstinentia ab Eucharistia est pœnitentia Christo acceptissima » et homini saluberrima. Ita *Arnaldus* de freq. com. 2. Dispositio ad Eucha- » ristiam necessaria est *amor purissimus*, omnis mixtionis expers, et *mundi-* » *ties cordis* non tantum a peccatis, sed etiam a privatis motibus, et opera- » tionibus phantasiæ libera etc. 3. In prima Ecclesia nihil *frequentius*, quam » pro pœnitentia *medicinali* prohibere communionem.

» ℟. *Ad* 1. N. Pernicies patet ex probatione nostra. *Ad* 2. N. *Trid.* sess. 13. » c. 7. pro dispositione necessaria requirit: *Ut nullus peccati mortalis sibi* » *conscius absque sacramentali confessione ad Eucharistiæ Sacramentum* » *accedere audeat.* *Ad* 3. Potius constat ministros non Sacerdotes, et fideles » plurimos quotidie communicasse. Innocentius XI. in decreto anni 1678. non » reprobat frequentem, imo nec quotidianam communionem, sed tantum cau- » telas quasdam præscribit. Vide dicta n. 384. *De pœnitentibus* determinate » loquendo, abstinentia a communione *publica* fuit iis imposita, et qui- » dem raro, ob peccata tantum scandalosa. Soterus anno 176. decretum edi- » dit, ut omnes durante licet pœnitentia cœnæ Domini, et Sylverius teste » Burchardo l. 5. c. 19. ut quinquies in anno ad sacram synaxin accederent. » S. Aug. hom. 50. inter 50. habet similia.

» *Q.* 7. An indulgentiarum usus sit nimius.

» ℟. *Non esse*, si a quibusdam falso prætensis præscindatur: certe *Trid.* » *decreto de Indulg.* magnopere cupit hos defectus, si qui irrepant, emenda- » ri. *Paulus V.* revocavit omnes indulgentias Regularium, et iis pauciores » concessit, et *Benedictus XIV.* in Bulla 41. t. 3. multas sustulit etc. *In-* » *nocentius XI.* decreto anno 1677. 18. Mart. dato statuit, ut si alias Eccle- » siam aliquam visitantibus indulgentia concessa sit, altera plenaria non va- » leat. Unde *deducitur* neminem posse pluries lucrari indulgentiam plenariam » eodem die, nisi alterutra indulgentia 1. data sit pro defunctis. 2. aut certo » personarum generi, e. g. Confraternitati etc. 3. aut ob aliud opus certum, » e. g. doctrinam Christianam explicandam, vel audiendam, quadraginta ho- » rarum comprecationem, litanias etc. 4. aut sit indulgentia stationum, aut » 7. altarium Basilicæ Vaticanæ. V. *Bonet* de Indulg., *Viva*, *Amort etc.*

» Cæterum qualem regiminis formam Ecclesia, qualem superioritatem exer- » ceat Pontifex in rebus mere sacris, v. g. decernendis dogmatibus fidei, con- » cedenda jurisdictione ecclesiastica etc. varii varie sentiunt 1. *Mart. Be-* » *canus* de Republica Eccles. præmissis 13. prærogativis s. Petri supra reli- » quos Apostolos, tribuit Pontifici in spiritualibus potestatem Monarchicam. » *Binerus* in Appar. Erud. p. 3. n. 29. superioritatem supra Concilium. » 2. *Honoratus Tournely* assignat Ecclesiæ regimen mixtum ex Monar- » chico et Aristocratico, et Papæ superioritatem supremam in singulas dun-

» taxat Ecclesias, non in omnes simul collectas. *Collet* illius continuator con-
» cedit primatum et infallibilitatem Sedi Apostolicæ seu Papæ cum Clero Ro-
» mano, non item Papæ solitario. 3. *Marcus Antonius de Dominis* s. Petro
» attribuit primatum vocationis tantum, ætatis et favoris, Ecclesiæ vero re-
» gimen Aristocraticum. 4. *Horix* s. Petrum solum facit inspectorum confra-
» trum suorum, ne officio suo desint, ridiculam asserit quæstionem de regi-
» mine Ecclesiæ: taceo *modernos* quosdam, qui miscere conantur Lutheri
» principia cum Jansenii dogmatibus, ut Eclecticam Religionem sub juris na-
» turalis aut publici schemate efforment, exemplo *Paschas. Quesnelli*, qui
» 30. annis per Belgium profugus, editis 25. variis opusculis, attraxit cum suo
» *Ant. Arnaldo* integram hominum factionem fictitiis passim nominibus usam,
» multos adversus Pontifices excitantem, in ipsas adeo Academias Lovanii et
» Duaci aditum tentantem, et plus libellorum undique spargentem, quam per
» duo sæcula secta Calviniana disseminarit, ut refert lib. *Motivum juris etc.*
» *et Constitutio* Unigenitus *propugnata*. V. Card. Sfondrati, Danes etc.

CAPUT V. *De Sacramento extremæ Unctionis.*

§. I. *Prænotanda.*

891. I. Sacramentum, quod a Græcis in Euchologio vocatur ἅγιον ἔλαιον, *oleum sanctum*; item εὐχέλαιον, *oleum cum oratione*; a latinis dicitur *extrema unctio*, tum quia infirmis in exitu vitæ constitutis solet administrari, unde etiam *sacramentum exeuntium*, ut ait *Trid.* sess. 14. c. 3, dictum est, tum quia hæc unctio inter cæteras unctiones, quæ in Ecclesia sunt in usu, ordine postrema est. Præterea hoc sacramentum *non modo pœnitentiæ* (ut iterum loquitur *Trid.*) *sed et totius Christianæ vitæ, quæ perpetua pœnitentia esse debet, consummativum existimatum* est a Patribus.

892. II. De fide est, extremam unctionem esse vere ac proprie Sacramentum. *Prob.* 1. ex Scriptura. *Jacobi* 5. v. 14. legitur: *Infirmatur quis in vobis? Inducat Presbyteros Ecclesiæ, et orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini, et oratio fidei salvabit infirmum; et alleviabit eum Dominus, et si in peccatis sit, remittentur ei.* Ex quibus verbis sic conficitur argumentum: ad sacramentum vere ac proprie dictum tria requiruntur, scil. *signum sensibile*: *promissio gratiæ huic signo annexa*: *institutio divina*: atqui hæc tria in laudatis Apostoli verbis attribuuntur extremæ unctioni: ergo. *Min. prob.* 1. Habetur *signum sensibile*, nimirum unctio cum oratione, et quidem hoc signum est perpetuum, et constanter fuit in usu in Religione Christiana, ut constat ex testimoniis patrum apud *Laym.* t. 8. c. 1. a n. 3. ... 2. Habetur *promissio gratiæ, alleviabit eum Dominus*, dando gratiam, ut infirmus morbi incommoda patienter ferat, et contra timorem mortis, ac conscientiæ stimulos erigatur ad spem in Deum: denique, *si in peccatis sit, remittentur ei.* 3. Habetur *institutio divina*, quam denotat Apostolus, cum tam fidenter promittat sacra illa unctione alleviandum infirmum, et peccata ejus remittenda, quam efficaciam nullus homo signo externo tribuere potest. De hac institutione *Trid.* l. c. cap. 1. ita docet: *Instituta est autem sacra hæc unctio infirmorum tanquam vere et proprie Sacramentum N. T. a Christo Domino nostro, apud Marcum quidem* (c. 6) *insinuatum, per Jacobum autem Apostolum ac Domini fratrem fidelibus commendatum ac promulgatum*: Infirmatur, inquit, quis in vobis? inducat Presbyteros etc. Ubi recte dicitur, hoc Sacramentum *Marci* 6. insinuatum; illud enim (ut ait *Bellarm* de extr. unct. c. 2) *dicitur insinuari, quod non expresse proponitur, sed adumbratur, et obscure indicatur per aliud tanquam symbolum*, neque illi unctioni legitur annexa gratia spiritualis, neque oratio Sacerdotum etc. quæ omnia di-

stincte enumerat Apostolus *Jacobus*. Quando autem determinate Christus instituerit hoc Sacramentum, ex Scriptura certo non constat. Probabilius juxta *Laym.* l. c. n. 2. institutum videtur *Joan.* 20. dum Christus Apostolis dedit potestatem remittendi peccata, ubi quidem præcipue institutum est Sacramentum pœnitentiæ; quia autem potestas conferendi extremam unctionem includit potestatem remittendi peccata, hinc recte dicitur, utrumque simul esse institutum, idque confirmat ex *S. Chrysost.* L. 3. de Sacerd. et *Origene* hom. 2. Numerorum.

Prob. 2. ex *Trid.* l. c. can. 1. *Si quis dixerit, extremam unctionem non esse vere et proprie Sacramentum a Christo Domino institutum, et a B. Jacobo Apostolo promulgatum, sed ritum tantum acceptum a Patribus, aut figmentum humanum, anathema sit.* Ex his recte definitur extrema unctio, Sacramentum a Christo Domino institutum, quo ægroti per sacram unctionem et orationem Sacerdotis in magnis morbi molestiis relevantur, et corpora etiam, si ita expedit, sanitati restituuntur.

893. III. De effectu hujus Sacramenti *Trid.* l. c. cap. 2. ita docet: *Res porro et effectus hujus Sacramenti illis verbis explicatur*: Et oratio fidei salvabit infirmum, et alleviabit eum Dominus, et si in peccatis sit, dimittentur ei: *res etenim hæc gratia est Spiritus Sancti, cujus unctio delicta, siquæ sint adhuc expianda, et peccati reliquias abstergit, et ægroti animam alleviat et confirmat, magnam in eo divinæ misericordiæ fiduciam excitando, qua infirmus sublevatur, et morbi incommoda ac labores levius fert, et tentationibus dæmonis calcaneo insidiantis facilius resistit, et sanitatem corporis interdum, ubi saluti animæ expedierit, consequitur.* Idem *can.* 2. l. c. definit: *Si quis dixerit, sacram infirmorum unctionem non conferre gratiam, nec remittere peccata, nec alleviare infirmos, sed jam cessasse, quasi olim tantum fuerit gratia curationum, anathema sit.*

Ex quibus liquet, triplicem esse effectum hujus Sacramenti. *Primum* confert gratiam sanctificantem, et quidem *per se*, gratiam secundam sive augmentum gratiæ, cum sit Sacramentum vivorum: gratia hæc, prout dicitur sacramentalis, denotat auxilia specialia ad alleviandam animam et abstergendas peccati reliquias, per quas intellige humanos defectus, et infirmitates ex peccato originali et actualibus contractas, quales sunt propensio ad malum, torpor ad bonum, quædam gravedo animam deprimens, quominus ad cœlestia se erigat, mœror et anxietas, quæ moribundos vexare solet, et diffidentiam provocat. 2. Hæc gratia Spiritus S. delicta, si quæ adhuc sint expianda, et eorum reliquias abstergit: *quæ reliquiæ* (ut loquitur s. Carolus in instit. de extrem. unct.) *peccata esse intelliguntur, sive mortalia, sive venialia, quæ post alia Sacramenta remanent; potest enim fieri, ut ignorante eo qui commisit, vel non valente confiteri, peccatum mortale remaneat, in quo delendo ita hoc Sacramento juvatur, ut fieri possit, eum per hoc Sacramentum salvari, qui alioquin fuisset damnandus.* Idem docet *S. Thom.* L. 4. contra Gentes c. 73. Præterea per reliquias intelliguntur pœnæ temporales remissa culpa adhuc reliquæ. 3. Effectus secundarius est sanatio corporis, ex hypothesi, quod saluti animæ expediat, uti verba illa: *Et oratio fidei salvabit infirmum*, explicant *Hugo Vict.*, *S. Thom.*, *S. Bonav.* Et *Eugenius IV.* in Decreto ad Armenos ait: *Effectus* (extremæ unctionis) *est mentis sanatio, in quantum autem expedit, etiam corporis.*

§. II. *Principia practica de Sacramento extremæ Unctionis.*

894. *Principium I. Materia* Sacram. extremæ unctionis *remota est oleum ab Episcopo benedictum, materia proxima est unctio.* Utrumque clare colligitur ex verbis *S. Jacobi*: *Ungentes eum oleo*. Unde *Trid.* l. c. cap. 1. docet: *Intellexit enim Ecclesia, materiam esse oleum ab Episcopo benedictum*;

nam unctio aptissime Spiritus S. gratiam, qua invisibiliter anima ægrotantis inungitur, repræsentat. Dixi 1. *Oleum*, scil. olivarum; oleum enim aliunde, quam ex olivarum baccis expressum v. g. ex nucibus, aut oleum ex semine lini etc. non dicitur simpliciter oleum, sed cum addito, et secundum quamdam similitudinem: ergo sicut aqua ex floribus aut herbis educta non est materia idonea baptismi, cum non sit simpliciter aqua, ita a pari. Dixi 2. *Ab Episcopo benedictum*, ita quidem ut, juxta probabiliorem ac communiorem *S. Thom.* in supplem. q. 26. n. 5., *Bellar.*, *Estii*, *Suaresii*, *Sylvii* et aliorum, benedictio sit de necessitate Sacramenti, hinc post damnationem 1. propositionis ab *Innoc. XI.* contraria sententia *Victoriæ*, *Cajetani*, *Natal. Alex.* et aliorum negantium benedictionem olei esse de valore, practice non est probabilis, hoc ipso quod quæstio sit de valore, et sententia affirmans sit probabilior, et fere communissima: alias enim Sacramentum exponeretur periculo nullitatis. Accedit quod *Trid.* sess. 14. c. 1. de extr. unct. expresse tantum loquatur de *oleo ab Episcopo benedicto.* Hinc invalida esset unctio, si absente oleo benedicto quis adhiberet oleum olivarum non benedictum. Præterea ex præcepto Ecclesiæ oleum debet eo ipso anno, quo adhibetur, esse benedictum, qui annus a die Jovis sancto ad eumdem diem Jovis sanctum sequentis anni reputatur. Ideoque peccatur graviter, si *extra necessitatem* adhibeatur antiquum.

Dixi 3. *Materia proxima est unctio*: quia usus vel applicatio materiæ remotæ dicitur materia proxima Sacramenti: ergo sicut ablutio in baptismo, ita in hoc Sacramento unctio, quæ est applicatio olei ex verbis *S. Jacobi*, *Ungentes eum oleo*, est materia proxima. Porro *regulariter*, non una, sed plures in diversis partibus corporis debent fieri unctiones pro cujusque diœceseos consuetudine. In Decreto *Eugenii IV.* pro Armenis hic ritus describitur: *Infirmus ungendus est in oculis propter visum, in auribus propter auditum, in naribus propter odoratum, in ore propter gustum vel locutionem, in manibus propter tactum, in pedibus propter gressum.* Unctio in renibus (de qua ibid. fit mentio) ex Conc. *Mediol. IV.* et plerisque Ritualibus pudoris causa prætermittitur. In praxi quilibet consulat Rituale diœceseos, ubi ministrat, et sedulo adhibeat preces ac ritus ibi præscriptos.

895. *Princip. II.* Forma hujus Sacramenti est: *Per istam sanctam unctionem, et suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quidquid per visum deliquisti.* Quæ tota forma repetitur in singulis unctionibus singulorum sensuum, mutato solo cujuslibet sensus vocabulo, scilicet quidquid *per auditum, per odoratum, per gustum et locutionem, per tactum, per gressum* deliquisti. De hac forma (uti et de materia) ait *Trid.* sess. 14. c. 1. de institut. Sacram. extr. unct.: Infirmatur quis in vobis *etc. Quibus verbis, ut ex Apostolica traditione per manus accepta Ecclesia didicit, docet materiam, formam, proprium ministrum, et effectum hujus salutaris Sacramenti; intellexit enim Ecclesia, materiam esse oleum .... formam deinde esse illa verba*: per istam unctionem *etc.* Idem *Trid.* l. c. can. 3. definit: *Siquis dixerit, extremæ unctionis ritum et usum, quem observat Sancta Romana Ecclesia repugnare sententiæ B. Jacobi Apostoli, ideoque eum mutandum, posseque a Christianis absque peccato contemni, anathema sit.* Ex quibus clare conficitur per hanc formam *deprecatoriam* ex traditione universalis Ecclesiæ satis determinari orationem generice a B. Jacobo expressam, neque eam mutandam esse, cum forma primario pertineat ad ritum et usum Sacramenti.

896. *Princip. III.* Minister hujus Sacramenti est Presbyter, sive solus Sacerdos legitime ordinatus. Patet ex verbis *S. Jacobi*: *Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros etc.* De quibus verbis *Trid.* sess. 14. c. 3. ita docet: *Nam et ostenditur illic, proprios hujus Sacramenti ministros esse Ecclesiæ Presbyteros, quo nomine eo loco, non ætate seniores aut primores in populo intelligendi veniunt, sed aut Episcopi, aut Sacerdotes ab ipsis rite ordi-*

nati per impositionem manuum Presbyterii. Conformiter huic doctrinæ definit can. 4. de extr. unct. *Si quis dixerit, Presbyteros Ecclesiæ, quos B. Jacobus adducendos esse ad infirmum inungendum hortatur, non esse Sacerdotes ab Episcopo ordinatos, sed ætate seniores in quavis communitate, ob idque proprium extremæ unctionis ministrum non esse solum Sacerdotem, anathema sit.*

Dixi supra in genere, *minister est solus Sacerdos*; *valide* enim quilibet Sacerdos administrare potest extremam unctionem, quia ad validam hujus Sacramenti administrationem in ministro habente intentionem hoc Sacramentum administrandi juxta institutionem Christi et ritum Ecclesiæ, et adhibente debitam materiam et formam, sufficit potestas ordinis; *licite* vero illam administrare potest solus Sacerdos proprius, sive Parochus, et qui habet delegatam vel subdelegatam cum eo Curam parochialem, quali gaudent Sacellani, Cooperatores et alii cum facultate proprii Pastoris. Hinc si alius *sine proprii Pastoris licentia* extremam unctionem conferat, peccat graviter, et si sit Religiosus, insuper excommunicationem Papalem ipso facto incurrit juxta *Clement*. 1. de Privil. et Clement. *Dudum*. de Sepult. *Excipe* casum extremæ necessitatis.

897. *Princip. IV*. Subjectum capax hujus Sacramenti est solus homo baptizatus, qui rationis usum adeptus est, et ex morbo vita periclitatur. Ita colligitur ex verbis *S. Jacobi*: *Infirmatur quis in vobis?* Et *Trid*. l. c. cap. 3. docet: *Declaratur etiam, esse hanc unctionem infirmis adhibendam, illis vero præsertim, qui tam periculose decumbunt, ut in exitu vitæ constituti videantur: unde et Sacramentum exeuntium nuncupatur. Quod si infirmi post susceptam hanc unctionem convaluerint, iterum hujus Sacramenti subsidio juvari poterunt, cum in aliud simile vitæ discrimen inciderint.* Dixi supra 1. *Homo baptizatus*, quia sine baptismo, qui est janua Sacramentorum, homo non est capax aliorum Sacramentorum, quæ Christus pro salute fidelium, sive Ecclesiæ instituit. Dixi 2. *Qui rationis usum adeptus est*; hinc extrema unctio administranda non est infantibus et perpetuo amentibus, ut constat ex praxi Ecclesiæ. *Ratio* autem est, quia in his locum habere nequit forma: *Indulgeat tibi Deus, quidquid deliquisti*; infantes enim et perpetuo amentes sunt incapaces peccati personalis. Præterea cum hoc Sacramentum sit consummativum pœnitentiæ, supponit illum, cui confertur, esse capacem pœnitentiæ, tentationum, et peccatorum actualium; præcipuus enim fructus, et finis extremæ unctionis est, abstergere peccatorum reliquias, et tollere impedimenta introitus in regnum cœlorum, ut ait *Laymann* L. 5. t. 8. c. 4.

898. *Princip. V*. Ad recipiendam validam et cum fructu extremam unctionem juxta Rituale Rom. *illud imprimis ex generali Ecclesiæ consuetudine observandum est, ut si tempus, et infirmi conditio permittat, ante extremam unctionem, pœnitentiæ et Eucharistiæ Sacramenta infirmis præbeantur.* In homine justo sufficit voluntas vel actualis, vel virtualis, vel habitualis suscipiendi hoc Sacramentum, quamdiu non est retractata: imo videtur sufficere interpretativa, vel ut vocat *P. Antoine* de extr. unct. q. 5. generalis illa voluntas, qua unusquisque pœnitens, et bene dispositus vult frui omnibus remediis ad salutem necessariis, vel utilibus a Christo institutis, ut constat tum ex *Rit. Rom.* tum ex praxi Ecclesiæ conferentis hoc Sacramentum subitaneo morbo oppressis, et sensuum ac rationis usu subito destitutis. Homo vero peccati mortalis sibi conscius præter voluntatem recipiendi Sacramentum saltem generalem tenetur, si possit, præmittere confessionem, vel si nequeat, dolorem de peccatis, et quidem perfectum juxta illos, qui defendunt, quod extrema unctio ex attrito non faciat contritum. *Suarez* in 3. p. d. 41. sect. 1. n. 19. etsi concedat hoc Sacramentum posse aliquando facere hominem de attrito contritum, et infundere gratiam primam, nihilominus requirit, ut is qui conscius est sibi culpæ mortalis et non potest confiteri, eliciat contritionem

perfectam; quia hoc Sacramentum per se supponit gratiam primam, infert: Est ergo contra institutionem hujus Sacramenti, quo quis sciens, se esse in statu peccati mortalis, illud suscipiat, quantumvis sit attritus. Et infra concludit: Alias tam esset per se institutum hoc Sacramentum in remedium peccati, sicut pœnitentia, quod plane falsum est. In sequentibus vero casibus, ait, posse per accidens sufficere solam attritionem 1. Si vel invincibiliter putetur contritio, quæ tantum est attritio. 2. Vel si quis invincibiliter putet, attritionem esse sufficientem dispositionem. 3. Si Sacramentum extremæ unctionis detur ei, qui jam est destitutus usu rationis, sed antea compos mentis elicuit attritionem, quam non revocavit. Plura vide in Theol. Schol.

§. III. *Resolutio Casuum.*

Casus I. De Materia remota et proxima extremæ Unctionis.

Nathanael Sacerdos inungit moribundum per errorem sacro chrismate loco olei; dum claudit vasculum, advertit errorem, ideoque denuo inungit. Post unctionem oculorum advertit moribundum ita deficere, ut non amplius det signum vitæ, hinc omittit reliquas unctiones: paulo post iterum respirat ægrotus.

899. *Q.* I. An chrisma sit materia valida hujus Sacramenti: item an Nathanael in casu recte egerit iterando unctionem, cognito errore adhibiti chrismatis loco olei infirmorum. ℟. *Ad* 1. *Suarez* in 3. p. d. 40. sect. 1. n. 10. censet chrisma, licet mixtionem habeat balsami, esse sufficientem materiam, eo quod olim infirmis ungendis adhibitum fuerit, ut probat ex responso *Innocentii I.* ad Decentium, item ex Conc. Wormat. et Aquisgranensi. Nec refert, quod chrisma non sit benedictum benedictione olei infirmorum, quia illa benedictio in Pontificali probabiliter non est de necessitate Sacramenti, sed præcepti. Adde quod Concilia solum benedictionem Episcopalem tanquam necessariam exprimant: nihil autem de modo benedictionis determinent. Denique etiam ex eo probatur, quod mixtio balsami tam exigua esse soleat, ut oleum nec physice, nec moraliter quoad substantiam mutari censeatur, adeoque de chrismate vere affirmari potest, quod sit oleum ab Episcopo benedictum. Alii vero cum *Palud.*, *Soto*, et *Valentia* tenent contrarium, eo quod sicut hodie, ita et olim semper fuerint distiucta unguenta confirmationis et extremæ unctionis, quamvis uno eodemque vocabulo chrismatis expressa, ut probant ex Conc. *Meldensi*. Ex his *Laymann* l. 1. c. 2. n. 3. pro praxi deducit: Si ad manum non habeatur oleum infirmorum, non licere Sacerdoti ad extremam unctionem uti chrismate, quia saltem nunc consuetudo Ecclesiæ repugnat; in casu tamen urgentis necessitatis id licitum esse concedit *Leonard.* t. 5. de extr. unct. c. 1. §. 4. n. 15., quia concurrente probabili DD. sententia, in casu necessitatis urgentis, materiam vere probabilem adhibere præstat, quam indigentem privare hoc medio salutis. Multo magis in tali casu adhibere potest oleum benedictum pro infirmis, si mixtum sit balsamo, aut alio liquore in quantitate tam modica, ut communi æstimatione adhuc censeatur esse oleum. *Babenst.* t. 8. p. 6. d. 7. a. 2. n. 3. cum *Palao* et *Salmant.*.

Ad secundum respondet *Laym.* l. c. Si Sacerdos per errorem infirmum unxit sacro chrismate, probabiliter nihil esse repetendum, sed rem Deo commendandam, quia plerumque id fieri nequit sine scandalo. Alii censent saltem tunc esse iterandam unctionem, quando infirmus nec suscepit, nec suscipere potest aliud Sacramentum.

900. *Q.* II. Quid? si Parochus per annum advertat non sufficere oleum infirmorum usque ad illud tempus, quo recens benedictum accepturus est. ℟. Si facile non possit habere ab Episcopo, licebit in minore quantitate affundere oleum olivarum non benedictum, ut tenet communis DD. sententia ex c. *Quod*

in dubiis, de consecr. Eccles. ubi expresse habetur: *Non negamus*, *quin oleum non consecratum consecrato possit oleo commisceri.* Idem habetur in Rit. Rom. a *Paulo V.* approbato. Idem declaravit s. Congreg. 1682. 23. Septemb.

901. *Q.* III. An de essentia hujus Sacramenti sint omnes unctiones in Decreto *Eugenii IV.* expressæ, et formæ prolationes. De hac quæstione Bened. XIV. in Tr. de Syn. Diœc. L. 7. c. 18. respondet 1. quod *ultro DD. omnes fateantur cum Suar. duas postremas unctiones, pedum scil. et renum necessarias non esse ad validam Sacramenti confectionem, tum quia non sunt in usu apud omnes Ecclesias, tum quia illa renum honestatis et pudoris causa semper omittitur in fœminis.* 2. Ibid. ait, quod antiquiores Scholastici cum *S. Bonav.*, *Palud.*, Soto, *Bellarm.*, *Valentia*, et aliis plurimis existimarint, cæteras quinque sensuum unctiones pertinere ad substantiam, et integritatem Sacramenti. 3. Refert quod alii, et quidem recentiores passim cum *Sylvio*, *Nic.*, *Serario*, *Becano*, *Estio*, *Nat. Alex.* etc. censeant, unctiones quinque sensuum necessarias quidem esse de præcepto, sed non de essentia, ideoque validum esse extr. unct. Sacramentum, si vel una tantum inungatur corporis pars, unica prolata forma universali omnes sensus complectente, idque probat ex peculiarium Ecclesiarum Ritualibus. 4. denique subjungit: *Sed quoniam neque de hac quæstione, quæ sane gravissima est, ulla hactenus ab Apostolica Sede prodiit sententia, non debet Episcopus in sua Synodo aliquid de illa decernere, sed duntaxat Parochos monebit, ut cum prudenter timent ægrotum decessurum, priusquam omnes absolvantur quinque sensuum unctiones, unicum sensum inungant, formam universalem pronuntiando ... quin imo in prædicto eventu consultius esse, ut caput, a quo omnium sensuum nervi descendunt, sub eadem forma universali inungatur, non immerito advertit Coningck. Ne vero Parochi hac libertate abutantur, expedit ut Episcopus simul serio eosdem admoneant, a gravi culpæ reatu non excusari, qui extra casum veræ necessitatis, vel unam ex quinque sensuum unctionibus prætermittit.*

902. *Q.* IV. Sub qua forma universali inungendus sit moribundus, si urgeat necessitas. ℟. Si mora patiatur, Sacerdos inungendo unum oculum, unam aurem etc. dicat: *Per istas sanctas unctiones etc. indulgeat tibi Dominus, quidquid deliquisti per visum, auditum, gustum, odoratum, et tactum.* Si periculum adhuc magis urgeat, *item in morbis contagiosis, et peste grassante, ut periculum vitetur, sufficit inungi sensus organum magis ad sacram unctionem expositum ac detectum dicendo: Per istam sanctam unctionem, et suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Dominus quidquid deliquisti per visum, auditum, odoratum, gustum, et tactum.* Hanc regulam Benedictus XIV. l. c. refert ex Pastorali Mechliniensi, ubi et aliam ex Rituali Parisiensi addit: *Si non possit saper infirmum fieri, nisi unica unctio, ungatur oculus, vel aliud sensuum organum, et cæteris precibus prætermissis dicatur: Per istam sacri olei unctionem, et suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Deus, quidquid peccasti per sensus.*

903. Pro praxi *observa* sequentia. I. Sacerdos hoc Sacramentum administraturus, ne sacrum chrisma, aut oleum salutis adhibeat, attendat, quæ pyxis notata sit litera I., quæ denotat oleum Infirmorum. Unctio facienda est pollice manus dexteræ Sacerdotis (tempore pestis fieri posse unctionem mediante instrumento, v. g. virga oblonga oleo tincta, affirmat *Euseb.* cum *Sylv.* et *Dian.*) in modum crucis, incipiendo ab oculo dextero ad sinistrum, item ab aure dextera ad sinistram etc. Si cæcus a nativitate, vel carens manibus aut pedibus inungendus sit, unctio nihilominus fiat in parte vicina, quia licet talis peccare non potuerit quoad effectum illo sensu, potuit tamen delinquere quoad affectum. Dixi, *in modum crucis* debere fieri unctionem, qui modus ad substantiam quidem non pertinet Sacramenti; facile tamen negligi absque culpa saltem veniali non debet. *Laymann.* l. c. cum *S. Thoma*, *Suarez*

et aliis. *Clericatus* de extr. unct. decis. 67. n. 18. illum Sacerdotem non excusat a gravi peccato, qui sine causa omitteret signum crucis in unctione, eo quod tum *Rituale Rom.* tum alia passim Pastoralia id præscribant. Forma ordinarie non est tota enuntianda, priusquam uterque oculus, vel utraque manus sit inuncta, uti monet *Leonard.*

904. II. Præsbyteri infirmi manus inungi debent exterius, quia interius jam inunctæ sunt in ordinatione: aliorum vero, qui Presbyteri non sunt, manus inungendæ sunt interius, sive in vola.

905. *Q.* V. An Sacerdos abrumpens unctionem, quia putat, ægrotum sub unctione esse mortuum, dum advertit moribundum denuo dare signa vitæ, debeat repetere unctiones jam factas. ℟. Si mora intermedia fuerit brevis, sine repetitione addat reliquas unctiones, quia sic moraliter adhuc censentur uniri prioribus: si vero longior intercesserit mora, v. g. unius quadrantis horæ, repetat jam factas, quia tunc non videntur priores cum posterioribus moraliter uniri. *Rit. Rom.* hanc tradit regulam: *Si dum inungitur infirmus decedat, presbyter ultra non procedat. Si dubitat, an vivat adhuc, unctionem prosequatur sub conditione pronunciando formam, dicens* (scil. mente, *si vivis*) *per istam S. Unctionem etc.*

Casus II. De Ministro extremæ Unctionis.

Nicephorus et Nivardus Sacerdotes ægrotum subito nimis deficientem ita inungunt, ut unus inungat, alter formam proferat. Postea Nicephorus de valore hujus extr. unct. dubius diu cum Nivardo hac super re disceptat: cui respondet Nivardus, constare ex pluribus antiquis Ritualibus, plures olim in Ecclesia latina adhibitos simul fuisse Sacerdotes in administratione extremæ unctionis, adeoque nec de valore hic dubitandum esse.

906. *Q.* An hoc modo valide fuerit collatum Sacramentum extremæ unctionis. ℟. *Negative.* Praxis continua Ecclesiæ satis confirmat, alium non esse sensum verborum s. Jacobi (*orent super eum, ungentes eum etc.*) quam eundem, qui orat proferendo formam, etiam debere inungere.

907. De ministro extr. unct. erudite docet *Bened. XIV.* in laudato opere l. 7. de Synodo c. 19 .... 1. Administrationem solis esse commissam Sacerdotibus, atque unum sufficere ex definitione *Alex. III.* in cap. *Quæsivit* de verb. sign. 2. Neminem ambigere, quamvis unus sufficiat, plures tamen olim in Ecclesia latina adhibitos fuisse Sacerdotes, ac etiam nunc ratum esse, si a pluribus Sacerdotibus simul administraretur extrema unctio, modo singuli diversos inungant infirmi sensus, ac quilibet congruam unctioni formam pronunciet. 3. Etiam spectata hodiernæ Ecclesiæ disciplina laudabile esse, ut uni Sacerdoti administranti hoc Sacramentum alii assistant Sacerdotes. In ejusdem Constitutione, quæ in Volum. 1. Bullarii est n. 57., ita habetur: *Nec refert, utrum eadem extrema unctio per unum vel plures Presbyteros fiat, ubi ejusmodi viget consuetudo, dummodo credant, et asserant* (loquitur de Græcorum consuetudine, apud quos septem vel saltem tres Sacerdotes inungunt) *illud Sacramentum servata debita materia et forma valide et licite confici ab uno Presbytero. Idem Sacerdos materiam adhibere, formamque pronuntiare respective debet, ac præterea qui ungit, idem dicat formam respondentem: nec alius ungat, et alius formam pronuntiet.* NB. verba illa: *ubi consuetudo viget*; nam ubi ea non est, nec licet a pluribus simul conferri hoc Sacramentum, hoc ipso quod sit contra ritum communem.

908. *Si dicas*, ex verbis s. Jacobi, *inducat presbyteros*, potius erui, plures Sacerdotes necessario debere simul inungere. ℟. Est enallage numeri, et hic sensus idem sonat, ac inducat aliquem ex presbyteris: sicut dicimus peccata confiteri presbyteris, id est alicui ex presbyteris. Ita *Tournely* in prælect. theol. tom. 2. de extr. unct. a. 4. q. 3.

909. Sacerdos administrando hoc Sacramentum *regulariter* debet esse indutus superpelliceo, et stola. Dixi, *regulariter:* quia juxta probabilem *Quintanad.* et *Leand.* non est grave peccatum, dum in necessitate, si ista haberi non possint, administratur hoc Sacramentum sine iis.

910. Juxta *Clericatum* decis. 71. n. 11. communis est sententia, quod parochus ex justitia et sub gravi præcepto teneatur ministrare vel per se, vel per alium idoneum Sacerdotem extremam unctionem subditis suis graviter ægrotantibus, tum quia stipendia parochialia dantur sub hac obligatione ministrandi Sacramenta suis parochianis; tum quia parochus tenetur ex justitia ministrare suis non tantum necessaria Sacramenta, sed etiam illa, quæ valde prosunt eorum saluti, et quæ sunt instituta a Christo tanquam remedia valde proficua fidelibus, maxime in periculo constitutis, quales sunt periculose decumbentes.

911. Quæstionem, an parochus tempore pestis teneatur cum periculo propriæ vitæ ministrare suis parochianis Sacramentum extremæ unctionis, ita resolvit *Clericatus* decis. 71. n. 20. In hac controversia, quia prima opinio affirmans obligationem absolute cum *Gabr. Sylvio*, et *Nugno* videtur esse nimis rigorosa, secunda autem eam negans cum *Villalobos*, *Tannero* et aliis censetur nimis laxa, ideo media tenenda videtur, scil. si infirmus paulo ante non sit confessus, aut post confessionem verosimiliter sciat parochus infirmum esse in statu peccati mortalis, neque posse amplius confiteri, in hoc, ait, casu teneri parochum sub mortali ei ministrare extremam unctionem, etiam cum periculo vitæ, quia tunc hoc Sacramentum existimatur necessarium tali infirmo, ut eo mediante, si habeat saltem attritionem de peccatis, consequatur eorum remissionem, vitam spiritualem: secus si paulo ante sit confessus, nec aliunde sciatur, esse in statu peccati. Idem sentit *Suar.* in 3. P. d. 44. sect. 3. n. 15.

912. Quoad Regulares circa administrationem extr. unct. idem modo laudatus *Clericatus* l. c. n. 23. 1. asserit, quod Prælati vel Superiores Regulares obligati sint ex justitia suis subditis graviter infirmis dare vel per se, vel per alios Sacerdotes a se deputandos extremam unctionem. Consentit *Lezana* tom. 3. de extr. unct., *Mastrius* et *Tamb.* de Jure Abbatum tom. 2. disp. 7. q. 7. *Ratio* est, quia ejusmodi subditi habent jus petendi ab eis hoc Sacramentum, ne sint pejoris conditionis, quam laici. Accedit, quod hi suis Prælatis præstent stipendia obsequii, reverentiæ, ac obedientiæ, quæ sunt altioris conditionis, quam stipendia pecuniarum; ac propterea, si Superiores in hoc deficerent culpabiliter, peccarent mortaliter. Plura apud *P. Gobat* in Theol. exper. tr. 1. n. 137. et seq.

2. Regulares deputati a Superioribus ad hoc Sacramentum ministrandum ægrotantibus in monasterio, possunt illud dare non solum servientibus toti monasterio, sed etiam Prælato, aut Religioso in particulari, præsertim si habitent continuo intra septa monasterii, imo etiam si soliti sint pernoctare in propria domo, casu quo corripiuntur lethali morbo in ipso monasterio; idem dicendum de aliis, qui amicitiæ, sacrorum exercitiorum, vel cujuscumque negotii causa in monasterio corripiuntur subitaneo morbo. *Gobat.* l. c. t. 8. n. 862. et seq.

3. Ad quæstionem, an Regulares præsidentes Seminariis, vel Collegiis studentium erectis possint ministrare sacrum viaticum, et extremam unctionem convictoribus suis vel alumnis, ac famulis laicis ibidem inservientibus; respondet *Cleric.* L. 1. n. 27. cum *Lugone* in responsis moral. L. 4. dub. 33. *affirmative*, si Regulares vel ipsi erexerint ejusmodi Seminarium, vel erectum tanquam domini possideant: quia tunc ipsi Regulares sunt domini domus illius, studentes autem sunt eorum commensales, et hospites: potissimum id desumitur ex privilegiis eorum, quæ l. c. enumerat *Lugo.* Secus si alicubi in

tali Seminario ipsi Regulares sint convictores simplices, et famulantes convictoribus.

913. *Q.* II. In quo casu necessitatis Regulares licite possint extremum inungere quoscumque graviter decumbentes. ℟. Talis necessitas censetur, si parochus sit absens, vel irrationabiliter recuset ungere infirmum parochianum suum. *Ratio* est, quia præsumitur in tali casu tacita licentia summi Pontificis, et Episcopi; eorum enim mens est, ut fideles non defraudentur mediis ad eorum salutem institutis a Christo. Addit *Clericatus* l. c. n. 28. Quando agitur de aliquo opere licite faciendo, ad quod non est necessaria jurisdictio, sufficit præsumptus consensus Superiorum: atqui tale opus est administratio extr. unctionis: ergo.

914. *Q.* III. Quid ex parte ministri requiratur, ut digne administret extr. unctionem. ℟. Quæ requirantur ad *valide* administrandum hoc Sacramentum, dictum est n. 896. scil. ut sit Sacerdos, et habeat debitam intentionem. Ut *licite* ministret, duplex dispositio ex parte ministri requiritur, 1. *Interna*, ut sit in statu gratiæ; gravissima enim foret indecentia, si Sacerdos inimicus Dei in statu peccati mortalis ministret Sacramentum, quo Dei vices gerens alios sanctificaret. Ideoque si administraturus hoc Sacramentum advertat se esse in statu peccati gravis, debet vel prius confiteri, vel elicere actum contritionis, ne novo peccato se coinquinet indigne administrando. *Gobat* in Exper. d. 1. n. 55. Præterea talis Sacerdos debet esse liber ab excommunicatione, suspensione, et interdicto Ecclesiastico. 2. Dispositio *externa* exigit, ut sit indutus superpelliceo et stola, et priusquam incipiat inungere ægrotum, recitet orationes in Rituali præscriptas. Recitatio psalmorum pœnitentialium non est de præcepto, sed consilio: aliæ vero orationes nempe *Adjutorium nostrum* etc. *Introeat, Domine Jesu Christe* etc. *Confiteor*. etc. *Misereatur* etc. usque ad primam unctionem absque gravi culpa non licet prætermittere, nisi evidenter infirmi vita per momenta deficeret, et tempus non sufficeret ad illas recitandas. Ita *Clericatus* decis. 74. n. 20. cum *Gobat*, *Tamb.* et *Quintanad.*

915. Circa locum administrationis præcipit Rit. Rom. *Sacerdos hoc Sacramentum administraturus, quatenus fieri poterit, parari curet apud infirmum mensam mappa candida coopertam, itemque vas, in quo sit bombacium, seu quid simile in septem globulos distinctum ad abstergendas partes inunctas, medullam panis ad detergendos digitos* (in aliquibus locis loco panis, et cum pane apponitur sal) *et aquam ad abluendas Sacerdotis manus; ceream item candelam, quæ deinde accensa ipsi ungenti lumen præbeat: denique operam dabit, ut quanta poterit munditia ac nitore hoc Sacramentum ministretur.* His addenda aqua benedicta cum aspersorio ad benedicendum cubiculum et infirmum, et imago Crucifixi. Bombacium cum pane post usum debet comburi.

CASUS III. De subjecto extremæ unctionis.

Neanias Parochus vocatur ad infirmum, qui a tribus annis in amentia fuit, postea vocatur ad alium ægrotum, quem scit notitia privata paulo ante peccatum mortale commisisse; utrique negat extremam unctionem, eo quod ille sit amens, hic vero in peccato mortali constitutus.

916. *Q.* I. An Neanias recte negarit utrique infirmo extremam unctionem. ℟. Male egit in utroque casu; in primo quidem male, quia infirmus non fuit perpetuo amens, sed inter reliquos parochianos suos ante amentiam christiane vixit, ut supponitur, et sufficientem usum rationis habuit, ut potuerit bene vel male agere: ergo si in peccatis sit, indiget hoc medio, cujus est capax. Ideoque *Laym.* l. 5. t. 8. c. 4. n. 3. sequentem tradit regulam: *Tametsi deceat, idque curandum sit, ut infirmus ungatur, dum rationis capax est*

(sic enim majore cum reverentia suscipiet)... attamen negari non debet morituris, si vel paulo ante in phrenesin inciderunt, vel etiam diuturno tempore usu rationis privati extiterunt, modo prius, quam in talem amentiæ statum pervenerint, Sacramentum hoc saltem interpretative desiderarint, nimirum christiane vixerint, atque salutis suæ memores fuerint, quod quidem præsumendum, nisi contrarium appareat.

917. Ad resolutionem secundi valet regula ejusdem *Laym.* l. c. ubi ita habet: *Si peccatum, vel etiam annexa excommunicatio occulta sit, ordinarie ministrari debent moribundo Sacramenta Eucharistiæ et extr. unctionis, præmissa ad cautelam absolutione a censuris. Ratio est, quia phreneticus ex hac vita discessurus ordinarie ita se habet, ac si publice Sacramenta exeuntium peteret; peccatori autem occulto publice petenti Sacramenta ministrari debent*; scil. ne ex denegatione talis diffametur. Ibid. addit: Si tamen negatio Sacramenti, et causa negandi, scil. peccatum antecedens, occulta manerent, tunc teneri Sacerdotem ab administratione extremæ unctionis abstinere. Denique ait, si vero notorium sit, infirmum ante amentiam mortaliter peccasse, vel in excommunicatione fuisse, tunc Sacramenti ministrationem non mereri, *nisi aliquibus conjecturis, vel saltem unius hominis testimonio probetur absolutum fuisse, vel pœnitentiæ, aut alia pietatis signa edidisse.* Pro contraria sententia citat *Clericatus* decis. 80. n. 6. graves AA. qui probabile esse censent, posse notorio ejusmodi peccatori in tali articulo constituto absolutionem sacramentalem sub conditione, *si capax es*, ministrari, et postea extremam unctionem, eo quod pie sit credendum, quod etiam pessimus peccator, sentiens se vicinum morti, conetur actus saltem attritionis in corde elicere, ut salvetur.

918. *Q.* II. An puerperis, senibus, pueris et aliis in quovis periculo mortis constitutis possit ministrari hoc Sacramentum. ℟. *Ad* 1. Commune periculum ex partu non est sufficiens ratio sacræ hujus unctionis; ungenda tamen est puerpera, quando fœtus est extrahendus violenter, vel si proxima est partui, in quo ejus mors ob specialis morbi concurrentis circumstantiam timetur. Hanc regulam ex *Quintanad.* tradit *Gobat* t. 8. n. 845. ubi approbat factum cujusdam Cooperatoris, qui puerperæ jam triduo conflictanti cum parturitione, et ex testimonio obstetricum in extremo discrimine ob diuturnos partus dolores constitutæ data absolutione ministravit extremam unctionem.

919. ℟. *Ad* 2. Senibus, qui notabiliter deficiunt, et in mortis periculo etiam ob senectutem solam constituti prudenter judicantur, non est negandum hoc Sacramentum, quia senectus ipsa est morbus.

920. ℟. *Ad* 3. Pueris sufficientem usum rationis habentibus ad peccandum, non esse negandam extr. unctionem, affirmat *Babenst.* t. 9. p. 6. d. 7. a. 3. n. 4. cum *Laym. et Palao. Ratio* est, quia ut quis capax sit extremæ unctionis, sufficit esse capacem Sacramenti pœnitentiæ; atqui tales pueri sunt pœnitentiæ capaces: ergo. Nec obstat ratio contraria *Soti*, quod tales pueri non sint capaces viatici, quia inter Sacramenta extr. unctionis et Eucharistiæ nulla est ordinis connexio, sicut inter pœnitentiam et sacram unctionem, quæ est pœnitentiæ consummativum Sacramentum. Excusat tamen *Laym.* parochos, qui ob consuetudinem receptam in aliquibus diœcesibus, quam Episcopi tolerant, pueris ante 14. annum ætatis extremam unctionem non ministrant, quam consuetudinem valde reprehendit *Zambranus* de extr. unct. dub. 1. num. 8.

921. ℟. *Ad* 4. Passim omnibus in quovis periculo mortis constitutis non est danda extr. unctio, si periculum non oriatur ex morbo, ideoque non datur periculose navigantibus, aut navigaturis, nec præliaturis, nec reis ad mortem condemnatis. Duos tamen casus admittit *Gobat* t. 8. n. 847. et 848. in quibus infelices rei a carnifice trucidandi muniri possint Sacramento. 1. Si adveniente die executionis obtruncandus vel suspendendus etc. gravissimo morbo obruatur. 2. Si reus fractis ossibus implexus rotæ post illam horrificam confractio-

nem vivat adhuc per plures dies, quia talis ex vulneribus inflictis vere evasit gravissime infirmus. Neque est contra reverentiam Sacramenti, si ministretur in ipso supplicii loco, quia nullus plane locus determinatus est pro hac sacra unctione.

922. *Quid dicendum de more Græcorum*, qui sanos etiam inungunt oleo infirmorum. Respondet *Bened. XIV.* l. 7. de Synodo c. 1. jure ac merito Græcos gravis erroris insimulari, si ungendo sanos hoc sancto oleo hujusmodi Sacramentum conficere contendunt: ac monet Episcopos, ut severe interdicant, ne Græci, si qui sint in eorum diœcesibus, eam unctionem loco satisfactionis per Confessarios imponendæ pœnitentibus injungant. Alii respondent, Græcos non adhibere illam unctionem tanquam Sacramentum, sed tanquam quid sacramentale.

923. *Q.* III. Quandonam hoc Sacramentum conferendum sit infirmis. ℟. Nec statim, dum infirmatur, et necdum est periculum mortis, alias invalide confertur; nec nimis sero, expectando donec æger jam omnibus sensibus destitutus sit, quia tunc sicut minori vel nulla devotione, sic etiam cum minore fructu suscipitur; præterea per morosam expectationem, quæ plerumque fit ex respectu humano, æger periculo exponitur, ne decedat absque salutari hoc medio, ut patet ab experientia. Itaque tunc est conferendum, quando prudenter judicatur adesse periculum mortis. *Catechismus Romanus* de extr. unct. c. 9. ita habet: *In quo tamen gravissime peccant, qui illud tempus ægroti ungendi observare solent, cum jam omnis salutis spe amissa, vita et sensibus carere incipiat.* Utrumque errorem, scil. nimiæ accelerationis, et nimiæ tarditatis in collatione hujus Sacramenti erudite exponit *Cleric.* decis. 47. a n. 30. et seq.

924. *Q.* IV. Quinam errores ex animis rudiorum hominum evellendi sint circa Sacramentum extr. unct. ℟. *Primus* error est, quo rudes credunt, actum esse de vita illius, qui sit sancto oleo hujus Sacramenti inunctus, ac solum ei superesse sepulchrum. Credant potius (ut recte ait *Bellarm.* L. c. de arte bene moriendi c. 8.) causam esse, quod multi non convalescant, quia tam sero hoc Sacramentum expetunt, quando sine manifesto miraculo restitui non possunt. *Secundus* error est, quod extreme inunctus condere non possit testamentum: vanitas ac falsitas hujus erroris ex se patescit. Siqui condere non potuerint testamentum, id non contigit ratione datæ sacræ unctionis, sed quia rem distulerunt usque ad extremum fere halitum: vel quia vis morbi subito hominem reddidit incapacem faciendæ dispositionis. *Tertius* error est, quod credant, si extreme inunctus forte convalescat, non possit incedere nudis pedibus, non saltare etc. Eccur hi superstitiosi non credunt, quod inunctus etiam non possit aliquid attingere nudis manibus, oculos aperire etc. quin peccet?

925. *Q.* V. An graviter peccet, qui hoc Sacramentum negligit suscipere, dum commode potest. Respondet *Clericatus* decis. 81. n. 15. cum *Salmant.*, *Manstrio*, *Juenin*, receptissimam esse Summistarum sententiam, hujus Sacramenti susceptionem *per se* non cadere sub gravi obligatione et præcepto, sed esse tantum de consilio. *Ratio* est, quia 1. plurimis non constat de hoc præcepto. 2. Quia hoc Sacramentum non est necessarium ad salutem, sed utile et ad melius esse. 3. Quia juxta c. *Quod in te.* de pœnit. et remiss. prohibita est ministratio hujus Sacramenti tempore interdicti; certum autem est, quod Ecclesia nunquam prohibeat ea, quæ homini sunt necessaria ad salutem. Dixi, *per se*, quia 1. ille peccat mortaliter, qui omittit hoc Sacramentum ex contemptu, illud nihili faciens, aut reputans esse quid puerile aut parum decens, de quo *Trid.* sess. 14. de extr. unct. c. 3. ait: *Nec vero tanti Sacramenti contemptus absque ingenti scelere, et ipsius Spiritus S. injuria esse posset.* 2. Peccat graviter, si ex omissione daret scandalum, vel movendo suspicionem, quod non credat, hoc esse Sacramentum, vel movendo adstantes

suo malo exemplo ad idem parvi facienduum. 3. Si infirmus esset in mortali, quod confiteri non posset, et non esset certus se habere veram contritionem; quia sic voluntarie respueret medium salutis, quo ex attrito fieri posset contritus. Contrarium affirmat *Joan. Wiegers* in 3. p. q. 32. n. 9. dicens, infirmum per se loquendo graviter peccare non suscipiendo hoc Sacramentum, sicut Sacerdos peccat graviter eum non inungendo. *Ludov. Habert* tom. 6. de extr. unct. c. 7. affirmat, Sacramentum unctionis esse necessarium necessitate præcepti divini et ecclesiastici, eo quod verbum *Inducat* in textu s. Jacobi æque præceptum sonet, ac ista; *Confitemini alterutrum* etc. Quorum tamen rationes satis efficaciter solvit iterum, iterumque laudandus *Clericatus* l. c. a n. 17.

926. *Q.* VI. An hoc Sacramentum possit iterari; item quando et quoties.

℟. *Ad* 1. Potest iterari, ut patet ex ratione *Trid.* n. 3. cit. quia non imprimit characterem. ℟. *Ad* 2. *Bened. XIV.* l. 7. de Synodo c. 23. decernit, extremam unctionem pluries in diversis infirmitatibus ab eodem infirmo rite suscipi, ac administrari debere; in eadem vero infirmitate non esse reiterandam, nisi forte infirmitate remissa iterum deinceps ingravescat, ac novum vitæ periculum accedat: ibid. parochos monet, ne nimium scrupulose in hoc se gerant, sed si dubitent, an revera status morbi sit immutatus, vel an nunc idem, an diversum adsit vitæ periculum, ut ad Sacramenti iterationem propendeant; eo quod hæc iteratio conformior sit veteri consuetudini Ecclesiæ, et per eam novum spirituale subsidium infirmo obveniat. Ex verbis *Trid.* n. 897. cit. deducit *Laym.* l. c. c. 4. n. 5. quod, dum idem est status morbi, quamvis diuturno tempore duret, non sit repetendum Sacramentum; secus si uno periculo remoto diversus morbi status incidat, quod tunc iterum ungi possit, licet intervallum temporis non longum, sed paucarum tantum hebdomadarum intercesserit, dummodo prudente practica consideratione censeantur diversa pericula.

CAPUT VI. *De Sacramento Ordinis.*

§. I. *Prænotanda.*

927. Prænot. I. Ordo vi nominis significat dispositionem rerum superiorum et inferiorum, quæ ita inter se aptatæ sunt, ut una ad alteram referatur. Ex communi usu ordo significat certum statum, vel conditionem hominum, qui alicui officio destinati sunt. Hic ad evitandas æquivocationes duplex debet distingui acceptio ordinis: 1. enim sumitur pro speciali potestate exercendi aliquod officium Ecclesiasticum in ordine ad conficiendam Eucharistiam, ritu sacro et solemni collata. Hoc sensu ordo sumitur passive, ut effectus Sacramenti, et est quid *permanens*. 2. Active sumitur pro ipsa ordinatione, aut sacra cæremonia, qua cuipiam prædicta potestas spiritualis ad ministeria Ecclesiastica exercenda confertur. Hoc modo ordo est quid *transiens*. De hac sacra ordinatione quæritur, an sit Sacramentum.

928. II. Est de fide, quod ordo (Græcis χειροτονια, *manus extensio*, sive *impositio*) sit Sacramentum. Constat ex *Trid.* sess. 23. can. 3. *Siquis dixerit, ordinem sive sacram ordinationem non esse vere ac proprie Sacramentum a Christo D. institutum, vel esse figmentum quoddam humanum, excogitatum a viris rerum Ecclesiasticarum imperitis, aut esse tantum ritum quemdam eligendi ministros verbi Dei, et Sacramentorum, anathema sit.* Probatur etiam ratione. Ad Sacramentum proprie dictum tria requiruntur, ut sit signum externum sive sensibile, institutum a Christo, et habeat promissam, sive annexam gratiam: atqui hæc tria habentur in sacra ordinatione: ergo. 1. Habemus signum externum, videl. manus impositionem, cui 2. An-

nexa est gratia, teste Apost. 1. Tim. 4. v. 14. *Noli negligere gratiam, quæ in te est, quæ data est tibi per prophetiam cum impositione manuum presbyterii:* et 2. Timoth. 1. v. 6. *Propter quam causam admoneo, ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum.* Exinde 3. clare patet, hanc cæremoniam per impositionem manuum esse institutam a Christo; nullus enim hominum, sed solus auctor gratiæ huic signo externo potest annectere gratiam: nec Apostolus id bene sciens, tam audacter affirmasset, per illud gratiam conferri, et quidem sanctificantem, videl. *spiritum virtutis et dilectionis*, nisi de ea Christi institutionem, ac promissionem cognovisset. Mandatum Christi si desideres, id satis colligitur, quod Apostoli nunquam ausi fuissent sibi arrogare potestatem conferendi gratiam per impositionem manuum suarum, si Christus ritum illum usurpare non præcepisset, quem tamen ritum et ipsi successores continuo usurparunt. Vide c. 6. Act. Apost. 1. Tim. 4. et 5. 2. Tim. 1. Testimonia Patrum hic suggerit plurima *Bellarminus*, *Laym.* L. 5. t. 9. c. 2. et alii; sufficiat unicum allegasse test. *S. Ambros.* de dignit. Sacerd. c. 5. *Homo imponit manum, Deus largitur gratiam: Sacerdos imponit supplicem dexteram, Deus benedicit potenti dextera.*

929. III. Ordo ut Sacramentum institutus est a Christo in ultima cœna verbis illis: *Hoc facite in meam commemorationem.* Luc. 22. ut infra de Sacerdotio magis patebit.

930. IV. Juxta *Trid.* septem sunt ordines, quatuor vocantur minores scil. Ostiaratus, Lectoratus, Exorcistatus, et Acolythatus: et tres majores, videlicet Subdiaconatus, Diaconatus, et Presbyteratus. Sess. enim 23. c. 2. ita docet: *Cum autem divina res sit tam sancti Sacerdotii ministerium, consentaneum fuit, quo dignius et majori cum veneratione exerceri posset, ut in Ecclesiæ ordinatissima dispositione plures, et diversi essent ministrorum ordines, qui Sacerdotio ex officio deservirent, ita distributi, ut qui jam clericali tonsura insigniti essent, per minores ad majores ascenderent. Nam non solum de Sacerdotibus, sed et de Diaconis Sacræ Litteræ apertam mentionem faciunt, et quæ maxime in illorum ordinatione attendenda sunt, gravissimis verbis docent: et ab Ecclesiæ initio sequentium ordinum nomina, atque uniuscujusque eorum propria ministeria, Subdiaconi scil., Acolythi, Exorcistæ, Lectoris et Ostiarii in usu fuisse cognoscuntur, quamvis non pari gradu: nam Subdiaconatus ad majores ordines a Patribus et sacris Conciliis refertur, in quibus et de aliis inferioribus frequentissime legimus.* Convenienter huic doctrinæ in ead. sess. can. 2. definit: *Si quis dixerit, præter Sacerdotium non esse in Ecclesia Catholica alios ordines et majores et minores, per quos velut per gradus quosdam in Sacerdotium tendatur, anathema sit.*

931. V. Porro Subdiaconatus, Diaconatus, et Presbyteratus dicuntur majores et sacri. *Majores*, tum quia propius et immediatius accedunt ad confectionem Sacramenti Eucharistiæ, tum quia ordinatos in eminentiori gradu Ecclesiasticæ Hierarchiæ constituunt. *Sacri* vero, quia habent annexam obligationem perpetuæ castitatis, per quam ordinati Deo consecrantur, et ab incundo matrimonio impediuntur. Reliqui quatuor dicuntur *minores*, quia remotius ad conficiendam Eucharistiam concurrunt, et ordinatos in gradu inferiori Hierarchiæ Ecclesiasticæ constituunt. De his ordinibus tanquam receptis in Ecclesia mentionem fecerunt antiquissimi PP. *Clemens* l. 8. Constit. c. ult. *S. Ignatius* Epist. 11. ad Antiochenos salutari jubet *Presbyteros, Diaconos, Hypodiaconos, Lectores, Janitores*, et *Exorcistas.* Addit quidem etiam *Cantores*, sive *Psalmistas*, *et Laboratores*, qui defunctorum corpora curare solebant, et *sacrorum vestibulorum custodes*, qui tamen non erant ordines, sed officia Ecclesiastica, de quibus vide *Baron.* ad annum Christi 44. Clarissime *Cornelius* Papa (qui sedit ab anno 254.) in epist. ad *Fabium Antiochenum* apud *Euseb.* l. 6. Hist. Eccles. c 35. ait: *In Ecclesia Catholica* (de Romana loquitur) *Presbyteros esse* 46., *Diaconos* 7., *Subdiaconos* 7., *Acolythos* 42,

Exorcistas et Lectores una cum Ostiariis 52. De his 7. ordinibus ait *Laym.* L. 5. t. 9. c. 3. quod haud dubie ex Christi Domini auctoritate proveniant, sive quod omnes ac singulos per se speciatim instituerit, et per Apostolos Ecclesiæ tradiderit, ut illi existimant, qui defendunt, singulos hos 7. ordines esse Sacramenta, sive quod præter majores quosdam ordines a se speciatim institutos, generalem insuper potestatem, ac mandatum dederit Ecclesiæ alios inferiores ordines, quatenus expedire visum fuerit, constituendi, ut multi cum *Victoria* censent.

932. VI. Ob quæstiones speculativas Theologorum, et Canonistarum (scil. an juxta Canonistas etiam prima tonsura sit verus ordo, item an Episcopatus sit ordo distinctus a Presbyteratu, item an singuli ordines tum majores, tum minores sint Sacramenta) non conveniunt AA. in danda definitione ordinis. Aptior videtur hæc: Ordo est cæremonia sacra, qua per signum externum cum debita verborum forma confertur homini potestas spiritualis circa ministerium altaris vel proxime vel remote pro cujuscumque ordinis gradu exercendum. Dixi, *aptior*: quia hæc definitio tum juxta illos, qui admittunt, omnes ordines esse Sacramentum, tum juxta illos, qui aliquos tantum ordines dicunt esse Sacramentum, ordini in genere convenit, et facit ordinem differre a reliquis Sacramentis. Alii, qui admittunt cum *Bonacina* d. 8. q. unica p. 1. n. 1. singulos ordines esse Sacramentum, dicunt, quod ordo sit Sacramentum, quo traditur specialis potestas (scil. vel immediata, ut in Sacerdotio, vel mediata, ut in reliquis ordinibus) ad conficiendum corpus, et sanguinem Christi.

933. VII. Sacramentum ordinis præter gratiam secundam, sive augmentum gratiæ sanctificantis (est enim Sacramentum vivorum) et jus ad speciales gratias ad digne obeunda ministeria Ecclesiastica, imprimit characterem, ideoque iterari non potest absque sacrilegio. Patet ex *Trid.* sess. 23. can. 4. *Si quis dixerit, per sacram ordinationem non dari Spiritum Sanctum, ac proinde frustra Episcopos dicere: Accipe Spiritum S., aut per eam non imprimi characterem, vel eum, qui Sacerdos semel fuit, laicum rursus fieri posse, anathema* sit.

Hisce prænotatis primo de tonsura, tum de singulis ordinibus per breves quæstiones ita agemus, ut ordinandi facilem habeant methodum ea discendi, quæ potissimum pertinent ad examen ordinandorum.

§. II. *De prima Tonsura.*

934. Q. I. Quid sit *prima tonsura.* ℟. Est cæremonia Ecclesiastica, qua per abscissionem capillorum a legitimo ministro sub certa verborum forma homo baptizatus transfertur a statu laicali ad statum clericalem, et fit capax ordinum, jurium, et beneficiorum Ecclesiasticorum.

935. Q. II. Cur vocatur prima tonsura. ℟. *Tonsura* vocatur a sacro ritu, quo per abscissionem capillorum homo e statu laicorum evehitur ad statum clericalem. *Prima* vocatur, quia est prima habilitatio ad deferendam tonsuram clericalem, quæ postea augetur per reliquos ordines cum proportione ad augmentum gradus.

936. Q. III. An prima tonsura sit ordo. ℟. Negative, sed tantum est *præparatio ad ordines suscipiendos*, ut docet *Catechism. Rom.* de Sacram. Ord. c. 7. n. 13. Ibid. n. 15. ita habet: *Post primam tonsuram ad Ostiarii ordinem primus gradus fieri consuevit. Ratio* est, quia per illam non confertur potestas spiritualis circa ministerium altaris, sed tantum fit segregatio a statu laicali, et deputatio ad statum clericalem, ut eam suscipiens fiat capax ordinum proprie dictorum. *Confirm.* ex *Trid.* quod sess. 23. c. 2. docet, diversos ministrorum ordines ita distributos esse, *ut qui jam clericali tonsura insigniti essent, per minores ad majores ascenderent*; ergo separat tonsuram a minoribus et majoribus ordinibus. Ibid. expresse recenset septem ordinum no-

mina, quibus non annumerat primam tonsuram; ergo. Contrarium defendunt Canonistæ cum *Fagnano*, quorum argumenta erudite resolvit Eminent. Card. de Laurea Tr. de Sacr. Ord. d. 4. a. 7. et 8.

937. Multo minus tonsura est Sacramentum, quia nec est signum visibile institutum a Christo, nec habet annexam promissionem gratiæ. Unde nec imprimit characterem.

938. *Q.* IV. Quomodo ergo tonsuratus se habet respectu ordinatorum? ℟. Eo fere modo, quo Novitius respectu Professorum in religiosa familia.

939. *Q.* V. Habetne tonsura materiam et formam? ℟. Habet quasi materiam et quasi formam; cum enim non sit Sacramentum, non indiget vera materia et forma.

Quænam illa? ℟. quasi *materia remota* sunt capilli, *proxima* eorum abscissio. *Forma* sunt verba illa Psal. 15. v. 5. tum ab Episcopo, tum a tonsurando, proferenda: *Dominus pars hæreditatis meæ, et calicis mei, tu es, qui restitues hæreditatem meam mihi,*

940. Q. VI. In quem finem hic ritus abscissionis capillorum observatur in Ecclesia. ℟. Ad significandum contemptum fastus sæcularis et abdicationem negotiorum ac desideriorum sæcularium, ut colligitur ex admonitione Episcopi tonsuram auspicaturi: *Oremus, fratres charissimi, Dominum N. J. C. pro his famulis suis, qui ad deponendum comas capitum suorum pro ejus amore festinant, ut donet eis Spiritum S. qui habitum Religionis in eis in perpetuum conservet, et a mundi impedimento, ac sæculari desiderio corda eorum defendat etc.*

941. *Q.* VII. An calvus possit suscipere primam tonsuram. ℟. *Affirm.* quia, cum prima tonsura non habeat veram materiam et formam, sufficiet eamdem cæremoniam adhibere, quantum fieri potest, quæ adhibetur cum iis, qui non sunt calvi. *Sennyei* p. 1. c. 2. n. 11.

942. *Q.* VIII. Quis sit minister primæ tonsuræ. De jure ordinario Episcopus consecratus: ex privilegio autem Cardinales in suis Ecclesiis Titularibus, et Abbates. Dixi, *Consecratus*: quia Episcopi tantum electi ante consecrationem possunt quidem concedere dimissorias ad ordines Clericis sibi subditis, sed non ordinare: quia primum est tantum actus jurisdictionis, alterum simul actus ordinis. *Cleric.* de Sacr. Ord. decis. 12. n. 6.

943. Sed nonne cuilibet a quolibet Episcopo potest conferri prima tonsura? ℟. Per se tantum a proprio Episcopo, cum, ut dictum est, sit simul actus jurisdictionis. *Sennyei* l. c. n. 13.

944. *Q.* IX. Quisnam est effectus primæ tonsuræ. ℟. 1. est translatio a statu laicali ad clericalem. 2. Capacitas jurium, privilegiorum, et beneficiorum ecclesiasticorum. 3. Habilitas ad suscipiendos ordines. Sic Episcopus completo tonsuræ ritu inquit: *Filii charissimi animadvertere debetis, quod hodie de foro Ecclesiæ facti estis, et privilegia clericalia sortiti estis.*

945. Quid est status laicalis. ℟. Collectio hominum nullo speciali titulo ad servitium divinum deputatorum, neque gaudentium privilegiis et beneficiis ecclesiasticis. Sic laicus dicitur, qui nullo speciali titulo est dedicatus divino servitio, nec gaudet juribus, et beneficiis ecclesiasticis.

946. Quid est status clericalis. ℟. Est collectio hominum ritu ecclesiastico ad servitium divinum deputatorum, et capacium jurium, privilegiorum, et beneficiorum ecclesiasticorum. *Clerus* a græco κλῆρος, *sors*, *hæreditas*, significat statum clericalem. *Clericus* est homo mas baptizatus, et per tonsuram a statu laicali ad ecclesiasticum translatus, et capax jurium, et beneficiorum ecclesiasticorum.

947. *Q.* X. Quænam privilegia conferuntur per primam tonsuram. ℟. Præter capacitatem ad beneficia ecclesiastica 1. Confertur privilegium fori. 2. Canonis. 3. Immunitas a tributis. *Privilegium fori* est immunitas a jurisdictione, et foro sæculari. *Privil. Canonis* est tale, ut si quis suadente diabolo

h. e. ex malitia percutiat Clericum, sit excommunicatus juxta Can. *Si quis suadente*, de quo vide n. 788. *Immunitas a tributis* est exemptio a gabellis, exactionibus etc. auctoritate laica impositis.

948. *Q.* XI. Quænam conditiones requiruntur, ut Clericus gaudeat actu his privilegiis. ℟. 1. Ut gaudeat privilegio fori, debet habere beneficium ecclesiasticum, deferre clericalem habitum et tonsuram, et suæ aut alteri Ecclesiæ ex Episcopi mandato inservire, vel in Seminario Clericorum, aut in aliqua schola vel Universitate, de licentia Episcopi, quasi in via ad majores ordines suscipiendos versari. *Trid.* sess. 23. c. 6. de reform. 2. Ut gaudeat privilegio immunitatis, non debet negotiari. 3. Ut gaudeat privilegio canonis, debet deferre habitum et tonsuram.

949. Qualem ergo tonsuram debent deferre Clerici? ℟. Intelligitur rasura capillorum per modum coronæ in vertice, et in Minoristis sufficit, si sit tanta, quanta est particula communicantium, quæ postea augeri debet cum proportione gradus ordinis. *Clericatus* de Sacram. Ord. decis. 40. non solam coronam sed etiam rescissionem capillorum intelligit, qui serviunt tantum vanitati. Hic *S. Hier.* in epist. ad Eustochium invehitur adversus Clericos, qui mulierum more catenatos crines nutriunt.

950. Ad quid corona clericalis in vertice? ℟. *Primò* significat coronam spineam Christi, sub quo tamquam capite spinis coronato Clericos divino servitio dedicatos non decet esse membra delicata. *Secundo*. Significat Regale Sacerdotium, quod iis maxime convenire videtur, qui in sortem Domini vocati sunt, ut docet *Catechis. Rom.* l. c. n. 14 *Tertio*, ut supra dictum, significat amputationem curarum temporalium, et animum patentem divinis inspirationibus.

951. *Q.* XII. Quisnam est ille habitus clericalis. ℟. Ex Ecclesiæ Decretis debet esse *talaris*, h. e. toga pertingens usque talos, vel saltem decenter longa et distinctiva Clericorum a sæcularibus. Quoad colorem servanda est cujusque regionis consuetudo.

952. *Q.* XIII. An aliam præterea vestem magis propriam habeant Clerici. ℟. *Affirm.* et illa vocatur *superpelliceum*, sic dictum, quia olim indui solebant super togam pelliceam. Est autem vestis lintea et candida ad denotandam animi simplicitatem, et candorem morum: simul perampla est, ut significet amplitudinem charitatis quæ a Clerico exigitur.

953. *Q.* XIV. Quodnam sit officium tonsurati. ℟. Officium per se loquendo aliud non est, quam ut psalmos canat in choro, et ita vivat Deo, non mundo, sicut decet illum, qui speciali titulo rebus et servitio divino est addictus

De subjecto primæ Tonsuræ.

954. *Q.* I. Quid requiritur, ut quis *valide* suscipiat tonsuram. ℟. requiritur 1. ut sit mas; mulieres enim incapaces sunt ordinum, et ministeriorum ecclesiasticorum, ut patet ex 1. Cor. 14. v. 34. *Mulieres in Ecclesiis taceant*, et v. 35. *Turpe est mulieri loqui in Ecclesia*.

2 Requiritur, ut homo sit baptizatus: quia qui vult gaudere privilegiis ministrorum Ecclesiæ, prius debet per baptismum intrare Ecclesiam, et aggregari numero Christianorum. 3. Requiritur, ut homo rationis usum habens non plane coactus tonsuram suscipiat.

955. *Sed qualis baptismus requiritur?* ℟. Baptismus fluminis, quia per baptismum flaminis et sanguinis non imprimitur ille character, per quem homo fit capax reliquorum Sacramentorum, et ministeriorum ecclesiasticorum.

956. *Q.* II. Quid requiritur, ut quis *licite* suscipiat tonsuram. ℟. 1. ut quis sit immunis a censuris ecclesiasticis et irregularitate. 2. ut sit Confirmatus. 3. ut sciat rudimenta fidei, legere, et scribere. 4. ut habeat animum clericandi. Ita statuit *Trid.* sess. 23. c. 4. de reform. *Prima tonsura non ini-*

tientur, qui Sacramentum Confirmationis non susceperint, et fidei rudimenta edocti non fuerint, quique legere et scribere nesciant, et de quibus probabilis conjectura non sit, eos non sæculari judicii fugiendi fraude, sed ut Deo fidelem cultum præstent, hoc vitæ genus elegisse.

957. *Q.* III. Quæ scientia requiritur in tonsurando. ℟. Ex modo dictis juxta *Trid.* debet scire rudimenta fidei, quæ n. Catechismi 5. Capitibus de Fide, Spe, Charitate, Sacramentis, et officiis Justitiæ Christianæ continentur. *Bened. XIV.* Tom. I. Bull. pag. 113. in Constit. 62., quæ incipit: *Etsi minime* §. 10. de adolescentibus, qui ordinibus initiari volunt, ait: *rem fore magni commodi, multæque utilitatis plenam, si qui se sistunt examini, eos Præsul potissimum interroget de iis, quibus Christiani hominis scientia continetur.*

958. *Q.* IV. Quæ ætas requiritur. ℟. A Jure certus annus ætatis non est determinatus: plerumque tamen requiritur septennium completum, quia *Trid.* requirit, ut initiatus sciat rudimenta fidei, legere et scribere, quod ante usum rationis, qui anno ætatis septimo adesse censetur, raro potest reperiri. Alii juxta praxim variarum diœcesum requirunt decimumquartum ætatis annum.

959. *Q.* V. Quænam sint Clericis prohibita. ℟. Præprimis sequentia. 1. Ne opificia, mercaturas, et negotiationes sordidas exerceant. 2. Non dictent, neque proferant sententiam sanguinis, neque intersint, ubi de sanguinis sententia agitur. 3. Ne privilegiis suis renuntient: unde in manibus laici jurare non possunt, nec se subjicere judici laico, nisi cum privilegium fori amiserint, vel ab Episcopo licentiam obtinuerint, quam in criminalibus dare nequit. 4. Ne ludant aleis. 5. Ne intersint jocis mimicis histrionum, joculatorum etc. item choreis. 6. Denique ne arma ferant etc. Vide *Sennyei* p. 1. c. 2. a n. 53.

960. *Q.* VI. Quomodo se debeat disponere tonsurandus ad tonsuram. ℟. 1. Ante ordinationem bene se præparet ad examen, ut sciat, quid sit tonsura, et rudimenta fidei. 2. Secum afferat attestationem baptismi. 3. Ipso die ordinationis ad locum ordinationis secum ferat *tunicam talarem, superpelliceum, et cereum,* si intra missarum solemnia tonsura conferatur: præterea sciat memoriter versic. *Dominus pars hæreditatis* etc. Denique si accepturus sit sacram Communionem a manibus Episcopi, prius confiteatur.

961. Q. VII. Quid coram Episcopo observandum sit tonsurando. ℟. Juxta *Pontif. Rom.* 1. Quando tonsurandus dicto *Kyrie eleison* sub missa vocatur, respondet, *Adsum*, moxque accedit, et facta profunda reverentia Pontifici, genuflectit coram illo. 2. Dicta oratione ab Episcopo: *Oremus, fratres charissimi D. N. J. C.* etc. dum Pontifex in fronte, in occipitio, ad utramque aurem, et in medio capitis præscindit capillos, cum eo tarde pronuntiat: *Dominus pars etc.* ut n. 939 dictum est. 3. Dicitur ab Episcopo oratio: *Præsta, quæsumus, omnipotens Deus* etc. a ministris antiphona: *Hic accipiet* etc. cum psalmo 23. *Domini est terra* etc. et iterum ab Episcopo oratio: *Adesto, Domine, supplicationibus nostris* etc. 4. Tum Episcopus accepta mitra sedet, et acceptum (quod Tonsus inserta utraque manu apte flectens coram Episcopo tenet) superpelliceum totaliter induit Tonsum, dicens: *Induat te Dominus novum hominem, qui secundum Deum creatus est in justitia, et sanctitate veritatis* 5. Episcopus dicta oratione: *Omnipotens, sempiterne Deus* etc. Clericum sic alloquitur: *Fili charissime, animadvertere debes, quod hodie de foro Ecclesiæ factus sis, et privilegia clericalia sortitus sis. Cave igitur, ne propter culpam tuam illa perdas, et habitu honesto, bonisque moribus Deo placere studeas, quod ipse tibi concedat per Spiritum S. suum.* ℟. *Amen* 6. Si non adsint alii ordinandi, Episcopus dicit tonsurando: *Dic semel septem psalmos pœnitentiales cum litaniis, versiculis, et orationibus, et omnipotentem Deum etiam pro me ora.*

§. III. *De Ostiariatu.*

962. *Q. I.* Quid sit Ostiariatus. ℟. Est ordo minor, in quo per traditionem clavium Ecclesiæ sub certa verborum forma a legitimo ministro prolata confertur potestas aperiendi, et claudendi Ecclesiam, pulsandi campanas ad divinum officium, et ad illud admittendi dignos, et rejiciendi indignos.

963. *Q. II.* Quænam sit materia remota et proxima Ostiariatus. ℟. Materia remota sunt claves Ecclesiæ, proxima earum traditio.

964. *Q. III.* Quænam sit forma Ostiariatus. ℟. Sequentia verba, quæ profert Episcopus ad traditionem clavium : *Sic age, quasi redditurus Deo rationem pro iis rebus, quæ his clavibus recluduntur.*

965. *Q. IV.* An valida esset ordinatio, si loco clavium Ecclesiæ traderentur claves culinæ, aut si unica clavis Ecclesiæ traderetur. ℟. *Ad* 1. Probabilius est invalida, quia tunc falsificaretur forma, vi cujus actu debent esse claves Ecclesiæ, cum dicantur ea tradi curæ Ostiarii, *quæ iis clavibus recluduntur* in præsenti; atqui clavibus culinæ recluduntur tantum res, quæ pertinent ad culinam, et pro quibus ordinandus non debet reddere Deo rationem: ergo. ℟. *Ad* 2. Valida esset ordinatio, si unica clavis Ecclesiæ traderetur, quia adhuc sufficienter exprimeretur potestas hujus ordinis.

966. *Q. V.* An etiam traditio cymbali, ejusque pulsatio sit materia Ostiariatus. ℟. *Negative* ; quia hæc traditio non fit ab Episcopo, sed ab Archidiacono, neque forma illi correspondet. Additur autem hæc cæremonia ad plenius declarandam potestatem, et officia Ostiarii.

967. *Q. VI.* Quænam sint officia Ostiarii. ℟. Exprimuntur illa in admonitione Episcopi ad ordinandum. *Suscepturus, fili charissime, officium Ostiariorum, vide, quæ in domo Dei agere debeas. Ostiarium oportet percutere cymbalum et campanam, aperire Ecclesiam et Sacrarium, et librum aperire ei, qui prædicat. Provide igitur, ne per negligentiam tuam illarum rerum, quæ intra Ecclesiam sunt, aliquid depereat, certisque horis domum Dei aperias fidelibus, et semper claudas infidelibus. Stude etiam, ut sicut materialibus clavibus Ecclesiam visibilem aperis et claudis, sic et invisibilem Dei domum, corda scil. fidelium, dictis et exemplis tuis claudas diabolo, et aperias Deo, ut divina verba, quæ audierint, corde retineant, et opere compleant, quod in te Dominus perficiat per misericordiam suam.* Unde sequentia officia colliges. 1. Ostiarii est Ecclesiæ januas dignis aperire, et indignis, h. e. infidelibus, excommunicatis, et quibus ab Ecclesia interdictum est, claudere. 2. Custodire vasa sacra, et omnem Ecclesiæ supellectilem. Ostiarius (ut ait Catech. Rom. de Ostiar.) ex prima sua institutione erat Sacrarii custos, et Ecclesiæ thesaurarius. 3. Pulsando campanam statis horis convocare populum fidelem ad divinum officium, et sub ipso sacrificio pulsando cymbalum ad elevationem excitare populum ad majorem attentionem, et devotionem. Ecce quomodo hic prius ordo jam referatur ad missæ sacrificium. 4. Addit Conc. *Mediolanense I.* tit. de Ostiar. *Ostiarius in Ecclesia dormientes, vendentes, ementes, deambulantes, colloquentes, aliave ratione officia divina perturbantes, et quovis modo indecore, atque irreverenter se habentes moneat; si pertinaces sint, expellat, aut ad Superiorem deferat, mendicantes excludat etc.*

968. *Q. VII.* Quænam debeant esse propriæ virtutes Ostiarii. ℟. 1. *Zelus domus Dei.* Ostiarius imitetur exemplum Christi, qui e templo ementes et vendentes ejecit, Joan. 2. *et qui non sinebat, ut quisquam transferret vas per templum.* 2. *Vigilantia*, ut omnia in Ecclesia sint munda. Ostiarius cum Propheta Regio dicat : *Domine, dilexi decorem domus tuæ, et locum habitationis gloriæ tuæ.* Psal. 25.

969. Dignitas hujus ordinis æstimari potest 1. Ex præstantia Levitarum in V. T. qui erant selecta Domini hæreditas, excubantes ad quatuor portas domus Dei. Vide L. 1. *Paralip*. c. 9... 2. Ex dignitate eorum, qui præficiuntur ad custodiam regii palatii, et thesauri: quidni longe major dignitas sit eorum, qui præficiuntur ad custodiendam Dei domum, et curanda sacratissima, quæ in ea recluduntur. 3. Denique quia Christus ipse exemplo suo illustravit ministeria Ostiariorum, ut dictum est n. præced. *Neque dicas*: Laici hodie claudunt et aperiunt Ecclesias, pulsant campanas etc. ergo superfluus est hic ordo. ℟. Laici id non faciunt ex officio, neque cum speciali potestate Ecclesiastica ritu solemni ad id deputati sunt, sicut Ostiarii.

970. Q. VIII. Quo ritu conferatur hic ordo. ℟. 1. juxta *Pontif. Rom.* Ante ordinationem ordinando necessaria sunt; *prævia confessio*, propter sacram Communionem, quam e manu Episcopi accipit: *in capillis modestia*: *corona minorum ordinum*: *tunica talaris*: *superpelliceum*, quo indutus accedit: *candela pro offertorio*, *si ordines intra missam recipiantur*. 2. In missis, in quibus non dicitur *Gloria in excelsis*, post *Kyrie eleison* conferuntur minores ordines; in quibus vero dicitur *Gloria*, eo dicto proceditur ad minores ordines. In missis quatuor temporum dicta prima oratione ordinatur Ostiarius, post secundam lectionem Lector, et sic deinceps. Dum Archidiaconus vel alius minister ordinandum vocat 1. ordinandus respondens, *Adsum*, accedit, et facta profunda Pontifici reverentia genuflectit coram eo: tum Pontifex illum admonet dicens: *Suscepturus*, *fili charissime* etc. Deinde claves Ecclesiæ, *quas manu dextera tangit ordinandus*, traduntur ab Episcopo cum forma supra cit. *Sic age*, *quasi redditurus Deo* etc. 2. Post hæc Archidiaconus ducit Neo-ostiarius ad ostium Ecclesiæ, et facit illum claudere et aperire jannam. 3. Idem Archidiaconus tradit Ostiario campanulam, quam Ostiarius pulsat. 4 Reducitur ad Episcopum, coram quo genua flectit. Episcopus autem versus ad ipsum dicit: *Deum patrem omnipotentem* etc. 5. Denique Episcopus mitra deposita, et conversus ad altare dicit: *Oremus*. Ministri vero: *Flectamus genua*. *Levate*, et statim Pontifex conversus ad genuflexum stans sine mitra dicit: *Domine sancte*, *pater omnipotens*, *æterne Deus*, *benedicere ✠ dignare* etc. Dicta hac oratione Neo-ostiarii surgunt, factaque Episcopo reverentia recedunt.

§. IV. *De Lectoratu*.

971. *Q.* I. Quid sit Lectoratus. ℟. Est ordo minor, in quo per traditionem libri lectionum sub certa verborum forma a legitimo ministro prolata confertur potestas legendi publice in Ecclesia Scripturam sacram veteris et novi Testamenti, et scripta Ss. Patrum.

972. *Q.* II. Quænam sit materia Lectoratus. ℟. Materia *remota* est liber lectionum, sive qui continet prophetias, epistolas, actus Apostolorum etc. ac etiam homilias, et sermones Ss. Patrum in Ecclesia legi solitos. *Proxima* est hujus libri traditio. Hinc valida esset ordinatio, si traderetur sacra Scriptura, aut Breviarium, quia in eo omnia ista continentur: secus si traderetur alius liber, in quo prædicta non continentur.

873. *Q.* III. Quænam est forma Lectoratus. ℟. Sequentia verba a legitimo ministro proferenda: *Accipe*, *esto verbi Dei relator*, *habiturus*, *si fideliter et utiliter impleveris officium tuum*, *partem cum iis*, *qui verbum Dei bene administraverunt ab initio*.

974. *Q.* IV. Quodnam sit officium Lectoris. ℟. 1. Legere publice in Ecclesia prophetias, quando in missa sunt legendæ, item juxta *Clericatum* de Sacram. Ordin. decis. 19. n. 45. cantare in missarum solemniis *Introitum*, *Graduale*, *Alleluja*, et legere in Ecclesia lectiones Horarum Canonicarum. Ad Lectorem etiam pertinet sacra lectione fidelium animos excitare ad debi-

tam Sacrificii reverentiam. Epistolas autem et Evangelium non canit ex officio sub missa; ad hæc enim specialiter ordinantur Subdiaconus et Diaconus. De hoc officio lectoris testatur *Martyrol. Rom.* die 4. April. *In Africa passio Ss. Martyrum, qui in persecutione Genserici Regis Ariani in die Paschæ in Ecclesia cæsi sunt, quorum Lector, dum in pulpito Alleluja cantaret, sagitta in gutture transfixus est.*

Secundum officium est, libros sacros et canonicos fideliter et diligenter custodire. Sic in *Martyr. Rom.* ad diem 11. Febr. et apud Episcopum *Sarnellium* in speculo Cleri sæc. P. 1. p. 116. legitur, *S. Saturninum* Lectorem ac Martyrem tempore Diocletiani et Maximiani incarceratum fuisse, et a præsidibus requisitum, ut sacros libros traderet, quibus respondit, eum ferreis pectinibus crudeliter dilaniaretur: *Altius fodite hisce pectinibus in pectore meo; intus enim reperietis sacros libros, quos in visceribus impressos custodio.*

Tertium est catechizare, sive rudimenta fidei exponere, ut patet ex verbis formæ: *Esto relator verbi Dei* etc. Confirm. ex *Martyr. Rom.* quod ad diem 12. Decemb. ita habet: *Romæ S. Sinesii Mart. qui tempore B. Sixti Papæ Lector ordinatus, cum multos convertisset ad Christum, apud Aurelianum Imperatorem accusatus, gladio percussus martyrii coronam accepit.*

Quartum denique antiquitus erat benedicere panem et novos fructus, uti colligitur ex Pontificali Rom. ubi Pontifex in degradatione Lectoris sic ait: *In Ecclesia Dei non legas ulterius, aut cantes, aut fructus novos ullatenus benedicas, quia tuum officium non implevisti fideliter et devote.* Ex dictis officiis collige iterum, quomodo hic ordo jam pertineat ad sacrificium missæ.

975. Q. V. Quænam sint virtutes Lectoris. ℟. 1. *Notitia mysteriorum fidei.* Quomodo enim Lector alios docebit ea, quæ ipse ignorat? 2. *Firma et viva fides.* Hinc ordinans monet neo-Lectores: *Quod ore legitis, corde credatis, et opere compleatis, quatenus auditores vestros verbo et exemplo vestro docere possitis.* Hinc tertia virtus est *zelus salutis animarum*, qui consistit in verbo et exemplo.

976. Quanta sit dignitas Lectoris, patet tum ex eo, quod Ostiarius aperiat fidelibus ostium Ecclesiæ, Lector autem aperiat corda fidelium per instructionem in mysteriis fidei, tum ex epist. 33. et 34. *S. Cypriani*, qui illustres Christi Confessores Aurelium et Celerinum in præmium suæ confessionis Lectoratus ordine sublimavit. Refert etiam *S. Greg. Naz.* Orat. 3. Julianum, priusquam a fide deficeret, honori sibi duxisse, si ad Lectoris gradum proveheretur.

977. Q. VI. Quo ritu conferatur hic ordo. ℟. 1. Ordinandus ad Lectoratum iisdem instructus comparere debet, quibus Ostiarius. 2. Dum Archidiaconus vocat ordinandum, respondet, *Adsum*, et mox facta profunda reverentia coram ordinante genuflectit, quem admonet Pontifex dicens: *Electus, fili charissime, ut sis Lector in domo Dei nostri officium tuum agnosce* etc. Deinde ordinans tradit ordinando librum lectionum, quem ordinandus manu dextera tangit, ordinante interim dicente: *Accipe, et esto verbi Dei relator* etc. Postea surgit ordinans, et cum mitra conversus ad genuflexum dicit: *Oremus, fratres charissimi* etc. tum conversus ad altare mitra deposita dicit: *Oremus.* Ministri subjungunt: *Flectamus genua. Levate.* Deinde stans conversus ad ordinatum genuflexum sine mitra dicit: *Domine sancte, pater omnipotens* etc. Dicta hac precatione surgit neo-Lector, et recedit.

§. V. *De Exorcistatu.*

978. Q. I. Quid sit Exorcistatus. ℟. Est ordo minor, in quo per traditionem libri exorcismorum sub certa verborum forma a legitimo ministro prolata confertur potestas manus imponendi super energumenos sive baptizatos, sive catechumenos, legendique exorcismos ad dæmones fugandos. *Energumenus* di-

citur is, qui est obsessus a dæmone; *Catechumenus* vero, qui instruitur in ordine ad suscipiendum baptismum.

979. *Q.* II. Quæ sit materia et forma Exorcistatus. ℟. Materia *remota* est liber exorcismorum, *proxima* est ejusdem libri traditio. Forma sunt sequentia verba a legitimo ministro prolata: *Accipe, et commenda memoriæ, habe potestatem imponendi manus super energumenos sive baptizatos, sive catechumenos.*

980. *Q.* III. Quodnam sit officium Exorcistæ. ℟. cum *Clericato* l. c. decis. 19. n. 34. Officium Exorcistæ est, et semper fuit, expellere dæmones de humanis corporibus per adjurationes et exorcismos ab Ecclesia approbatos. Olim Exorcista ex officio etiam monebat populum, ut qui non essent communicaturi, locum darent communicaturis. Exorcista quoque dimittebat energumenos post Evangelium, et prædicationem e missa, ne tumultus intra missarum solemnia ab energumenis fieret. Ecce quomodo et hic ordo ministerium exerceat ad sacrificium missæ. Dæmones enim ab obsessis ejicit, ut cum debita reverentia missæ possint interesse.

981. *Si dicas* 1. Frustranea videtur esse hæc ordinatio; conceditur enim potestas adjurandi dæmones, et usus hujus potestatis prohibetur Exorcistis. ℟. Non prohibetur absolute et simpliciter, sed tantum ne fiat sine Episcopi licentia, idque ex gravissimis causis, scil. ne temere et inconsulto etiam Sacerdotes exorcizent, antequam de vera obsessione constet.

982. *Si dicas* 2. S. Clemens L. 8. Constit. c. 26. laudat hanc s. Thadæi Apost. sententiam: *Exorcista non fit ordinatione.* ℟. Hic liber sub Gelasio Papa in Conc. septuaginta Episcoporum anno 494. inter apocryphos rejectus est. Juxta alios ex hoc loco nihil aliud colligitur, quam quod Apostoli judicarint, Exorcistas sua ætate non esse specialiter ordinandos, cum Spiritus S. miraculorum dona in credentes promiscue effunderet.

983. *Q.* IV. Quibus virtutibus potissimum debeat studere Exorcista. ℟. 1. Singulari conscientiæ puritati, ut colligitur ex adhortatione Episcopi: *Stude igitur, ut sicut a corporibus aliorum dæmones expellis, ita ab animo tuo et corpore omnem immunditiam et nequitiam ejicias, ne illi succumbas, quem ab aliis tuo effugas ministerio.* 2. Studeat mortificationi passionum, et vitiorum: *Disce*, pergit ordinans in sua admonitione, *per officium tuum vitiis imperare, ne in tuis moribus aliquid sui juris inimicus valeat vindicare: tunc enim recte in aliis, dæmonibus imperabis, cum prius in te ipso eorum omnimodam superes nequitiam.* 3. Deditus sit orationi et jejunio; est enim genus dæmoniorum, quod non ejicitur, nisi in oratione et jejunio. 4. Humilitati, ne in superbiam elatus, ipsemet in judicium incidat diaboli. 1. Tim. 3. 6.

984. Dignitatem hujus ordinis colligere satis licet ex potestate adversus principes tenebrarum, de qua *S. Cyprianus* epist. 45. sic habet: *Hodie etiam geritur, ut per Exorcistas voce humana et potestate divina flagelletur et uratur, ut torqueatur diabolus.* Si quæras, cur Minoristis tanta potestas jam concedatur. ℟. Id facit ad confundendum superbissimum hostem humani generis, et ad ostendendam efficaciam exorcismorum.

985. *Q.* V. Quo ritu conferatur Exorcistatus. ℟. 1. Ordinandus iisdem instructus, quibus Lector, dum vocatur ab Archidiacono: *Accedat, qui ordinandus est ad officium Exorcistarum*, respondet, *Adsum*, et mox facta profunda coram ordinante reverentia flectit, auditque admonitionem *Ordinandus, fili charissime* etc. 2. Episcopus tradit ordinando librum exorcismorum, quem ordinandus manu dextera tangit, quamdiu Episcopus formam pronuntiat: *Accipe, et commenda memoriæ* etc. 3. Episcopus stans cum mitra conversus ad Exorcistam dicit: *Deum patrem omnipotentem, fratres charissimi, suppliciter deprecemur* etc. 4. Tum Episcopus deposita mitra conversus ad altare dicit: *Oremus*: et Ministri: *Flectamus genua. Levate.* Mox Episcopus ad or-

dinatum conversos dicit: *Domine sancte, pater omnipotens* etc. Dicta hac oratione neo-Exorcista facta profunda reverentia recedit.

986. *Q.* VI. Ex quibus signis Exorcista possit colligere, aliquem vere esse obsessum. ℟. *Clericatus* l. c. decis. a n. 17. quatuor signa recenset. *Primum* est, quando qui se obsessum asserit, revelat occulta sive absentia. *Secundum* est linguarum peregrinarum peritia et locutio, quas loquens nunquam didicit. Sic testatur *S. Hier.* in vita s. Hilarionis de Aulico Imperatoris Constantii loquente perfectissime Syro idiomate, etsi linguam Francam et Latinam tantum didicerit, ex quo s. Hilarion deprehendit, Aulicum prædictum fuisse dæmoniacum. Ex his signis deducitur argumentum energumeni, nisi vel ex speciali Dei gratia, vel ex boni Angeli ope ea scire noscatur. *Tertium* signum est ex inconditis vocibus, clamoribus, et ululatibus belluinis, ex insolito membrorum stupore, summa inquietudine: et e contra ex viribus in corpore humano non ordinariis, ita ut rumpant vincula et catenas etc. etc. *Quartum* signum est, si obsessi renuant proferre Ss. Nomen Jesu, aut ad occultam applicationem sacrarum reliquiarum exhorrescant, concutiantur, blasphement etc. Plura vide apud *P. Ubald. Stoiber* in armamentario ecclesiastico ad insultus diabolicos elidendos. P. 1. c. 2. q. 6.

987. Caveat Exorcista, ne impertinentes ad expulsionem dæmonis quæstiones proponat, nec a modo exorcizandi in ritualibus præscripto facile recedat, nec adhibeat fidem, si quæ prodat diabolus in præjudicium tertii. Denique in hoc negotio consulat peritos auctores, qui de modo exorcizandi agunt. Erudite omnia huc pertinentia collegit mox laudatus *P. Stoiber*, *Delrio*, *Tirrhæus*, *Clericatus* l. c. et alii. Præprimis Exorcista ne facile credat, aliquem esse energumenum, nisi adsint signa obsessionis a doctis et piis viris approbata. *Bened. XIV.* Tom. I. Bullar. pag. 570. in Lit. ad Episc. Augustanum, quæ incipiunt: *Solicitudini nostræ* §. 43. ita habet: *In exorcizandis energumenis illud potissimum intersit, ut ante omnia dignoscatur, an revera obsessus sit a dæmone is, qui talis esse affirmatur; ubi vero ita esse constiterit, eligatur ab Ordinario sacerdos perfectæ pietatis, vitæ integritatis, atque prudentiæ; hic autem ad expellendum dæmonem, non quidem picta vel lignea manu, aliisve ineptis nugis utatur, sed præscriptas in Rituali Romano regulas ad amussim servet ...* Sub finem addit: *Clemens Papa XI. in quadam epistola encyclica data die 21. Junii 1710. districte mandavit, ut nemo exorcizans a norma in prædicto Rituali Romano* (quod fuit publicatum a Paulo V. 1614.) *præscripta, ulla ex parte discedere præsumat.*

§. VI. *De Acolythatu.*

988. *Q.* I. Quid sit Acolythatus. ℟. Est ordo minor, in quo per traditionem candelabri cum cereo extincto, et urceolis vacuis sub certis verborum formis a legitimo ministro prolatis confertur potestas accendendi cereos in Ecclesia, eosque ad altare deferendi, et vinum et aquam porrigendi ad Ss. Eucharistiam.

989. *Q.* II. Quænam sit materia et forma Acolythatus. ℟. *Ad primum.* Duplex est *materia remota*, candelabrum cum cereo extincto, et urceoli vacui: *proxima* est utriusque materiæ traditio.

990. ℟. *Ad secundum.* Forma pariter duplex est. *Forma* respondens primæ materiæ est: *Accipe ceroferarium cum cereo, et scias, te ad accendenda Ecclesiæ luminaria mancipari, in nomine Domini.* Respondet ordinandus: *Amen.* Forma respondens traditioni urceolorum est: *Accipe urceolum ad suggerendum vinum et aquam in Eucharistiam Sanguinis Christi, in nomine Domini.* Respondet iterum neo-Acolythus: *Amen.*

991. *Q.* III. An utraque materia sit de essentia hujus ordinis. ℟. cum *D. Th.* in 4. dist. 24. q. 2. a. 2. Utraque materia et forma est de essentia hujus ordi-

nis, tum quia non est ratio unam alteri præferendi, tum quia antiquissima Ritualia utramque referunt. *Morinus* de Sacr. Ord. p. 2. a p. 210. a Conc. Carthag. IV. de anno 398. usque ad Pontificale Rom. sub *Greg. XIII.* de anno 1575. refert septemdecim vetustissima Ritualia, ubi leguntur eædem materiæ et formæ. Juxta *D. Bonav.* in 4. d. 24. p. 2. dub. 5. sola candelabri traditio cum cereo est materia necessaria hujus ordinis; juxta *Durandum* vero traditio urceoli. Præferenda videtur prima sententia.

992. *Q.* IV. Quodnam sit officium Acolythi. ℟. Juxta admonitionem Episcopi ordinantis, *Acolythum oportet ceroferarium ferre, luminaria Ecclesiæ accendere, vinum et aquam ad Eucharistiam ministrare.* Ex his iterum patet, quomodo etiam Acolythatus ordinetur ad sacrificium missæ; cum Acolythi sit præparare et accendere luminaria ad sacrificium. Hinc in ordinatione ei traditur cereus extinctus, quia modo accipit potestatem accendendi cereos in Ecclesia. 2. Acolythi est, sequi Diaconum cum cereo accenso, quando accedit ad cantandum Evangelium; nam inde a græco ἀκολουθέω *sequor*, *Acolythus*, vel melius *Acoluthus*; vel juxta eos, qui derivant cum *Magrio* ab ἀκωλύω, *non prohibeo*, Acolythus id est non prohibitus a ministerio altaris: vel latine est *pedissequus*, vel *sequens*. 3. In sacrificio vinum et aquam ministrat.

993. *Q.* V. Quænam sint virtutes Acolytho propriæ. ℟. Ut præbeat se ipsum exemplum bonorum operum. Ita colligitur ex admonitione Episcopi: *Non enim placere Deo poteris, si lucem Deo manibus præferens, operibus tenebrarum inservias, et per hæc aliis exempla perfidiæ præbeas: sed juxta quod veritas dicit: Luceat lux tua coram hominibus* etc.... *Esto igitur solicitus in omni justitia, bonitate, et veritate, ut et te, et alios, et Dei Ecclesiam illumines.* Secunda virtus est singularis modestia, præsertim in Ecclesia.

994. *Q.* VI. Quo ritu conferatur hic ordo. ℟. Vocatus ordinandus ab Archidiacono respondet, *Adsum*, et mox accedit, et facta profunda reverentia excipit flectens adhortationem Episcopi: *Suscepturus, fili charissime, officium Acolythi* etc. 2. Post adhortationem tradit ordinans candelabrum cum candela extincta, quod ordinandus tangit manu dextera, donec prolata sit forma: *Accipe ceroferarium* etc. Tum ordinans tradit urceolum vacuum, quem similiter dextra tangit neo-Acolythus, dum ordinans dicit: *Accipe urceolum* etc. 3. Postea stans Episcopus mitra conversus ad genuflexum dicit: *Deum patrem omnipotentem* etc. 4. Facta benedictione Episcopus sine mitra se vertens ad altare dicit: *Oremus*: et Ministri: *Flectamus genua. Levate.* Mox ordinans conversus ad Acolythum adhuc genuflexum dicit: *Domine sancte, pater omnipotens* etc. .... *Per eumdem Christum D. N.* Amen. *Oremus. Omnipotens sempiterne Deus* .... *Per eumdem C. D. N.* Amen. 5. Denique Episcopus accepta mitra sedet, et ad minores ordines ordinatum sic alloquitur: *Fili dilectissime, diligenter considera ordines per te susceptos; stude sancte et religiose vivere, atque omnipotenti Deo placere, ut gratiam suam possis acquirere, quam ipse tibi per suam misericordiam concedere dignetur. Dic semel septem psalmos pœnitentiales cum litaniis, versiculis et orationibus; et omnipotentem Deum etiam pro me ora.*

995. De subjecto minorum ordinum eadem observa, quæ dicta sunt n. 954. de prima tonsura: item quæ ibidem dicta sunt, quid requiratur ad hoc, ut valide et licite recipiantur. Quibus adde statutum *Trid.* sess. 23. c. 5. de reform. ut *ad minores ordines promovendi bonum a parocho, et a magistro scholæ, in qua educantur, testimonium habeant.* Ibid. c. 11. Trid. exigit, ut saltem latinam *linguam intelligant.*

996. An minores ordines sint verum Sacramentum, utrinque disceptatur in Theol. Schol. Probabilius id negant *Vasq.*, *Durand.*, *Cajet.*, *Medina*; quorum *ratio* est, quod hi potius debeant dici ritus quidam sacri ab Ecclesia instituti, tanquam prævia dispositiones ad ordines majores: nec eorum institu-

tionis vestigium nllum habetur in Scriptura: nec gratiæ iis annexæ promissio ostendi potest, nec certa definitio Ecclesiæ: ergo. Contrarium sentiunt alii cum *Bellarmino*. Quare cum res hæc incerta sit, diutius huic speculationi immorari non placet. Ita *Laym.*

§. VII. *De Subdiaconatu.*

997. *Q.* I. Quid sit Subdiaconatus. ℟. Est ordo major et sacer, in quo per traditionem calicis vacui cum patena vacua, et libri Epistolarum sub certis verborum formis a legitimo ministro prolatis datur potestas mediante Diacono assistendi Presbytero in sacrificio missæ, et solemniter cantandi epistolam.

998. *Q.* II. Quænam est materia et forma Subdiaconatus. ℟. Materia remota primaria est calix vacuus cum patenâ vacua; *proxima* ejusdem traditio. Ita expresse docet C. Florent. in Decreto *Eugenii*, ubi §. 15. de Sacram. Ord. sic habet: *Subdiaconatus vero* traditur *per calicis vacui cum patena vacua superposita traditionem.* Forma huic materiæ correspondens est: *Vide, cujus ministerium tibi traditur. Ideo te admoneo, ut ita te exhibeas, ut Deo placere possis.* Materia *remota secundaria* est liber Epistolarum: *proxima* ejusdem traditio; forma vero sunt sequentia verba: *Accipe librum Epistolarum, et habe potestatem legendi in Ecclesia sancta Dei tam pro vivis, quam pro defunctis in nomine Patris, et Filii, et S. S. Amen.* Dixi, *materia secundaria*; quia (ut testatur *Emin. Cardin. de Lauræa* d. 6. de Sacr. Ord. n. 54. et *Morinus* de sacris Ordin. p. 3. exercit. 12. c. 1. n. 6 et 7.) antiquissima Ritualia ab anno 500. usque ad annum 1200. non faciunt mentionem traditionis libri epistolarum. *Confirm.* ex Conc. Carthag. IV. de anno 398. ubi definitum est, sicut refertur in cap. *Subdiaconus* 16. dist. 23.; *Subdiaconus, cum ordinatur, quia manus impositionem non accipit, patenam de manu Episcopi accipiat vacuam, et calicem vacuum.* Nulla hic fit mentio traditionis libri epistolarum. Valeret tamen ordinatio, si Episcopus per errorem traderet calicem cum vino, quia utile per inutile non vitiatur, neque per hoc falsificaretur forma.

999. *Q.* III. Quodnam sit officium Subdiaconi. ℟. Juxta Pontificale Rom. Subdiaconum oportet 1. Aquam ad ministerium altaris præparare; hic mentio fit solius aquæ, quia Subdiaconi est, affundere vino paululum aquæ ante oblationem, dicendo: *Benedicite, pater reverende.* 2. Diacono ministrare. 3. Pallas altaris et corporalia abluere. 4. Calicem et patenam in usum sacrificii Diacono offerre. 5. Item solemniter, h. e. cum manipulo et ex officio in missa cantare Epistolam. Adde ex aliis Ritualibus, 6. panem consecrandum pro populo in altari ponere. 7. Crucem in supplicationibus gestare. Jure antiquo Subdiaconi debebant stare ad januas, per quas ingrediebantur mulieres, ne quis egrederetur, neve aperiretur janua tempore oblationis. Ut constat ex Constit. Apost. L. 8. c. 11. ibid. statutum legitur: *Unus autem Hypodiaconus ministret aquam Sacerdoti ad lavandum manus.* Præterea juxta Epist. 1. *S. Fabiani* Papæ olim Subdiaconis demandatum fuit, gesta martyrum colligere, et in scriptis consignare.

1000. *Q.* IV. An ordo Subdiaconatus sit sacramentum. ℟. Certo ac clare id non habetur ex Scripturâ, nec ex Conciliis, nec ex PP. ideoque inter Theologos affirmativa et negativa defenditur ut probabilis. Rationes in utramque partem erudite colligit *Bened. XIV.* L. 7. de Synodo Diœces. c. 24. in fine subjungit: *Ideo autem rationes attigimus, quæ in utramque partem adducuntur, et paulo prolixius illas expolivimus, quæ postremæ* (scil. neganti Subdiaconatum esse Sacramentum) *favent opinioni, ut videant Episcopi, non posse indubitanter sacrilegii damnari, qui conscientia peccati lethalis ordines Diaconatu inferiores suscipere non formidant.* Nimirum si conferatur Subdiaconatus extra missam, dum non percipit ordinandus Eucharistiam.

1001. *Q.* V. Quid requiratur, ut quis valide ordinetur ad Subdiaconatum. ℟. 1. Ex parte subjecti requiritur, ut sit mas. 2. Baptizatus. 3. Habeat intentionem suscipiendi hunc ordinem. Ex parte vero ordinis requiritur, ut conferatur sub debita materia et forma, et a legitimo ministro.

1002. *Q.* VI. Quid requiratur ad hoc, ut quis licite ordinetur in Subdiaconum. ℟. 1. Ut sit Confirmatus. 2. Non sit irretitus censura ecclesiastica, nec sit irregularis. 3. Ut receperit primam tonsuram, et quatuor minores ordines. 4. Ut habeat legitimam ætatem, scil. vigesimum secundum ætatis annum saltem inchoatum, juxta *Trid.* sess. 23. c. 12. de reform.... 5. Ut habeat titulum legitimum sustentationis. 6. Ut non sit conjugatus ex c. fin. de temp. Ordinat. in 5. Ubi prohibetur, ne vel prima tonsura conferatur conjugato. 7. Ut habeat sufficientem scientiam. Alii insuper 8. exigunt sanctitatem vitæ. 9. Congruum tempus ordinationum. 10. Vocationem divinam. Quæ pro memoria continentur in vers. seq. *Confirm. Immunis, sit et Ordo, scientia et ætas: cœlebs, et sanctus, titulus, tempusque, vocatus.*

1003. *Q.* VII. Cur prærequiritur Confirmatio. ℟. Quia Ecclesia vult habere ministros in fide roboratos; hinc *Trid.* sess. 23. c. 4. reform. ait, *prima tonsura* nequidem initiandos, qui non sunt Confirmati.

1004. *Q.* VIII. Quid sit titulus; cur requiratur titulus; et quotuplex sit. ℟. *Ad* 1. et 2. Titulus est remedium, quo providetur ordinando de sufficiente et perpetua sustentatione: ideo requiritur titulus, quia indecens est, Clericum in sacris ordinibus constitutum mendicare, aut ex sordido quæstu vivere. Hinc statuit *Trid.* sess. 21. c. 2. de reform. ne quis ordinetur sine sufficienti titulo congruæ sustentationis. ℟. *Ad* 3. Titulus est duplex, ecclesiasticus et patrimonialis. *Ecclesiasticus* subdividitur in beneficialem, paupertatis, et titulum mensæ. *Beneficiàlis*, sive *titulus beneficii* est jus fruendi bonis Ecclesiæ. *Titulus mensæ* est remedium, quo alicui providetur de congrua et perpetua sustentatione a Magno Principe. *Patrimonialis* est, quando ordinandus actu habet bona propria et immobilia ad sustentationem sufficientia. Hic titulus modo cœpit anno 1179. in Conc. Later. III. sub Alex. III. antea enim saltem usque ad sæculum X. ordinati sunt in ministerium Ecclesiæ, et eo titulo alimenta ab ea acceperunt.

1005. *Q.* IX. Qualis esse debeat titulus beneficii. ℟. Requiritur, ut ordinandus pacifice possideat beneficium perpetuum, certos habens redditus ad honestam sustentationem sufficientes judicio prudentum, et habita ratione loci. Probatur ex *Trid.* quod sess. 21. c. 2. de reform. statuit, *ne quis deinceps Clericus sæcularis, quamvis alias sit idoneus moribus, scientia, et ætate, ad sacros ordines promoveatur, nisi prius legitime constet, eum beneficium ecclesiasticum, quod sibi ad victum honeste sufficiat, pacifice possidere.*

1006. *Q.* X. Qualis debeat esse titulus patrimonii vel pensionis. ℟. debet esse sufficiens ad congruam sustentationem. De hoc *Trid.* sess. 21. c. 2. de reform. ita statuit: *Patrimonium vel pensionem possidentes ordinari non possint, nisi illi, quos Episcopus judicaverit assumendos pro necessitate vel commoditate Ecclesiarum suarum, eo quoque prius perspecto, patrimonium illud, vel pensionem vere ab eis obtineri, taliaque esse, quæ eis ad vitam sustentandam satis sint, atque deinceps sine Episcopi licentia alienari, aut extingui, vel remitti nullatenus possint, donec beneficium ecclesiasticum sufficiens sint adepti, vel aliunde habeant, unde vivere possint.*

1007. *Q.* XI. Quinam ordinentur titulo paupertatis. ℟. Illi, qui post Novitiatum votum paupertatis religiosæ in aliqua Religione approbata valide, et juxta statuta sui Ordinis emiserunt.

1008. *Q.* XII. Penes quem sit determinare, quænam quantitas proventuum ex beneficio, vel patrimonio sufficiat ad alimoniam Clerici. Respondet *Be-*

ned. XIV. L. 7. de Syn. c. 72. n. 7. *Absque periculo obviandi juri communi et sacro Conc. Trid. tuto poterit Episcopus in sua synodo non solum præfinire quantitatem proventuum, qui censeantur sufficientes ad alimoniam subministrandam Clerico suam incolenti diœcesim, sed etiam statuere et determinare, num inter ejusmodi proventus sit numeranda, an potius detrahenda stips, respondens numero missarum, ad quas celebrandas Clericus sive per se, sive per alium adigitur, lege sibi indicta a fundatore beneficii, quod possidet.*

1009. Q. XIII. An ordinatio facta cum ficto titulo non solum illicita, sed etiam invalida sit. ℟. Valida quidem est, cum omnia essentialia supponantur adesse, sed illicita, et graviter peccaminosa, quia violatur grave præceptum Tridentini, et Ecclesia in re gravi decipitur. *Si dicas*: Juxta cap. *Sanctorum Canonum*. dist. 70. *sine titulo facta ordinatio irrita habeatur* ℟. Irrita habeatur quoad exercitium ordinis suscepti C. Irrita quoad valorem N. Deinde hæc statuta mitigavit *Innoc. III*. ut patet ex c. *cum secundum Apostolum*. L. 3. Decret. *de præbendis*. Item ex c. *si Episcopus*, de præbendis in 6. An vero is incurrat suspensionem, qui absque titulo, vel cum ficto titulo sacros ordines suscipit, utrinque defenditur. Affirmant complures cum *Suar.*, *Vasq.*, *Palao*, *Bonac.*, *Aversa*. eoquod pœna illa fuerit olim per canones imposita, *Trid.* autem *antiquorum canonum pœnas super his innovaverit*, ac proinde manet pœna suspensionis super hoc casu. *Negativam* tenent *Tambur.*, *Tolet.*, *Gobat* et alii, eo quod jam ante *Trid.* hæc pœna videatur sublata ab *Innoc. III*. Vide *Leonardelli* de tit. mensæ n. 138.

1010. Q XIV. Qualis scientia requiratur in eo, qui vult ordinari Subdiaconus. ℟. 1. Debet scire requisita ad hunc ordinem, ejusque materiam et formam. 2. Obligationes huic ordini annexas, de quibus infra n. 1017. Unde et scire cum oportet media servandi castitatem, et modum recitandi breviarium. 3. Requiritur studium et capacitas ea addiscendi, quæ ad altiores ordines requiruntur. Hinc *Trid.* sess. 23. c. 12. de reform. statuit, ut *nemo iis initietur, quem non scientiæ spes majoribus ordinibus dignum ostendat*. Ibid. c. 13. ita statuit: *Subdiaconi et Diaconi ordinentur, habentes bonum testimonium, et in minoribus ordinibus jam probati, ac litteris, et iis quæ ad ordinem exercendum pertinent, instructi, qui sperent, Deo auctore, se continere posse: Ecclesiis, quibus adscribentur, inserviant, sciantque maxime decere, si saltem diebus dominicis et solemnibus, cum altari ministraverint, sacram Communionem perceperint.*

1011. Q. XV. Quid sit vocatio divina. ℟. Est actus providentiæ divinæ, quo Deus hos præ aliis eligit, et præparat dotibus congruis ad sacra ministeria digne obeunda. Vocationem prius oportet bene examinare; teste enim Apostolo ad *Hebr.* 5. *Nec quisquam sumit sibi honorem; sed qui vocatur a Deo tanquam Aaron*. Quid, quod ab hac vocatione dependeat tota series gratiarum?

1012. Q. XVI. Unde quis cognoscere possit, se vocatum esse a Deo. ℟. 1. Alia sunt indicia, ex quibus certo colligitur, quosdam non esse vocatos, v. g. notabiles defectus corporis, unde quis ineptus est ad ecclesiastica munia rite obeunda: item congeniti defectus animi, v. g. animus nimis ferox, agrestis indoles, ingenium obtusum etc. Alia sunt indicia dubia, v. g. defectus animi morales, et voluntarii, pravæ consuetudines, et habitus vitiosi, qui quidem tolli possunt, sed animum nimis depravant. ℟ 2. Indicia, ex quibus sufficienter colligi potest aliquem esse vocatum a Deo, sunt 1. Competentes naturæ dotes. 2. Spiritus ecclesiasticus, sive studium procurandæ Dei gloriæ et salutis proximi, et propensio ad ecclesiasticam disciplinam, unde etiam oritur propensio erga sacras cæremonias, et sacras Scripturas. 3. Immunitas a defectibus supra recensitis. 4. Pura intentio. 5. Profectus in eradicandis vitiorum habitibus, et acquirendis virtutibus. 5. Donum continentiæ. In probatione spiritus, an ex Deo sit, necesse est frequenter in preci-

bus petere a Deo illustrationem intellectus, et hoc negotium mature tractare cum viro pio ac docto, præsertim cum Confessario.

1013. Q. XVII. Quænam requiratur sanctitas in ordinando Subdiacono. ℟. Ut vel a baptismo innocenter vixerit, vel peccati maculas a notabili tempore per pœnitentiam eluerit, ut solutus a vitiosis habitibus, et in virtutibus, præsertim in castitate radicatus extra morale relabendi periculum constitutus censeatur. Ideoque Neophyti olim non ordinabantur.

1014. Q. XVIII. Quid circa interstitia notandum. ℟. Nomine interstitii intelligitur tempus intermedium inter præcedentem, et sequentem ordinationem. De hoc *Trid.* sess. 23. c. 13. de reform. ita statuit: *Promotis ad sacrum Subdiaconatus ordinem, si per annum saltem in eo non sint versati, ad altiorem gradum, nisi aliud Episcopo videatur, ascendere non permittantur. Duo sacri ordines non eodem die, etiam regularibus, conferantur, privilegiis ac indultis quibusvis concessis non obstantibus quibuscumque.* Ibid. c. 11. statuit: *Hi vero nonnisi post annum a susceptione postremi gradus minorum ordinum ad sacros ordines promoveantur, nisi necessitas aut Ecclesiæ utilitas judicio Episcopi aliud exposcat.* Hæc interstitia ab Ecclesia merito instituta sunt, tum ut inferiores Clerici ad eum virtutis et scientiæ gradum eo meliùs se præparent, quo major perfectio virtutis et scientiæ inesse debet initiando Sacerdoti, tum ut ipso usu et experientia edoceri possint, quantum sit ecclesiasticæ pondus disciplinæ. Adde ex *Trid.* mox cit. ut interea *in unoquoque munere juxta præscriptum se exerceant, idque in ea, cui adscripti erunt, Ecclesia, nisi forte ex causa studiorum absint.* Pœnam pro iis, qui non servant interstitia *Clemens XIII.* per constitutionem: *Summum Pontificem*, Episcopo decernendam reliquit, sicque Bullam *Sixti V.* quæ incipit: *Sanctum et salutare*, ad terminos Conc. *Trid.* revocavit, ut probat *Habert* c. 10. de Ord. §. 3. q. 6.

1015. Q. XIX. Quænam sint tempora ordinationum. ℟. Sunt dies Sabbatini quatuor temporum scil. *post Crux, post Cineres, post Spiritus, atque Luciæ.* Item Sabbatum Passionis, et Sabbatum Sanctum. Circa tempora ordinationum non tantùm summus Pontifex, sed etiam illi Episcopi possunt ex justa causa dispensare, quibus concessum est a summo Pontifice. Ita *Gregor. XIII.* anno 1582. 22. Septembr. per Bullam: *Pium et utile Societatis Jesu Institutum*, omnibus Episcopis concessit facultatem ut alumnos Societatis Jesu idoneos et comprobatos a Societate, et qui licentiam a Præposito Generali dictæ Societatis pro tempore existente, vel ab eo Delegatis habuerint, *absque ulla functione in ordinibus ipsis, interstitiorumque ad illos suscipiendos observatione, aut inquisitione de cantu, officiis, et cæremoniis Ecclesiasticis, idoneitate, proprii Ordinarii licentia, et aliis in aliis requisitis, ad minores, ac etiam extra tempora a jure statuta, tribusque Dominicis, vel aliis festis diebus, etiam continuis, ad sacros, etiam presbyteratus, ordines promoveant.*

1016. Q. XX. Quid sit ordinari per saltum, ℟. Est suscipere ordinem superiorem, prætermissò inferiore.

1017. Q. XXI. Quænam obligationes sint annexæ Subdiaconatui, et reliquis ordinibus majoribus. ℟. Tres, scil 1. obligatio servandi castitatem; 2. recitandi Breviarium; 3. deferendi habitum et tonsuram.

De prima obligatione annexa ordinibus sacris.

1018. Q. I. Qualis sit obligatio servandi castitatem. ℟. Est gravis ob grave præceptum Ecclesiæ. Huic obligationi tria insunt. 1. Ordinatus non tantum tenetur abstinere *jure divino* ab actibus venereis illicitis, qui etiam laicis extra matrimonium vetantur, adeo ut si eorum aliquo se coinquinet, præter speciem illius actus inhonesti, etiam malitiam sacrilegii tenetur in confes

sione exprimere; sed et 2. sacris ordinibus initiatus *jure ecclesiastico* tenetur abstinere ab actibus venereis licitis in matrimonio, quod forte ante ordinationem contraxit; et 3. abstinere a contrahendo matrimonio, quod ei non tantum est illicitum, sed irritum et nullum.

1019. *Q.* II. Unde probetur, in sacris et majoribus ordinibus constitutos jure ecclesiastico, non divino obligari ad castitatem. ℟. Sunt, qui teste *P. Azor* tom. 1. l. 13. c. 12. q. 1. cum *Waldensi*, *Turriano* et aliis probabiliter defendunt, hanc obligationem procedere a jure divino. Communior tamen Theologorum et canonistarum sententia tenet, eam tantum provenire a jure ecclesiastico. 1. Quia nullus reperitur locus Scripturæ, in quo constitutis in sacris et majoribus ordinibus matrimonium prohibeatur, nec aliquis Concilii Canon, aut Decretum Pontificis cujusdam, quo declaretur, dictam obligationem esse de jure divino. 2. Quia si hæc obligatio esset de jure divino, Papa non posset circa illam dispensare, cum tamen sæpius dispensatum sit, ut probat Eminen. Cardinalis *de Lauræa* d. 9. de Sacram. Ord. num. 204. ... 3. Conc. *Trid.* sess. 24. can. 9. expresse habet, prohibitionem matrimonii in ministris sacris esse ex lege ecclesiastica; ibidem enim ita definit: *Si quis dixerit, Clericos in sacris ordinibus constitutos, vel regulares castitatem solemniter professos posse matrimonium contrahere, contractumque validum esse, non obstante lege ecclesiastica, vel voto, et oppositum nihil aliud esse, quam damnare matrimonium, posseque omnes contrahere matrimonium, qui non sentiunt, se castitatis, etiamsi eam voverint, habere donum, anathema sit* etc.

1020. De disciplina ecclesiastica circa continentiam *Tournely* in prælect. Theol. de septem Sacram. t. 2. q. ult. de Ord. tradit sequentia.

1. In Ecclesia Græca nunquam licitum fuit Episcopis, Presbyteris, Diaconis, et Subdiaconis uxorem ducere post ordinationem, ut constat ex can. 6. Synodi *Quinisextæ* seu *Trullanæ* ab anno 692., qui ita habet: *Quoniam in Apostolicis Canonibus dictum est, eorum, qui non ducta uxore in Clerum promoventur, solos Lectores et Cantores posse uxorem ducere, et nos hæc servantes decernimus, ut deinceps nulli penitus Hypodiacono, vel Diacono, vel Presbytero post sui ordinationem contrahere liceat. Si autem hoc ausus fuerit facere, deponatur.*

2. Nunquam licuit Episcopis in Ecclesia Græca, nec etiam nunc licet uti conjugio, quod ante ordinationem contraxerunt, ut constat ex can. 21. ejusdem Synodi. Præterea constat, Ecclesias Græcas, et alias Orientales his temporibus nullum ordinare Episcopum, nisi aut virgo sit, aut viduus, aut si uxoratus, continentiam polliceatur.

3. Lege per idem Conc. *Quinisextum* confirmata, licitum est Græcis Presbyteris, Diaconis et Subdiaconis retinere uxores legitime ante ordinationem ductas, et uti conjugio.

In Ecclesia Latina nunquam licuit Episcopis, Presbyteris et Diaconis uxorem ducere, aut uti conjugio ante ordinationem contracto, ut constat ex can. 33. Concilii *Eliberit.* IV. de anno 305., item ex can. 1. Conc. Carthag. II. de anno 397. ubi ita statuitur: *Omnibus placet, ut Episcopi, Presbyteri et Diaconi, vel qui Sacramenta contrectant, pudicitiæ custodes etiam ab uxoribus abstineant, ut quod Apostoli docuerunt, et observavit antiquitas, nos quoque custodiamus.*

De cœlibatu Subdiaconatui annexo idem *Tournely* l. c. tradit sequentia. 1. Conc. *Eliberit.* mox cit. præcepisse, Subdiaconos manere cœlibes. Idem ab aliis conciliis particularibus statutum fuisse, probat *Clericatus* de Sacram. Ord. decis. 27. ... 2. Ait, sæculo V. sanctum Leonem M. primum e summis Pontificibus Subdiaconis legem continentiæ imposuisse: sæculo VI. sanctum Gregorium Papam legem, qua prædecessor ejus Pelagius II. Subdiaconos Siciliæ ab uxoribus separaverat, sic temperasse, ut nullus deinceps ad Subdiaconatum promo-

verectur, nisi perpetuam continentiam professus, indulsisse tamen ut, qui matrimonium jam contraxerant, eo uterentur. 3. Addit, sæculo demum XI. legem continentiæ cœpisse universaliter obligare Subdiaconos post Decretum *Urbani II.* in Concilio *Claromontano*, nihilominus post varia statuta ab *Alex. VII.* Denique anno 1294. *Bonifacius VIII.* clarissime declaravit, ordinem sacrum habere sibi annexum votum castitatis, non solum impediens matrimonium contrahendum, sed etiam dirimens contractum. Vide cap. 1. de voto, et voti redempt. in 6.

1021. Q. III. An hæc obligatio castitatis oriatur ex voto, quod faciunt, qui sacros ordines suscipiunt, sive ex præcepto Ecclesiæ. ℟. Tres sunt sententiæ circa hanc quæstionem. *Prima* tenet cum *S. Thom.* 2. 2. q. 88. art. 7., Emin. Card. *de Lauræa*, *Sanchez* L. 7. de matrim. d. 27. et aliis, hanc obligationem oriri ex voto. *Secunda* tenet cum *Valentia* d. 9. q 5. pun. 5., *Aversa* et aliis, ministros sacros obligari ad castitatem ex solo præcepto ecclesiastico. *Tertia*, et verior sententia tenet cum *Hurtado*, *Perez* et aliis apud *P. Gobat* tr. 8. n. 755. quod hæc obligatio oriatur immediate ex voto, mediate vero ex præcepto ecclesiastico. Probatur *primum* ex c. 1. dist. 31., ubi *S. Gregorius M.* ait: *A præsenti die Episcopis omnibus dicatur, ut nullum Diaconum facere præsumant, nisi qui se victurum caste promiserit*: atqui promissio facit votum; ergo. *Confirm.* ex cap. unico de voto in 6., ubi *Bonif. VIII.* declarat, *Oraculo sanctionis, illud solum votum debere dici solemne, quantum ad post contractum matrimonium dirimendum, quod solemnizatum fuerit per susceptionem sacri ordinis, aut per professionem* etc. *Secundum* de præcepto constat ex pluribus Canonibus, præcipue ex can. 1. et seqq. dist. 31. item ex c. *Si quis eorum.* dist. 32., et ibid. c. *Omnium Sacerdotum.* Leo Papa expresse ait: *Nec Subdiaconis quidem connubium carnale conceditur.*

1022. *Nec dicas* 1. Quod nemo ordinandorum explicite hoc votum faciat; quia, etsi ordinandus verbis id non faciat, illud tamen facit facto, scilicet suscipiendo ordinem, sicut præcipit Ecclesia; atqui Ecclesia præcipit, ut ordinandus promittat, se caste victurum: ergo. Vel si aliter rem explicare velis, dic, eatenus Subdiaconum obligari ex voto, quatenus vi præcepti ecclesiastici æque obligatur ad castitatem, ac is, qui eam libere vovit, adeoque obligatio ex præcepto æquivalet obligationi ex voto; hinc Subdiaconus æque committit sacrilegium peccando contra castitatem, ac is, qui obstrictus voto formali contra eam peccat.

1023. *Nec dicas secundo* cum *Wicleffo*, ut refert *Thomas Waldensis*, lex perpetuæ continentiæ est contraria juri naturali et divino, quod exprimitur Genes. 1. his verbis: *Crescite et multiplicamini*: ergo ℟. *N. Antec.* S. Paulus 1. *ad Cor.* 7. *v.* 7. ait: *Volo enim vos omnes esse, sicut me ipsum*, hoc est, cœlibes; v. enim 8. addit; *Dico autem non nuptis et viduis, bonum est illis, si sic permaneant, sicut et ego.* Atqui Apostolus non potuisset hoc statuere, si cœlibatus esset contra jus naturale et divinum: ergo. Verba Genesis enunciata sunt propter genus humanum universim spectatum, quod per generationem erat propagandum, vimque habent præcepti tantum, ubi sine conjugio genus humanum deficeret; alias B. Virgo, s. Joseph, s. Joannes, et plures alii, imo et Christus Dominus adversus hoc præceptum deliquissent.

1024. *Nec dicas tertio*: S. Paulus cit. locis nullam condit legem de cœlibatu, sed consilium solummodo dat, ut patet ex v. 25. ibid. *De virginibus præceptum Domini non habeo, consilio autem do.* Quin et Christus reliquit cuilibet liberum: ergo. ℟. Nec Ecclesia quemquam cogit ad amplectendum statum, cui annexus sit cœlibatus, sed qui libere eligit hunc statum, libere se obligat ad obediendum præcepto Ecclesiæ: sicut enim ideo Apostolus 1. *ad Tim.* 3. *v.* 12. viduas dicit habere damnationem, quæ primam fidem, hoc est, promissam continentiam irritam fecerunt; ita damnationi obnoxii sunt,

qui libere Subdiaconatum amplexi, perpetuam continentiam non servant; hos enim post promissionem libere factam Ecclesia cogit in proposito manere, ipsisque nuptias interdicit: scilicet sicut Dominus vult servos suos, qui libere famulatui suo se addixerunt, esse cœlibes, vel sicut rex matrimonium militibus interdicit, ita Ecclesia antecedenter neminem cogit ad suscipiendum ordinem, sed consequenter ex conditione, quod ordinem libere susceperit, obligat ad castitatem.

Denique nec obstat, quod hæc lex multis sit occasio ruinæ; non enim occasio est per se, sed per accidens, et quidem iis tantum, qui temere, et sine continentiæ dono ac studio ad ordines obrepunt tanquam fures, vel qui media nolunt adhibere, de quibus egimus Part. I. n. 759.

Nec dicas quarto: Quilibet obligatur ad castitatem; ergo superfluum est hoc præceptum ecclesiasticum. ℟. *D. Antec.* Quilibet obligatur ad castitatem secundum statum suum, vel ad virginalem, vel vidualem extra matrimonium, vel saltem ad matrimonialem stante matrimonio, C. Quilibet determinate obligatur ad castitatem virginalem, N.

1025. Q. IV. Quid? si quis ignoraret Subdiaconatui esse annexum hoc votum. ℟. Si hæc ignorantia esset positiva, ut si videat conjugatos passim ordinari, uti apud Græcos, probabiliter non tenetur ad castitatem: secus si ignorantia esset negativa. Hinc ait *Clericatus* hic decis. 27. n. 64. Si daretur aliquis ignorans hanc obligationem vovendi, vel qui intra se diceret, nolo vovere, nec me obligare ad castitatem, adhuc esset obligatus ad illam ex præcepto Ecclesiæ, et absolvi non posset in foro conscientiæ, nisi admonitus de obligatione vovendi voveret: quia eligendo Subdiaconatum tenetur profiteri castitatem.

Ibid. num. 65. addit laudatus *Clericatus*, in tribus casibus ordinatos in sacris obligatos non esse ad castitatem. *Primus* est, si ordinatio non esset valida; votum enim castitatis est accessorium ad ordinationem. *Secundus* casus est, si ordinetur puer ante usum rationis, quæ ordinatio quidem supponitur valida, quamvis illicita sit; ordinatus tamen, nisi illam ratificet in annis pubertatis, eousque non obligatur; ideoque poterit postea statum laicalem amplecti, et uxorem ducere; secus de impubere, qui est doli capax. *Disparitas* est, quia infans, sive rationis usum non habens nec vult Subdiaconatum, nec obligationem; habens autem usum rationis supponitur velle suscipere ordinem; ergo ut potest ac debet velle suscipere annexam obligationem. Idem affirmat *Benedictus XIV.* in instructione Cophtorum tom. I. Bullar. pag. 516. *Tertius* casus est, si quis ordinetur per vim et metum gravem: in hoc casu si vim patiens expresse protestetur, se nolle ordinari, certum est, invalidam esse ordinationem, et nullam adesse obligationem castitatis; at si consentiat, et libere suscipiat ordinem, etsi præcesserit violentia, tenetur ad castitatem; contrarium alii sentiunt apud *Salmanticenses* t. 8. c. 6. a n. 55.

De obligatione recitandi Breviarium.

1026. Q. I. Quid sit Breviarium. ℟. Quoad nomen est breve quoddam compendium sacræ Scripturæ, sermonum et homiliarum ss. Patrum, et vitæ Sanctorum: alias etiam vocatur *Horæ Canonicæ*, quia preces illæ per sacros canones præscriptæ, et ab Ecclesia ad laudandum Deum hoc ordine horarum determinatæ sunt: vel, ut ait *Durandus*, quia ad certas horas regulantur. Ab aliis simpliciter dicitur *Canon*, quia sicut Vasalli Regibus, et coloni Dominis sui canonem, sic personæ ecclesiasticæ canonem divini obsequii quotidie Deo solvunt. Ita *Gonzalez* in Comment. ad c. *Presbyter*. In c. *Dolentes*, etiam vocatur *Officium divinum*, quia præcipuum, ac maxime proprium Clericorum munus est, precibus apud Deum nomine Ecclesiæ insistere, ut ait *Laym.* L. 4. t. 1. c. 2. Denique ab Urbano VIII. vocatur *Divina psalmodia*: a s. Hier.

Psallentia: ab Ivone Carnotensi *Pensum*: a s. Macario et Mabillonio *Cursus*; ab aliis *Orarium*. Ex quibus recte dices, Breviarium quoad rem esse publicas ac statas preces ex sacrorum canonum decreto ab ecclesiasticis personis quotidie horis diurnis et nocturnis nomine Ecclesiæ ad Deum persolvendas. Ita *Laym.* l. c.

1027. *Q.* II. Quot sunt partes Breviarii. ℟. Undecim. 1. Calendarium. 2. Rubricæ generales. 3. Psalterium. 4. Proprium de Tempore. 5. Proprium Sanctorum. 6. Commune Sanctorum. 7. Officium B. V. M. 8. Officium Defunctorum. 9. Quindecim Psalmi Graduales, quos teste *Cornelio a Lapide* populus hebraicus in gradibus templi Salomonis psallere solebat. 10. Psalmi Pœnitentiales cum Litaniis omnium Sanctorum, Ordo commendationis animæ, Benedictio mensæ, et Itinerarium Clericorum. 11. Officia ad libitum.

1028. *Q.* III. Unde proveniat obligatio recitandi Breviarium. ℟. Ex antiquissima consuetudine legitime introducta, quæ habet vim legis; adeoque præceptum de recitandis horis canonicis non est juris divini, sed positivi ecclesiastici, quia nec ex sacra Scriptura, nec ex traditione, nec ex sanctorum Patrum testimonio colligitur, eas esse institutas jure divino. Ita communior sententia Theologorum et Canonistarum contra *S. Antoninum*, *Abbatem*, *Rosellam* et alios, qui defendunt, recitationem Breviarii esse de jure divino, quorum argumenta scite solvit *Sylvester* V. Hora. q. 8. n. 9. Horum discrepantiam erudite conciliat *Clericatus* de Sacr. Ord. decis. 25 num. 19. asserens, quod Pensum jure divino et naturali præcipiatur personis ecclesiasticis, modus autem et ritus hoc determinate officium recitandi sit de jure ecclesiastico.

1029. *Q.* IV. Quis redegerit in hanc formam horas canonicas. ℟. Certo affirmari nequit, quis fuerit primus et proprius auctor; *longinquitate enim temporis sæpe fit, ut originis ratio lateat*, ut ait can. 6. Concilium Toletanum VI. Modum et formam quandam præbuit ipsa Scriptura, et exemplum Apostolorum. Psalmista David psalm. 118. v. 62. dicit: *Media nocte surgebam ad confitendum tibi*: et v. 164. *Septies in die laudem dixi tibi.* Apostoli vero ac Discipuli orabant hora tertia, quando super eos descendit Spiritus sanctus. Actor. 2. v. 15. S. Petrus hora sexta orationi vacabat. Actor. 10. v. 9. et ad templum cum Joanne ascendit *ad horam orationis nonam.* Act. 3. v. 11. Successu temporis in eum ordinem, quem nunc tenemus, Breviarium redegerunt summi Pontifices. *Primò* quidem Theodosius Imperator (ut testatur *Gonzalez* in cap. 2. de celeb. miss. num. 19.) rogavit s. Damasum Papam circa annum 368., ut divinum officium pro singulis horis melius disponeret, qui hoc negotium commisit D. Hieronymo: hic Psalterium, Evangelia et Epistolas distribuit, quod opus s. Damasus postea approbavit, et in omnibus Ecclesiis observandum præcepit, statuitque, ut in fine cujuslibet psalmi diceretur *Gloria Patri* etc. 2. Circa annum 494. *Gelasius* Papa in Concilio Romano confirmavit lectiones, quæ ex utroque testamento positæ sunt in Breviario legendæ pro tempore, ut eruitur ex cap. *Sancta* §. 82. dist. 15. . . . 3. Sequente sæculo V. *S. Gregorius M.* denuo emendavit priorem formam, quæ duravit usque ad annum millesimum. Sæculo XI. a *Gregorio VII.* denuo reformata forma antea prolixior, quam adhuc in breviorem methodum redigendam *Innocentius III.* anno circiter 1200. tradidit *Haymonio* Ministro Generali Ordinis s. Francisci, quam approbavit *Gregorius IX.* Irrepsere nihilominus novæ lectiones, et mutilationes psalmorum; hinc denuo ad legitimam formam reduxit *S. Pius V.* anno 1568., ut patet ex ejus Bulla, *Quod a nobis.* Postea, quia Breviarium denuo ob incuriam typographorum, et audaciam aliquorum erat aliquantum depravatum, denuo emendatum fuit jussu *Clementis VIII.* anno 1602. per Bullam, *Cum in Ecclesia.* Denique *Urbanus VIII.* anno 1631. aliqua, quæ in hymnis a metri elegantia deflectebant, castigavit. Bullas mox citatas vide ab initio Breviarii.

1030. *Q.* V. Quinam obligentur ad recitandum Breviarium. ℟. Tria genera personarum ecclesiasticarum ad hoc tenentur. 1. *Clerici beneficiati.* 2. *be-*

ligiosi Clerici. 3. *Constituti in ordinibus sacris*, nempe Subdiaconi, Diaconi, et Presbyteri.

1031. Dixi 1. *Clerici beneficiati*; hi enim sub gravi peccato tenentur ad recitationem Breviarii, et si omiserint sine legitima causa, ad restitutionem fructuum; nomine autem beneficii (ut ait *Clericatus* de Sacr Ord. decis. 25. num. 23.) veniunt Episcopatus, Canonicatus, Præpositurae, Parochiæ, Beneficia simplicia, qualia sunt Clericatus ac Præstimonia, necnon Capellaniæ Ecclesiasticæ, hoc est, auctoritate Episcopi erectæ. Hæc obligatio patet ex Concilio Lateranensi sub *Leone X.* sess. 9. §. *Statuimus*, ubi exprimitur communis illa regula: *Beneficium datur propter officium.* Item ex Constit. *S. Pii V.*, quæ incipit: *Ex proximo*, in qua expresse ita habetur: *Nos huic rei evidentius atque expressius providere volentes, statuimus, ut, qui horas omnes canonicas uno vel pluribus diebus intermiserit, omnes beneficii seu beneficiorum fructus, qui illi vel illis diebus responderent, si quotidie dividerentur: qui vero matutinum tantum, dimidiam: qui cæteras alias horas, aliam dimidiam: qui horam singulam, sextam partem fructuum ejus diei amittat; tametsi aliquis choro addictus non recitans omnibus horis canonicis cum aliis præsens adsit, fructusque et distributiones forte aliter assignatas, sola præsentia, juxta statuta, consuetudinem, vel alias sibi lucrifecisse prætendat; is etiam præter fructuum et distributionum amissionem, grave peccatum intelligat se admisisse.* Ad plures casus resolvendos observa.

1032. I. Probabilius esse judicat *Suarez* tom. 2. de virt. et statu Relig. L. 4. c. 19. n. 7. contra *Navarrum*, quod Beneficiatus non obligetur ad recitandum officium ratione solius tituli ante acquisitam possessionem, *nisi per Beneficiatum stet habere illam*; quia, licet quis habeat dominium radicale seu proprietatis beneficii a die collationis, nondum tamen habet dominium utile; ideoque non videtur obligatus ad laborandum in vinca Domini, donec utilitatem ex illa accipiat.

1033. II. Qui malitiose moras trahit, aut negligit, aut impedit, quo minus beneficii possessionem consequatur, tenetur recitare officium; quia per talem vere stat habere possessionem beneficii; nec fraus aut negligentia debet illi prodesse, neque Ecclesia privanda est officio suo propter culpam Beneficiati. *Suarez* l. c. n. 8., ubi addit: Si vero talis moralem diligentiam adhibeat, rationabiliter excusatur a recitatione Breviarii, donec possessionem accipiat. Similiter n. 9. contra *Navarrum* resolvit, illum, qui acquisito jure ad beneficium per litem impeditur, ne possessionem accipiat, non teneri pro eo tempore ad recitandum ratione solius tituli.

1034. III. Post titulum, et pacificam possessionem beneficii, per se loquendo, statim quis tenetur recitare, quamvis fructus beneficii non statim accipiat, modo habeat moralem spem certam obtinendi illos: quia talis perfecte et complete habet beneficium. *Suarez* ibid. c. 20. num. 4. et num. 16. resolvit, illum, qui post acceptam possessionem beneficii ita privatur fructibus, ut ea privatio sit quasi perpetua beneficii spoliatio, non teneri recitare horas, eoquod tunc perinde se habeat, ac si non haberet stipendium: secus si ablatio fructuum non sit perpetua. Dixi supra, *per se statim tenetur*: quia ratione diversarum consuetudinum variarum Ecclesiarum tum Cathedralium, tum Collegiatarum neo-Canonici illis annis, quos vocant annos Carentiæ, nondum obligantur ad pensum horarum; unde respiciendum est ad statuta et consuetudinem Ecclesiarum. Idem *Suarez* sequenti cap. 21. num. 5. tenet, etiam ex beneficio tenui oriri obligationem recitandi horas; quia, dum jus cap. ult. de rescript. in 6 dicit, beneficium dari propter officium indistincte loquitur; ergo non tantum sufficiens, sed etiam tenue beneficium comprehendit. Contrarium defendunt *Lessius*, *Tambur.* et alii apud *Gobat* tr. 5. Theol. Exper.

n. 578. tenue beneficium *Sanchez* et *Viva* censent esse illud, quod non suppeditat tertiam partem congruæ sustentationis.

1035. IV. Qui possidet duo beneficia, nonnisi semel de die tenetur recitare horas canonicas: similiter sentiendum de eo, qui est Sacerdos, Parochus, et Religiosus. Ita *Gobat* l. c. n. 579.

1036. Dixi 2. *quod ad recitandum Breviarium teneantur Religiosi Clerici*. Hanc obligationem dupliciter esse spectandam, recte observat *Laym.* l. c. c. 4. *Primo*: quatenus illa incumbit toti Communitati sive Capitulo, imprimis autem Prælato, cui absque dubio sub gravi peccato incumbit curare, ne in sua Ecclesia officium divinum statis horis prætermittatur. *Secundo*: quatenus illa obligatio afficit singulos Religiosos utriusque sexus, qui Religionem choro addictam professi sunt, de quibus duplex est sententia: alii enim cum *Medina*, *Cajetano*, *Armilla*, et gravissimis AA. sentiunt, Religiosos Professos non existentes in Sacris non teneri sub peccato gravi de jure dicere officium, neque ex professione, neque ex victu, nisi Ordinis regula vel consuetudo vim regulæ obtinens ita statuat. *Laymann* vero cum *S. Antonino*, *Bellarm.*, *Azorio* et aliis l. c. n. 2. intrepide affirmat, contrariam sententiam tenendam esse, quod singuli Religiosi (exceptis Novitiis, et Fratribus Laicis) qui profitentur Religionem choro addictam, æque ac majoribus ordinibus initiati obligentur ad Breviarium vi consuetudinis generalis, quæ in omnibus Religionibus choro addictis cum tali obligatione acceptata est, consentientibus Prælatis ac Superioribus. In hac sententiarum varietate *Gobat* l. c. n. 571. ita resolvit; si Religiosus in Sacris nondum constitutus, aut monialis confiteatur, se aliquoties non persolvisse horas canonicas, expediet interrogare, quisnam in ejus monasterio sit communis sensus de gravitate culpæ ex omissione Breviarii. Dixi: *quisnam sit communis sensus*, scil. tum Superiorum, tum subditorum ejusdem Ordinis; neque enim a particularis cujusdam personæ opinione regula obligationis desumi prudenter potest. Vide *Donatum* de Regularibus tom. 4. t. 18. q. 9. n. 5. ubi demonstrat, monialem teneri privatim officium recitare, quando in choro ipsum non persolverit; postea affirmare non dubitat; *Contraria opinio mihi videtur omni probabilitate carere, ne dicam, quod sit temeraria contra communem, scandalosa, et odiosa saluti animarum.* Sic ille. Idem sentiunt *Salmant.* de Horis Canon. c. 2. n. 19., *Babenst.* t. s. d. 2. a. 3. a n. 25., ubi etiam a n. 32. erudite solvit objectiones.

1037. *Tertio.* Ad recitandas quotidie horas canonicas obligantur sub peccato gravi *omnes*, *qui ad ordines sacros sunt promoti.* De hac obligatione Benedictus XIV. in instructione super dubiis ad ritus Coptorum, quæ incipit: *Eo quamvis tempore*, et habetur in Tom. I. ejus Bullarii pag. 511. §. 43. ita docet: *In Ecclesia Occidentis imposita est Presbyteris, Diaconis et Subdiaconis dicta obligatio*, scil. dictim recitandi Officium divinum, *quamvis nullum beneficium Ecclesiasticum fuerint assequuti. Cohæret enim ordini sacro diurnum pensum horarum canonicarum, illudque veteri traditione acceptum, et immemorabili consuetudine in more positum fuisse, docet communior Theologorum opinio.* Juxta *P. Gobat.* in Theol. exper. n. 561. hæc obligatio incipit, ut primum aliquis insignitur Subdiaconatus ordine; ita ut illo die non quidem teneatur dicere omnes horas, sed illas, quæ a tempore correspondente horæ ordinationis secundum consuetudinem Ecclesiæ solent recitari, v. g. incipiendo a Sexta vel Nona.

1038. Q. VI. Quænam materia censenda sit gravis vel levis in omissione horarum. ℟. Ad committendum peccatum mortale requiritur omissio partis notabilis, v. g. horæ minoris, aut integri nocturni cum suis lectionibus. *Ratio* est, quia (ut ait *Stoz* L. 1. p. 3. q. 3. n. 382.) Ecclesia pia mater præsumi non potest, æternæ damnationis reum velle illum facere, qui leviorem partem omittit. Ibidem n. 380. ex *Diana P. Stoz* ait, a sacra Congregatione

improbatam esse sententiam eorum, qui putant unam ex horis minoribus esse materiam levem.

1039. *Q.* VII. Quænam causæ excusent a recitatione Breviarii. ℟. Quatuor sunt causæ excusantes. 1. Impotentia physica, et moralis. 2. Charitas proximi. 3. Metus. 4. Dispensatio. Ita *Clericatus* de Sacram. Ordinis decis. 27. p. 29. cum *Sanchez*, *Reginaldo*, et *Gobat*.

Dixi 1. *Excusat impotentia physica*: sive ea sit *intrinseca*, quæ oritur ex defectu corporale intrinseco, ut contingit in cœco et muto, sive sit *extrinseca*, ob defectum alicujus medii extrinseci ad recitandum necessarii, qualis est defectus Breviarii. *Ratio* horum est, quia impossibilium non est obligatio. *L. impossibilium. ff. de R. J.* Hæc impossibilitas interdum est inculpabilis, v. g. si quis Breviarium in itinere amittat, et aliud habere non possit; interdum vero est culpabilis, v. g. quia studio abjecisti, vel domi reliquisti breviarium, prævidens, te alibi nullum esse accepturum. In hoc casu eo die peccas mortaliter, quo voluntarie abjecisti Breviarium: reliquis vero diebus, quibus Breviario carere cogeris, non peccas, quia illæ omissiones non amplius sunt voluntariæ, ut supponitur: secus si non sit retractata prior voluntas; tunc enim sequentes omissiones censerentur adhuc voluntariæ. Ita *Stoz* l. c. n. 420. *Impotentia moralis* tunc adesse censetur, quando non nisi cum maxima difficultate recitari potest Breviarium: sic excusat gravis infirmitas, de qua *Stoz* l. c. tradit sequentem regulam: Infirmitas, ut excuset, non debet esse levis (hæc enim non adfert morale impedimentum) nec debet necessario esse gravissima, sed sufficit, si sit notabilis, ita ut ex recitatione immineat grave valetudinis incommodum, v. g. magnus dolor capitis, virium lassitudo notabilis etc. *Ratio* est, quia incredibile videtur, piam matrem Ecclesiam cum tanta severitate hoc pensum horarum a graviter infirmo exigere. Si dubium adsit, an infirmitas censeri debeat sufficienter excusans, standum est judicio Superioris, aut alterius viri prudentis, Confessarii aut Medici, ne plus tribuatur imaginationi, quam veritati: quamvis enim Confessarius vel Medicus dispensare in hoc casu nequeat; potest tamen infirmum dubio liberare, et secundum præsentes circumstantias declarare, justam excusationis causam adesse. Ita *Laymann* l. c. cap. 6. n. 1. Ibid. huc reducit casum, quo quis ex *inculpata* oblivione unam vel plures horas omittit. Ex his

1040. Porro *resolves* I. Carens Breviario, cœcus, vel oculis graviter laborans, si totum Officium, vel notabilem illius partem sciat memoriter, tenetur recitare; quia hic nullam habet impotentiam implendi præceptum, sed commode, ut supponitur, potest saltem partem implere; ergo tenetur. Ita *Sanchez* in Cons. mor. L. 7. c. 2. dub. 46., *Palao* et alii. Cœcus tamen, nisi jam sciat memoriter magnam partem Breviarii, non obligatur, ut adhuc discat memoriter, quia hoc communiter est nimis difficile, et medium extraordinarium, ad quod nulla lex obligat. *Illsung* t. 5. d. 1. q. 1. a. 6. n. 41.

1041. II. Qui solus nequit recitare horas, posset autem cum socio, tenetur adhibere socium, siquem commode habere possit. *Ratio* est, quia hic commode potest implere præceptum; deinde qui obligatur ad finem, obligatur etiam ad media necessaria, quando ea absque extraordinario onere habere potest: atqui talis obligatur ad finem, scilicet recitandas horas, et socium, tanquam medium sibi ad hunc finem necessarium supponitur commode posse habere: ergo. Secus si non nisi magno sumptu socium possit habere; quia hoc modo esset onus extraordinarium, et nimis difficile. *Laymann* loc. cit. n. 2., *Bonaç.*, *Illsung* et alii. Surdus non tenetur adhibere socium, quia ineptus est ad recitandum cum alio; tum quia totum id, quod alter recitat, non audit, adeoque non facit sibi commune; tum quia commode non potest respondere. Ita Comm. cum *Suarez*.

1042. III. Qui amisit, vel secum non habet Breviarium, ita ut non possit recitare Matutinum, ex Diurnali tamen (ut vocant) potest recitare reliquas

horas, tenetur illas recitare, ut patet ex propositione 54. ab *Innoc. XI.* damnata. *Ratio* est, quia quando materia præcepti est divisibilis, tunc, qui non potest implere totum, tenetur implere partem, quam potest implere: sicut qui nequit solvere totum debitum, tenetur solvere partem, quam potest solvere. Recte tamen addit *Duarte* V. Horæ Can. n. 306. quod ægrotus, qui non potest recitare Matutinum et Laudes, et dubitat, an possit recitare reliquas horas, non teneatur ad illas: quia hoc ipso, dum ejusmodi ægrotus dubitat prudenter, ideo dubitat, quia timet periculum detrimenti ex recitatione orituri: ergo merito censetur liber a recitatione; supponimus autem, non adesse tantum vanum timorem.

1043. Dixi 2. quod excuset *charitas proximi*, uti si quis deberet tota die assistere infirmis et moribundis, ita ut non haberet moram recitandi horas. *Gobat* hic addit n. 727. extra necessitatem Jubilæi vel Paschatis rarissime posse omitti horas ob multitudinem excipiendarum confessionum.

1044. Gravis occupatio tunc solum excusat, quando vel non potuit præveniri, vel nequit prætermitti sine gravi scandalo, aut proprio, aliorumve damno, ac insuper recitationem Officii secum non compatitur. Hæc enim si concurrant, censeretur adesse moralis impotentia. *Sanchez* l. c. dub. 52. Hinc qui prævidet ejusmodi occupationem cum recitatione Breviarii incompossibilem sibi obventuram, tenetur anticipare eam. Ita *Bonacina* de Hor. Can. disp. 1. q. 6. pun. 2. *Ratio* est, quia obligatio hujus præcepti durat tota die, et impleri potest certa diei parte, v. g. summo mane, uti supponimus, et simul prævidetur non posse impleri reliquis diei horis: ergo tunc debet impleri, quando potest.

1045. Dixi 3. quod *metus* excuset a recitandis horis, scilicet si recitaturus Officium prudenter timeat grave aliquod corporis vel bonorum detrimentum, v. g. si quis Subdiaconus inter hæreticos vel infideles degens recitando Breviarium incurreret grave malum, vel vitæ jacturam. *Ratio* communis est, quia lex humana cum tanto detrimento non obligat. Ita *Sanchez*, *Tambur*. et alii.

1046. Dixi 4. quod quarta causa excusans a recitatione Breviarii sit *dispensatio*. Per se et regulariter solus summus Pontifex potest dispensare; quia Ecclesia condidit hanc legem per Pontificem tanquam Caput, ergo etiam potest per illum per se et regulariter eam tellere. Addit hic *P. Gobat* n. 729. quod Episcopus, *per se loquendo*, nequeat dispensare, cum inferior *regulariter* ac *per se* non possit relaxare legem Superioris, sed tantum per accidens, ubi de acquisito dispensandi jure constat. An, et in quibus casibus dispensare possint Superiores Religiosorum choro addictorum, et non habentium ordines sacros, desumendum est vel ex consuetudine legitima, vel ex specialibus privilegiis singulorum ordinum. *Illsung* t. 5. d. 1. q. 1. a. 6. n. 42. *Julius III.* in Bulla: *Sacræ Religionis*, Præposito Generali Soc. Jesu, et aliis, quibus ipse Generalis auctoritatem suam ad hoc communicaverit, concessit facultatem iis, quos ob infirmitatem judicaverint excusandos, commutandi divinum Officium in aliud opus pium, seu leviorem orationem, durante tamen infirmitate.

1047. Excommunicati, suspensi, depositi, aut degradati non liberantur onere recitandi Breviarium, ne ex propria iniquitate commodum ferant, ut docet *Laym.* L. 4. t. 1. c. 4. n. 4. cum communi. Hi tamen sub recitatione Officii debent omittere *Dominus vobiscum*. *Gobat* l. c. n. 731. cum *Sanch.*

De modo et ordine recitandi Breviarium.

1048. *Q.* I. Quomodo debeat recitari Officium divinum: ℞. Debet vocaliter recitari *studiose* et *devote*. *Probatur* ex cap. *Dolentes.* 9. L. 3. Decret. tit. 41. de Celebr. Miss. quod desumptum est ex Concilio Gen. Lateran. sub *Innoc. III.* ubi expresse ita habetur: *Districte præcipientes in virtute obedientiæ, ut divinum Officium nocturnum pariter et diurnum quantum eis dederit Deus,*

studiose celebrent pariter et devote: τὸ *studiose* pertinet ad *officium oris*, ita ut recitari debeat Breviarium integre, rite, ordinate, tempestive, absque syncopatione, omissione verborum, abscissione syllabarum, et juxta ritum Breviarii Romani: τὸ *devote* pertinet ad *officium mentis*, ita ut debeat recitari cum debita *intentione et attentione*. Devotio enim proprie nihil aliud est quam prompta voluntas exequendi ea, quæ ad divinum cultum pertinent: improprie sumitur pro interno solatio orto ex oratione.

1049. *Q.* II. Quid, et quotuplex sit intentio. ℟. Intentio est actus voluntatis, quo quis deliberate hoc vel illud agere statuit, v. g. recitare horas. Intentio hæc alia est actualis, alia virtualis, alia habitualis. *Actualis* est actus voluntatis, sive propositum nunc existens ad hoc, vel illud agendum, v. g. ad recitandum breviarium. *Virtualis* est intentio actualis præterita realiter perseverans in serie actionum ad eumdem finem intentum ordinatarum, v. g. dum quis præmissa intentione actuali arripit breviarium vadit ad chorum, incipit horas secundum ordinem et ritum, quin actualiter denuo cogitet volo recitare, vel recito breviarium. *Habitualis* est intentio actualis præterita tantum non retractata; hæc potest esse in dormiente. Virtualem alii confundunt cum interpretativa et implicita, quam nos dicimus esse in eo, qui incipit opus eo animo ac deliberatione, ut quærenti, quid agat, vere possit affirmare: Recito breviarium. Vide dicta n. 44. et seq.

1050. *Q.* III. An obligatus ad horas teneatur illas recitare cum aliqua saltem intentione orandi. ℟. *Affirmative*. 1. Quidem requiritur *aliqua saltem intentio*, quia alias illa recitatio sine intentione non esset actio humana, qualis certe præcipitur ab Ecclesia. 2. Requiritur saltem *aliqua intentio orandi*, scilicet vel actualis, vel virtualis, vel saltem implicita. *Ratio* est, quia prudenter non potest præsumi, recitationem Breviarii ex alio fine præcipi ab Ecclesia, quam ad colendum Deum; ideoque directe præcipit recitationem tanquam opus externum, indirecte autem animum sive voluntatem colendi Deum. *Confirm.* Nuda lectio rerum contentarum in Breviario est res mere indifferens, imo illa lectio in idiomate ignoto est actio puerilis (ita enim se habet, sicut labor puerorum, qui discunt legere linguam sibi ignotam), atqui non est credibile, quod Ecclesia, atque omnes Superiores Ecclesiastici tot legibus ac statutis urgeant publicam atque privatam recitationem Breviarii, nisi velint eam persolvi tali modo, qui ex indifferente faciat bonam ac meritoriam: ergo. Accedit, quod Breviarium olim vocatum fuerit *Orarium* ab orando: ergo recitatio Breviarii aliter exercita non fuit, nisi per modum orationis. Ita *P. Gobat* in Theol. exper. t. 5. a n. 740. cum *Suarez* et communi Theol. et Canon. contra *Dicastillo*. Hinc idem *P. Gobat* n. 753. cum *Aragonio* resolvit, quod is, qui recitat divinum Officium, non animo orandi, sed aut se exercendi in legendo, aut psalmos addiscendi, teneatur illud reiterare, cum talis teneatur orare, et non oret.

1051. *Q.* IV. Quænam in praxi est optima intentio. ℟. Illa, quam in Breviario præfigit Ecclesia per orationem: *Aperi Domine* etc. et: *Domine in unione illius divinæ intentionis* etc.

1052. Porro *observa*, quod non requiratur intentio implendi præceptum de recitando Breviario, quia sufficit ponere opus præceptum. Vide dicta in Part. I. de Legibus n. 174.

1053. *Q.* V. Quotuplex sit attentio. ℟. Duplex. 1. *Attentio interna*, et est actus intellectus, quo quis advertit ad id, quod agit. 2. *Attentio externa* consistit tum in externa compositione corporis in modum orantis, tum in eo, ut quis abstineat ab omni actione incompossibili cum recitatione Breviarii, aut eam impediente. Attentio interna iterum est triplex: *Superficialis*, *Litteralis*, et *Spiritualis* sive *Mystica*. *Superficialis* est advertentia animi ad verba, ut ea recte, secundum ordinem et ritum, ac integre proferantur, ita ut nihil omittatur, *ac ne aliquis in eis erret*, ut ait *S. Thom.* 2. 2. q. 83. a. 13.

in corp. *Litteralis* est advertentia animi ad communem sensum, sive significationem verborum. *Mystica* sive *Spiritualis* est advertentia animi ad scopum et finem orationis, scilicet ad Deum, vel ad rem, pro qua oratur, ut ait *S. Thom.* Hæc exercetur vel per memoriam præsentis Dei, quem quis vult colere, vel per recordationem beneficiorum, quæ quis per orationem a Deo vult petere, vel per memoriam mysteriorum vitæ ac passionis Christi ac Sanctorum. Ex his spiritualis est præstantissima: litteralis prævalet mere superficiali. Demum quælibet harum attentionum alia est actualis, alia virtualis, sicut supra n. 1049. de intentione locuti sumus.

1054. *Q.* VI. An, et qualis attentio requiratur. ℟. 1. Exterior attentio adhibenda est sub mortali saltem hoc sensu, ne quis actionem omnino incompossibilem cum oratione conjungat cum recitatione horarum. Hanc sententiam vocat omnium *P. Gobot* l. c. n. 806. ℟. 2. Præter externam requiritur sub mortali etiam attentio interna actualis vel virtualis saltem superficialis. *Probatur utraque pars* ex cit. cap. *Dolentes*, ubi egregie reprehenduntur *silentium in choro fugientes*, *effundentesque auditum ad sermones indebitos* (en defectum attentionis externæ) ; et postea districte præcipitur, ut *studiose* ac *devote* persolvant divinum Officium: atqui hoc fieri nequit, exclusa omni attentione interna : ergo. *Confirm.* Contraria sententia requirit intentionem saltem virtualem et implicitam colendi Deum, vel orandi : atqui hæc intentio non subsistit cum exclusione omnis attentionis internæ, cum oratio ex essentia sua sit elevatio mentis in Deum ; ergo. Accedit, quod recitans Breviarium sine ulla attentione saltem superficiali se exponat periculo, non tantum verba sed et integros sensus mutilandi, omittendi etc. Denique abhorret animus cogitare, satisfieri menti Ecclesiæ vel per privatam deblaterationem (sit venia verbo) psalmorum acceleratam, et psittacorum more prolatam. Ita *Laym.* L. 4. t. 1. c. 5. n. 10. cum gravibus auctoribus contra *Durandum*, *Angelum*, *Rosellam*, et alios. Dixi, quod requiratur *saltem attentio interna superficialis* ; quamvis enim perfectior sit oratio cum attentione spirituali vel litterali ; per attentionem tamen superficialem conjunctam cum debita intentione sufficienter salvatur oratio vocalis quoad substantiam : neque ostendi potest lex, qua plus necessario requiratur. Nec quisquam diffitebitur, Moniales, aliosque idioma, in quo recitant, non intelligentes, cum attentione superficiali satisfacere.

1055. *Q.* VII. Quænam sint media servandi attentionem contra irruentes distractiones. ℟. Alia sunt *negativa*, v. g. non circumvagari oculis, non properare ad alia negotia etc. Alia *positiva*, v. g. frequenter renovare intentionem laudandi Deum, quod fieri facile poterit in fine psalmorum devote pronuntiando, *Gloria Patri*... sæpius meminisse præsentis Dei, sensum verborum bene intelligere, ideoque interpretes psalmorum sæpe consulere, attendere in homiliis ad doctrinas Patrum, vel in aliis lectionibus ad vitas et virtutes Sanctorum, denique pie attendere ad mysteria Passionis, quæ per septem horas denotantur, juxta notos versus pro juvanda memoria :

Hæc sunt, septenis propter quæ psallimus horis.
Matutina *ligat Christum, qui crimina purgat*,
Prima *replet sputis, causam dat* Tertia *mortis*,
Sexta *cruci nectit, latus ejus* Nona *bipartit*,
Vespera *deponit, tumulo* Completa *reponit.*

Porro sensus Scripturæ 1. est *litteralis*, quem Spiritus S. proxime et immediate intendit, et *mysticus*, qui per rem, quæ verbis indicatur, remote significatur. 2. Alius est *verus*, quem Deus directe intendit : alius *accomodatitius*, quem homines ad res aliquando similes accommodant. 3. Etiam so-

lemniter dividitur in Litteralem, Allegoricum, Moralem, et Anagogicum, juxta sequentes versus.

Littera gesta docet, quid credas Allegoria,
Moralis quid agas, quid speres Anagogia.

Quatuor hi sensus exprimuntur in vocabulo Jerusalem: in sensu litterali significat Metropolim Palæstinæ; in allegorico Ecclesiam militantem; in morali vel tropologico animam hominis; in anagogico Ecclesiam triumphantem. *S. Hieronymus* excelluit in exponendo sensu litterali, *S. Ambrosius* in allegorico, *S. Augustinus* in anagogico, *S. Gregorius* in morali sive tropologico.

1056. Ex dictis *resolves* I. Ille satisfacit præcepto, qui cum bona intentione incipit, et cum sufficienti attentione superficiali pergit recitare horas, etsi patiatur distractiones; *Dicendum enim* (ait *S. Th.* 2. 2. q. 83. a. 13. ad 1.) *quod in spiritu et veritate oret, qui ex instinctu Spiritus* (cum bona intentione) *ad orandum accedit, etiamsi ex aliqua infirmitate mens postmodum evagetur.*

1057. II. Cum illis distractionibus tantum non satisfit præcepto, quæ tollunt omnem attentionem superficialem; secus de illis, quibus sive voluntarie, sive involuntarie admissis, recitans nihilominus advertit, se nihil omittere, nihil perperam pronuntiare etc. Ideoque is, qui sub recitatione deliberate exercet actiones cum attentione superficiali incompossibiles, quales sunt v. g. legere, scribere, confabulari, per fenestras prospicere, ubi frequens est populus, vel alia objecta, quæ non ad distractiones tantum, sed ad peccata graviora alliciunt, et ad illa oculos convertere etc., idque per notabilem partem Officii, talis, inquam, non potest dici satisfacere, teneturque repetere eam partem, quam persolvit inter tales distractiones: quia nullam potest dici habere attentionem, et voluntarie conjungens actiones incompossibiles, interpretative censetur nolle recitare horas: ergo. Vide *Laymann* L. 4. t. 1. c. 5. num. 12., *Suarez*, *Bonae*. Dixi de *distractionibus per notabilem partem Officii*; cum enim in hac materia ab omnibus levitas materiæ admittatur, is tantum venialiter peccare censendus est, qui, voluntarie breves distractiones admittit.

1058. III. Juxta *Laymann* L. 4. t. 1. c. 15. n. 10. si Beneficiatus se accuset, quod sub recitatione Breviarii frequentissimas distractiones habuerit, vel sine attentione interna recitaverit horas, non statim imperandum est, ut restituat fructus, quia, etsi peccaverit per voluntarias distractiones, eatenus tamen justitiæ satisfecit, quatenus opus externum præceptum bona intentione et aliquali attentione, ut supponitur, persolvit.

1059. IV. Scrupulosus circa recitationem horarum *observet* sequentia. 1. Si anxius sit, an habuerit intentionem, audacter secum statuat, quod habuerit, et cogitet: Prudenter præsumo, adfuisse intentionem hoc ipso, quod recitem vel recitaverim Officium. Si urgeat anxietas; Nescio; an voluerim satisfacere obligationi; quid tum? non enim requiritur expressa intentio satisfaciendi, sed sufficit intentio dicendi Officium, vel colendi Deum, vel suæ obligationi satisfaciendi. In decursu non sit sollicitus de intentione: hæc enim perseverat, quamdiu pergit recitare, statque cum brevi distractione; imo etsi amissa esset per longiorem moram, rediret tamen per exclusionem distractionis, prosequendo cœptum opus: imo ex metu, ne amissa sit, vel non renovata, colligat certo, quod adsit intentio.

2. Eodem modo se resolvat, si dubius sit de attentione, quamdiu certus est, quod non conjunxerit actiones, quæ ex natura sua plane tollunt omnem attentionem. Si iterum urgeat anxietas: Oculis aliquoties circumvagatus sum, subito interrogatus respondi, et iterum perrexi etc. ℟. Hæ actiones ex natura sua non tollunt omnem attentionem.

3. Si dubitet, an bene expresserit omnia, an voluntarie fuerit distractus, nihil repetat; potius enim credendum, recte omnia peracta esse, donec *certo* constet de opposito. *Illsung* t. 5. n. 40., *La Croix* l. 5. a n. 1350.

4. Inter recitandum non hæreat scrupulosus, sed præmissa intentione alacriter decurrat sine hæsitatione et intentione capitis, sine anxia solicitudine, ne distrahatur; hæc enim vel maxime causat distractiones; non facile repetat verba, multo minus sensus integros, et Deum non sibi proponat tantum ut exactorem severissimum, cui satisfacere vix possit, sed ut benignum patrem, cui magis placet virilis ac moderata cura, quam servilis timor, et anilis anxietas.

5. Expleta hora vel officio scrupulosus nihil repetat, etsi timeat, ne recitaverit male, quia Ecclesia non obligat cum tanto gravamine; imo si decies repeteret, decima recitatio eundem secum timorem traheret, quem prima; sic quotidie usque ad duodecimam nocturnam debebit repetere, et statim iterum incipere Officium, ut præsentem diem iterum impendat pro iterandis horis cum eadem anxietate iterum persolvendis. Cave, scrupulose, repetitiones horarum, ni brevi velis insanire.

6. Confessarius scrupulosi, si advertat, quod nimium temporis consumat in recitando, determinet ei tempus ordinarie requisitum, et a nobis impendi solitum, et urgeat, ut accurate intra limites præfixos determinatas horas persolvat.

1060. Q. VIII. Quale Officium obligati ad horas debeant recitare. ℟. Generatim loquendo, tenentur recitare illud Officium, quod pro ea die, qua recitant, præscribitur in proprio suæ diœcesis, aut sui Ordinis, vel si utantur Romano, ex illo, quod recognovit *Urbanus VIII.* Unde

1061. *Resolves* I. Quod is peccet, qui *advertenter*, et *sine justa causa* Officium Canonicum unius diei commutat cum Officio alterius diei. Hinc damnata est ab *Alexandro VII.* propositio in ordine 34. *In die Palmarum recitans Officium Paschale satisfacit præcepto. Lugo* tamen L. 5. resp. mor. dub. 8, et *Viva* hic n. 16. excusant illum a peccato et debito repetendi eadem die Officium, qui inadvertenter Officium pro Officio recitat (excepto solo Paschali in die Palmarum) tum quia talem bona fides excusat, tum quia Ecclesia ceu pia mater non præsumitur exigere suppletionem alterius Officii; præsertim si Officium persolutum fere æquale sit omisso. *Holzmann* p. 3. n. 466. Item si quis errorem post aliquas horas deprehendat, iidem affirmant, sufficere, si extunc ille error corrigatur.

1062. II. Omnis Clericus sive sæcularis, sive regularis, existens alibi tanquam advena, potest recitare Officia, quæ recitaret in Diœcesi sua vel Collegio, v. g. de Reliquiis, Dedicatione, Patrono etc. Ita *La Croix* L. 4. n. 1244.

1063. Q. IX. Quomodo ulterius recitandum sit Breviarium. ℟. *Primo, vocaliter*, hoc est, ut verba voce exprimantur; probabilius autem necesse non est, ut recitans sine socio se ipsum audiat, quia alias, si esset surdus, aut fieret notabilis strepitus, aut musicorum concentus, non posset quis persolvere Officium; sufficit igitur, ut tam articulate formentur (*NB.* non tantum in gutture, intra dentes, et vix mota lingua inchoentur formari) verba, ut se ipsum posset audire, si non adesset externum impedimentum, aut ipse accurate auscultaret. *Palao* t. 7. d. 2. punct. 2. Si quis recitet cum socio, ambo ita tenentur proferre verba, ut ea mutuo percipiant, quia quilibet debet communicare, vel sibi suam facere eam partem, quam alter, et non ipse recitat. *Reginaldus* L. 4. c. 10. n. 87. Addit hic *La Croix* l. c. n. 1301. quod nimia celeritas faciens, ut socius verba non possit satis percipere, sit ordinarie veniale peccatum, nec obliget ad repetendas horas: secus si alter ob nimiam celeritatem socii vix unum alterumve sensum possit percipere. Nec satisfit præcepto, si secundus incipiat, priusquam alter suos versus absolverit, *idque fiat in notabili quantitate*, v. g. si alter incipiat, dum primus vix mediam partem versus absolvit; quia quæ simul proferuntur, non constituunt

orationem ab Ecclesia præscriptam, quæ essentialiter debet esse successiva, et habere unam partem post alteram. Satisfit tamen præcepto, si alter incipiat ad unam alteramve syllabam ultimi verbi.

1064. *Secundo.* Recitandum est *integre*, scilicet ut non solum nihil omittatur, sed etiam ut omnia verba sine truncatione vel mutilatione proferantur. Hæc si fiat in materia notabili, et in singulis fere sensibus, culpam gravem continet, quia fit variatio sensuum: si vero truncatio non variet sensum, et non fiat frequens, raro culpam mortalem involvit: imo nulla culpa erit, si fiat ex inadvertentia, vel balbutie, vel in ultimis tantum syllabis. Vide *Lessium* L. 2. c. 37. n. 56.

1065. *Tertio.* Recitandum est *continue*, hoc est sine interruptione partis horæ a parte ejusdem horæ. Juxta *P. Gobat* in Theol. exper. t. 5. num. 679. si fit interruptio notabili tempore durans, esset quidem venialiter peccaminosa, non vero graviter; eoquod, licet sit aliqualis irreverentia cœptum colloquium cum Deo interrumpere, non tamen potest ostendi lex graviter id prohibens: imo si brevis sit interruptio, aut ex justa causa longior, v. g. si Confessarius, qui incœpit horam recitare, Officium interrumpat, ut venientes aliquos pœnitentes audiat et absolvat, non peccat, nec erit cur repetat ea, quæ jam rite recitavit: quia interruptio facta est ex justa causa. Ibidem num. 671. *P. Gobat.* ait, justas causas interrumpendi esse, v. g. siquid facias ad tollendam distractionem: si quis te alloquatur, cui humanitatis causa debes respondere: si ad manus non habeas lectiones, sed solos psalmos, et interim suppetat justa causa recitandi Matutinum, poteris differre lectiones etc. Porro affirmat *La Croix* l. c. n. 1305. cum *Lessio*, *Navarro* et aliis, Matutinum posse etiam sine causa dividi tota nocte a Laudibus, in fine autem tunc debet addi *Pater noster*, non autem esse opus addere orationem diei, eoquod specialiter tantum in nocte Nativitatis Christi id præcipiatur: contrarium affirmant et *Bonacina* et *Gavantus*, qui dicunt, debere addi orationem diei, sed sine commemorationibus. Probabilius est initio Laudum divisarum non debere dici *Pater* et *Ave*, quia nullibi præscribitur, imo nec dicitur initio Completorii, quamvis sit hora distincta.

1066. *Quarto.* Recitandum est *ordinate*, hoc est, sine inversione ordinis, ita ut prius recitari debeant Matutinum et Laudes, dein Prima, Tertia, Sexta, Nona, Vesperæ et Completiorum. Juxta communiorem tamen apud *Palao* t. 7. d. 2. punct. 4. hic ordo (*secluso contemptu et scandalo*) non obligat graviter, sed sub veniali peccato, quia non pertinet ad substantiam præcepti; licet enim invertatur, tamen totum Officium persolvitur. Juxta *La Croix* l. c. n. 1309. causa sufficiens invertendi ordinem est 1. Si quis mane non habeat in promptu Breviarium, nec commode possit exspectare, poterit ex Diurnali, quod habet, recitare horas diurnas, postea recitaturus Matutinum. 2. Si quis invitetur ab amico ad recitandas horas minores, cum ipse needum recitaverit Matutinum poterit cum invitante orare saltem tum quando sine aliqua inurbanitatis nota id negare non potest. 3. Si quis sero veniat ad chorum hora jam incœpta, poterit pergere cum aliis canere, et omissa postea supplere. *Laym.* l. c. c. 5. num. 7. Denique juxta *P. La Croix* l. c. n. 1311. si quis oblitus sit recitare aliquam horam, vel partem horæ notabilem, potest eam postea solam supplere, etiam sero vespere, si tunc prius recordetur, nec necessarium est aliquid aliud repetere. Si vero in media hora advertas, te quædam omisisse, potes pergere ad finem, et postea supplere defectum.

1067. *Quinto.* Recitandum est *statuto tempore.* Hoc incipit ab hora duodecima unius noctis, et durat ad duodecimam immediate sequentis noctis. Quamvis autem quis satisfaciat præcepto quoad substantiam, ut mortaliter non peccet, si intra 24. dictas horas Officium recitet; quia tamen horæ ipsæ ex pia praxi Ecclesiæ tempus prædictum ita inter se partiuntur, ut Matutinum cum Laudibus (*nisi pridie sit anticipatum*), Prima, Tertia, Sexta,

et Nona vindicent sibi tempus antemeridianum, Vesperæ vero et Completorium tempus pomeridianum: ideo saltem peccat venialiter, qui *sine causa rationabili* horas, quibus assignatum est tempus antemeridianum, recitat tempore pomeridiano aut vicissim, quia tempus est saltem modus præceptum afficiens, et circumstantia de congruo observanda. *Confirm.* ex orationibus in diversis horis præscriptis. Sic certe sapit inconvenientiam, si quis sub noctem recitet hymnum ex Prima, *jam lucis orto sidere.* Dixi, *sine rationabili causa*: non enim peccaret, qui ex justa causa non servaret tempora. Causæ ejusmodi sunt juxta *La Croix* l. c. num. 1313: concio paranda, major devotio, periculum impedimenti obventuri, item si tempus matutinum tibi sit aptius ad studendum, maxime si studia urgeant ex officio, item impedimenta orta ex cura animarum etc. etc. Habetur etiam ex Bulla *Clementis VII.* data pro Clericis Regularibus, quæ incipit, *Dudum pro parte vestra*; quod ratione itineris aut alterius occupationis, quando creditur, quod majori cum devotione dictori sint Officium, possit illud a Clericis Regularibus recitari mane totum usque ad Completorium inclusive. Denique vi Bullæ *Julii III.* quæ incipit, *Sacræ Religionis*, possunt Sacerdotes Societatis Jesu ex facultate Præpositi Generalis, aut ejus, quem ipse ad id substituerit, Officium divinum Missæ postponere justis de causis.

Dixi etiam supra, *nisi Matutinum pridie sit anticipatum*: licet enim ex privilegio omnibus concesso recitare Matutinum et Laudes privatim vespere antecedente, horis in tabella, quæ Romæ anno 1706. typis Cameræ Apostolicæ prodiit, et passim in Directoriis habetur.

Alias commodius traditur sequens regula: *Subtracta medietate horarum pomeridianarum ab hora diei duodecima usque ad occasum Solis, restabit tempus, quo licet pridie Matutinum et Laudes sequentis diei post Vesperas privatim anticipare*; v. g. vigesimasecunda Decembris *numerantur horæ quatuor a meridie ad occasum, subtracta medietate, a quatuor remanent duæ: ergo hora secunda licebit. Inspice tabulam appositam.*

OCCASUS SOLIS		HORA ANTICIPANDI
21 Jan. med.	5	HORA 2. cum quadrante.
19 Febr. paulo post	5	» medio tertiæ.
21 Martii.	6	» 3.
Circa init. April. med.	7	» 3. cum quadr.
21 April. hor.	7	» medio quartæ.
22 Maji. hor.	8	» 4.
22 Junii paulo post	8	» 4.
23 Julii	8	» 4.
23 Augusti	7	» medio quartæ.
Init. Septembr. med.	7	» 3. cum quadr.
23 Septembr.	6	» 3.
23 Octobr. 3. quadr. ad	5	» medio tertiæ.
24 Novemb. 2. quadr. ad	4	» 2.
22 Decem. hor.	4	» 2.

1068. *Q.* X. An quis unico Officio possit satisfacere duplici præcepto pro die præsenti et crastino. ℟. *Negative*: quia id expresse prohibetur in Decreto *Alexandri VII.* damnantis propositionem 35. *Ratio* est, quia obligatio recitandi horas est affixa diei, quatenus pro qualibet die Officium recitari debet; ergo sicut duo dies non possunt esse unus dies, ita pro duobus diebus unum idemque Officium recitari non potest. Ex eadem ratione omissio Officii pro hodierno die non potest altero die suppleri.

1069. Q. XI. An Beneficiatus omittens Officium teneatur ad restitutionem fructuum ante sententiam judicis. ℟. *Affirmative*, ut patet ex propositione ab *Alexandro VII.* damnata. Huc quoque pertinet, quod habens beneficium Ecclesiasticum, si studio litterarum vacet, non satisfaciat suæ obligationi, si Officium per alium recitet, ut patet ex propositione 2. ab *Alex. VII.* damnata. *Ratio* est, quia obligatio recitandi horas est onus personale, non secus ac onus audiendi Missam, implendi pœnitentiam. Hinc *Trident.* sess. 24. cap. 12. de reform. ait: *Omnes divina per se, et non per substitutos, compellantur obire beneficia. Confirm.* Constitutus in Sacris non potest huic obligationi satisfacere per alium, quia hæc est annexa ordini sacro: ergo nec satisfacit Beneficiatus, quia dicta obligatio est annexa beneficio. Hinc infert *Viva* cum *Lugo*, quod orans per alium peccet graviter, etiamsi fructus beneficii velit esse pauperum, quia onus recitandi non est conditionatum, *si velit fructus beneficii facere suos.* Neque restitutio fructuum ob omissionem horarum suppleri potest per quascumque eleemosynas, quas antea Beneficiarius de fructibus sui beneficii fecerit, ut patet ex propos. 33. ab *Alexandro VII.* damnata. *Ratio* est, quia donatio præcedens fuit omnino liberalis: ergo per eam nequit satisfieri obligationi supervenienti, quæ prius jam absolute transiit in dominium pauperis.

De ritu recitandi vide Rubricas generales præfixas Breviario., et Rubricistas *Gavantum*, *Lohnerum*, *Halden*, *Merati* et alios.

§. VIII. *Quæ ante et sub ordinatione observanda sint ab ordinando Subdiacono.*

1070. I. Pridie, vel ipsa die ordinationis emitti solet professio fidei in loco designato. In fine formulæ professionis ad illa verba: *Ita spondeo, voveo, ac juro: sic me Deus adjuvet*, indicem et medium digitum imponit Evangelio illius diei, sequentibus vero verbis: *Et hæc sancta Dei Evangelia*, addit, *manu mea corporaliter tacta*, dein recitat initium Evangelii.

1071. II. Ante ordinationem observet 1. quod ordinandus Subdiaconus debeat habere vestes sacras, scilicet *Amictum*, sive humeralem, *Albam*, *Cingulum*, *Manipulum*, *Tunicellam*, ac denique, præter dictas vestes, candelam. 2 Paulo ante ordinationem in Sacristia, vel alio loco designato humerale imponit capiti ad modum cuculli, dein induit albam, et cingulo se præcingit; postea humerale removet a capite, ita ut jaceat circa collum: tunicellam complicatam imponit brachio sinistro: manipulum tenet manu sinistra, dextra vero candelam nondum accensam.

III. In ipsa ordinatione observanda sunt 1. Cum Archidiaconus dicit: *Accedant, qui ordinandi sunt Subdiaconi*, surgunt, et propius accedunt ad altare; et dum cujuslibet nomen est lectum cum titulo, ad quem ordinatur, dicit quilibet alta voce, *Adsum.* Tum Clerici stantes excipiunt admonitionem Episcopi, quæ incipit: *Filii dilectissimi* .... et finitur: *In nomine Domini huc accedite.* Qua finita cum Diaconandis et Presbyterandis se prosternunt in terram, uti de Parasceve Sacerdos cum ministris, et sic jacent, usquedum finitæ sint Litaniæ omnium Sanctorum.

2. Finitis Litaniis surgunt, et facta reverentia in modum coronæ flectuntur coram Episcopo, qui eos rursus admonet: *Adepturi, filii charissimi .... quod ipse vobis præstare dignetur, qui vivit et regnat Deus in sæcula sæculorum.* ℟. *Amen.*

3. Post admonitionem surgit primus, et genuflexus ante Episcopum tangit calicem vacuum cum patena vacua, ita quidem ut pollicem imponat patenæ, digitis vero tangit cuppam calicis, idque tamdiu, donec Episcopus dixerit: *Videte, cujus ministerium vobis traditur; ideo vos admoneo, ut ita vos exhibeatis, ut Deo placere possitis.*

4. Post hæc Archidiaconus tradit urceolos cum pelvi ac manutergio. Ordinandus (vel adhuc flectens coram Episcopo, vel ut alibi mos est, in cornu epistolæ) manum dexteram (vel utramque manum pro more diœceseos) ita applicat, ut digiti tangant manutergium et urceolos, pollex autem interiorem partem pelvis, quæ etiam dicitur *bacile*. Deinde recedit ad locum suum, ibique flectit, donec Episcopus stans cum mitra dixerit: *Oremus, Deum ac Dominum nostrum .... per omnia sæcula sæculorum.* ℟. *Amen.* Tum deposita mitra Episcopus conversus ad altare dicit: *Oremus.* Ministri: *Flectamus genua. Levate.* Et mox Pontifex versus ad ordinandos genuflexos dicit sine mitra, *Domine sancte, pater .... Per D. N. J. C.* ℟. *Amen.*

5. Finitis his orationibus, Episcopis accepta mitra sedet, et primus ordinandus surgit, et immediate ante Episcopum flectit, qui ejus capiti imponit amictum, dicens: *Accipe amictum, per quem designatur castigatio vocis, in nomine Patris ✠, et Filii ✠, et Spiritus Sancti ✠.* Tum respondet ordinandus, *Amen.* Deinde porrigit manipulum (quæ est vestis propria Subdiaconi) quem Episcopus immittit brachio sinistro, dicens: *Accipe manipulum, per quem designatur fructus bonorum operum, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti.* Ordinandus iterum respondet, *Amen.* Post hæc Episcopus imponit ei tunicellam, dicens: *Tunica jucunditatis et indumento lætitiæ induat te Dominus, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti,* ac ipse respondet; *Amen.*

6. Omnibus indutis, tres vel quatuor flectunt coram Episcopo, qui eis tradit librum Epistolarum, quem simul omnes tangunt manu dextera (Herbipoli utraque) ita ut pollex tangat chartam, reliqui vero digiti imponantur libro, dicente Episcopo: *Accipite librum Epistolarum, et habete potestatem legendi eas in Ecclesia sancta Dei, tam pro vivis, quam pro defunctis, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti*, ac tum quilibet respondet, *Amen.*

7. Postquam omnes tetigerunt librum, suggerente Archidiacono, recedunt ad locum, ubi ab initio fuerunt; primus autem ex ordinatis Subdiaconis tempore Epistolæ legit vel cantat Epistolam stans ex cornu Epistolæ.

IV. Post ordinationem observanda sunt 1. Quando Episcopus legit Offertorium, accenduntur candelæ: dein unus post alterum, primo quidem Sacerdotes, deinde Diaconi, tum Subdiaconi, et sic deinceps accedunt, et quilibet facta reverentia genuflexus porrigit candelam suam, simul osculans manum dexteram Episcopi, vel potius annulum, et facta denuo reverentia recedit ad locum suum.

2. Post *Agnus Dei* et *primam orationem* accedit primus neo-Sacerdotum, dein primus neo-Diaconorum, tum primus neo-Subdiaconorum, factaque prius genuflexione Sacramento, osculatur altare extra corporale, et accipit pacem ab Episcopo, ita ut sinistræ genæ conjungantur, et ipse ponit manus infra brachia Episcopi, et dicenti Episcopo: *Pax tecum*, ipse respondet, *Et cum Spiritu tuo.* Facta dein reverentia Sacramento recedit, et proximo neo-Subdiacono (manus ejus humeris imponens) dat pacem dicens: *Pax tecum*: et sic unus alteri. Si adsint Minoristæ, ultimus Subdiaconus Acolytho pacem dat, et hic reliquis.

3. Postquam Episcopus sumpsit sacrum Sanguinem, accedunt omnes neo-ordinati, et genuflexi post Sacerdotes dicunt: *Confiteor* (exceptis tamen Sacerdotibus): dum Episcopus dixit: *Indulgentiam, absolutionem*, bini et bini secundum ordinem, primo scilicet neo-Sacerdotes, dein Diaconi, postea Subdiaconi etc. accedunt ad supremum gradum altaris, accipiunt sacram Eucharistiam, prius tamen osculantes manum Episcopi dexteram, qua sacram hostiam tenet. In aliquibus tamen diœcesibus propter incommoditatem Episcopus non præbet manum deosculandam.

4. Data benedictione, accedunt omnes ad altare, Episcopus vero alloquitur neo-ordinatos: *Filii dilectissimi ....* Postea injungit Subdiaconis et Diaconis Nocturnum illius diei recitandum, neo-ordinati inclinatione capitis respondent, se id facturos.

§. IX. *De Diaconatu.*

1072. *Q.* I. Quid sit Diaconatus. ℟. Diaconatus vi vocis significat ministerium a διακονέω, *ministro*, *officium* vel *operam præstō*; hinc Diaconus idem est ac minister. Secundum rem est ordo major et sacer, quo per impositionem manus dexteræ Episcopi, et traditione libri Evangeliorum sub certis verborum formis ab Episcopo prolatis confertur potestas spiritualis in sacrificio Missæ proxime assistendi Presbytero et cantandi solemniter Evangelium. 1. Dicitur *Ordo*, cujus mentio frequens est in Actis Apostolorum: et *Tridentinum* sess. 23. can. 2. definit: *Si quis dixerit, præter Sacerdotium non esse in Ecclesia Catholica alios ordines, et majores et minores, per quos velut per gradus quosdam in Sacerdotium tendatur, anathema sit*: atqui inter illos ordines, per quos ad Sacerdotium, ascenditur, etiam est Diaconatus: ergo est ordo. 2. Dicitur *major*, quia proxime accedit ad ministerium altaris. 3. *Sacer* dicitur, quia annexum habet votum vel obligationem castitatis.

1073. *Q.* II. An Diaconatus sit Sacramentum. ℟. *Affirmative. Prob.* Diaconatus habet omnia requisita ad rationem Sacramenti; ergo. *Prob. anteced.* 1. Est *signum sensibile*, quod est impositio manus Episcopi, et traditio libri Evangeliorum. 2. Est *signum collativum gratiæ*, ut constat ex forma hujus ordinis: *Accipe Spiritum Sanctum*: et *Trid.* sess. 23. can. 4. definit, Episcopos non frustra dicere per sacram ordinationem: *Accipe Spiritum Sanctum*: et per eam imprimi characterem: ergo. *Confirm.* 1. Anastasius II. circa annum 496. scribens ad Anastasium Imperatorem c. 7. expresse innuit, per *Ordinationem Presbyteri et Diaconi conferri gratiam Sacramenti*. 3. Est, *institutionis divinæ*; *Trid.* enim sess. 23. can. 6. ita definit: *Siquis dixerit, in Ecclesia Catholica non esse Hierarchiam divina ordinatione institutam, quæ constat ex Episcopis, Presbyteris, et Ministris, anathema sit.* Atqui Diaconi sunt principales ministri in Hierarchia Ecclesiastica: ergo sunt ex institutione divina. Alii sic inferunt. Ex cit. can. *Trid.* fide divina tenemur credere, in Hierarchia Ecclesiastica esse aliquos ministros divinitus institutos: atqui ob diversitatem opinionum variorum Theologorum nondum tenemur credere fide divina Subdiaconos, aut inferiores ministros esse divinitus institutos: ergo superest unice, ut Diaconi fide divina credantur divina ordinatione instituti. *Confirm.* ex testimonio s. Ignatii Martyris, qui in epistola 14. ad Ephes. scribit: *Enitimini, charissimi, subjecti esse Episcopo, et Presbyteris, et Diaconis; qui enim his obedit, obedit Christo, qui eos constituit. Confirm.* etiam ex trito *S. Aug.*: Quod in nullo Concilio institutum legitur, et semper ubique observatum et observandum est, illud institutionis divinæ credi debet: atqui Diaconorum ordo in nullo Concilio institutus legitur, et in Ecclesia Dei extitit tempore Apostolorum, et deinceps semper et ubique tum in Ecclesia Græca, tum in Latina retentus et observatus fuit: ergo Diaconorum ordo divinitus institutus esse credi debet.

Si dicas: S. Cyprianus epist. 65. ad Rogationum scribit: *Meminisse autem Diaconi debent, quoniam Apostolos, id est, Episcopos et Præpositos, Dominus elegit, Diaconos autem post ascensum Domini in cælos Apostoli sibi constituerunt Episcopatus sui, et Ecclesiæ Ministros.* ℟. Dist. Apostolis Diaconos *constituerunt per ordinationem*, C. *Quoad primariam institutionem*, N.

1074. *Inst.* Ex c. 6. Act. Apost. potius eruitur, Diaconatum esse tantum ministerium profanum dispensandi eleemosynas, et ministrandi mensis, non vero spiritualem potestatem; ibid. enim ita legitur: *Non est æquum, nos derelinquere verbum Dei, et ministrare mensis. Considerate ergo, fratres, viros ex vobis boni testimonii septem, plenos Spiritu Sancto, et sapientia, quos constituamus super hoc opus.* ℟. Ministrare mensis fuit solum of-

ficium Diaconorum, N. Secundarium tantum, C. Ex cit. cap. sequitur solum, quod murmur Græcorum adversus Hebræos fuerit occasiu eligendi septem Diaconos, scilicet *Stephanum*, *Philippum*, *Prochorum*, *Nicanorem*, *Timonem*, *Parmenam* et *Nicolaum*, qui curam gererent viduarum, quarum victui necessaria suppeditabat Ecclesia, et mensis præficerentur; constat autem ex Scriptura et traditione, Diaconos ad spiritualia et augustiora officia fuisse ab Apostolis ordinatos. Dixi 1. *Constat ex Scriptura*: nam in textu cit. eliguntur septem *pleni Spiritu sancto et sapientia*: hæ dotes sane aliud spectant, quam ministerium mensarum. Ibid. v. 6. legitur: *Et orantes imposuerunt eis manus*, ergo ordinati sunt iisdem plane cæremoniis, quibus Saulus et Barnabas Actor. 13. et alii ministri sacri, scilicet oratione, et impositione manuum. Ibid. vers. seq. s. Stephanus Jerosolymis dicitur verbum Dei prædicasse, imo signis et prodigiis confirmasse. Actor. 8. Philippus Samariæ prædicavit Christum, et fecit multa signa. Et juxta v. 35. c. 8. Eunucho Reginæ Candacis evangelizavit Jesum, eumque baptizavit. Ergo eorum officium non tantum erat ministrare mensis.

Dixi 2. *ex traditione*. S. Ignatius Martyr epist. ad Trallianos scribit: *Oportet et Diaconos ministros existentes mysteriorum Jesu Christi, secundum modum omnibus placere; non enim ciborum et potuum sunt ministri, sed Ecclesiæ Dei*. S. Justinus sæculo II. scrib. Apol. 2. Diaconos fidelibus *Eucharistiam distribuisse*. S. Laurentius (teste s. Ambrosio) Xysto II., cum duceretur ad martyrium, dixit: *Tu nunquam sine ministro Sacrificium offerre consueveras. Quid ergo in me displicet Paternitati tuæ?... experire, utrum idoneum ministrum elegeris, cui commisisti Dominici Sanguinis dispensationem*. Ergo Diaconorum officium solum non erat ministrare mensis.

1075. Q. III. Quænam est materia et forma Diaconorum. ℟. ex Theologia Scholastica. *Clericatus* de Sacr. Ord. decis. 29. a n. 5. quinque refert opiniones circa hanc quæstionem, quibus tres sunt celebriores. *Prima* tenet, quod sola manus Episcopi impositio super caput ordinandi sit materia essentialis. Hanc sententiam *Morinus* tribuit *D. Bonav*. *Secunda* tenet in ordinatione Diaconi materiam esse traditionem libri Evangeliorum. Hanc defendunt *Ricardus*, *Paludanus*, *Greg. de Valentia*, *Lud. Meratius*, *Bonac.* de Sac. Ord. disp. 8. q. un. pun. 3. n. 4., *Emin. Card. de Lauræa* et alii. *Tertia* defendit, non solum manus impositionem, sed et traditionem libri Evangeliorum esse materiam Diaconatus. Hanc sententiam iterum dupliciter hodie defendunt: alii enim affirmant, utramque esse essentialem, alii vero dicunt solam manus impositionem esse de essentia Diaconatus, traditionem vero libri Evangeliorum esse de præcepto Ecclesiæ, adeoque ordinatum sine hac traditione non posse *licite* exercere suum ordinem, sed caute prius supplendum esse, quod incaute fuerat prætermissum. Addunt præterea, quod ad traditionem libri Evangeliorum propterea non dicatur frustra: *Accipe potestatem* ex eo, quod jam collata sit per manus impositionem, sed collatam potestatem tunc publice designari et declarari. *Ratio* horum est, quia hæc traditio nec ab Apostolis fuit adhibita (tunc enim nondum erat conscriptum Evangelium) nec modo adhibetur a Græcis in ordinatione Diaconorum.

1076. Ex his sequitur sententiam magis communem esse, quod tum impositio manus Episcopi, tum traditio libri Evangeliorum sit materia essentialis Diaconatus. *Forma* pariter est duplex. Prima, quæ correspondet impositioni manus, consistit in his verbis: *Accipe Spiritum sanctum ad robur, et ad resistendum diabolo, et tentationibus ejus, in nomine Domini*. Altera forma correspondens traditioni libri Evangeliorum est: *Accipe potestatem legendi Evangelium in Ecclesia Dei tam pro vivis, quam pro defunctis in nomine Domini*. *Prob.* per partes. Imprimis manus impositio est de essentia Diaconatus, quia hoc modo ordinati sunt primi septem Diaconi. Act. c. 6. v. 6. *Et*

orantes imposuerunt eis manus. Confirm. 1. ex concilio Carthag. IV. quod can. 4. ita statuit: *Diaconus cum ordinatur, solus Episcopus manum supra caput ejus ponat. Confirm.* 2. ex antiquissimis Ritualibus usque ad sæculum IX. ubi in ordinatione Diaconi semper fuit adhibita, et hodiedum adhibetur impositio manus Episcopi.

1077. Denique etiam traditio libri Evangeliorum est materia essentialis, licet secundaria. *Prob.* 1. ex concilio Flor. quod in Decreto *Eugenii IV*, loquens de ordine ait: *Sextum Sacramentum est ordinis, cujus materia est illud, per cujus traditionem confertur;... Diaconatus vero traditur per libri Evangeliorum dationem.* Atqui materia est de essentia Sacramenti: ergo juxta *Flor.* traditio libri Evang. ita est de præcepto, ut sit de essentia simul. *Confirm.* 1 ex Pontificali Rom. impresso ann. 1582 jussu *Gregorii XIII.* in quo P. 1. de ordinat. Diac. dum Episcopus tradit librum Evang., notatur in margine: *In hoc actu imprimitur character hujus ordinis*: ergo ad traditionem libri Evang. etiam confertur ordo Diaconatus. *Subs.* Atqui ordo confertur, dum traditur materia, et pronunciantur verba: ergo. *Confirm.* 2. Illa debet censeri vera materia alicujus ordinis, cujus traditioni conjungitur forma expressiva ministerii, sive potestatis alicujus ordinis; sicut enim effusioni aquæ conjungitur forma expressiva effectus baptismi; ita forma in Sacramento ordinis debet exprimere potestatem, quæ confertur ordinato: atqui traditioni libri Evangeliorum clarissime Episcopus injungit formam expressivam ministerii Diaconalis: ergo. Plura apud *Bellarm.* de Sacr. Ord. c 9., *Hallerium, Isambertum, Laym* L. 5. t. 9. c. 5., *Cajet., De Lugo, Salmant.* et alios.

1078. *Neque dicas*: Apostoli ordinando primos Diaconos non tradiderunt librum Evangeliorum: ergo hæc traditio non est de essentia. *Confirm.* In nullo concilio ante Florent. enunciatur hæc traditio libri Evang. nec ullum Rituale, aut auctor Catholicus primis nongentis annis post fundatam Ecclesiam facit ejus mentionem: ergo. Respondet ad hæc *Mastrius* in 4. L. Sent. d. 4. de Sacram. Ord. n. 36. cum *Bellarmino, Coninchio, Marchino, Aversa*; et aliis: sicut Christus instituit externam peccatorum confessionem, tanquam determinatam materiam pœnitentiæ: num autem hæc facienda sit verbo, vel scripto, aut aliis signis sensibilibus, non determinavit, sed Ecclesiæ determinandum reliquit: item sicut materiam et formam matrimonii instituit consensum contrahentium externis verbis, vel aliis signis expressum; hæc autem signa in particulari non determinavit, sed ea communi usui, et Ecclesiæ dispositioni reliquit: ita pariter instituit materiam hujus ordinis in traditione alicujus rei, qua Diaconi officium designaretur; quænam autem res in individuo tradi deberet, hoc determinationi Ecclesiæ reliquit. Sic facile conciliantur ritus diversi Ecclesiæ tum primitivæ tempore Apostolorum, tum hodiernæ Ecclesiæ Latinæ et Græcæ; semper enim ordinarunt Diaconos per signum sensibile, et verba, quæ collationem potestatis Diaconalis tum ad mentem Christi, tum ex dispositione Ecclesiæ significant. Infert porro *Bonacina*, quod ex peculiari facultate Christi, concessum quidem fuerit Apostolis, conferre Diaconatum sine traditione libri Evangeliorum, cum nondum esset editum Evangelium; non tamen hanc unicam materiam, scil. impositionem manus ita fuisse institutam a Christo, ut Apostolis, et eorum Successoribus non simul dederit potestatem conferendi ordinem per traditionem instrumentorum, quibus indicatur potestas, quæ in unoquoque ordine confertur. *Confirm.* Licet Sacramentum Confirmationis ab Apostolis (Actor. 8. et 19.) collatum fuerit sola manus impositione, non facta ibi mentione unctionis chrismatis; utraque tamen et impositio manus, et chrismatio est materia hujus Sacramenti: ergo *a pari.*

Præterea recte ait *Clericatus* l. c. decis. 29. n. 32. cum initium scriptum non reperiatur, quando cœperit Ecclesia ordinare Diaconos cum traditione libri Evangeliorum, recte dici potest, procedere ex traditione Apostolica, cujus

fidelissima custos est Ecclesia Romana. Testatur *Morinus* Tr. de Sacr. Ordinat. p. 3. Exercit. 9. c. 1. n. 4., in Sacramentario Anglicano, quod ante annos octingentos scriptum est, expresse ita haberi: *Postea tradit ei* (Diaconando) *Episcopus sanctum Evangelium, dicens: Accipe istud volumen Evangelii, lege et intellige, et aliis trade, et tu opere adimple.* In Rituali Belloacensi, teste *Morino*, quod scriptum est anno 970. in ordinatione Diaconi, ita legitur: *Tunc porrigit Episcopus ei textum Evangelii, ita dicens: Accipe licentiam legendi Evangelium in Ecclesia Dei.*

1079. Q. IV. Quænam sint officia Diaconi. ℟. Comprehenduntur hoc versu.

Prædico, baptizo, dispenso, canto, ministro.

Probatur ex admonitione Episcopi, ubi ita habetur: *Diaconum enim oportet ministrare ad altare, baptizare, et prædicare.* Ad ministrare requiritur cantare Evangelium, et dispensare Eucharistiam. *Primum igitur officium est* ab ultimo verbo versus, *Ministrare*, hoc est, Sacerdoti sacrificanti immediate assistere, ministrare illi hostiam cum patena; vinum autem in calice cum Sacerdote offert, brachium dextrum Sacerdotis sustentans, et dicens: *Offerimus, tibi Domine* etc. Hostiam non offert cum Sacerdote; illius enim oblatio peragitur a solo Sacerdote, ut patet ex verbis: *Quam ego indignus famulus tuus offero*; calicem vero cum toto populo offert, cujus nomine Diaconus cum Sacerdote dicit: *Offerimus.*

Secundum officium est *cantare solemniter Evangelium* in Missa, hoc est, ex officio, et cum veste propria Diaconi, scil. cum stola transversa.

Tertium est *dispensare Eucharistiam*, non tamen sine commissione Parochi. In casu necessitatis, v. g. dum viaticum esset deferendum ad moribundum, affirmat *Gobat* in Theol. exper. t. 4. n. 445. cum *Quintanad.* posse Diaconum, absente Parocho, dispensare Eucharistiam, eoquod tum sit tacita voluntas Ordinarii.

Quartum est *baptizare*, idque cum solemnitatibus et cæremoniis ab Ecclesia præscriptis in Rituali tum quoad exorcismos et insufflationes, tum quoad præscriptas unctiones; intellige tamen, si id officii ab Episcopo vel proprio Sacerdote ob rationabilem causam Diacono committatur, puta, si proprius Sacerdos ob gravem infirmitatem, vel ob baptizandorum multitudinem, vel excommunicationis censuram baptismum vel per se, vel per alium Sacerdotem nequeat conferre. Ita *Laym.* L. 4. t. 2. c. 7. n. 3. Vide etiam c. *Diaconus.* dist. 93. Quod si Diaconus sine commissione Parochi baptizet solemniter, incurrit irregularitatem decretam in c. 1. de Cler. non Ordin. Ministr.

Quintum est *prædicare*, hoc est (juxta *Gobat* l. c. t. 8. n. 81,) per modum catechismi exponere fidei articulos: ex commissione autem Parochi ei tantum licet ex pulpito per modum concionis verbum Dei prædicare. NB. Diaconus solemniter ministrans Eucharistiam, prædicans, baptizans debet esse indutus Alba, et stola transversa.

1080. Q. V. Quid requiratur ad hoc, ut quis valide et licite suscipiat Diaconatum. ℟. ad utrumque, ut supra n. 1001. et seq. Excipe ætatem; Diaconus enim debet habere annos viginti et duos completos, vel vigesimum tertium saltem inchoatum. De interstitiis vide n. 1014., de obligationibus Diaconi n. 1017. quibus adde, quod Diaconus teneatur scire rite fungi suis officiis. *Minister* hujus ordinis est Episcopus.

1081. *Si dicas*: Olim fuerunt etiam ordinatæ Diaconissæ: ergo ad valide suscipiendum Diaconatum non requiritur, ut ordinandus sit mas. Respondet *Emin. Card. de Lauræa* sub dist. Ordinatæ sunt ordinatione propria et sacramentali, collativa alicujus potestatis circa ministerium altaris, N. Mere cæremoniali, et simplici benedictione, C. *Justa*: Ordinatæ sunt per manus impositionem. ℟. *Dist.* Consecrativam, N. Mere deprecativam, C. Porro juxta *Cle-*

ricatum de Sacram. Ord. decis. 31. n. 11. primo Diaconissæ vocabantur illæ mulieres, quarum mariti de earum consensu assumebantur ad ordinem Diaconatus; hæ enim vovebant continentiam, et ad imitationem viduarum serviebant Deo. 2. Magis proprie vocabantur Diaconissæ illæ virgines vel viduæ, quæ virtutibus ornatæ eligebantur, et cæremonialiter initiabantur Diaconissæ, quarum officia erant, custodire jannas Ecclesiarum, de quibus s. Ignatius in epist. ad Antioch. *Saluto sacrarum portarum custodes Diaconissas.* Item catechumenas docere symbolum fidei, et orationem Dominicam, assistere mulieribus catechumenis, dum baptizabantur, deferre ad egenas eleemosynam, visitare mulieres infirmas, mortuas vestire etc.

1082. *Q.* VI. Quibus potissimum virtutibus debeant esse ornati Diaconi. ℟. Eæ desumuntur ex admonitione Episcopi ante ordinationem: *Estote niti-di, puri, casti, sicut decet ministros Christi, et dispensatores mysteriorum Dei... et quia comministri et coöperatores estis corporis et sanguinis Domini, estote ab omni illecebra carnis alieni... Curate, ut quibus Evangelium annunciatis, vivis operibus exponatis.*

1083. *Q.* VII. Quo ritu conferatur Diaconatus. ℟. I. Ante ordinationem indutus amictu, alba, cingulo et manipulo, tunicellam sive dalmaticam habens super brachium sinistrum, et tenens stolam, dextera vero candelam comparet in loco ordinationis. Vocatus nominatim ab Archidiacono, respondet: *Adsum*:

II. In ipsa ordinatione 1. lecta Epistola evocantur ab Archidiacono dicente. *Accedant, qui ordinandi sunt ad Diaconatum.* Tum genuflexi coram Episcopo excipiunt ejus admonitionem, qua peracta, recitantur Litaniæ (nisi ante jam dictæ sint in ordinatione Subdiaconorum) postea Episcopus primo dicit orationem: *Commune votum* etc. *Oremus, fratres* etc. et Præfationem; ad cujus finem, dum dicit Episcopus, *et admissa purgare, et ea quæ sunt agenda, concedere*, primus surgit, et ante Episcopum flectit, inclinans caput, cui Episcopus solus manum dexteram imponit, dicens: *Accipe Spiritum Sanctum* etc.; postea primus recedit, et accedit alius. In quibusdam vero diœcesibus, ubi plurimi simul ordinantur, Episcopus circumferens singulis in loco suo flectentibus manum imponit. Dein Episcopus tenens extensam manum dexteram, dicit: *Emitte in eos.... Per eundem D. N. J. C.* etc.

Post hæc Pontifex sedens cum mitra cuilibet ordinando ante se genuflexo, stolam, quam singuli in manibus habent imponit successive super humerum sinistrum, dicens: *Accipe stolam candidam de manu Dei: adimple ministerium tuum; potens enim est Deus, ut augeat tibi gratiam suam, qui vivit et regnat* etc. cui respondet, *Amen.* Interim ministri stolam alligant sub brachio dextero. Tum induit eum Episcopus tunicella, dicens: *Induat te Dominus indumento salutis, et vestimento lætitiæ, et dalmatica justitiæ circumdet te semper. In nomine Domini.* Ordinandus respondet, *Amen.* Quo facto recedit ad suum locum, si alii adhuc induendi sint, alias manet genuflexus.

Postremo indutis omnibus accedunt terni vel quaterni, quibus Episcopus tradit librum Evangeliorum, quem ipsi dextera tangunt, dicente Episcopo: *Accipe potestatem legendi Evangelium* etc. *In nomine Domini.* Respondent Ordinati, *Amen.* Tum facta reverentia recedunt, et flectunt, donec omnes tetigerint. Post hæc Episcopus stans ad altare conversus sine mitra, dicit duas orationes.

Quibus finitis, facta reverentia (suggerente Archidiacono) redeunt ad loca sua, ubi ab initio erant; primus tamen Diaconorum recitat sub Sacro, vel cantat Evangelium stans ex cornu Evangelii.

§. X. *De Presbyteratu, sive Sacerdotio.*

1084. *Q.* I. Quid sit Presbyteratus. ℟. Est ordo sacer et major, in quo per traditionem calicis cum vino, et patenæ cum hostia, et per impositionem ma-

nuum Episcopalium sub certis verborum formis alicui confertur potestas in corpus Christi verum, et corpus Christi mysticum. Adeoque duplex Sacerdoti datur potestas, scil. per consecrationem conficiendi corpus et sanguinem Christi, et simul potestas Christi fidelibus (hi enim sunt membra Ecclesiæ, quæ est corpus mysticum) remittendi vel retinendi peccata.

1085. Q. II. Estne Presbyteratus Sacramentum? ℟. *Affirmative. Prob.* 1. Ad Sacramentum N. L. proprie dictum tria requiruntur: 1. ut sit signum externum: 2. ut sit signum institutum a Christo: 3. ut sit signum collativum gratiæ: atqui hæc tria habentur in ordinatione Presbyteri: ergo. *Prob. min.* Imprimis habetur *signum externum* per *impositionem manuum*, traditionem instrumentorum. Deinde est a *Christo institutum, et collativum gratiæ.* De impositione enim manuum ait Apostolus 2. ad Timoth. 1. v. 6. *Admoneo te, ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum*: atqui nemo Apostolorum poterat impositioni manuum annectere gratiam Dei, sed solus Deus: ergo. Ne vero quis interpretetur gratiam improprie dictam, statim eam explicat s. Paulus, subjungens v. 7. *Non enim dedit nobis Deus spiritum timoris, sed virtutis, et dilectionis, et sobrietatis*: et 1. Tim. 4. v. 14. *Noli negligere gratiam, quæ in te est, quæ data est tibi per prophetiam cum impositione manuum Presbyterii.* De traditione instrumentorum n. seq. probabitur. *Prob.* 2. ex *Trid.* quod sess. 23. de Sacram. Ord. can. 3. ita definit: *Si quis dixerit, ordinem sive sacram ordinationem non esse vere ac proprie Sacramentum a Christo Domino institutum.... anathema sit.* Can. 6. cit. supra n. 1073. definit, Presbyteros pertinere ad Hierarchiam Ecclesiasticam divina ordinatione institutam.

1086 Q. III. Quænam sit materia et forma ordinis Presbyteratus. ℟. Triplex hic iterum est sententia. *Prima* asserit, solam manuum impositionem esse materiam hujus ordinis essentialem, traditionem vero instrumentorum esse materiam tantum integrantem ex præcepto Ecclesiæ. Hanc defendunt *Morinus* de Sacram. Ord. p. 3. exercit. 7. c. 1., *Durandus*, *Becanus*, *Arcudius*, *Habert*, et alii. Inter hos tamen non una est opinio, quænam impositio manuum sit essentialis, an unica, vel duplex, imo triplex, an posterior. *Secunda* sententia affirmat, materiam ordinis Presbyteratus esse solam traditionem calicis cum vino, et patenæ cum hostia: hanc defendunt *Vasquez*, *Gregor. de Valentia* t. 4. d. 9. q. 1. pun. 5., *Bonacin.* et alii. Nos cum *tertia* tenemus, quod duæ sint partiales materiæ ac formæ ordinis Presbyteratus, quæ integrant unum Sacramentum, ita ut postrema ordinationem primam moraliter perficiat, et characterem jam impressum augeat, ut ait *Laymann. Primæ* ordinationis materia *remota* est calix cum vino, et patena cum hostia; *proxima* vero est traditio calicis cum vino, et patenæ cum hostia. Forma huic materiæ correspondens sunt hæc verba ab Episcopo proferenda: *Accipe potestatem offerre sacrificium Deo, Missasque celebrare tam pro vivis, quam pro defunctis, in nomine Domini. Secundæ* ordinationis materia est impositio manuum Episcopi super caput ordinandi cum sequenti forma: *Accipe Spiritum Sanctum, quorum remiseris peccata, remittuntur eis, et quorum retinueris, retenta sunt.* Ita *Bellarm.* de Sacr. Ord. l. 1. c. 9., *de Lauræa*, *Palao*, *Laym.*, *Mastrius*, *Fagnanus*, *Babenst.* et alii. *Probatur* primum, quod duplex debeat admitti materia et forma. Christus Dominus diverso actu Apostolis in ultima cœna dedit potestatem conficiendi Corpus et Sanguinem suum, dicens: *Hoc facite in meam commemorationem* (Luc. 22. v. 19.); quæ verba de ordinatione Apostolorum in Sacerdotes intelligenda esse, definit *Trid.* sess. 22. can. 1. cit. supra n. 265. et diverso iterum actu post resurrectionem iisdem dedit potestatem remittendi peccata, dicens: *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata* etc. Joan. 20. ut iterum patet ex *Trid.* sess. 14. can. 3. de Sacram. pœnit.; ergo etiam in ordinatione Presbyteri duplex hæc potestas sub duplici materia et forma, per quam utraque potestas exprimatur, debet conferri. *Pro-*

batur secundum de duplici hac determinata materia. Imprimis Conc. Flor. in Decreto *Eugenii IV.* expresse ita habet: *Ordinis materia est illud, per cujus traditionem confertur ordo : sicut Presbyteratus traditur per calicis cum vino, et patenæ cum pane porrectionem.* Et paulo post subdit: *Forma Sacerdotalis est, accipe potestatem offerendi* etc. *Confirm.* 1. ex Concil. *Trid.* sess. 22. c. 1. in quo agens de prima oblatione in ultima cœna, ubi et Christus ordinavit Apostolos Sacerdotes, ita docet: *Corpus et Sanguinem suum sub speciebus panis et vini Deo Patri obtulit, ac sub earundem rerum symbolis, quos tunc novi testamenti Sacerdotes constituebat, ut sumerent, tradidit, et iisdem, eorumque in Sacerdotio successoribus, ut offerrent, præcepit per hæc verba: Hoc facite in meam commemorationem, ut Ecclesia semper intellexit.* Ergo Christus calicem cum speciebus vini, et corpus suum sub speciebus panis non tantum præbuit, ut sumerent, sed et earundem rerum symbola præbendo, ac dicendo: *Hoc facite* etc. Apostolos Sacerdotes constituit, in Ecclesia relinquens potestatem, ut simili quodam modo traditione calicis cum vino, et patenæ cum hostia successores Apostolorum constituerentur Sacerdotes. Unde recte Christus dicitur determinasse materiam et formam non tantum hic in genere, sed etiam aliquo modo in specie, tradendo Apostolis species panis, et calicem cum speciebus vini. *Confirm.* In reliquis Sacramentis illa dicitur esse materia, ad cujus applicationem jungitur forma exprimens effectum Sacramenti, ut patet in baptismo etc.; ergo etiam in ordinatione Sacerdotis traditio calicis cum vino etc. recte dicitur materia, utpote ad cujus traditionem exprimitur potestas consecrandi, quam Christus aliis tantum verbis dedit, dicens: *Hoc facite.* Hæc enim verba expresse significant mandatum consecrandi; ergo includunt necessario concessionem potestatis consecrandi, utpote quam ante nullus Apostolorum habebat.

1087. *Neque dicas* 1. Prima vel secunda impositio manuum potest dici materia primæ ordinationis. ℟. Neutri conjungitur forma exprimens potestatem consecrandi; ergo rectius dicitur neutra harum esse materia. *Dices*: Orationes antecedentes et sequentes habent se per modum deprecatoriæ formæ. ℟. Sicut hoc ab adversariis sine fundamento asseritur, ita a nobis cum fundamento negatur, utpote qui assignamus veram formam convenientem verbis Christi non deprecatoriis: *Hoc facite* etc.

1088. *Neque dicas* 2. Ante millesimum annum in nullo Rituali quidquam legebatur de traditione calicis. ℟. Falsum hoc esse, constat ex libello de divinis officiis, quem anno 780. scripsit *Albinus Alcuinus* Ven. Bedæ discipulus, ubi testatur, tunc fuisse in usu non solum manus Episcopi impositionem iis, qui Sacerdotio inaugurabantur, sed etiam traditionem calicis habentis vinum aqua mixtum, ac patenæ panem continentis cum forma: *Accipe potestatem* etc. Refert etiam *Clericatus* l. c. decis. 32. n. 33. cum *Morino* librum scriptum circa annum 800., in quo expresse habetur: *Hoc facto* (scilicet inunctis manibus) *accipiat* Episcopus *patenam* cum oblatis, *et calicem cum vino, et dicat*: *Accipe potestatem offerre sacrificium* etc. Ergo ante annum millesimum legitur de traditione instrumentorum. Econtrario fortius sic licet inferre: nullibi legitur initium traditionis calicis cum vino etc. ergo antiquissimus est illius usus, imo ad tempora Apostolorum referendus.

1089. De impositione manuum cum forma: *Accipe Spiritum Sanctum* etc. Concilium Tridentinum sess. 14. c. 2. de Sacram extr. unct. docet: *Illius Sacramenti ministros esse aut Episcopos, aut Sacerdotes ab ipsis rite ordinatos per impositionem manuum.* Idem Concilium Tridentinum sess. 23. de Sacram. Ord. can. 4. subdit: *Si quis dixerit, per sacram ordinationem non dari Spiritum Sanctum, ac proinde frustra Episcopum dicere: Accipe Spiritum Sanctum etc. anathema sit.* Ergo hæc est altera forma partialis et essentialis ordinationis Presbyteratus: cum neo-Sacerdos prius jam consecret cum Episcopo, antequam accipiat potestatem absolvendi.

1090. Denique sepositis speculationibus scholasticis, sicut *Ludovicus Habert* (postquam fatetur, quod nihil certi definiri possit, an prima vel secunda impositio manuum, an simul tertia sit essentialis) denique concludit pro praxi, caute observandum esse quidquid præscribitur in Pontificali Romano: ita idem in nostra sententia pro praxi admittimus.

Eamdem regulam Benedictus XIV. l. 7. de Synodo diœces. c. 25. n. 4. statuit: *Si Episcopus velit in sua Synodo peculiariter disserere de singulis ordinibus, quod a plerisque ad ordinandorum instructionem prudenter factitatum comperimus, diligenter curet, ut omnia ad amussim iis respondeant, quæ de iisdem ordinibus a catechismo Romano traduntur, atque omnino declinet quæstiones in scholis agitatas, maxime circa materiam et formam trium Hierarchicorum ordinum....* Deinde subjungit sequentem casum: *Quidam Sacerdotio initiandus, etsi omnes consuetas manuum impositiones ab Episcopo accepisset, ad Episcopum tamen solita patenæ cum hostia, et calicis cum vino instrumenta porrigentem, ad alia tunc temporis distractus non accessit. Re postea detecta, quid facto opus esset, dubitatum, atque a sacra Congregatione petitum est.* Postea erudite refert idem Pontifex singula variorum Theologorum sententias circa materiam et formam ordinum Hierarchicorum, scilicet Episcopatus, Presbyteratus et Diaconatus, et sub finem ita testatur: *Quia autem nonnulli non infimi Theologi dixerunt, impositionem manuum præambulam porrectioni instrumentorum simul cum hac in unam coalescere materiam, qua, una cum verbis ab Episcopo instrumenta exhibente prolatis, prima confertur Sacerdotalis potestatis pars, conficiendi nimirum corpus Christi; idcirco sacra Congregatio scite animadvertens, præviam illam manuum impositionem jamdiu antea peractam, non posse moraliter conjungi cum traditione instrumentorum, quæ postmodum fieret, ut etiam hujus opinionis in re tanti momenti rationem aliquam haberet, totam ordinationem sub conditione iterandam rescripsit.*

1091. Q. IV. Quid requiratur ad ordinationem Presbyteri. ℟. Alia requiruntur ad valorem ejus, alia ad liceitatem. Ad *validam ordinationem ex parte subjecti* requiritur 1. Ut si mas. 2. Ut sit baptizatus baptismo in re, sive fluminis. 3. Ut habeat intentionem suscipiendi hunc ordinem, camque vel actualem, vel virtualem, vel habitualem. Intellige de adultis: ordinatio enim parvulorum ante usum rationis valida quidem est, sed illicita, de qua Benedictus XIV. Tom. I. Bullarii sui *in instruct. super dubiis ad ritus Ecclesiæ* §. 20. ita habet: *Si tamen in hujusmodi provide institutarum legum contemptum contingeret fortasse ab Episcopo legitima auctoritate suffulto non solum minores, sed etiam sacros ordines infanti conferri, concordi Theologorum et Canonistarum suffragia definitum est*, validam, *sed illicitam censeri hanc ordinationem, dummodo nullo laboret substantiali defectu materiæ, formæ et intentionis in Episcopo ordinante;... æque tamen certum et exploratum est, per hanc ordinum collationem non subjici pramotos obligationi servandæ castitatis, nec aliis oneribus ab Ecclesia impositis, cum electio status a libera cujusque pendeat voluntate, et Altissimo nostra, non autem aliena vota reddere teneamur.*

1092. *Ad validam ordinationem ex parte ministri* requiritur, ut sit Episcopus verus, et legitime consecratus, deinde ut habeat intentionem vel actualem, vel virtualem. Nec sufficit, ut communi errore habeatur pro vero Episcopo; communis enim error non supplet defectum juris divini. Episcopus tamen verus factus hæreticus valide ordinat, quia per hæresin non aufertur character Episcopalis. Episcopus etiam Græcus valide ordinat Latinum, si debitam materiam et formam adhibeat.

1093. *Ex parte rei sive Sacramenti* requiritur ad valorem, ut adhibeatur debita materia et forma. Huc reducunt aliqui conditionem necessariam, scilicet physicum et immediatum instrumentorum contactum ab ordinando,

1094. ℟. 2. *Ad liceitatem ex parte subjecti* sive suscipientis requiritur: 1. ut habeat legitimam ætatem, scilicet annos viginti quinque saltem inchoatos: 2. ut sit constitutus in majoribus ordinibus, ne ordinetur per saltum, et sic fiat irregularis: 3. ut non sit irretitus aliqua censura vel irregularitate: 4 ut habeat scientiam officio suo competentem.

1095. *Q.* V. Quæ scientia requiratur in ordinando Presbytero. ℟. Debet scire ea, quæ pertinent ad officia sua rite peragenda. Hinc 1. speciatim scire tenetur, quæ pertinent ad primam potestatem conficiendi Corpus et Sanguinem Christi, de quibus vide cap. 3. de Eucharistia. 2. Quæ pertinent ad validam et licitam administrationem Sacramenti pœnitentiæ, de qua cap. 4. egimus. Præterea Sacerdos simul suscipiens curam animarum, debet scire non tantum rite sacrificare, sed etiam aliis Sacramenta administrare, et docere populum ea, quæ sunt scitu necessaria necessitate medii et præcepti, et quæ pertinent ad officia hominis Christiani, quæ sunt declinare a malo, hoc est peccato, et facere bonum.

Porro necessaria *necessitate medii* alia sunt necessaria ad credendum, alia ad habendum, alia ad faciendum. *Necessaria creditu* sunt 1. quod sit Deus, et 2 quod sit vindex malorum, et 3. remunerator bonorum, juxta illud Apostoli ad Hebr. 11. v. 6. *Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, et inquirentibus se remunerator sit.* In praxi Curati etiam post promulgatum Evangelium huc reducant instructionem de mysterio Trinitatis et Incarnationis, ut diximus in P. I. de Fide n. 346.

Necessaria factu sunt baptismus in re respectu parvulorum, respectu adultorum vel in re, vel in voto, et post lapsum sive peccatum actuale commissum pœnitentia, vel in voto, hoc est amor Dei supernaturalis super omnia, vel contritio perfecta, quia hæc habent eundem effectum, quem baptismus in re, scilicet justificationem hominis. Dicuntur autem baptismus vel pœnitentia in voto, quatenus amans Deum super omnia paratus est ad omnia præstanda, quæ Deus exigit ad salutem consequendam, adeoque paratus est talis ad suscipiendum baptismum, si sciret illum esse necessarium, et daretur occasio illum suscipiendi.

Necessaria habitu est gratia sanctificans; sine hac enim nemo potest salvari: hinc gratia dicitur semen gloriæ.

1096. *Q.* VI. Quænam sint officia Sacerdotis N. L. ℟. Juxta Rituale Romanum *Sacerdotem oportet offerre, benedicere, præesse, prædicare, et baptizare*: quæ includuntur in his tribus, scilicet quod debeat sacrificare, sacramenta administrare, et pascere populum verbo et exemplo.

Dixi 1. *Sacrificare*, hoc est Missas celebrare, quod est primarium munus Sacerdotum. Dixi 2. *Sacramenta administrare*, scilicet baptismum conferre, absolvere subditos confitentes a peccatis (subditos, inquam, quia vi ordinis Sacerdos non habet jurisdictionem, quæ requiritur ad absolutionem, ut dictum est num. 678); item dispensare Eucharistiam, dare extremam unctionem, ac denique assistere matrimonio suorum parochianorum. Huc etiam pertinent sacramentalia, veluti benedictio salis, aquæ lustralis, cereorum, herbarum etc. Dixi 3. *Pascere populum verbo et exemplo*: quamvis autem non omnium Sacerdotum sit verbo prædicare, omnibus tamen convenit laicis bono exemplo prælucere, ut ex eorum vita et moribus in iis agnoscant et revereantur personam Christi, quam ad altare sustinent.

1097. *Q.* VII. An Episcopatus sit ordo realiter distinctus ab ordine Presbyteratus. ℟. Probabilius est realiter distinctus ordo tanquam vere et proprie Sacramentum. Habet enim hæc ordinatio sacra omnia requisita ad rationem Sacramenti, scilicet impositionem manuum tanquam signum sensibile, institutum a Christo Domino ad significandam gratiam, uti satis patet 1. ad Tim. 4. v. 14. *Noli negligere gratiam* etc. et 2. ad Tim. 1. v. 6. *Admoneo te, ut resuscites gratiam* etc. Deinde in ordinatione Episcopi cum impositione manuum

dicitur: *Accipe Spiritum Sanctum.* Ergo imprimis Episcopatus est Sacramentum: quod autem sit ordo distinctus a Presbyteratu, eruitur ex eo quod in consecratione conferatur nova potestas confirmandi et ordinandi; ergo etiam distinctus character imprimitur; hic enim fundatur in potestate spirituali exercendi actus hierarchicos, quales sunt confirmare et ordinare. *Confirm* ex Trid. quod sess. 23. c. 4. dicit: *Episcopos, qui in Apostolorum locum successerunt, ad hunc hierarchicum ordinem præcipue pertinere*; et can. 6. Episcopatum definit pertinere ad Hierarchiam Ecclesiasticam divina ordinatione institutam: atqui ad eam pertinet ut ordo distinctus a Presbyteratu: ergo. Ita *Scotistæ, Durandus, Cajetanus, Bellarminus, Valentia*, et contra probabilem Thomistarum, *Gonet*, *Babenst.* t. 8 p. 5. d. 11. a. 1. n. 7. qui contendunt, Episcopatum non esse ordinem distinctum a Presbyteratu vi ordinis et intensive, sed tantum extensive, eoquod sit tantum extensio quædam characteris ad confirmandum et ordinandum, non autem augeat intrinsece characterem sacerdotalem, sed in esse Sacramenti eum tantum perficiat et consummet, ut ordinatus Presbyter non tantum possit conficere Eucharistiam, sed etiam alios ordinare ad eam conficiendam, ut ait *Laymann* L. 5. t. 9. c. 4. Plura vide apud Theologos Scholasticos.

§. XI. *Quo ritu conferatur Presbyteratus.*

1098. I. *Ante ordinationem.* Ordinandus 1. adaptat casulam, ita ut pars posterior in principio ordinationis tantum ex media parte dependeat, quod duobus modis fieri poterit: 1. si medietas partis posterioris attollatur usque ad collare, et ibi acu majore affigatur parti superiori casulæ. Hic modus est facillimus; quando enim postmodum acus extrahitur, indutus est tota casula. Alter modus est, si pars inferior interius usque ad foramen casulæ, quod collum circumdat, elevetur, et parumper extrahatur per modum collaris.

2. Indutus amictu, alba, cingulo, et stola ex humero sinistro defluente, et sub brachio dextero colligata, brachio sinistro imponit casulam, ut superius dictum est, adaptatam; dextera vero tenet candelam et mappam albam, vel eam inserit cingulo pro ligandis post unctionem manibus.

II. *In ipsa ordinatione.* Si Subdiaconi vel Diaconi simul ordinentur, cum illis vocatur ad Litanias, iisque absolutis recedit ad locum suum. Si vero soli Sacerdotes ordinentur, lecto Graduali aut Tractu evocantur ordinandi: *Accedant qui ordinandi sunt ad ordinem Presbyteratus*, et mox nominatim leguntur. Post nomen suum lectum quilibet accedens respondet, *Adsum*, et coram Pontifice in modum coronæ se disponunt, admonitionemque genuflexi excipiunt; ante admonitionem eos præsentat Archidiaconus Episcopo, dicens: *Reverendissime pater, postulat sancta mater Ecclesia* etc. Facta præsentatione Episcopus annunciat populo et Clero, dicens: *Quoniam, fratres charissimi, rectori navis* etc. Postea convertit sermonem suum ad ordinandos, eos admonens: *Consecrandi, filii dilectissimi* etc. in fine: *Quod ipse nobis concedat per gratiam suam.* ℟. *Amen.*

2. Post admonitionem (dum ordinantur soli Sacerdotes, recitantur Litaniæ) juxta Rituale Romanum surgunt omnes, et ordinandis coram Pontifice binis et binis successive genuflectentibus Episcopus stans ante faldistorium suum cum mitra, imponit simul utramque manum super caput cujuslibet ordinandi successive, nihil dicens. Tum is, cui manus Episcopi impositæ sunt, statim surgit, et coram unoquoque Sacerdote saltem superpelliceo et stola induto flectit, qui et ipsi utramque manum imponunt. In aliquibus diœcesibus quando plures ordinantur, Episcopus solet circumire, et genuflexis secundum ordinem manus imponere, et post illum Sacerdotes præsentes. Interea tam Pontifex, quam Sacerdotes utramque manum tenent extensam super ordinandos; dum singulis manus impositæ sunt, Pontifex stans cum mitra dicit: *Oremus*

fratres charissimi, sub qua oratione Sacerdotes adstantes tenent dextras tantum extensas.

3. Finitis orationibus et Præfatione primus genuflectit ante Pontificem, qui ei adaptat stolam in modum crucis, dicens: *Accipe jugum Domini: jugum enim ejus suave est, et onus ejus leve.* Ordinandus interim cingulo firmat stolam. Deinde Episcopus imponit ei casulam adhuc complicatam, dicens: *Accipe vestem sacerdotalem, per quam charitas intelligitur; potens est enim Deus, ut augeat tibi charitatem et opus perfectum:* cui respondet ordinandus: *Deo gratias*; factaque reverentia recedit ad locum suum.

4. Indutis omnibus Pontifex sine mitra dicit orationem: *Deus sanctificationum omnium auctor etc. Per omnia sæcula sæculorum. Amen.* Postea intonat: *Veni Creator Spiritus:* et dum hic hymnus a choro decantatur, fit consecratio, ideoque quamprimum gremiale sive mappula super gremium Episcopi est posita, primus accedit et coram Episcopo flectit, ambasque manus apertas, et ita junctas porrigit inungendas, ut digiti auriculares se tangant. Sub unctione dicit Episcopus: *Consecrare et sanctificare digneris, Domine, manus istas per istam unctionem, et nostram bene ✠ dictionem.* Respondet ordinandus: *Amen.* Pergit Episcopus: *Ut quæcumque benedixerint, benedicantur, et quæcumque consecraverint, consecrentur et sanctificentur in nomine Domini nostri Jesu Christi.* Respondet ordinandus: *Amen.* Tum Episcopus jungit sive claudit manus cuilibet successive, quas aliquis ministrorum mappula alba linea, videlicet dexteram super sinistram alligat, et mox unusquisque ad locum suum redit, et sic clausas manus tenet.

5. Omnibus inunctis Episcopus extergit pollicem, ac tunc primus iterum accedit, genuflectit, et accipit calicem cum vino, ac calici superpositam patenam cum hostia, ita ut medii digiti tangant cuppam calicis, indices autem imponantur patenæ et hostiæ, dicente Episcopo: *Accipe potestatem offerre Sacrificium Deo, Missasque celebrare tam pro vivis, quam pro defunctis, in nomine Domini.* Respondet ordinatus: *Amen.* Tum surgit, et facta Episcopo profunda reverentia paululum recedit, et genuflectit. Dum Pontifex legit Graduale, aut Tractum, et Evangelium, ordinati Sacerdotes in loco destinato cum medulla panis et aqua bene lavant manus, et ea mappula, qua manus erant ligatæ, eas extergunt.

6. Candelas suas accendunt, et lecto Offertorio Pontifici cum mitra sedenti offerunt genuflexi, et osculantes ejus manum; postea quivis statim accedit ad librum suum.

7. Quando Episcopus detecto calice sumit patenam cum hostia, ac incipit: *Suscipe, Sancte Pater*, ordinatus una cum ipso simul pronunciat ex libro usque ad finem. Ubi advertendum 1. quod orationi secretæ dici adjungatur, et quidem sub una clausula, Secreta pro ordinatis: *Tuis, quæsumus Domine* etc. quam vide in fine Missalis post Missas et orationes pro Defunctis, de collatione ordinum, ubi etiam Postcommunio ponitur. 2. Advertendum est, quas commemorationes Episcopus ante Epistolam fecerit, sive quæ fuerit secunda et tertia oratio, ut secrete et post communiones respondeant. 3. Attendat, ut simul cum Pontifice pronunciet singula verba, præsertim consecrationis, ubi etiam consultum est renovare intentionem consecrandi cum Episcopo: caveat autem maxime, ne ibi præveniat Episcopum.

» Caveant neo-Sacerdotes ne præveniant aut sequantur Episcopum in con-
» secratione; quia si aliquis præveniret Episcopum cum intentione conse-
» crandi, tunc revera ipse consecraret, minime vero Episcopus, quod maxime
» absurdum esset. Ideo in consecratione panis faciant intentionem non abso-
» lutam consecrandi, sed conditionatam, scilicet si simul cum Episcopo absol-
» vant verba consecrationis: secus si Episcopum præveniant aut sequantur. Hæc
» enim videtur esse mens Ecclesiæ tam solicite monentis, ne Episcopum in
» prolatione verborum præcedant aut subsequantur. In consecratione autem ca-

» licis habeant intentionem conditionatam duplicem; et primam quidem, si in » priore consecratione vere consecraverint panem (non potest enim licite una » materia sine altera consecrare) ac deinde secundam, si simul cum Episco» po fiat. Ad tollendos omnes scrupulos convenientius erit, si forment gene» ralem intentionem proferendi verba juxta mentem Ecclesiæ, vel dicendi illa » non formaliter seu significative et cum intentione consecrandi, sed tantum » materialiter in signum potestatis sibi concessæ.

8. Finita prima oratione post Agnus Dei: *Domine Jesu Christe* etc. primus ordinatorum accedit ad dexteram Episcopi, factaque genuflectione osculatur altare, et accipit pacem, et respondet: *Et cum Spiritu tuo.* Facta dein genuflexione descendit, et pacem dat alteri neo-ordinato Presbytero, dicens: *Pax tecum*: ille tertio, et sic consequenter: tum pergit cum Episcopo in secunda oratione: *Domine Jesu Christe, Fili Dei vivi etc.*

9. Postquam Pontifex sacrum Sanguinem sumpsit, a Subdiaconis et Diaconis (non autem a Presbyteris) dicitur *Confiteor*, dictoque ab Episcopo *Misereatur et Indulgentiam*, bini vel terni accedunt, et flectunt in supremo gradu altaris, et dum Episcopus dicit: *Corpus Domini nostri Jesu Christi custodiat animam tuam in vitam æternam*, singuli respondent, *Amen*, et priusquam sacram hostiam sumant, osculantur manum (vel annulum) Episcopi, qua hostiam tenet. Postea statim recedunt, et sumunt ablutionem ex calice, quem aliquis ministrorum porrigit; ubi autem omnes communicarunt, prosequuntur neo-Sacerdotes Missam cum Pontifice.

10. Dum Episcopus manus lavit, dixitque responsorium: *Jam non dicam vos servos* etc., mitra tectus ad ordinatos se convertit, qui ante altare coram illo stantes profitentur fidem, quam prædicaturi sunt, recitantes Symbolum Apostolorum, *Credo in Deum Patrem omnipotentem* etc. quo dicto primus ordinatorum flectit ante Episcopum cum mitra sedentem, qui ei manus imponit, dicens: *Accipe Spiritum Sanctum, quorum remiseris peccata, remittuntur eis, et quorum retinueris, retenta sunt.* Deinde casulam complicatam explicat, et dimittit, dicens: *Stola innocentiæ induat te Dominus.* Tum manus suas junctas ponit inter manus Pontificis, cui dicenti: *Promittis superiori tuo Ordinario pro tempore existenti reverentiam et obedientiam?* respondet: *Promitto.* Tum Episcopus dat osculum, dicens: *Pax Domini sit semper tecum*, respondet ordinatus, *Amen*, et facta reverentia recedit ad locum suum, ei secundus, huic tertius succedit, et sic deinceps.

11. Quando omnes ad sua loca reversi sunt, genuflexi excipiunt admonitionem et benedictionem, postea legunt cum Episcopo Communionem et Postcommunionem, cui sub una clausula addunt Postcommunionem pro ordinatis: *Quos tuis, Domine* etc. deinde commemorationes, siquæ faciendæ sint. Deinde *Benedicamus Domino*, vel *Ita Missa est*, prout tempus exigit. *Placeat tibi sancta Trinitas* etc. ex ordine Missæ.

12. Data benedictione ab Episcopo excipiunt ultimam admonitionem, et preces injungenti his verbis: *Ad Presbyteratum vero ordinati post primam vestram Missam, tres alias Missas, videlicet unam de Spiritu Sancto, aliam de B. Maria semper Virgine, tertiam pro fidelibus Defunctis dicite, et omnipotentem Deum etiam pro me orate*; inclinatione facta, promittunt se facturos. Denique cum Episcopo dicunt, *Dominus vobiscum*, leguntque ultimum Evangelium. Post hæc recedunt, et vestes Sacerdotales exuunt.

» Q. Quæ privilegia ordinatorum.

» ℟. Revocari ad quatuor. 1. Est privilegium *fori*, ut immunes sint Cle» rici a tribunali laico. 2. *Canonis*, quod exprimitur can. 17. q. 4. *Si quis » suadente diabolo in Clericum, vel Monachum violentas manus injece» rit, anathematis vinculo subjaceat etc.* 3. *Libertas ab oneribus* exigenti» bus *actionem* vel honestam, e. g. officium magistratus, regendæ civitatis, » tutelæ, curatelæ etc.; vel mediam, e. g. stationes vigiliarum obire, anga-

» rias etc.; vel sordidam, c. g. fodere arenam, purgare aream, lacunas, calo-
» facere balnea etc. 4. *Libertas ab oneribus exigentibus præstationem*; vel
» tributa, sive hæc imponantur immediate *personis*, ut capitatio etc. sive
» *bonis* Ecclesiasticorum, titulo jurisdictionis de novo, postquam ea jam Cle-
» ricis haberi cœpta sunt (idem est de bonis *Ecclesiarum* tam consecratis,
» quam temporalibus redituum). Ita *Schmalzgrueber* l. 3. tit. 49. n. 27. cum
» 25. aliis. *Titulus* enim *jurisdictionis* exigit præstationes in signum pote-
» statis in uno, et subjectionis in altero, quæ non dantur inter statum lai-
» calem et clericalem etc. Accedit Bulla Urbani VIII. *Romanus Pontifex* 1641.

» *Corollar*. 1. Clerici tenentur solummodo ad onera *mixta*, scilicet actio-
» nes, per alios submissas præstandas, vecturas equis suis faciendas etc. et
» *realia*, scilicet dandos sumptus etc. quando alterutra imponuntur titulo
» 1. *dominii proprietatis particularis*, e. g. si Clerici habeant emphyteu-
» ses etc. 2. *Pacti et reservationis*, e. g. si bona prius habuerunt hæc one-
» ra, et cum his empta sunt a Clericis. 3. *Necessitatis publicæ*, e. g. quan-
» do tempore belli sunt æraria exhausta etc. sub limitatione tamen duplici:
» si non sufficiunt facultates laicorum, et postquam Papa, aut in urgente ne-
» cessitate Episcopus, et Clerus deliberaverit, consenserit, ac determinave-
» rit, quantum Clerici contribuere debeant. 4. *Impensarum communium*, e g.
» ad pontes, fluvios inundantes reficiendos etc. ubi commune est commodum,
» cum limitatione tamen, quam *Schmal*. ponit n 33. etc.... 5. *Privilegii Pon-
» tificii* laicis Principibus concessi. 6. *Pœnæ*, ubi ob delictum perdunt sua
» privilegia, e. g. si Clerici exercent negotiationem proprie talem etc.

» 2. Comparere autem, et judicari *a judice laico* Ecclesiastici possunt 1. *in
» civilibus ob quatuor causas*: quando Ecclesiasticus actionem civilem in-
» tentat contra laicum, tenetur actor sequi forum rei: quando Clericus suc-
» cedit in causam jam cœptam coram judice sæculari: quando Clericus non con-
» venitur nomine proprio, sed alieno cujusdam laici: quando Clericus est va-
» sallus alicujus laici in causa feudali. 2. *In criminalibus ob tres causas*:
» si realiter degradetur: si abjecto habitu enormia crimina committat, e. g.
» latrocinium, seditionem, assassinium etc. si exerceat artem ignominiosam,
» et ter ab Episcopo monitus non resipiscat, e. g. histrionem, macellarium,
» cauponem agat etc. 3. *Privilegium canonis* perdit Clericus, si deprehen-
» datur mulierem ipso facto sollicitare ad turpia, si inveniatur a laico turpi-
» ter agere cum uxore, matre, sorore et filia, si fiet bigamus aut degrade-
» tur realiter. Vide *Bonac*., *Layman*, *Filiuc*., *Eugubin*. decis. fori Eccles. etc.

» *Dices* 1. Clerici sunt *membra reipublicæ*; ergo titulo jurisdictionis etc.
» 2. *Res* transit cum onere ad Ecclesiasticos: ergo et persona cum subjectione
» sua ad Ecclesiam. 3. Primis Ecclesiæ temporibus *parebant* Clerici Impera-
» toribus ethnicis. 4. Paulus *appellavit ad Cæsarem etc*.... R). 1. Sunt mem-
» bra, *sed privilegiata*, et tantum obligata aliunde ad leges municipales. *Ad*
» 2. Aliud est in rebus, et ubi non sit *mutatio intrinseca* status: aliud in
» personis. *Ad* 3. Ex necessitate et quidem solius *facti* congruentia, ut sic
» evitetur major tyrannis etc. *Ad* 4. Tanquam ad judicem de jure quidem
» incompetentem, sed necessarium ad vim injustam repellendam: quod autem
» Justinianus *L*. 25. et 33. *c. de Epist. et Cler.* potestatem sibi arrogarit in
» Episcopos, quod Henricus IV. Imp. Benedictum X. deponere attentarit, fue-
» runt actus irriti, quos correxere tum in *Authen. cassa. C. de SS. Eccle-
» siis* Fridericus, tum in *Novel*. 123. ipse Justinianus.

CAPUT VII. *De Sacramento matrimonii.*

Equidem solum matrimonium, non vero sponsalia proprie ac stricte talia, habet rationem Sacramenti; cum tamen sponsalia ad illud sint quædam veluti via et præparatio, etiam de his ea sunt prius tractanda, quæ pertinet ad re-

solutiones practicas; ac proinde 1. agemus de natura, effectibus, ac denique de dissolutione sponsalium: 2. de matrimonio, ejusque impedimentis.

Sectio I. *De sponsalibus.*

ARTICULUS I. *De natura et effectibus sponsalium.*

§. I. *Prænotanda.*

ndendo dicta sunt, h. e. a sponte promittendo; n hoc contractu maxime requiritur. Præterea hæc orum usu desumitur, apud quos moris erat, ut atre, vel tutore, vel amicis, sub quorum cura, puella promissa *Sponsa*, is vero qui repronum suam *Sponsus*, ipse vero contractus di-. ff. de verborum signif.

tripliciter. 1. Minus proprie significant mu- 1. Reg. 18. *Non habet Rex sponsalia necesse.* *rescripto.* 2. Magis proprie et frequentius susenti contracto copula nondum consummato, nio rato tantum; qua acceptione dictum est a *Maria Joseph*. Et in eodem c. Maria appel- *nere accipere Mariam conjugem tuam.* Hinc nem coram Sacerdote prima nuptiarum die com- *nsa* a matrimonio rato vocantur. Vide c. *Tertio* c. 2. et fin. de sponsa quorum. Et c. *Qui de-* .... 3. Proprie sumuntur pro futuri matrimonii p... quod improprie subinde sumatur uxor pro sponsa, ut ... it ad Laban: *Da mihi uxorem meam*, quæ tamen tantum sp... promissa. Sic etiam c. *Juvenis*, de sponsal. sponsa de futuro vocatur uxor. Sponsalia in dubio sumuntur pro futuri matrimonii promissione, ut arguitur ex c. *In nostra.* de injuriis. Et l. 3. §. *Hæc verba.* ff. de negotiis gestis. Similiter in dubio nomen *Sponsi et Sponsæ* accipitur pro iis, qui matrimonium futurum promiserunt; in favorabilibus tamen, (non vero odiosis) juxta *Th. Sanchez* L. 1. de sponsal. d. a n. 2. nomine matrimonii etiam sponsalia, et nomine uxoris, mariti vel conjugum, sponsi vel sponsæ designantur, et vicissim, ut arguitur ex L. 5. *Non sine.* c. *de bonis, quæ liberis.* Et c. *Odia.* 15. R. J. in 6.: quam regulam tamen limitat *Kugler* P. I. de sponsal. §. 1. n. 2. cum *Laym.* scil. nisi ex adjunctis aliud colligi debeat, et nisi alicubi aliud vel ipsa lex exprimat, vel communis aut frequens usus loquendi suadeat, vel ratio legis et mens legislatoris, aut disponentium intendat. Exempla vide apud *Konig* super Tit. de spons. n. 4. Porro ad cognoscendum, quando dispositio dicatur favorabilis, et quando odiosa, juxta *Sanch.* l. c. n. 4. considerandum est intentum primum disponentis; si enim id primario sit in favorem alicujus aliquid statuere, est favorabilis; licet in damnum et odium alterius non redundet. Si vero primum intentum sit in alicujus odium et pœnam, est odiosa, quamvis cedat in favorem alterius. Agemus nunc potissimum de sponsalibus tertio modo spectatis.

§. II. *Principia generalia de requisitis ad vera sponsalia, et eorum effectibus.*

1101. *Principium I.* Sponsalia recte quidem dicuntur *futurarum nuptiarum promissa* juxta c. *Nostrates.* 3. XXX. q. 5. vel *mentio et repromissio futurarum nuptiarum* juxta L. 1. ff. de sponsal. Clarius tamen, ut omnes

conditiones essentiales exprimantur, dicuntur *promissio vera, voluntaria, deliberata et mutua signo sensibili expressa futuri matrimonii inter personas jure habiles.* Ita *P. Kugler* cum *Illsung* et communis TT. l. c. n. 2. Unde sponsalia, ut sint valida, debent habere sequentes conditiones, ex quibus, si una vel altera deficiat, Confessarius tuto poterit resolvere, eum, a quo forte consulitur, non obligari sub contractu sponsalitio.

1102. *Primo* debent esse *promissio*; solum enim propositum non sufficit, cum non inducat obligationem. Intelligitur autem *vera ac seria* matrimonii promissio, h. e. facta animo ac intentione se obligandi, ita ut non sufficiat ficta et simulata. *Ratio* est, quia ficta promissio non est propria promissio, qualis tamen essentialiter requiritur in definitione sponsalium ex utroque jure allata. *Confirm.* 1. Ubi ficta promissio est, ibi deest consensus internus, sive animus se obligandi ad matrimonium; ergo hoc ipso nulla sunt sponsalia, et obligatio nulla. *Confirm.* 2. Obligatio promissionis oritur ex privata lege, quam sibi promittens imponit: ergo sicut nulla lex obligat, nisi legislator obligare intendat, ita a pari. *Confirm.* 3. ex c. unic. h. t. in 6. ubi sponsalia dicuntur *nulla ex defectu consensus.* Et can. *Ubi non est*, unic. XXX. q. 2. expresse habetur: *Ubi non est consensus utriusque, non est conjugium.* Nec sufficit, quod ficte promittens exhibeat consensum externum; hic enim sine consensu interno non valet ad inducendam obligationem, ut constat ex c. *Tua nos.* 26. h. t. ubi in fine expresse habetur, quod sine consensu cætera (scil. dolus externus etc.) nequeant fœdus perficere conjugale. Et juxta c. *An humanæ aures.* 11. XXII. q. 5. *Non debet aliquis verba considerare, sed voluntatem et intentionem.* Accedit tritum illud: *Actus agentium non operantur ultra voluntatem eorum.*

1103. *Secundo* requiritur, ut *promissio sit perfecte deliberata, et perfecte ac directe voluntaria.* Hæc deliberatio supponit 1. *Usum rationis*: 2. *usum rationis expeditum*: 3. *usum rationis perfectum*, per quem obligatio sponsalium directe cognoscatur: item ut cognoscatur id, quod promittitur, absque errore tum circa personam, quacum contrahitur, tum circa conditiones ad talem contractum essentialiter requisitas. Dixi etiam, *perfecte ac directe voluntaria*, ita ut includat directam intentionem se obligandi. *Ratio* est, quia hæc promissio inducit gravem obligationem justitiæ, quam nemo censetur velle sibi imponere, nisi cum plena advertentia, et deliberatione. Juxta *Sanch.* l. 1. de spons. d. 8. n. 5. requiritur et sufficit talis advertentia et deliberatio, qualis requiritur et sufficit ad committendum peccatum mortale; quia sponsalia suapte natura obligant sub mortali: ergo requirunt deliberationem ad mortale requisitam. Deinde talis deliberatio sufficit ad votum, juxta c. *Sunt, qui opes.* 17. q. 4. c. *veniens*, de voto; ergo etiam sufficit ad sponsalia. Adde tamen hoc discrimen, quod ad peccandum sufficiat voluntarium et liberum in causa, sive indirectum, non item ad sponsalia, nec ad votum. Vide infra n. 1130. *Confirm.* Jus c. *Litteras.* c. *Ad dissolvendum*, de despons. impub. præscribit septennium ad contrahenda sponsalia, quia in ea ætate, nisi manifeste contrarium aliunde appareat, præsumitur usus rationis; et e contrario ante septennium ordinarie non adest sufficiens deliberatio ad graviter peccandum, nisi malitia suppleat ætatem, sive usus rationis eam antevertat. Addit hic *Sporer* p. 4. c. 1. sect. 2. de spons. n. 159. cum *Bonac.*, quod per accidens tum requiratur major deliberatio, quando cognoscitur periculum, vel adest prudens dubium, ne subsit defectus, ex quo sponsalia aliunde sint nulla. Valida tamen esse sponsalia inita ante septennium, si malitia suppleat ætatem, sive si certo constet, adesse usum rationis capacem peccati mortalis, affirmant plurimi gravissimi TT. et Canonistæ, apud *Kugler* l. c. n. 79. contra *Panormit.*, *Konig*, *Mastrium*, et alios.

1104. *Tertio* requiritur *mutua promissio.* Patet ex L. 1. ff. de spons., ubi expresse sponsalia dicuntur *mentio et repromissio nuptiarum futurarum.*

Deinde sponsalia non numerantur (ut ait *Laym.* l. 5. t. 10. c. 1. n. 2.) inter simplices promissiones, sed inter contractus onerosos, qui ultro citroque obligant; ergo etiam ex utraque parte exigunt promissionem. Adeoque non sufficit ut una pars tantum acceptet promissionem alterius, sed insuper requiritur, ut altera quoque pars repromittat, vi cujus illa quoque vicissim se obliget ad matrimonium suo tempore contrahendum; sola enim acceptatio post se non trahit obligationem prædictam. Unde communis fere DD. sententia apud *Laym.* l. c. est, quod *sponsaliorum contractus claudicare non potest*, h. e. ex una tantum parte contrahentium obligare, scil. tum, quando fit contractus.

1105. *Quarto* requiritur ut utraque promissio *signo externo* vel *sensibili* sit expressa; quia sine manifestatione aliqua non potest inter homines fieri contractus, nec acceptari promissio; ideoque nec oriri obligatio. *Confirm.* Promissio solo animo concepta ab alio ignoratur; ergo ab illo non potest acceptari. Nec tamen necessaria sunt determinata et sola verba, quia a jure nullibi sola verba determinata sunt; itaque sufficiunt illa verba vel signa externa, quæ sufficienter consensum internum contrahentibus exprimunt. *Palao* de spons. d. 1. punct. 3. num. 1.

1106. Denique *quinto* requiritur, ut promissio fiat *inter personas jure habiles*, scil. inter eas, inter quas matrimonium aliquando valide et licite consistere possit, pro eo scil. tempore quo sponsalium obligatio est adimplenda. Porro ad hanc habilitatem contrahendi requiritur *primo*, ut mas et fœmina contrahentes nullum impedimentum matrimonii habeant, quia cum sponsalia sint promissio futuri matrimonii, ut valida sint, debent esse promissio validi et liciti matrimonii, hoc ipso, quod promissio etiam jurata rei impossibilis aut illicitæ non valeat juxta reg. 58. Jur. in 6. *Secundo* contrahentes debent habere ætatem a Jure requisitam, scil. septennium regulariter completum, ut patet ex c. *Litteras.* 4. c. *Accessit.* 5. c. *Ad dissolvendum.* 13. L. 4. Decret. tit. 2. de despons. impub. Item ex c. un. in 6. eod. tit. Item ex L. *In sponsal.* 14. ff. de sponsal. *Ratio* data est n. 1103.

Denique alii ad sponsalia adhuc alias conditiones requirunt, præsertim ut sint libera ab errore circa personam, quia alias deest substantialis consensus. Item ut sint libera a gravi metu injuste incusso, de quo in resol. casuum.

1107. *Principium II.* Sponsalia duos potissimum effectus habent, scil. naturalem et canonicum. *Primo* enim ex justitia et sub peccato gravi contrahentes utrinque obligant ad ineundum suo tempore matrimonium. *Ratio* est, quia omnis contractus onerosus obligat ex justitia, et graviter in re gravi: atqui sponsalia sunt contractus onerosus inducens mutuam obligationem, et materia est gravis, quia magna injuria infertur alteri, si sponsalia non impleantur: ergo. Ita comm. DD. Arguitur ex can. de spons. 46. can. de conjugali. 50. causa 27. q. 2. Item ex c. *Ex litteris.* 10. c. *Requisivit.* 17. L. 4. Decret. Tit. 1.

1108. *Secundo.* Inducunt sponsalia *impedimentum publicæ honestatis*, h. e. inchoatam quandam affinitatem inter sponsum et consanguineos sponsæ, et vicissim, vi cujus species quædam inhonestatis est, in uxorem velle habere consanguineam sponsæ cui quis, licet necdum corpore, animo tamen et promissione conjunctus est. Hoc impedimentum jure novo *Tridentini* tantum se extendit ad gradum primum consanguinitatis; sess. enim 24. c. 3. de reform. matrim. ita statuit: *Justitiæ publicæ honestatis impedimentum, ubi sponsalia quacumque ratione valida non erunt, sancta Synodus prorsus tollit; ubi autem valida fuerint, primum gradum non excedant, quoniam in ulterioribus gradibus jam non potest hujusmodi prohibitio absque dispendio observari.*

§. III. *Resolutiones casuum de essentia et effectibus sponsalium.*

Casus. I. De ficta promissione.

Onuphrius, postquam festo encœniorum diu saltaverat cum Ottilia, eidem coram multis aliis promittit futuras nuptias verbis quidem claris, animo autem nec promittendi, nec se obligandi. Ottilia statim repromittit: paucis tamen post diebus videt Onuphrium familiariter agentem cum alia puella, ideoque illum factæ promissionis admonet, qui mox rotunde negat, seriam fuisse promissionem.

1109. *Q.* I. An Onuphrius in conscientia contraxerit obligationem ducendi Ottiliam stante ficta promissione. ℟. *Negative*: quia promissioni defuit consensus internus; ergo nec fuit vera promissio, nec inde oritur obligatio ducendi Ottiliam juxta dicta n. 1102. *Laym.* L. 5. t. 10. c. 10. n. 10. addit: *Si autem puella decepta damnum aliquod passa est, id ei secundum justitiæ æqualitatem compensari debet. Palao* de spons. d. 1. punct. 2. n. 2. sub distinctione respondet, quod ficta promissio inducat obligationem fidelitatis, non vero justitiæ.

1110. *Q.* II. An si Onuphrius protulisset verba promissoria animo se non obligandi, fuissent vera sponsalia post se trahentia obligationem. ℟. Sententia affirmativa *Petri de Ledesma* ex eo aliquibus adhuc videtur probabilis, quia obligatio est effectus naturalis promissionis, sicut calefacere est effectus naturalis ignis; ergo sicut posito igne necessario sequitur calefactio, ita posita promissione necessario sequitur obligatio. Contrariam tamen sententiam *Th. Sanch.* dicit esse veriorem l. 1. de spons. d. 9. n. 5. et cum eo *D. Bonav. S. Antonin. Sylv. Armilla* et alii, quia velle promittere, et nolle se obligare, non est promittere: ideoque ruit argumentum prioris sententiæ, imo potius probat pro secunda, scil. sicut veri ignis effectus naturalis est calefacere, ita veræ promissionis effectus est obligare; exclusio autem obligationis destruit veram promissionem: ergo.

1111. Quid? si quis habeat intentionem promittendi, et se obligandi, sed simul animum non implendi obligationem ℟. Talis præterquam quod peccet graviter, adhuc vere obligatur, quia vere promittit, et intentio non implendi non tollit obligationem promissionis.

1112. *Q.* III. An et quomodo peccet ficte promittens matrimonium. ℟. Peccat, et quidem, per se loquendo, graviter. *Ratio* est, quia est mendacium graviter perniciosum; decipitur enim alter in re gravi, et adducitur ad repromissionem seriam matrimonii, quod ficte tantum alter promittit. Ita *Sporer* in Theol. sacram. p. 4. c. 1. n. 155. Dixi, *per se loquendo*; *Sanchez* enim l. c. n. 3. excusat a peccato illum, qui eo pacto fidem daret, ut alter facile colligere posset, jocose tantum promitti, nec inde damnum aliud sequeretur. Item si quis tantum ex fidelitate promitteret, nec peteret repromissionem, nec aliud damnum oriretur; quia in his casibus non esset mendacium perniciosum.

1113 *Q.* IV. Ad quid in foro externo teneatur ficte promittens matrimonium. ℟. Si puella deceptorem apud judicem accuset, et probet, deceptorem verbis promissionem significantibus usum fuisse, hic vero in exceptione fictionis probanda deficiat, compellendus est a judice ad ineundum matrimonium, ut dicetur n. 1119.

1114. *Q.* V. An ficte promittens matrimonium, et sub spe illius deflorans virginem, teneatur corruptam ducere. ℟. Probabilius tenetur in conscientia corruptam determinate ducere. *Ratio* est, quia in contractibus innominatis. *do ut des*, vel *facio ut facias*, ubi alter ex sua parte promissum implevit, tenetur etiam alter implere, quamvis ficte contraxerit, eoquod tenebatur ex justitia vere contrahere; ut, si ficte promisi Petro centum aureos, ut eat Romam,

ubi Petrus adivit, teneor dare; ergo cum in præsenti casu puella ex parte sua contractum impleverit, dando corpus suum, et deflorator teneatur habere animum implendi, etiam tenebitur contractum implere. *Si dicas*: ergo obligatur ex promissione ficta. ℞. Indirecte; directe autem ex justitia stricte dicta, qua obligabatur sincere promittere; cum enim post fictam promissionem possit habere animum vere promittendi, et teneatur hunc animum habere, etiam tenebitur eam ducere. Item tenetur ex acceptatione copulæ, quæ sub conditione matrimonii, et non aliter concessa est. Denique tenetur ex damno illato, pro quo non tenetur decepta aliam compensationem acceptare. *Aliud* enim *pro alio invito creditori solvi non potest.* L. *Mutuum.* 2. §. 1. ff de reb. credit. Confirm. 1. c. 1. de adult. et stupr. ita statuitur: *Si deduxerit quis virginem, dormieritque cum ea, dotabit eam, et habebit uxorem*: ergo cum textus utatur particula copulativa *et*, deflorator non satisfacit tantum dotando, sed tenetur eam ducere. *Confirm.* 2. Talis deceptor in foro externo compelletur corruptam ducere, tum ne ex sua malitia commodum reportet, tum ne in commerciis humanis porta fraudibus pateat; ergo etiam in foro interno obligatur ad eam ducendam; cum hoc forum alteri conformari debeat, nisi illud falsæ præsumptioni innitatur. Ita plurimi cum *Sanch.* l. 1. de sponsal. d. 10. n. 3., *Palao*, *Laym.*, *Gobat*, *Lessio*, *Pichler* contra *Wistner*, *Ledesma*, *Perez* et paucos alios, qui defendunt, quod sufficiat corruptam vel ducere, vel dotare. Quorum rationes scite solvit *P. Kugler* de spons. p. 2. §. 2. q. 3 a n. 41.

Idem tamen l. c. n. 44. notat cum citatis AA. deceptorem non obligari ad matrimonium *primo*, si puella ab eo deflorata etiam fornicetur cum alio: *secundo*, si puella se jactaverit virginem, et contrarium postea patefiat: *tertio*, si puella aliam satisfactionem v. g. pecuniariam sponte acceptet: *quarto*, si ex futuro matrimonio gravia mala et infausti exitus præviderentur: *quinto*, si aliquod impedimentum dirimens interveniret. Denique si puella fictionem facile potuit advertere aut colligere ex certis circumstantiis.

1115. *Q.* VI. An, si puella etiam juramento addito, asserat se a Cajo corruptam, Cajus vero neget, standum sit in foro externo verbis puellæ. Respondet *P. Gobat* hic n. 186. *negative*, nisi alia indicia id manifestent, v. g. cubatio in eodem lecto, turpes tactus etc. Imo etiam tunc potius reo juramentum deferendum esset. *Ratio* est, quia actori, sive ei incumbit probatio, qui dicit, non qui negat. L. 2. ff. de prob. Deinde si confessio talis mulieris passim reciperetur, daretur occasio pauperioribus falso nominandi ditiores. Vid. *Brunnem.*, *Kon.*, *Kug.* l. c. n. 24.

1116. *Q.* VII. Ad quid obligetur is, qui defloravit vel imprægnavit fœminam absque ulla promissione matrimonii.

℞. 1. Quoad *forum internum.* Si fœmina sine *imprægnatione* deflorata, aut corrupta nullum præterea passa sit damnum, puta, quia flagitium mansit occultum, vel illa præterea non nubit difficilius, in conscientia ad nihil obligatur fœminæ *ante sententiam judicis.* Si vero fœmina coram judice sufficienter probet deflorationem vel corruptionem, obligatur ad id in conscientia, ad quod eum judex condemnat, ut eruitur ex c. 1. de adulter.

Quando autem fœmina ex violatione passa est damnum, sponte tamen consensit in violationem, rursus violator illi ad nihil obligatur in conscientia: quia, cum consentienti non fiat injuria, fœmina quæ libere consensit, sibi debet imputare damnum absque injuria illatum. Si vero per vim, fraudem, metum injuste incussum, adeoque per injuriam ad flagitium induxit, damnumque intulit, tenetur in conscientia ante sententiam judicis resarcire damnum, vel dotando illam congruenter, vel ducendo; quia tum jure divino, tum humano requiritur, ut quis tantum restituat, quantum damnificavit. Ita communis DD. sententia ex c. 1. de Injur. Secus si quis precibus tantum, non vi, vel fraude impetravit usum corporis; per has enim non infertur injuria.

℟. 2. Quoad *forum externum*. Qui virginem veram, vel communiter habitam pro tali corrupit, et usum corporis injuste impetravit, scil. fraude, dolis, promissis, vi, injusto metu (imo juxta probabilem) importunis precibus, debet a judice condemnari ad illam vel dotandam, vel ducendam, electione penes violatam existente. Vide c. 1. et 2. de Adult., *Laym.* L. 3 de Just. t. 3. c. 13., *Pichler* de spons. n. 9. et seq. Si simul impraegnaverit puellam, præter dicta, prolem illegitimam impraegnans debet alere.

CASUS II. De signis sponsalia significantibus.

Otto Onuphriæ diu sibi familiarissimæ tradit annulum, quem illa mox acceptat, dicens: Nunc tandem video, quod serio mecum agas; hucusque enim videbaris tantum mihi illudere.

1117. *Q.* I. An per hanc traditionem et acceptationem annuli censeantur valide inita sponsalia. ℟. Per se loquendo, *negative*: quia traditio et acceptatio annuli, alteriusve similis doni potest esse mere gratuita, præsertim si antecedenter non egerint inter se de contrahendo. Secus si præcesserint, vel conjungantur verba, vel circumstantiæ, quæ solent in contractu sponsalitio adhiberi: quia tunc merito censeri possunt sufficientia signa mutui consensus et contractus sponsalitii. Idem dicendum de similibus signis, v. g. quando Cajus dicit Bertæ porrigens ei vitrum vini: *Propino tibi in matrimonium*, et illa respondet: *Deus tibi benedicat*: vel si simul jungant manus etc. *Gobat* t. 10. n. 69., *Reiffenst.* hic n. 37. ubi ait, in Germania plerumque hæc signa significare contractum sponsalitium, maxime si addatur: *Propino tibi in matrimonium. Do annulum in matrimonium etc.*

1118. *Q.* II. Quænam regulæ generales hic observandæ sint tum pro foro interno, tum pro externo. ℟. *Prima regula* est. Pro utroque foro requiruntur et sufficiunt talia verba vel signa externa, scriptura, nutus etc. quibus sponsus et sponsa significant promissionem veram reciprocam de futuris nuptiis, sive signa ejusmodi sint ex propria significatione, sive ex consuetudine loci, sive ex propria voluntate contrahentium; dummodo sponsus et sponsa inter se significent, intelligantque veram promissionem. Ita *Sporer* l. c. n. 175., *Reiffenst.* l. 4. Decret. tit. 1. de sponsal. n. 29.

Secunda regula. In foro interno principaliter attenditur intentio contrahentium. Hinc quando constat, adfuisse intentionem spondendi inter sponsos satis cognitam per verba vel signa adhibita, quamvis ex se non sufficienter sint expressiva promissionis, vera censentur sponsalia. Ita *Sporer* l. c. num. 177.

1119. *Tertia regula.* In foro externo principaliter attenditur ad verba: hinc Judex Ecclesiasticus, cui de intentione spondentium non constat, debet judicare secundum verba, aut signa intellecta, vel juxta communem modum loquendi, ut expresse habet c. *Ex litteris* 1. de Spons. vel intellecta juxta communem modum et consuetudinem loquendi in eo loco, ubi sponsalia sunt contracta. L. *Semper in stipulat.* ff. de R. J. Quare si verba vel signa mutuam promissionem futurarum nuptiarum ex se, aut ex circumstantiis significent, pronuntiabit sponsalia valida: si non significent, pronuntiabit invalida: si vero adeo dubia sint, ut ex iis non possit conjici mens utentium, juxta *Sporer* hic n. 178., *Gobat*, *Perez* et alios non pro valore sponsalium, quia standum est pro libertate possidentis illam, nisi jus aliquid in contrarium statuat; sed hic nihil statuit in contrarium quoad sponsalia: ergo. Standum esse pro valore sponsalium affirmant *Tannerus*, *Tamburinus* et alii non pauci, propterea quod communiter doceant AA. ex c. fin. de *Sentet. et Re judicata*, in dubio favendum esse valori matrimonii. At ℟. quæ statuuntur in causa matrimonii, hoc ipso non statuuntur pro sponsalibus: ergo a matrimonio universaliter non valet argumentatio ad sponsalia. Eandem regulam tradit *P. Pichler* tit. 1. de sponsal. n. 11. *Si consideratis omnibus maneat dubium, an*

per verba significetur promissio matrimonii, proferens autem neget, cum intentione promittendi esse prolata, judex debet illum absolvere, vel ad summum potest illi juramentum purgatorium deferre. Si autem verba ex se clare significent promissionem matrimonii, proferens autem dicat, ea non serio, sed jocose esse prolata, judex præsumere debet serio esse prolata, nisi jocus aliunde probetur, vel de eo satis constet. Si dubium sit, an serio vel ex joco prolata sint, iterum habet locum juramentum purgatorium.

1120. Q. III. Quænam censeantur esse verba certo significantia sponsalia. ℟. Sequentia. *Promitto tibi matrimonium: Obligo me ad te ducendum, tibi nubendum, tecum contrahendum matrimonium: Sub fide mea te ducam: Diabolus me rapiat, nisi ducam te: Tu sis futura mea uxor: Quam vere vivo, te ducam etc.* Vide *P. Pichler* l. c.

1121. Inter verba dubia recenset *Kugler* l. c. n. 14. cum *Sanch.*; *Non ducam aliam nisi te*: quia hæc verba sensum tantum exceptivum et conditionatam promissionem faciunt: *Si aliquam ducturus sim, ducam te.* Similiter juxta *Pichler* l. c. n. 11. per se sponsalitiam promissionem non faciunt hæc verba: *Tu es mea charissima, thesaurus meus, cor meum: Tu es vel eris mea: Promitto tibi amorem et fidelitatem* etc. quia hæc verba saltem in Germania potius tantum sunt amatoria, quibus amasii utuntur.

Casus III. De Habilitate Contrahentium.

Orestes contraxit primo sponsalia cum Aurelia, deinde cum Aureliana, quam simul imprægnavit cum promissione matrimonii.

1122. Q. I. An prima vel secunda sponsalia prævaleant. ℟. Prævalent prima; his enim utpote validis non potest præjudicare promissio et fornicatio cum sponsa secunda. Vide c. 1. de sponsa duorum. Tenetur tamen Orestes Aurelianæ resarcire damnum, et natam ex ea prolem alere. Ita *Leonardelli* de sponsal. n. 20. cum *Navar.*, *Soto*, *Henriq.*, et aliis contra *Dianam*, *Conink*, *Palao* et alios; quorum *ratio* est, quod titulus onerosus, qualem habet sponsa secunda ob traditionem corporis, prævaleat titulo gratuito primæ. Verum negatur suppositum, quod prima habeat titulum mere gratuitum, utpote quæ ex justitia et contractu oneroso se obligavit. Aliqui hic censent cum *La Croix* L. 6. p. 3. n. 74., quod sponsa prima teneatur ex charitate cedere juri suo in tali casu. Ab aliis vero contrarium non improbatur, quia quærere jus suum non est contra charitatem.

1123. Q. II. Quid, si sponsa secunda fuerit soror primæ? ℟. Hoc casu sponsus neutram poterit ducere; non primam, quia cum illa contraxit impedimentum affinitatis per copulam cum sorore habitam: non secundam, propter impedimentum publicæ honestatis ortum ex primis sponsalibus cum ejus sorore.

Casus IV.

Oswaldus promittit Antoniæ matrimonium; illa vero tacet, et colloquium alio divertit. Altera statim die Oswaldus Antoniæ pinguem arrham offert, quam tamen illa non admittit.

1124. Q. An in hoc casu contracta sint vera sponsalia. ℟. *Negative:* quia sponsalia sunt promissio mutua, nec ex sola taciturnitate rite semper infertur repromissio, nisi illa vestita sit aliis circumstantiis clare indicantibus consensum; illa enim est quid indifferens ad assensum et repromissionem: et licet, qui tacet, consentire videatur, juxta R. J. 43. in 6., id tamen in re, in qua multa deliberatione opus, et ex qua oritur gravis obligatio, non tenet; unde tacens prudenter præsumitur velle melius deliberare de dando consensu, quam actu consentire. Addit hic *Gobat* n. 70. cum *Sanch.* quod taciturnitas, sive non contradictio, tunc censeatur signum positivi consensus quando paren-

ter, audiente nec contradicente puella, dicerent: *Hanc nostram filiam damus tibi in sponsam.* Secus si alius, sub cujus potestate patria non est constituta, ita loqueretur. *Ratio*, quia si filia non consentiat desponsationi a parentibus factæ, ne eorum factum contemnere videatur, mentem suam deberet tunc explicare: ergo, si taceat, videtur consentire.

Similiter sola missio et acceptatio arrhæ aut jocalium per se non est signum promissionis aut repromissionis, nisi præcedant aut comitentur verba, aut circumstantiæ clarius consensum significantes. Certius signum repromissionis est copula secuta post factam promissionem.

Porro hic notandum, quod *arrha* sit res quædam vel mobilis, vel immobilis a sponsis, vel eorum parentibus post contracta sponsalia sibi invicem quasi pignus in securitatem futuri matrimonii data; differt a *sponsalitia largitate*, quod hæc sit donatio inter sponsos de futuro, facta in signum amoris, non in pignus futuri matrimonii: alias vocatur *jocalium*, *dotalium*, *donum sponsalitium*, *donatio ante nuptias*, *mundus muliebris*.

Quæres, quid sit juris circa arrham. ℟. 1. Licite apponitur sponsalibus, ut patet ex L. 3. et 5. C. h. t... 2. Ubi non obstat consuetudo, post contractum matrimonium restituenda est danti, quæ datur quasi pignus, hoc autem præstita satisfactione redit ad dantem. Juxta *Pichler* de spons. n. 20. arrha secuto matrimonio in Germania dicitur manere penes accipientem. 3. Arrha revertitur ad dantem, si juste resiliat. 4. Si vero injuste resiliat a sponsalibus, perdit arrham, ut patet ex L. cit. ... 5. Si accipiens injuste resiliat, in duplo debet arrham restituere, vel, si ita conventum est, in quadruplo, v. g. si accepit 50. ff., reddere debet 200. ... 6. Si minorennis dedit arrham, resiliendo non amittit, nec si accipit, tenetur ad duplum.

Quid ergo juris circa jocalia? ℟. 1. Si sequatur matrimonium, manent penes accipientem irrevocabiliter. L. 12. c. de donat. ante nupt. ℟. 2. Si non sequatur matrimonium sine alicujus culpa, restitui debent donanti, nisi sponsus antea dederit oscula sponsæ (et a fortiori si habuit copulam aut tactus impudicos); tunc enim sponsus dimidiam partem amittit, et sponsa eam lucratur. L. 15. et 16. c. eod. tit. ℟. 3. Si ex culpa donantis non sequatur matrimonium, res donata manet penes accipientem; si ex culpa accipientis, redit ad dantem. L. 15. l. c.

1125. Ad plurimos alios casus de sponsalibus resolvendos *observa* sequentia. I. Probabilius ordinarie septennium pro sponsalibus requisitum debet esse physice, sive de momento ad momentum, et non tantum moraliter completum; quia Jura requirunt septennium completum, c. 4. et 5. de respons. impub.: atqui completum non est, si vel una dies desit: ergo. Ita plurimi cum *Sanch.*, *Palao*, *Illsung*, *Wagnereck*, *Wiestner* contra *Bonac.* et alios.

1126. II. Sponsalia per parentes pro infante contracta hunc puberem factum regulariter non obligant. Ita plurimi cum *Sanch.* L. 4. n. 3., *Laym.*, *Oberascher*, *Pirhing*, et aliis contra *Navar.*, *Sotum* et alios. *Prob.* 1. ex c. unic. XXX. q. 4. Item ex c. un. §. fin. de despons. impub. in 6. ubi statuitur, quod sponsalia pro filiis absentibus aut ignorantibus contracta, hos non obligent, nisi eadem postmodum libero suo consensu ratificaverint: ergo idem dicendum est de sponsalibus, quæ pater contraxit pro infante. *Nec obstat* c. 1. de despons. impub. in fine, ubi de filio in infantia desponsato dicitur: *Postquam filius pervenerit ad perfectam ætatem, omnino debet hoc adimplere.* Indicatur enim tantum debitum decentiæ, si causæ gravissimæ patris has nuptias deposcerent, non autem debitum præcepti.

1127. III. *Valida* sunt sponsalia sine consensu parentum inita, quamvis ordinarie *illicita*. *Prob.* 1. *pars.* Quia filii in eligendo vitæ statu sunt sui juris ac libertatis, nec a parentibus per se loquendo impediri possunt: ergo per se valide ineunt sponsalia, invitis vel inconsultis parentibus. *Sanchez* L. 4. d. 23. n. 10., *Laym.*, *Konig* de sponsal. n. 47. *Confirm.* *Trid.* sess. 24. c. 1. de reform.

matrim. anathemate ferit dicentes, *Matrimonia a filiis familias sine consensu parentum contracta irrita esse, et parentes ea rata vel irrita facere posse.* Ergo cum matrimonia sine consensu parentum inita sint valida, etiam valida sunt sponsalia, cum in his nihil obstet. *Prob.* etiam *secunda pars.* Quia pietas et reverentia parentibus debita exigit, ut filii in re tam ardua eorum consilium petant, quamvis illud sequi non semper debeant, si justam causam habeant non sequendi. Ideo per se loquendo saltem peccant venialiter ex defectu reverentiæ debitæ, et ob concurrentem contemptum parentum; sæpius autem graviter delinquunt, si gravis contemptus interveniat, vel si justas parentum causas contradicendi, et impediendi talia sponsalia, v. g. ob gravia mala ex iis oritura, negligant. Ita *Leonard* hic n. 19.

1128. IV. Sponsalia personæ catholicæ cum hæretica *communiter* sunt illicita et invalida. *Prob.* Matrimonium inter tales ob periculum perversionis sive conjugis, sive liberorum in fide et moribus est illicitum, ut patet ex c. 16. XXVIII. q. 1. desumpto ex Concilio *Agathensi*, ubi ita habetur: *Non oportet cum hominibus hæreticis miscere connubia, et vel filios, vel filias dare, sed potius accipere, si tamen se profiteantur Christianos esse futuros et Catholicos.* Idem habetur ex Concil. *Chalcedon.* et *Laodicensi* apud *Sanch.* Ergo talia sponsalia sunt de re illicita, ergo nulla; alias, si valerent, deberent obligare ad illicitum, quod repugnat juxta c. fin. de pacto, et c. 18. de jurejur. *Pichler* h. t., *Gobat*, *Sporer*. *Nec refert*, quod ejusmodi matrimonium sit validum, ut probat consuetudo; potest enim illud contrahi, etiamsi non præcesserint sponsalia.

Dixi, *communiter sunt illicita et invalida:* conditionata enim sponsalia, *si pars acatholica se converterit ad fidem catholicam ante contractum matrimonium*, licita sunt et valida; item si concurrant sequentes conditiones. 1. Ut absit periculum perversionis, personaque catholica libere permittatur vivere in sua Religione. 2. Ne impediatur educare proles ritu catholico, unde *Gobat* t. 9. n. 221. impia et nullo casu licita dicit esse ea pacta, quibus conjux catholicus promittit aperte vel occulte, se permissurum, ut quidam ex filiis nascituris educentur in fide catholica, quidam in acatholica. Num. tamen sequenti idem *Gobat* cum *Tannero* ait, eo casu videri licitum adjicere cautionem, ut saltem aliqua pars prolium catholice educetur, si tale matrimonium catholicæ cum hæretico multum momenti habiturum esset ad promovendum bonum publicum, nec tamen via aut ratio suppeteret, qua a marito posset impetrari libera facultas omnes proles catholice educandi. 3. Ut catholicus vel catholica non facile possit invenire conjugem sibi parem et competentem. 4. Ut ille, cum quo matrimonium contrahitur, non sit hæreticus denuntiatus, aut notorius percussor Clerici. 5. Ut in loco, ubi contrahitur, passim vigeat consuetudo sic contrahendi absque scandalo. Ita *Kugler* de sponsal. n. 116. cum *Arsdekin* et *Lessio*.

1129. V. Sponsalia debent esse circa determinatam personam. Hine non essent sponsalia inductiva impedimentum publicæ honestatis, si Titius promitteret, se unam indeterminate ex tribus sororibus ducturum: sicut enim matrimonium non potest contrahi, nisi cum una determinata: ita nec sponsalia, quæ sunt via ad matrimonium. Tenetur tamen vi simplicis promissionis unam ex iis accipere, quæ sibi præ aliis placuerit. Si Titius unam ex iis seligat, sed hæc renuat, non tenetur ad aliam ex illis ducendam; quia, quantum in ipso est, satisfecit promissioni.

1130. VI. Ad sponsalia requiritur libertas formalis et directa, ideoque promissio ebrii aut amentis, licet prius prævisa, non constituit sponsalia, quia actiones in ebrietate aut amentia factæ nec sunt deliberatæ, nec actiones humanæ: ergo carent conditione essentialiter requisita ad sponsalia. *Illsung* t. 6. d. 1. n. 14. *Confirm.* 1. Juxta c. *dilectus* de spons. furibundus matrimonium contrahere nequit, quia cum furibundo non potest intervenire consensus legi-

timus: ergo a pari. *Confirm.* 2. Votum sive promissio Deo facta requirit libertatem directam; ergo etiam promissio homini facta. Affirmat tamen *P. Kugler* l. c. quod sint valida sponsalia, si Titius ante ebrietatem sibi præsens dicat: *Promitto tibi matrimonium, si in ebrietate dixero, quod velim te ducere*; quia hæc promissio jam est ante ebrietatem, adeoque immediate libera, quamvis tantum conditionata; verba autem in ebrietate postea prolata non sunt ipsa promissio, sed impletio conditionis adjunctæ; sicut siquis voveret abstinere a vino, si in ebrietate percusserit proximum, subsecuta percussio non est ipsum votum, sed conditio voti.

1131. VII. An valida sint sponsalia ex metu gravi, injuste et ad sponsalia extorquenda incusso contracta, utrinque a TT. et Canonistis defenditur. Valida esse affirmant *Lessius* de J. et J. l. 2. c. 17., *Haunoldus* super tit. de sponsal. n. 21., *Henriq.*, *Wiestner* et alii; eoquod nec naturali, nec positivo jure irritentur. Negativam tenent *Sanch.*, *Laym.* L. 3. t. 4. c. 6. n. 3., *Palaus* de sponsal. d. 1. punct. 2. n. 6., *Engel*, *Konig*, *Wex* in suo opusc. Canon. Trid., qui dicit, hanc esse communem Pontificii Juris Interpretum. *Ratio* hujus probabilioris sententiæ est, quia nequit dari obligatio ad actum omnino invalidum et illicitum; atqui matrimonium ex ejusmodi sponsalibus initum esset actus invalidus, quia metu in sponsalium obligatione incusso extortus; ergo respectu illius non potest dari obligatio. Juxta hanc sententiam talia sponsalia non trahunt post se impedimentum publicæ honestatis. Plura in Theol. Scholast.

1132. VIII. Pariter inter AA. controversum adhuc manet, an contractui sponsalitio apponi possit conditio pœnalis, v. g. ut pars *injuste* resiliens pendat centum aureos. Affirmativam ut probabiliorem tenemus cum *Laym.* L. 5. t. 10. c. 1. n. 8., *Gobat* t. 10. n. 173., *Pichler* de spons. n. 22. contra *Sanch.*, *Tannerum*, *Kugler* et alios; tum quia appositio et exactio pœnæ non officit veræ libertati matrimonii; qui enim non habet causam justam resiliendi, mortaliter peccat, si resiliat: ergo jam privatus est aliunde libertate resiliendi, utpote qui sub mortali obligatus est stare data fide: ergo: tum quia ipsum Jus minatur pœnam injuste resilienti, ut patet ex c. *Ex litteris.* 10. de spons. *Confirm.* ex *Novel.* 18. *Leon.* Imper. Quod similis pœna invalide adjiciatur, si per conventionem solvi deberet a *juste* resiliente, satis clare patet ex c. *Gemma* 29. h. t.

1133. IX. Juxta *Laym.* L. 5. t. 10. c. 1. n. 4., *Palaum* de spons. d. 1. punct. 8. n. 2. judex Ecclesiasticus a sponsalibus sine justa causa resilire volentem altera parte invita primo moneat, ut promissis satisfaciat; si adhuc obsistat, cum pœnis intentatis cogere potest. Imo etiam debet, nisi ex invitis nuptiis mali eventus timeantur, ut habetur in cit. c. *Ex litteris.* 10. de spons. *Si monitis non acquieverit, Ecclesiastica censura compellas, ut ipsam, nisi causa rationabilis obstiterit, in uxorem accipiat.* Satis autem rationabilis causa plerumque assignatur in c. *Requisivit.* 17. eod. tit. quia *coactiones difficiles solent frequenter exitus habere.* Ideoque (ut vult *Palao* l. c. n. 3.) si judex advertat, nihil profuturam excommunicationem aliamve pœnam, potius ab illa imponenda abstineat; si ea imposita sponsum videat adhuc pertinacem, ab ea illum absolvat.

1134. X. Sponsalia clandestina, h. e. sine Parocho et testibus contracta valida, et per se loquendo licita sunt. *Ratio* est, quia a nullo Jure irritata vel prohibita reperiuntur. *Per accidens* in variis locis illicita sunt ob specialem prohibitionem, adeoque contrahenda sunt juxta statuta diœcesana. Vide *P. Pichler* de spons. n. 24.

1135. XI. Sponsalibus licet adjicere *conditionem* (quæ exprimitur per particulam *si* in contractu); aut *modum*, qui exprimi solet per τὸ *ut*; aut *diem*; quia hæc adjicere nullo Jure prohibitum est. Et L. *In transactionibus.* ff. de Pact. *Quisque rei suæ modum ponere potest.* De his observa sequentia. 1. Sponsalia inita sub conditione de præterito vel præsenti æquivalent absolutis, si

tunc impleta sit conditio, v. g. si dicas: *Ego tibi promitto matrimonium, si sis catholica*; eo ipso sunt absoluta sponsalia, quod sit catholica puella.

2. Si promissio sit de futuro contingenti, v. g. *si pater consensurus sit*, suspenditur obligatio sponsalitia, donec pater consentiat, cujus consensu posito absque novo consensu contrahentium sponsalia conditionata transeunt in absoluta, et absoluta oritur obligatio per §. 6. Instit. de V. O. Ex hisce sponsalibus conditionatis ante impletam conditionem non inducitur impedimentum publicæ honestatis, ut patet ex c. unic. de sponsal. in 6., ubi hoc impedimentum adscribitur illi, qui *pure* ac *determinate* cum una contraxit.

1136. 3. Sponsalia conditionata de futuro licet suspensam inducant obligationem matrimonium actu ineundi, obligant tamen ante impletam conditionem, ut uterque sponsus bona fide expectet eventum conditionis, *si sit possibilis et honesta*; nam ad hoc tacite se obligant, qui contrahunt sub conditione. Unde eruitur 1. quod neuter pro libitu possit resilire a sponsalibus: 2. quod irrita sint alia sponsalia, quæ durante conditione contrahuntur, v. g. *Onocrotalus contrahit sponsalia cum Afra, si centum aureos in dotem datura sit: postea sub eadem conditione contrahit cum Barbara, quæ statim affert centum aureos.* Hæc postrema sponsalia nulla sunt, utpote facta contra fidem priorum. *Sporer* hic n. 211. cum *Coninck*, *Laym.* contra *Sanch.*

1137. 4. Eruitur, quod sponsus, qui malitiose impedit, quominus conditio impleatur, maneat adhuc obligatus servare fidem conditione non impleta, v. g. *Orestes sincere promittit matrimonium Alexandræ, si pater consentiat, paulo post mendaciis ac fraudibus patri persuadet, ne consentiat.* In hoc casu Orestes non est liber a sponsalibus, tum quia omnis sincere contrahens censetur se obligare, ne tam malitiose agat, tum quia alias non reliquisset patri libertatem consentiendi, a qua tamen ambo contrahentes voluerunt dependere obligationem suam. *Confirm.* ex Reg. Juris 161. ff. de R. J. *In J. Civili receptum est quoties per eum, cujus interest, conditionem non impleri, fiat, quominus impleatur, perinde haberi, ac si impleta conditio fuerit*: scil. perinde respectu impedientis impletionem. Sponsa tamen impeditionem sciens posset resilire, quia sponsus malitiose impediens conditionis eventum hoc ipso fidem fregit, et sponsalibus renuntiavit. Ita *Sporer* hic n. 210. cum *Gobat* de spons. n. 273.

1138. *Q.* An valeant sponsalia contracta sub conditione turpi aut impossibili, v. g. *Promitto tibi matrimonium, si velis per fornicationem mihi 10. flor. lucrari*: vel, *si tuus nasus cras tribus ulnis longior fuerit, quam hodie.* R. cum *Palao* de spons. d. 1. punct. 16. n 4., *Gobat*, *Sporer*. Conditio impossibilis irritat contractum, turpis vero illum suspendit, donec conditio impleatur, ita quidem ut rescindendus sit contractus ante eventum conditionis, post completam autem conditionem, etsi cum peccato, oriatur obligatio ad contrahendum matrimonium. *Ratio* est, quia omnes alii contractus initi sub conditione impossibili sunt irriti, sub conditione turpi suspensi, idque jure communi: ergo cum hoc jus correctum non sit in sponsalibus, sed in matrimonio, standum est pro sponsalibus, sicut pro aliis contractibus. Non pauci tamen cum *Sanch.* L. 5. disp. 17. n. 2. probabiliter tenent, quod ejusmodi sponsalia valeant, et conditiones de impossibili vel turpi habeantur pro non adjectis, sicut in matrimonio, juxta c. *fin. de conditionibus appositis.* Verum cum multa statuta sint in specialem favorem matrimonii, ut de clandestinitate, ætate, indissolubilitate etc. quæ non pertinent ad sponsalia, etiam hoc speciale eo extendendum non esse videtur.

ARTICULUS II. *De Dissolutione Sponsalium.*

§. I. *Prænotanda.*

1139. Hucusque de sponsalibus validis et invalidis egimus. Inquirendum nunc est, an et quomodo sponsalia valide contracta iterum possint dissolvi, ita ut cesset obligatio illorum. Præcipue ex dictis notandum est, quod sponsalia priora non solvantur per posteriora contra fidem priorum inita, sed posteriora sunt invalida et nulla etiamsi hæc essent absolute inita, aut jurata, aut cum fornicatione aut imprægnatione, priora vero conditionata tantum. *Ratio* est, quia sunt de re illicita et contra jus acquisitum primæ sponsæ vel sponsi. Neque juramentum potest firmare contractum de se nullum, neque potest esse vinculum iniquitatis juxta c. 18. de *Jurejur.* Hinc sponsalia secunda in tali casu etiam post se non trahunt impedimentum publicæ honestatis, quia invalida sunt.

§. II. *Principia generalia de dissolutione sponsalium.*

1140. *Principium* I. Sponsalia puberum licite et valide dissolvuntur *mutuo et libero utriusque consensu*, etiamsi juramento fuissent firmata, aut copula carnalis accessisset. *Ratio* est, quia omnis contractus ex natura sua solubilis (qualis est sponsalitius, non vero matrimonialis) sicut ex mutuo contrahentium consensu nascitur, ita per eundem dissolvitur, juxta notissimam regulam primam J. in quinto L. Decret. tit. 41. *Omnis res, per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvitur*: et juxta Regulam 35. *Juris Civilis*, ff. de R. J. *Nihil tam naturale est, quam eo genere quidque dissolvere, quo colligatum est: ideo verborum obligatio verbis tollitur, nudi consensus obligatio contrario consensu dissolvitur.*

Dixi 1. *Sponsalia puberum*: nam sponsalia impuberum ante completam pubertatem (h. e. in masculis ante completum decimumquartum, in fœmellis vero ante duodecimum ætatis annum juxta c. *Attestationes*, de despons. impub.) non possunt dissolvi mutuo consensu sine dispensatione, juxta c. *Litteras.* c. *Accesserit.* c. *Continebatur.* de despons. impub., ne scil. ætas illa ob inconstantiam exponatur nimiis mutationibus, ut ait *Sanch.* Completa vero impubertate ordinarie conceduntur illis proximi tres dies, intra quos alter ab altero etiam invito resilire potest juxta c. *De illis.* de spons. Si tamen impuberes pubertati propinqui sponsalia sua juramento aut copula carnali firmarint, dissolvi non possunt, nisi mutuo consensu ex c. *Ex litteris.* ex c. *A nobis.* de spons. *Laym.* L. 5. t. 10. c. 1. n. 17.

1141. Advertendum hic, quod, si impuberes contrahant sponsalia de præsenti, sive matrimonium ratum, hoc quidem erit nullum, valebit tamen in vim sive rationem sponsalium, ut patet ex c. fin. de despons. impub. et c. un. eod. tit. in 6. Si vero ante pubertatem contrahant matrimonium de præsenti, et malitia ac potentia generandi suppleat ætatem, matrimonium est validum, juxta c. 9. et fin. de despons. impub. ex supposito, quod non sit clandestinum matrimonium. Denique si pubes cum impubere contraxerit, neque ante, neque post hujus pubertatem resilire potest, nisi alter quoque pubes factus dissolutioni consentiat, quia pubes nihil de privilegio impuberum ex ulla lege participat. *Sporer* hic n. 197.

Dixi 2. *Etsi juramento fuissent firmata*, quia sublato contractu velut principali cessat juramentum tanquam accessorium, et juramentum sequitur naturam actus, cui adjungitur. Ita multi cum *Pontio* contra *Sanch.*

Dixi 3. *Etsi copula carnalis accessisset*, quia copula per se nullam addit vim sponsalibus: damnum tamen si illatum sit, aliter compensari debet. Vide *Pignatellum* t. 9. Consult. 134. ubi refert, S. Congregationem declarasse, mutuo

consensu dissolvi sponsalia, quamvis per copulam carnalem essent confirmata. *Kugler* de spons. p. 3. n. 6.

1142. Dixi etiam, *mutuo et libero consensu*: dissolutio enim valida non erit, nisi consensus ex utraque parte sit liber a fraude, dolo, et metu gravi injuste incusso; quia remissio hujus et cujusvis juris est quædam species donationis, quæ debet esse libera. Hinc recte infert *Reiffenst.* h. l. n. 207. cum *Sanch.* et *Palao*, illum minime tutum esse in conscientia, qui a sponsa incusso magno metu consensum extorquet: si per mendacia illam decipiat, se hoc vel illo morbo laborare etc.

1143. Porro hic notandum, quod ad dissolvenda mutuo et libero consensu sponsalia de jure quidem non requiratur auctoritas judicis: ubi tamen in aliqua Diœcesi expresse prohibetur, ne sponsalia præsertim publica, sive coram parocho contracta, aut etiam secreto inita, sed postea evulgata, dissolvantur, nisi causa prius per Episcopum cognita, etiam standum est loci consuetudini, aut Episcopi prohibitioni. Seclusa vero tali prohibitione manet regula communis assignata c. *Præterea*. 2. de sponsal. et matrim. ubi ita habetur de sponsis, qui sponsalia legitima et absoluta inierunt: *Si autem ad invicem admittere noluerint, ne forte deterius inde contingat, ut talem scil. ducat, quam odio habet; videtur, quod ad instar eorum, qui societatem interpositione fidei contrahunt, et postea eamdem sibi remittunt, hoc possit in patientia tolerari.*

1144. *Princip.* II. Quando una pars resilire attentat, et adhuc dubitatur de sufficientia causæ ad resiliendum, ad Episcopum spectat rem dijudicare, et sententiam ferre, an obligent sponsalia, vel an sint dissolvenda; quia urget probabile periculum injustitiæ, ne inique alter in dubio spolietur jure sibi acquisito. Ita *Comm.* cum *Sanch.* Addit *Sporer* hic n. 230. cum *Herincx*, manente dubio post inquisitionem nec per sententiam judicis, nec propria auctoritate unius e sponsis posse fieri validorum sponsalium dissolutionem; quia hoc casu non subesset justa causa dissolvendi, fieretque parti possidenti jus certum ex sponsalibus certo validis injuria.

1145. *Principium* III. Præter mutuum et liberum consensum ex parte sponsorum causa sufficiens ad dissolvenda sponsalia est recessus unius a fide data. Videlicet quando unus sponsorum vel juste vel injuste et cum peccato resilit, alter quoque, *si velit*, poterit juste resilire; si vero nolit, pars altera injuste resiliens adhuc obligatur ad fidem servandam. *Ratio* primi est, quia si una pars juste resiliat, hoc ipso tribuit alteri parti potestatem resiliendi, et liberat ab obligatione nubendi. Si vero injuste, manet illud tritum: *Frangenti fidem fides frangatur eidem. Ratio* secundi est, quia *nemo ex delicto suo meliorem suam conditionem facere potest*, l. *non fraudantur*. ff. de R. J. adeoque pars innocens injuste resilientem tenere potest obligatam. *Reiffenst.* de spons. n. 210. cum Comm.

1146. Porrò potest quis vel *expresse* vel *tacite* recedere a sponsalibus. *Expresse*, quando quis manifestis verbis dicit, nolle se fidem sponsalitiam servare: *tacite* vero, quando quis ita se gerit, ut ipso facto recusare sponsalia merito censeatur, id quod fieri amat variis modis. 1. Quando sponsus absque licentia sponsæ in aliam terram domicilium mutaturus se confert, animo non amplius redeundi, solvuntur sponsalia ex parte sponsæ. Ita Communis ex c. *de illis* de spons. et matrim. ubi etiam de juratis sponsalibus fit mentio. *Ratio* est, tum quia taliter discedens merito censetur renunciare juri suo, tum quia sponsa sponsum vel vagum, vel alio commigrantem sequi non tenetur, nisi id expresse promiserit, cum se non obligare censeatur ad talem eventum.

1147. 2. Etiam tunc solvuntur sponsalia, quando sponsus non quidem cum animo emanendi, sed tamen sine spe brevi redeundi, in aliam terram discedit, tum quia æquum non est, quod sponsa tam longum atque incertum expectare teneatur reditum cum periculo propriæ incontinentiæ, vel admittendi

alias commodas nuptias, præsertim cum ad id, ut supponitur, se non obligarit. *Reiffenst.* l. c. n. 213. cum *Sanch.*, *Paluo*, *Barbosa*. De absentia alterutrius sponsi plura in §. seq.

1148. 3. *Per nimiam dilationem*, ita quidem, ut si terminus præfixus fuerit ad finiendam obligationem, v. g. *nisi nuptiæ usque ad pascha proximum celebrentur, resilire liceat*, tunc manifestum est, post tempus elapsum cessare obligationem. Si vero terminus statutus sit non ad finiendam, sed ad exequendam, et non differendam obligationem, ita ut dilator deinceps censeatur esse in mora culpabili, tunc post elapsum tempus statutum, pars quæ parata est ad celebrandas nuptias, postea ob culpabilem alterius moram juste resilire poterit, ut colligitur ex c. *Sicut*. 22. de spons. et matrim. Altera autem pars moram culpabilem trahens, adhuc obligata manet, si alteri contrahere libeat; in tali enim contractu duplex est obligatio, 1. nuptias celebrandi, 2. eas præfixo tempore celebrandi. Unde licet hæc secunda obligatio violetur, et ob eam violationem justa præbeatur causa alteri parti resiliendi; manet tamen prior obligatio principalis, scil. nuptias celebrandi, siquidem altera pars adhuc velit. *Laym.* L. 5. t. 10. c. 2. n. 17.

1149. Denique si nullus terminus nuptiis celebrandis præfixus fuerit, obligatio est contrahendi illo tempore, quo altera pars *rationabiliter* exigit: alias culpabiliter et sine justa causa nolendo contrahere peccat, et censeri potest resilire, ut et altera pars possit resilire: si vero ex justa causa se nunc impeditam excuset, tenetur altera aliquo adhuc tempore expectare. *At quamdiu?* ℟. Id arbitrio prudentis est determinandum tum ex necessitate illius, qui differt, tum ex damno, molestia, periculo incontinentiæ partis exspectantis. *Sporer* l. c. n. 289. Hinc, quando subest periculum peccandi, monendi sunt a Confessariis et Parochis, ut non diu differant matrimonium, nec permittenda frequentiora conventicula. Præterea *Trid.* sess. 24 c. 1. in decreto de reform. matrim. expresse ita statuit: *Conjuges ante benedictionem sacerdotalem in templo suscipiendam in eadem domo non cohabitent.*

1150. *Princip.* IV. Sponsalia etiam dissolvuntur *per notabilem mutationem ex parte unius, vel utriusque sponsorum*. Ac *primo* quidem per mutationem *sacram*, scil. per *professionem religionis approbatæ*; quia per talem professionem solvuntur sponsalia de præsenti, ut patet ex c. *Ex publico*. 7. de convers. conjug. Ergo multo magis solvuntur sponsalia de futuro.

1151. Per solum ingressum in religionem approbatam, professione non secuta, non solvuntur sponsalia, sed suspenditur obligatio ex parte ingredientis, ex parte vero remanentis in sæculo tollitur obligatio, ita ut ante egressum sponsi illico valeat alteri nubere, si velit; si vero egredientem exspectare, et adhuc ducere velit, egrediens tenebitur illam ducere. *Ratio* primi est, quia ingressus in religionem nec ex natura sua (novitius enim potest iterum egredi, et nuptias celebrare), nec ejus jure positivo solvit sponsalia, quia nullum potest allegari; juris enim dispositio concessa est in favorem professionis, quæ cum sit odiosa (vergit enim in præjudicium sponsæ) extendi non debet ad solum ingressum. Ita *Navar.*, *Sylvest.*, *Laym.* l. c. n. 3. contra *Sanchez*, qui L. 1. d. 42. n. 4. affirmat, etiam ex parte ingredientis solvi sponsalia, saltem si bona fide ingrediatur, scil. animo non egrediendi, nec in speciale damnum sponsæ. *Ratio* secundi est, tum quia hoc ipso, quod quis ingrediatur religionem, censetur animum mutasse, ac juri suo renuntiasse: ergo hoc ipso, quod pars remanens in sæculo etiam velit non amplius obligari, mutuo consensu sponsalia dissolventur; tum quia nulla pars præsumitur in contractu sponsalitio se obligare ad exspectandum, donec finiatur novitiatus. Ita *Laym.* l. c. *Reiffenst.* hic n. 226. et communis contra *Durandum*, *Armillam*, et alios.

1152. Porro mutationes notabiles, et sufficientes ad sponsalia partim ex una, partim ex utraque parte dissolvenda censentur sequentes. 1. Si supervenit impedimentum dirimens matrimonii, v. g. per affinitatem, si sponsus ante nu-

ptias fornicetur cum matre, aut sorore sponsæ suæ. Item per susceptos sacros Ordines etc. 2. Fornicatio unius ex sponsis, aut alia notabilis impudicitia dirimit sponsalia ex parte innocentis, ut recedere possit, si velit: si nolit, pars nocens manet obligata, ne ex iniquitate lucrum reportet, ut patet ex c. *quemadmodum*. 25. de jure jur. Vide dicta de sponsalibus secundis n. 1121. .... 3. Per fornicationem spiritualem. Sic juste resilit sponsa, si experiatur sponsum post sponsalia a fide defecisse, sive in hæresin incidisse. 4. Si quis ex sponsis gravi infamia, v. g. ex furto commisso incipiat laborare. 5. Si superveniat magna infirmitas, aut deformitas, mutilatio, paupertas, graves inimicitiæ, defectus promissæ dotis etc. Item si quid horum latuerit, et postea detegatur. Ex his *Sporer* l. c. n. 279. cum *Laym.* et *Tambur.* tradit sequentem regulam generalem: *Quoties post contracta sponsalia superaccidit aliquid, quod eorum executionem scil. matrimonii contractum et usum reddit notabiliter difficiliorem, quodque si initio fuisset, cordatum hominem similis conditionis merito ab illis sponsalibus absterruisset, toties cessat obligatio illius, ut etiam nolente altera parte resilire juste possit. Ratio* est, quia intentio spondentis non præsumitur ad talem mutationem, quæ quemvis hominem potuisset avertere a contractu sponsalitio, se extendisse.

» Modi quibus dissolvi possunt sponsalia, hisce versibus complectuntur.
» *Dissensus, crimen, fuga, tempus et ordo: secundo,*
» *Morbus, et affinis, vox publica cumque reclamat.*
» Vid. Theol. Eccl. *P. Cartier.*

§. III. *Resolvuntur Casus.*

Casus I.

Pancratius contrahit sponsalia de futuro cum Cordula; deinde init sponsalia de præsenti sive matrimonium ratum cum Ursula, quæ tamen in primo puerperio statim post nuptias moritur (fuerat autem ante novem menses imprægnata a Cajo, et nunquam cognita carnaliter a Pancratio). Pancratius post mortem conjugis anxius hæret, an adhuc obligetur vi primorum sponsalium ducere Cordulam adhuc paratam ad nubendum.

1153. Q. I. Quid ad hunc casum dicendum sit. ℟. Imprimis si duæ istæ sponsæ non sint sorores, obligant Pancratium sponsalia secunda sive de præsenti, ut patet ex c. 1. de sponsa duorum, ex c. 22. et 31. de sponsal., quia vinculum matrimonii fortius est: si vero sponsa secunda sit soror primæ, matrimonium illud est invalidum propter impedimentum publicæ honestatis ortum ex primis sponsalibus.

1154. *Si dicas*: etiam ex matrimonio rato, licet invalido oritur impedimentum publ. hon. modo non sit invalidum ex parte consensus, ut dicetur de impedimentis: ergo nec primam nec secundam sororem potest ducere. ℟. Explico anteced. Etiam ex matrimonio rato invalido oritur impedimentum publ. hon. *Agens retro*, sive dissolvens præcedentia sponsalia N.; *non agens retro*, h. e. tantum dirimens sponsalia subsequentia C. Aliud est de affinitate vera et carnali, quæ agit retro et dirimit sponsalia præcedentia, sive affinitas illa oriatur ex fornicatione, sive ex matrimonio consummato. Vide c. unic. de sponsal. in 6.

1165. Q. II. An per sponsalia de præsenti cum Ursula penitus solvantur sponsalia de futuro cum Cordula. ℟. Eatenus solvuntur, quatenus Cordula sponsa prima, dum inaudit, quod sponsus suus contraxerit matrimonium cum alia, liberrime possit alteri nubere; sic enim mutuo consensu censentur sponsalia ista dissolvi. Ex supposito autem, quod prima sponsa velit expectare mortem Ursulæ, et non obstet aliud impedimentum, an tunc Pancratius adhuc ducere teneatur Cordulam; utrinque defenditur a TT. Probabilius videtur dicendum, quod prima sponsalia de futuro non penitus solvantur, sed suspen-

dantur, adeoque juxta hanc sententiam Pancratius post mortem conjugis adhuc tenetur ducere Cordulam. *Ratio* est, quia matrimonium superveniens neque ex natura rei, neque ex jure positivo extinguit priorem sponsalium obligationem ex parte injuste resilientis Pancratii. *Confirm.* 1. Matrimonium non est impedimentum perpetuum satisfaciendi obligationi per prima sponsalia contractæ: ergo ex natura sua non penitus illam extinguit: ergo cum nulla lex istam obligationem penitus extinguens possit assignari, illa manet suspensa, donec impedimentum sit sublatum. *Confirm.* 2 Per matrimonium superveniens non extinguitur votum perpetuæ castitatis ante contractum matrimonium libere emissum, sed tantum suspenditur; ergo nec sponsalia extinguuntur. Ita plurimi cum *Palao* de sponsal. d. 1. 21. n. 6., *Adriano*, *Ledesma*, *Coninck*, *Franc. Schmier* l. 4. t. 1. c. 5. sect. 1. §. 2. n. 21. et seq., *Sporer*, *Kugler*, et aliis contra *Sanch.*, *Laym.* l. 5. t. 10. c. 2. n. 22., *Bonac.* et alios.

Casus II.

Paulus, postquam contraxit sponsalia cum Paulina, emittit votum suscipiendi sacros ordines, et si forte non admittendus sit ad eos ex defectu tituli, addit expressum votum perpetuæ castitatis, putans jam duplici titulo esse dissoluta sponsalia.

1156. *Q.* I. An Paulus tam in foro interno, quam externo liber censeri debeat ad obligatione sponsalitia propter votum simplex castitatis post sponsalia emissum. ℟. Probabilius nec in foro interno, nec externo liber censeri debet. *Ratio* est, quia utrumque votum est in præjudicium sponsæ, et neutrum est privilegiatum (prout est sola professio religionis): ergo neutrum est de objecto licito et honesto, ac proinde neutrum acceptatur a Deo, in quantum est contra jus tertii; sicut si quis centum florenos, quos homini jam promisit, vel ex justitia debet, vellet postea promittere Deo, aut templo transcribere. *Confirm.* 1. Juxta *Suar.* generaliter votum non facit rem licitam, sed præsupponit eam esse licitam: atqui post sponsalia non est sponso licitum sine consensu sponsæ vivere in cœlibatu, aut sacris ordinibus: ergo nec ei hoc licitum fieri potest per votum cœlibatus, aut per votum suscipiendi sacros ordines. *Confirm.* 2. ex c. *Veniens.* 5. qui Clerici vel voventes; ubi mulier post sponsalia votum continentiæ emiserat, ne sponso suo (de cujus severitate plura audierat) nubere cogeretur: sponsus de voto certior factus aliam sibi copulavit; sponsa vero postmodum a voto liberari petebat. Respondit *Alexander III.* ut ei *de fide mentita et voto violato* congrua satisfactio injungatur: ergo judicavit Pontifex per illud votum sponsalia non fuisse dissoluta, alias non jussisset injungi pœnitentiam etiam propter fidem sponsalium violatam. Ita *Suar.* t. 3. de Relig. l. 9. c. 17. n. 12., *Sanch.*, *Laym.* L. 5. t. 10. c. 1. n. 6., *Engel*, *Wiestner* et alii contra *S. Thom.*, *Cajet.*, *Sotum*, *Henriq.* et alios graves AA. cum quibus

1157. *Si dicas* I. Sponsalibus tacita conditio inesse censetur, *nisi statum perfectiorem continentiæ amplecti voluero.* Atqui per votum castitatis sponsus amplectitur statum perfectiorem. ℟. N. M. Hæc conditio nec inest ex natura rei contractui sponsalitio: alias in quacumque promissione homini facta similis conditio includeretur. Item homo non tenetur ad id semper, quod est perfectius; ergo sicut potest eligere minus perfectum, ita etiam ad illud potest se obligare tertio, uti contingit in sponsalibus. Nec potest præsumi ex mutuo contrahentium consensu, quia hoc gratis asseritur; nec inest ex jure positivo, cum tale nullibi extet: ergo. Alii transmissa majore distinguunt min. Status castitatis est perfectior absolute comparatus cum matrimonio C. m. Comparatus cum circumstantia injuriæ tertii N. Deinde cœlibatus proprie non est status.

1158. *Si dicas* II. In sponsalibus, imo et in matrimonio rato intelligitur conditio, *nisi statum Religiosum elegero*; ergo a pari. ℟. D. A. Intelligitur ex claro jure c. *Verum.* 2., c. *Ex publico.* 7. de convers. conjug. et ex *Trid.*

sess. 24. de matrim. can. 6. C. Intelligitur ex natura rei N. Simile non affirmat jus de voto simplici castitatis.

Inst. juxta c. *pervenit.* 3. de jurejur. *Promissum non infringit, qui in melius id commutat.* ℟. Explico: qui in melius commutat sine injuria tertii, vel quando id fit cum consensu promissarii, vel quando melius datur eidem promissario, cui debebatur minus bonum C. Si fiat cum injuria tertii, sine consensu promissarii, vel alteri promissario N. Jus loquitur de commutatione voti in melius, quæ fit eidem promissario scil. Deo.

1159. *Q.* II. An votum Pauli simpliciter debeat censeri invalidum. ℟. cum *Sporer* hic n. 259. Valet et acceptatur a Deo, in quantum respicit voventem, ideoque si Paulina resiliat (uti potest juste resilire, quia certior facta de voto a Paulo emisso, merito censet eum renuntiasse sponsalibus) hoc casu votum a Paulo servari debet. 2. Si adhuc matrimonium contrahat vel cum prima sponsa, vel cum alia, reddere quidem tenebitur debitum, petere autem illud non poterit, donec dispensationem impetraverit. 3. Dissoluto matrimonio per mortem conjugis rursus suum votum integre servare debebit. Denique servandum est ab eo votum in iis omnibus, in quibus sine injuria conjugis servari potest.

1160. Porro *resolves* I. Quamvis ex dictis regulariter illicite agat, qui post inita sponsalia vovet castitatem, quia agit contra jus tertii; nihilominus juxta *Laymann* l. c. n. 7. ob probabilitatem sententiæ contrariæ per accidens in foro conscientiæ excusabitur a peccato, si bona fide, et sincero animo amplectendi statum perfectiorem continentiæ resilierit, paratus tamen sit ad contrahendum matrimonium, si compellatur a judice. Illum vero, qui non ex sincero animo, sed ex odio sponsæ et in fraudem eligit continentiæ votum, nequidem adversarii in conscientia tutum esse affirmant, ut fatetur *Tamburinus.*

1161. II. Per se loquendo, licitum est sponso vel sponsæ post contracta sponsalia emittere votum ingrediendi ac profitendi religionem: cum enim uterque sponsus licite possit profiteri religionem, etiam licite poterit professionem vovere. Dixi, *per se, sive secluso damno alterius* sponsorum, v. g. si sponsa gravem infamiam passura sit, si spe matrimonii jam impraegnata sit etc. Vide dicta n. 1150. Si *quæras*, an per tale votum solvantur sponsalia. ℟. Ad hunc effectum solvuntur, ut sponsus libere possit ingredi Religionem, sponsa autem post acceptam notitiam hujus voti matrimonium cum alio possit inire. Si vero sponsus vel libere vel coacte ante professionem egrediatur e Religione, nec alibi velit profiteri, et sponsa ei adhuc fidelis perstiterit, probabilius vi sponsalium adhuc tenetur illam ducere, ut diximus supra n. 1151. quia quod a jure professioni adjudicetur dissolutio sponsalium et matrimonii rati, hoc ipso non adjudicatur voto profitendi. Ita *Palao*, *Tamb.* hic l. 7. n. 7. et alii contra *Laym.*, *Gobat* et alios.

1162. III. Quod susceptio ordinis sacri dissolvat sponsalia actu contracta, probabilius defendunt *Sanch.* L. 1. d. 47., *Perez*, *Tamb.* contra *Paludanum* et alios. *Ratio* est, quia illud impedimentum, quod facit, ut inter personas impeditas absolute nequeat consistere matrimonium, etiam facit, ut obligatio ex præcedentibus sponsalibus orta, totaliter cesset: atqui susceptio ordinis sacri est tale impedimentum, ut constat ex *Trid.* sess. 24. can. 9.: ergo.

1163. IV. Sponsalia absoluta, quæ quis post votum perpetuæ castitatis, vel suscipiendi sacros ordines, vel non nubendi, vel ingrediendi religionem contrahit, sunt invalida, quia sunt de re illicita, scil. de matrimonio ineundo, unde non obligant; etsi jurata sint. Si tamen sponsa voti ignara decepta sit, ut grave inde damnum pateretur, v. g. propter impraegnationem, tenetur sponsus illud compensare etiam per matrimonium, servata tamen continentia, quantum potest fieri sine injuria conjugis, ut dictum est n. 1159. Juxta *Laym.* l. 5. t. 10. c. 2. n. 5. in tali casu voto obligatus debet petere dispensationem a voto; cum enim per votum Deo prius jam acquisitum sit jus, vovens propria auctoritate illud non potest tollere statum voto contrarium ineundo; adeoque requiritur,

ut legitimus Superior tanquam Dei vicarius causa prius cognita obligationem remittat per dispensationem. Hæc sententia a *Laymann* vocatur communis, et in praxi recepta: hinc præferenda est opinioni aliorum affirmantium cum *Lessio*, quod *utiliter* petatur dispensatio, sed non *necessario*. Vide *P. Kugler* de spons. p. 3. q. 3. n. 64. Dixi supra: *Sponsalia absoluta sive absolute inita*: valerent enim conditionata, si utraque pars conscia voti vel alterius impedimenti promitteret matrimonium ineundum, *si obtineatur dispensatio*. Item valerent, siquis ligatus voto castitatis tantum ad tempus, v. g. ad biennium promitteret matrimonium: sic enim inirentur sponsalia exequenda tempore cessantis voti, sicut ab impubere tempore pubertatis.

1164. V. Ordines minores non dissolvunt utrinque sponsalia, quia non constituunt statum incompossibilem cum nuptiis. Si tamen sponsus invita vel inscia sponsa suscipiat ordines minores, solvuntur sponsalia ex parte sponsæ, tum quia sponsus hoc modo censetur remittere sponsæ jus suum in illam, tum quia est notabilis mutatio sponsi, qui per ordines etiam minores specialiter jam dedicatur cultui divino, et officiis Ecclesiasticis. *Sporer* de sponsal. num. 256. cum *Gobat* contra *Sanch.*

Casus III.

Pelagia, carnaliter cognita a Petro, desponsatur Philippo: ante nuptias anxia quærit a Confessario, an Philippo sponso suo teneatur fateri, se esse defloratam. Interim Philippus subobscuram accipit notitiam de vitio; ideoque recusat celebrare nuptias, ad quas tamen cum delictum non posset probare, compellitur a judice.

1165. Q. I. An teneatur Pelagia manifestare Petro vitium hoc occultum. ℟. Nisi gravida sit, licebit tacere et dissimulare defectum, quantum potest sine mendacio: imo (ut addit *La Croix* l. 6. p 3. n. 182.) potest post contracta sponsalia cogere sponsum ad matrimonium, tum quia *per se* hoc non officeret matrimonio, tum quia licet sponsus posset ob hujusmodi defectum, si eum sciret, etiam in pœnam fractæ fidei resilire, eique non servare fidem; sponsa tamen talem pœnam non tenetur in se et per se ipsam exequi. Denique nimis durum esset obligare ad se diffamandum, vel abstinendum a matrimonio. *Sanch.*, *Burghab.* cent. 2. cas. 23. Ibid. tamen addit, quod nubendo peccet graviter, si probabiliter putet, quod sponsus defectum virginitatis sit deprehensurus, et valde ægre durante matrimonio laturus. Hinc dixi, *nisi gravida sit*: tunc enim vel deberet declinare matrimonium, vel vitium manifestare, quia alioqui sponsus post matrimonium deberet alere prolem alienam, et proles postea legitime nasciturae damnum inde paterentur. Vide *La Croix* l. c. n. 183.

1166. Q. II. An universim contrahens licite occultet, aut taceat defectum, quem si sciret alter, sponsalia probabiliter non contraheret. ℟. Si defectus multum noceret alteri parti, vel matrimonium redderet difficilius, vel plane impediret cohabitationem, qualis defectus est, epilepsia, oris graveolentia incurabilis, ut ait *Gobat.* de spons. n. 304., item morbus gallicus, lepra, gravis infamia etc. neutiqnam liceret, quia per occultationem ejusmodi defectus alter graviter deciperetur: ideo tali defectu laborans debet vel a contractu sponsalitio abstinere, aut resilire, sive defectus ante, sive post inita sponsalia emerserit. Aliud est de levibus defectibus, aut ordinarie adhærentibus, ut si fœmina sit rixosa, impatiens, vel sponsus melancholicus etc. Vide *P. Sporer* de sponsal. n. 283. et seq.

1167. Q. III. An post sponsalia inita pars una notabiliter ditior vel nobilis facta possit ab altera jam impari resilire licite. ℟. Affirmativam quidem multi retinent cum *Illsung*, *Anico*, *Hurtado* et aliis: negativam autem tanquam probabiliorem plures neoterici tenent cum *Sanch.* L. 1. d. 59., *Palao*, *Konig*,

Coninck, et aliis. *Ratio* est, quia si pars una deterior non sit facta, iniquum est, ut ab altera parte privetur jure suo. Nec ullus erit, qui ei potestatem negabit jus suum prosequendi apud judicem: atqui per hoc, quod una pars evaserit ditior, altera non est reddita deterior: ergo.

1168. *Q.* IV. An notabilis deformitas sponsæ superveniens sit respectu sponsi causa sufficiens dissolvendi sponsalia. ℟. Probabilius *affirmative*; quia valde notabilis deformitas ab initio existens impedivisset sponsalia, ita ut sponsus forte horruisset tam deformem personam vel a longe intueri: ergo etiam superveniens eorum executionem juste impediet. *Excipe* casum, in quo propter solas divitias seposito omni intuitu personæ jam antea contraxisset. Ita *Kugler* l. c. n. 101., *Illsung*, *Vallensi*, *Konig* et aliis contra *Covarr.*, *Matienza*, *Ludov.*, *Lopez* et alios.

1169. *Q.* V. An si uterque, sponsus et sponsa cum aliis fornicentur, solus sponsus, an etiam sponsa juste possit resilire. ℟. Videtur utrique competere jus resiliendi, tum quia fornicatio est tacita, et virtualis renunciatio sponsalium, tum quia utrique datur sufficiens causa diffidendi de altero, quæ fundabit vel maxime separationem animorum contra finem matrimonii. Ita *Palaus* de spons. d. 1. p. 25. n. 10., *Illsung*, *Tanner.*, 1. contra *Sanch.*, *Laym.* l. c. n. 12., *Sporer*, qui soli sponso in tali casu adjudicant jus resiliendi, propterea quod fœdior et detestabilior sit incontinentia fœminæ, quam viri. At respectu finis matrimonii uterque par esse videtur: 2. contra *Paludanum* et alios, qui contendunt, neutrum resilire posse, eo quod paria delicta pari compensatione tollantur, juxta c. *intelleximus*, de adult. Sed cum ibi decisio sit pro statu matrimonii, hinc pro ejus insolubilitate solum facta est.

1170. *Q.* VI. An resilire liceat sponso propter violentam sponsæ oppressionem. ℟. *Affirm.* tum quia sponsa inde censetur multo vilior, tum quia can. *Raptor.* caus. 27. q. 2. permittitur sponso recedere a sponsa violente rapta: ergo a potiori, si fuerit violente oppressa. *Laym.* l. c. n. 11. ubi idem non concedit de sponsa, quæ in somno inscia patitur fornicationem. *Palaus*, *Oberascher* et alii contra *Tabienam*, *Armillam* et alios. Idem dicendum de violenta oppressione ante sponsalia, si postea manifestetur, nisi pars innocens illam scivisset ante contractum, et tamen contraxisset.

Sectio II. *De Matrimonio.*

ARTICULUS I. De essentia, usu, obligationibus, et indissolubilitate matrimonii.

§. I. *Prænotanda de Matrimonio.*

1171. I. Nomen matrimonii a *Matre* derivatur, propterea quod sit quasi *munium* sive officium matris. Dicitur etiam *connubium* a velo, quo sponsæ accepturæ nuptialem benedictionem ex modestia obducebantur. Præterea vocatur *conjugium* ab eodem jugo, cui uterque sponsus submittitur, juxta illud 1. Cor. 7. v. 4. *Mulier enim sui corporis potestatem non habet, sed vir: similiter et vir etc.*

1172. II. Matrimonium triplici modo considerari potest, 1. Ut est *contractus naturalis in officium naturæ* ad propagandum et conservandum genus humanum. 2. Ut est *contractus civilis* ad affinitates, amicitias et fœdera inter cives Reipub. sanciendа. 3. Ut est sacramentum N. L. ad gratiam conjugibus communicandam, ut proles pie ac christiane educentur. Quatenus est contractus naturalis ac civilis, definitur: *Conjunctio maritalis viri ac fœminæ legitime contrahentium individuam vitæ societatem retinens.* Sic per modum contractus indissolubilis matrimonium jam olim Deus in paradiso instituit, *Gen.* 2. ut docet c. un. de vot. et voti redempt. in 6., et *Trid.* sess. 24. in

doctrina de Sacram. matrim. primario quidem in officium naturæ ad propagandum et conservandum genus humanum; post peccatum vero succedente concupiscentia cessit in concupiscentiæ remedium; in lege denique gratiæ eumdem contractum Christus elevavit ad rationem sacramenti. Hinc ratio sacramenti ita innititur contractui, ut quando contractus ex quocumque essentiali defectu invalidus est, nec sacramentum existat. Sic definitur vel potius describitur a *P. Canisio*: *Sacramentum N. L. quo vir et mulier legitime contrahentes, individuam vitæ societatem ineunt, gratiaque divina donantur, tum ut soboles honeste et christiane suscipiatur ac educetur, tum ut fœdæ libidinis et incontinentiæ peccatum evitetur*: vel convenienter definitioni mox allatæ: *Est conjunctio maritalis viri ac fœminæ legitime contrahentium, individuam vitæ societatem retinens, divinitus instituta in signum conjunctionis Christi cum Ecclesia, habens promissionem gratiæ ad uniendos simul conjugum animos, et prolem pie ac christiane educandam.* Ita *Tournely* in prælect. theol. de 7. Eccles. Sacram. tom. 2. de Sacram. matrim. q. 1. Canon. 41. XXVII. q. 1. brevissime ait: *Nuptiarum bonum semper est quidem bonum, sed in populo Dei fuit aliquando legis obsequium, nunc est infirmitatis remedium, in quibusdam vero humanitatis solatium.*

1173. III. Porro matrimonium *in fieri* sive *active* sumptum consistit in actuali conjunctione per mutuum consensum, et contractum, quo initur matrimonium. *Passive* vero sumptum sive *in facto esse*, est ipsum vinculum matrimoniale, quod ex tali contractu provenit; consensus enim mutuus est potius causa efficiens, item est transitorius, matrimonium autem stabile est ac permanens; ergo rectius dicitur constitui in vinculo. Neque hoc vinculum, seu nexus perpetuus, quo conjuges inter se uniuntur dici debet effectus subsequens matrimonium; expresse enim ait *S. Thom.* in supplem. q 44. a. 1. in R. ad 1. *Conjunctio illa vinculum est, quo conjuges ligantur formaliter, non effective.* Pariter essentia matrimonii non consistit in usu, seu carnali conjunctione. Prob. 1. ex Matth. 1. v. 20. *Joseph fili David noli timere accipere Mariam conjugem tuam*; in quem locum *S. Aug.* l. 1. de nupt. et concup. c. 1. ait: *Conjux vocatur ex prima fide desponsationis, quam concubitu nec cognoverat, nec fuerat cogniturus: nec perierat, nec mendax manserat conjugis appellatio, ubi nec fuerat, nec futura erat carnis ulla commixtio. Prob.* 2. Eo ipso perficitur contractus matrimonii, quo conjuges mutuo sibi tradunt potestatem in sua corpora, etsi postmodum ea potestate nunquam usuri sint, quia usus rei, de qua contrahitur, non pertinet ad essentiam contractus; sed est quid consequens illam: nec necesse est, ut qui habet jus et dominium in rem, ea actu utatur, imo actuali usui libere renuntiare potest. Ergo. *Confirm.* ex reg. 30. ff. de R. I. *Nuptias non concubitus, sed consensus facit*: et c. *omnis res.* 4. XXVII. q. 2. *Matrimonium enim non facit coitus, sed voluntas.*

Neque dicas: S. Paulus ad Ephes. 5. satis clare innuit, carnalem conjunctionem pertinere ad essentiam matrimonii per illa verba: *erunt* duo *in carne una*. ℟. S. Apostolus non designat per hæc verba actum, seu usum matrimonii, sed mutuam translationem dominii in corpus conjugis utriusque, ad quod dominium sufficit jus radicale, et in actu primo, licet per accidens aliunde impediatur. Adde, quod textus græcus l. c. hebeat εἰς σάρκα μίαν, *in carnem unam.*

1174. IV. Matrimonium dividitur in legitimum, ratum, et consummatum. *Legitimum* est, quod solo legitimo consensu inter habiles personas contractum est juxta leges naturales et civiles. Talia fuere matrimonia in lege naturæ et scripta, et adhuc sunt inter infideles, v. g. Turcas, Judæos, et alios non baptizatos; hæc tamen non habent rationem Sacramenti. *Ratum* est, quod inter baptizatos juxta leges Ecclesiasticas est contractum, cui tamen necdum accessit copula carnalis. Hoc includit quidem legitimum, sed insuper habet ratificationem Ecclesiæ, et rationem Sacramenti. Sic *Innoc. III.* in c. *quanto*,

de divortiis ait: *Etsi matrimonium verum inter infideles existat, non tamen est ratum. Consummatum* dicitur, quod accedente copula carnali completum est inter personas, quæ legitime contraxerunt.

1175. V. De fide est, quod matrimonium baptizatorum sit verum N. L. Sacramentum. Sic *Trid.* sess. 24. can. 1. de Sacr. matrim. definit: *Siquis dixerit, matrimonium non esse vere et proprie unum ex septem legis Evangelicæ sacramentis a Christo Domino institutum, sed ab hominibus in Ecclesia inventum, neque gratiam conferre, anathema sit*: et S. Paulus ad Ephes. 5. v. 32. ait de matrimonio: *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo, et in Ecclesia.* Ibid. v. 25. Apostolus satis aperte significat, matrimonio annexam esse gratiæ spiritualis promissionem, dum hortatur conjuges ad mutuam dilectionem non tantum carnalem, sed ad exemplum Christi: *Viri*, ait, *diligite uxores vestras, sicut et Christus dilexit Ecclesiam*, l. c. v. 25. Est enim unio conjugalis signum unionis Christi cum Ecclesia: *Sacramentum hoc magnum est.... in Christo et in Ecclesia. Confirmatur* ex *S. Aug.* L. de bono conjugali c. 18.: *In Christianorum nuptiis plus valet sanctitas Sacramenti, quam fœcunditas uteri.* Idem patet ex universalis Ecclesiæ traditione, de qua *Trid.* sess. 24. ab initio diserte ait: *Cum igitur matrimonium in lege Evangelica veteribus connubiis per Christum gratia præstet; merito inter novæ legis Sacramenta annumerandum sancti Patres nostri, Concilia, et universalis Ecclesiæ traditio semper docuerunt.* Ex dictis igitur manifestum est, nullam deesse matrimonio conditionem ad verum Sacramentum: 1. enim est signum sensibile per mutuum contrahentium consensum externis signis expressum. 2. Est a Christo institutum. 3. Vim habet ad conferendam gratiam, eam scil. sacramentalem, vi cujus animi contrahentium conjunguntur, proles pie ac christiane educentur, et fœdæ libidinis peccatum evitetur. Juxta illud *S. Aug.* L. 9. de Genes. ad lit. c. 7.: *Hoc nuptiarum bonum verum tripartitum est: fides, proles, sacramentum: in fide attenditur, ut præter vinculum conjugale cum altera vel cum altero non concumbatur: in prole, ut amanter suscipiatur, benigne nutriatur, religiose educetur: in sacramento, ut conjugium non separetur.* Confert autem *per se* hoc Sacramentum gratiam secundam, quia est Sacramentum vivorum.

1176. VI. Matrimonii ut Sacramenti *materia remote, et circa quam* sunt corpora contrahentium nulla lege impedita (juxta aliquos consensus internus); *materia proxima, et ex qua* est consensus mutuus contrahentium, prout habet *rationem traditionis* juris saltem radicalis in corpora, signo aliquo externo sufficienter expressus. *Forma* vero est idem consensus mutuus, prout habet *rationem acceptationis* traditorum corporum, vel saltem juris radicalis in corpora, verbo aut alio signo externo manifestatæ. *Ratio* est, quia Sacramentum matrimonii celebratur per modum contractus: ergo sicut in omni contractu res de qua contrahitur, est materia remota, consensus materia proxima, acceptatio autem rei firmat contractum et quasi formam imponit; ita etiam fieri censendum est in contractu matrimonii. *Minister* hujus Sacramenti juxta communiorem non est Parochus assistens, sed ipsi contrahentes; tum quia hi ponunt materiam et formam scil. mutuum consensum; tum quia ante *Trid.* valebat matrimonium clandestinum sine assistentia Parochi. Unde verba assistentis Sacerdotis: *Ego vos conjungo etc.* habent hunc sensum: Ego tanquam testis, auctoritate mihi concessa ab Ecclesia, matrimonium vestrum ratum habeo et confirmo. Ita tenent *Sotus, Bellarm., Suar., Henriq., Sanch.* l. 2. d. 5. Juxta contrariæ sententiæ patronos, qui admittunt cum *Melch. Cano, De Marca, Sylvio, Maldonato, Tournely* in prælect. Theol. de matrim. q. 3. assistentem Sacerdotem esse ministrum, prædicta verba: *Ego vos conjungo* etc. sunt forma Sacramenti matrim. Juxta eosdem ratio Sacramenti separari potest in fidelibus a ratione contractus. De his omnibus vide Theol. Schol. Quando a Christo matrimonium elevatum sit ad rationem Sacramenti, dissident DD.

Alii dicunt, hoc factum esse *Joannis* 2. dum Christus interfuit nuptiis. Alii vero cum *D. Antonino*, *Victoria*, *Sanchez* l. 2. d. 4. n. 4. affirmant, *Joann.* 2. approbatum esse, institutum autem *Matth.* 19. dum Christus sublato libello repudii matrimonii inseparabilitatem præcepit dicens: *Itaque jam non sunt duo, sed una caro: quod ergo Deus conjunxit, homo non separet.*

§. II. *Principia generalia de essentia, indissolubilitate, et obligationibus matrimonii.*

1177. *Principium* I. Consensus ad matrimonium essentialiter requisitus primo debet esse *verus et mutuus*; quia matrimonium est serius inter duos contractus ultro citroque obligans. Unde si una pars ficte contrahat, graviter peccat ob deceptionem alterius in re gravi, et matrimonium pro tunc reddit invalidum. Juxta c. *Tua.* 26. de spons. et matrim. tenetur deceptor satisfacere parti deceptæ. Vide dicta n. 1102. de ficta promissione sponsalitia. Item si una pars consentiat, altera suspendat assensum, nullum est matrimonium. Per τό *verus et mutuus* intelligitur etiam consensus proprius ipsorum contrahentium; quia hi soli, nulla vero alia potestas humana, habent potestatem suorum corporum ad tradendum eorum dominium in usum conjugalem. 2. Debet esse *consensus de præsenti*, quia per verba, sive promissionem de futuro fiunt tantum sponsalia. c. 31. de sponsal. et matrim. 3. Debet esse perfecte *deliberatus et voluntarius*, quia est contractus de re gravi, gravem utrinque post se trahens obligationem. Unde consensus datus in amentia, somno, plena ebrietate, aut ex metu gravi injuste incusso non sufficit. 4. Debet esse *consensus verbis vel signis externis manifestatus*; quia contractus matrimonialis est Sacramentum, adeoque est signum sensibile; item est contractus inter homines, non Angelos, requirens mutuam traditionem, et acceptationem coram Parocho, et testibus manifestatam: ergo necessario consensus matrimonialis debet exterius manifestari, *regulariter* quidem *verbis*, ut docet *Florent.*, vel aliis signis consensum mutuum sufficienter exprimentibus, *nam surdi et muti possunt contrahere matrimonium per consensum mutuum sine verbis*, juxta c. *Tuæ fraternitati* 25. de spons. et matrim... 5. Debet esse *consensus inter personas habiles* ad valide et licite contrahendum matrimonium, quales censentur mas et fœmina nullo impedimento dirimente vel impediente obstricti, aut per legitimam dispensationem habiles facti. Per se etiam intelligitur, quod consensus durans, non revocatus, et suo modo absolutus requiratur, ut dicetur in resol. casu.

1178. *Princip. II.* Postquam *Trid.* annullavit matrimonia clandestina, duplex solemnitas matrimonii requiritur. *Prima* pertinet ad valorem (ubi *Tridentinum* est receptum) scil. *assistentia Parochi proprii* utriusque, vel saltem unius sponsorum *una cum duobus vel tribus testibus.* *Secunda* requiritur de præcepto, ut trinæ præcedant denuntiationes. De utraque solemnitate *Trid.* sess. 24. in Decreto de reform. matrimon. c. 1. *præcipit, ut imposterum, antequam matrimonium contrahatur, ter a proprio contrahentium Parocho tribus continuis diebus festivis in Ecclesia inter missarum solemnia publice denuntietur, inter quos matrimonium sit contrahendum; quibus denuntiationibus factis, si nullum legitimum opponatur impedimentum, ad celebrationem matrimonii in facie Ecclesiæ procedatur, ubi Parochus viro et muliere interrogatis, et eorum mutuo consensu intellecto, vel dicat: Ego vos in matrimonium conjungo in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti, vel aliis utatur verbis juxta receptum uniuscujusque provinciæ ritum. Quod si aliquando probabilis fuerit suspicio, matrimonium malitiose impediri posse, si tot præcesserint denuntiationes, tunc vel una tantum denuntiatio fiat, vel saltem Parocho, et duobus vel tribus testibus præsentibus, matrimonium celebretur. Deinde ante illius consummationem denuntiationes in*

Ecclesia fiant, ut, si aliqua subsunt impedimenta, facilius detegantur; nisi Ordinarius ipse expedire judicoverit, ut prædictæ denuntiationes remittantur, quod illius prudentiæ et judicio sancta Synodus relinquit. Qui aliter, quam præsente Parocho, vel alio Sacerdote de ipsius Parochi seu Ordinarii licentia, et duobus vel tribus testibus matrimonium contrahere attentabunt, eos sancta Synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit, et hujusmodi contractus irritos et nullos esse decernit, prout eos præsenti decreto irritos facit et annullat. Insuper Parochum vel alium Sacerdotem, qui cum minore testium numero, et testes, qui sine Parocho vel Sacerdote hujusmodi controctui interfuerint, nec non ipsos contrahentes graviter arbitrio Ordinorii puniri præcipit. Plura ubi de impedimento clandestinitatis.

1179. *Princip.* III. Conjuges contrahentes matrimonium legitimum simul contrahunt generatim quadruplicem obligationem: 1. *mutuam mariti et uxoris*, quæ consistit in redditione conjugalis debiti (nisi ambo mutuo consensu statuerint abstinere ab usu matrimonii sive copula carnali), item in fide intemerata thori, denique in individua vitæ, pacis, et charitatis societate. De gravi obligatione reddendi debiti conjugalis sit *S. Paulus* 1. Cor. 7. v. 3. et seq. *Uxori vir debitum reddot, similiter autem et uxor viro. Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir: similiter autem et vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier. Nolite fraudare invicem, nisi forte ex consensu ad tempus, ut vocetis orationi.* Eadem gravis obligatio patet ex ratione contractus mutui. 2. Obligationes propriæ mariti ad uxorem sunt, eam sustentare, protegere, et ordinato amore prosequi: *Viri diligite uxores vestras* (ad Ephes. 5. v. 15.) *sicut et Christus dilexit Ecclesiam, et se ipsum tradidit pro ea, ut eam sanctificaret* ... Ibid. v. 28. *Ita et viri debent diligere uxores suos, ut corpora sua: qui suam uxorem diligit, se ipsum diligit. Nemo enim unquam carnem suam odio habuit, sed nutrit et fovet eam, sicut et Christus Ecclesiam.* 3. Obligationes propriæ uxoris ad maritum sunt, obedientia, reverentia, liberorum et familiæ gubernatio competens: *Uxor autem timeat virum suum*; ad Ephes 5. v. 33. ... 4. Obligationes communes marito et uxori respectu prolium sunt, dilectio, educatio corporalis et spiritualis. De quibus obligationibus egimus in P. I. de quarto præc. Decal. Ex his circa obligationem primam patet, tum quod usus conjugalis sit licitus et honestus, modo fiat 1. *debito jure*, h. e. ex valido matrimonii contractu: 2. *debito fine et circumstantiis*; 3. *intra terminos honestatis naturalis.* De singulis in resol. cas.

1180. *Princip.* IV. Matrimonium consummatum inter baptizatos ex voluntate Christi est omnino indissolubile quoad vinculum. Patet ex Matth. 19. v. 6. *Itaque jam non sunt duo, sed una caro; quod ergo Deus conjunxit, homo non separet.* Item ex Marci 10., Lucæ 18. v. 18., et ex 1. Cor. 7. v. 10. *Iis autem, qui matrimonio juncti sunt, præcipio non ego, sed Dominus, uxorem a viro non discedere; quod si discesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari, et vir uxorem non dimittat.* Et *Trid.* sess. 24. can. 5. definit: *Si quis dixerit, propter hæresin, aut molestam cohabitationem, aut affectatom absentiam a conjuge, dissolvi posse motrimonii vinculum, onathema sit.* Ibid. can. 7. *Si quis dixerit, Ecclesiam errore, cum docuit et docet, juxta Evangelicam et Apostolicam doctrinam, propter adulterium olterius conjugum, matrimonii vinculum non posse dissolvi, et utrumque vel etiam innocentem, qui cousam odulterio non dedit, non posse, altero conjuge vivente, aliud matrimonium contrahere, mœcharique eum, qui dimissa adultera aliam duxerit, et eam, quæ dimissa adultero, alii nupserit, onathema sit.*

1181. Dixi 1. *Matrimonium consummotum* etc. quia matrimonium *ratum* est solubile etiam quoad vinculum tum per *professionem religiosam*, tum

per *Pontificis dispensationem*. *Primum* probatur ex *Trid.* quod sess. 24. can. 6. de Sacram. matrim. definit: *Si quis dixerit, matrimonium ratum, nan consummatum per solemnem religionis professionem alterius conjugum nan dirimi, anathema sit.* Idem patet ex c. *verum*. 2. de convers. conjug. Quod autem textus Scripturæ num. præced. allegati intelligendi sint de matrimonio consummato quoad vinculi indissolubilitatem, declaratur tum ex ipsis verbis textus, tum ex c. *ex publico*. 7. de conv. conjug. ubi in fine ita habetur: *Sane quod Dominus in Evangelio dicit, non licere viro, nisi ob causam fornicationis, uxorem suam dimittere, intelligendum est secundum interpretationem sacri eloquii de his, quorum matrimonium carnali copula est consummatum.* Accedit ratio theologica, quod juxta communem catholicorum matrimonium consummatum significet conjunctionem Christi cum Ecclesia, sive verbi divini cum natura humana, quæ conjunctio indissolubilis est; econtra matrimonium ratum significet conjunctionem Christi cum anima per gratiam, quæ conjunctio dissolvi potest, et actu dissolvitur per peccatum mortale. *Secundum* probatur ex *eo*, quia, quod professio religiosa dirimat matrimonium ratum, non habetur ratione *voti*, adeoque non jure naturali, aut divino dirimit, sed ratione *voti solemnis*, quæ *voti solemnitas ex sola constitutione Ecclesiæ est inventa*, ut expresse innuit *Bonif. VIII.* in c. *Quod votum*. un. de voto in 6. Ergo cum Pontifex non quidem auctoritate humana, sed divinitus concessa possit per legem universalem ob professionem in religione approbata dissolvere matrimonium, id pariter poterit per dispensationem, quando id exigit causa valde gravis. *Confirmatur* ex eo, quod multi Pontifices jam dispensarint in matrimonio rato, uti *Gregor. VII.*, *Eugen.* et *Pius IV.*, *Jul.* et *Paulus III.* et alii. Imo teste *Henriq.* L. 11. c. 8. n. 11. de matrim. *Gregor. XIII.* una die undecies dispensasse fertur in matrimonio rato: ergo. Vide *Pignatell.* t. 1. consult. 148., *Clericatum* de Sacr. matrim. decis. 15. n. 13. et seq. ubi num. præcedentibus etiam referuntur graves rationes adversariorum.

1182. Dixi 2. *Matrimonium consummatum est omnino indissolubile quoad vinculum*: potest enim fieri justis et gravibus de causis divortium, sive separatio a thoro et mensa, vel (ut alii loquuntur) a lecto et tecto, manente nihilominus vinculo conjugali, ita ut neutra pars possit ante mortem unius inire aliud matrimonium. *Prob.* ex *Trid.* quod sess. 24. can. 8 de Sacram. matrim. ita definit: *Si quis dixerit, Ecclesiam errare, cum ob multas causas separationem inter conjuges, quoad thorum, seu quoad cohabitationem, ad certum incertumve tempus fieri posse decernit, anathema sit.* Idem patet ex toto tit. 19. de divortiis L. 4. Decret. Potest autem divortium fieri 1. *pietatis causa*, v. g. quando ambo conjuges sine periculo incontinentiæ mutuo consensu a thoro se separant; aut quando cum consensu uxoris maritus sacros ordines suscipit, aut unus de licentia alterius in religione approbata professionem emittit, quo casu altera pars remanens in sæculo castitatem vovere, vel pariter religionem ingredi debet. Sic c. 5. de convers. conjug. expresse habetur: *Nullus conjugatorum est ad sacros ordines promovendus, nisi ab uxore continentiam profitente fuerit absolutus.* Ibid. c. *cum sis* 4. *Alexander III.* ita statuit: *Auctoritate Apostolica prohibemus, ne in Episcopatu tuo virum vel uxorem (nisi uterque ad religionem migraverit) transire permittas*, scil. ad religionem. *Verum si ita uxor senex est, et sterilis, quod sine suspicione possit esse in sæculo, dissimulare poteris, ut ea in sæculo remanente, et castitatem promittente, ad religionem transeat vir ejusdem.*

2. Divortium fieri potest *propter delictum unius*, unde parti innocenti datur justa causa petendi aut faciendi divortium. Sic divortium perpetuum quoad thorum et mensam petere vel instituere licet conjugi innocenti propter alterius adulterium carnale, consummatum, satis cognitum, et non remissum, licet pars adulterans sit invita et reconciliationem petat.

Ita communis fundata in jure naturali, quod permittit, ut frangatur fides illi, qui fidem fregit: item in jure divino *Matth.* 5. et 19. atque in jure Ecclesiastico c. 4. de divortiis, ubi ita habetur: *Si notorium est, mulierem ipsam adulterium commisisse, ad eam recipiendam præfatus vir cogi non debet, nisi constaret, ipsum cum alia adulterium commisisse.* Idem confirmatur ex c. 5. ibidem. Nomine adulterii etiam hic intelligitur sodomia et bestialitas, non tamen soli tactus turpes, oscula etc. Tunc autem propria auctoritate licet instituere divortium, quando adulterium est notorium notorietate juris vel facti, si vero non sit notorium, vel non satis certum, divortium petendum est a Judice Ecclesiastico: *Nemini enim licet* (auctoritate propria) *uxorem suam sine manifesta causa fornicationis dimittere.* c. 9. de spons. et matrim. Addit hic *P. Pichler* de divort. n. 10., quod *in foro interno*, si innocenti moraliter vel physice *certo* constet de adulterio compartis, cesset obligatio debiti, licet adulterium coram judice probari nequeat, quia matrimonium non aliter obligat ad thorum, nisi sub conditione, si servetur fides conjugalis. In foro autem externo, si adulterium non sit notorium, nec possit probari in judicio, divortium propria auctoritate instituere prohibet scandalum, et subinde etiam obstat specialis prohibitio judicis præter c. 4. de divort. mox cit.

1183. *Ad tempus* autem (quamdiu scilicet causa separationis durat) potest fieri divortium 1. propter lapsum unius in hæresin, vel apostasiam omnimodam a fide Christiana. Patet ex c. 7. de divort. ubi ita resolvit *Innoc. III. Si alter fidelium conjugum vel labatur in hæresin, vel transeat in gentilitatis errorem, non credimus, quod in hoc casu is, qui relinquitur, vivente altero possit ad secundas nuptias convolare.* Ergo propter has causas non fit dissolutio quoad vinculum. Idem de hæresi patet ex *Trid.* sess. 24. can. 5. supra cit. *Urbanus* autem *III.* c. 6. de divort. resolvit: *De illa vero, quæ viro suo labente in hæresin, ipsius consortium sine judicio Ecclesiæ declinavit, videtur nobis, quod mulier ..., ei, cum reversus fuerit, est reddenda, quæ etiam si reverti noluerit, compellatur. Si vero judicio Ecclesiæ ab eo recessit, ad recipiendum eum nullatenus dicimus compellendam.* 2. Divortium temporale fieri potest *ob periculum animæ*, quando unus conjugum instigat alterum ad gravia peccata, ut est sodomia, veneficium, latrocinium, furtum etc. quia jure naturali, divino et humano licet removere periculum ruinæ spiritualis etiam cum incommodo illius, qui instigat ad illud. Vide can. 5. XXVIII. q. 1. . . . 3. *Ob periculum corporis*, quod ex unius morbo contagioso, v. g. lepra, lue venerea etc. imminet parti sanæ. Vide c. 1. de conjug. lepros. et seq. ib. . . 4. *Ob sævitiam unius*, v. g. si maritus uxorem nimis crudeliter tractet, vel si uxor insidias vitæ mariti struat etc. c. *ex transmissa* 8. de restit. spoliat. 5. *Ob valde molestam cohabitationem* ex perpetuis jurgiis, discordiis ac rixis, si ab unius inveterata improbitate quotidie moveantur, nec prudenter credantur alia via posse impediri: ex his enim periclitatur salus animæ et corporis. Hæc tamen divortia temporalia requirunt auctoritatem judicis ad vitandum scandalum, quamdiu pars nocens non redierit ad frugem, vel periculum non cessaverit. *Pichler* de divort. n. 17.

1184. *Princip.* V. Causas matrimoniales dijudicare pertinet ad judicium Ecclesiasticum. Patet ex can. 12. sess. 24. *Trident. Si quis dixerit, causas matrimoniales non spectare ad judices Ecclesiasticos, anathema sit.* Quo ordine et forma, et coram quibus causarum matrimonialium judicia sint peragenda, erudite docet Constitutio *Bened. XIV.* quæ incipit: *Dei miseratione.* Vide T. 1. ejusdem Bullarii p. 81. Idem Pontifex de lege: *Ne quis*: cod. de *Judæis* (ubi agitur de matrimonio Judæum inter et Christianam) expresse ait, *quod hæc lex, utpote a laico Principe condita, nullam habere vim in matrimoniis debeat.* Tom. III. ejusd. Bull. epist. II. quæ incipit: *Singulari nobis consolationi* §. 7.

1185. *Princip.* VI. Polygamia simultanea, qua vir unus simul habeat plures uxores, prohibita est jure divino, naturali, ecclesiastico et civili. Dixi 1. *jure divino*, ut patet ex ipsa institutione matrimonii a Deo facta in paradiso, dum Gen. 2. v. 24. præcipit: *Adhærebit uxori suæ, et erunt duo in carne una.* Ad quem statum primævum Christus reduxit matrimonium, Matth. 19. Præterea pluralitas uxorum repugnat sacramentali significationi matrimonii, cum non possit significare unionem unius Christi cum una ejus sponsa Ecclesia. Dixi 2. *jure naturali*, non quidem *absoluto*, ut multi contra multos defendunt, quasi esset ita intrinsece malum habere plures simul uxores, ut nunquam etiam ex dispensatione divina possit fieri licitum, sicut odium Dei nunquam potest fieri licitum; sed *conditionate* tantum, scil. nisi Deus ex supremo suo dominio in corpora nostra dispenset, sicut in V. T. dispensavit cum Abraham, Jacob, et David. Ideo autem a DD. asseritur simultanea pluralitas esse contra jus naturale, quia repugnat saltem finibus secundariis nuptiarum. *Primo* quidem parem in viri corpus habet potestatem uxor, ac vir in corpus uxoris: ergo sicut mulier tradere non potest jus in corpus suum alteri viro, ita nec vir tradere poterit jus in corpus suum secundæ, vel tertiæ, vel pluribus uxoribus. *Confirm.* Repugnat rem venditam et traditam uni, denuo alteri tradere: ergo a pari. 2. Inter fines matrimonii absque dubio lege naturali computari debet animorum intima conjunctio, individuæ vitæ societas, pax in re familiari, filiorum liberalis educatio etc. Atqui pacificæ cohabitationi, conjunctioni animorum repugnat pluralitas uxorum, quæ non facile inter se, et cum ipso marito forent concordes tum propter fœcunditatem unius, et sterilitatem alterius, ut patet in Sara et Agar. Dixi 3. *jure Ecclesiastico*: sic *Trid.* sess. 24. can. 2. definit: *Si quis dixerit, licere Christianis plures simul habere uxores, et hoc nulla lege divina esse prohibitum, anathema sit.* Vide c. *si quis.* 9. XXXII. q. 7., totum titulum *de sponsa duorum*, c. *gaudemus*, de divort. l. 1. ff. de his, qui not. infam. l. 2. c. de incest. nupt. Item *ex pœnali ordinatione Caroli V.* art. 121. Adde ordinationem criminalem *Josephi I.* art. 19. §. 25. ubi in polygamiam statuitur pœna gladii. Ex his eruitur, quod magis adhuc prohibita sit *polyandria*, ut una uxor plures simul habeat viros, cum hoc magis repugnet generationi, et bonæ educationi prolis: neque in polyandria unquam a Deo dispensatum fuit, neque illa ab ulla gente etiam barbara unquam permissa est.

Denique dixi, *polygamia simultanea*: quia successiva post mortem unius permissa est, teste Apostolo ad Rom. 7. v. 3. *Igitur vivente viro vocabitur adultera, si fuerit cum alio viro; si autem mortuus fuerit vir ejus, liberata est a lege viri, ut non sit adultera, si fuerit cum alio viro.* Idem habetur 1. Cor. 7. v. 39. Hæc tamen polygamia successiva, quæ etiam vocatur bigamia, inducit irregularitatem, uti dicetur Tractat. ultimo.

§. III. *Resolvuntur Casus.*

Casus I. De contractu matrimonii.

Petronius cum Pelagia matrimonium contracturus præmissis trinis proclamationibus statuto die comparet coram Parocho et testibus. Dum interrogatur a Parocho de consensu, capite tantum annuit; sponsa præ gaudio incipit flere, et præterea nihil respondens porrigit manum.

1186. Q. An utrinque censeri possit, adfuisse sufficientem consensum. ℟. *Affirmative.* Ex parte sponsi sufficienter denotabat consensum annutus: solo enim nutu valide et licite fiunt alii contractus, nec constat de præcepto, quod sola verba formalia necessario requirantur. Imo consensus sæpe aliter exprimi non potest, sicuti in muto: nihilominus ad præcavenda plurima incommoda præstat verbis formalibus uti, ideoque in solemni benedictione monendi sunt contrahentes, ut expressis verbis annuant. Sponsa pariter consensisse præsumenda

est hoc ipso, quod libere accesserit, nec contradixerit, sed juxta morem ad confirmandum consensum porrexerit manum. De signis exprimentibus consensum, item de verbis certo vel dubie exprimentibus illum, fuse agit *P. Kugler* de matrim. p. 1. e. 1. §. 6. et 7. a n. 50. et seq. Vide etiam *Schmalzgrueber* tit. 1. de spons. n. 275. His tamen studio non immoramur, cum post *Trid.* in contrahendis matrimoniis coram Parocho et testibus non tolerentur signa ambigua, et in Ritualibus exprimantur tales verborum formæ, queis certo significatur consensus.

Casus II. De ficto consensu.

Plutarchus ex Hollandia in Franconiam redux urgentibus parentibus tandem absque animo vere contrahendi, sed accipiendi largam a parentibus et sponsa pecuniam in facie Ecclesiæ init matrimonium cum Christina. Post nuptias clam redit in Hollandiam, ibidem cum Alexandra valde sibi nota contracturus; prius tamen rem aperit Sacerdoti Catholico, cujus suasu redit in patriam, et *cohabitat cum Christina.*

1187. *Q.* I. An et quomodo peccaverit Plutarchus ficte contrahendo matrimonium. ℟. Duplex commisit peccatum grave, injustitiæ et sacrilegii; quia Christinæ bona fide se obliganti ad matrimonium in re gravi gravem intulit injuriam; ac præterea contra reverentiam Sacramenti egit: sacrilegii enim reus est minister ficte signa Sacramenti adhibens. *Laym.* de matrim. c. 6.

1188. *Q.* II. An valeat hoc matrimonium. ℟. Non valet; sine consensu enim matrimonium non subsistit, ut patet tum ex natura contractus, tum ex c. 14. et 26. de sponsal.

1189. *Q.* III. Ad quid Plutarchus in utroque foro sit compellendus. ℟. 1. In foro externo compelli debet ad cohabitandum cum Christina, quia pro valore matrimonii stat præsumptio violenta et vehementissima, cum propriis verbis coram Parocho et testibus contraxerit: ideoque in hoc foro non creditur Plutarcho alleganti etiam cum juramento fictionem, quia in causis valde arduis, qualis est matrimonialis, locum non habet juramentum suppletorium, præsertim in favorem proprium, sed requiruntur probationes luce meridiana clariores, dum agitur de matrimonio dissolvendo. Ita *Laym.* l. c. n. 3. ex c. *per tuas* de prob. et l. *generaliter, C. de non numerata pecunia.*

℟. 2. In foro interno credendum quidem est Plutarcho asserenti fictionem; valet enim pro hoc foro regula *S. Thom.* quodlib. 1. a. 12. *In foro judiciali creditur homini contra se, sed non pro se sempliciter asserenti; in foro autem pœnitentiæ creditur homini pro se et contra se.* Nihilominus modis omnibus prohiberi debet, ne matrimonium cum tertia contrahat, sed præstito consensu vero redintegret matrimonium ficte initum; tum quia alio modo injuriam Christinæ illatam (præsertim si copula accesserit) nequit compensare; tum quia contractus saltem innominatus hic intercessit. Deinde vix poterit alia via tollere scandalum ex ficto matrimonio solemniter celebrato publice divulgandum, neque hic debet absolvi in confessione, donec deceptæ sponsæ satisfacere plene statuat. Refert tamen *P. Laymann* l. c. n. 2. quosdam casus, in quibus deceptor non ad matrimonium, sed ad compensandum alio modo damnum obligandus est: 1. Si decepta pro virgine se falso jactaverit, sic deceptio deceptione quasi compensatur. 2. Si ex tali matrimonio infelices exitus merito timeantur. 3. Si decepta, cognita deceptione, aliam damni compensationem sponte accipiat. 4. Si deceptor, non exspectata Ecclesiæ sententia, et derelicta putatitia uxore, aliam valide duxerit.

1190. Quid si talem deceptorem, dum aliam duxit, judex Ecclesiasticus propositis censuris compellat ad primum matrimonium? Respondet *Laym.* ib. cum *S. Th.* in supplem. q. 45. a. 4. Si nulla ratione effingere possit, quominus deserta posteriore legitima uxore, priori putatitiæ adhæreat, potest quidem illi

aliquamdiu cohabitare; potius tamen excommunicationis sententiam secundum forum externum sustinere debet, quam ut in copulam consentiat, quia id foret verum adulterium, quod judex ecclesiasticus jubere non potest. Vide etiam c. *Inquisitioni*, de sentent. excomm.

1191. *Q.* IV. Quomodo revalidandum sit matrimonium Plutarchi cum Christina ficte initum? Respondent graves AA. cum *Sanch*. L. 2. d. 32. n. 9. et *Laym*. l. 5. t. 10. c. 6. satis esse, ut ille, qui non legitime consensit, adhuc consentiat, dummodo altera actu vel virtute præstitum consensum non revocarit; quia in tali contractu ex una parte ficto nihil deest naturali aut divino jure requisitum, nisi consensus illius, qui ficte contraxit; supponitur enim, quod consenserit altera pars absolute, nec revocarit consensum: ergo si solus accedat verus consensus loco prioris simulati, licet parte altera inscia, convalescet contractus. Citat pro hac sententia *Sanch*. l. c. multos et graves AA. ibique infert 1. in tali casu non oportere alteri conjugi manifestari, matrimonium fuisse invalidum, quia hoc tantum necessarium est, ubi novus ipsius consensus exigitur, qui in hoc casu non requiritur: 2. satis esse solum consensum internum ab eo ponendum, qui antea ficte consensit, quia externum consensum jam præbuerat, et solus internus desiderabatur; ergo satis est hunc supplere: ideoque 3. non esse necessarium, ut matrimonium iterum celebretur coram Parocho et testibus, utpote qui jam contractui externo astiterunt; hic autem proprie non celebratur matrimonium, sed tantum suppletur defectus interni consensus. Hanc sententiam confirmat *Sporer* hic n. 465. ex declaratione *Pii V*. et Congregationis Cardinalium, teste *Barbosa*, ibique fuse probat, quod quando matrimonium invalide est contractum ob impedimentum occultum coram Parocho et testibus, necesse non sit iterum adhibere Parochum et testes, sed quod sufficiat supplere defectum, v. g. ex parte consensus. Denique alii cum *Ledesma*, *Pontio et Comitolo* novum utriusque partis consensum requirunt, tum quod decepta non censeatur consensisse, nisi et altera pars consenserit, tum quod consensus sponsæ non fuerit acceptatio corporis vere traditi, sed ficte oblati, quæ sententia non caret sua probabilitate, præsertim cum aliquo modo agatur de valore sacramenti: ideoque in praxi suadendum, ut Parochus præmisso pio colloquio in præsentia bonorum amicorum ex talibus conjugibus conetur elicere novum consensum, quærendo v. g. nonne nihil aliud vultis, nisi ut in matrimonio pacifice, et sicut decet bonos ac Christianos conjuges, vivatis? sic facile uterque affirmative respondebit, quin pars innocens de præterita fraude quidquam advertat.

Porro hic adverte de revalidando matrimonio invalide contracto propter impedimentum utrique contrahentium notum: si matrimonium sit nullum propter aliquod impedimentum indispensabile, cui ambo conjuges sibi conscii sunt, debent separari saltem a thoro, si subsit periculum incontinentiæ, aut si impedimentum sit publicum, etiam quoad cohabitationem: si vero impedimentum sit dispensabile, petenda est dispensatio; interim autem abstinendum a copula. Obtenta dispensatione debet poni ab utraque parte novus consensus, et quidem si possit fieri, probabiliter coram Parocho et testibus, uti dictum est n. præced.

1192. *Q.* V. Quid agere debeat Confessarius, si in confessione deprehendat impedimentum dirimens ante, aut post matrimonium contractum? ℟. 1. Si ante matrimonium contractum advertat, omni modo hortetur, ut desistant a contrahendo, vel saltem differant, donec impetraverint dispensationem.

Quid, si parata sint omnia ad nuptias, urgeat infamiæ periculum, vel alia gravia damna prudenter timeantur? ℟. Si his rationibus ita adhæreant contracturi, ut a contractu nolint desistere, suadere debet unicum remedium (quod *Pontius* l. 5. c. 35. vocat rationabile) ut non contrahant absolute de præsenti, sed sub conditione, *si Papa dispenset*, animo interim cohabitandi instar fratris et sororis; ita ut nullos actus turpes exerceant, multo minus matrimo-

nium consumment, donec Papa dispensaverit. *Ratio* est, quia necessitas videtur excusare tales sponsos, qui bona fide coguntur adjicere conditionem utramque: prima quidem de impetranda prius dispensatione de se in ejusmodi circumstantiis prohibita non est, nec aliunde obstat valori contractus matrimonialis; alteram vero de cohabitatione instar fratris et sororis jus ipsum permittit in eo casu, quo vel ambo vel alteruter sponsorum primo bimestri deliberat de ingressu in religionem: ergo etiam in hoc casu ex gravissimis causis permissa videtur. Vide *P. Burghaber* cent. 2. cas. 100.

℟. 2. Si Confessarius advertat impedimentum post contractum *mala fide* matrimonium, h. e. cum ipsi contrahentes antecedenter vel sciverint, vel saltem dubitaverint de valore, debet 1. indicare (intellige, pœnitenti in confessione, extra quam id revelare nunquam licet) matrimonium esse nullum, et necessario vel dissolvendum, vel si possit fieri, revalidandum per dispensationem; interim vero utrique abstinendum a copula, aliisque actibus venereis, quia uterque mala fide supponitur contraxisse, et possessio m. f. cœpta nullum jus tribuit in dubio. 2. Si vero unus conjugum *certo* sciat, vel in, vel post contractum matrimonium impedimentum dirimens adesse, nec petere, nec reddere licite potest debitum, sed *potius* (ut respondet *Innoc. III.* c. *inquisitioni* 44. de sentent. excom.) *debet sententiam excommunicationis sustinere, quam per commercium carnale cooperari peccato mortali*; ille enim actus putatitie conjugalis esset fornicatio, cum certo sciat non esse verum matrimonium; et licet pars in bona fide existens petendo debitum non peccet, valide tamen id petere nequit, quia ex matrimonio invalido jus petendi valide non accipit. Dixi, *si certo sciat*: si enim unus conjugum dubitet, aut credat *ex causa probabili et discreta, quamvis non evidenti et manifesta* adesse impedimentum, *debitum quidem reddere potest, sed postulare non debet*: si vero id credat ex causa *levi et temeraria* (deposita conscientia dubia) potest reddere et exigere debitum. Ita in eod. c. *inquisitioni*, mox laudato. Vide *P. Sporer* t. 4. c. 2. n. 371. et seq., et dicta in P. I. a n. 68.

℟. 3. cum *Bonacina* de imped. matrim q. 3. puncto ult. et aliis ibid. cit. Confessarius non tenetur admonere pœnitentem, qui invalide contraxit matrimonium ex ignorantia invincibili juris et facti, quando certo nullum sperat fructum ex monitione, sed certo prævidet grave scandalum, vel alia damna inde oritura: item quando scit, dispensationem non posse impetrari, monitionem autem fore frustraneam, eo quod admonitus adhuc sit accessurus ad uxorem, quam nunc scit, non esse suam. *Ratio* est, quia actus frustraneus nullibi præcipitur, et inter majora mala non evitanda minus semper est eligendum. Qui sequuntur *Paludanum* in 2. sent. d. 34. q. 1. procedunt ex hoc dictamine; quod ignorantia invincibilis impedimenti dirimentis, sive legis irritantis non obsit valori actus contra legem positi.

Econtra Confessarius tenetur monere talem pœnitentem 1. quando monitio speratur profutura, sine scandalo et damno; item quando facile impetrari potest dispensatio: 2. quando adest periculum damni communis, scil. quando plures sciunt hujusmodi impedimentum, et inde scandalizantur; tunc enim bonum commune prævalet privato: 3. quando pœnitens dubius post contractum matrimonium redditur, et interrogat de impedimento: 4. quotiescumque ignorantia est vincibilis, et culpabilis. Vide dicta n. 762.

Denique quilibet alius, qui extra confessionem impedimentum dirimens certo aut probabiliter sciat, debet illud sub gravi obligatione manifestare Parocho, vel alteri Superiori Ecclesiastico, quia in hunc finem præmittuntur denunciationes.

Casus III.

Placidus et Pulcheria neo-sponsi ad exemplum S. Elzarii et B. Delphinæ mutuo consensu ante nuptias post consuetam S. Communionem ambo per-

petuam castitatem in matrimonio servandam vovent, ac postea coram Parocho et testibus contrahunt.

1193. *Q.* An valeat matrimonium, quod contrahitur sub pacto vel sub voto servandi castitatem, item nunquam exigendi debitum conjugale. ℟. *Affirmative*; tum quia ejusmodi pactum, votum vel conditio non est contra substantiam matrimonii, quæ plus non exigit, quam ut detur jus mutuum in corpora in actu primo, licet hoc per accidens aliunde ligetur; tum quia conjuges toto tempore conjugii possunt licite abstinere a copula: ergo etiam sub pacto vel voto ad hoc se possunt obligare.

Si dicas: juxta c. fin. de condit. appos. hæc conditio, *si generationem prolis evites*, est contra substantiam matrimonii: ergo etiam hæc: *si castitatem servaveris*. ℟. D. antec. Est contraria substantiæ matrimonii, si evites generationem prolis positive, et immediate in se, v. g. procurando abortum C. Si evites negative, abstinendo a copula N.

1194. Ad plures casus de essentia contractus matrimonialis resolvendos breviter *observa* I. Quamvis expresse in jure non prohibeantur matrimonia inita sub conditione de præsenti, præterito vel futuro, dummodo conditio non sit turpis, impossibilis, aut repugnans substantiæ matrimonii (uti innuit *Urbanus III.* c. *super eo*, de condit. appos.), recte tamen monent *Tamb.*, *Gobat*, et *Sporer* hic n. 326. ut a Parocho non admittantur, nisi ex causa gravissima, in promissione de præsenti conditiones præsertim de futuro, v. g. si sponsus officium obtinuerit, sed prius exspectetur conditionis eventus, quam matrimonium celebretur per verba de præsenti; tum quia ex ejusmodi conditionibus non subsistentibus vel non impletis, et consequenter ex nullitate matrimonii oriri possunt gravia incommoda, scandala, et dissensiones; tum quia tales conditionate contrahentes facile sibi persuadebunt, ante eventum conditionis licitos sibi esse actus conjugales.

1195. II. Quamvis conditio de præsenti vel præterito non suspendat matrimonium quoad valorem, sicut conditio de futuro, suspendit tamen quoad usum licitum, donec impletio conditionis cognoscatur, quia alioqun contrahentes se exponunt periculo fornicationis, si forte conditio non subsistat. Porro in praxi quidem tutius est, ut ii qui sub conditione contrahunt, impleta postmodum conditione novum ponant consensum: speculative tamen loquendo absolute id necessarium non est; cum enim consensus ille referatur in eventum conditionis, nec ab alterutro, uti supponitur, sit revocatus, etiam perseverare censetur usque ad conditionis eventum. Eodem modo sentiendum de præsentia Parochi post impletam conditionem. Denique si ante eventum conditionis accesserit copula, probabilius convalescit, et absolutum evadit matrimonium, quia tunc uterque conjux *videtur recessisse a conditione apposita*. Ita c. *per tuas*. 6. de condit. appos.

1196. III. Ad contractum matrimonii essentialiter quidem pertinet translatio juris corporis, et acceptatio illius ex parte sponsi et sponsæ; necesse tamen non est, ut illa translatio expresse intendatur, sed sufficit, quod uterque facere velit id, quod fit per contractum matrimonialem, vel sicut solet contrahi in Ecclesia Dei. Ita communis.

1197. IV. Valide etiam contrahitur matrimonium per procuratorem, ut patet ex praxi, et ex c. *Procurator*. 9. de procuratoribus in 6. ubi tria decernuntur: 1. quod procurator ad contrahendum pro altero matrimonium debeat habere speciale mandatum: 2. quod procurator non possit deputare pro se alium, nisi hoc specialiter sit ei commissum: 3. si procurator, antequam contraxerit, a domino fuerit revocatus (licet insciis sponsa et procuratore), matrimonium postea contractum erit nullum. Debet autem procurator contrahere coram Parocho et testibus; quia præstare id, et eo modo, quod et quo modo essentialiter requisito, principalis præstare tenetur. *Excipe*, quod procurator contrahendo non debeat esse in statu gratiæ, et consequenter non peccet de novo,

contrahendo in tali statu; quia hic non suo, sed sui principalis nomine agit: ergo cum principalis contrahens sit minister et suscipiens hoc Sacramentum, ipse debet esse in statu gratiæ, non quidem necessario illo tempore, quo procuratorem constituit, sed tunc, quando judicat, procuratorem actu contrahere. *Sporer* hic n. 325. contra alios, qui affirmant, non requiri, ut procurator eoram Parocho et testibus contrahat. Si principalis in amentiam inciderit post datam commissionem, vel eo tempore, quo per procuratorem completur contractus, *Pontius*, *Lugo* de Sacram. d. 8. n. 108., *Diana*, *Aversa*, *Kugler* de matrim. p. 1. c. 4. post §. 10. q. 10. n. 439. contra *Sanch.*, *Henriq.*, *Bonac.*, *Arriag.* et alios multos dicunt, matrimonium fore invalidum, quia sicut mandatum exspirat morte mandantis, ita videtur expirare mandante facto furioso, vel amente, ut habetur L. *qui servum.* 47. et L. *si quis alicui.* 48. ff. de acquir. hæredit. *Quid*, si principalis dormiret, vel ebrius esset tum, quando procurator contrahit? ℟. Esset validum matrimonium, quia persisteret adhuc intentio habitualis, imo per procuratorem agendo plusquam habitualis, sed virtualis. De aliis modis inter absentes contrahendi matrimonium per epistolam vel nuntium, vide *La Croix* l. 6. p. 3. n. 258. et n. 264., *Kugler* l. c. q. 11. Quod valide contrahatur matrimonium per interpretem, quando vel ipsi contrahentes se non intelligunt, vel Parochus et testes eorum idioma non callent, affirmat *communis* cum *Sanch.* L. 3. d. 39., *Bossio*, et *Diana*; quia et alii contractus legitime fiunt per interpretem, imo et confessio sacramentalis: ergo a pari.

1198. V. Licitum est matrimonium conscientiæ, quod dicitur ad *morganaticam* seu *Lege Salica* contractum. *Ratio* est, quia tale matrimonium nihil aliud est, quam legitima conjunctio viri illustris cum fœmina inferioris conditionis in facie Ecclesiæ, eo pacto inita, ut uxor et liberi ex ea nati dono nuptiali (quod *morganatica* dicitur), vel alia certa portione tempore sponsalium destinata sint contenti, et a ceteris bonis avitis ac paternis sive propriis, sive feudalibus una cum titulis, dignitatibus, et insignibus abstineant; atqui tale pactum non est contrarium substantiæ matrimonii, sed tantum effectus quidam civiles amputantur: ergo. Præterea honestas talis matrimonii satis patet ex fine bono et honesto, scil. tum ut bona familiæ conserventur pro liberis prioris matrimonii vel agnatis, tum ut in non valente se continere, vel si paris conditionis uxorem habere nequeat, evitetur periculum illiciti concubitus, uti insinuat tit. 29. L. 2. feudal. Plura de hoc vide apud *Konig* super tit. de sponsal. num. 91., *Krimer* in L. 4. Decret. num. 556., et *Kugler* loc. cit. a n. 461.

1199. VI. Probabilius sponsi in peccato mortali constituti non peccant dupliciter indigne suscipiendo et administrando hoc Sacramentum, sed graviter tantum delinquunt indigne suscipiendo; quia solus minister qua talis peccat graviter, qui ad administrandum Sacramentum specialiter est deputatus et consecratus: ideo juxta c. *quæsitum.* fin. de tempor. Ordin. soli Sacerdotes et Clerici sub interminatione divini judicii monendi et obtestandi sunt, ne, antequam pœnitentiam egerint, Sacramenta administrent. *Suar.* t. 5. de Sacr. d. 16., *Sanch.*, *Laym.*, *Bonac.*, *Filiuc.* contra *Hurtad*, *Perez* et alios. Vide etiam n. 54. supra de Ministr. Sacram.

1200. VII. Matrimonium infidelium sive non baptizatorum, quamvis sit contractus pure civilis, jure tamen naturali indissolubilis est, excepto unico casu, dum unus conjugum convertitur, nec potest sine animæ periculo, sine blasphemia, aut alia injuria Creatoris parti infideli cohabitare, ut patet ex epist. 1. ad Corinth. c. 7. v. 15. item ex c. *quando* 7. et ex c. *gaudemus.* 8. de divort. In hoc casu conversa potest discedere ab infideli et alteri nubere: prius tamen, quam transeatur ad alia vota, infidelis interrogari debet, an absolute recuset cohabitare, vel nonnisi cum contumelia Creatoris, h. e. cum execratione Christi nominis et despicientia Christianæ Religionis. Ita *Benedictus XIV.* L. 6. de Synod. c. 4. n. 3. Ibid. addit, quod si absit infidelis, vel lateat, ita ut interrogari non possit, tunc petenda sit dispensatio summi Pontificis, antequam

cum alio contrahatur. Huic sententiæ adhæsisse testatur S. Congregationem Concilii anno 1722. *Si vero alter fidelium conjugum vel labatur in hæresin, vel transeat ad gentilitatis errorem, non credimus, quod in hoc casu is, qui relinquitur, vivente altero, possit ad secundas* nuptias *convolare*, ait *Innoc. III.* in cit. c. *quando.* Eodem modo expresse *Bened. XIV.* in Constitut. 89. quæ incipit: *inter omnigenas*, et habetur in tom. 1. Bullar. §. 12. resolvit: *Quod si alicujus fidelis uxor ad Turcas confugiat, et cum aliquo ex istis nefarias nuptias contrahere audeat, non licet viro aliam uxorem in illius locum ducere; quum matrimonium jure divino conjugibus superstitibus indissolubile, per hujusmodi mulieris facinus minime dissolvatur. Unde qui in tali casu alteram ducit mœchatur, et nisi ab ea omnino separetur, a Sacramentis arcendus est.*

Desere spernentem, vel blasphemare volentem,
Vel te credentem scelus ad mortale trahentem:
Non sunt absque mora sic vincula rupta priora.

1201. VIII. Si infideles matrimonium contraxerunt cum impedimento dirimente tantum ex jure ecclesiastico, v. g. consanguinitatis aut affinitatis, verum ac validum manet post eorum conversionem; quia in infidelitate contrahentes non obstringebantur legibus ecclesiasticis, ut patet ex cit. c. *gaudemus.* Secus si fuerit contractum cum impedimento ex jure naturali dirimente, v. g. quando pater filiam, et frater sororem duxerat. *Laym.* l. c. n. 6. Quæstio, an matrimonium infidelium post utriusque baptismum transeat in Sacramentum, utrinque defenditur a TT. Negativam tenet *Esparza* l. 10. q. 112. a. 6., *Illsung, Perez, Krimer* n. 352. et alii. Affirmativam vero *Bellar.* l. 1. de matrim. c. 5. sub fin., *Sanch.*, *Laym.*, *Gobat* tr. 10. n. 390. Hi qui affirmant, iterum dupliciter rem explicant; alii enim cum *Sanch.* et *Gobat* dicunt, matrimonium infidelium transire in Sacramentum per ipsum baptismum, alii econtra cum *Laym.* l. c. insuper requirunt novum consensum, quamvis non requirant assistentiam Parochi, aut benedictiones; quam sententiam *P. Kugler* l. c. q. 7. n. 605. merito vocat securiorem et probabiliorem, quia sic facilius assignatur materia et forma talis matrimonii evecti ad statum Sacramenti, et melius ostenditur causa omnimodæ indissolubilitatis. In praxi quoque tutius erit pro valore Sacramenti, si novus consensus ponatur in facie Ecclesiæ, et recipiantur simul consuetæ benedictiones. Denique communissima sententia *Sanchesii* l. 2. d. 8. n. 2. est contra *Sotum*, *Catharinum* et alios, si fidelis ex dispensatione Pontificis contrahat matrimonium cum infideli, matrimonium non sit Sacramentum ex parte fidelis; quia sicut matrimonium est unicus contractus duorum, qui nequit claudicare, vel esse tantum in uno, sic etiam ratio Sacramenti nequit esse tantum in uno.

1202. IX. De matrimoniis Catholicorum cum hæreticis *Bened. XIV.* L. 6. de Synod. Diœces. §. 3. erudite probat, quod *Ecclesia iisdem fere legibus, quibus Christianis interdixit, ne connubia inirent cum infidelibus, Catholicos pariter a sacrilegis nuptiis cum hæreticis contrahendis deterruerit....* et ibid. atque in Constit. 34. quæ incipit: *Matrimonia* addit: *Iis igitur in provinciis, in quibus ejusmodi conjugia non sine sacrorum canonum contemptu passim celebrantur, debet Episcopus, in sua præsertim synodo, ab illis in propriarum animarum perniciem contrahendis Catholicos absterrere.* Idem tamen clare in T. III. Bullarii sui, in epist. 2. quæ incipit: *Singulari nobis consolationi.* §. 11. asserit, *illicita quidem, sed rata esse matrimonia catholicorum cum hæreticis.*

1203. X. Juxta communiorem et moraliter certam sententiam (sicut eam vocat *Suarez* t. 3. de virtut. et statu Relig. l. 7. c. 1. n. 19.) sufficit coexistentia moralis consensus utriusque contrahentis, v. g. siquis prius consentiat, ac de-

mum illo consensu non revocato, sed tacite durante consentiat alter ex intervallo; tum quia hoc sufficit in aliis contractibus, ut patet; tum quia nulla lex exigit necessario coexistentiam physicam, aut immediatam consensuum successionem, uti volunt quidam apud *Cardenas* in Crisi Theol. d. 56. n. 477.

1204. XI. Valet matrimonium contractum ex vehementi passione, v. g. iræ, amoris etc. nisi constaret mentem a passione ita fuisse abreptam, ut non adfuerit tanta deliberatio, quanta ad peccatum mortale sufficit et requiritur, quod tamen nec præsumitur, nec nisi rarissime fieri solet. *Ratio* est, quia plerumque homines ex ejusmodi passionibus graviter peccant: ergo censentur habuisse sufficientem deliberationem: ergo etiam sufficientem habent ad se obligandos Deo vel homini. Adde, quod concupiscentia augeat voluntarium: ergo actum non facit irritum. *Sanch.* L. 2. d. 8. n. 5.

1205. XII. Juxta *P. Kugler* hic q. 31. n. 618. cum *Fagnano*, *Bossio* et aliis probabilius est, quod in furioso lucida intervalla habente præsumendum sit, ab eo contractum esse matrimonium tempore lucidi intervalli, non in furore, contra *Sanch.*, *Pirrhing* et alios, ita ut pro valore actus judicandum saltem in causa matrimoniali. *Ratio* est, quia contraxisse coram Parocho et testibus aliam non fundat præsumptionem, nisi contractum fuisse eo modo, quo solet contrahi a sanis hominibus; alias, si adfuisset signum dementiæ, Parochus et testes debuissent contractum impedire. Præterea non potest præsumi, quod pars altera cum summo suo damno consensisset, aut non statim resiliisset, si advertisset, compartem esse furiosam: ergo postmodum audienda non est, quia stat præsumptio contra eam.

1206. XIII. An matrimonia ex gravi metu injuste incusso contracta sint jure naturæ irrita, utrinque defenditur, ut videre licet apud *P. Kugler* q. 32. n. 624. et seq. Communior tamen et probabilior sententia tenet, ea dirimi solo jure Ecclesiastico, et quidem non tantum in foro externo, sed etiam interno. Vide c. *Significavit.* 2. de eo, qui duxit. Præterea communissima est sententia, quod metus tantum levis neque in foro interno, neque externo irritet matrimonium, dummodo metum passus non ficte, sed vere consentiat: quia tale matrimonium neque ex lege naturæ, neque positiva est irritum; imo lex positiva fere unice provocat ad metum gravem, ut patet ex c. *veniens.* 15. et c. *consultationi.* 28. de sponsal. ergo. Communior pariter sententia est, quod solus metus reverentialis, non accedentibus aliis graviter absterrentibus, non irritet contractum matrimonii, quia etiam hic metus se solo censetur levis. Vide *Laym.* L. 5. tr. 10. p. 2. Denique communissima contra *Covarr.*, *Sotum* et alios defendit, quod metus juste incussus non irritet matrimonium. Vide *P. Kugler* hic q. 39. num. 685.

1207. XIV. Confessarius non potest denegare absolutionem parenti, qui juxta leges, ubi tales extant et receptæ sunt, filiam vel filium exhæredaret contrahentem invitis parentibus, aut illis inconsultis, in iis casibus, quibus tenentur consensum, aut consilium eorum petere. Ita *Sanchez* L. 4. d 24. n. 25. quamvis ipsemet ibidem defendat, quod illicite taliter contrahentes exhæredentur, eo quod ejusmodi leges videantur injustæ. Sed *contra est.* Tales leges non tollunt libertatem matrimoniorum, sed tantum abusum moderantur, neque disponunt circa substantiam, sed tantum corrigunt modum inordinatum contrahendi, neque legi Ecclesiasticæ contrariantur, sed tantum aliquid addunt pro earum confirmatione, et meliori observatione: ergo sunt justæ. *Confirm.* Jus Ecclesiasticum tales nuptias tanquam illicitas reprobat c. *Honorantur* 13. et c. fin. XXXII. p. 2. c. *Aliter.* 1. c. *Nostrates.* c. XXX. q. 5. ideoque etiam graviter peccant filii justam parentum voluntatem, justaque consilia negligendo, maxime si prævideant inde oritura gravia odia, rixas, scandala inter familiàs cum perturbatione reipubl. ergo leges juste possunt ejusmodi exhæredationis pœna plectere, et parentes eam licite exequi. Vide *Bossium* de contr. matrimon. c. 11. n. 208. Oppositam tenet *Krimer* in l. 4. Decret. n. 498. et

n. 1767. De legibus civilibus a jure canonico correctis circa valorem matrimoniorum a filiisfamilias initorum sine consensu parentum, et servorum sine dominorum consensu, erudite disserit *Bened. XIV.* L. 1. de Synod. Diœces. c. 37. et n. 6. concludit: *Verum postea consultius visum est Ecclesiæ, præfatas civiles LL. pluribus sæculis a se aut approbatas aut toleratas corrigere, et abrogare, statuitque, ut deinceps nuptiarum validitas a solo penderet contrahentium consensu, nequaquam autem a nutu eorum, sub quorum dominio vel potestate contrahentes existunt.*

Casus IV. De Usu Matrimonii.

Priscilliana se accusat, quod frequenter usa sit matrimonio ob solam voluptatem: 2. quod aliquoties marito negarit debitum tum ob intentam sequenti die sacram Communionem, tum ne multiplicetur proles. Denique petit instrui, quandonam peccent conjuges in usu conjugii.

1208. Q. I. An et quomodo Priscilliana peccaverit exereendo opus conjugii ob solam voluptatem. ℟. Certum est ex proposit. 9. ab *Innoc. XI.* damnata, quod peccaverit, et quidem seclusa alia inordinatione graviore, saltem venialiter. *Ratio* est, quia saltem est contra debitum ordinem quærere actum propter voluptatem, cum voluptas sit propter actum, idque præsertim in actu conjugali, qui ex se ordinatur ad prolis generationem. *Confirm.* ex s. Aug. qui L. 1. de nupt. c. 15. ait: *Carnis concumbendo petere voluptatem, sed non præter conjugem, venialem habet culpam.* Dixi, ob *solam* voluptatem; nam vacare copulæ propter voluptatem tanquam propter finem subordinatum vel potius medium ad generationem, non est peccatum; nam qui sic exercet opus conjugii, sequitur ordinem naturæ, quæ destinavit eam voluptatem ad reddendam faciliorem generationem prolis, et conservationem speciei.

Omnia peccata, quæ committi solent in usu matrimonii his versibus continentur.

> *Sit modus, et finis, sine damno solve, cohære* (id est cohabita)
> *Sit locus, et tempus, desit violatio voti.*

1209. Q. II. Ex quo fine honestum sit, ac licitum uti copula conjugali. ℟. Ex fine primario matrimonii, scilicet prout institutum est a natura ad generationem prolis, ad conservandam speciem, ac præterea prout est institutum tanquam Sacramentum, ad generandam et educandam prolem in ordine ad glorificandum Deum, aut etiam ex eo fine matrimonii, ut conjux satisfaciat gravi obligationi ex justitia reddendi debitum. Qui præter hos fines primarios intendit, vel exercet copulam conjugalem ex alio fine secundario, v. g. propter vitandam incontinentiam, propter sanitatem, non peccat, quia sic non intenditur solus finis secundarius; secus si excludatur finis primarius. *Duarte* V. copula n. 158. et seq.

1210. Q. III. An Priscilliana licite denegarit debitum ex dictis rationibus. ℟. Si maritus absolute et serio exegerit, vel Priscilliana adverterit in marito periculum incontinentiæ, dissensionum etc. peccavit graviter, non obstante utraque ratione: quia cum maritus serio et juste petierit, illa non satisfaciendo suæ obligationi et defraudando maritum jure suo, deliquit in re gravi.

1211. Nec excusat 1. instans devotio, futura, aut præterita sacra Communio, quia abstinentia ab actu conjugali propter instantem devotionem est de consilio in reverentiam Ss. Sacramenti, vel ad devotionem dignius peragendam; redditio vero debiti de justitia. Præterea quamvis petitio debiti ante vel post sacram Communionem a multis non excusetur a culpa veniali, redditio tamen a plerisque culpa excusatur. Denique actus conjugalis de se est licitus, honestus ac meritorius: ergo de se non obstat devotioni, sed ex accidenti, *si pietas debita per hoc omnino impediatur.* Ideoque suadet quidem convenientia, ut in so-

lemnioribus festis, quibus uterque conjux intendit accedere ad S. Eucharistiam, communi consensu abstineatur a copula, juxta Apost. 1. Cor. 7. *Nolite fraudare invicem, nisi forte ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi.* Absolute tamen sub gravi præcepto usus conjugii tunc prohibitus non est. Juxta c. *Vir cum propria.* XXXIII. q. 4. *Si quis sua conjuge non cupidine voluptatis captus, sed solum liberorum creandorum gratia utitur, ipse profecto de ingressu Ecclesiæ, seu de sumendo Corporis Dominici, Sanguinisque mysterio, suo est relinquendus judicio, quia a nobis prohiberi non debet accipere.* Præterea olim quidem severa lege fuisse prohibitum usum conjugii in solemnioribus festis, *nunc vero id contineri intra limites meri consilii*, ait *Bened. XIV.* de Synod. l. 5. c. 1. n. 8.

1212. 2. Regulariter non excusat *multiplicatio prolium*, tum quia primarius finis matrimonii est propagatio generis humani, cujus gratia omne incommodum conjugibus est perferendum, tum quia melius est proli, ut vivat inops, quam ut omnino non vivat. Adde, quod saltem in perpetuum non possit negari debitum ob periculum incontinentiæ; ergo frustra negabitur ad breve tempus, post quod nihilominus fiet conceptio. *Laym.* L. 5. to. 10. c. 1. n. 16. contra *Sotum*, *Sa*, *Rodrig.* et alios. Ibid. tamen excipit casum, quo absente omni periculo incontinentiæ res eo loco sita esset, ut ob prolium multiplicationem extrema penuria timenda esset, id quod inter Christianos raro eveniet. Censet etiam *S. Anton.*, licere conjugibus mutuo consensu abstinere a copula ad vitandam prolium multitudinem, modo absit periculum incontinentiæ.

1213. *Q.* IV. An uxori liceat negare debitum ob incommoda et molestias, quas gravidæ patiuntur, vel ob ordinariam difficultatem partus. ℟. Non licet: quia nubendo ejusmodi pœnis a Deo Evæ et aliis mulieribus impositis se sponte subjecit. *Antoine* tr. de obligat. cert. stat. c. 3.

1214. *Q.* V. Ob quas causas liceat negare debitum. ℟. 1. Duobus primis mensibus a contracto matrimonio uterque conjux licite negat debitum; conjugibus enim datur bimestre ad deliberandum, an vel matrimonium consummare velint, vel ingredi statum religiosum. c. *ex publico* 7. de convers. conjug.

2. Conjux licite negat debitum, si compars adulterium commiserit; frangenti enim fidem, fides merito non servatur; pars tamen nocens potest petere debitum tanquam benevole concedendum, non exigendo tanquam debitum, quia non tenetur crimen suum prodere, nec pœnam hanc in se exequi, donec ei a conjuge innocente imponatur, quamvis in foro externo crimen probare nequeat, modo de eo certo aliunde constet. *Laym.* l. c. n. 4. Nam sola suspicio aut tenuis probabilitas adulterii non sufficit ad debitum juste negandum.

3. Conjux non tenetur reddere debitum, si inde grave damnum, vel periculum sibi vel proli merito timeat. *Busemb.* cum *Perez*, v. g. si illud petat morbo contagioso, peste, lepra laborans (*excipe*, nisi morbus ante contractum matrimonium fuerit cognitus, et non sit nimis gravis): item si petat ab uxore ægrotante, cui copula graviter noceret. Plura in q. seq.

4. Petenti in ebrietate, amentia, furore negari potest, quia tunc non petit humano et rationabili modo. *Sanch.* L. 9. d. 23., *Laym.* l. c. n. 9. *Excipe* tamen casum, quo uxor adverteret in ebrio periculum incontinentiæ. Item si maritus sit tantum semiamens, vel semiebrius; tunc enim uxor petenti tenetur reddere debitum, quia possessio juris ad petendum stat pro viro. Si uterque conjux in amentiam incidat, separandi sunt donec ad mentem redeant. Juxta *Sanch.* l. c. n. 8., *Barthol.*, *et Petrum Ledesma*, regulariter illicitus est concubitus, quando uxor amens est, et maritus mentis compos, quia præsens periculum est, ne mulier amens fœtum in utero necet; cessante autem tali periculo, quia sterilis est amens, ut nulla subsit spes concipiendi, licitus adhuc est congressus, sicut licitus est senibus.

5. Si nimis frequenter petatur debitum, v. g. si ter una nocte reddiderit, potest quarta vice negari; videtur quoque nimis frequenter peti, si maritus

non contentus nocturna redditione etiam per diem petendi habeat consuetudinem; secus si quandoque tantum id contingeret. *La Croix* L. 6. p. 3. n. 396. cum *Rodriq.* et *Gobat.*

6. Si conjux jure petendi debiti privatus sit ob incestum commissum cum conjugis consanguinea in *primo* vel *secundo* gradu. Quod autem incestuosus in pœnam criminis amittat jus petendi debitum, patet ex c. *Tuæ fraternitatis.* 10. de eo, qui cognovit consang. uxoris suæ. De hoc plura, ubi de impedim. matrim. Huc reducitur, si conjuges mutuo consensu castitatem voverint; si auctoritate publica celebraverint divortium; et probabiliter, si paulo ante petitionem debiti maritus crudeliter verberibus exceperit uxorem: quia sicut propter diuturnam sævitiam potest fieri divortium a thoro et mensa; ita satis probabiliter propter eandem sævitiam una alterave vice potest negari debitum, nisi prævideat uxor, inde orituram majorem sævitiam, et majora mala.

7. Ex dictis e contrario inferes, quod evoluto primo bimestri conjux conjugi *serio, juste, rationabiliter, et humano modo* petenti teneatur ex justitia et sub mortali reddere. Dixi 1. *serio petenti*, h. e. tanquam debitum; quodsi enim uxor advertat, quod maritus tantum benevole petat, nec ægre ferat, si una vel altera vice modeste denegetur, vel potius ad breve tempus differatur, non erit mortale; secus vero, si pars petens valde ægre videatur latura negationem, aut præ verecundia non ausit instanter petere, vel sit in periculo incontinentiæ; tunc enim erit mortale vel semel negare, multo magis si negatur ex pertinacia, odio, vindicta, aut nonnisi post rixas etc. etc. Hinc si Confessarius audiat inter conjuges esse continuas rixas et odia, caute et prudenter interroget pœnitentem, an forte causam præbeat, non præstando, ad quæ obligatur vi matrimonii, quia frequenter uxores ex passione iræ ac vindictæ excœcatæ, nequidem sibi ducunt peccato, si per plures dies non cohabitent. Dixi 2. *juste petenti*, nam si, ut dictum est, ab adultero, vel incestuoso petatur marito, injuste, h. e. a non habente amplius jus, petitur. Dixi 3. *rationabiliter et humano modo petenti*, ut dictum est de eo, qui petit in amentia, ebrietate, aut cum proximo periculo morbi etc. non enim censentur conjuges ad ejusmodi casum non prævisum se obligasse, nisi periculum infectionis esset valde remotum, proximum autem periculum incontinentiæ.

1215. *Q.* VI. In quibus casibus non liceat petere debitum. ℟. 1. *Sub mortali* non licet conjugi, qui vovit castitatem sive ante, sive post initum matrimonium, juxta sæpe dicta ex c. 3. de convers. conjug. Unde ei nec licet inchoare actus ordinatos ad copulam, cum facta sit promissio abstinendi ad omni actu venereo: *excipe* actum redditionis debiti, ad quem obligatur ex justitia. 2. Non licet petere ei qui tempore matrimonii culpabiliter cognovit consanguineam personam compartis in primo vel secundo gradu. 3. Qui *extra casum necessitatis* prolem suam baptizat, aut in baptismo vel confirmatione tenet, ut dicetur de impedimento spiritualis cognationis: secus si in casu necessitatis.

1216. ℟. 2. Per se saltem *veniale* est petere debitum tempore fluxus menstrui ordinarii. Ita *Sanchez* L. 9. d. 21. n. 7. et 8. ubi contra eos qui dicunt esse mortale, ait damnum grave ex tali coitu, quod timent illi AA. imminere proli, esse incertum et rarum, cum constet innumeros tempore menstrui coire, rarissime tamen grave damnum in prole inde inveniri. *Ratio* autem peccati venialis est turpitudo, et indecentia in eo coitu. Nec ab hac culpa eximit conjugis sterilitas; quamvis enim tunc cesset damnum prolis, non tamen cessat dicta indecentia. Hinc Ezech. c. 18. v. 6. vir justus dicitur: *si fecerit judicium et justitiam .... si ad mulierem menstruatam non accesserit.* Denique ibid. addit *Sanch.*: *Quare si aliqua ratio sit huic turpitudini præponderans, et actum honestans, vacabit culpa: nempe si ad vitandam in se, vel in alio fornicationem, vel ne conjux suo consortio odio sit, vel alia similis.* Unde uxor tunc licite reddit debitum, sicut et maritus licite petit: imo si una pars urgeat serio debitum, altera reddere tenetur. *P. Bened.*

Schmier Theol. Sacram. tr. 24. q. 29. n. 135. Addit tamen *Sanchez* l. c. sub fin. Si conjuges probabiliter existiment prolem monstruosam ex eo concubitu gignendam, quamvis non peccet mortaliter exigens debitum, et uxor id reddere possit, eam tamen ad id non teneri, quia detrimentum magnum est tum proli perpetuo miserrime vivere, tum matri prolem miserrimo affectam morbo habere. Dixi supra, *tempore fluxus menstrui ordinarii*, sive naturalis: nam si sit quasi perpetuus, quo quædam fœminæ quasi continuo morbo laborant, licebit tam petere, quam reddere debitum; quia durissimum esset, conjuges obligare ad abstinendum perpetuo ab usu matrimonii.

1217. 2. Secluso abortus periculo licite citra culpam etiam venialem potest peti et reddi debitum tempore quo uxor est gravida, tum quia nulla lex assignari potest, quæ usum matrimonii tunc prohibeat, tum quia esset gravissimum onus, et res mille peccandi periculis exposita, si vir toto tempore, quo uxor gravida est, scil. per novem menses, idque fere singulis annis, teneretur abstinere ab usu matrimonii. Addit *Sanch.* L. 9. d. 22. n. 6. quod, si talis coitus esset culpa venialis, laqueus injiceretur matrimonio, quia vel toto tempore, quo uxor uterum gestat, conjuges deberent abstinere a copula, vel innumera essent admittenda venialia, quod esset multiplicare peccata sine necessitate. Econtra si adsit probabile periculum abortus (de quo debet constare per experientiam, vel per prudens judicium medici, cum per se et ordinarie, teste *Palao*, proximum saltem periculum abortus non subsit) usus matrimonii illo tempore graviter illicitus est; quia tunc vergit in interitum prolis innocentis. Monet *Sanch.* l. c. n. 1. periculum incontinentiæ hic non præponderare verisimili periculo abortus, quia illi periculo aliis mediis spiritualibus ad breve tempus consuli potest absque damno fœtus, adeoque propter periculum incontinentiæ præsente periculo abortus, licitus non redditur usus. Auctoritates in contrarium afferri solitæ non omnino interdicunt concubitum tempore, quo uxor prægnans est, sed tantum volunt, ne modus et temperantia excedatur, vel intelligendæ sunt de consilio, vel de casu, in quo est periculum abortus, aut oppressionis prolis.

1218. *Quid*? si uxor hactenus nonnisi mortuas proles genuerit. ℟. cum *Sanchez* contra *Sylvium*. Per hoc non redditur illicitus usus conjugii, quia adhuc felicem partum sperare possunt; experientia enim constat mulieres post frequentes abortus tandem feliciter peperisse. Suadendum tamen, ut hujusmodi conjuges, oratione, aliisque piis operibus benedictionem Dei efflagitent, vitent intemperantiam et alias culpas. Item si sint fœminæ nobilioris conditionis, ut vitent frequentiores choreas, moderentur iræ vehementiores motus etc. Si sint de plebe, ne tollant, vel portent onera graviora: mariti autem caveant, ne verberibus, trusionibus, tunsionibus male tractent uxores gravidas.

1219. Licitum est per se loquendo petere et reddere debitum post partum, dum in puerpera continuatur sanguinis purificatio, nisi forte ex eo concubitu gravis morbus immineret; *nam tunc de culpa judicandum esset juxta morbi gravitatem, ejusque probabilitatem*, ait *Sanch.* L. 9. d. 22. n. 12. contra alios, qui dicunt esse mortale uti matrimonio durante illa immunditie; item contra illos, qui dicunt, esse saltem veniale propter indecentiam, sicut supra n. 1216. de immunditia menstruatæ locuti sumus. Varietatem sententiarum conciliat *Abulensis* c. 5. Matth. q. 244. ubi ait, absolute non esse necessarium, purificationis tempus expectare, sed aliquantulum, si recenter fœmina enixa sit, donec ab immunditiis purificetur, et antea accedere ad illam non esse mortale. *Si dicas*, talem copulam prohiberi can. fin. dist. 5. ubi expresse ita habetur: *Nisi purgationis tempus prius transierit, mulieres viris suis non debent admisceri.* Respondent enim plerique cum *Aversa*, *D. Antonino* et aliis, textum ex *S. Gregor.* allatum loqui de consilio, non de præcepto, vel de casu, quo immineret periculum gravis morbi, vel potius dicendum, hoc, quod olim erat præceptum, nunc intra limites meri

consilii contineri, ut supra diximus n. 1211. unde *τὸ debent*, hodie significat decentiam abstinendi durante illa immunditie, non obligationem sub gravi peccato, nisi ut dixi, accedat aliud grave incommodum, quo probabiliter præsente, mulier non teneretur reddere debitum; hoc vero absente, si maritus precibus inductus nolit desistere, et sit incontinentiæ periculum, ad reddendum teneretur.

1220. *Q*. VII. An licitus sit usus conjugii ante ablactationem infantis. ℟. *Affirmative*: tum quia non extat lex prohibens, tum quia durissimum esset conjugibus, imo periculum plurimorum peccatorum, si toto tempore, quo infans lactatur, deberent sub peccato ab usu matrimonii abstinere. Adde, quod periculum inficiendi lac ex tali coitu rarum sit, ut testantur periti medici. *Sanch*. L. 9. d. 22. n. 15. excusat a reddendi debiti obligatione mulierem, dum advertit ubera exsiccari præcedente copula, aut lac valde perniciosum proli inde reddi, præsertim cum premente paupertate aliter non possit sustentari infans.

1221. *Q*. VIII. In quibus casibus non liceat reddere debitum petenti. ℟. cum *Laym*. l. 5. t. 10. c. 1. n. 17. Duplex hic observanda est regula. 1. Si petens graviter peccet ob circumstantiam, quæ ipsum actum conjugalem reddat graviter peccaminosum et absolute utrique conjugi illicitum, tunc regulariter etiam reddere debitum sub gravi peccato non licet, v. g. si ambo conjuges mutuo consensu voverint castitatem, si copula petatur modo contra naturam peragenda, v. g. in vase præpostero, vel si in vase naturali, at situ innaturali cum periculo effusionis seminis extra vas naturale; talis enim redditio esset intrinsece mala, et nullo modo honesta posset fieri. Item si debitum petatur in loco sacro, vel publico, aut cum periculo abortus, aut alio gravi damno sanitatis conjugum. Dixi, *regulariter*: excusaretur tamen reddens a peccato, si periculum majoris damni ex negatione debiti prudenter timeret. De loco sacro vide P. 1. n. 468. *Ratio* est, quia reddens in priore casu formaliter cooperaretur ad actum graviter illicitum, secus in secundo casu.

Secunda regula. Si petens peccet mortaliter ob circumstantiam, quæ afficiat solam circumstantiam personæ petentis, v. g. quia ipsa sola voverit castitatem, aut habet intentionem malam in petendo, tunc alter potest ac debet reddere debitum: similiter si conjux petendo peccet solum venialiter, propter modum leviter inconvenientem. *Ratio primi* est, quia per hoc, quod conjux voverit castitatem, aut ex mala intentione petat copulam, non perdit jus in corpus alterius conjugis, neque hic immunis est ab obligatione reddendi debitum. Ita *S. Antonin*. contra *Ricard*., *Comit*. et alios. *Ratio secundi* est, quia fere semper adest ratio præponderans, propter quam reddens peccato alterius veniali non censeatur formaliter cooperari, scil. ratio discordiarum, periculum incontinentiæ etc. suadent tamen AA. ratione voti, ut compars, quæ non vovit, prius petat debitum, dum prævidet a vovente petendum, et præsertim suadendum, ut petatur dispensatio. Addunt alii, quod, si uxor sine gravi incommodo possit dehortari, ne peccaminose petat, imo si spes effulgeat, fore ut per unam alteramve negationem debiti absterreatur altera pars a peccaminosa petitione, poterit saltem ex charitate amice negare debitum.

1222. *Q*. IX. An conjuges teneantur aliquando petere debitum. ℟. 1. Per se loquendo non tenentur, quia *cum liberum sit unicuique suo juri renunciare* (juxta c. 6. de privil.) nemo per se tenetur uti jure suo. ℟. 2. per accidens autem tenentur 1. si alter, præsertim uxor, ex signis videatur cupere hoc remedium, licet ex verecundia taceat, quia tunc potius debitum redditur interpretative petenti. *S. Th*. in 4. dist. 32. a. 2... 2. Si alioquin in comparte sit periculum incontinentiæ. 3. Si id necessarium sit ad fovendum amorem mutuum. 4. Si generatio prolis necessaria sit ad avertendum grave damnum religionis, vel reipubl.

1223. *Q*. X. An liceat exigere usum conjugii præcise ad vitandam in se incontinentiam, quamvis nulla forte sit spes prolis. ℟. cum *Navarro*, *Laym*.,

Sporer hic n. 487. et aliis contra veteres non paucos, *affirmative. Ratio* est, quia matrimonium secundario institutum est in remedium concupiscentiæ, ut colligitur ex 1. ad Corinth. 7. *Propter fornicationem unusquisque suam uxorem habeat... et iterum revertimini in idipsum, ne tentet vos Satanas propter incontinentiam vestram.* Et Catechism. Rom. P. 2. de matrim. n. 13. exponens causas, ob quas vir et mulier conjungi debeant docet: *Tertia est, quæ post primi parentis lapsum ad alias causas accessit, ut scil. qui sibi suæ imbecillitatis conscius est, nec carnis pugnam vult ferre, matrimonii remedio ad vitanda libidinis peccata utatur. Confirm.* Approbante Ecclesia licite contrahunt senes, quibus ob senium nulla est spes suscipiendæ prolis. Vide *D. Antoninum* 3. P. tit. 1. c. 20. §. 5.

1224. Q. XI. Quandonam peccent conjuges in usu conjugii. ℟. Præter dicta peccant I. mortaliter, si habeant copulam extra vas debitum, quia talis copula est sodomitica, et contra naturam. Ideo hæc circumstantia speciem mutans, scil. copulæ sodomiticæ cum propria conjuge, necessario est in confessione explicanda. Nec excusantur a gravi peccato qui inchoant copulam in vase non debito, cum animo illam consummandi in debito; quia adhuc graviter agitur contra honestatem naturalem.

1225. II. Peccant graviter conjuges, si semen scienter et voluntarie extra vas effundant vel ante copulam, vel abrupta copula: item si uxores semen jam receptum voluntarie ejiciant, quacumque de causa; quia quælibet talis effusio est intrinsece mala, et peccatum contra naturam, utpote directe opposita fini conjugii et copulæ carnalis, scil. generationi prolis. Excipit *P. Sporer* hic n. 490. effusionem involuntariam, si præter intentionem accidat, v. g. ex festinatione, ex metu, ob senium, ob indispositionem alterius partis. Vide dicta P. 1. n. 755. Idem n. seq. 491. cum *Sanch.* mulierem a gravi peccato excusat, quæ post seminationem a solo viro in debito vase factam, statim post copulam se tactu excitat, ut et ipsa seminet; eo quod hæc provocatio sit actus conjugalis consummatio. Hanc provocationem plane illicitam esse defendit *Stephanus* de s. Paulo.

1226. III. Si durante copula conjuges mentem ad alios divertant, ita ut vir aliam mulierem, aut mulier alium virum desideret. Hoc peccatum in confessione aperiendum est cum objecto cogitato (*Duarte V.* copula n. 163.); quia hic affectus vere est adulterinus.

1227. IV. Peccant conjuges graviter, si servato quidem vase debito non servent situm naturalem in coeundo *cum periculo effusionis seminis extra vas*; quia cum talis effusio voluntaria semper sit graviter peccaminosa, etiam probabile illius periculum voluntarie in ejusmodi situ electum conjunctum est cum gravi peccato. Si tamen absit periculum prædictum, et non servetur situs naturalis sine necessitate, aut justa causa, v. g. si vir vel stando, vel a tergo, vel succumbendo exerceat opus conjugale, multi cum *Sanch.*, *Laym.*, *Sporer* et aliis dicunt, non esse peccatum mortale, sed veniale; eo quod absente dicto periculo non peccetur contra substantiam actus conjugalis, nec impediatur generatio. Nihilominus monendi sunt conjuges, ut abstineant a tali congressu; præsertim, si sine justa causa fiat, eo quod sapiat nimis inordinatam concupiscentiam.

1228. V. Si positive impediant generationem, vel conceptam prolem extinguant: item si actum conjugalem exerceant cum probabili periculo abortus.

1229. VI. Si hic actus exerceatur coram aliis, ob grave scandalum. Caveant parentes, ne filios vel filias jam adultas in eodem cubiculo, multo minus lecto dormientes habeant, unde non raro ipsi parentes seducunt suos ad gravissima peccata committenda. Imo caveant, ne affectus suos coram prolibus inepte et scandalose prodant.

1230. VII. Denique absque dubio peccant conjuges, si semen privatim effundant, cum hæc privata pollutio sit semper mala, et fini generationis contraria.

1231. *Q.* VIII. An et qualia sint peccata conjugum tactus, aspectus, amplexus, oscula, colloquia venerea etc. ℟. De tactibus vide P. I. n. 731. Hic breviter notandæ sunt sequentes regulæ, quas tradit *P. Sporer* hic n. 500. 1. Si prædicta exerceantur *cum periculo proximo pollutionis*, *cum actuali dubio de valore matrimonii*, item *cum voto castitatis*, conjuges peccant mortaliter: de ultimo, scil. de voto, certum est; de dubio pariter manifestum; in hoc enim nunquam licet operari. De periculo pollutionis probatur; quia, cum hæc graviter repugnet generationi, æque illicita est conjugatis, ac aliis; ac proinde tenentur sub mortali vitare illius periculum proximum, et non ponere causam proximam, qualis in tali casu sunt prædicti actus, ex supposito. 2. Si vero fiant (secluso periculo pollutionis etc.) inter conjuges in ordine ad copulam, vel ad contestandum, aut fovendum amorem conjugalem, culpa vacant: quia cui concessus est finis, etiam concessa sunt media ordinata ad illum finem; finis autem conjugalis est amor et copula, media sunt prædicti actus: ergo. 3. Si præcise fiant ad majorem voluptatem, quamvis ordinentur ad copulam, sunt peccatum veniale ex dictis. Probabiliter etiam sunt peccata venialia in conjugibus, etsi exerceantur absque animo perveniendi ad copulam, modo absit periculum pollutionis; quia tales actus ordinantur ex natura sua ad copulam ipsis licitam, nec quidquam illis deest, nisi quod hic et nunc non referantur ad eam: solus autem defectus debiti finis est per se loquendo tantum venialis. Vide *Sanch.* L. 9. d. 44. n. 12., *Laym.* L. 1. t. 3. c. 6., *Gobat*, *Diana* contra *D. Antonin.*, *Sylv.*, *Paludanum* et alios, qui dicunt hos actus tunc esse graviter malos, eo quod conjugibus non sint liciti, nisi referantur ad copulam. Illud non videtur negandum, quod plerumque tales actus sint graviter peccaminosi ob periculum pollutionis proximum, quod raro abesse potest, cum ex se commotionem spirituum genitalium valde excitent. 4. Juxta *P. Antoine* tr. de oblig. parent. c. 3. q. 8. ℟. 2. Graviter illiciti sunt conjugibus tactus quidam valde infames, quando scil. inter membrum tangens, v. g. linguam, et partem, quæ tangitur, obscœnam fœda nimis est disproportio: quia tales actus graviter dedecent naturam rationalem, et sapiunt aliquam brutalitatem, nec conjugium potest eos excusare, utpote qui ex se non ordinantur ad copulam conjugalem. Clarius de his loquentem vide *P. Sporer* hic n. 498. Denique probabilius peccat mortaliter conjux, si in mariti absentia se libidinose, sive ex delectatione venerea tangat, et ex apprehensione mariti absentis voluntarie delectetur commotione spirituum genitalium, quia talis commotio non potest tunc ordinari ad actum conjugalem, sed per se tendit ad pollutionem. *Laym.* L. 1. tr. 3. c. 6. n. 14. contra *Sanch.* De morosis delectationibus conjugum, viduarum, sponsorum ex actibus præteritis vel futuris, vide P. I. n. 340.

ARTICULUS II. *De impedimentis impedientibus matrimonium.*

§. I. *Prænotanda.*

1232. I. Impedimentum matrimonii dicitur omne id, quo stante matrimonium ab aliquibus personis nonnisi illicite, vel omnino invalide contrahitur. Unde duplicis generis sunt impedimenta, *impedientia* tantum, et *dirimentia*. *Impedimentum impediens* tantum est, quod matrimonium reddit illicitum, quamvis contractum relinquat validum. Hoc impedimentum, quod est impediens respectu matrimonii, evadit dirimens respectu sponsalium, et hæc facit nulla; eo ipso enim, quod stante impedimento impediente, v. g. voto castitatis, matrimonium illicitum sit, non potest induci obligatio ad illud contrahendum; quæ tamen induceretur, si sponsalia valerent. Vide c. fin. de pact. *Dirimens* est, quod matrimonium reddit et illicitum et invalidum.

1233. II. Posse ab Ecclesia pro Christianis statui certa matrimonii impedimenta, est de fide. Sic *Trid.* sess. 24. de Sacr. matrim. can. 3. ita definit: *Si quis dixerit, eos tantum consanguinitatis, et affinitatis gradus, qui in Levitico exprimuntur, posse impedire matrimonium contrahendum, et dirimere contractum, nec posse Ecclesiam in nonnullis eorum dispensare, aut constituere, ut plures impediant, et dirimant, anathema sit.* Et can. 4. *Si quis dixerit, Ecclesiam non potuisse constituere impedimenta matrimonium dirimentia, vel in iis constituendis errasse, anathema sit.* Dicta potestas statuendi impedimenta non extenditur ad infideles non baptizatos, licet habitent in ditionibus Principum Christianorum, quia nec sunt membra Ecclesiæ, nec habent fundamentum subjectionis ad Ecclesiasticam jurisdictionem, nempe characterem baptismalem, ut ait *Suar.* L. 4. de LL. c. 19. Quod etiam hæretici impedimentis ecclesiasticis sint subjecti, vide in Theol. Schol. *Bened. XIV.* Tom. III. Bull. in Ep. II. quæ incipit: *Singulari nobis consolationi*, ita habet §. 14. *Postremo exploratum habemus, ab hæreticis baptizatos, si ad eam ætatem venerint in qua bona a malis dispicere per se possint, atque erroribus baptizati adhæreant, illos quidem ab Ecclesiæ unitate repelli, iisque bonis orbari omnibus, quibus fruuntur in Ecclesia versantes, non tamen ab ejus auctoritate et legibus liberari*: ergo et HH. tenentur legibus Ecclesiasticis de impedimentis matrimonii.

1234. III. Contrahere scienter et voluntarie in impedimento dirimente matrimonium est peccatum mortale, tum quia in re gravi agitur contra legem Ecclesiasticam, tum quia sic contrahentes se exponunt periculo perpetui concubinatus. *Sanch.* L. 7. d. 5. Dubitans, an in impedimento dirimente existat, inquirere tenetur in veritatem, alias erit ignorantia vincibilis, et culpabilis. An licite et valide contrahi possit matrimonium sub vera probabilitate juris et facti de impedimento matrimonii, vide apud *Cardenas* super propos. ab *Innoc. XI.* damnatas diss. 2. a n. 522. et seq.

1235. IV. Agetur in hoc articulo de impedimentis impedientibus, quæ sequentibus versibus comprehenduntur.

Ecclesiæ vetitum, nec non tempus feriatum,
Atque catechismus, crimen, sponsalia, votum
Impediunt fieri, permittunt facta teneri.

Ex his 6 in suo rigore adhuc manent hæc quatuor,

Ecclesiæ vetitum, tempus, sponsalia, votum,

De quibus in paragrapho sequenti. De duobus reliquis breviter notâsse juvat sequentia. Nomine *catechismi* intelligitur impedimentum, quod olim contrahebatur ab eo, qui respondebat pro infante, quando supplebantur cæremoniæ post baptismum in necessitate collatum. Hoc impedimentum jam sublatum esse passim affirmant AA., et quidem vel per illa verba *Trid.* sess. 24. de reform. matrim.: *omnibus inter alias personas hujus spiritualis cognationis impedimentis omnino sublatis*; vel sola consuetudine, ut contendit *Perez.* Pro praxi *Bonae.* recte monet Parochos, ut in libro distinguant patrinos catechismi, a patrinis baptismi.

Nomine *criminis* intelligitur impedimentum, quo olim prohibebantur contrahere matrimonium illi, qui certa crimina antiquis canonibus expressa commiserant. Inter crimina etiam pro impedimento habebatur susceptio propriæ prolis ex baptismo in ordine ad impediendam redditionem debiti, vel si quis propriam prolem baptizaverat in necessitate, talis etiam post mortem conjugis non poterat licite contrahere aliud matrimonium. Item publice pœnitentibus non lice-

bat contrahere matrimonium, quamdiu durabat publica pœnitentia. De quibus adhuc restant memoriæ gratia sequentes versus:

Incestus, raptus sponsatæ, mors muliebris:
Susceptus propriæ sobolis, mors presbyteralis:
Vel si pœniteat solemniter, aut monialem
Accipiat, prohibent hæc conjugium sociandum.

Hæc per non usum sublata nunc esse, passim testantur AA. contra *Rebellum* siquidem videntibus, nec contradicentibus Episcopis, multis his impedimentis ligati contrahant matrimonium nulla dispensatione petita. Addit *Palao* de sponsal. d. 3. p. 2. n. 23. quod siquis, securitatis gratia, velit habere dispensationem, eam concedere possit Episcopus. Vide *P. Kugler* p. 2. de imped. matrim. c. 1. §. 3. a n. 1075.

§. II. *Principia de impedimentis impedientibus.*

1236. *Princip.* I. Præter statum peccati mortalis (in quo citra grave peccatum contrahere non licet) 1. matrimonium reddit mortaliter illicitum *Ecclesiæ vetitum* sive *interdictum*, per quod intelligitur prohibitio facta ab Episcopo, aut ejusdem Vicario, vel etiam Parocho de non contrahendo matrimonio ob dubium impedimenti alicujus, donec veritas innotescat. De hoc vide L. 4. Decret. tit. 16. *de matrimonio contracto contra interd. Eccles.* ubi in duobus cap. adstruitur, matrimonium contra interdictum Ecclesiæ contractum per hoc quidem non dirimi, sic tamen contrahentibus imponendam esse pœnitentiam, eosque separandos esse, donec cognoscatur de causa interdicti. Ergo ex his patet graviter peccare eos, qui contra *vetitum* Ecclesiæ contrahunt; nisi certo constet (ut ait *Kugler* l. c. n. 1056. cum *Conink*) interdictum esse plane injustum. Dispensat autem regulariter in interdicto Episcopus, si ipse vel inferior illud posuerit; secus, si superior.

1237. Ad hoc impedimentum commode reducitur 1. Interdictum Juris communis post *Trid.* ne sponsi contrahant matrimonium absque præmissa trina denuntiatione, de qua facta est mentio n. 1178. Novissime etiam *Bened. XIV.* in constitutione, quæ incipit: *Satis vobis compertum*, edita 17. Novembr. 1741. et habetur in tom. I. ejusdem Bullarii pag. 89. jubet, ut accurate præmittantur denuntiationes juxta regulam a *Trident.* traditam, monetque Episcopos ne facile dispensent a publicationibus. Et sub finem §. quinti addit: *Præterea licet Episcopo relictum sit omnimode super denuntiationibus dispensare, hæc tamen facilitas non a sola dispensantis voluntate pendet, sed a Tridentino coercetur arctis prudentiæ, discretique arbitrii legibus, quod idem est, ac legitimam causam dispensationis requirere.*

1238. 2. Ad impedimentum interdicti merito reducitur *excommunicatio*; quamvis enim valeat matrimonium (ut arg. ex c. *significasti* 6. de eo, qui dixit) dum unus vel uterque contrahens excommunicationi subjacet; graviter tamen peccat, qui in excommunicatione majore vel minore matrimonium contrahit: quia talis agit contra grave præceptum in re gravi. Vide *Laym.* l. 1. t. 5. p. 2. c. 3. n. 4., *Bonac.*, *Conink.* Imo talis dupliciter peccat, tum suscipiendo Sacramentum in peccato gravi, tum recipiendo in excommunicatione; juxta nonnullos etiam ideo, quia indigne administrat Sacramentum.

1239. 3. Huc reducitur *omissio benedictionis nuptiarum*; quia etsi sine illa valide, illicite tamen contrahitur matrimonium saltem primum. Porro benedictio duplex solet adhiberi, una in ipso contractu matrimonii de præsenti, dum Parochus dicit, *Ego vos conjungo* etc. altera regulariter in templo sub Sacrificio Missæ una cum variis precibus. Quod utraque non tantum sit de consilio, sed de præcepto, satis patet ex consuetudine Ecclesiæ, quæ

compellit fideles ad illas suscipiendas: satis eas commendat *Trid.* sess. 24. c. 1. de reform. matrim.: satis clare præceptum arguitur ex c. 1. 2. 3. 4. et 5. XXX. q. 5. Hinc certum est, quod peccet graviter, qui eas omittit ex contemptu; anathemate enim ferit illos *Trident.* sess. 24. can. 11. qui benedictiones et cæremonias, quibus Ecclesia in solemnitatibus nuptiarum utitur, damnaverit. Excusant quidem a gravi peccato *Bonacina*, *Tambur.*, *Perez* eos, qui ex sola negligentia illas omittunt; sed dum in locis, ubi consuetudo et facilitas suscipiendi solemnes benedictiones viget, vix possit deesse suscipio gravis contemptus, nec desit grave scandalum, raro ejusmodi omissio caret culpa mortali.

1240. *Principium* II. Secundum impedimentum impediens est *tempus feriatum*, sive certa quædam tempora, quibus celebratio nuptiarum ab Ecclesia prohibita est, de quibus *Trid.* sess. 24. c. 10. ita statuit: *Ab adventu Domini nostri Jesu Christi usque in diem Epiphaniæ, et a feria quarta cinerum usque in octavam paschatis inclusive, antiquas solemnium nuptiarum prohibitiones diligenter ab omnibus observari sancta synodus præcipit: in aliis vero temporibus nuptias solemniter celebrari permittit; quas Episcopi, ut ea, qua decet modestia et honestate fiant, curabunt; sancta enim res est matrimonium, et sancte tractandum*: et can. 11. ejusdem sess. *Si quis dixerit, prohibitionem solemnitatis nuptiarum certis anni temporibus superstitionem esse tyrannicam, ab ethnicorum superstitione profectam, aut benedictiones et alias cæremonias, quibus Ecclesia in illis utitur, damnaverit, anathema sit.*

Notat hic *Laym.* L. 5. t. 10. p. 4. c. 15. non prohiberi absolute ipsum matrimonii contractum præmissis etiam denunciationibus in dictis temporibus celebrari, si nuptialis benedictio et solemnis traductio sponsæ cum signis lætitiæ, convivia, choreæ nuptiales etc. intermittantur; tum quia Tridentinum expresse tantum loquitur de solemnibus nuptiis: et c. *Capellanus*, de feriis dicat, Romanæ Ecclesiæ consuetudinem esse, *ut quocumque tempore matrimonium contrahatur.* Adde ex Rit. Rom. ubi expresse habetur, dictis temporibus *solemnitates nuptiarum prohibitas esse, ut nuptias benedicere, sponsam traducere, nuptialia celebrare convivia: matrimonium autem omni tempore contrahi potest.* Vide *Antoine* c. 3. de imped. matrim. Pro praxi, uti ibidem subdit cum *Laym.*, *Gobat* et aliis, attendendum est ad consuetudinem ecclesiarum: quia in plerisque diœcesibus saltem in Germania Parocho non licet assistere iis temporibus matrimonio absque speciali causa, et urgente necessitate, v. g. si quis in periculo mortis constitutus, vel statim discessurus concubinam ducere velit, eique ad spiritualem salutem matrimonium expedire videatur; quamvis etiam tunc, si fieri possit, ab Ordinario licentia sit petenda.

1241. *Princip.* III. Tertium impedimentum sunt sponsalia prius legitime cum alio contracta, et nondum dissoluta; hæc enim impediunt, quominus licite matrimonium cum alio, vel alia contrahatur. Hinc peccat graviter contrahens contra fidem primo datam, ad quam servandam obligatur ex justitia. Quod autem valeat matrimonium subsequens, dictum est n. 1153.

1242. *Princip.* IV. Quartum impedimentum est votum simplex perpetuæ castitatis, vel ingrediendi et profitendi Religionem, vel suscipiendi Ordinem sacrum, vel nunquam nubendi. Quodlibet ex his quatuor votis impedit, quominus licite contrahatur matrimonium, quamvis valeat contractum. Constat ex c. *meminimus.* 3. ex c. *consuluit.* 4. *Qui Clerici vel voventes.* Ubi expresse respondet *Alex. III. Quod sicut simplex votum matrimonium impedit contrahendum, et non dirimit jam contractum, ita habitus sine professione susceptus, ne contrahatur, impedit, sed contractum nunquam dissolvit.* Vide ibid. c. *Rursus* 6. Adeoque graviter peccat contra Religionem, qui voto simplici castitatis obstrictus contrahit matrimonium; quia in re gravi violat fidem Deo datam. *Excipe* casum, quo personæ ligatæ voto castitatis simplici

contraherent matrimonium sub conditione servandi castitatem : sic enim valide et licite contraherent.

§. III. *Resolvuntur Casus.*

Casus I.

Quadratus, contractis cum Genovefa sponsalibus, incipit familiariter agere cum Quintiliana : familiaritatem advertens Genovefa, rem defert ad Parochum, qui Quadrato matrimonium severe prohibet, negatque, se illi unquam astiturum. Quadratus amore Quintilianæ captus, Parochumque decepturus, quemdam amicorum suorum rogat, ut Parochum una cum duobus bonis amicis tanquam testes futuros ad mensam invitet. Adest invitatus cum aliis Parochus; sub convivio etiam comparet Quadratus cum Quintiliana, et coram omnibus alta et clara voce contrahit matrimonium de præsenti, licet Parocho juste invito et stomachante, et hoc quidem factum est tempore interdicti localis.

1243. Q. I. Quot peccata commiserit Quadratus sic contrahendo. ℟. 1. Commisit peccatum grave *injustitiæ*, contrahendo contra fidem Genovefæ datam; supponitur enim injuste resiliisse. 2. *Duplicis inobedientiæ*, quia contra gravem et justam prohibitionem Parochi contraxit, et quidem neglectis trinis denuntiationibus 3. *Sacrilegii*, suscipiendo sacramentum matrimonii in statu peccati mortalis; juxta alios etiam administrando. Quod autem valide nihilominus contractum fuerit hoc matrimonium, patet ex eo quod adsint omnia ad valorem requisita; nec obstat, quod dolose, contra vetitum Parochi, et coram illo invito contractum sit, quia hæc omnia non faciunt, ut non sit simpliciter coram Parocho et testibus contractum, uti dicetur de imped. clandest. Vide etiam *Sanch.* L. 3. d. 5. et 39.

1244. Q. II. An valide et licite contrahatur matrimonium tempore interdicti localis, aut generalis, prout hoc significant censuram, aut cessationem a divinis. ℟. 1. Quod valide contrahatur, passim affirmant AA. cum Glossa per c. *Alma mater.* de sentent. excomm. in 6. Vide *Covarruv.* eod. c. *Alma.* Et *ratio* est, quia nullus extat canon irritans. ℟. 2. Probabilius etiam licite contrahitur. *Ratio* est, quia illa solum Sacramenta illicite suscipiuntur tempore interdicti, quæ sunt pure spiritualia, et ab Ecclesia dispensantur per ministrum specialiter ad id ordinatum : atqui matrimonium est contractus quidam naturalis, cui per accidens adjecit Christus rationem Sacramenti, nec administratur per ministrum specialiter ad id ordinatum, cum ipsi contrahentes sint ejus ministri, uti dictum est n. 1176.: ergo. *Confirm.* ex cit. c. *Alma mater*, ubi dicitur, *quocumque tempore* posse contrahi matrimonium : ergo etiam tempore interdicti. Denique eo tempore non prohibentur alii contractus per se naturales : ergo nec contractus matrimonii, qui per se naturalis est. Ita *Sanch.* L. 7. d. 8. n. 2. cum *Rosella*, *Sylv.*, *Navar. Palud.*, *D. Antonino*, et aliis contra *Leandrum.* Ibid. ait n. 3. posse etiam eodem tempore præmitti consuetas denuntiationes, et n. 11. etiam nuptiales benedictiones servata moderatione in c. *alma* indicata; nimirum submissa voce, januis clausis, exclusis excommunicatis et interdictis : excipit tamen n. 12. *nisi Ecclesia speciali interdicto affecta sit.*

Casus II.

Quido Parochus præmissis duabus proclamationibus a sponso Prætoris filio rogatur, ut tertiam condonet : diu reluctatus tandem importunis precibus benigne annuit, putans omissionem unicæ denuntiationis esse parvitatem materiæ. Jubet igitur sponsos postridie adesse, ut pro more exa-

minentur: sub examine reperit sponsum et sponsam plane ignaros mysteriorum fidei. Accedit quoque testis revelans impedimentum dirimens; quo cognito, mox prohibet matrimonium, et sponsos mittit ad Ordinarium, a quo post duos menses tandem obtinent facultatem nuptias celebrandi.

1245. *Q.* I. An Quido peccasset mortaliter, si unam ex tribus denuntiationibus omisisset. ℟. *Affirmative*; quia id fecisset sine licentia Ordinarii, et sine necessitate maxime urgente, contra grave præceptum *Tridentini*, quod vide n. 1178. Præterea certum est, quod talis agat contra praxim communem, et se reum faciat gravissimæ pœnæ, de qua infra n. 1250. Ita *Leander*, *Mart. Perez*, *Illsung*, *Antoine* de matrim. c. 3. q. 2. contra *Sanch.* L. 3. d. 5. n. 7, *Tamb.* et alios, qui dicunt, quod talis omissio sit venialiter peccaminosa, si parochus aliunde sit certus de carentia impedimenti; secus si non sit certus.

1246. De denuntiationibus (quæ etiam vocantur proclamationes, edicta, banna) porro observa 1. *Ordinarie* illæ non debent fieri in diebus ferialibus; quia Tridentinum expresse dicit, ut fiant *in diebus festis*. Citat etiam *Bossius* declarationem S. Congregationis, quod nequidem Episcopus possit jubere ut in diebus ferialibus fiant. At *Bonac.* q. 2. de matrim. p. 6. n. 18., *Laym.*, *Gobat* et alii judicant, eas fieri aliquando posse non tantum diebus dominicis, et festis universalibus, sed et particularibus alicujus loci, imo et alio die, quando ad concionem, et missarum solemnia magnus est concursus populi; quia tunc satisfit intentioni et fini Tridentini, scil. ut in frequentia populi, qualis haberi solet in festis, facilius detegantur impedimenta matrimonii, et sic non fit dispensatio in lege *Trid.* sed præsumptive secundum illam agitur. Alii monent consuetudinem locorum in hoc puncto observandam esse, quæ per accidens illicita fieri posset, si populus forte ex denuntiatione facta die non festo scandalizaretur.

1247. 2. Jubet Trident. ut denuntiationes fiant *tribus continuis diebus festivis*. Ex praxi patet hæc verba non esse necessario ita intelligenda, ut illa festa sint immediate continua sine intervallo ferialium dierum; sed ut inter unam, et alteram denuntiationem non intermedient festa. Ait tamen *Bonacina* l. c. n. 15. cum *Sanch.*, *Gutierez* et aliis contra *Henriq.* parochum non peccare mortaliter, si unum vel alterum diem festum inter unam alteramve denuntiationem interponat; secus si multos dies festos, aut dominicos interponat; quia in secundo, non item in primo casu in re gravi censeretur graviter agere contra prohibitionem Ecclesiæ. Præterea *Sanchez* L. 3. d. 6. n. 8. *Pirrhing*, *Illsung*, et alii volunt inter unam et alteram proclamationem aliquot dies interponi debere, sicut decretum fuit in Conc. Moguntino sub *Sebastiano Archiepiscopo* cap. 38. et in Conc. Coloniensi sub *Adolpho Archiepiscopo*. Absolute tamen eas fieri posse in tribus immediate continuis festis, v. g. in triduo Paschatis, affirmant *Tambur.*, *Gonzalez*, *Pontius* et alii, quia sic vere adhuc secundum verba Tridentini proceditur. Itaque circa hoc respiciendum est ad statuta et praxim cujusque diœceseos. Denique si intra duos menses post factas denuntiationes matrimonium non contrahatur, denuo repetendæ sunt; nisi aliter Episcopo videatur, ait *P. Antoine* ex *Rituali Romano*, quia interea potuit intervenire novum impedimentum, v. g. affinitatis.

1248. 3. Addit *Trident.* ut denunciationes fiant in *Ecclesia inter missarum solemnia*: ex praxi tamen diversarum Ecclesiarum huic legi satisfit, si fiant post concionem, vel alias publicas devotiones. Vide *Barbosam* de officio Episc. alleg. 32. n. 16. et 17. ubi asserit, denuntiationes hoc modo fieri in facie Ecclesiæ non quidem materialiter, sed formaliter sumptæ, hoc est in multitudine fidelium.

1249. 4. Vult *Tridentinum*, ut denuntiationes fiant *a proprio contrahentium Parocho*; ita tamen ut etiam alteri facultatem promulgandi possit concedere, sicut alteri Sacerdoti potest facultatem concedere assistendi matrimonio. Quod si igitur contrahentes pertineant ad diversas parochias, sub gravi

peccato (ut ait *Kugler* de imped. c. 4 §. 1. num. 231.) denuntiationes fieri debent in utriusque contrahentis parochia, uti patet ex praxi, et ex declaratione S. Congreg. 21. Febr. 1592. quam citat *Pignat.* t. 9. consult. 133. n. 90. *Ratio* est, quia uterque Parochus talium contrahentium est proprius; item quia in parochia sponsi non potest haberi notitia de impedimentis sponsæ, et vicissim. Hinc etiam praxis obtinuit, ut Parochus unus non possit assistere matrimonio, nisi prius habeat testimonium alterius Parochi de denuntiationibus factis. Addit tamen *P. Kugler* de imped. c. 4. §. 1. n. 231. cum *Laym.*, *Sporer*, *Pirrhing*, *et Wiestner*, si alicubi vigeat consuetudo, ut contrahentes in solo loco contractus denuntientur, eam damnari non posse. Item quando ob locorum distantiam, vel ob rationabilem causam non posset id fieri in utriusque Parochia, in quo casu, si v. g. sponsus spectet ad aliam diœcesim, peti debet testimonium a Parocho loci, ubi natus et baptizatus est, qui testari debet, neque sibi, neque aliis privatim examinatis notum esse aliquod impedimentum. Juxta decretum *Clementis X.* anni 1670. 4. August. tales exteri remittendi sunt ad Ordinarium, et ab eo examinandi, an subsistent impedimento. De vagis ita statuit *Trid.* sess. 24. c. 7. de reform. matrim. *Multi sunt, qui vagantur et incertas habent sedes, et ut improbi sunt ingenii, prima uxore relicta, aliam, et plerumque plures, illa vivente, diversis in locis ducunt. Cui morbo cupiens sancta Synodus occurrere, omnes, ad quos spectat, paterne monet, ne hoc genus hominum vagantium ad matrimonium facile recipiant: magistratus etiam sæculares hortatur, ut eos severe coerceant: parochis autem præcipit, ne illorum matrimoniis intersint, nisi prius diligentem inquisitionem fecerint, et re ad Ordinarium delata, ab eo licentiam id faciendi obtinuerint.* Hanc cautelam *Tridentini* ob identitatem rationis *Conink*, *Pirrhing* et alii merito extendunt ad illos peregrinos, et alienigenas, qui alibi domicilium fixum habentes contrahunt in loco, ubi ignoti sunt, quod tamen sine licentia Parochi dicti domicilii valide fieri non potest, nisi in novo loco aliud domicilium acquisiverint. Addit *Pignatellus* tom. 7. consult. 23. n. 2. præter *inquisitionem* in vagos et ejusmodi peregrinos, et præter licentiam Ordinarii insuper a *Congreg. Inquisitionis* requiri, ut fidem, aut testimoniales habeant a suis Ordinariis, quod sint liberi. Ex his colligitur, quod quidem vagorum matrimoniis quilibet Parochus, ad quem veniunt, valide assistat, cum alium proprium non habeant; illicite tamen assistat, peccetque mortaliter, si omittat diligentem inquisitionem, rem non deferat ad Ordinarium, et ab eodem non habeat licentiam; quia agit contra præceptum grave *Tridentini.*

1250. Causæ dispensandi super denuntiationibus sunt 1. Quando prudenter timetur malitiosum impedimentum nuptiis ponendum, v. g. per maleficium, vim, dolum, subornationem falsorum testium etc. 2. Nimius pudor, dum vel valde senes et decrepiti, vel valde dispares statu, conditione etc. contrahunt. 3. Si magnates contrahant. 4. Vicinitas temporis, quo prohibetur solemnitas nuptiarum; præstat enim denuntiationes omittere, si aliunde satis constet de carentia impedimenti, quam cum periculo incontinentiæ, aut dissolutionis sponsalium nuptias differre. 5. Si renovetur prius matrimonium ex aliquo occulto impedimento irritum. 6. Si contrahentes sint vagi et ignoti, quia (ut ait *Gobat*) tali casu denuntiationes essent superfluæ. Plura vide apud *Laym.* L. 5. t. 10. p. 2. c. 4. n. 11. *Kugler* hic n. 239. et seq. Numquam absque commissione Episcopi dispensare potest parochus, sive ut penitus omittantur denunciationes, sive ut differantur post matrimonii contractum: si vero in articulo mortis concubinario contrahenti assistat, ubi accedere non posset ad Episcopum, non dispensaret; sed per epikeiam declararet, legem in tam arduo casu non obligare. *Parochus autem* (ut docet *Bened. XIV.* L. 7. de Synod. Diœces. c. 69. n. 2.) *matrimonio interesse præsumens, cui legitimæ non præcesserint denunciationes, suspensione ab officio triennio duratura, aut etiam graviori*

pœna plecti jubetur, c. cum inhibitio §. fin. de clandest. despons. ... ipsis vero contrahentibus, qui Ecclesiæ mandatum in re sane gravi contemnunt, condignam pœnitentiam injungendam in eod. cap. statuitur.

1251. Porro de denunciationibus *Sporer* tradit sequentia de matrim. a n. 379. I. Denunciationes sunt quasi edictum, quo præcipitur fidelibus, ut si noverint aliquod impedimentum sive dirimens, sive impediens, illud Parocho manifestent sub gravi obligatione, tum propter impediendum peccatum proximi, ad quod tenentur ex præcepto divino, tum propter reverentiam sacramenti, tum propter hoc ipsum præceptum Ecclesiasticum ob gravem finem graviter obligans; id quod fidelibus inculcandum est in catechesi, et concionibus.

1252. II. Testis volens manifestare impedimentum dirimens conjunctum cum infamia, utpote ortum ex gravi delicto sponsi vel sponsæ, debet servato ordine charitatis prius monere solum obnoxium illi impedimento, ut desistat a matrimonio, alioquin se suæ conscientiæ satisfacturum in eo denuntiando. Huic monitioni etiam repetitæ si non acquiescat reus, servandum erit præceptum Christi, *dic Ecclesiæ*, ideoque manifestandum est Parocho, etiamsi illud impedimentum infamatorium nosses sub decreto naturali, aut jurasses te non manifestaturum; quia hic non agitur de punitione alterius, sed de peccato vitando, de reverentia sacramenti, de præcepto superioris, qui triplex titulus prævalet legi de servando secreto naturali, quod habetur extra confessionem sacramentalem. *Confirm.* ex S. Th. 2. 2. q. 70. a. 1. ad 2. ubi ait, secreto commissa esse manifestanda, ubi vergunt in damnum publicum, aut tertiæ personæ: atqui si adsit impedimentum dirimens, cederet in damnum animæ vel unius vel utriusque mala fide contrahentis, et in irreverentiam sacramenti: ergo. Posset etiam testis amice suadere contrahenti, ut rem aperiat prudenti Confessario, qui media suggeret pro impetranda dispensatione.

1253. III. Hæc obligatio manifestandi tunc cessat, quando ex revelatione imminet grave malum revelanti, sive *ex se*, v. g. si ipse revelans esset complex delicti, sive aliunde, v. g. quando timetur grave scandalum publicum ex revelatione, sive quando tertio innocenti immineret grave damnum vitæ, fortunæ, honoris, vel famæ; tum quia non tenemur cum gravi nostro incommodo promovere correctionem proximi, vel impedire ejus peccatum, neque lex charitatis aut reverentia sacramenti obligat ad gravius incommodum aut scandalum; non enim facienda sunt mala, ut eveniant bona. Plura vide apud *Sanch.* L. 3. d. 13. *Gobat* hic n. 536. et seq.

1254. *Q.* II. An Quido potuerit, ac debuerit prohibere sponsos a contrahendo matrimonio ex eo, quod doctrinam Christianam ignoraverint. ℟. *Affirm.* Patet ex epistola Encyclica *Bened. XIV.* (quæ est in ejusdem Bullarii tom. 1. quadragesima secunda et incipit: *Etsi minime*, de doctrina Christiana populis tradenda) ubi §. 11. ita scripsit: *Verum cum matrimonio jungendi non sint, si Parochus, ut debet, prius interrogando, deprehendit, marem seu fœminam, quæ ad salutem necessaria sunt, ignorare: vix tantæ, ac tam luctuosæ ignorantiæ locum relinquet Episcopus, qui Pastores animarum moneat officii sui, et huic si desint, negligentiæ repetat pœnas.* Neque per hoc Episcopus aut Parochus dicendus est ponere novum impedimentum matrimonii, quia (ut idem Pontifex contra *Sanchez* L. 7. de Synodo Diœc. c. 29. n. 5. respondet) tantum sic inculcat impedimentum, quo illi ignorantes jam detinentur. Etenim *qui fidei rudimenta ignorat, quæ ex gravi præcepto scire tenetur, quamdiu illa non addiscit, cum potest, versatur in statu peccati mortalis, ac propterea jure ac merito a matrimonio contrahendo arcetur.* Ibid. n. 6. docet, *quandoque evenire, ut quis præcipua fidei nostræ mysteria et sciat et credat, cætera pariter, quæ necessitate præcepti sunt addiscenda, aliquo saltem rudi modo perceperit, sed quia hebetis est ingenii, et exilis memoriæ post omnem adhibitam diligentiam illa memoria retinere, et recitare non valeat: in hoc autem rerum statu non debet per-*

petuo arceri a matrimonio, quod est institutum in officium naturæ, et propterea nemini sine propria culpa est denegandum, sed curabit Parochus, ut qui eo memoriæ defectu laborat, frequenter audiat, quæ semel crasse didicit, ne ab ejus mente penitus elabantur.

Ex his liquet de quibus instituendum sit examen ante nuptias, scil. de necessariis necessitate medii, et præcepti, de actibus fidei, spei, charitatis, doloris de peccato, de matrimonio, an sit sacramentum, de gravibus obligationibus conjugum etc. Quando examen sit instituendum, debet desumi ex consuetudine cujuslibet diœceseos: per se loquendo præstaret, si præmitteretur tribus denuntiationibus, ut si forte ignari mysteriorum fidei esse reperiantur, adhuc possint instrui.

1255. *Q.* III. An Quido recte fecerit non assistendo matrimonio propter unicum testem de impedimento. ℟. *Affirmative*; est enim, teste *Bossio*, communis sententia Theologorum et Canonistarum, contra *Pontium* et *Dianam*, quod ad impediendum matrimonium, vel ad dissolvenda sponsalia sufficiat unus testis de impedimento, ut colligitur ex c. *Præterea*. 12. de sponsal. Item ex c. *Super eo*. 22. de testib. et probatur: quia unus testis, *si alioquin sit integræ existimationis*, saltem dubium facit valorem matrimonii, et oppositio impedimenti ipsis contrahentibus est favorabilis, ut evitent magna incommoda, quæ incurrerent per matrimonium invalidum: ergo recte etiam egit Quido, dum ipse rem non decidit, sed decidendam Ordinario reliquit.

ARTICULUS III. *De impedimentis dirimentibus matrimonium.*

Impedimenta dirimentia (de quibus singulis per singulos paragraphos nunc agemus) quindecim hodie numerantur, et designantur sequentibus versibus memoriæ causa.

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas,
Ætas, affinis, si clandestinus, et impos,
Si mulier sit rapta, loco nec reddita tuto:
Hæc facienda vetant connubia, facta retractant.

§. I. *Principia et resolutiones casuum de primo impedimento dirimente, scilicet de Errore.*

1256. *Prænotanda*. 1. Errare juxta *S. Aug.* in Enchir. c. 21. *est aliud pro alio putare* Unde error sive contractus erroneus hic potest dici actus, quo quis putat se contrahere cum hac, vel tali persona, quæ tamen non est hæc, vel talis. 2. Juxta q. 1. causæ XXIX. §. 2. *Error alius est personæ, quando hic putatur esse Virgilius, cum sit Plato: alius fortunæ, quando hic putatur esse dives, qui est pauper, vel e converso: alius conditionis, quando putatur esse liber, qui servus est: alius qualitatis, quando putatur esse bonus, qui malus est.* Communiter error fortunæ reducitur ad errorem qualitatis. 3. Hinc alias error dicitur versari vel *circa qualitatem personæ intrinsecam*, v. g. qui ducit personam, quam putat esse nobilem virginem, cum sit plebeja, aut corrupta; vel *circa qualitatem personæ extrinsecam*, v. g. si ducat filiam, quam putat esse divitem, cum sit pauper. Si una pars se fingat talem, qualis non est, et sic inducat aliam partem ad contractum matrimonii, errori conjungitur *fraus et dolus*. Error subdividitur in antecedentem, et concomitantem. *Antecedens* dicitur, qui dat causam contractui, ita ut inducat ad volendum, et eo non existente, contractus non fieret: hic efficit, ut actus sit involontarius, cum nil volitum, quin præcognitum. *Concomitans*, qui non dat causam contractui, nec inducit ad volendum; hic error *non facit in-*

voluntarium, quia non causat aliquid voluntati repugnans; sed facit non voluntarium, quia non potest esse actu volitum, quod ignoratum est. Ita D. Th. 1. 2. q. 6. a 8. in corp. Ex his statuitur

1257. *Principium* I. Error personæ, sive circa substantiam personæ irritat matrimonium, et quidem jure naturæ. *Ratio* est, quia error personæ, si sit antecedens, facit contractum matrimonii involuntarium circa substantiale ipsius objectum, quod est ipsa persona determinata a contrahente; si vero sit concomitans, licet non faciat contractum positive involuntarium, facit tamen negative involuntarium, quia incognitum non potest esse actu volitum; ergo uterque error tollit consensum, qui tamen absolute necessarius est ad omnem contractum, idque ex jure naturali, cum contractus sit consensus duorum vel plurium in idem placitum. *Confirm.* ex q. 1. causæ 29. supra cit. ubi expresse habetur: *Error vero personæ et conditionis conjugii consensum non admittit.* Unde

1258. *Inferes* I. Quod Ecclesia in hoc impedimento dispensare non possit, quia ipsa non ponit hoc impedimentum, nec potest supplere consensum ad matrimonium requisitum

1259. *Inferes* II. Quod neque valeat matrimonium infidelium cum dicto impedimento contractum, quia et hi subsunt legibus juris naturalis.

1260 *Principium* II. Error circa solam qualitatem personæ, puta circa nobilitatem, divitias, virtutem, virginitatem, indolem bonam vel malam etc. non irritat matrimonium, tametsi proveniat ex dolo alterius contrahentis, et det causam contractui. Excipe 1. nisi contrahens actualem voluntatem habeat, et *expressam* apponat conditionem non accipiendi mulierem hanc in uxorem, nisi nobilis sit, aut virgo, aut dives etc. 2. Nisi error qualitatis redundet in errorem personæ. Primam partem *Laym.* L. 5. t. 10. p. 4. c. 2. n. 2 vocat communem. et *ratio* est, quia stante errore circa qualitatem personæ adest consensus absolutus in personam, cum qua contrahitur, et quæ est objectum directum et substantiale hujus contractus; ergo sicut defectus accidentium non tollit substantiam rei, ita nec tollit consensum absolutum in rem ipsam. *Confirm.* 1. ex cit. q. 1. XXIX. §. 5. *Error fortunæ, et qualitatis consensum non excludit.* S. Th. in 4. d. 30. q. 1. a 2. ad 4. ait: *Diversitas fortunæ non vitiat aliquid eorum, quæ sunt de essentia matrimonii, nec diversitas qualitatis. Confirm.* 2. Matrimonium ex errore solius qualitatis initum nulla lege irritatur: ergo. *Confirm.* 3. Talis error tantum tollit consensum circa ignoratum: atqui rei substantia, scil. persona, non ignoratur, sed tantum qualitas; ergo non tollit consensum circa substantiam, sive personam. Denique si error circa qualitates vitiaret contractum matrimonii substantialiter, vix ullum matrimonium subsisteret, ut patet ex lamentis conjugum dicentium: Si te novissem esse talem, numquam tibi nupsissem.

Ratio exceptionis primæ est, quia consensus conditionatus non subsistit non subsistente conditione, cui alligatur: atqui consensus expresse supponitur alligatus qualitati personæ: ergo qualitate illa non subsistente non subsistit contractus matrimonialis. *Ratio exceptionis secundæ est*, quia si error qualitatis redundet in personam, impedit consensum circa objectum substantiale per ipsam qualitatem determinatum.

Applicatio principiorum

Casus I.

Laban habebat duas filias, nomen majoris Lia, minor vero appellabatur Rachel, quam diligens Jacob ait ad Laban: Serviam tibi pro Rachel septem annis. *Consensit Laban: expletis septem servitii annis Jacob petiit sponsam suam Rachel a patre, qui vocatis multis amicis ad convivium, fecit nuptias, et vespere Liam introduxit ad Jacob. Facto mane*

vidit Liam, et dixit ad Laban: Nonne pro Rachel servivi tibi, quare imposuisti mihi? *Genes.* 29.

1261. *Q.* An validum et verum fuerit hoc conjugium. ℟. Fuit invalidum primitus ex errore circa personam, quia Jacob non consenserat in Liam, sed in Rachel; factum tamen postea est verum matrimonium, quando cognito errore novum dedit consensum. Ita expresse habetur in cit. q. 1. XXIX. §. 3. *Jacob ergo et Liam non fecit conjuges præcedens consensus, sed subsequens.*

Casus II.

Raymundus mercator valde dives, ut cum nobilibus affinitatem contrahat, petit a Rapsace, quem nobilem esse putat, ejus filiam, eamque primogenitam, quam præ reliquis prudentem, pulchram, et pudicam esse audierat. Rapsaces loco primogenitæ dat secundogenitam non æque bonam, dicens eam esse primogenitam. Raymundus bona fide contrahit, sed compertis postea erroribus Rapsaci filiam remittit.

1262. *Q.* An hoc matrimonium fuerit invalidum ex eo, quod sponsa non fuerit nobilis et primogenita. ℟. Si utraque qualitas fuerit a Raymundo primario intenta, et sponsam non aliter, nisi sub conditione, *si sit nobilis, et primogenita*, expresse et actualiter voluerit ducere, non fuit validum, quia error redundabat in personam; in solam enim nobilem et primogenitam consensit, et non in aliam; fuisset autem validum, si tantum in virginem præsentem, quam putabat esse nobilem et primogenitam, consensisset; quia tunc nullus error redundans in substantiam adfuisset. *Laym.*, *Sporer* de imped. matrim. n. 7. et Communis. Dixi supra, si expresse et actualiter *non aliter voluit contrahere*: nam in foro externo, si talis conditio expresse apposita non probetur, standum est pro valore matrimonii; in foro autem conscientiæ Raymundus debuit esse certus, quod contrahendo actualiter non alium habuerit animum, quam sub iis conditionibus contrahendi; sola enim habitualis intentio, vel potius talis dispositio non sufficit, qua quis ita comparatus est animo, ut non contraheret cum hac persona, si sciret eam non esse talem, qualem ipse putat, v. g. primogenitam, virginem, divitem etc. eoquod in contractu non attendatur ad id, quod quis faceret, si sciret, quæ postmodum experitur, sed ad id, quod reipsa circa substantiam contractus facit. *Confirm.* Matrimonium est status perpetuus et indissolubilis; ergo nisi clare conditio excipiens circa qualitates exprimatur, inconveniens est, ut alligatus credatur qualitatibus, et accidentibus facile mutabilibus.

§. II. *De impedimento conditionis.*

1263. *Principium generale.* Impedimentum conditionis est, quod oritur ex ignorantia conditionis servilis, dum homo liber contrahit matrimonium cum mancipio, putans esse personam liberam. Per servum hic intelligitur stricte talis, scil. persona, quæ vel ex nativitate, aut captivitate, vel emptione, aut aliunde dominio alieno in perpetuum quoad dispositionem subest. Quod error conditionis invalidet matrimonium, constat ex c. *proposuit.* 2. de conjug. serv., ubi *Alex. III.* ait separandum esse matrimonium, quando liber ignoranter contraxit cum ancilla, nisi postea hoc sciens illam cognoverit: idem constat ex c. 4. ibid. In c. 3. eod. tit. *Urbanus III.* statuit, quod (si alicubi ex consuetudine partus sequatur conditionem patris) natus ex libero et ancilla liber sit, et ut liber matrimonium contrahat.

Dixi supra, *dum homo liber* etc. Si enim servus contrahat matrimonium cum serva, valide et licite contrahit, etiam invito domino, ut constat ex c. *dignus est* 1. de conjug. serv. *Nec obstat*, quod servi, invito domino, non admittantur ad professionem religiosam, aut sacros ordines; quia per hos servi

totaliter abstraherentur a servitiis domino suo debitis, hoc ipso, quod per professionem et sacros ordines quis in perpetuum servitio divino mancipetur, per matrimonium non eximitur servitiis domino præstandis. Dixi 2. *putans esse liberum*; si enim liber conditionem servilem alterius partis, cum qua contrahit, sciat, matrimonium valet, ut constat ex can. 2. 4. 5. XXIX. q. 2. et c. 2. ac fin. de conjug. serv.

1264. *Q.* I. An error conditionis dirimat matrimonium jure naturali, an ecclesiastico. ℟. Probabilius jure ecclesiastico; quia stante hoc errore adhuc manet substantialis consensus in hanc determinatam personam, et mutua corporum traditio: ergo contractus quoad substantiam subsistit, et nihil adest, quod impediat contractum ex jure naturæ. Ita plurimi cum *Sanchez* L. 7. d. 19. contra non paucos *Manstrii* sequaces, qui affirmant, quod infideli decepto licet omni jure transire ad alias nuptias, postquam errorem conditionis cognoverit; secus secundum primæ sententiæ patronos.

1265. *Q.* II. An validum sit matrimonium personæ liberæ cum servo originario, et ascriptitio. ℟. *Affirm.* quia licet tales servi ascriptitii quandam servitutis speciem præseferant, eo quod dominis suis obstricti sint quoad certa obsequia, ita ut iis non liceat discedere a territorio sine remissione vel gratis facta, aut pretio remissionis persoluto, et insuper omnes prædiorum reditus, dempto tantum necessario victu, dominis suis afferre debeant; proprie tamen servi et mancipia non sunt, sed liberi. *Confirm.* ex l. 7. c. 37. n. 4. *Bened. XIV.* de Synod. Diœces. ubi ita: *Quod autem affirmat Bohemerus jur. Eccles. Protestantium L. 4. tit.* 9. §. 6., *nempe in Pomerania, Westphalia, et Boemia, ubi adhuc remanent vestigia antiquæ servitutis, et etiam hodie reperiuntur homines proprii, hoc est existentes sub dominorum proprietate, istorum connubia non esse aliter valida, quam ex dominorum consensu; aut est accipiendum de servorum conjugiis quoad effectus civiles; aut non est admittendum a Catholicis, illis in regionibus degentibus, qui sanctioribus Ecclesiæ legibus reguntur.*

§. III. *De impedimento voti.*

1266. *Princip. generale.* Votum solemne castitatis in religione approbata non tantum dirimit matrimonium contrahendum, aut subsequens, sed etiam jam contractum pure ratum, et nondum consummatum jure Ecclesiastico dissolvit; ita ut pars remanens in sæculo post professionem ab altero emissam possit et licite et valide inire aliud matrimonium; quem effectum non habet susceptio sacri ordinis, ut infra dicetur. Constat ex *Trid.* quod sess. 24. can. 6. de Sacr. matrim. ita definit: *Si quis dixerit, matrimonium ratum, non consummatum, per solemnem religionis professionem alterius conjugum non dirimi, anathema sit*: et ibid. can. 9. *Si quis dixerit, Clericos in sacris ordinibus constitutos, vel Regulares castitatem solemniter professos, posse matrimonium contrahere, contractumque validum esse, non obstante lege Ecclesiastica, vel voto ..., anathema sit.* Idem patet ex c. un. de voto in 6., et ex *S. Hier.* l. 2. contra Jovin. c. 7., ex *S. August.* in psalm. 38. et epist. 6. ad Theodorum Monachum.

Dixi, *votum solemne* etc. quia votum simplex castitatis non dirimit, sed impedit tantum ex supra dictis, quo minus licite contrahatur matrimonium. *Excipe* vota simplicia Soc. Jesu, quæ ex speciali constitutione *Gregorii XIII.* in Bulla: *Ascendente Domino*, matrimonium contrahendum dirimunt, quamvis antea contractum non dissolvant. *Laym.* de imped. voti n. 2. cum *Vasq. et Sanch.*

1267. De eo, qui post emissum votum simplex castitatis init matrimonium, ita habet *S. Thomas* in 4. dist. 38. q. 1. a. 3. ad 3. *Qui contrahit matrimonium per verba de præsenti, post votum simplex non potest cogno-*

scere uxorem carnaliter sine peccato mortali, quia adhuc restat sibi facultas implendi continentiæ votum ante matrimonium consummatum. Scil. intrà duos menses jus adhuc habet ingrediendi religiosum ordinem: ergo vel deberet prius petere dispensationem, vel abstinere a copula, vel eligere religionem. Ibid. ad 4. addit D. Angelicus: *Talis post contractum matrimonium obligatur ad servandum votum: propter quod mortua uxore tenetur totaliter continere, et quia ex matrimonii vinculo non obligatur ad debitum petendum, ideo non potest petere debitum sine peccato, quamvis possit sine peccato reddere exigenti. postquam obligatus est ad hoc per carnalem copulam præcedentem. Hoc autem intelligendum est, sive mulier petat expresse, sive interpretative, ut quando mulier verecunda est, et vir sentit ejus voluntatem de redditione debiti; tunc enim sine peccato reddere potest, et præcipue si ei timet de periculo castitatis.*

1268. Q. II. Quas pœnas incurrat Religiosus post professionem matrimonium contrahens. ℟. Ipso facto excommunicationem incurrit juxta Clement. un. L. 4. de consang. et affin., ubi eadem pœnam incurrit contrahens cum moniali, aut cum constituto in sacro ordine. Præterea perpetuus concubinatus foret, quamdio ab Ordine Religioso post professionem, vel post susceptum sacrum ordinem apostata uteretur matrimonio.

§. IV. *De impedimento cognationis spiritualis.*

1269. *Prænotandum.* Impedimentum cognationis est, quod ex cognatione vel carnali, vel spirituali, vel legali oritur. De spirituali cognatione traditur sequens

1270. Principium generale. *Cognatio spiritualis* (quæ est propinquitas personarum ex collatione, et susceptione sacramentorum Baptismi et Confirmationis proveniens) dirimit matrimonium contrahendum jure Ecclesiastico 1. inter baptizantem vel confirmantem, et inter baptizatum et confirmatum. 2. Inter baptizantem vel confirmantem, et inter parentes baptizati vel confirmati. 3. Inter patrinum vel matrinam, et inter baptizatum vel confirmatum. 4. Inter patrinum vel matrinam, et inter parentes baptizati vel confirmati. Patet ex *Trid.* sess. 24. c. 2. de reform. supra jam cit. n. 200. de Bapt. item n. 229. de confirm.

Dixi, *dirimit matrimonium contrahendum*; prius enim jam contractum non dirimit, v. g. si maritus baptizet, vel levet propriam prolem ex sua uxore natam, propterea non contrahit impedimentum, quo dissolvatur matrimonium, ex quo suscepit prolem a se baptizatam. Patet ex c. *Si vir.* 2. de cognat. spirit.

1271. *Si quæras*, an in tali casu maritus baptizans, vel levans propriam prolem saltem privetur jure petendi debitum conjugale, vel liberetur obligatione illud reddendi. ℟. 1. Si id fiat in casu necessitatis, quo aliud baptizans vel levans commode non possit haberi, non privatur dicto jure, c. *ad limina.* 7. XXX. q. 1. Nec privatur illo jure, si ex probabili ignorantia juris vel facti faciat; esset enim pœna privans jure jam quæsito, quæ ab ignorante non incurritur; si autem liberaretur ab obligatione reddendi debitum, id cederet in præjudicium conjugis innocentis. ℟. 2. Si extra casum necessitatis baptizet vel levet pater vel mater propriam prolem, sive scienter sive ignoranter, probabilius nec tunc privatur jure petendi debitum, nec liberatur ab obligatione illud reddendi, ut affirmant *Krimer*, et *Pichler* l. 4. Decret. tit. 11. de cogn. spirit. n. 7. cum *Amadæo*, *Corvino*, contra alios graves AA. *Ratio* eruitur ex cit. c. *Si vir.* 2. de cognat. spirit. ubi *Alexander III.* ait: *Nobis videtur, quod sive ex ignorantia, sive ex malitia id fecerint* (maritus vel uxor) *non sint ab invicem separandi, nec alter alteri debitum debeat subtrahere, nisi ad continentiam servandam possint induci.* Rubrica autem hujus c. sic habet: *Compaternitas scienter vel ignoranter superve-*

niens inter conjuges conjugium non dissolvit. Vide etiam c. 5. eod. tit. et can. 5. XXX. q. 1. *Confirm.* Tale impedimentum usus conjugalis nullibi claro jure expressum est, sed nititur solo doctorum consensu (ut fatetur *Laym.* hic contrarius L. 5. t. 10. p. 4. c. 8. n. 8) ac præterea privatio juris petendi debitum esset pœna, et liberatio ab obligatione reddendi debitum studiose quæsita per baptizationem vel levationem propriæ prolis cederet in grave præjudicium innocentis conjugis. *Subsumo:* atqui pœna non debet asseri sine claro et expresso textu juris, præsertim si illa simul cedat in grave præjudicium alterius: ergo. Objectiones fuse solvit *Pichler* l. c. et *Kugler* p. 2. de Impedim. matrim. q. 48. a n. 1909.

1272. Præterea *resolves* I. Jure antiquo erant species cognationis spiritualis scil. 1. *Paternitas* inter baptizantem, confirmantem, patrinos ex una, et baptizatum vel confirmatum ex altera parte, quia hi sunt veluti patres spirituales respectu baptizati vel confirmati. 2. *Compaternitas* inter baptizantem, confirmantem patrinos ex una, et parentes baptizati vel confirmati ex altera parte, quia hi omnes sunt compatres vel simul patres respectu baptizati vel confirmati: et hæc vocabatur *directa* compaternitas. 3. *Indirecta* autem se extendebat etiam ad uxorem baptizantis, confirmantis, et patrini, ut habetur c. *Martinus*, de cognat. spirit. 4. *Confraternitas*, quæ intercedebat inter baptizatum vel confirmatum ex una, et inter naturales proles baptizantis vel confirmantis ex altera parte, ut habetur in c. 1. et 3. de cognat. spirit. Sed jure novo Tridentini duæ postremæ cognationes cessant, et sola manet paternitas et compaternitas directa. Unde hodie non contrahitur cognatio spiritualis cum effectu impediendi matrimonium inter patrinum et matrinam, neque inter plures patrinos et matrinas, si simul adhibeantur, neque inter illos, qui baptizantur vel confirmantur ab eodem ministro, neque inter baptizantem vel confirmantem et patrinos, neque cum parentibus vel uxore ministri, neque cum conjuge patrini vel matrinæ, neque cum liberis, vel vitrico, vel noverca baptizati vel confirmati. *La Croix* L. 6. p. 3. n. 596.

1273. II. Qui assistit tantum, quando supplentur cæremoniæ post baptismum privatum in necessitate collatum, non contrahit cognationem spiritualem, ut probat *Pignat.* ex Decret. S. Congreg. t. 7. consult. 93. n. 4. quia hæc suppletio non est baptismus.

1274. III. Si designatus patrinus per legatum vel procuratorem suscipiat baptizandum vel confirmandum, mandans, non procurator contrahit cognationem spiritualem. Ita teste *Tambur.*, *Fagnan.*, *et Pignat.* est decisum a S. Congreg., quia procurator non agit suo, sed sui principalis nomine. Vide *Laym.* l. c. n. 4.

1275. IV. Ut baptizans cognationem contrahat 1. Debet baptismus esse validus, alias nullus eam contrahet 2. Debet *absolute* primum conferri baptismus. 3. Debet baptizans esse fidelis sive baptizatus, quia non baptizatus non subjacet legibus Ecclesiasticis; unde talis, si postea adhuc baptizetur, posset puellam a se baptizatam uxorem ducere. Similiter, si parentes baptizati non sint fideles, cum his non contrahitur cognatio. Non tamen necessario requiritur, ut baptismus sit solemnis. Hinc etiam in necessitate baptizans (excepto parente, ut dixi num. 1270.) contrahit impedimentum cognationis spiritualis: tum quia etiam non solemniter baptizans vere est spiritualiter regenerans; tum quia Ecclesia statuens hoc impedimentum non distinguit inter baptismum solemnem, et non solemnem. *Sanch.* L. 6. d. 62. num. 10. Ideo sponsus in necessitate baptizans prolem suæ sponsæ, contrahit impedimentum futuri matrimonii, solvunturque sponsalia, quamvis nesciret esse prolem suæ sponsæ, quia vere esset baptizans hujus determinatæ prolis. Similiter si in privato baptismo in necessitate collato proles teneatur *formaliter*, h. e. cum intentione obeundi munus patrini, probabilius contrahitur cognatio, ex ratione mox data: secus si tan-

tum *materialiter* teneatur, ut commodius administretur baptismus, uti in necessitate sæpe contingit. Ita *Schmalzgruber* h. t. n. 55.

1276. V. Si plures, præter unum et unam a parentibus vel Parocho designatos, ab iisdem non designati tangant, vel levent baptizatum, illi non contrahunt cognationem spiritualem, ut clare colligitur ex verbis *Trid.* l. c. *Quid?* si per errorem contra *Trid.* plures fuerint designati a parentibus, et admissi a Parocho, cum ab eo debuerint repelli. ℟. Si fuerint designati successive, solus primus, vel solum duo primi designati, scil. unus, et una contraherent cognationem spiritualem; quia hi haberent omnes conditiones a Tridentino præscriptas: eodem modo, si plures designati successive tangerent baptizandum, solus primo tangens, vel unus et una primo tangentes illam contraherent. Si vero plures vel designati, vel non designati contra regulam Tridentini simul tangerent, probabilius nullus contraheret cognationem spiritualem. Ita *Kugler* p. 9. de Impedim. matrim. n. 1360. et n. 1915. et 1920. cum multis contra multos. Et *ratio* est, quia Tridentinum videtur tanquam formam ad hoc, ut quis valide agat patrinum, requirere designationem, et efficaciter intendit vitare multiplicationem patrinorum, ac inde consequentium cognationum; ergo non observata lege Trident. vel per omissionem designationis, vel per multiplicationem patrinorum sine distinctione unius primarii vel primariæ, valide non suscipitur munus patrini. Utrum in casu, quo plures, licet contra præscriptum *Trident.*, simul tenent eundem confirmandum sub Confirmatione, contrahant singuli cognationem spiritualem, iterum multi contra multos negant. *Clericatus* de Confirm. decis. 60. affirmativam tenet ex variis declarationibus S. Congreg., unde infert: Si uterque patrinus fuerat designatus a parentibus ad suscipiendum simul puerum in Confirmatione, ambo contraxerunt cognationem spiritualem: si vero eorum alter non fuerat designatus, sed Episcopo non advertente se intruserat in illa susceptione, hic nullam contraxit cognationem. Ibid. plura.

§. V. *De cognatione legali.*

1277. *Prænotandum.* Cognatio legalis est propinquitas orta ex adoptione: dicitur *legalis*, quia a legibus inducta, originaliter quidem ex dispositione juris civilis, approbata postea a sacris canonibus. Est autem adoptio inventa in solatium orbitatis filiorum, per quam filios suscepisse videatur, qui illos non procreavit, ut arguitur in l. *si is, qui filium* ff. de adopt. Porro adoptio est duplex, scil. *perfecta*, quæ dicitur *arrogatio.* Hæc fit dum persona extranea sui juris, ex Principis rescripto ita transit in potestatem et familiam adoptantis, ut perinde ac filius legitimus et naturalis, fiat ejus hæres necessarius, tam ab intestato, quam ex testamento §. *cum autem.* 3. Instit. de adopt. item l. *impuberem* 2. Cod. de adopt. Altera *imperfecta*, alias *adoptatio simplex et in specie* dicta, quæ fit plerumque, dum persona extranea (h. e. quæ non est ex descendentibus adoptantis seu filius aut filia, nepos aut neptis etc. quamvis alio modo possit esse consanguinea) constituta sub sui naturalis patris seu avi potestate, solius magistratus, alteriusve judicis competentis auctoritate in filium aut nepotem adsciscitur, quin tamen transeat in familiam et potestatem adoptantis, cujus propterea non fit hæres necessarius ex testamento, in quo præteriri potest, licet eidem succedat ab intestato, §. 1. vers. *sed et hodie* Instit. de adopt. Denique hæc cognatio iterum dividitur in tres species, scil. in paternitatem, fraternitatem, et affinitatem; de quibus statuitur

1278. *Principium generale.* Non solum paternitas, et fraternitas, sed etiam affinitas legalis dirimit matrimonium contrahendum. Hoc principium doctissime exponit *Bened. XIV.* L. 7. de Synod. Diœces. c. 36. n. 4. ubi ait: *Civiles leges irritas decrevere nuptias, primo inter adoptantem et adoptatum, atque ab isto descendentes, leg. Quin etiam 15. ff. de rit. nuptiar.* Inter hos cognatio

vocatur paternitas. *Secundo inter adoptatum, et filios naturales adoptantis. leg. Per adopt.* 17. *ff. eod.* §. *inter eas. Instit. de nupt.* Hæc vocatur fraternitas. *Tertio inter adoptantem, et uxorem adoptati, ac vicissim inter adoptatum, et uxorem adoptantis. leg. Adoptivus* 14. *ff.* cit. Hæc dicitur affinitas. Ibid. ita pergit: *At id discriminis inter enumeratas personas adoptione conjunctas intercedere leges voluere, ut inter primas, quæ sunt quodammodo in linea recta ascendentium et descendentium, nunquam, ne soluta quidem adoptione, matrimonium consistere valeat; ut enim dicitur in cit. leg. Quia etiam, semper nefas reputatur eam uxorem ducere, quæ per adoptionem filia, aut neptis fuit; idemque servandum edixere inter personas tertii generis, inter quas semel ortam ex adoptione affinitatis speciem, quæ matrimonio contrahendo obicem ponit, perpetuam esse decernunt. Quocirca adoptivus filius, si emancipetur, eam, quæ patris adoptivi uxor est, ducere non potest, quia novercæ locum habet, inquit textus in cit. leg. Adoptivus, ff. de rit. nupt. Sed inter personas secundi generis, quæ adoptione interveniente sibi e latere juncti videntur, impedimentum durat, quamdiu durat adoptio, seu quamdiu filii permanent sub patria potestate, sicuti habetur in cit. leg. Per adoptionem.* 17. *de rit. nupt. Soluta vero patria potestate vel per mortem adoptantis, vel per emancipationem filii sive adoptivi, sive naturalis, cessat impedimentum, et potest filius adoptivus in uxorem ducere filiam naturalem ejus, a quo fuerat adoptatus, juxta apertum textum in cit.* §. *Inter eas. Instit. de nupt.*

1279. *Q.* I. Si quæstio incidat in tribunali Ecclesiastico, an in hoc vel illo casu adsit impedimentum cognationis legalis, quo recurrendum sit: respondet idem *Bened. XIV.* l. c. n. 5. *Necessario recurrendum erit ad leges civiles, atque ad earumdem normam controversia decidenda.* Rationem præmiserat: *Quia et cognationem legalem, et quæ ex ea ad nuptias profluunt obstacula, eo prorsus modo, quo a jure civili statuta fuerant, universim recepit, approbavitque Nicolaus I. in responsione ad consulta Bulgarorum cap.* 2. *cujus responsionis fragmenta referuntur in can. Ita diligere. XXX. q.* 3. *et in cap. unic. de cognat. legal.*

1280. *Q.* II. An sola cognatio orta ex arrogatione sive adoptione perfecta inducat impedimentum dirimens matrimonium, an etiam orta ex adoptione imperfecta. Respondet hucusque laudatus Pontifex ibid. (postquam utriusque sententiæ patronos recensuit): *Itaque cum indecisa maneat controversia, si de ea in Synodo agendum foret, ex solis juris civilis sanctionibus posset definiri.*

§. VI. *De cognatione carnali, seu consanguinitate.*

1281. *Prænotandum* 1. Cognatio carnalis, sive naturalis, aut consanguinitas (juxta *S. Thom.* in 4. dist. 40. q. un. a. 1.) *est vinculum personarum ab eodem stipite descendentium, carnali propagatione contractum*, vel est propinquitas sanguinis inter personas, quæ ab eodem stipite sive progenitore propinquo immediate vel mediate descendunt. Dixi, *ab eodem stipite propinquo*, non a quovis remoto; alias omnes posteri Adæ essent inter se consanguinei. 2. Hic in ordine ad matrimonium non attenditur ad discrimen inter cognatos, et agnatos, sicut ad successionem in feudis. Stricte, *cognati sunt, qui per fœminini sexus personas cognatione conjuncti sunt: sic amitæ tuæ filius est tibi cognatus. Agniti sunt per virilis sexus cognationem conjuncti, veluti frater ex eodem patre natus, fratris filius neposve.* L. 1. Instit. tit. 15.

1282. *Principium generale.* Consanguinitas *in linea transversa* jure Ecclesiastico dirimit matrimonium hodie usque ad quartum gradum inclusive, in linea autem recta probabilius in infinitum, et quidem sine distinctione, an consanguinitas orta sit ex copula licita, vel illicita, v. g. per fornicationem etc.

Prima pars patet ex c. *non debet*. 8. de consang. et affin. Dixi, *Jure Ecclesiastico*, ut certum est de 2. 3. et 4. gradu. An quoad primum gradum dirimat jure naturæ matrimonium, v. g. inter fratrem et sororem, an etiam solo jure Ecclesiastico, probabiliter utrinque defenditur. Vide *P. Kugler* p. 2. de Imped. matrim. n. 1874. et seq. *Secunda pars* probatur ex leg. *Nuptiæ*. 53. ff. de rit. nuptiar. *Nuptiæ consistere non possunt inter eas personas, quæ in numero parentum, liberorumve sunt, sive proximi, sive ulterioris gradus sint, usque ad infinitum*: ergo cum sacri canones nihil contra statuant in hac materia, probabilius censentur sequi jus civile juxta c. 1. de N. O. N. Unde infertur, quod cum omnes linea recta descendant ab Adamo, ille si jam rediret in mundum, nullam posset ducere uxorem sine dispensatione. Porro juxta communem consanguinitas in primo gradu *lineæ rectæ* jure naturæ dirimit matrimonium, ita ut summus Pontifex non valeat dispensare circa matrimonium inter patrem et filiam, matrem et filium. Idem juxta probabiliorem tenendum est de secundo gradu. *Tertia pars* probatur ex eo, quod Tridentinum quoad consanguinitatem ortam ex copula illicita nihil immutaverit, licet affinitatis impedimentum ex copula illicita ortum ad secundum tantum gradum restrinxerit: ergo si jus non distinguat, neque nobis fas est quoad hunc passum distinguere. *Confirm.* Per generationem fornicariam æque communicatur idem sanguis, quam per licitam et honestam in thoro legitimo: ergo etiam cognatio orta ex copula illicita æque impedit matrimonium, ac orta ex legitimo matrimonio. Ante resolut. cas. annectimus arborem consanguinitatis.

Applicatio principii, et usus hujus Arboris.

Robertus Parochus audit ex communi rumore Reginaldum, et Reginam, qui nuper solemniter contraxerunt matrimonium, esse consanguineos; ideo vocat Reginaldum, et sciscitatur, an et quomodo sit consanguineus cum Regina? respondet Reginaldus: Sum equidem, sed valde remote, scil. meus pater fuit frater proavi Reginæ meæ. Hinc ambo dubii hærent de gradu consanguinitatis.

1283. Q. I. Unde quis dignoscere possit, in quo consanguinitatis gradu distent inter se duæ personæ. ℞. Ex arbore sive schemate consanguinitatis. Est autem hæc arbor ordinata series personarum ab uno stipite descendentium, diversos continens gradus secundum majorem vel minorem propinquitatem. Nomine *stipitis* intelligitur illa persona, a qua originem ducunt illæ, de quarum cognatione quæritur, et in qua coincidunt proxime. In hac serie duplex distinguitur linea, scil. recta, et transversa. *Linea recta*, quæ est in medio posita, continet illas personas, quarum una ab altera originem ducit; ideoque recta dicitur, quia continet directos gradus per quos ad progenitores ascenditur, et ad progenitos descenditur ad neutrum latus deflectendo, et hoc modo linea recta alia est *ascendentium*, alia *descendentium*. Linea *transversa* seu *collateralis*, quæ ad latus deflectit, continet illas personas, quæ omnes quidem ab uno communi stipite descendunt, ita tamen ut neutra earum per generationem procedat ab altera, v. g. frater et soror. Linea transversa iterum duplex est: alia *æqualis*, quando personæ, de quarum consanguinitate quæritur, a communi stipite æquali numero graduum distant, v. g. frater et soror, vel duo fratres uno gradu a patre distant. *Inæqualis* est quando personæ a communi stipite distant inæquali numero graduum, v. g. Cajus ejusque neptis ex fratre; ille enim uno gradu, hæc duobus gradibus distat a patre Caji, qui communis utriusque stipes est. Denique nomine graduum consanguinitatis intelligitur distantia unius personæ ab altera in eadem linea consanguinitatis a communi stipite.

1284. Q. II. Quomodo in praxi computandi sint gradus consanguinitatis. ℞. Pro hac computatione tres communiter statuuntur regulæ. Prima pro *linea*

recta tam canonico, quam civili jure recepta est sequens: *Tot sunt gradus, quot personæ, una dempta*, scil. communi stipite. Eadem regula aliis verbis exprimitur: *Tot sunt gradus, quot generationes intercedunt*. Sic si respicias patrem et filium, generatio proxima una est; si personas, duæ: ergo dempta una, scil. patre, in linea descendente filius a patre distat uno gradu. Si desideres gradum inter avum et nepotem, habes tres personas, avum, patrem, filium, item duas generationes, scil. nepos respectu avi genitus a patre, pater genitus ab avo, adeoque avus et nepos consanguinei sunt in 2. gradu, et sic deinceps in linea tum ascendente, tum descendente.

1285. Secunda regula respectu *lineæ transversæ æqualis* est: *Quo gradu distant personæ* (de quarum consanguinitate quæritur) *a communi stipite, eodem distant inter se*. Sic respectu fratris et sororis, qui sunt in linea transversa æquali, communis stipes est pater, ab hoc distat uno gradu frater, soror itidem uno: ergo etiam uno distant inter se. Pariter duo patrueles, h. e. duorum fratrum filii, distant ab eodem communi stipite, scil. avo suo singuli duobus gradibus: ergo etiam consanguinei sunt inter se in 2. gradu, et sic deinceps.

1286. Tertia regula respectu *lineæ transversæ inæqualis* est: *Quo gradu remotior persona distat a communi stipite, eodem distant inter se consanguinei*. Hinc si unus distet a communi stipite duobus gradibus, et ejus consanguinea tribus, contingunt se solum in 3. gradu. c. *Vir*. 9. de cons. et affin.

1287. *Q. III*. Quid sit in praxi agendum investigaturo propinquitatem consanguineorum. ℟. Vel 1. inspice arborem consanguinitatis, et vide, in qua linea, et in quibus cellulis reperias personas secundum nomina generalia fratris, sororis, nepotis etc. ibi positas, de quarum consanguinitate dubium est, et attende, quot gradibus distent a communi stipite; tot etiam distabunt inter se, si sint in linea æquali; si in inæquali, tot distabunt inter se gradibus, quot gradibus remotior persona distat a communi stipite, ut mox dictum est, v. g. pone Reginaldum, de quo supra quærebatur, in cellula media, ubi vides, Petrucium: immediate supra invenies patrem Reginaldi, a latere dextro patruum, sive fratrem patris hujus Reginaldi: horum amborum pater est stipes communis, a quo distat Reginaldus duobus gradibus, tanquam ab avo suo. Deinde ex cellula patrui, proavi Reginæ descende, et in proxime inferiore cogita filium vel filiam, in sequenti nepotem vel neptem, in subsequenti pronepotem vel proneptem, ac proinde Regina proneptis est respectu hujus patrui, abneptis autem respectu stipitis communis, a quo cum distet quatuor gradibus, hinc Reginaldus et Regina sunt consanguinei lineæ transversæ inæqualis in 4. gradu, attingente secundum. *Quid?* si Titius et Berta sint consanguinei in gradu mixto ex 4. et 5. ℟. Non sunt impediti (patet ex c. fin. *Vir*, *qui*, de consang.) nisi alicubi sit contraria consuetudo. Hinc et communior cum *Sanch*. L. 7. d. 53. docet, tales posse contrahere, quamvis ex una parte attingeretur gradus primus, ex altera quintus; quia Titius non esset conjunctum cum Berta in 4. gradu. Vide *La Croix* hic n. 643.

1288. Vel 2. si præplacet methodus *P. Gobat* et *La Croix*, scribe in parte inferiore chartæ nomen sponsi ad sinistrum latus, ad dextrum autem nomen sponsæ: supra sponsum describe, semper ascendendo a proximioribus, nomina illorum sponsi cognatorum, qui ex hac parte dicuntur dedisse causam cognationis: similiter scribe in altero latere nomina eorum, qui ex parte sponsæ dicuntur causæ cognationis, donec pervenias ad communem stipitem, a quo sponsus et sponsa sint mediate geniti; si non inveniatur talis stipes, certum est, quod nulla intercedat consanguinitas, sed forte affinitas. Si invenias communem stipitem, considera an sponsus et sponsa pertineant ad lineam rectam vel transversam, æqualem vel inæqualem, et applica regulas supra traditas.

1289. *Observa*. In adjuncto schemate, quod in quavis cellula duo numeri signentur, superior sive numerus Romanus significat gradum secundum jus ca-

nonicum: inferior sive Arabicus gradum secundum jus civile; de jure enim civili sine ulla distinctione inter lineas statuitur unica regula, quam supra pro linea recta statuimus, scil. *tot sunt gradus, quot sunt generationes*; vel, *tot sunt gradus, quot personæ, una dempta*. leg. 10. §. 9. et seq. ff. de gradibus. Hinc de jure civili non datur gradus primus in linea transversa, et frater ac soror jam distant duobus gradibus. Vide *P. Pichler* h. tit.

§. VII. *De affinitate.*

1290. *Principium I.* Affinitas est propinquitas personarum ex copula carnali perfecta proveniens, sive sit copula licita matrimonialis, sive illicita ex fornicatione, adulterio aut stupro: nec refert, utrum carnalis copula fiat cum volente, ignorante, ebria, aut coacta, modo copula perfecta sit per emissionem seminis ex viro in vas naturale mulieris; æque enim per copulam licitam, ac per illicitam vir et mulier fiunt una caro, juxta Apost. 1. Cor. 6. v. 16.: *Quoniam qui adhæret meretrici, unum corpus efficitur*; *erunt enim* (inquit) *duo in carne una.* Ideoque si Titius et Caja carnaliter conjungantur, omnes consanguinei Titii secundum eumdem gradum, quo consanguinei ipsius sunt, fiunt etiam affines Cajæ, et omnes consanguinei Cajæ fiunt affines Titii.

1291. *Principium II.* Affinitas orta ex copula licita sive matrimoniali impedit ac dirimit matrimonium inter virum, et uxoris consanguineos usque ad quartum gradum inclusive; ideoque Titius nec licite nec valide contrahit matrimonium cum Cajæ defunctæ uxoris suæ consanguineis usque ad quartum gradum inclusive; neque Caja cum consaguineis defuncti Titii etiam intra quartum gradum. Affinitas vero orta ex copula illicita perfecta impedit, ac dirimit matrimonium usque ad secundum gradum inclusive. Ita *Trid.* sess. 24. c. 4. de reform. matrim. Tollendo autem impedimentum *dirimens* sustulit Tridentinum simul etiam impediens, ita ut ultra gradum secundum affinitatis illicitæ non amplius prohibitum sit matrimonium, uti probat *P. Pichler* de affinit. n. 25. ex motu proprio *S. Pii V.* anno 1466. in constit. *Ad Romanum.*

1292. Denique affinitas, quam conjugatus contraxit cum conjuge, si cum ejusdem consanguinea intra secundum gradum incestum committat, impedit illum, quominus ipsi liceat petere debitum, quamvis innocenti conjugi reddere teneatur. *Laym.* L. 5. t. 10. p. 4. c. 5. n. 3.

Applicatio principiorum generalium.

Rabanus cogitans contrahere cum Rosalia recordatur, quod multa commiserit peccata venerea cum Rosa sorore Rosaliæ; ideoque ex confessario quærit, an subsit impedimentum. Interim Rosalia alteri ditiori nubit. Hinc Rabanus contrahit cum uxore privigni sui nuper defuncti.

1293. *Q.* I. Quid confessarius debuerit respondere Rabano. ℟. Categorice non potuit statim respondere, quod subsit impedimentum, ex accusatione generica de peccatis venereis: sed caute ac prudenter prius debuit quærere, an ita egerit cum Rosa, ut potuerit inde esse prægnans, vel aliis verbis elicere, ut cognoscere potuerit, an copulam perfectam habuerit: si enim soli tactus impudici, vel copula attentata præcesserit, non aderat impedimentum. Id quod semper bene notandum est. Si vere Rabanus copulam perfectam habuerit cum Rosa, non poterat ducere Rosaliam sororem.

1294 *Q.* II. An matrimonium Rabani vitrici cum uxore privigni fuerit validum. ℟. *Affirmative.* Ita expresse *Bened. XIV.* L. 7. de Synod. Diœces. c. 39. ubi postquam ℟. 1. retulit argumenta pro negativa, n. 2. expresse ait; *Sacra Congregatio die* 8. *Martii* 1721. *validum pronuntiavit matrimonium inter vitricum, et uxorem privigni contractum*: ibique docet, *triplex olim*

fuisse affinitatis genus, *primum una duntaxat media persona*, *alterum duabus*, *tertium tribus personis mediis contrahebatur*, v. g. quoad primum, *si Titius frater Caji matrimonium iniisset, et consummasset cum Berta, hæc Caji affinis erat, sicuti nunc est, in primo genere affinitatis.* Quoad secundum genus: *Si, mortuo Titio, Berta matrimonio jungebatur cum Sempronio, Sempronius alter Bertæ maritus, et Cajum, et omnes defuncti Titii consanguineos secundo affinitatis genere contingebat.* Quoad tertium: *Si demum, mortua Berta, Sempronius aliud conjugium celebrasset cum Nævia, etiam cum hac, et Cajus, et omnes consanguinei Titii tertio affinitatis genere conjungebantur. Ex his porro affinitatis speciebus quælibet matrimonio valide contrahendo obstabat ... Sed Innocentius III.* (in c. non debet, de consang. et affin.) *secundam et tertiam affinitatis speciem abolevit et abrogavit, statuitque, ut deinceps sola affinitas primi generis usque ad quartum gradum matrimonium impediret, et dirimeret ... Unde ab omnibus Canonistis, instar regulæ nullam habentis limitationem, usurpatur commune illud effatum: Affinitas non parit affinitatem.* Postea n. 3. infert: *Jam vero cum vitricus, et uxor privigni, secundo duntaxat et non primo affinitatis genere inter se conjungantur, necessario inde consequitur, nullo nunc detineri impedimento canonico, quominus possint validum matrimonium inter se contrahere.* Neque obstat impedimentum publicæ honestatis, de quo infra.

1295. Q. III. Quænam sint regulæ pro affinitatis gradibus dignoscendis. R). Unica hæc regula constanter observanda. *Vir vel maritus solus fit affinis cum consanguineis mulieris vel uxoris carnaliter cognitæ usque ad quartum gradum inclusive per copulam licitam, per illicitam usque ad secundum, ut dictum est, ac vicissim hi consanguinei fiunt affines cum viro, et quidem in eo gradu, in quo sunt consanguinei mulieris vel uxoris.* Et pariter: *mulier vel uxor sola fit affinis cum consanguineis viri, et hi consanguinei fiunt affines cum muliere vel uxore, et quidem in eo gradu, in quo sunt consanguinei viro.* Ex his inferes

1296. I. Quod consanguinei uxoris, et consanguinei mariti, quamvis vulgo dicantur affines, inter se tamen nullam contrahant affinitatem, prout hæc est impedimentum dirimens matrimonium; quia inter utriusque partis consanguineos deficit fundamentum affinitatis, quod est copula carnalis, quæ tantummodo illum, qui habet copulam cum hac, connectit cum consanguineis personæ carnaliter cognitæ. Ideoque II. duo fratres possunt matrimonium contrahere cum duabus sororibus alterius familiæ, sive sibi aliunde non consanguineis. III. Pater, et filius valide contrahunt cum matre et filia alterius cognationis. IV. Valide contrahit filius Titii ex prima uxore cum filia ejusdem Titii privigna, seu nata ex alio marito. Similiter si viduus et vidua copulentur, et adducant liberos ex priore matrimonio, hi comprivigni valide inter se contrahunt matrimonium. V. Frater vitrici potest ducere hujus privignam. VI. Item Cajus privignus vitrici sui matrem. VII. Sempronius valide ducit successive Cajam et Titiam, quarum mariti erant fratres. VIII. Titius valide contrahit cum privigna uxoris suæ defunctæ etc. etc.

1297. Porro ad cognoscendam affinium distantiam inter se iterum juvat inspicere arborem affinitatis, quam arbori consanguinitatis annexam supra pag. 368. videre licet, cum hac distinctione, quod stipes in affinitate non sit unus, sed duplex, scil. mas et fœmina, inter quos intercessit copula carnalis; qui tamen inter se non dicuntur affines, sed principium et fundamentum affinitatis, quatenus efficiuntur una caro; gradus autem computantur eodem modo secundum lineam rectam, et transversam, sicut de consanguinitate dictum est, ita ut, qui est uxoris consanguineus in primo gradu, sive in linea recta, sive transversa, is censeatur affinis marito in eodem gradu, et vicissim. *P. Pichler* facilem tradit methodum formandi ideam graduum affinitatis per polli-

ces decussatim sibi impositos, qui repræsentat maritum et uxorem, 4. digiti dextræ manus consanguineos mariti indicant, sinistæ vero consanguineos uxoris. Sed hic modus facilius in praxi, quam verbis scribi potest ad captum.

1298. Q. IV. An affinitas, quæ ex matrimonio causatur, jure naturæ dirimat matrimonium in primo gradu lineæ rectæ. ℟. *Id certum non est, cum probatissimi AA. doceant contrarium, nullam affinitatem, ne eam quidem, quæ est in primo gradu lineæ rectæ, dirimere matrimonium jure naturæ, sed jure tantum Ecclesiastico, et consequenter super eo impedimento, gravissimis urgentibus causis, posse a summo Pontifice dispensari... At quidquid sit de potestate, a simili dispensatione Romani Pontifices, etsi pluries rogati, abstinuerunt.* Ita *Bened. XIV.* in mox laudato L. 7. de Synod. Diœces. c. 39. n. 4.

§. VIII. *De impedimento criminis.*

1299. Impedimentum criminis est inhabilitas ad contrahendum matrimonium orta vel ex *adulterio*, vel ex conjugicidio, sive *machinatione mortis facta conjugi cum proposito alterius determinati matrimonii contrahendi.* Hæc duo crimina matrimonium subsequens jure Ecclesiastico dirimunt. Ex adulterio autem duobus modis contrahitur hoc impedimentum: 1. si adulteri, durante legitimo matrimonio, licet non consummato, contrahere attentent matrimonium de præsenti inter se, ut per se patet. 2. Si adulteri promissionem faciant de matrimonio inter se contrahendo post mortem conjugis. c. *relatum.* 4. XXXI. q. 1. Item c. 1. 2. 4. et L. 4. Decret. tit. 7. de eo, qui duxit.

Ex machinatione mortis iterum duobus modis contrahitur hoc impedimentum: 1. per adulterium una cum conjugicidio: 2. per conjugicidium sine adulterio, vel ut vocant, per machinationem mortis conjugis effectu secuto ex mutua conspiratione, eaque intentione, ut duo conspirantes matrimonium inter se contrahant, can. *si quis.* 5. XXXI. q. 1. Item c. 1. 3. 6. de eo, qui duxit.

Applicatio principii.

Robertus conjugatus, vivente adhuc Runcina uxore sua, adulterium commisit cum Rodulpha sine promissione matrimonii. Paulo post adulterium commisit cum Raphelina, ignara quod amasius sit conjugatus; hanc ut citius possit ducere, propriam uxorem Runcinam interficit.

1300. Q. I. An simplex adulterium sine promissione futuri matrimonii, et sine machinatione mortis inducat hoc impedimentum. ℟. *Negative.* Hinc matrimonium inter adulterum Robertum et adulteram Rodulpham consistere potuisset, quia nec machinatio sæpe dicta, nec promissio futuri matrimonii præcessit, ut clare patet ex c. *significasti.* 6. de eo, qui duxit, et ex *Bened. XIV.* in epist. encycl. ad Archiepisc. s. Dominici in Insula Hispaniola, quæ habetur in tom. I. ejusdem Bullarii, et incipit: *Redditæ nobis.* Itaque requiruntur sequentes conditiones, ut ex adulterio oriatur hoc impedimentum. 1. Ut adulterio accedat promissio matrimonii futuri, aut contractus matrimonii de præsenti cum adultera, vel adultero, vivente adhuc priore conjuge, vel machinatio in mortem. 2. Ut adulterium sit completum ex copula perfecta. 3. Ut adulterium sit formaliter tale, h. e. uterque debet scire, alteram partem esse conjugatam. 4. Ut promissio exterius facta ab altero sit acceptata. 5. Juxta *Laym.*, *Henriq.*, *Emmann.*, *Sà*, et alios mitius sentientes, ex promissione ficta non oritur hoc impedimentum, sicut ex ea non oriuntur vera sponsalia. Contrarium defendit *Sanchez* L. 7. de matrim. d. 79. n. 10. propterea quod ratio, cur hoc impedimentum ab Ecclesia sit inductum, scil. ne spe futuri matrimonii ansa sumatur necandæ conjugis, æque militet, ubi est promissio ficta. Conveniunt tamen AA. quod in foro externo censeatur ficte promittens incurrisse hoc impedimen-

tum, quamdiu fictionem non potest probare: item, quod tum non sit locus huic impedimento, si fictio ex circumstantiis facile potuerit colligi. 6. Mitius sentientes cum *Laym.* exigunt, ut promissio sit pura, aut saltem ante mortem conjugis purificata, quia alioqnin non est promissio simpliciter facta, sed manet pendens a futuro eveutu, et ante illum non obligat. *Contrarium* defendit iterum *Sanch.* I. c. n. 11. qnia licet promissio conditionata uon obliget ad implendam rem promissam antequam impleatur conditio; habet tamen effectum ad hoc, ut vere dicatur data fides, et obligationem inducat, non resiliendi ab ea, donec conditio defecerit, et concipiatur ex ea spes futuri matrimonii, et proinde detur ansa machinationi mortis vivæ adhuc conjugis, quæ fuit ratio inductiva hujus impedimenti. Utraque sententia *Sanchesii* in hac re dubia præplacet, et in praxi videtur tenenda. *Neque dicas*, quod hoc impedimentum introductum sit a jure tamquam pœna: ergo accipiendum est stricte de vera, non ficta promissione; item absoluta, non conditionata. ℟. 1. Primario non est pœna, sed inhabilitas ad contrahendum, introducta ab Ecclesia ad avertenda graviora mala. ℟. 2. Mera pœna quidem est strictæ interpretationis, nisi ex ratione legis alia mens legislatoris colligatur, sicut hic contingit.

1301. *Q.* II. An Robertus potuerit matrimonium valide inire cum Raphelina. ℟. *Affirmative*; quia ob ignorantiam Raphelinæ non fuit adulterium formale ex parte utriusque. Quod autem cognitio status conjugalis requiratur, satis clare patet ex c. *propositum.* 1. et c. *veniens.* 7. de eo, qui duxit.

1302. *Q.* III. Quid requiratur ad hoc, ut conjugicidium inducat impedimentum dirimens cum complice. ℟. Solum conjugicidium id non inducit, sed requiritur 1. ut vel præcedat adulterium perfectum, et formale ex utraque parte (non hoc sensu, quasi uterque debeat esse im matrimonio, sed quod utraque pars debeat scire, quod vir vel fœmina sit in actuali matrimonio) cum animo contrahendi matrimonium cum adultera; vel ut absente adulterio saltem accedat intentio ex utraque parte, aut promissio matrimonii de futuro, vel de præsenti facta determinatæ personæ, ut sumitur ex c. 1. de conversione Infideli, et can. 5. XXXI. quæst. 1. Ex his etiam colligitur, quod in eo casu, *quo accidit adulterium*, sufficiat animus contrahendi matrimonium, et non requiratur promissio; probabiliter etiam non requiritur, ut hic animus manifestetur complici, quia jus pro hoc casu non exigit conspirationem mutuam. 2. Ut mors non attentata tantum sit, sed executioni mandata, et quidem 3. saltem ab uno ex complicibus, ut eruitur ex c. 6. de eo, qui duxit: *nisi alter eorum in mortem uxoris defunctæ fuerit machinatus.* Nec tamen refert, utrum machinatio mortis physice fiat, an saltem moraliter per jussionem, aut consilium. 4. *Si vero adulterium non præcesserit*, requiritur consensus utriusque in machinationem mortis, ut patet ex c. 1. de convers. Infid. Hinc si alteruter tantum homicidii reus, v. g. maritus uxorem occidat, nesciente, vel contradicente altera parte, quacum contrahere matrimonium desiderat sine accedente adulterio, tunc impedimentum inter eos non oritur. *Laym.* L. 5. t. 10. p. 4. c. 10.

1303. Ex his ulterius infert *Pichler* in tit. de eo, qui duxit n. 5. quod non incurratur impedimentum criminis, si quis vel aliqua conjugem occiderit non eo animo, ut cum complice ineat matrimonium, sed ut liberius possit vacare libidini cum complice, aut alia persona, vel ut molesto conjugio se liberet; aut si animo quidem ineundi matrimonium, sed non cum complice adulterii vel tantum cum persona indeterminata. Item si absque adulterio occiderit, at nulli determinatæ personæ promiserit matrimonium, vel consilium suum illi non communicaverit. Probabilius etiam per hoc non incurritur impedimentum, si pars conjugicidii antea ignara, postea illud approbet, quia hoc nullo jure expressum est. *Laym.* loc. cit.

§. IX. *De cultus disparitate.*

1304. *Principium generale.* Impedimentum cultus disparitatis intercedit inter personam baptizatam, et non baptizatam, etiam catechumenam: hoc dirimit probabilius solo jure Ecclesiastico matrimonium, eoque non scripto, sed per legitimam consuetudinem introducto. Ita communis contra paucos, qui cum *Cajet.* et *Vasq.* dicunt matrimonium fidelis cum infideli irritum esse jure divino, ex illo 2. Cor. 6. *nolite jugum ducere cum infidelibus.* Primam communiorem sententiam aperte docet *Bened. XIV.* in tom. III. Bullarii sui epist. II. quæ incipit: *Singulari nobis consolationi*, ubi erudite §. 10. ait: *qua quidem in re omnes sentiunt, ob cultus disparitatem irrita matrimonia esse, non quidem jure sacrorum canonum, sed generali Ecclesiæ more, qui pluribus abhinc sæculis viget, ac vim legis obtinet.* In eadem *epist.* resolvit casum sequentem: Judæus duxerat uxorem e secta Protestantium: judæus baptizatur ritu Catholico, et uxor hæretica ejurat hæresim. Quæritur, an iterandum sit matrimonium ante initum? Respondet summus Pontifex §. 20. *Compertum habeas, quod, postquam mulier hæresim more solito in idoneo tribunali ejuraverit, tu vero hebræum sacro baptismate initiaveris, inter illos coram Parocho matrimonium erit iterandum, a Con. Trid. præscripta forma servata*, scil. quia hoc matrimonium inter hebræum et mulierem hæreticam baptismo initiatam propter cultum disparitatem irritum erat. Ex his porro resolves

1305. I. Invalidum est matrimonium Bertæ Judææ cum Leone nuper baptizato, sed ad Judaismum iterum reverso; quia licet is se profiteatur infidelem, reipsa tamen est baptizatus, et habet characterem, ac proinde est matrimonium baptizati cum non baptizata. Neque objicias matrimonium utique validum s. Monachæ cum Ethnico. ℟. Fuit validum, quia tum temporis passim nondum erat introductum hoc impedimentum, quod patet ex verbis *S. Aug.* qui L. 1. de conjug. adult. ait: *Non enim tempore revelati testamenti in Evangelio, aut ullis Apostolicis litteris sine ambiguitate declaratum esse recolo, utrum Dominus prohibuerit (scil. sub irritatione actus) fideles infidelibus jungi.*

1306. II. Econtra validum quidem, sed illicitum est ob periculum perversionis matrimonium fidelis cum baptizato iterum profitente Judaismum; quia vere est matrimonium baptizatæ cum baptizato, nec supponitur aliud obstare impedimentum. *La Croix* L. 6. p. 3. n. 644.

1307. III. Neque hoc impedimentum incurrit Catholicus contrahens matrimonium cum hæretica rite baptizata, quia simpliciter est matrimonium baptizati cum baptizata. Illicitum tamen esse, dictum est n. 1202. et 1128.

§. X. *De impedimento vis seu metus.*

1308. *Prænotanda.* Per vim hic intelligitur coactio omnimoda, et corporalis de præsenti illata reluctanti, et hæc dicitur violentia, sive *vis absoluta.* Per metum vero, sive *vim conditionalem*, intelligitur trepidatio mentis ratione periculi instantis vel futuri, ideoque ex metu fieri dicitur, quod quis facit mali declinandi causa, alioquin non facturus. De metu gravi, levi, justo, et injusto vide P. I. n. 227.

1309. *Principium I.* Vis absoluta irritat matrimonium, v. g. si violente cogaris ad porrigendam manum, ita ut hæc porrectio accipiatur pro signo contractus matrimonialis de præsenti, nullum est matrimonium; et quidem jure naturali, quia talis violentia omnem excludit consensum. Ita *Communis.* Vide dicta de consensu essentialiter requisito ad matrimonium num. 1177.

1310. *Principium II.* Impedimentum proveniens ex metu gravi et injusto directe ad extorquendum matrimonium incusso dirimit matrimonium. Ita *Communis* ex c. *Cum locum.* 24. de sponsal. et matrim. Ibid. c. *Veniens.* 15. ubi

expressa fit mentio metus gravis: *nisi metu coactus, qui possit in constantem virum cadere, eam desponsaverit.* Item ex c. *significavit.* 2. de eo, qui duxit. Requirit scil. Ecclesia consensum perfecte liberum ad matrimonium, eo quod matrimonia coacta, et ex mutuo amore non contracta infelices soleant habere exitus: ille autem contractus non est perfecte liber, ad quem directe metus determinat. Ex his resolves sequentem casum.

Rainerius deprehendit famulum suum Ranulphum cum ancilla Radegunda turpiter agentem, cui cum mortem stricto gladio post multa inflicta verbera minaretur, ni ancillam in uxorem duceret, Ranulphus, ut mortem evitet, matrimonium cum ea contrahit, quo contracto Rainerius statim cogit Ranulphum consummare matrimonium.

1311. *Q.* I. An validum sit hoc matrimonium. ℟. *Negative*, quia cum Rainerio nullum jus competat in vitam famuli, matrimonium illud contractum fuit ex gravi metu injuste incusso, et quidem ad illud extorquendum. *Quid?* si Rainerius tantum minatus fuisset famulum accusare apud judicem, ni duceret ancillam. ℟. Probabilius tum fuisset validum matrimonium, quia metus fuisset juste incussus. *La Croix* l. c. n. 653.

1312. *Q.* II. An evadat validum hoc matrimonium per copulam sequentem. ℟. *Negative*, quia pariter fuit coacta, et propter metum gravem adhuc defuit consensus perfecte liber. Tunc autem nullitas matrimonii ex metu initi sanatur 1. quando sublato metu consensus sponte ponitur, et verbis, vel factis exprimitur, et hoc tenet in utroque foro: 2. præsumptive, et saltem pro foro externo metus purgatur per copulam sponte habitam, vel per diuturnam cohabitationem spontaneam, ut habetur in c. *ad id.* 21. de sponsal. et matrim. In foro autem interno sufficit cohabitatio momentanea sponte facta. Vide *Pichler* in tit. de sponsal. et matrim. num. 115., ubi porro addit, quod per modos mox relatos non sanetur hæc nullitas, nisi pars metum passa sciat, matrimonium nulliter fuisse contractum, et altera pars continuet suum consensum; quia nullitas ex defectu consensus legitimi orta non sanatur, nisi ponatur novus consensus, sed ab ignaro et errante non ponitur consensus, nec per copulam satis manifestatur: ergo.

1313. *Q.* III. An matrimonium metu gravi injusto initum jure naturali, vel tantum Ecclesiastico sit irritum. ℟. Probabilius juxta dicta n. 1206. solo jure Ecclesiastico: tum quia jure naturali ad valorem contractus plus non requiritur, quam consensus simpliciter voluntarius ac liber, et titulus: atqui stante metu manet consensus absolute voluntarius ac liber; metus enim voluntarium non tollit simpliciter, sed tantum secundum quid: præterea etiam manet titulus, scil. traditio juris in corpus, quam in tali casu metum passus fecit: ergo. Tum quia omnes alii contractus ex metu initi spectato solo jure naturali valent: ergo etiam spectato solo jure naturali valet tale matrimonium. Ita *Suar.* de Reg. tom. 2. t. 6. l. 1. c. 7. n. 20., *Sanch.*, *Laym.*, *Wiestner* et alii contra *Scotum*, *Covarr.*, *Konig* et alios.

1314. Præterea *resolves* I. Non invalidat matrimonium metus ab intrinseco, v. g. a morbo proveniens, uti nec incussus a causis naturalibus, v. g. naufragio, sed debet procedere a causa libera, et extrinseca; alioquin dicitur conceptus a metuente, et non incussus.

1315. II. An metus *reverentialis*, quo liberi parentibus, vel subditi dominis non audent contradicere ex reverentia, sit habendus pro gravi, vel levi metu, utrinque defenditur. Juxta probabiliorem *pure reverentialis* ex se gravis non est: fiet tamen gravis, si accedant graves minæ, importunæ preces, vel alia signa gravis offensæ. *Pichler* hic n. 108.

1316. III. Si omnibus consideratis maneat dubium, an adsit sufficiens metus, quo illud reddatur invalidum, præsumendum est pro valore, tum propter favorem sacramenti, tum prolis, et reipubl.

§. XI. *De impedimento ordinis.*

1317. ***Principium generale.*** Ordo sacer, scil. Subdiaconatus, Diaconatus, et Presbyteratus, dirimit matrimonium contrahendum solo jure Ecclesiastico, non vero dirimit jam contractum ante susceptionem ordinis, licet matrimonium sit tantum ratum. Dixi 1. *dirimit contrahendum*, ut eruitur clare ex c. *de Diacono.* 1. qui clerici, vel voventes. Item patet ex *Trid.* sess. 24. can. 9. tit. supra n. 1266. Dixi 2. *solo jure Ecclesiastico*, quia ordo sacer ex natura sua non repugnat statui matrimoniali. *Confirm.* ex c. un. de voto et voti redempt. in 6. ubi *Bonif. VIII.* declarat oraculo sanctionis, *illud solum votum debere dici solemne, quantum ad post contractum matrimonium dirimendum, quod solemnizatum fuerit per susceptionem ordinis sacri, aut per professionem etc.* In eodem c. supra dixerat, *quod voti solemnitas ex sola constitutione Ecclesiæ est inventa.* Dixi 3. *non dirimit contractum*, ut habetur in Extrav. *Antiquæ*, Joan. XXII. de voto et voti redempt. Plura jam dicta sunt, ubi egimus de Sacram. Ord. a n. 1018. et seq.

Applicatio principii.

Romanus libere suscepit Diaconatum, sed quia in ejus susceptione expresse noluit se voto castitatis obstringere, dum legit et audivit, græcos Presbyteros habere uxores, hinc matrimonium nunc init cum Romula.

1318. Q. I. An validum sit hoc matrimonium. ℟. *Negative*: valor enim matrimonii non pendet a voluntate suscipientis, sed a constitutione Ecclesiæ, quæ hoc impedimentum ordini sacro libere ac valide suscepto annectit, et ordinatum inhabilem reddit ad contrahendum matrimonium. Falsam quoque habuit notitiam de disciplina Græcorum, ut patet ex dictis n. 1020. Adde Constitut. *Bened. XIV.* de Dogmatibus et Ritibus ab Italo-Græcis teoendis, quæ incipit: *Etsi Pastoralis*, tom. I. ejusd. Bullar. pag. 167. ubi §. 7. n. 17. ita statuit; *Præterea, si quis Subdiaconus, Diaconus, vel Presbyter, post sacram ordinationem, uxore mortua, aliam duxerit, vel si uxorem non habebat, ducere præsumpserit, nedum excommunicationis latæ sententiæ pœna, aliisque nostro, et successorum nostrorum Romanorum Pontificum arbitrio infligendis, severissime punietur; verum etiam statim ab ordine erit deponendus, et ab illegitima uxore separandus. Matrimonium enim post recensitos ordines contractum, nullum irritumque declaramus.*

1319. Q. II. Quid facere teneatur, qui post contractum matrimonium susceperit sacrum ordinem invita uxore. ℟. Juxta cit. Authent. *Antiquæ*, si matrimonium necdum sit consummatum, inducendus est, ut profiteatur in Ordine Religioso; si noluerit, compellendus est etiam per censuras, ut omissis functionibus ordinis ad uxorem redeat, eique debitum reddat, petere autem non potest propter votum castitatis ordini annexum; imo uxore mortua nec potest transire ad alias nuptias propter impedimentum ordinis.

§. XII. *De impedimento ligaminis.*

1320. ***Principium generale.*** Matrimonium cum uno vel una valide contractum est de jure divino impedimentum dirimens matrimonii. Vocatur impedimentum *Ligaminis*, qui provenit ex eo, quod quis jam alteri matrimonio ligatus sit. Dixi, *de jure divino*; quia polygamia in L. N. jure divino prohibita est. Vide n. 1185. et Confirm. ex Apost. 1. Cor. 6. *Mulier alligata est legi quanto tempore vir ejus vivit.*

Applicatio principii.

Sabinianus quotidianas rixas habens cum Sabina uxore discedit ab ea, et per 20 annos emanet. Sabina maritum mortuum credens nubit Salustiano: post aliquot annos in hoc putatitio matrimonio exactos ex certo quodam rumore dubitare incipit, an non adhuc vivat Sabinianus. Paulo post ille redit, cumque Sabinam jam alteri nupsisse videat, abit iterum, et alibi ducit uxorem.

1321. Q. I. An diuturna mariti absentia suffecerit ad hoc, ut Sabina alteri potuerit nubere. ℟. *Negative*; nisi aliæ certiores circumstantiæ accesserint: quia æque probabile est, quod maritus, qui clam discessit, et quidem pertæsus rixas quotidianas, alibi vivat, et ex proposito non velit redire, sicut hic vixit uxor, et maritum ultro non quæsivit. Adde, quod ex longa conjugis absentia non resultet certitudo de ejus obitu, sed dubium: adeoque morte dubia manente, melior est conditio prioris matrimonii possidentis. *Sanch.* L. 2. de matrim. d. 46. n. 1. *Confirm.* ex c. *in præsentia.* 19. de sponsal. ubi *Clemens III.* respondet: *quod quantocumque annorum numero conjuges dubii ita remanent..... nec permittendi sunt contrahere, donec certum nuntium recipiant de morte virorum.*

1322. Q. II. Quanta requiratur certitudo de morte conjugis ad hoc, ut conjux superstes possit transire ad alias nuptias. ℟. Requiritur certitudo moralis, et quidem tanta, ut nullo modo probabile sit, conjugem adhuc vivere; certa enim possessio, quæ adest pro priori matrimonio, non eliditur in ordine ad contrahendum aliud, nisi per certitudinem moralem de morte conjugis. Talis censetur haberi 1. ex libro Parochi, cui inscribuntur nomina defunctorum: 2. ex productione testamenti a defuncto conditi: 3. ex testimonio virorum probatæ fidei.

1323. Q. III. An sufficiat unus testis affirmans mortem conjugis. ℟. Regulariter non sufficit, quia non potest dici nuntium certum, quod voce unius habetur; vox enim unius in jure dicitur vox nullius, l. *jusjurandi.* vers. simili modo c. de test. *Sanch.* tamen *Palao* et alii censent, tunc testimonium unius sufficere, si aliis conjecturis fulciatur, v. g. si sit testis fide dignus, et juramentum confirmet, se mortuum vidisse, et si ob loci distantiam major probatio haberi nequeat.

1324. Q. IV. An sufficiat communis fama de morte conjugis. ℟. *Negative*, quia fama est plerumque vana vulgi vox, et multi hodiedum vivunt, qui sæpe dicti sunt mortui. Tunc autem fama sufficienter probat 1. si saltem duo testes plene deponant, se audivisse a fide dignis, præcipue si testes sint, de quorum commodo non agitur. 2. Si is, cujus morte dubitatur, mare navigarit, subortaque tempestate expectatus tempore congruo, et quæsitus non comparuerit, nec navis, qua ipse vehebatur; vel si in cruento prælio dicatur obiisse, et testes fide digni affirment, cum diligenter quæsitum, inventum non esse. *Sanch.* l. c. n. 16.

1325. Q. V. Quid in casu faciendum Sabinæ, suborto illo dubio de vita conjugis. ℟. Si secundas nuptias bona fide contraxerit, tenetur mox diligenter, inquirere, an adhuc vivat conjux, atque interim a petendo debito abstinere, quamvis reddere teneatur. Si vero et ipsa et Salustianus dubia, vel mala fide contraxerint, neutri licet vel petere, vel reddere debitum, quia pro neutro stat possessio juris ad debitum conjugale; hæc enim cum mala fide non potest inchoari. Si vero una pars cum mala fide contraxerit, petere non potest debitum, tenetur tamen reddere.

1326. Q. VI. Quid Sabinianus redux debuerit agere. ℟. Debuisset repetere suam uxorem, quam certe per judicem obtinuisset; non autem debuisset aliam ducere ob impedimentum ligaminis.

§. XIII. *De impedimento publicæ honestatis.*

1327. *Principium generale.* Impedimentum justitiæ publicæ honestatis (sic dictum, quia justum est, publicæque honestati congruum, ut non carnaliter conjungatur is cum consanguineis talis personæ, cum qua licet non carnaliter, tamen animo et promissione conjunctus est) quædam affinitas est personarum jure Ecclesiastico introducta, quæ 1. oritur ex sponsalibus de futuro, sicque dirimit matrimonium inter consanguineos sponsæ in primo gradu cum sponso, et inter consanguineos sponsi in primo gradu cum sponsa, ut dictum est ex *Trid.* n. 1108. adeoque jure novo Tridentini vi hujus impedimenti sponsus tantum cum matre, sorore, et filia suæ sponsæ invalide contraheret matrimonium: sponsa vero itidem invalide contraheret cum patre, fratre, et filio sui sponsi. 2. Oritur ex sponsalibus de præsenti, sive ex matrimonio rato tantum, et dirimit matrimonium usque ad quartum gradum; ita ut maritus, defuncta uxore, licet eam non cognoverit, invalide contrahat cum consanguineis defunctæ usque ad quartum gradum, et vicissim; si maritus ante consummationem matrimonii decedat e vita, uxor invalide contrahat cum ejusdem consanguineis usque ad quartum gradum. Quod autem *Trid.* l. c. restringens hoc impedimentum ad primum gradum, loquatur tantum de sponsalibus de futuro, patet ex motu proprio *Pii V. Ad Romanam spectat*, ubi ita: *Idcirco motu proprio, auctoritate Apostolica, tenore præsentium declaramus et definimus, decretum Concilii* (scil. Tridentini) *hujusmodi omnino intelligendum esse, et procedere in sponsalibus de futuro dumtaxat, non autem in matrimonio sic (ut præfertur) contracto, sed in eo durare adhuc impedimentum, in omnibus illis casibus et gradibus, quibus de jure veteri ante prædictum decretum Concilii introductum erat.* Atqui olim hoc impedimentum ortum ex matrimonio rato impediebat et dirimebat contrahendum usque ad quartum gradum inclusive, etiamsi matrimonium, ex quo ortum erat impedimentum, irritum fuisset ex quacumque causa, modo non fuisset invalidum ex defectu consensus: ergo etiam nunc sic dirimit. *Neque dicas*; nullibi extat clarus textus, quod hoc impedimentum se extenderit olim ad quartum gradum. ℟. Extat tamen clarus textus in c. *non debet.* 8. de consanguinitate, de impedimento affinitatis usque ad quartum gradum, quam imitatur publica honestas, et propterea simile hoc impedimentum communis Doctorum sententia et praxis extendit pariter usque ad quartum gradum inclusive. Notandum tamen quod hoc impedimentum non agat retro, ut dictum fuit n. 1156. Sic Sempronius, postquam contraxit sponsalia de futuro cum Berta, dum contrahit sponsalia nova cum Barbara sorore Bertæ, invalide contrahit cum Barbara propter impedimentum publicæ honestatis ortum ex primis sponsalibus ex supposito validis: secunda tamen sponsalia invalida non irritant præcedentia, quia non agunt retro. Vide c. un. de spons. in 6.

Applicatio principii.

Simon contracto cum Sophia matrimonio infirmatur, et post aliquot dies, matrimonio necdum consummato, moritur: anno elapso vidua Sophia nubit Severino, nepoti materteræ Simonis. Post plures annos audiens explicari impedimentum publicæ honestatis valde angitur in conscientia.

1328. Q. I. An validum fuerit hoc matrimonium secundum. ℟. *Negative*, quia Severinus cum Simone marito Sophiæ erat in tertio gradu consanguineus: adeoque debet peti dispensatio, si separatio cederet in grave damnum conjugum, prolium, et simul in publicum scandalum. Interim pars conscia impedimenti deberet abstinere a petitione debiti: proles tamen prius genitæ censentur legitimæ, quia parentes fuere in bona fide.

1329. Q. II. **An hoc impedimentum oriatur ex sponsalibus ficte contractis.** ℟. *Negative*, quia *Trid.* sess. 24. c. 3. de reform. matrim. generaliter justitiæ publicæ honestatis impedimentum, *ubi sponsalia, quacumque ratione valida non erunt*, prorsus tollit, non distinguens inter causam nullitatis internam vel externam, occultam vel publicam: ergo. Ita *Palao*, *Wiestner*, *Schmalzgr.* et alii contra *Henriq.*, *Barthol. Ledesma*, et alios.

1330. Q. III. An hoc impedimentum dissolutis mutuo consensu sponsalibus cesset. ℟. Non cessat. Ita communis post declarationem S. Congreg. Card. C. Trid. Interpr. quam refert *Fagnanus* in c. *ad audientiam.* 4. de spons. contra *Barb.*, *Hurtad.*, *Sà* et alios, quam declarationem in legem Pontificiam adiisse, postquam a summo Pontifice approbata fuit, tenet *Schmalzgr.* hic n. 115.

1331. Similiter nec cessat hoc impedimentum per mortem unius, alteriusve sponsorum, sicut nec cessat affinitas, ut habetur expresse in c. *si quis.* 1. de eo, qui cognovit., ibid. c. *veniens.* 2., *Gobat* tr. 9. c. 15. n. 370. et seq.

1332. Q. IV. An vitricus ducens uxorem privigni (de quo supra n. 1294.) impeditus fuerit justitia publicæ honestatis. ℟. *Negative*, quia hoc impedimentum *solum contrahitur inter maritum et consanguineos uxoris, ac vicissim inter uxorem et consanguineos mariti, non autem inter maritum et affines uxoris, neque inter uxorem et affines mariti: vitricus vero non est consanguineus, sed affinis sui privigni, ac proinde neque affinitate, neque publica honestate impeditur, ne matrimonium contrahere valeat cum ejusdem privigni uxore.* Ita Bened. XIV. l. 7. de Synod. Diœces. c. 39. n. 4.

1333. Q. V. An hoc impedimentum oriatur ex sponsalibus conditionatis de futuro. ℟. Conditione nondum impleta, non sunt perfecta sponsalia: ergo nec inducunt hoc impedimentum. Econtra quando conditione impleta transeunt in absoluta, tunc inducunt hoc impedimentum. *Sporer* cum *Comm.* hic n. 55., *Gobat* l. c. n. 369. Plura vide supra n. 1135. et seq.

§. XIV. *De impedimento ætatis.*

1334. *Principium generale.* Impedimentum ætatis provenit ex eo, quod quis prærequisitam a legibus ad matrimonium contrahendum ætatem necdum attigerit. Requiritur autem *regulariter* ætas pubertatis, h. e. ut masculus decimumquartum annum, fœmella duodecimum compleverit. Ita ex c. *continebatur* 6., c. *attestationes* 10., et c. *ex litteris* 11. de despons. impub. Dixi, *regulariter*; si enim malitia suppleat ætatem, ita ut adsit sufficiens discretio rationis, et potentia generandi, valet matrimonium ante ætatem jure præscriptam initum, juxta c. *de illis.* 9., c. *puberes.* 3. de despons. impub., quia tum saltem habet pubertatem naturalem, licet non legitimam.

Applicatio principii.

Terentianus tredecim annorum adolescens sponsalia contrahit cum Terentia undecim annorum puella: paulo post Parochum mendaciis circumveniunt, ut crederet, ambos attigisse ætatem legitimam, ideoque iis matrimonium contrahentibus assistit.

1335. Q. I. An Terentianus et Terentia licite, et valide contraxerint matrimonium. ℟. Illicite imprimis contraxerunt, tum in re gravi decipiendo Parochum, tum agendo contra grave præceptum Ecclesiæ, juxta c. 2. de despons. impub. Si tamen malitia suppleverit ætatem valide contraxerunt. Ita expresse in cit. c. *de illis.* 9. de desponsat. impub. ubi *Alexand. III.* respondet: *Si ita fuerint ætati proximi, quod potuerint copula carnali conjungi, minoris ætatis intuitu separari non debent, si unus in alium visus fuerit consensisse, cum in eis ætatem supplevisse malitia videatur.* Et in c. *puberes.* 3. eod. tit. *Isi-*

dorus ait: Certum est eum puberem esse, qui ex habitu corporis pubertatem ostendit, et generare jam potest, et puerperæ sunt, quæ in annis puerilibus pariunt.

1336. *Q.* II. An matrimonium, quod contrahunt impuberes ante pubertatem tam naturalem, quam legalem invalide, saltem habeat vim sponsalium de futuro. ℟. Probabilius affirmative, uti clare arguitur ex c. un. de despons. impub. in 6. §. *Idem quoque.*

1337. *Q.* III. An dispensari possit, ut aliqui ante pubertatem naturalem, sive habilem ad generandum, contrahant matrimonium. ℟. *Affirmative*: quia hoc impedimentum a solo jure ecclesiastico introductum est; jure enim naturæ ad valorem matrimonii plus non requiritur, quam consensus et corpora ad generandum habilia, nullo autem jure proxime habilia. Unde licet in ejusmodi contrahentibus sit aliqua impotentia, non est tamen perpetua ad generandum, sed eum tempore auferibilis; secus si certo constet de impotentia perpetua; ergo potest dispensari a summo Pontifice. *Confirm.* ex c. *ubi non.* 2. de despons. impub. *Districtius inhibemus, ne aliqui, quorum uterque vel alter ad ætatem legibus, vel canonibus determinatam non pervenerit, conjungantur, nisi forte aliqua urgentissima necessitate interveniente, utpote pro bono pacis talis conjunctio toleretur.* Ergo *Nicolaus* Papa in cit. c. loquens agnoscit, causam justam dispensationis posse admitti. Si *quæras*, an si dubium sit, utrum malitia suppleat ætatem in ordine ad validum matrimonium, Episcopus possit id declarare? Respondet *Bened. XIV.* ad Poloniæ Regni Primatem (litteræ habentur in T. II. ejusd. Bull. p. 13. et incipiunt, *Magnæ nobis:*) *Episcopi ipsi et Ordinarii locorum jure suo pronuntiare possunt super ea quæstione, quæ facti est, an scil. malitia, ut asseritur, ætatem suppleat, et consequenter matrimonii contrahendi licentiam impertiri valent: neque necesse est Apostolicam Sedem adire, nisi pro majori actus solemnitate, et ne de contractus matrimonii hujusmodi validitate propter minorem ætatem hæsitari contingat ..... Siquidem Canonistæ docent cumulativum jus esse inter Apostolicam Sedem, et Judices ordinarios, cognoscendi et pronuntiandi de hac re, an scil. malitia suppleat ætatem; privativum vero Apostolicæ Sedis jus esse concedendi dispensationem ad contrahendum matrimonium impuberi, qui per ætatem nondum conjugali copulæ maturus est, sed tamen rationis usu ita pollet, ut matrimonii contrahendi vim, et naturam intelligat.*

§. XV. *De impedimento ex clandestino matrimonio*

1338. *Principium generale.* Impedimentum clandestinitatis provenit ex eo, quod quis in loco, ubi Tridentinum est receptum, non contrahat matrimonium coram Parocho et testibus. Est autem hoc impedimentum *ut dirimens* introductum jure novo *Tridentini* sess. 24. c. 1. in decreto de reform. matrim. ubi ita statuitur: *Qui aliter, quam præsente Parocho, vel alio Sacerdote, de ipsius Parochi vel Ordinarii licentia, et duobus vel tribus testibus matrimonium contrahere attentabunt, eos sancta Synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit, et hujusmodi contractus irritos et nullos decernit, prout eos præsenti decreto irritos facit, et annullat.* Ulterius citata verba Trident. vide supra n. 1178. Ideoque qui clandestine contraxerunt, non possunt matrimonialiter cohabitare sine novo legitimo contractu: pro novo autem illo contractu coram Parocho et testibus celebrando non indigent ulla dispensatione (ex supposito, quod nullum aliud subsit impedimentum) quia *Trid.* l. c. eos, qui clandestine contraxerunt, non inhabilitat ad simpliciter, sed *ad sic*, h. e. ad clandestine contrahendum. Ita *P. Kugler* tom. 2. de matrim. p. 4. n. 349. cum *Vicent. de Justis.* Puniendi tamen sunt ita contrahen-

tes, ut ibid. docet *Trid.* de his pœnis juxta arbitrium Ordinarii infligendis. Vide *Kugel* t. 1. n. 920. et seq.

Applicatio principii.

Tharasinus e loco catholico, ubi Tridentinum promulgatum ac receptum est, se confert cum sponsa Thecla in locum acatholicum, ubi Tridentinum promulgatum non est, eo præcise animo, ut ibi matrimonium clandestinum contrahere possit, idque ibi contrahit coram præcone Lutherano, postea revertitur ad prius domicilium.

1339. *Q.* I. An hoc matrimonium sit validum. ℟. Non est validum, ut patet ex declaratione *S. Congreg.* Cardin. Conc. Trident., quam confirmavit *Urbanus VIII.* 14. Aprilis 1657. per Breve speciale, quod refert *Lugo* in Respons. Moral. L. 1. dub. 36. et *La Croix* L. 6. p. 3. n. 712. Breve ita habet: *Urbanus VIII.* in futuram rei memoriam. *Exponi Nobis nuper fecit Vener. Frater Archi-Ep. Colon., quod habito nuper per eum ad Venerab. Fratres nostros S. R. E. Cardinales S. Conc. Tridentini Interpretes recursu supra infrascriptis dubiis, videlicet primo, an incolæ tam masculi, quam fœminæ loci, in quo Conc. Trid. in puncto matrimonii est promulgatum, transeuntes per locum, in quo dictum Concilium non est promulgatum, retinentes idem domicilium, valide possint in isto loco sine Parocho et testibus matrimonium contrahere. Secundo, quid si eo prædicti incolæ tam masculi, quam fœminæ solo animo sine Parocho et testibus contrahendi se transferant, habitationem non mutantes? Tertio, quid si iidem incolæ, tam masculi, quam fœminæ, eo transferant habitationem illo solo animo, ut sine Parocho et testibus contrahant? Iidem Cardinales ad primum et secundum, non esse legitimum matrimonium inter se sic transferentes ac transeuntes cum fraude: ad tertium vero dubiorum hujusmodi, si domicilium vere transferatur, matrimonium esse validum responderunt, et resolverunt, prout in decreto desuper emanato plenius continetur.* Et infra: *Nos responsum, seu dubiorum prædictorum resolutionem hujusmodi auctoritate Apostolica tenore præsentium approbamus et confirmamus.*

1340. *Q.* II. Quid? si sponsus spectet ad parochiam, in qua decretum Trid. est promulgatum, et sponsa ad parochiam, in qua non est promulgatum. ℟. Si matrimonium contrahatur sine Parocho et testibus in parochia sponsi, erit invalidum; si contrahatur in parochia sponsæ, erit illicitum, sed validum, quia contractus quoad valorem pendent a legibus loci, in quo fiunt. Ita respondisse *S. Congreg.* testatur *Pignatelli* tom. 5. consult. 79. n. 22., *La Croix* L. 6. p. 3. n. 714.

1341. *Q.* III. Quid dicendum de matrimoniis illorum catholicorum, qui in locis acatholico Principi subjectis sub gravi pœna coguntur matrimonium contracturi acatholicum Ministellum adire, suumque in conjugium consensum coram eo præstare? Respondet *Bened. XIV.* L. 6. Synod. Diœc. c. 5. n. 4. *Certum utique est, ita initum matrimonium viribus carere, si inibi publicatum fuerit Tridentini decretum, nec consentientes veros conjuges fieri, nisi sive antea, sive postea, juxta præscriptam a Tridentino normam, matrimonium celebraverint coram alterutrius comtrahentium legitimo Parocho, aliove Sacerdote Parochi vices gerente, et duobus testibus. Sed difficultas tantum est, an postquam Tridentini sanctioni sunt obsecuti, ant ad eidem postea obsequendum sunt parati, licite possint etiam legibus patriæ obtemperare, et coram heterodoxo Ministello se sistere.* Postea relatis variorum AA. sententiis ait, quod sacra Congregatio Sancti Officii die 29. Novembr. anni 1672. ad hanc quæstionem ita responderit ac definiverit: *Quatenus minister assistat matrimoniis catholicorum, uti minister politicus, non peccare*

contrahentes: si vero assistat ut minister addictus sacris, non licere, et tunc contrahentes peccare mortaliter, et esse monendos. Ibid. n. 5. pergit: *Huic sacræ Congregationis sententiæ nostram nos auctoritatem adjecimus, in nostra constitutione* 89. §. 10. *nostri Bullarii tom.* 1. quæ incipit: Inter omnigenas: *ubi fidelibus degentibus in Regno Serviæ, finitimisque regionibus interdiximus, ne, matrimonio inter se catholico ritu celebrato, illud renovare præsumant coram* Caddi. *Nostram tamen interdictionem hac temperavimus limitatione, nisi scilicet nuptiarum cæremonia explenda coram* Caddi, *actus sit mere civilis, nullamque contineat Mahumetis invocationem, aliudve superstitionis genus includat.*

Idem summus Pontifex in Instructione super dubiis respicientibus matrimonia in Hollandia et Belgio contracta, et contrahenda (quæ incipit: *Matrimonia*: et habetur in ordine XXXIV. tom. 1. ejusd. Bullar. pag. 87.) declarat, statuitque, *matrimonia in fœderatis Belgii provinciis inter hæreticos usque modo contracta, quæque imposterum contrahentur, etiamsi forma a Tridentino præscripta non fuerit in iis celebrandis servata, dummodo aliud non obstiterit canonicum impedimentum, pro validis habenda esse: adeoque si contingat, utrumque conjugem ad Catholicæ Ecclesiæ sinum se recipere, eodem, quo antea, conjugali vinculo ipsos omnino teneri, etiamsi mutuus consensus coram Parocho Catholico ab eis non renovetur; sin autem unus tantum ex conjugibus, sive mas seu fœmina convertatur, neutrum posse, quamdiu alter superstes erit, ad alias nuptias transire.* §. 3. nuptias a catholicis cum hæreticis contractas detestatur quidem, validas tamen pronuntiat, etiam non servata forma: §. 4. declarat, idem judicandum esse quoad personas addictas legionibus, seu militaribus copiis, quæ ab iisdem fœderatis ordinibus transmitti solent ad custodiendas, muniendasque arces conterminas, vulgo dictas *di Barriera*: §. 5. decernit, quod domiciliarii provinciarum fœderatarum nubentes in regionibus Catholicorum, et vice versa, subsint juri communi.

1342. An Parochus catholicus licite et valide assistere possit matrimoniis acatholicorum, quos in sua parochia habet, continuum inter AA. dubium manet; plures tamen e Germanis cum *Laym* L. 5. t. 10. c. 4. affirmant, *valide* talem assistere, quia verus est loci illius Parochus; *licite*, quia est tantum testis, non minister.

1343. *Q.* IV. Quibusnam in locis promulgatum sit, ac receptum Tridentini decretum de matrimonio. ℟. In Hispania, Lusitania, Italia, Germania Catholica. Juxta *Pignat.* tom. 1. consult. 151. ab anno 1602. in Gallia jussu Regis: in Hungaria sub *Emin. de Colonitsch.* Econtra promulgatum non est in Anglia, Scotia, Hibernia, Suecia, Dania, Saxonia, Borussia, Pomerania, et aliis provinciis, quæ a fide defecerunt catholica ante annum 1563. quo Tridentinum absolutum est, vel ante 1564. quo confirmatum fuit. Item apud Turcas, et alios infideles. In Hollandia, Zelandia, Frisia, et confœderatis Belgii provinciis anno 1570. ante eorum defectionem promulgatum fuisse, testatur *P. Wex* de spon. 2. tr. §. 4. n. 25. Denique juxta *P. Pichler* de clandest. despons. n. 12 in dubio, an promulgatum ac receptum sit decretum *Trid.* non obligat: si tamen alicubi receptum sit, præsumitur promulgatum fuisse. Sic quia in Diœcesi Wormatiensi, ad quam multa oppida Electori Palatino subjecta pertinent, decretum Tridentini a longo tempore fuit observatum, recte infertur promulgatum, et acceptatum ibidem esse.

1344. Porro *resolves* I. quod Christiani inter Turcas, aut in novo Orbe, ubi non est Parochus, aut Parochi vices supplens, valide matrimonium contrahant sine Parocho et testibus, tum quia ibi Tridentinum non est receptum, tum quia supponimus ibi nequidem haberi proprium Parochum.

1345. II. Assistentia Parochi proprii, et testium non tantum debet esse physica, sed moralis, ita ut præsentes sciant, quid agant contrahentes; alias

de contractu inito non possunt dici testes. Parochus autem debet esse proprius contrahentium, vel saltem alterutrius ratione domicilii, vel quasi domicilii, non vero originis. Assistit tamen valide Parochus etiam invitus, vel dolo inductos, dummodo percipiat quid agatur, quia non est minister: ergo non requiritur intentio, sed moralis præsentia, ut sciat, quid agatur. Præterea testes debent adesse una et simul cum Parocho: item debent esse actu usum rationis habentes: amentes enim, dormientes, ebrii etc. jure naturali inhabiles sunt ad ferendum testimonium, cum ita se habeant, ac si non essent præsentes: non tamen requiritur, ut necessario sint omni exceptione majores, nec specialiter ad id rogati, quia jura hoc expresse non requirunt: item per non rogatos æque obtinetur finis a Tridentino intentus, modo advertant, quid agatur. *Laym.* L. 5. t. 10. c. 4.

1346. III. Alius a proprio Parocho Sacerdos valide non assistit contractui matrimoniali ex licentia tantum præsumpta, quia tum re ipsa matrimonium non contrahitur præsente Parocho, vel Sacerdote de ejus licentia. *La Croix* l. c. n. 738. cum *Pontio*, *Sanch.* et aliis.

1347. IV. De vagis jam nuper dictum est n. 1249. quod illi a quocumque Parocho possint copulari, præmissa tamen diligenti inquisitione. Milites vero, qui habent proprium Curatorem, vel Missionarium Castrensem Catholicum, coram illo debent contrahere, quia hic censetur proprius eorum Parochus: qui autem proprium non habent Sacerdotem, habentur pro vagis, quia omni hora ad abeundum debent esse parati; si tamen et possint, et velint alicubi diutius manere, non sunt vagi.

1348. V. Denique per se patet, quod matrimonium, licet coram pluribus hominibus, ac Sacerdotibus contrahatur, nihilominus sit clandestinum, nisi contrahatur coram proprio Parocho, aut alio Sacerdote de illius licentia. An Parochus assistens necessario debeat esse Sacerdos, cum Tridentinum meminerit solius Sacerdotis, utrinque defenditur. *Farinacius* tamen profert decisionem *Rotæ* ab anno 1593. 1. Decembr. his verbis: *Congregatio Concilii censuit, matrimonium contractum coram Parocho non Sacerdote valere.* Quamvis enim non Sacerdos non possit benedicere benedictione solemni in missa, potest tamen extra missam per verba consueta: Ego vos conjungo etc. Præterea valide assistit matrimonio Parochus excommunicatus, vel suspensus etc., dummodo beneficio parochiali non sit privatus; quia excommunicatus vitandus caret quidem jurisdictione ad absolvendum, non tamen caret potestate præbendi suam qualificatam personam. *Laym.* L. 5. tr. 10. c. 1. n. 5.

An matrimonium clandestine contractum saltem habeat vim sponsalium, utrinque defenditur. Vide Theol. schol. et *P. Pichler* L. 4. tit. 3. de clandest. despons. n. 27.

§. XVI. *De impedimento impotentiæ.*

1349. *Prænotanda.* Impedimentum impotentiæ provenit, quod quis sit incapax perficiendæ copulæ ad generationem idoneæ. Hæc 1. est duplex. *Impotentia naturalis*, quæ oritur ex intrinseca, vel naturali corporum dispositione non apta ad copulam perfectam. Alia *accidentalis*, quæ oritur ab extrinseco, e. g. ex maleficio, morbo, aut alio accidente. 2. Utraque dividitur in *absolutam*, dum quis non potest perficere copulam cum ulla fœmina, nec fœmina cum ullo viro: et in *respectivam*, dum quis non potest quidem perficere cum hac, potest tamen cum alia, et vice versa. 3. Ulterius dividitur in *antecedentem*, quæ jam ante matrimonium contractum adest: et *in consequentem*, quæ modo accidit post matrimonium contractum. 4. Denique dividitur in *perpetuam*, quæ vel sine miraculo, vel sine gravissimo cruciatu sectionis, aut mortis periculo non potest auferri: et *in temporalem*, quæ potest vel per exorcismos (si orta ex maleficio), vel per artem periti medici si-

ne gravi periculo vitæ auferri. Ex communiter contingentibus viri impotentes in jure vocantur *frigidi*, fœminæ *arctæ* vel clausæ. Tunc autem certo adest impotentia, quando aliquod ex his tribus deest, scil. vel potentia penetrandi vas, vel potentia emittendi semen verum, vel potentia illud immittendi intra vas, quod dicitur contingere iis, qui sunt natura nimis calidi. Vide *P. Sporer* hic n. 123.

1350. *Principium generale.* Impotentia exercendi copulam perfectam antecedens, et perpetua non tantum jure Ecclesiastico, sed naturali impedit et dirimit contrahendum matrimonium: subsequens vero, licet perpetua sit, non dissolvit contractum. Quod impediat impotentia jure Ecclesiastico, patet ex toto tit. 15. L. 4. Decret. *de frigidis et maleficiatis, et impotentia coeundi.* Quod jure naturali impediat, patet ex eo, quia matrimonium essentialiter includit obligationem dandi inter se corpus ad copulam carnalem, hanc autem traditionem impedit impotentia perpetua; nemo enim potest tradere corpus suum ad actum impossibilem: ergo. Dixi 1. *impotentia exercendi copulam impedit*: nam impotentia generandi tantum, sive sterilitas non causat impedimentum, quia stante sola sterilitate jam adest potentia ad actum principalem proximum, scil. perficiendi copulam, etsi per accidens desit effectus copulæ; deinde etsi desit finis principalis matrimonii, scil. generatio prolis, habetur tamen finis secundarius, qui est remedium concupiscentiæ. Dixi 2. *impotentia antecedens ac perpetua dirimit contrahendum*, sive oriatur ab intrinseco, sive ab extrinseco, quia tunc *inhabilis est ad solvendum*; *ergo etiam inhabilis ad promittendum*: subsequens vero impotentia non dirimit contractum matrimonium, ut de consummato certum est; hoc enim dissolvi nequit, nisi per mortem unius saltem conjugis. Ratum autem non solvitur, nisi per professionem religiosam, et dispensationem Pontificiam. *Confirm.* ex can. *Hi*, *qui*. 25. XXXIII. q. 7. ubi ita: *Hi*, *qui matrimonium sani contraxerint, et uni ex duobus amentia, aut furor, aut aliqua infirmitas accesserit, ob hanc infirmitatem conjugia talium solvi non possunt. Similiter sentiendum de his, qui ab adversariis excæcantur, aut membris truncantur, aut a barbaris exsecti fuerint*. Can. 18. ibid. *is*, c. *ex litteris*, de frigidis; ad speciem adversantur: non enim loquuntur de impotentia subsequente, sed antecedente. Ex his resolve sequentem casum.

Tobias eunuchus, carens utroque testiculo ducit Tryphosam virginem: anno elapso vexatur a cognata, eoquod sterilis esset; astans vicina auget vexationem, additque: Tu nimis innocens es mulier, cum nescias virum tuum esse eunuchum, ut satis patet ex gracili ejus, ac muliebri voce.

1351. *Q.* I. An validum sit hoc matrimonium. ℟. Est invalidum. Ita certo tenendum post declarationem *Sixti V.* in Constit. 59. *Cum frequenter*, quam ex parte allegat *Sanch.* L. 7. d. 92. n. 17. Valide tamen contrahitur matrimonium a spadone habente adhuc testiculum, quia talis verum habet semen: 2. ab hermaphrodito, qui repræsentat utrumque sexum, debet autem contrahere secundum sexum prævalentem: 3. a senibus ac vetulis, modo certi non sint de plena impotentia ex ætate.

1352. *Q.* II. Quid sit agendum quando impotentia perpetua, et antecedens conjugibus putatitiis est certa, non tamen publice notoria. ℟. 1. Absolute quidem (si velint, et absit periculum incontinentiæ, actuumque venereorum, v. g. pollutionis, copulæ attentatæ etc.) possunt cohabitare instar fratris et sororis, ut constat ex c. 5. de frigid. *quod si ambo consentiant simul esse, vir eam, etsi non ut uxorem, saltem habeat ut sororem. Sanch.* tamen L. 7. d. 93. n. 36. et l. 9. d. 17. n. 21. his ait esse licitos tactus, si fiant sine periculo pollutionis; quod cum raro absit, alii id probabilius negant. 2. Possunt tamen ambo vel alteruter reclamare, et separationem petere, *sed non propria auctoritate instituere*; opus enim est auctoritate judicis Ecclesiastici, alias grave oriretur scandalum, cum publice habeantur pro veris conjugibus. Præmittenda autem est legitima probatio, tum ne pendeat dissolutio matrimonii

a solis conjugibus, tum ne locum habeat fraus et collusio quærentium separationem. Unde sola assertio impotentiæ non sufficit, sed requiritur, ut veritas curante judice Ecclesiastico pateat per peritos medicos, vel respectu fœminarum per obstetrices, vel alias honestas et fide dignas matronas; qui si affirment deposito juramento adesse impotentiam, separatio est facienda, et pars carens impotentia alteri nubere potest. Juxta *La Croix* L. 6. p. 3. n. 787. si impotentia sit perpetua, et simpliciter evidens, ut et in nostro eunucho, matrimonium solvitur absque experimento, quia ab initio est certo nullum; si sit verisimiliter evidens, requiritur juramentum conjugum, quod non possint coire, et pro singulis 7. manus propinquorum deponentium de credulitate, quod isti vera jurent. In dubio, an impotentia sit antecedens vel consequens, si subsit impotentia naturalis, præsumitur esse antecedens, quia naturalia regulariter cum natura incipiunt: si sit accidentalis, præsumitur non præcessisse, in favorem matrimonii, quamdiu non satis probatur. Denique si dubium sit, an impotentia antecedens perpetua existat, conceditur in cit. c. 5. de frig. triennium ad tentandam copulam: si frustra tentarint, separandi sunt per judicem Ecclesiasticum, et tunc pars capax poterit transire ad alias nuptias. *Pichler* hoc tit. n. 8 et seq.

1353. *Q.* III. Quid agendum, si matrimonium ob impotentiam in judicio probatam sit dissolutum, postea vero appareat conjuges esse potentes, v. g. si in alio matrimonio proles generent. ℟. *Regulariter* valet primum matrimonium, et dissolvendum est secundum. Ita *communiter* ex c. 5. et 6. de frigidis. Neque sententia contra primum matrimonium lata transit in rem judicatam, ut patet ex c. 7. de sentent. et re jud. Dixi, *regulariter*; quia dissolutio primi matrimonii tunc legitima manet 1. si impotentia sublata sit per miraculum, aut peccatum, v. g. per novum medium artis magicæ, quia tunc censetur fuisse perpetua impotentia: 2. si fuerit *respectiva*, v. g. ob arctitudinem fœminæ respectu prioris viri, non vero respectu alterius; 3. aut si fuerit respectiva ob maleficium, quod respectu hujus viri non potuit licite tolli: 4 si pars separata professionem in Ordine approbato emiserit; hæc enim dirimit matrimonium ratum. Ad quæstionem, an fœmina propter arctitudinem impotens teneatur pati incisionem; respondet *Sanch*. L. 7. d. 93. n. 32. quod non teneatur si judicio peritorum medicorum incisio fieri nequeat sine periculo vitæ, vel gravissimi morbi; secus, si absque notabili incommodo.

1354. *Q.* IV. An mulier impotens censeri debeat, si non possit retinere semen conceptum. ℟. *Negative*; adeoque subsistit adhuc matrimonium, quia antequam emittatur semen, copula jam perfecta adfuit: ergo non adest impotentia. *Sporer* de Imped. n. 123. cum *Sanch.*

1355. *Q.* V. Ex quibus signis possit colligi, quod impotentia oriatur ex maleficio. ℟. Ex modis, quibus malefici arte dæmonis solent reddere impotentes: 1. si corpora impediantur, ne sibi mutuo appropinquent ad coitum: 2. si ita inflammentur ad actum, ut ante coitum effundatur semen, vel refrigerentur ad actum, ut coitus perfici nequeat, ubi tamen discretione opus est, an non idem proveniat ex constitutione naturali: 3. si post contractum matrimonium subito turbetur imaginatio, qua reddatur mulier viro nimis exosa, deformis, monstruosa etc.: 4. si præter consuetudinem ante coitum prohibeatur rigor, et aptitudo partium ad generationem destinatarum etc. dum impedit dæmon missionem humorum ad debitas partes. Plura vide apud *Sanch*. L. 7. d. 94., *Delrio* L. 3. disquis. mag. P. I. q. 4. Media communia vide in P. I. n. 448. Modi destruendi maleficia extant in Ritualibus Diœces. Item apud *P. Stoiber* P. 2 Armamentarii Eccles. c. 4. a n. 84.

§. XVII. *De impedimento raptus.*

1356. *Principium generale.* Impedimentum raptus, quatenus ex jure Ecclesiastico dirimit matrimonium, provenit ex violenta personæ abductione in ordine ad contrahendum matrimonium. De hoc *Trid.* sess. 24. c. 6. reform. matrim. ita statuit: *Decernit S. Synodus, inter raptorem et raptam, quamdiu ipsa in potestate raptoris manserit, nullum posse consistere matrimonium. Quod si rapta a raptore separata, et in loco tuto ac libero constituta illum in virum habere consenserit, eam raptor in uxorem habeat, et nihilominus raptor ipse, ac omnes illi consilium, auxilium et favorem præbentes sint ipso jure excommunicati, ac perpetuo infames, omniumque dignitatum incapaces, et si Clerici fuerint, de proprio gradu decidant. Teneatur præterea raptor mulierem raptam, sive eam uxorem duxerit, sive non duxerit, decenter arbitrio judicis dotare.* Probabilius dicta excommunicatio non est reservata summo Pontifici. *Reginaldus* L. 22. n. 31. expresse ait, quod ea quidem sit latæ sententiæ, ut patet ex particula, *ipso jure*; sed nulli reservata, quia id debuisset in decreto indicari juxta c. *nuper*, de sentent. excom. §. *in secundo casu.*

1357. Ex dictis, ut raptus sit impedimentum dirimens, requiritur I. *Violenta abductio personæ* sive solutæ, sive ligatæ, sive viduæ, etiam alioquin inhoneste viventis, quia etiam hæ salvam debent habere et perfectam libertatem matrimonii. Intelligitur autem violentia vel *physica*, quæ fit per violentam manuum injectionem; vel moralis, quæ fit per metum gravem, item per mandatum alteri datum ad vim inferendam. Unde non inducitur impedimentum, si absit violentia in abductione, v. g. si puella sponte consentiat. Dubium autem est 1. an subsit impedimentum, si puella quidem consentiat, sed repugnent parentes vel tutores. Juxta probabiliorem non oritur tunc impedimentum, quia liber parentum consensus non requiritur ad valorem matrimonii. Ita *Sanch.* L. 7. d. 13. n., *Regin.* l. c., *Less.* et alii contra *Henriq.*, *Rebellum*, *Petr. de Ledesma* et alios. Talis tamen raptor incurrit alias pœnas juris civilis a judice infligendas pro mensura delicti. Item dubium *secundum* est, an decretum contineat raptum, si sponsus vi abducat sponsam post inita sponsalia. ℟. Juxta probabiliorem talis raptus continetur in Decreto, quia Tridentinum sine restrictione loquitur: ergo non tantum de persona libera, sed etiam sponsa violente abducta (secus enim est de libere consentiente) intelligendum est, quamvis rapiat sponsam sibi promissam; tamen quoad modum contrahendi infert ei injuriam et violentiam, præcipue hoc tenendum in casu, quo sponsa ante raptum habeat justam causam resiliendi. *Sanch.* l. c., *Azor*, *Guttier.* et alii contra graves AA. *Tertio* dubitatur, an decretum intelligendum sit de muliere rapiente virum. Juxta communiorem non est intelligendum de rapiente muliere; patet enim, quod Tridentinum expresse loquatur de raptoribus, nec leges solent statui de casibus rarissimis, qualis est de muliere rapiente. Ita *Sanch.*, *Pont.*, *Molina*, *Wiestner* contra *Guttier.*, *Haunold.*, *Krimmer* et alios, qui ex paritate rationis affirmativam tenent.

1358. II. Requiritur, *ut sit vera abductio* de loco in locum moraliter diversum, qualis non est, si persona de cubiculo in cubiculum ejusdem domus, aut proxime vicinam domum abducatur. *Pichler* hic n. 119.

1359. III. Requiritur, ut abductio fiat matrimonii contrahendi causa. Hinc non oritur impedimentum, si mulier rapiatur ex alio fine, v. g. ut vendatur, in servitutem redigatur, spolietur etc.; hic enim proprie non est raptus, sed *plagium*.

Quid? si raptor abducat mulierem, non matrimonium contrahendi, sed libidinis exercendæ causa. ℟. Probabilius non oritur impedimentum dirimens, quia Tridentinum l. c. expresse statim ab initio meminit solius matrimonii

contrahendi, dum statuit impedimentum inter raptorem et raptam: ergo indicium est, de illo solo raptu loqui decretum, qui fit matrimonii contrahendi causa. Ita *Sanch.* l. c., *Dicast.*, *Wiest.*, *Schmalzgr.* et alii contra *Sà*, *Azor*, *Bonac.* et multos alios. Denique per se constat ex verbis Trid. quod matrimonium nullum sit, etsi mulier violente abducta postea, dum adhuc est in potestate raptoris, nec loco reddita tuto, consentiat.

QUÆSTIO FINALIS

An matrimonium nihilominus sit nullum, etsi contrahentes invincibiliter ignorent impedimentum dirimens, quod habent.

1360. ℟. cum probabiliore. Etsi sic contrahentes non peccent ob ignorantiam, matrimonium tamen est nullum: quia leges de impedimentis non sunt tantum prohibentes, sed irritantes. *Neque obstat*, quod aliqua impedimenta habeant rationem pœnæ, ut impedimentum criminis et alia: nam primario censeri non debent pœnæ, quamvis simul imponantur in pœnam delicti, sed principaliter sunt inhabilitates canonicæ, quibus stantibus non subsistit valor matrimonii. Demum etsi opposita sententia videatur speculative probabilis, obstat tamen Ecclesiæ praxis, teste *La Croix* L. 6. p. 3. n. 642., cum rei criminis impedimenti nunquam permittantur contrahere sine dispensatione. Confirmatur etiam ex eo, quod petenda sit dispensatio. etsi præcesserit ignorantia, ut satis clare patet ex *Trid.* sess. 24. c. 5. de reform. matrim. ubi ita expresse habetur: *Si vero solemnitatibus adhibitis, impedimentum aliquod postea subesse cognoscatur, cujus ille probabilem ignorantiam habuit, tunc facilius cum eo et gratis dispensari poterit.*

ARTICULUS IV. *De dispensatione in impedimentis matrimonii.*

§. I. *De potestate dispensandi super impedimentis matrimonii.*

1361. *Principium* I. Super impedimentis *solum impedientibus* matrimonium absque dubio dispensare potest summus Pontifex pro utroque foro: quia cum hæc impedimenta lege tantum positiva Ecclesiastica introducta sint, ejusdem legislatoris erit solvere, cujus erat ligare. Ex eadem ratione Papa dispensare potest super impedimentis, *quæ jure tantum ecclesiastico matrimonium dirimunt*, qualia ex dictis esse censentur 1. *cognatio spiritualis*, 2. *legalis*, 3. *carnalis seu consanguinitas* (excipe. in linea recta, et in primo gradu lineæ transversæ) *affinitas*, juxta n. 1298., 4. *votum solemne religionis*, 6. *ordo*, 7. *crimen*, 8. *cultus disparitas*, 9. *publica honestas*, 10. *clandestinitas*, 11. *raptus*. In iis vero impedimentis Papa dispensare nequit, quæ jure naturali vel divino matrimonium dirimunt, uti sunt 1. *error*, 2. *conditio*, 3. *ligamen*, 4. *impotentia*, 5. *consanguinitas in linea recta, et in primo gradu lineæ transversæ*, 6. *vis absoluta*. *De conditionali dubium est*, juxta n. 1313.; quia Pontifex hic non potest supplere consensum errore impeditum, aut impotentem reddere potentem, aut contra legem Christi matrimonium consummatum dissolvere etc.

1362. *Principium* II. Episcopus ex justa causa pro utroque foro dispensare potest super impedimentis mere impedientibus. Hæc enim (inquit Bened. XIV. L. 7. de Synod. Diœces. c. 31. n. 1.) *nullus dubitat posse relaxari ab Episcopo, si excipias impedimentum ortum ex sponsalibus cum altero initis, quod isto invito sine ejusdem injuria remitti nequit, et illud, quod provenit ex voto aut ingrediendæ religionis, aut perpetuæ castitatis, quæ vota, nisi fuerint conditionata, summo Pontifici reservantur.* Similiter juxta communem Episcopus dispensare potest super voto castitatis ad tempus, item in voto non nubendi, debitum non petendi, sacros ordines suscipiendi etc. Episcopum

quoque dispensare posse justa de causa super denuntiationibus, nuper dictum est ex *Trid.* n. 1178. et 1250. Porro Episcopum dispensare tantum posse super vetito sive decreto suo inhibitorio, non super interdicto Pontificis, nuper jam monui.

1363. *Principium* III. Episcopus non habet ordinariam potestatem dispensandi in impedimentis dirimentibus publicis: *hanc enim potestatem* (ibid. n. 3. erudite docet Bened. XIV.) *communi fere calculo Doctores denegant Episcopo: quin imo sacræ Urbis Congregationes, Concilii videlicet, et supremæ Inquisitionis non semel proscripserunt tanquam falsam, et temerariam propositionem asserentem Episcopo jus dispensandi super impedimento dirimente publico, quod obsistat matrimonio contrahendo, etiamsi gravis urgeat illud contrahendi necessitas.* Denique conqueritur idem Pontifex quod nihilominus *non desint aliqui, licet pauci Doctores, hac in re Episcopis blandientes, quorum aliqui innituntur prædicto axiomati*, videlicet: *Quidquid potest Pontifex in universo orbe, si ea excipias, quæ totius Ecclesiæ statum respiciunt, ut fidei articulum definire, potest Episcopus in sua diœcesi, nisi specialiter Papa sibi illud reservaverit ... Cujus falsitatem deteximus* cap. præced. 30. eod. L. 7. de Synod. Diœces. *Alii vero innituntur diuturna consuetudine.* Hanc quoque fortissimis rationibus cit. c. 31. impugnat, *primo* scil. dubium esse, an talis consuetudo unquam viguerit: *secundo*, an non potius contigerit, hunc illumve Episcopum in hoc aut illo impedimento dispensasse ex privilegio, sibi a prima Sede specialiter concesso, adeoque non ex consuetudine: *tertio* ait, dato etiam in aliquam diœcesin irrepsisse eam consuetudinem, *diligenter prius examinandum est, an ea consuetudo omnes habuerit conditiones necessarias, ut potuerit prævalere legi Episcopo inhibenti, ne Superioris statutum infringere, aut quoquo modo relaxare præsumat.* In fine c. 31. n. 8. sic concludit: *Quare si aliquis Antistes ob nimiam suæ diœcesis ab Urbe distantiam, aliamve legitimam causam necessariam sibi reputet auctoritatem dispensandi in uno, aut pluribus impedimentis matrimonium dirimentibus, eam exposcat a Romano Pontifice, qui eam petentibus impertiri non renuit, nunc magis, nunc minus amplam pro temporum, et locorum varietate.*

1364. Sic Reverendissimo ac celsiss. Episcopo Herbipolensi concessa est facultas pro utroque foro 1. dispensandi cum pauperibus tantum in tertio et quarto gradu, simplici et mixto, in matrimonio contrahendo: in contractu vero eum hæreticis conversis etiam in secundo simplici (æquali) et mixto (concurrente cum tertio, vel quarto) dummodo nullo modo attingat primum gradum, et in his casibus prolem susceptam declarandi legitimam: 2. dispensandi super impedimento publicæ honestatis ex sponsalibus proveniente: 3. dispensandi super impedimento criminis, neutro tamen conjugum in morte machinante, ac restituendi jus petendi debitum amissum: 4. dispensandi in impedimentis cognationis spiritualis, præter levantem, et levatum. Quæ tamen dispensationes conceduntur sub clausula: *dummodo mulier rapta non fuerit, et si rapta fuerit, in potestate raptoris non existat.* Ita *methodus* practica *dispens. matrim. Herbipoli impressa* 1773.

1365. Episcopo tamen competit facultas in casibus extraordinariis, sive magnæ et urgentis necessitatis, dispensandi pro foro conscientiæ super impedimento, quod irritum reddit matrimonium jam publice contractum; de quo idem *Bened. XIV.* cit. L. 7. de Synod. Diœces. c. 31. n. 1. ait: *Ultro enim concedimus Episcopo illud relaxandi facultatem, quam eidem adscribunt Sylvester ... Sotus ... Navarrus ... Sanchez ... Pontius ... Zerola ... Cabassutius ... Sylvius ... Fagnanus ... Nat. Alexander ... qui tamen omnes unanimiter monent, non posse Episcopum eam potestatem sibi usurpare, nisi concurrant sex circumstantiæ. Primo scilicet, ut jam matrimonium fuerit contractum in faciem Ecclesiæ, omnibus adhibitis solemnitatibus. Se-*

cundo, ut contractum fuerit bona fide ex juris, aut facti ignorantia. Tertio, ut sit consummatum. Quarto, ut impedimentum sit occultum. Quinto, ut non facile possit adiri prima Sedes, seu dispensatio a Papa obtineri ob conjugum paupertatem, rusticitatem, locorum distantiam, aliasque similes causas. Sexto denique, ut non possit separatio fieri sine scandalo ... Notant itidem iidem Doctores, dispensationem ab Episcopo in prædictis circumstantiis obtentam prodesse duntaxat pro foro conscientiæ, non autem pro foro externo: non enim plus potestatis tribuendum est Episcopo, quam habet Major Pœnitentiarius Papæ, qui in prædicto rerum eventu impedimentum aufert, ut matrimonium convalescat, solum in foro interno. Quocirca si impedimentum antea occultum postea detegatur et deducatur ad forum contentiosum, opus erit nova dispensatione a summo Pontifice impetranda.

1366. Pariter juxta *Sanchez*, *Pontium*, *Hurtadum*, *Barbosa*, *Bonac.* de matrim. d. 3. pun. 15. n. 5. et alios graves AA. contra *Fagnanum* in c. *Nimis*, de fil. presbyt. n. 34. et 35., Episcopus in casu urgentissimæ necessitatis, concurrentibus prædictis conditionibus, dispensare potest, pro foro interno super impedimento occulto juris Ecclesiastici, etiam antequam matrimonium contrahatur, v. g. si præmissis denuntiationibus, et amicis invitatis, et omnibus ad nuptias paratis pridie nuptiarum manifestetur impedimentum occultum. *Ratio hujus* est, quia ad præcavenda gravia mala et scandala, si alius non suppetat modus illis occurrendi, præsumendum est, summum Pontificem delegare Episcopo potestatem dispensandi, quam certe requisitus non esset ei denegaturus. De hoc idem Bened. XIV. in cit. L. 7. de Synod. Diœc. cap. 31. n. 3. ait: *Sed quidquid sit de extraordinaria potestate, quæ ex præsumpta summi Pontificis voluntate, in aliquo eventu, urgentissimæ videlicet necessitatis, et impedimenti occulti, competat Episcopis, nullum in præsens de ea ferimus judicium.*

1367. *Principium* IV. Ad dispensationes matrimoniales necessario prærequiritur legitima causa. Regulariter autem dispensari solet ob sequentes causas, inter quas

1368. Prima est *angustia loci*, quæ tunc locum habet, quando oratrix (non vero orator) in loco, ubi orta est, propter loci angustiam non potest nubere æquali, nisi consanguineo, vel affini; ac proinde, si tali non liceret nubere, deberet vel manere innupta, vel nubere viro, qui statu, conditione aut divitiis inferior; vel qui ætate, moribus, aut religione dispar foret.

1369. Secunda causa est *incompetentia dotis* oratricis, quando fœmina dotem quidem habet, sed juxta status sui conditionem minus competentem; ita ut orator consanguineus vel affinis illam cum dicta dote ducere velit, illa vero sponsum paris conditionis sibi non consanguineum vel affinem invenire nequeat. Idem sentiendum, si fœmina habeat quidem dotem competentem, sed litibus involutam, adeo ut subsit periculum, ne causa cadat: vir autem eam intendens ducere, velit ac possit litem in se suscipere, ac utiliter defendere. Huc reducitur *causa dotis cum augmento*, item *pro indotata*, quando minus vel nihil habens oratrix existit, et orator indotatam ducere ac usque ad quantitatem statui oratricis congruam competenter dotare legitime promittit. Quod pariter tenendum, si alius vel consanguineus, vel extraneus ad id non obligatus oratrici dotem constituere, vel competenter augere velit sub conditione, ut oratori nubat, et non alias.

1370. Tertia causa est *ætas superadulta* oratricis, quando illa vigesimum quartum ætatis suæ annum jam excedit, et virum paris conditionis, cui posset nubere, non invenit. Ecclesia enim vult subvenire puellis, ne cum periculo incontinentiæ permanere debeant omnino innuptæ. Hæc autem causa non extenditur ad viduas.

1371. Quarta causa est copula carnalis habita cum consanguinea affine, vel alia persona impedimentum dirimens habente. Si copula fraudulenter sub spe facilius impetrandi dispensationem habita fuerit, id exprimendum foret, et quidem an utraque pars, an vero altera tantum sub prædicta fraude peccasset.

1372. Quinta causa est *infamia*, seu *diffamatio mulieris*, orta ex nimia familiaritate, ac suspecto modo conversandi inter oratores, ita ut ex jugi consortio, amplexibus etc. nata sit suspicio, licet falsa, quod oratores se invicem carnaliter cognoverint: ideoque nisi matrimonium inter eos contraheretur, oratrix graviter diffamata innupta maneret, graviaque inde scandala, et detractiones orirentur.

1373. Sexta causa est *matrimonium bona fide cum ignorantia impedimenti contractum*, maxime si fuerit jam consummatum, et proles inde progenita, adeo ut separatio oratorum sine gravi scandalo, et prolium detrimento fieri nequeat: quo in casu exprimendum est, an detecto impedimento abstinuerint a copula, an vero post acceptam notitiam jure conjugum usi fuerint.

1374. Septima causa est *propter sedandas inimicitias graves*, quando nimirum inter oratorum parentes, consanguineos vel affines ante contractum matrimonii graves exortæ inimicitiæ ex injuria atroci, vel aliunde de præsenti vigeant, certumque sit eas per contractum matrimonialem oratorum extinctum iri. Huc refertur causa dicta *propter extinctionem litis* de re magni momenti, v. g. litis judicialis super omnibus bonis etc. Item huc refertur causa dicta *pro confirmatione pacis*, quando pax post graves discordias et lites inita inter oratricem et oratorem, nec non eorum parentes, et consanguineos creditur confirmanda per desponsationem oratorum.

1375. Octava causa est *pro oratrice filiis aggravata*, dum oratrix vidua quinque vel pluribus prolibus ex alio viro susceptis gravata est, et orator illam ducere, ejusque proles alere intendat.

1376. Nona causa est *periculum hæresis*, quando prudenter timendum est, ne oratores catholici vicini locis acatholicis cum heterodoxis contrahant cum periculo propriæ perversionis, et pravæ educationis prolium.

1377. Decima causa est (dicta a Curialibus *sine causa*) *ex certis rationabilibus causis*, quando oratores nobiles sine allegatione alicujus causæ ex prædictis, sed solum in genere ex certis rationabilibus causis dispensationem petunt: quo in casu id ad justam causam reputatur, quod copiosior taxa pecuniaria oratoribus solvenda sit, quæ redundat in commune Ecclesiæ bonum, cum expendatur pro Missionariis Apostolicis, expeditionibus contra Infideles, sustentatione exulum ob Religionem ad Urbem confugientium etc. Item pro justa mercede Officialium, et ministrorum Curiæ universali Ecclesiæ servientium.

1378. His annumera alias causas graves, v. g. *ut bona conserventur in familia*. Item ob præclara merita etc. quæ pertinent ad personas in ordine altiore constitutas. Denique si ad causas prædictas alia magni momenti ratio accedat, eam quoque exprimere licebit.

1379. Huc pertinet Constitutio *Bened. XIV.* quæ incipit : *Ad Apostolicæ*, publicata Romæ 10. Martii 1742. ubi in ingressu statuit, dispensationes non nisi *ex debitis causis* concedendas esse: specialiter in §. 1. exhibet rationem expediendarum dispensationum, nimirum quod si causæ in libello supplici ab oratoribus expressæ tales fuerint, *ut justa canonicas sanctiones, et prudens ecclesiasticæ provisionis arbitrium, locus ad dispensandum esse videatur, dispensatio concedi soleat, ejusque executio Ordinario ut plurimum committi, cui onus incumbit diligenter inquirere, an causæ expositæ veritate nitantur, ut veris illis existentibus, gratia executioni demandetur; secus vero, si causæ nullatenus veritati consentaneæ sint.* Ibidem reprobatur opinio quorumdam, quod perperam, et non sine injuria denegetur executio, etsi causæ minus veræ existant, propterea quod (ut quidam contendunt) expressio causarum, earumque verificatio, in dispensationibus non sit

aliquid substantiale, sed formalitas quædam, et forensis stili consuetudo: subjungit autem idem Pontifex contra hanc opinionem, *quod non minus veritati adversatur, quam executionis ordinem, ac modum bene ac prudenter constitutum subvertit, cum expressio causarum, earumque verificatio ad substantiam, et validitatem dispensationis pertineat, illisque deficientibus, gratia nulla, ac irrita sit, nullamque executionem mereatur.*

In §. 2 statuit, ut illa clausula, *et oratoribus periculum vitæ immineret*, quæ subinde in libello supplici solet addi, sepecialiter examinetur, an subsit veritas. In §. 3. refert Motum proprium *Pii V.* cujus initium est, *sicut accepimus*, in quo decretum est, *omnes et singulos procuratores, tam Officii sacræ Pœnitentiariæ, seu Contradictarum, quam alios, quoscumque sollicitatores, et scriptores, qui veritatem facti a narratione, quam ab ipsis partibus habuerunt, quoad substantialia, et qualitates necessario exprimendas, diversam faciunt, seu quoquo modo invertunt, aut immutant, aut depravant, et per subreptionem, et obreptionem gratias a Romanis Pontificibus extorquent, pœnam falsi incurrere, et ea puniri omnino debere.* In §. 4. admonet omnes horum negotiorum gestores, *ut cum supplices preces pro aliqua matrimoniali dispensatione porrecturi sunt, id primum ante omnia agant, ut planam atque exactam facti notitiam assequi curent, sciscitantes ab ipsis oratoribus, an hæ et illæ causæ adsint, ex quibus sciunt dispensationem concedi solere in hoc vel illo gradu; deinde in supplici libello facti speciem nitide, ac sincere exponant, caveantque diligenter, ne illam aliquatenus in rebus substantialibus alterent, immutent, invertant, corrumpant, sed stricte adhæreant iis, quæ ab oratoribus sibi exposita fuerunt, et multo magis abstineant, ne quid falsi aut ficti proprio ingenio inventum, vel excogitatum, ad gratiam dispensationis facilius obtinendam, in precibus obtrudant.* In §. 5. præfatam Constitutionem *S. M. Pii V.* et pœnam falsi extendit, dilatat *ad omnes prædictos negotiorum gestores, procuratores, et expeditores Litterarum Apostolicarum, cujuscumque status, gradus, ordinis et conditionis, et quocumque indulto, privilegio et dignitate munitos ... sine tamen præjudicio obligationis refundendi expensas oratoribus, qui ob illorum culpam ejusmodi dispensationes, quæ executioni demandari nequeunt, obtinuerunt.* In §. 6. executoribus literarum Apostolicarum commendatur sedula cura, et examen ante executionem instituendum, an veræ sint causæ in litteris Apostolicis expressæ, ob quas concessa fuit dispensatio, et additur: *qua super re eorum conscientiam oneramus.*

§. II. *Praxis procurandi dispensationem tum in Curia Episcopali, tum Romana pro utroque foro.*

1380. Prænotandum 1. quod procurans dispensationem pro oratoribus ex mente Bened. XIV. accurate debeat ex ipsis oratoribus haurire notitiam facti vel impedimenti. 2 Debet nosse, an possit dispensatio impetrari; constat enim ex dictis n. 1361. quod nequidem summus Pontifex possit in omnibus impedimentis dispensare. 3. Debet nosse, a quo petenda sit dispensatio, an ab Ordinario, unde scire debet, an illius potestas se extendat ad hunc vel illum casum, de quo quæritur; an vero petenda sit Romæ, ubi duplex pro concedendis dispensationibus a summo Pontifice erectum est tribunal. Primum dicitur *Sacra Pœnitentiaria*, secundum *Dataria*, ad quam pertinet etiam *Cancellaria, et Præfectura Brevium*, vacaturque *officium minoris gratiæ.*

1381. Prænotandum 2. quod *Sacra Pœnitentiaria* dispenset tantum pro foro interno in impedimentis Juris Ecclesiastici, *occultis* tamen duntaxat, tam ad contrahendum matrimonium, quam ad revalidandum nulliter contractum, excepto impedimento consanguinitatis, ut statim dicetur: ideoque si ab hoc tribunali dispensatio petatur, non exprimuntur vera nomina oratorum vel di-

spensandorum, sed ficta, v. g. Titius, Berta, aut per litteras A. B. C. Porro facultates Majoris Pœnitentiarii, et Officii Pœnitentiariæ secundum ordinem videre licet in Constit. *Bened. XIV.* quæ incipit: *Pastor bonus*, et habetus in tom. I. ejusdem Bullarii pag. 319. ubi a §. 39. recensentur facultates in matrimonialibus, ac primo quidem: *In matrimoniis contrahendis possit idem major Pœnitentiarius in foro conscientiæ tantum super impedimentis occultis, quæ matrimonium non dirimunt, dispensare, vel dispensari mandare; itemque super omissione denuntiationum... At a dispensationibus concedendis super quocumque impedimento ex quovis gradu sive consanguinitatis, sive affinitatis ex copula licita, sed ex cognatione spirituali proveniente, etiam in foro conscientiæ tantum, tametsi impedimentum sit occultum, et periculum scandalorum immineat, in iisdem matrimoniis contrahendis abstineat.* §. 40. *In contractis vero matrimoniis a dispensatione seu matrimonii revalidatione in gradu primo et secundo tantum consanguinitatis vel affinitatis ex copula licita, etiam in occultis pariter abstineat; præterquam si in secundo tantum gradu prædicto impedimentum saltem per decennium duraverit occultum, et oratores simul publice contraxerint, et convixerint, et uti conjuges legitimi reputati fuerint. In tertio autem et quarto gradibus occultis, in contractis possit dispensare; atque etiam in iisdem tertio et quarto gradibus publicis, possit revalidare matrimonia, ex causa subreptionis, et obreptionis occultæ literarum Apostolicarum nulliter contracta; præterquam si falsitas consistit in narratione præcedentis copulæ, quæ antea revera non intercesserat.* Juxta §. quadragesimum primum Major Pœnitentiarius revalidare potest dispensationem in causa reticitæ copulæ. Juxta §. quadragesimum secundum in casu reticitæ intentionis facilius impetrandi dispensationem. Juxta §. quadragesimum tertium: *Super impedimento occulto affinitatis ex copula illicita, seu ex actu fornicario proveniente, quotiescumque adsit rationabilis causa, licet periculum revelationis, seu scandalorum non immineret, vel non adesset, in matrimoniis tam contractis, quam contrahendis, in foro conscientiæ dispensari mandare possit, et valeat.* Juxta §. quadragesimum quartum: *Super occulto impedimento criminis adulterii, si fuerit cum fide data duntaxat, neutro machinante, commissum, possit tam in contrahendis, quam contractis matrimoniis dispensare. Si vero crimen hujusmodi fuisset, utroque vel altero machinante, patratum, possit in occultis pariter dispentationem concedere; raro tamen, et quando necessitas postulaverit.* Juxta §. quadregesimum quintum facultates prædictæ etiam locum habent, etiamsi gradus et impedimenta multiplicia sint: præter dispensationem in foro conscientiæ etiam legitimare potest proles, non tamen in adulterio conceptas. Juxta §. quadragesimum sextum *ulterius super casibus quibusvis occulti impedimenti ad petendum licite debitum dispensari mandare possit, et valeat.*

1382. Prænotandum 3. quod per *Datariam*, seu Cancellariam dispensetur in omnibus impedimentis Juris Ecclesiastici *notoriis* et *publicis* pro foro externo, et pro foro interno in secundo gradu consanguinitatis, quamvis occulto. Dixi, *per Datariam*; quia potius ipse summus Pontifex dispensare hic dicendus est, quamvis supplicationes per manus Officialium Datariæ transeant. Divisionem materiarum, et gratiarum Apostolicarum, quæ per Datariam Apostolicam, quæque per Secretarium Brevium Secretorum sunt expediendæ, vide in Constit. *Bened. XIV.* quæ incipit: *Gravissimum Ecclesiæ universæ*, quæ est in ordine centesima quadragesima quinta in tom. I ejusdem Bullarii pag. 591. Porro impedimentum hic dicitur occultum, quod vel nulli notum est, vel si uni alterive innotuerit, ad forum tamen contentiosum nondum deductum, nec fama publicum est. Juxta *La Croix* L. 6. p. 3. n. 870. et *Pignat.* censeri debet occultum, dummodo personæ, quibus notum est, sint infra decem. Per forum hic intelligitur judicium, jurisdictio, aut potestas: in

foro externo seu foro fori tractantur causæ in ordine ad gubernationem externam reipubl. tum ecclesiasticæ, tum civilis. In foro interno, sive foro poli aut conscientiæ tractantur causæ, præcise prout pertinent ad internum animæ statum: si interveniat sacramentum pœnitentiæ, dicitur forum internum sacramentale. Hinc quando dicitur, Pœnitentiariam absolvere in foro interno, sensus est, quod absolvat in foro conscientiæ non sacramentali in ordine ad conscientiam dirigendam, ut absolutus vel dispensatus sine peccato procedat.

1383. *Principium generale.* Principaliter hic observanda sunt, quæ ex Constit. Bened. XIV. retuli n. 1379. Præterea si petatur dispensatio pro foro externo, exprimendum est I. nomen, cognomen oratorum, diœcesis, parochia et locus oratorum. Si autem petatur pro foro interno, non sunt exprimenda vera nomina oratorum, in fine tamen nomen et cognomen, cui rescribendum est; item nomen civitatis, aut oppidi, ubi ille moratur, ut infra patebit ex formula. II. Impedimentum distincte, clare, et in sua specie exprimendum est, quale est in se, et unde proveniat, an ex matrimonio rato, an ex sponsalibus, an ex copula licita, vel illicita, adjecto etiam schemate consanguinitatis, vel affinitatis. III. Si oratores duplici vel pluribus impedimentis, sive ejusdem sive diversæ rationis affecti sint, v. g. si sint consanguinei ex duplici vinculo, quod tunc contingere potest, quando progenitores prævia dispensatione contraxerint, vel si sint consanguinei, et simul affines, aut simul laborent impedimento criminis, cognationis spiritualis etc. tunc multiplex impedimentum dilucide exprimendum est. Posset tamen, ubi concurrunt impedimenta, occultum unum, alterum publicum, pro foro externo peti dispensatio a Dataria in impedimento publico et a Sacra Pœnitentiaria pro occulto, si absque infamia publicari non posset, v. g. affinitas ex copula illicita. IV. Exprimenda est vera ac legitima causa movens ad impetrandam dispensationem, nempe una, vel plures ex recensitis a n. 1368. usque ad n. 1377. V. Si pro causa dispensandi allegetur copula inter oratores habita, vel conversatio præbens ansam suspicioni, licet falsæ, exprimi debet, an peccarint scientes, vel ignorantes impedimentum, an sub spe facilitandi gratiam. VI. Quando sponsus et sponsa conjuncti sunt in gradu inæquali consanguinitatis vel affinitatis, quamvis alias remotior trahat ad se propinquiorem; in hac tamen materia tum remotior, tum propinquior gradus exprimi debet, quia in litteris dispensationis solet declarari, distantiam gradus propinquioris non obstare. VII. Quando super affinitate in 1. vel 2. gradu petitur dispensatio, exprimi debet, utrum proveniat ex copula licita. Illa quoque phrasis notanda est, quod consanguinei dicantur esse tali gradu invicem conjuncti, affines vero se invicem attinere. VIII. Quoad publicam honestatem explicandum est, an sit orta ex sponsalibus, vel matrimonio rato. IX. Circa cognationem spiritualem explicandum est, unde proveniat, an intercedat filiatio, et paternitas vel maternitas, an vero tantum compaternitas, vel commaternitas, an hujusmodi cognatio sit duplex, triplex, an reciproca. X. De crimine explicandum est, an processerit ex machinatione in mortem conjugis, idque alterutro, vel utroque machinante, in quo casu non solet dispensari pro foro externo, an ex solo adulterio cum promissione, an ex adulterio et machinatione simul. XI Si petatur dispensatio pro matrimonio invalide contracto, exprimendum est, an sit contractum servata forma Tridentini in facie Ecclesiæ, et præmissis proclamationibus, aut cum dispensatione in iis. XII. Si petatur dispensatio pro pauperibus, exprimenda est paupertas, non quidem pro valore dispensationis, sed pro minuendis sumptibus. Super quo puncto

1384. *Observandum* est, quod præter formam ordinariam, dum certa taxa pecuniæ solvenda est, Curia Romana in solatium egenorum introduxerit aliam, quæ vocatur *forma pauperum*, secundum quam dispensatio conceditur gratis, ita ut communis taxa non exigatur, etsi Agenti sit aliquid solvendum. Taxas jurium solvendorum *P. La Croix* L. 6. p. 3. sub n. 932. exponit. Porro ad hunc

effectum inter pauperes reputatur 1. ille, qui nulla bona possidet, sed tantum vivit ex proprio labore, neque alio medio vivere potest, etsi spem habeat hæreditatis, quia spes non liberat de præsenti paupertate: 2. si parentes quidem habeant bona, sed deducto ære alieno, et oneribus tam exiguus sit proventus, ut vel simpliciter vivant ex labore, vel saltem ex bonis non habeant, quo annuatim per duos menses vivant, vel si bona, quæ possident, sint tam modica, ut valorem 50 aureorum non attingant; ejusmodi sunt plerumque opifices, operarii diurni, milites, ludimagistri etc. Ut dispensetur in forma pauperum 1. debent oratores vere esse pauperes et miserabiles, alias deest intentio Pontificis dispensandi. 2. Debet inter eos intervenisse copula, aut tam familiaris conversatio, quæ eos suspectos reddat de copula (Romæ enim nunquam dispensatur in forma pauperum, nisi propter duas dictas causas); si vero impedimentum dispensabile sit ab Episcopo, sufficit cum paupertate allegare quamcumque causam ex prædictis. 3. Debet addi, an copula intercesserit cum ignorantia, an cum scientia impedimenti, sive an in fraudem, et ad extorquendam facilius dispensationem, quia in hoc secundo casu vel non dispensatur, vel duplum solvendum est. 4 Debet mitti attestatum ab Ordinario, vel ejus Vicario, quod oratores sint vere pauperes; præterea etiam arbor consanguinitatis, aut saltem explicari, in quo gradu se attingant oratores. Monet *La Croix* l. c. n. 929. ut sollicitetur dispensatio vel per Episcopi Officiales, vel per Nuntiaturam, quia hujus litteræ certius diriguntur, ac per Agentes proprios Romæ libellus supplex efficacius proponitur, quin etiam expeditiones obtinentur minore sumptu.

1385. Exemplar primum pro dispensatione obtinenda Romæ per Datariam pro foro externo in forma ordinaria super impedimento publico, et notorio. *Beatissime Pater. Exponitur humiliter Sanctitati Vestræ pro parte devotorum ipsius oratorum NN.* (hic exprimuntur nomina dispensandorum, diœcesis, civitatis vel oppidi, et parochiæ, quia rescriptum dirigitur ordinarie ad Diœcesanum, v. g. Andreæ Schuz, et Annæ Margin, diœcesis Herbipolensis de parochia Rottendorf, vel Filiali Effeldorff ad parochiam Rottendorffensem pertinente, vel quorum orator est diœcesis Herbipolensis de parochia N. oratrix vero diœcesis Bambergensis de parochia N.) *quod, cum dicta oratrix vigesimum quartum annum suæ ætatis excedens virum paris conditionis, cui nubere posset, hactenus non invenerit, præfatus vero orator illam superadultam ducere in uxorem intendat, cupiant invicem matrimonialiter copulari*: vel alia ponitur debita et vera causa impetrandæ dispensationis ex supra recensitis, v. g. quod, cum dicta oratrix dotem habeat minus competentem juxta status sui conditionem, cum qua virum non consanguineum, vel affinem paris conditionis, cui nubere possit, invenire nequeat, præfatus vero orator illam cum dicta minus competente dote in uxorem ducere intendat, cupiant invicem copulari: vel .... quod cum dicta oratrix in loco præfato propter illius angustiam virum paris conditionis .... Sic applica reliquas causas relatas n. 1368. *Sed quia* (hic exprimitur impedimentum v. g.) *in secundo gradu consanguinitatis conjuncti sunt, prout ex adjuncto schemate rite colligitur, desiderium suum hac in parte implere non possunt sine Sedis Apostolicæ dispensatione; hinc humiliter Sanctitati Vestræ supplicant oratores* (si pauperes sint, additur; *qui revera pauperes existunt*) *quatenus cum iisdem super dicto impedimento in ordine ad legitime contrahendum matrimonium benigne dispensare dignetur. Sanctitatis Vestræ oratores devoti, qui supra.*

1386. Exemplar II. pro dispensatione Romæ obtinenda per Datariam pro foro externo super impedimento publico et notorio propter copulam scienter vel ignoranter. *Beatissime Pater. Exponitur Sanctitati Vestræ humiliter pro parte illius devotorum oratorum Pauli N. et Paulinæ N. de parochia N. diœcesis N. ex oppido N. quod dicti oratores* (si in forma pauperum, hic

additur: *vere pauperes ac miserabiles, et labore suo ac industria tantum viventes) conscii se in tertio consanguinitatis gradu a communi stipite æqualiter proveniente, esse conjunctos (vigore annexi schematis) non quidem sub spe facilius obtinendi dispensationem, sed solum vesana libidine victi sese carnaliter cognoverint* (si adsit proles, additur, *prolemque susceperint*); *cum autem nisi matrimonium inter eos contrahatur, dicta mulier diffamata, innuptaque* (si adsit proles) *et proles illegitima remaneret, graviaque exinde scandala orirentur, cupiunt prædicti oratores matrimonialiter copulari. Sed quia obstante impedimento ejusmodi desiderium suum hoc in parte adimplere non possunt absque Sedis Apostolicæ dispensatione, supplicant humiliter oratores*, (si pauperes) *qui revera pauperes existunt, quatenus Sanctitas Vestra secum, ut publice servato forma Concil. Trid. matrimonium invicem contrahere, ac in eo postmodum remanere licite valeant benevole dispensare* (si adsit proles, additur) *prolemque susceptam ac suscipiendos proles legitimas decernere dignetur. Sanctitatis Vestræ oratores devoti NN. Herbipoli, die... anno...* *Adverte* 1. Quando copula præcessit sine notitia impedimenti, sic ponitur supplicatio: *Exponitur... quod dicti oratores orthod. fidei cultores ignorantes aliquod impedimentum inter eos existere, quominus matrimonialiter possent copulari, vesana libidine victi se carnaliter cognoverint, ex tunc vero ad eorum pervenerit notitiam, se tertio consanguinitatis gradu conjunctos* (vel affinitatis gradu se attinere, prout liquet ex adjuncto schemate); *cum autem* etc. 2. Si vero præcessisset copula cum spe facilius obtinendi dispensationem, ita supplicandum esset: *Exponitur, quod dicti oratores orthodoxæ* etc. *alias scientes, se tertio consanguinitatis gradu æquali esse conjunctos, sub spe facilius obtinendi dispensationem, sese carnaliter* etc. 3. Si una tantum pars, v. g. orator sub tali spe peccasset, sic exprimi posset: *Quod ipsis alias scientibus, se esse ... conjunctos (vel se attinere) præfatus orator sub spe facilius obtinendi dispensationem, oratricem similem spem non habentem carnaliter cognoverit* etc.

1387. Exemplar III. pro dispensatione super impedimento notorio in secundo et tertio gradu impetranda per Datariam. *Beatissime Pater. Exponitur humiliter Sanctitati Vestræ pro parte devotorum illius oratorum* etc. ut supra, *quod prædicti oratores orthodoxæ fidei cultores* (si sint tales, alias si una pars sit acatholica, id exprimendum esset cum certa spe conversionis, item si sint pauperes,) *cupiant matrimonialiter copulari, quia...* hic exprimitur causa — *Cum autem sint in secundo et tertio consanguinitatis gradu conjuncti*, vel se attineant, *vigore schematis hic annexi: ideoque desiderium suum hoc in parte implere non possint absque Sedis Apostolicæ dispensatione; hinc supplicant humiliter Sanctitati Vestræ præfati oratores, quatenus cum iisdem in ejusmodi impedimento ex tertio consanguinitatis gradu dispensare, et quod distantia secundi gradus non obstet, declarare, prolemque exinde susceptam* (si adsit, vel si secus, *suscipiendam*) *legitimam renunciare de speciali gratia dignetur* etc. ut supra.

1388. *Observo*. In hujusmodi supplicationibus ad Datariam scribitur: *Beatissime Pater*, quia non inscribuntur Datario, sicut inscribuntur Pœnitentiario, quando a Pœnitentiaria pro foro interno petitur dispensatio. Inscriptio a foris est: *Sanctissimo Patri ac Domino N. Pontifici Optimo Maximo, Domino Nostro Clementissimo N.* Ipsa vero supplicatio involucro inclusa per separatas litteras dirigitur ad aliquem Romæ existentem, qui Datariæ supplicationem, et dispensationem solicitet, nisi mittatur per Nuntiaturam aut Ordinarium diœcesis oratorum, qui est optimus modus, ut infra dicetur.

1389. Exemplar IV. pro dispensatione impetranda a sacra Pœnitentiaria pro foro interno super impedimento occulto ad matrimonium contrahendum: *Eminentissime, et Reverendissime Domine* etc. etc. *Exponitur humiliter Emi-*

nentiæ Vestræ, *quod postquam Cajus Laicus Titiam carnaliter cognovit*, *impedimenti ignarus* (vel si ita non est, ponatur *conscius*) *sponsalibus contractis de futuro cum sorore dictæ Titiæ*, *eam ducere in uxorem cogitet*, *qui contractus cum publicus sit*, *impedimentum vero occultum*, *et nisi Cajus et Titia matrimonialiter copulentur exinde verisimiliter oritura sint scandala*, *cupit orator ad scandala vitanda*, *et pro conscientiæ quiete*, *a præmissis*, *de quibus summe dolet*, *absolvi et secum dispensari. Quare Eminentiæ Vestræ humiliter supplicat*, *ut super his de opportuno remedio*, *Auctoritate Apostolica provideat*, *quam gratiam studebit suis ad Deum precibus pro possibili demereri. Dignetur Eminentia Vestra rescribere.* Vide clausulam in P. I. n. 612. Foris supplicatio inscribitur: *Eminentissimo et Reverendissimo Domino*, *Domino*, *S. R. E. Cardinali Majori Pœnitentiario. Romæ.* Libellus supplex etiam includi potest litteris separatis ad Confessarium in Pœnitentiaria, quorum alii sunt ex Ordine Prædicatorum s. Dominici, alii ex Ordine Seraphico s. Francisci, alii ex Societate Jesu. Cui involucro exterius inscribitur: *Plurimum Reverendo ac perquam Religioso Patri in Christo P. Confessario in Pœnitentiaria ex Ordine NN. Romæ.*

1390. Exemplar V. pro dispensatione super impedimento occulto *post contractum* matrimonium a S. Pœnitentiaria impetrandum. *Eminentissime et Reverendissime Domine* etc. etc. *Exponitur humiliter Eminentiæ Vestræ pro parte devoti illius oratoris*, *Caji Laici*, *quod ipse*, *alias impedimenti conscius* (vel si secus, *ignarus*) *matrimonium per verba de præsenti in facie Ecclesiæ contraxerit*, *successive consummarit cum muliere*, *cujus sororem antea carnaliter cognoverat* (vel matrem, prout veritas exigit): *cum autem dictus orator ob affinitatis impedimentum ex dictis proveniens*, *quod occultum est*, *in eo matrimonio remanere non possit absque Sedis Apostolicæ dispensatione*, *et si divortium inter eos fieret*, *scandala exinde orirentur*, *cupit a præmissis*, *de quibus summe dolet*, *absolvi*, *et secum super impedimento ad remanendum in dicto matrimonio dispensari* (si proles ex eo suscepta sit, addatur *prolemque legitimari*). *Quare Eminentiæ Vestræ* etc. ut in præced. exempl.

1391. Exemplar VI. pro dispensatione in foro externo impetranda ab Episcopo, vel Nuntio Apostolico ad matrimonium contrahendum. *Reverendissime ac Celsissime S. R. I. Princeps* (vel *Illustrissime Domine*, prout dignitas exigit). *Exponitur Reverendissimæ Celsitudini Vestræ pro parte devotorum illius oratorum Andreæ N. et Barbaræ N. diœcesis N. parochiæ N. quod dicti oratores orthodoxæ fidei cultores* (si in forma pauperum, *vere pauperes ac miserabiles*) *ignorantes* (vel *scientes*) *inter se intercedere impedimentum* (v. g. publicæ honestatis, consanguinitatis in tertio vel quarto gradu) *sponsalia contraxerint*, *atque familiariter inter se conversati sint* (hic additur si copula habita sit, vel ejus sit suspicio, et insuper an sub spe facilioris dispensationis, vel non) *et nisi matrimonium inter se contrahant*, *dicta mulier verisimiliter diffamata*, *et innupta remaneret*, *graviaque inde scandala orirentur*; *cum autem* etc. (hic exprimatur impedimentum) *et ideo desiderium suum hac in parte implere non possint absque dispensatione*, *hinc supplicant Reverendissimæ Celsitudini Vestræ*, *quatenus cum iisdem super dicto impedimento benigne dispensare dignetur. Quam gratiam studebunt suis ad Deum precibus pro possibili demereri. Reverendissimæ Celsitudinis Vestræ devoti oratores NN. Herbipoli.*

§. III. *Resolutio Casuum.*

Casus I.

Urbano Parocho denuntiatur ab aliquo fide digno, quod matrimonium Vitum inter et Ursulam, quod contraxerant ante 7. annos ambo alibi tum peregrini, sit nullum propter impedimentum hucusque occultum. Hinc mox vocat Vitum et Ursulam, a quibus certior redditur, quod super impedimento occulto jam ante biennium obtinuerint pro foro interno dispensationem.

1392. Q. I. Quid in ejusmodi casibus sit observandum a Parocho. ℟. 1. Advertendum, si post matrimonium jam contractum per aliquem, vel aliquos manifestetur impedimentum hucusque occultum, Parochi non debent esse faciles ad illud publicandum per notoriam separationem, sed silentio imposito denuntiatoribus, factaque secreta separatione saltem a thoro, si conjuges vel fuerint, vel jam sint in mala fide, statim satagant ipsis providere de opportuno remedio. In nostro casu nequidem a thoro separandi erant, cum per secretam dispensationem impedimentum prius occultum vere fuit sublatum pro foro interno; debebat igitur D. Urbanus monere denuntiatores, conjugium esse certo legitimum, interim autem procurare dispensationem etiam pro foro externo: hac ratione adhuc manebit occultum impedimentum.

2. RR. DD. Parochi et Confessarii viam brevissimam eligant, quam primum recurrendo ad Reverendissimum Ordinarium: referant clare et distincte casus tectis nominibus cum omnibus circumstantiis ad rem pertinentibus, nec non cum causa dispensandi, juxta superius dicta et modo sequenti.

1393. Exemplar VII. sive formula supplicationis ad Ordinarium pro dispensatione Romæ per Ordinarium impetranda super impedimento affinitatis in primo gradu lineæ rectæ post contractum matrimonium. *Reverendissime ac Celsissime S. R. I. Princeps. Exponitur humiliter Celsitudini Vestræ pro parte devoti oratoris Caji, quod ipse alias conscius* (vel *ignarus*) *impedimenti matrimonium per verba de præsenti in facie Ecclesiæ contraxerit, et successive consummarit cum muliere, cujus matrem* (vel sororem vel filiam) *antea carnaliter cognoverat. Cum autem dictus orator ob affinitatis impedimentum ex prædictis proveniens (quod occultum est) in eo matrimonio remanere non possit, absque speciali gratia dispensationis; et si divortium inter eos fieret, scandala exinde verisimiliter exorirentur, desiderat de præmissis, de quibus summe dolet, absolvi, et secum super impedimento dispensari, prolemque susceptam* (si quæ adsit) *vel suscipiendam legitimari. Quare Reverendissimæ Celsitudini Vestræ humiliter supplicat, ut ei super his de opportuno remedio providere dignetur. Quam gratiam etc. Kissingæ 20. Febr. 1753. Reverendissimæ Celsitudinis Vestræ submississimus Capellanus NN. Parochus ibid.*

NB. Si vero Parochus ob causas graves et occultas consultum duceret, etiam suum et parochiæ nomen occultare, poterit supplicationem non subscriptam committere alicui amico in loco, ubi residet Episcopus, v. g. Herbipoli commoranti, ad effectum, ut illam opportune exhibeat, et post congruum tempus pro expeditione instet, eamque sibi transmittat. Ita *Method. pract.* supra cit. Præcipue hoc tenet, si notitia impedimenti nonnisi ex confessione hausta sit, pœnitens tamen consentiat ultro, ut tecto nomine petatur dispensatio.

Casus II.

Wendelinus constituitur Commissarius ad dispensandum super impedimento matrimonii: hæret autem dubius de sensu clausularum in rescripto contentarum, et de modo executionis.

1394. Ante resolutionem reflectendum est ad ea, quæ in P. I. n. 613. dicta sunt, qualis executor regulariter requiratur, et quomodo debeat fieri executio. Ordinarie Romæ non dispensatur super impedimentis matrimonii, sed si in foro externo sit dispensandum, id committitur Episcopo vel Vicario Generali, quem Curia Romana Officialem vocat; pro foro autem interno si sit dispensandum, id a S. Pœnitentiaria committitur Confessario approbato, aut alteri, quem dispensandus elegerit. Litteræ enim S. Pœnitentiariæ diriguntur ad oratorem, sive ad illum, qui dispensationem per se vel per alium petit, qui eas non resignare debet, sed eligere talem confessorem, quali inscribuntur qui eas sibi ab oratore traditas resignet, et deinde cum eo secundum clausulas dispenset.

1395. Q. I. Quomodo intelligendæ sint clausulæ, quæ rescriptis pro dispensatione matrimoniali solent inseri: *Quatenus si ita est.* R. Vi hujus tenetur executor examinare dispensandum, an preces veritate nitantur, an causa assignata vera sit, an impedimentum ita se habeat, sicut refertur in literis etc. si causam vel aliud falso allegatum repererit, ad executionem non procedat. 2. Solet inseri: *Audita prius ejus sacramentali confessione:* per hæc verba innuitur, quod Confessarius executor absolutionem et dispensationem dare non debeat, nisi præmissa sacramentali confessione. 3. *Sublata occasione peccandi:* nec debet absolvi, nec dispensari pœnitens, nisi prius occasionem proximam peccandi auferat, qualis est, si orator cum matre sponsæ, vel sorore uxoris putatitiæ sæpius peccaret, quia cohabitant in eadem domo etc. Itaque dispensatio differri debet donec occasio voluntaria sublata sit: si vero occasio necessaria esset et involuntaria, scil. si non sit in potestate oratoris eam auferre, tunc differenda est absolutio et dispensatio, et præscribenda media præservativa, donec ex occasione proxima reddatur remota. 4. *Injuncta ei pro tam enormi libidinis excessu gravi pœnitentia salutori:* gravitas ejusmodi pœnitentiæ committitur discretioni, et prudentiæ Confessarii, qui ad qualitatem, statum, sexum et ætatem pœnitentis debet reflectere, semper tamen advertendo, ne unquam ex talis pœnitentiæ persolutione delictum forte detegi queat: poterit autem injungi v. g. jejunium vel abstinentia per annum, vel sex menses qualibet hebdomada pro delicti gravitate; recitatio integri Rosarii singulis septimanis per tres, vel plures menses, vel per totam vitam; litaniæ, aut quinquies Pater et Ave singulis diebus per duos vel tres annos; item largitio determinatæ eleemosynæ etc. dummodo vere dici possit pœnitentia gravis. Præter hæc subinde 5. solet addi: *Injungatur confessio saltem una singulis mensibus.* Hæc juxta Gobat durat tota vita, ita ut quoties pœnitens omitteret per mensem confessionem, toties peccaret graviter. *Krimer* vero censet, si non addatur: *In perpetuum*, satis esse, si injungatur ad annos secundum mensuram delicti. 6. *Dummodo impedimentum fieret occultum.* De hoc supra. 7. *Et aliud canonicum non obstet;* ideoque examinandum est, an præter impedimentum narratum in supplicatione, aliud non subsit; nam etsi illud bona fide fuisset omissum, literæ tamen non haberent effectum. 8. *Præsentibus laniatis, quas sub pœna excommunicationis latæ sententiæ laniare tenearis, ita ut nullum eorum exemplum extet, neque eos lotori restituas; quod si restitueris, nihil ei præsentes litteræ suffragentur;* scil. dispensans litteras Roma missas quam primum post executionem gratiæ lacerare vel comburere debet. Denique cum talis dispensatio fiat sine strepitu judicii, sed in sola confessione sacramentali, desuper nunquam dari debent litteræ testimoniales in forma publica; imo ex dictis, si impedimentum fieret publicum, nova opus esset dispensatione pro foro externo.

1396. De modo revalidandi matrimonium observa sequentia. 1. Ubi litteras Romanas acceperis, si habeas qualitates requisitas, et orator te ad exequendam dispensationem eligat, aperi ipso præsente rescriptum; expone omnes clausulas, quas oratorem scire oportet; quære, an vera sit causa an solum ibidem expressum impedimentum subsit, au præstare velit, quæ injunguntur; si

vera affirmet, dicatque se esse paratum ad omnia præstanda, jube ut rite se ad confessionem sacramentalem disponat, excipe confessionem, præmissisque debitis admonitionibus injunge præscriptas pœnitentias, postea præmissa consueta absolutione sacramentali adde: *Insuper auctoritate Apostolica mihi specialiter delegata dispenso tecum super impedimento*, v. g. affinitatis primi vel secundi gradus, *ita ut illo non obstante, matrimonium contrahere* (vel si jam contractum sit, *renovato consensu in eo remanere*) *possis et valeas cum N. in nomine Patris et F. et S. S. Eadem auctoritate Apostolica prolem, quam ex matrimonio susceperis, legitimam declaro, et pronuntio in nomine Patris etc.* Alii in formula simul exprimunt causam impedimenti v. g. *super impedimento primi gradus affinitatis proveniente ex copula illicita habita cum sorore mulieris, cum qua contrahere intendis; ita ut illo non obstante etc.* His peractis lacera literas dispensationis.

1397. II. Quomodo postea revalidandum sit matrimonium jam dictum est n. 1191. scil. si impedimentum sit occultum, et matrimonium jam contractum sit coram Parocho, et testibus non est necesse, ut revalidetur coram iisdem: secus, si impedimentum sit publicum et notorium. Maxima autem cautela adhibenda est in modo præstandi novum consensum, si præsertim periculum sit, ne forte propter jurgia potius vellent separari, unde majora mala evenirent, ut ibid. diximus.

Casus III.

Xistus in 2. gradu affinis cum Xantippa contrahit cum eadem sponsalia de futuro sub expressa conditione: si Papa dispensaverit. Sponsus petit dispensationem, sponsa vult solvere mediam partem sumptuum: obtenta dispensatione Xantippa renuit nuptias celebrare præcise propter impedimentum.

1398. *Q.* An Xantippa compellenda sit ad servandam fidem sponsalium. ℟. *P. Gobat* t. 10. n. 164. negative; postquam affirmativam ut probabilem admiserat, subdit, *non esse quemquam facile metu ullius pœnæ compellendum ad ducendam quocumque impedimento irretitam*, tum propter decisionem *Rotæ Rom.* quam refert *Diana* p. 6. in fin, tum propter quinque alias decisiones *ejusdem Rotæ*, loquentes generatim de invaliditate sponsalium contractorum sub conditione dispensationis. Pariter tenent *Abbas*, *Victoria*, *Sotus*, *Navar.*, *Vera Crux*, *Henriq.* ejusmodi sponsalia esse simpliciter invalida, et etiam post obtentam dispensationem, nullam inducere obligationem, sic ut utervis contrahens possit resilire, nisi post impetratam dispensationem accedat novus consensus. *Ratio* horum est, quia illi impediti ante dispensationem sunt inhabiles ad contrahendum matrimonium: ergo etiam ad valide promittendum illud. Item quia hoc ipso actus censetur turpis, quod fiat contra legem; lex enim prohibet, ne impediti contrahant. Contrarium tenent *Sanch.* L. 5. d. 8. n. 10., *Bonac.*, *Coninck*, *Kugler* p. 1. q. 43. n. 725., quod scil. ejusmodi sponsalia valeant, ita ut obtenta dispensatione non opus sit novo consensu, tum post sponsalia de futuro, tum de præsenti (circa postremum contrarius est *Laym.* L. 5. t. 10. q. 2. c. 7. n. 5.). Horum *ratio* est, quod cum talis promissio sit de objecto honesto, et adjectio conditionis non sit turpis, etiam non videatur ratio, cur non oriatur obligatio, et cur non fiat promissio absoluta post impetratam absolutionem. Certum tamen est (juxta *Gobat*) tunc ejusmodi promissionem esse irritam, si promittentes non habeant justam causam impetrandæ dispensationis, quia cum sine gravi causa non detur dispensatio, illa conditio adjecta haberetur pro impossibili.

TRACTATUS III.

DE CENSURIS ECCLESIASTICIS, ET IRREGULARITATE

ARTICULUS I. De censuris in genere et in specie.

§. I. *Prænotanda de censuris in genere.*

1399. *Prænotandum* I. Censura vi nominis significat judicium de aliqua actione, an sit digna laude, vel vituperio. Sic olim Romanis significabat sententiam Censoris mores corrigentis, aut pœnam decernentis. A scriptoribus ecclesiasticis translata est hæc vox ad pœnam spiritualem, quam Ecclesiæ Prælati infligunt contumacibus. Ideoque definitur, *pœna spiritualis et medicinalis*, *qua homini baptizato*, *delinquenti*, *ac contumaci quorumdam spiritualium bonorum usus aufertur ab Ecclesia*, *donec a contumacia recedat*. Ita *Bened. XIV.* L. 7. de Synod. Diœces. c. 45. n. 1. cum *Suarez* Dicitur 1. *Pœna spiritualis* sive *ecclesiastica*, scil. talis punitio criminis, quam soli Prælati Ecclesiastici possunt infligere: solius enim potestatis ecclesiasticæ est, privare subditos bonis spiritualibus. 2. *Medicinalis*, h. e. inflicta ut reus emendetur: nam juxta c. *cum medicinalis*, 2. de sentent. excomm. in 6. gravissima etiam censura, scil. excommunicatio, *medicinalis* est, *non mortalis*, *disciplinans*, *non eradicans*: quia Ecclesia primario per censuræ castigationem intendit resipiscentiam contumacis. Sic differt censura a puris pœnis, v. g. a depositione, degradatione, irregularitate ex delicto, quæ præcise infliguntur in punitionem delinquentis, et remanent post emendationem peccatoris; irregularitas autem ex defectu non est pœna, sed impedimentum canonicum, unde utraque irregularitas non tollitur per absolutionem, sicut censura, sed per dispensationem. Hinc quando in jubilæis, vel privilegiis datur facultas absolvendi a censuris, non comprehenditur irregularitas, nisi expresse addatur. Item differt a cessatione a divinis, quæ non imponitur ad tollendam contumaciam, sed ad propulsandam injuriam Ecclesiæ factam. 3. Dicitur, *qua homini baptizato*, *delinquenti*, *ac contumaci etc.* queis verbis indicantur conditiones illius, in quem ferri potest censura, scil. ut sit *baptizatus*; cum enim censura sit actus jurisdictionis ecclesiasticæ, ea non nisi ad subditos sive baptizatos extendi potest. Item *delinquens*; censura enim est pœna: ergo supponit culpam. Denique *contumax*; est enim pœna medicinalis: ergo morbum, scil. peccatum, adhuc sanandum supponit. 4. Dicitur, *quorumdam spiritualium bonorum*, scil. eorum duntaxat, quorum administratio, et applicatio est penes Ecclesiam, cujusmodi sunt Ecclesiæ suffragia, indulgentiæ, jurisdictio ecclesiastica, usus sacramentorum; non vero bona supernaturalia interna, v. g. dona gratiæ, virtutes infusæ Fidei, Spei, Charitatis, quibus hominem Ecclesia privare nequit. 5. Dicitur, *usus aufertur*: censura enim tantum suspendit, et prohibet usum seu exercitium, non vero tollit ipsam potestatem; sic non tollit titulum beneficii, potestatem percipiendi sacramenta etc. sic iterum differt a depositione, et degradatione, quæ in perpetuum privant exercitio sacrarum functionum. *Spiritualium bonorum* additur, non vero temporalium, nisi secundario et indirecte, quatenus bonum temporale, v. g. societas et convictus cum fidelibus refertur ad spirituale.

1400. *Prænot.* II. Censura solemnissime dividitur in tres species, scil. in *excommunicationem*, *suspensionem*, et *interdictum*. Ita *Innoc. III.* in c. *quærenti*, de signif. verb. Idem patet ex c. 1. et 13. de sent. excom. in 6. De singulis infra. 2. Alia est censura *a jure*, alia *ab homine* lata. *Censura a jure*

dicitur, quæ fertur per canones, et statuta ecclesiastica. Hæc regulariter generalis est, et omnes subditos delinquentes comprehendit; item perpetua, et durat quandiu lex illam imponens non est abrogata. *Censura ab homine* dicitur, quæ fertur a legitimo superiore per modum mandati, vel sententiæ judiciariæ, estque vel *generalis*, quæ indeterminate aut generaliter in aliquos fertur, v. g. in Clericos: vel *particularis*, quæ fertur in personam determinatam, vel saltem ex causa particulari ac determinata. 3. Censura alia est *latæ*, alia *ferendæ sententiæ*. *Latæ sententiæ* est, quam jus vel superior statuit ipso facto, quo quis legem violat, et sine alia judicis sententia incurrendam. Signa hujus censuræ sunt v. g. hæ particulæ *ipso facto*, *ipso jure*, *eo ipso*, et similes: vel verbum præsentis aut præteriti temporis, v. g. *sit excommunicatus*, *excommunicetur*, vel *excommunicavimus*, *noverit se excommunicatum*, *se excommunicari*. Censura *ferendæ sententiæ*, quæ etiam dicitur *comminatoria*, ea est, quam reus non incurrit ipso facto, quando crimen committit, sed per judicis sententiam infligi debet. Signa hujus sunt 1. particulæ comminatoriæ, v. g. *præcipimus sub pœna excommunicationis*, *sub interminatione anathematis etc.* 2. verbum futuri temporis, v. g. *qui hoc fecerit*, *excommunicabitur* etc. Vide P. I. n. 140. ubi etiam dictum, quod in dubio, an censura sit latæ vel ferendæ sententiæ, quia odiosa est, in mitiorem partem sit accipienda. Denique præter alias divisiones accidentales censura alia est reservata, alia non reservata.

1401. *Prænot.* III. Quod Ecclesia habeat potestatem ferendi censuras non tantum pro foro externo, sed etiam interno, perpetuum et constans est dogma Catholicorum, 1. ex verbis Christi Matth. 18. *Si peccaverit in te frater tuus* etc. *Et si non audierit*, dic Ecclesiæ: *si Ecclesiam non audierit*, *sit tibi sicut ethnicus* etc. *Amen dico vobis*, *quæcumque alligaveritis* etc. Quæ verba et de foro interno et externo intelligenda sunt: hinc *Leo X.* damnavit articulum 18. Lutheri: *Excommunicationes sunt tantum externæ pœnæ*, *nec privant hominem communibus spiritualibus Ecclesiæ orationibus*. Præterea *Benedictus XIV.* L. 7. de Synodo Diœc. c. 44. n. 6. aperte et erudite demonstrat, falli *Van-Espenium*, dum P. 3. Jur. Eccles. univ. tit. 11. c. 6. n. 19. affirmat, excommunicationes latæ sententiæ recens adinventas, et per decem omnino sæcula ignotas Ecclesiæ fuisse. *Ordinariam* potestatem ferendi censuras habet 1. Papa in universo orbe respectu fidelium. 2. Concilia generalia, et provincialia. c. *grave nimis.* de præbend... 3. Emin. Cardinales in Ecclesiis suorum titulorum. c. unic. de Major. in 6... 4. Legatus a latere summi Pontificis. c. *Legatus.* de offic. Leg. in 6.... 4. Archiepiscopi, Patriarchæ, Episcopi, ac alii Prælati territorium cum jurisdictione quasi Episcopali habentes respectu suorum subditorum. c. *Ad reprimendam.* c. *Cum Episcopus.* de Offic. Ordin. in 6.... 6. Vicarius Archiepiscopi vel Episcopi. c. *licet.* de Offic. Vicar.... 7. Capitulum sede Episcopi vacante, sive Vicarius capitularis. c. un. de Majorit. in 6. Denique Superiores Ordinum Religiosorum. c. *Cum in Ecclesiis*, de Præbend. Parochi non possunt ferre censuras in suos parochianos, quia non habent jurisdictionem in foro exteriori, ut probat *Clericatus* Erotem. Eccles. c. 147. ex glossa in c. *nemo.* 2. q. 1. *Delegatam* potestatem ferendi censuras habent, quibus illa committitur ab habente ordinariam. Delegari autem tantum potest homini Christiano baptizato, et Clerico. Hinc excluduntur Laici, imo nec Abbatissæ hæc facultas convenit. c. *delicta.* de Major. ubi quidem dicitur, ad Abbatissam pertinere; recte tamen cum *Suarez* id interpretantur plures, dictum esse lato sensu, non quod sit suspensio ecclesiastica, sed obedientia debita pendens.

1402. *Prænot* IV. Censuræ ferri possunt in omnes et solos homines baptizatos. Et quidem 1. *In solos homines*: unde excommunicatio in nociva animalia, v. g. locustas, est tantum adjuratio, vel oratio facta ad illorum interitum. 2. *Viatores*; mortui enim non amplius subsunt Ecclesiæ, nec contumaces esse possunt, aut emendari: ideoque dum legimus, mortuos excommuni-

cari, intelligendum est vel de quadam execratione, vel declaratione excommunicationis, quam ante mortem incurrerant, et in qua sunt mortui, vel de indirecta excommunicatione, qua Ecclesia prohibet, ne pro ipsis preces fundantur. 3. *Rationis, ac doli capaces*: infantes enim et perpetuo amentes incapaces sunt peccati; ergo et præcepti ac censuræ. Consentiunt DD. quod impuberes doli capaces incidere possint in censuram a *jure* latam, ex c. 1. et fin. de sent. excomm. An idem sentiendum sit circa censuram ab homine latam, controvertitur ab AA. Additur, *in subditos*; cum enim ferre censuras, sit actus jurisdictionis, illa potestas nonnisi in subditos exercetur. Imo si quis extra suam diœcesin furatur non est excommunicatus, licet in sua diœcesi furtum sub excommunicatione sit prohibitum: *Cum extra territorium jus dicenti non pareatur* impune. c. 2. de Constit. in 6. Præterea communis Theologorum est, extraneos, advenas, et peregrinos ligari posse censuris a jure, seu statuto communi latis. Unde peregrinus, qui homicidium patraret in ea diœcesi, ubi sub pœna excommunicationis prohibitum est, excommunicatione lata ligaretur, quia juxta c. *licet*, de foro compet. ratione delicti quis forum sortitur, et fit quodammodo subditus. *Tournely* in prælect. Theol. t. 2. de cens. q. 1. a. 4.

1403. *Prænot.* V. Censuræ regulariter non infliguntur nisi ob peccatum externum junctum cum contumacia, illudque mortale ac consummatum, sive in genere suo completum (nisi aliud in jure exprimatur). Dicitur 1. *Ob peccatum externum*: quia peccatum mere internum Ecclesia non punit per censuras, ut colligitur ex c. *Tua nos*, et c. *Sicut tuis*, de simonia. Dicitur 2. *Illudque mortale*: nam rationis, et æquitatis principia suadent (ait *Benedict XIV.* l. c. n. 2.) *pœnam esse commensurandam culpæ, et pro culpæ modo imponendam: consequens inde est, nonnisi propter graviorem culpam excommunicationem ferendam*: et n. 3. addit; *Quæ porro de excommunicatione dicta sunt, intelligi etiam debent de suspensione et interdicto.*

1404. *Prænot.* VI. Ab incurrendis censuris causæ sequentes excusant. 1. *Invincibilis ignorantia tum juris* (qua ignoratur prohibitio Ecclesiæ, v. g. si quis ignoret prohibitam esse percussionem Clerici sub excommunicatione) *tum facti*, qua non quidem ignoratur præceptum, sed ignoratur an hoc factum sit prohibitum, vel an contineatur inter facta prohibita, v. g. si scias sub excommunicatione prohibitam esse percussionem Clerici, tamen percutiendo Clericum putes esse Laicum. *Prob.* ex c. 2. de Constit. in 6. ubi *Bonif. VIII.* ita statuit: *Ut animarum periculis obvietur, sententiis per statuta quorumcumque Ordinariorum prolatis, ligari nolumus ignorantes, dum tamen eorum ignorantia crassa non fuerit, aut supina. Confirm.* ex eo, quod ubi adest invincibilis ignorantia, non adsit contumacia contra Ecclesiam: ergo nec locum habet censura. Secus est de ignorantia vincibili, ut patet ex c. *si culpa*, de injuriis: ubi *Greg. IX.* ait: *Nec ignorantia excusat, si scire debuisti ... et, quam debueras, non curasti diligentiam adhibere.* Ex his *Laym.* L. 1. t. 5. p. 1. c. 5. n. 7. contra *Covarruv. Graffis*, et *Ugolinum*, excusat ab excommunicatione ignorantem ignorantia concomitante, v. g. si quis percutiat Clericum putans esse Laicum, quamvis ita sit comparatus animo, ut tametsi sciret esse Clericum, tamen percuteret; quia ecclesiastica censura non fertur propter internam pravam animi dispositionem, sed propter externam transgressionem mandati ecclesiastici: ergo cum talis ignoret, hanc percussionem esse prohibitam sub censura, actualiter non est contumax. Idem *Laym.* l. c. n. 8. cum *Sylv.*, *Navar.*, *Suar.*, *Sanch.* contra *Covarruv.* et *Cordubam* affirmat, quod tametsi aliquis sciat, opus prohibitum esse ecclesiastica lege, si tamen ignoret annexam illi censuram, eam haud incurrat: quia in cit. c. 2 de Constit. in 6. generaliter definitur, *sententiis per statuta Ordinariorum prolatis non ligari ignorantes*, scil. *ut animarum periculis obvietur.*

1405. 2. Excusat *impotentia* tum physica, tum moralis faciendi id, quod sub pœna censuræ faciendum præcipitur. Hinc qui ex metu gravi mortis, infamiæ etc. transgreditur legem, is non incurrit censuram annexam quamvis tunc a peccato non excusetur, si violet legem, quæ etiam naturaliter obligat. *Laym.* l. c. n. 9.

1406. 3. Excusat *appellatio* legitima interposita ad superiorem a comminatione censuræ indictæ per inferiorem, antequam tamen ea incurratur. c. *Si a judice*, 10. de Appell. in 6.

1407. 4. Excusat *voluntas* ejus, in cujus favorem lata est censura; hinc si creditor faciat suspendi a divinis Clericum debitorem, nisi intra sex menses solvat debitum, si creditor prorogaverit præfixum terminum, Clericus non erit suspensus. Ita *Clericatus* l. c. n. 23. cum *Mastrio. Tournely* in Prælect. Theol. de cens. a. 7. addit adhuc alias causas excusantes, dicens quod I. non obliget censura invalida, scil. quæ vel fertur ab eo, qui non est legitimus superior, vel in qua non servantur formalitates essentiales, v. g. si monitio non præcesserit excommunicationem. Dixi, *formalitates essentiales*: si enim accidentales tantum prætermittantur, v. g. una ex trinis monitionibus, vel feratur sine scripto, aut in ea non exprimatur causa, ut exigit c. *Cum medicinalis*, de sentent. excom. in 6. tunc censura quidem injusta, h. e. contra juris ordinem, non tamen invalida est, et proinde reus ab illa excusari non potest. II. ait: censura non obligat, si persona, contra quam fulminatur censura, sit omnino innocens, ac culpa expers, quia juxta c. 1. de sent. et re judicata in 6. *Tribunal æterni judicis illum reum non habet, quem injuste judex condemnat.* Nihilominus ejusmodi innocens, tametsi coram Deo nullatenus censura ligatus sit, tenetur coram illis, qui censuram norunt ignari innocentiæ, abstinere ab usu bonorum spiritualium, donec vel absolvatur, vel innocentiam probet; quia alias peccaret peccato scandali, et censeretur adhuc contumax, quamvis non incurreret pœnas alioquin decretas adversus eos, qui violant censuram.

1408. *Prænot.* VII. Censuræ solvuntur per solam legitimam judicis sententiam: ideoque 1. censura non tollitur per solam cessationem contumaciæ, aut satisfactionem, ut constat ex c. *Cum desideres*, de sentent. excomm. Item ex propos. 44. ab *Alexand. VII.* damnata. 2. Non tollitur per mortem ferentis, quia pœna per legitimam judicis sententiam inflicta transiit in rem judicatam: ergo non finitur morte, aut depositione imponentis: multo minus, quæ a jure posita est pœna, ab ejus auctore pendet. 3. Non tollitur per mortem illius, in quem lata est censura, v. g. excommunicationis, quia etiam mortuus Ecclesiæ suffragiis ac sepultura privari potest. In particulari

1409. A censura *ab homine lata* per sententiam particularem potest absolvere 1. is, qui eam tulit: nam sicut penes illum fuit ligare, ita et penes eumdem est solvere, dummodo perseveret in illo jurisdictio: 2. ejus superior, modo plenam obtineat jurisdictionem in eos, qui censura ligati sunt. Sic Archiepiscopus absolvere potest, postquam per appellationem ad illum causa devoluta est (c. *Venerabilibus*, de sent. excomm. in 6.) aut dum jure concedente Suffraganei diœcesim visitant: 3. successor superioris, qui censuram tulit, juxta c. un. de Major. et obed. in 6.

1410. A censura juris vel sententiæ generalis, quam superior reservavit, nemo potest absolvere præter ipsum, ejusve superiorem, successorem et delegatum. c. *Nuper.* c. *Sacro*, de sent. excomm. c. *Ad recipiendum*, de offic. jud. Ordin. In articulo mortis quilibet Sacerdos potestatem habet absolvendi a censuris etiam reservatis; ita tamen, ut periculo amoto absolutus teneatur sub pœna reincidentiæ in censuram adire superiorem ad excipiendum ipsius mandatum. c. *Eos qui*, de sent. excomm. in 6.

1411. Denique a censuris, quæ a jure vel ab homine per sententiam generalem latæ sunt, quilibet potest absolvere, qui habet expeditam facultatem absolvendi a mortalibus, ut supra n. 695. dictum est. Ibid. n. seq. 696. osten-

vel in Sacris constitutus debeat privatim recitare horas; eas tamen illi non licet cantare cum aliis in choro, nec recitare privatim cum alio, ut affirmat *Tournely*, nec interesse officiis quæ publice fiunt, v. g. processionibus, solemni benedictioni candelarum, olei, consecrationi templi etc. Præterea si Diaconus vel Sacerdos excommunicatus privatim recitet horas canonicas, omittere debet ***Dominus vobiscum***, quia hæc verba significant sacram personæ publicæ communicationem cum populo fideli, quæ tamen ei interdicta est: hinc loco eorum debet dicere: *Domine exaudi orationem meam*. ***Laym.*** tamen l. c. n. 6. censet, hanc obligationem non esse sub mortali, si privatim recitetur officium, sed sub veniali, quia materia gravis non est. Addit etiam ***Tournely***, quod Casuistæ, qui docent irregularem fieri excommunicatum, si dicat ***Dominus vobiscum***, intelligendi sint de cantante in choro, non vero de privatim recitante. De communicatione in sacris cum infidelibus et HH. vide P. I. n. 372. et seq.

1417. *Quartus* effectus est *inhabilitas ad beneficia*, et dignitates ecclesiasticas acquirendas et possidendas, præter Papalem. Hinc juxta c. *Postulastis*, de Clerico excommun., præsentatio vel electio excommunicati, item illius institutio, ac confirmatio ipso jure irrita est, etiamsi præsentatus, electus, confirmatus, non sit excommunicatus denuntiatus, sed toleratus, imo etsi suam excommunicationem ignoret, quia licet ignorantia obligationis excuset a culpa, et pœna; ignorantia tamen contracti impedimenti, sive inhabilitatia aliquem habilem reddere non potest. ***Laym.*** cum communi l. c. n. 7. ubi addit: Cæterum, qui bona fide beneficium accepit, eique deservivit, licet postea, cognito impedimento, illud teneatur derelinquere; fructus tamen suæ congruæ sustentationi debitos, vel quos bona fide absumpsit, neque inde ditior factus est, restituere non tenetur.

1418. *Quintus* effectus est *privatio jurisdictionis*, ita ut excommunicatus *non toleratus* non tantum illicite, et cum gravi peccato, sed etiam invalide exerceat quemcumque actum jurisdictionis spiritualis et ecclesiasticæ. c. *ad probandum*, de sententia et re judicata. c. *romana*, de offic. Vic. in 6. c. *decernimus* de sentent. excomm. adeoque non toleratus non tantum prohibitus est exercere jurisdictionem, sed ipsa jurisdictione privatus existit. *Toleratus* autem illicite quidem exercet jurisdictionem, non tamen invalide, quia talis ob errorem communem adhuc retinet titulum coloratum, qui non aufertur defectu occulto, ut Communis arguit ex l. *Barbarius*, ff. de Offic. Prætorum, quo casu valorem actuum exigit bonum publicum: quanta enim incommoda oriri necesse esset, si acta eorum, qui ab Ecclesia publice tolerantur, tanquam irrita rescindi deberent?

1419. *Sextus* effectus est *irritatio Rescriptorum Apostolicorum*, h. e. Rescriptum Sedis Apostolicæ continens gratiam, et concessionem pro tali excommunicato, ipso jure irritum est, juxta c. *ipso jure* 1. de rescript. in 6. Hodie tamen raro locum habet hic effectus, cum fere semper in Rescriptis Apostolicis contineatur expresse absolutio a censuris.

1420. *Septimus* effectus est *privatio communicationis forensis*, scil. excommunicatus denuntiatus nequit esse Judex, Advocatus, Actor, Testis etiam in civilibus causis. De judice constat ex c. *ad probandum*, de sentent. et re judic. De cæteris ex c. *decernimus*, de sentent. excomm. Toleratum autem judex potest repellere, præsertim si nota sit excommunicatio, aut pars adversa contra illum excipiat; si vero nota non sit, pars adversa debet illam aperte intra octo dies demonstrare, juxta c. 1. de except. in 6.

1421. *Octavus* effectus est *privatio omnis civilis, seu politicæ communicationis cum fidelibus*, ita ut nec ipse excommunicatus denuntiatus et non toleratus cum aliis, nec alii cum ipso communicare possint in casibus, et actionibus sequenti versu comprehensis: *Os*, *Orare*, *Vale*, *Communio*, *Mensa negatur*. Per *Os* intellige prohibita esse colloquia, oscula, amici-

tias, munera, litteras cum excommunicato: per *Orare* intellige prohiberi excommunicatum interesse publicis orationibus, ut dictum est, alios vero prohiberi fundere pro ipso orationem, nisi in ordine ad ipsius conversionem. *Vale*, h. e. nequidem honorifica salutatio excommunicato non tolerato exhibenda est. *Communio*, interdicitur omnis societas civilis, commercium in contractibus ineundis, v. g. venditionis, emptionis etc. *Mensa*, h. e. non licet cum excommunicato cibum sumere, cohabitare in eodem hospitio, nisi forte necessitas coegerit, ut si in itinere nonnisi unicum hospitium sit. Vide c. *Cum excommunicato*. c. *Ad mensam*. c. *Excommunicatos*. VI. q. 3. Ideoque peccat mortaliter agendo contra grave præceptum Ecclesiæ, et incurrit excommunicationem minorem, qui scienter communicat per actiones prædictas cum excommunicato non tolerato; facilius tamen peccatur agendo cum excommunicato in rebus divinis, quam in rebus civilibus, nisi forte adsit contemptus disciplinæ ecclesiasticæ, aut communicatio sit nimis frequens. Communicans autem cum excommunicato in *crimine criminoso*, h. e. cooperans culpæ vel contumaciæ ob quam lata est excommunicatio, v. g. præbendo auxilium, consilium, favorem, semper peccat graviter, et juxta c. 29. et 55 de sent. excomm. eandem incurrit excommunicationem majorem.

1422. Excusant tamen a peccato et excommunicatione minore communicantem in civilibus cum excommunicato sequentes causæ: *Utile*, *Lex*, *Humilis*, *Res ignorata*, *Necesse*. I. *Utile*, scil. ubi notabilis utilitas exigit, licet excommunicato subsidium ferre tum corporale, tum spirituale per consilium, adhortationes etc. ut collig. ex c. *cum voluntate*, 54. de sent. excomm. II. *Lex*, nempe *matrimonialis*; si enim uterque, vel unus conjugum sit excommunicatus, illis tamen licet debitum petere et reddere, rei familiaris curam habere, et in iis omnibus inter se communicare, quæ pertinent ad educationem prolium, et gubernationem domus. Addit *Laym*. quod maritus tanquam caput teneatur excommunicatam uxorem ad emendationem perducere, etiam ei negando societatem, quando id ei expedire judicaverit; si tamen id negligat, eum quidem peccare contra legem naturalem charitatis, non autem contra legem ecclesiasticam de vitandis excommunicatis. III. *Humilis*, excusat nimirum necessitas communicandi ratione subjectionis, et reverentiæ, quam debent filii parentibus, servi et ancillæ et villici Dominis, religiosi Prælato, et clerici Episcopo, etsi sint excommunicati dicti superiores, ac domini. c. *inter alia*, de sentent. excomm. item can. *quoniam multis*. XI. q. 3... IV. *Res ignorata*: excusat etiam ignorantia tam juris, quam facti, modo non sit crassa et affectata, ut dixi n. 1404. In dubio, an quis sit excommunicatus, non teneor illum vitare: in dubio autem, an antea certo excommunicatus nunc sit absolutus, teneor adhuc vitare. Ita *Laym*. l. c. c. 2. num. 16.... V. *Necesse*: denique excusat necessitas vitandi aliquod grave incommodum animæ vel corporis, famæ et bonorum temporalium, v. g. si quis metu mortis adigatur communicare cum excommunicato. Sic necessitas excusat omnes illas personas, quæ ratione alicujus contractus obligatæ sunt personæ excommunicatæ, arg. ex c. *inter alia*, de sentent. excomm. Sic a debitore excommunicato licet exigere debitum. *Laym*. l. c. n. 17. tradit sequentes regulas. 1. Supponendum, omnes contractus cum excommunicato initos validos quidem esse, sed illicitos. 2. Si quis bona fide, sive ignorans cum tali contraxerit, poterit postea contractum prosequi, perinde ac si excommunicatio supervenisset; si vero sciens, mala fide, tunc a contractu resilire debet, si sine gravi incommodo possit. Sic famulus, cujus dominus post contractum initum excommunicatur, potest in famulatu perseverare: si vero sciens cum prius excommunicato contrahat, debet ab illo discedere, si id possit sine gravi incommodo.

1423. *Nonus* effectus est *privatio sepulturæ ecclesiasticæ*, ut constat ex c. *Sacris*, de sepulturis; scil. non toleratus, si moriatur ante absolutionem a censura (etsi signa pœnitentiæ dederit, juxta c. *a nobis*. 28. de sentent. ex-

comm.) neque in loco sacro, aut benedicto licite sepeliri, neque a Clero solemniter ad sepulturam deduci potest, nec licet pro eo sacra facere funebria, *Cæmeteria* autem, *in quibus excommunicatorum corpora sepeliri contingit, reconcilianda erunt aspersione aquæ solemniter benedictæ, sicut in dedicationibus Ecclesiarum fieri* consuevit. Ita c. *consuluisti*. 7. de consecrat. Eccles. Pœnitens tamen potest post mortem absolvi, ut fruatur sacra sepultura; absolvitur autem iisdem verbis, quibus vivus; satis est verberari sepulcrum, aut sarcophagum. Pariter sepultura sacra privandi sunt Judæi, gentiles, infantes sine baptismo mortui: in dubio autem, an infans parentis Christiani sit valide baptizatus, non est privandus sepultura sacra; item si in utero cum matre moriatur, cum matre est sepeliendus, quia pars matris esse censetur. Vide *Engel* L. 3. t. 38. Item privantur sepultura sacra, qui se ipsos occiderunt ex ira, vel desperatione; secus si ex mentis alienatione, nimia melancholia cum amentia conjuncta. Si de hoc non satis constat, v. g. si in cubiculo suspensus, vel in puteum præcipitatus reperiatur, consulendus est Episcopus: si id fieri nequeat, examinandi sunt qui cum mortuo proxime conversati sunt, an adverterint signa emotæ mentis, desperationis, aut alia; dubio adhuc stante affirmat *Engel* posse permitti sepulturam sacram saltem de nocte, tum ut tollatur offensa populi, tum ut consulatur famæ defuncti et propinquorum. Ita *Jansen*. p. 2. cas. 114. num. 15. cum *Engel*. A sepultura sacra excluduntur manifesti concubinarii, raptores, usurarii, nisi ante mortem signa pœnitentiæ dederint; in dubio super his signis pœnitentiæ semper ante sepulturam recurrendum est ad Ordinarium, uti merito præscribit *Rituale Coloniense* pag. 156. Denique sepultura sacra privatur, qui non est confessus in anno, nec communicavit in Paschate; hæc tamen requirit sententiam judicis.

1424. *Decimus* effectus est, quod si excommunicatus toto anno contumaciter in excommunicatione persistens insordescat, contra ipsum tanquam de hæresi suspectum possit procedi, ut patet ex Trid. sess. 25. c. 3. de reform.

1425. *Principium* III. Excommunicatio minor est censura ecclesiastica per se privans usu passivo sive perceptione sacramentorum et electione passiva ad beneficia, et dignitates ecclesiasticas. Duplex est ejus effectus. 1. *Directus* et *per se* talis, scil. privatio perceptionis sacramentorum. Hinc ligatus hac censura peccat graviter, qui absque justa necessitate suscipit sacramenta Confirmationis, Pœnitentiæ, Eucharistiæ, Ordinis, extremæ Unctionis, vel Matrimonii; præter peccatum tamen non incurrit irregularitatem. Dixi, *peccat graviter*: quia materia hujus prohibitionis est gravis. 2. Est *indirectus*, fluens ex primo, scil. quod ligatus dicta censura eligi non debeat ad beneficium ecclesiasticum, sed electio infirmanda sit. Vide c. *si celebrat*, de Clerico excomm. ubi *Greg. IX*. ita loquitur: *Si celebrat minori excommunicatione ligatus, licet graviter peccet, nullius tamen notam irregularitatis incurrit, nec eligere prohibetur, vel ea, quæ ratione jurisdictionis sibi competunt, exercere. Si tamen scienter talis electus fuerit, ejus electio est irritanda... Peccat autem* (juxta *Laym*. l. c. cap. 3. n. 4. venialiter) *conferendo ecclesiastica sacramenta, sed ab eo collata virtutis non carent effectu, cum non videatur a collatione, sed participatione sacramentorum* (*quæ in sola consistit perceptione*) *remotus*. Hanc censuram incurrit juxta n. 1421. quisquis cum excommunicato non tolerato, exceptis casibus n. 1422. relatis, communicat. Ab excommunicatione autem minore in foro externo absolvere potest quivis ordinarius judex ecclesiasticus: in foro autem interno non tantum Episcopus, sed etiam Parochus, et quivis proprius Sacerdos, h. e. approbatus ab Ordinario, non autem simplex tantum Sacerdos, ut probat *Laym*. l. cit. c. 3. n. 6. tum ex c. *nuper*, de sent. excomm., tum ex communi DD.

§. III. *Resolutio casuum.*

CASUS I.

Zacharias Herbipolensis, ligatus excommunicatione propter lectionem librorum hæreticorum, impetrat indultum Sedis Apostolicæ, vi cujus sibi eligere potest Confessarium ex approbatis ab Ordinario, a quo possit absolvi a reservatis criminibus, et censuris. Hinc eligit sibi Religiosum peregrinum, in sua quidem diœcesi, unde venit, non tamen Herbipoli approbatum.

1426. Q. I. An Zacharias potuerit absolvi a dicto Religioso. ℟. *Negative.* Ita constat ex Constitutione centesima *Bened. XIV.* quæ incipit: *Apostolica indulta* (et agit *de indultis Apostolicis eligendi Confessarium ab Ordinario approbatum, pro absolutione a criminibus, et censuris reservatis*) tom. 1. ejusdem Bullarii p. 358. ubi statuit §. 6. *Ut si in aliquo indulto tam sæcularibus, quam regularibus tribuatur facultas eligendi Confessarium ab Ordinario loci approbatum, tunc Confessarius vigore talis concessionis, sive a sæculari, sive a Regulari Pœnitente ad audiendas eorum respective confessiones electus, nullatenus hujusmodi confessiones audire valeat, nisi ab Episcopo diœcesano, et Ordinario loci, ubi confessio excipienda est, ad confessiones approbatus et deputatus existat; quacumque alia approbatione, tam illius generis, quam uterque Innocentius,* scil. XII., et XIII., *Prædecessores prædicti declararunt non suffragari, quam ea, si de Regularibus agatur, quæ a solo proprio Regulari Prælato obtenta foret, minime suffragante.* Supra §. 3. in eadem Constit. refert declarationem *Innoc. XIII.* §. 2. declarationem *Innoc. XII.* In fine §. 6. confessiones et absolutiones aliter imposterum factas et respective auditas sive impertitas, irritas fore et invalidas declarat, et contrariam quamcumque opinionem (non obstante quocumque privilegio, etiam Bullæ cruciatæ, et cujuslibet Ordinis, et Instituti) ejusque praxim deinceps prohibet ac reprobat.

1427. Quinam sint casus in corpore juris reservati, vide supra a num. 787. usque ad n. 805. Ibid. a n. 808. referuntur casus *Bullæ Cœnæ*, qui de novo continentur in *Litteris processus Benedicti XIV. publicatis die Cœnæ Domini* anno 1741. quarum initium est: *Pastor Rom. Pont.* Num. 808. usque ad n. 819. recensentur casus reservati ex Bullario, et aliis Constit. Quis possit absolvere a peccatis reservatis, dixi a num. 842. et seq.

1428. Q. II. Quid observandum circa excommunicationem Summo Pontifici reservatam, quam incurrunt illi, qui hæreticorum libros sine Sedis Apostolicæ auctoritate scienter legunt? ℟. cum *P. Laym.* L. 2. t. 1. c. 15. Quatuor conditiones requiruntur, ut dicta excommunicatio incurratur: 1. ut liber ab hæretico scriptus sit; nihil autem refert, utrum liber typis sit excusus nec ne, dummodo ab hæretico sit scriptus, quia liber manuscriptus in communi acceptione vere est liber, imo alias facile eluderetur lex de iis non legendis. Nec refert, an auctor sit hæreticus nominatim damnatus, an non. Nam de hæretico quamvis tolerato, et non notorie damnato vere tamen dicitur, quod sit hæreticus. *Duarte* V. Libri prohib. num. 400. Non tamen incurritur excommunicatio, si quis hæreses scriptoris hæretici in libro auctoris catholici ad verbum insertas, quamvis prava intentione legat, quia lege canonica non punitur animus, sed factum legentis librum hæretici, qualem talis non legit. Idem dicendum, si in catholici scriptoris libro legas adjecta scholia auctoris hæretici; quia talis liber non censetur commentantis hæretici, sed catholici, a quo scriptus: *Nisi* (ut ait *Suarez*) *tales vel tam copiosi essent commentarii, ut jam censeretur liber potius ex eis, quam ex textu constare.* An vero is incurrat excommunicationem, qui scienter epistolam, vel concionem in formam tractatus

non redactam, ab hæretico de causa Religionis scriptam legit, aut imprimit. Respondet *Thomas Sanchez* (L. 2. Operis Theol. in præcept. Decal. c. 10. n. 29.) *negative*; quia epistola, vel simile schediasma communiter non solet comprehendi sub nomine libri; verba autem legis pœnalis stricte ac proprie accipienda sunt. Affirmativam tamen *Ugolini*, *Laym.* dicit esse verisimilem; quia Bulla Cœnæ ideo mentionem libri facit, quia hæreses frequentius libris propagari solent, ideoque tantum speciem præcipuam pro genere posuit, ita ut alia scripta propter eandem rationem non exclusa videantur.

Secunda conditio est, ut liber vel *hæresim in se contineat*, h. e. aliquid doceat contra aliquem articulum fidei, v. g. non esse septem sacramenta, sub speciebus panis et vini non esse Corpus et Sanguinem Christi etc.; vel *de Religione tractet*, puta Sacram Scripturam interpretando, Theologicas quæstiones decidendo, de cultu Dei et Sanctorum, statu Clericorum vel Monachorum disputando. *Inferes* cum *Laym.* non esse prohibitos hæreticorum libros philosophicos, medicos, historicos, poeticos, *si nullam hæresim contineant.* Excipe eorum hæreticorum v. g. Joan. Aventini, Joan. Scleidani, Sebast. Munsteri historias, quorum præcipuum institutum fuisse constat, Romanam Ecclesiam, Clericorum et Monachorum statum denigrare: esse autem prohibitos hæreticorum libros, qui ex professo de Religione tractant, etsi certum sit, nullum errorem contra fidem orthodoxam in iis contineri. Docent etiam *Suar.* et *Sanch.* l. c. n. 34. contra *Sayrum*, *Graffis* et alios, prohibitos esse illos HH. libros, quibus ex instituto non de Religione tractantibus, obiter aliqua hæresis inserta est, quia Bulla Cœnæ diserte distinguit: *Si aut liber hæresim contineat*, *aut de Religione tractet*: in alternativis autem sufficit alterutrum verificari. Subnectit hic *Laym.* l. c. n. 4.; verumtamen in partibus nostris Septentrionalibus Bullaris hæc Constitutio secundum talem rigorem recepta non est.

Tertia conditio est, ut quis ejusmodi librum *scienter* legat, aut imprimat; hinc ab hac censura immunes sunt, qui ignorant, quamvis crassa ignorantia, librum hæretici esse, aut de religione tractare. Sufficit tamen ad censuram incurrendam, si quis scienter tantum ex curiositate, non pravo affectu legat ejusmodi librum.

Quarta conditio est, ut id quod legitur, sit materia notabilis et sufficiens ad peccatum mortale, quia juxta probabiliorem in hac re admittitur parvitas materiæ, ut docet *Sanch.* l. c. contra *Ugolinum* et *Toletum* dicentes, quod una vel altera linea sufficiat ad excommunicationis censuram. Videtur tamen una pagina lecta ex justo volumine esse sufficiens materia ad peccatum grave, et censuram.

1429. Præterea notandum ex indice librorum prohibitorum auctoritate *Pii V.* *Sixti V.* et *Clementis VIII.* quod duplex sit classis librorum prohibitorum. In prima ponuntur auctores omnes hæretici, vel de hæresi publice suspecti, quorum omnes libri de Religione tractantes, vel hæresim continentes tum editi, tum imposterum edendi prohibentur sub pœna excommunicationis Papæ reservatæ. Ad alteram classem pertinent libri, qui doctrinam suspectam, vel moribus fidelium repugnantem continere judicantur, quamvis a Catholicis AA. prodierint. Hi prohibiti sunt sub excommunicatione non reservata, ut habetur in regula Indicis decima; postremæ tamen classis libros non licet apud se retinere, ut constat ex propos. 45. ab *Alex. VII.* damnata. Supradicta tenent, cum Principes in contrarium non habent juxta Concord.

Casus II.

Zeno vir alias generosus humanæ vilipensionis vitandæ causa duellum acceptat, dum certo scit pugnam non esse secuturam, sed ab aliis impediendam.

1430. *Q.* An Zeno excusari possit a culpa et pœna duellantium. ℟. *Negative*, ut patet ex sequentibus. *Adverte*, quod *Benedictus XIV.* ex justo zelo, anno 1752. IV. Idus Novembr. in Constitutione, quæ incipit: *Detestabilem*, damnaverit, et prohibuerit quinque propositiones duellorum abusui faventes, et veteres leges adversus duellantes editas novis sanctionibus cumulaverit. Ab initio hujus Constit. breviter meminit decretorum antiquiorum contra duella, scilicet 1. Epist. L. *Nicolai I.* ad *Carolum Calvum.* 2. Decretorum *Cœlestini III. Innocentii II. Eugenii III. Alexandri III.*, *trium Prædecessorum decreta citantur* in Concil. Lateran. c. 1. et 2. de torneamentis. 3. Epistolæ *Innocentii III.* ad Archiepisc., Episc., aliosque Ecclesiasticos Regni Franciæ. Deinde recenset Constitutiones recentiores, quibus Romani Pontifices *Julius II.* in Constit. *Regis Pacifici*, item *Leo X.* in Constit. *Quam Deo et hominibus. Clemens VII.* in Constit. *Consuevit Romanus Pontifex*, ac *Pius IV.* in Constit. *Ea quæ a Prædecessoribus*, gravissimas pœnas antea statutas, confirmarunt, aliasque de novo addiderunt contra duellantes. Postea præter statutum Trident. sess. 35. c 19 de reform. meminit Constitutionis *Greg. XIII. Ad tollendum*, et *Clementis VIII.* quæ incipit, *Illius vices.* Item meminit propositionum 2, 17, et 18 damnatarum ab *Alex. VII.* et 32. ab *Innoc. XI.* damnatæ, queis subjungit quinque sequentes propositiones.

» I. Vir militaris, qui nisi offerat, vel acceptet duellum, tanquam formidolosus, timidus, abjectus, et ad officia militaria ineptus haberetur, indeque officio, quo se suosque sustentat, privaretur, vel promotionis, alias sibi debitæ ac promeritæ, spe perpetuo carere deberet, culpa et pœna vacaret, sive offerat, sive acceptet duellum.

» II. Excusari possunt etiam honoris tuendi, vel humanæ vilipensionis vitandæ gratia, duellum acceptantes, vel ad illud provocantes, quando certo sciunt, pugnam non esse secuturam, utpote ab aliis impediendam.

» III. Non incurrit ecclesiasticas pœnas ab Ecclesia contra duellantes latas, dux, vel officialis militiæ acceptans duellum ex gravi metu amissionis famæ, et officii.

» IV. Licitum est in statu hominis naturali acceptare, et offerre duellum, ad servandas cum honore fortunas, quando alio remedio earum jactura propulsari nequit.

» V. Asserta licentia pro statu naturali applicari etiam potest statui civitatis male ordinatæ, in qua nimirum vel negligentia, vel malitia Magistratus justitia aperte denegatur.

Postea in dicta Constitutione statuit idem Bened. XIV.; *Auditis itaque super unaquaque earum propositionum, dictorum Cardinalium et Consultorum judiciis, atque omnibus rite et mature consideratis, nos ipsas præsentium litterarum tenore, et Apostolica auctoritate tanquam falsas, scandalosas, ac perniciosas rejicimus, damnamus, ac prohibemus, ita ut quicumque illas aut conjunctim, aut divisim docuerit, defenderit, ediderit, aut de iis, etiam disputandi gratia, publice aut privatim tractaverit, nisi forsan impugnando, ipso facto incidat in excommunicationem, a qua non possit (præterquam in mortis articulo) ab alio, quacumque etiam dignitate fulgente, nisi ab existente pro tempore Romano Pontifice absolvi. Insuper districte, in virtute sanctæ obedientiæ, et sub interminatione divini judicii, prohibemus omnibus Christi fidelibus cujuscumque conditionis, dignitatis, et status, etiam specialissima nota dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipsarum ad praxin deducant.*

Jam vero ut exitiosam duellorum licentiam, in Christiana, ac præsertim militari Republica, non obstantibus providis legibus a plerisque etiam sæcularibus Principibus et Potestatibus ad eamdem extirpandam laudabiliter editis, adhuc gliscentem validiore manu coerceamus, gravissimum scelus Apostolicæ districtionis gladio magis magisque insequamur, omnes et

singulas dictorum Romanorum Pontificum Prædecessorum nostrorum Constitutiones superius enunciatas, quarum tenores, ac si præsentibus de verbo ad verbum insertæ forent, pro sufficienter expressis haberi volumus, Apostolica auctoritate confirmantes, et innovantes, ad hoc, ut pœnarum gravitas et severitas majorem perditis hominibus ingerat peccandi metum, nostro motu proprio, ac de Apostolicæ auctoritatis plenitudine, earundem præsentium litterarum serie statuimus atque decernimus, ut si quis in duello sive publice, sive privatim indicto, hominem occiderit, sive hic mortuus fuerit in loco conflictus, sive extra illum ex vulnere in duello accepto, hujusmodi homicida tamquam interficiens proximum suum animo præmeditato ac deliberato, ad formam Constitutionis felicis recordationis Prædecessoris Nostri Benedicti Papæ XIII. quæ incipit: Ex quo divina, *data VI. Idus Junii anno Domini MDCCXXV. ab ecclesiasticæ immunitatis beneficio exclusus et repulsus omnino censeatur, ita ut a cujuscumque sacri aut religiosi loci asylo, ad quod confugerit, servatis tamen de jure servandis, extrahi, et judicis competentis curiæ pro merito puniendus, tradi possit et debeat. Super quo Nos Episcopis, aliisque superioribus Antistitibus, ad quos respective pertinet, et pertinebit imposterum, necessarias et opportunas facultates præsentium quoque tenore impertimur. Quin etiam, vivente adhuc altero in singulari certamine graviter vulnerato, si percussor in locum immunem se receperit, ex quo, eveniente illius morte, fugam arripere, et legum severitatem evadere posse prospiciatur; volumus et respective permittimus, ut, quatenus periti ad inspiciendum vulnus acciti grave vitæ periculum adesse retulerint, percussor ipse, prævio semper decreto Episcopi, et cum assistentia personæ ecclesiasticæ ab eodem Episcopo deputatæ, ab hujusmodi loco immuni extractus sine mora carceribus mancipetur, ea tamen lege judicibus indicta, ut illum Ecclesiæ restituere debeant, si vulneratus superstes vivat ultra tempus a legibus, quæ de homicidio sunt, constitutum: alioquin in easdem pœnas incidant, quæ in memoratis Benedicti XIII. litteris constitutæ sunt adversus illos, qui delinquentem in aliquo ex casibus ibidem expressis, ex indiciis ad id sufficientibus sibi traditum, restituere recusent, postquam is in suis defensionibus hujusmodi indicia diluerit.*

Præterea simili motu et auctoritate decernimus ac declaramus, sepulturæ sacræ privationem a sacrosancta Tridentina Synodo inflictam morientibus in loco duelli et conflictus, incurrendum perpetuo fore etiam ante sententiam judicis a decedente quoque extra locum conflictus ex vulnere ibidem accepto, sive duellum publice, sive privatim indictum fuerit, ac etiamsi vulneratus ante mortem non incerta pœnitentiæ signa dederit, atque a peccatis et censuris absolutionem obtinuerit; sublata Episcopis et Ordinariis locorum super hac pœna interpretandi ac dispensandi facultate, quo cæteris documentum præbeatur fugiendi sceleris, ac debitam Ecclesiæ legibus obedientiam præstandi.

1431. Nec omittenda est Bulla *Benedicti XIV.* quæ incipit: *Providas Romanorum Pontificum*, anno 1751. 16. Maji data Romæ, habeturque in tomo III. ejusdem Bullarii pag. 373. in qua confirmantur Litteræ Apostolicæ *Clementis XII.* anno 1738. IV. Kalend. Maji datæ, et universis fidelibus inscriptæ, quarum initium est: *In eminenti*, vi quarum uterque Ss. Dominus nonnullas societates, cœtus, conventus, collectiones, conventicula, seu aggregationes vulgo *de' Liberi Muratori*, seu *Francs Maçons*, vel aliter nuncupatas perpetuo damnavit atque prohibuit, præcipiens omnibus et singulis Christi fidelibus sub pœna excommunicationis ipso facto absque alia declaratione incurrenda, a qua nemo per alium, quam per Romanum Pontificem pro tempore existentem, excepto mortis articulo, absolvi possit, ne quis auderet, vel præsumeret hujusmodi societates inire, vel propagare, aut confovere, receptare,

occultare, iisque adscribi, aggregari, aut interesse, vel potestatem, aut commoditatem facere, ut alicubi convocentur, iisdem aliquid ministrare, sive alias consilium, auxilium, vel favorem palam aut in occulto, directe aut indirecte, per se vel per alios quoquo modo præstare, nec non alios hortari, inducere, provocare, aut suadere, ut hujusmodi societatibus adscribantur, annumerentur, seu intersint, vel ipsas quomodolibet juvent ac foveant, sed omnino ab iisdem societatibus, cœtibus, conventibus, collectionibus, aggregationibus, seu conventiculis prorsus abstinere se debeant.

Excommunicationes in Bulla Cœnæ.

» Hæresis, et sparsi per libros lectio virus,
» Quæ jus, quæque favor vetuit pedagia, causæ
» Personæque sacræ discussæ a judice vano,
» Lex Clero adversans, falsaque insignia Bullæ
» Fortiter adstringunt supremæ vincula Cœnæ.

Excommunicationes aliæ Papæ reservatæ.

» Fur templo effracto, vel judicis ore cremator,
» Participans noxam, veniæ nec fœdera servans,
» Dans sacra vitandis, Papæ interdicta recusans,
» Re vel spe Simon, subiensque, juvansque duellum,
» Invadensque loco canonia sive ægyde tutos,
» Crimine non poterit quovis a judice solvi.

Excommunicationes non reservatæ.

» Cognatum ducens, vetitum tellure recondens,
» Extorquens veniam, curans viventis abortum,
» Ad juga, vel sacra vota trahens, retrahensque puellam
» Judex, conventus hominum vitare jubetur.
» *NB.* Quibus tamen successive accessere aliæ, et aliæ.

Casus reservati Episcopis juxta cujuscumque libitum.

» Qui facit incestum, deflorans, aut homicida,
» Transgressor voti, perjurus, sortilegusque,
» Sacrilegus, patrum percussor, vel sodomita,
» Et mentita fides, faciens incendia, prolis
» Oppressor, blasphemus, hæreticus, omnis adulter,
» Pontificem super his adeat, Clerum feriensque.

Iidem casus hisce quatuor carminibus sunt etiam contenti.

Hæretici, appellans, latroque, pedagia, falsans
Ferrum, annona, venit Romam cum cardine, causas,
Usurpas, statuis, decimas, capitalia avertis,
Atque peregrinos, terras, capias, ipseque solvens.

Horum fusiorem explicationem vide in Rituali Romano, sive Agenda. De his nota 1. universaliter, quod nullus casus Pontifici sit reservatus, nisi ratione annexæ censuræ excommunicationis; proinde omnis casus Papæ reservatus habet sibi annexam hanc censuram.

Nota 2. Cum nullum utique peccatum sit reservatum, sive a Papa reservetur, nisi ratione excommunicationis annexæ, vel suspensionis, ut ignorantia juxta Theologos plerosque excuset ab incursione censuræ ecclesiasticæ, excusabit etiam ab incursione reservationis papalis. adeoque nullus incurret casum reservatum, nisi scienter.

§. IV. *De Suspensione.*

1432. Principium I. *Suspensio est censura ecclesiastica, qua Clericos ad tempus prohibetur exercitium sui officii, vel perceptio fructuum sui beneficii, vel utrumque simul, idque vel ex toto, vel ex parte.* Alii brevius sic: Suspensio est censura, per quam persona ecclesiastica impeditur aliqua potestate, aut jure ecclesiastico. *Laymann* L. 1. t. 5. p. 3. c. 1. Dixi 1. *Censura*, sic convenit cum excommunicatione et interdicto; differt ab irregularitate, degradatione, et depositione, quæ non sunt medicinales pœnæ, differt etiam a quadam alia specie suspensionis, de qua fit mentio in c. *Cum in cunctis*, de electione, quæ ut mera pœna imponitur, et subinde est perpetua: suspensio autem proprie ut medicinalis debet fieri ad tempus per modum monitionis, ut desistat a contumacia; regulariter etiam debet fieri in scripto. Si feratur verbaliter, aut pure ad puniendum delictum præteritum, aut in perpetuum, non est proprie censura, ideoque in ea exercens functiones ordinis, peccat quidem, sed non incurrit irregularitatem.

Suspensio 1. alia est *totalis simpliciter*, quæ simul est ab officio et beneficio, sive qua Clericus ab omni exercitio officii tum ordinis, tum jurisdictionis, et ab omni fructuum perceptione ad tempus prohibetur, quamvis non adimatur potestas ipsa, nec titulus beneficii. Alia *localis secundum quid* est, qua Clericus vel tantum prohibetur ab exercitio officii, vel tantum a perceptione fructuum ex beneficio. Hanc subdividit *Laym.* iterum in totalem et partialem. *Suspensio totalis ab officio* est, per quam Clericus ab omni spirituali officio tum ordinis, tum jurisdictionis, et ecclesiasticæ administrationis impeditur. Sic Sacerdos suspensus prohibetur celebrare Missam, sacramentaliter absolvere, ministrare extremam Unctionem, solemniter baptizare etc. quamvis instar laici possit interesse sacris officiis, cum aliis orare, sacrificanti ministrare, in necessitate baptizare etc. *Suspensio totalis a beneficio* est, per quam Clericus ab omni beneficio ecclesiastico quoad ejus administrationem, et fructuum perceptionem ad tempus suspenditur. *Partialis suspensio ab officio* vel est ab ordine tantum, aut ab aliquo actu ordinis, v. g. a celebratione Missarum, actu ordinandi etc. vel a jurisdictione tantum, aut certo actu jurisdictionis, v. g. a collatione beneficii, a ferenda censura, voce suffragii etc. *Partialis suspensio a beneficio* respicit vel certum beneficium tantum, vel partem beneficii. Præterea suspensio alia est *latæ sententiæ*, quæ ipso facto per jus infligitur; alia *ferendæ*, quæ supposito facto per sententiam judicis infligitur. Denique alia est a jure, alia lata ab homine.

1433. *Principium II.* Quicumque excommunicationis censuram ferre potest, idem et suspensionis. Omnes autem et soli Clerici, præter Papam, suspensionis censuram incurrere possunt. *Henriquez* contra plerosque existimat, etiam in Abbatissam cadere posse suspensionem. Vide *Laymann* l. cit. c. 2. n. 1. et 2. Effectus suspensionis sunt I. Suspensus etiam occultus exercendo actum, a quo est suspensus, peccat mortaliter, nisi ignorantia invincibilis aut necessitas excuset. II. Suspensus a functionibus sacri ordinis (non autem tantum minoris, et non sacri) eas exercendo non tantum peccat, sed etiam fit irregularis ob violatam censuram, ut arg. ex c. 1. de sent. et re judic in 6. Præterea tales actus ordinis a jurisdictione non pendentes sunt validi, v. g. si suspensus baptizet, consecret etc. quia Ecclesia non potest tollere potestatem ordinis, sed tantum illius exercitium prohibere: actus vero jurisdictionis, v. g. absolutio a pecca-

tis, sunt invalidi, si suspensus sit nominatim denuntiatus, quia privatur actuali jurisdictione; validi autem sunt, si non sit denunciatus, ut probat *P. Antoine*, ex Constitut. Martini V. *Ad evitanda.* Et *ratio* est, quia Ecclesia hoc ipso quod toleret suspensum, ei non adimit jurisdictionem, idque in bonum fidelium. III. Suspensus a beneficio, etsi sit occultus, privatur omnibus sui beneficii fructibus (pars fructuum etiam censentur distributiones quotidianæ) ita ut eos licite non possit percipere, et perceptos teneatur restituere ante omnem sententiam; censura enim impedit eorum acquisitionem: ergo ad eum non pertinent etiamsi accipiat, ergo nec eos retinere potest, quia ipsius non sunt. Tenetur nihilominus Beneficiatus suspensus recitare horas canonicas privatim, et alia onera beneficii præstare, quia hæ obligationes annexæ sunt beneficio quod retinet. IV. Suspensus illicite beneficium novum reciperet, et illicite ei conferretur, ita ut collatio saltem veniat irritanda; quia ad susceptionem eorum eligeretur, a quorum perceptione est privatus, ut colligitur ex c. *Si celebrat.* ult. de Clerico excommunicato.

1434. *Principium III.* Suspensio ipso jure incurritur in casibus sequentibus saltem usitatioribus. Juxta *P. Antoine* tr. de cens. c. 4. de suspens. q. 4. ab executione ordinum suspensus est I. qui ordines sacros recipit vel ab alieno Episcopo sine dimissoriis (juxta *Trid.* sess. 14. c. 2. de reform.) vel a proprio in aliena diœcesi absque expressa licentia Ordinarii loci illius (juxta *Trid.* sess. 6. c. 5. de reform.) vel titulo conficto, vel absque omni titulo, vel per saltum, vel in censura, vel extra tempora a jure statuta, vel ante legitimam ætatem sine dispensatione (juxta extrav. *Cum ex sacrorum*, et juxta extrav. *Sanctum et salutare*) vel post matrimonium contractum, licet non consummatum. Item qui furtive ordinatur, hoc est, qui non approbatus inter ordinandos irrepsit. II. Qui eodem die duos sacros ordines recipit, juxta c. *Litteras*, de tempor. ordin. III. Ordinans et ordinatus simoniace est suspensus ab ordinibus præter alias graviores pœnas. IV. Juxta decretum *Trid.* sess. 24. de reform. matrim. c. 1. *Si quis parochus, vel alius sacerdos, sive regularis, sive sæcularis sit, etiamsi id sibi ex privilegio, vel immemorabili consuetudine licere contendat, alterius parochiæ sponsos sine illorum parochi licentia conjungere aut benedicere ausus fuerit, ipso jure tamdiu suspensus maneat, quamdiu ab Ordinario ejus Parochi, qui matrimonio interesse debebat, seu a quo benedictio suscipienda erat, absolvatur.* Hanc suspensionem esse tantum ab officio et munere sacerdotali, asserit *Suar.* contra *Bonac.* qui d. 3. q. 3. p. 5. num. 7. ait, eam esse ab officio et beneficio, quia absolute fertur. V. Ex c. *Nullus Episcopus*, de consecrat. dist. 1. sacerdos abrumpens sacrificium sine justa causa, ut ab alio Missarum solemnia suppleantur, a sacro Corpore et Sanguine Domini nostri Jesu Christi, hoc est, ab officio celebrandi suspenditur, ut explicat *Palao* p. 4. tr. 29. d. 4. pun. 10. §. 2. n. 4. VI. Suspenditur ab executione ordinis, qui excommunicatione majore ligatus ob Clerici percussionem ordinem aliquem suscipit, ex c. *Cum illorum.* de sent. excomm. Reliquas suspensiones, et forte singulas videre licet a *Palao* collectas l. c. a §. 1. usque ad punct. XI. Integrum quoque catalogum excommunicationum tum reservatarum, tum non reservatarum, item catalogum suspensionum 1. contra Episcopos, 2. contra Capitula et communitates, 3. contra Clericos privatos et singulares, 4. contra regulares, Prælatos et subditos latarum tradit *P. Pichler* L. 5. Decret. tit. 39 a n. 17. De regularibus sufficiat sequentes expresse hic addere, quod suspensionem incurrant, qui confitentibus non faciunt conscientiam de solvendis decimis. Clement. *Cupientes*, de pœnis. Item qui non deferunt habitum a regula præscriptum. Clement. 1. de statu Monachorum. Item qui faciunt apostasiam ab ordine, et in ea recipiunt ordines, c. fin. de apostat. Denique qui mulieres introducunt in clausuram monasteriorum. Bull. 20. *Pii V.*

Resolutio casuum.

Zachæus Canonicus, et simul Curatus ob certum delictum suspenditur ab audiendis confessionibus per semestre; nihilominus ille pergit quotidie celebrare, baptizare, et extra parochiam suam confessiones excipere.

1435. Q. I. An Zachæus peccaverit celebrando, baptizando, extremum inungendo. ℟. *Negative*; quia non erat suspensus totaliter ab officio, sed tantum ab administratione sacramenti pœnitentiæ: ergo licite potuit alias officii sui functiones obire. Hinc observandæ sunt sequentes regulæ. 1. Ut cognoscatur quousque prohibitio se extendat, consideranda sunt verba, quibus fertur suspensio; quæ quidem in hac materia odiosa strictæ sunt interpretationis, sicut et aliæ pœnæ, ac extendenda non sunt ultra verborum proprietatem. Si tamen suspensio feratur simpliciter et indistincte, intelligi debet suspensio ab officio et beneficio; nam locutio indefinita æquivalet universali, et ex verbis prohibitionis nulla apparet limitatio. 2. Si suspensio ab officio absolute, et sine addita restrictione lata sit, intelligitur suspensio ab omni officio tam ordinis, quam jurisdictionis. 3. E contra suspensus ab officio non ideo suspensus est a beneficio, quia diversæ sunt pœnæ suspensio ab officio, et suspensio a beneficio, et una executioni potest mandari sine altera; ergo sunt separabiles. *Confirm.* ex c. *A crapula*, 14. de vit. et honest. Cleric., ubi statuitur per particulam disjunctivam pœnarum, ut Clericus crapulosus vel ebriosus monitus, et non desistens, *ab officio vel beneficio suspendatur*: unde suspensus simpliciter ab officio licite percipit fructus beneficii, modo per alium suppleat beneficii munera, quæ ipse non potest exercere. Excipe eas distributiones, quæ non conferuntur nisi iis, qui per se ministrant. 4. Suspensus ab ordine simpliciter non ideo suspensus est a jurisdictione, nec econtra; quia ordo est distinctus a jurisdictione. Plura apud *Palao* l. c. §. 1. et 2., *Laym.* l. cit. c. 1., *Henriquez* et alios.

1436. Q. II. An Zachæus extra suam parochiam licite et valide exceperit confessiones. ℟. Nec licite, nec valide: quia Zachæus erat suspensus nominatim denuntiatus; ergo per legitimam suspensionem jurisdictione actuali privatus est: neque suspensio afficit locum, sed personam immediate; ergo ubicumque illa existat, manet ligata, donec absolvatur legitime. *Laym.* l. c cum *Abbat. Ugolino* et aliis. Secus est de beneficiato, qui habet beneficia in diversis diœcesibus; hic enim si suspendatur a beneficio ab Episcopo hujus diœcesis, non censetur suspensus a beneficio, quod habet in alia diœcesi, quia sententia pœnalis eo non se extendit.

1437. III. An fideles teneantur vitare suspensum denuntiatum. ℟. Vi censuræ non tenentur suspensum vitare, quia id nullo jure cautum est: lex tamen charitatis exigit, ut Clericus ab officio suspensus sine causa non inducatur v. g. ad celebrandum, quando is sine peccato et irregulariter celebrare nequit. Si vero justa causa subsit a suspenso *non denunciato* sacrificium petendi, tunc is sine peccato satisfacere petitioni potest. *Laymann* loc. cit. cum *Coninck*.

1438. Q. IV. A quo, et quomodo suspensio tolli possit. ℟. ad *primum*. Ordinariam potestatem tollendi omnes suspensiones absque dubio habet Summus Pontifex. Jure novo *Trid.* sess. 24. c. 6. de reform. *Liceat Episcopis in irregularitatibus omnibus et suspensionibus ex delicto occulto provenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, et exceptis aliis deductis ad forum contentiosum, dispensare, et in quibuscumque casibus occultis, etiam Sedi Apostolicæ reservatis, delinquentes quoscumque sibi subditos, in diœcesi sua per se ipsos, aut Vicarium, ad id specialiter deputandum, in foro conscientiæ gratis absolvere, imposita pœnitentia salutari.* Quod ibidem additur de potestate absolvendi ab hæresis crimine

in foro conscientiæ, revocatum esse per Bullam Cœnæ, erudite declarat Benedictus XIV. L. 7. de Synod. c. 32. et 33. de quo infra n. 1488. Porro de suspensionibus reservatis non possunt absolvere, nisi qui speciali gaudent privilegio, quale concessum est plerisque Ordinibus Religiosorum, teste *Krimmer* L. 5. n. 203, ita ut ab omni suspensione possint absolvere in foro conscientiæ. Simili privilegio gaudet Societas Jesu vi Bullæ Pauli III. *Cum inter.*

1439. ℟. ad 2. De formula absolvendi a suspensione vide n. 696. In genere autem tribus modis tollitur suspensio, scilicet 1. Si suspensio absolute, et sine determinatione temporis inflicta sit ob contumaciam, tollitur per solam absolutionem, vel ab eo, qui inflixit hanc censuram, vel ab alio, qui habet delegatam potestatem aut specialem facultatem. 2. Si autem lata fuerit ad certum tempus, v. g. ad sex menses, vel sub conditione, v. g. si creditori satisfecerit, suspensio cessat per se ipsam, transacto tempore vel conditione impleta. 3. Si vero imposita sit in perpetuum ob culpam præteritam tanquam mera pœna, solum tollitur per dispensationem Prælati, vel ejus Delegati, quia tunc non est censura. Si vero lata sit sine expressione, ut perpetuo duret, juxta *Laym.* l. c. n. 3. probabiliter tolli potest ab Episcopo, nisi Papa sibi specialiter reservaverit. Præcipue hic observandum, quod ante absolutionem a censura suspensionis exigenda sit satisfactio, vel cautio satisfaciendi parti læsæ; imo in criminibus enormibus exigendum juramentum parendi Ecclesiæ.

QUÆSTIO INCIDENS

Quid sit Depositio, ac Degradatio.

1440. ℟. 1. *Depositio* in genere est duplex: *verbalis*, sive simpliciter talis, et *realis*. *Verbalis*, prout specifice hic accipitur, est pœna ecclesiastica, per quam persona ecclesiastica ob enorme crimen ab ordine, vel a jurisdictione, vel a beneficio, vel ab officio et beneficio simul per sententiam sola voce prolatam removetur in perpetuum, ita tamen ut non privet privilegio fori et canonis. Quodnam crimen sufficienter enorme sit censendum, partim ex sacris canonibus desumendum, partim prudentis judicis sententiæ relinquitur determinandum. Inter enormia communiter recensentur, furtum, homicidium, perjurium, violentum stuprum virginis, incestus, adulterium, sodomia, crimen hæresis manifestum, gravis calumnia proprio Episcopo irrogata etc.

1441. ℟. 2. *Degradatio*, sive depositio *realis* est pœna ecclesiastica, qua Clericus propter criminis atrocitatem solemniter et authentice non tantum ordine, beneficio, et officio (ut fit per depositionem totalem); sed etiam privilegio fori et canonis privatur, ita ut degradatus instar laici a sæculari potestate incarcerari, condemnari, et secundum leges civiles puniri possit, atque percuti absque periculo excommunicationis: sic differt a depositione simpliciter tali. Depositio autem a suspensione distinguitur, quia suspensio tanquam censura de se non est perpetua, cum sit medicinalis; convenit autem cum suspensione improprie tali, quæ si sit perpetua, proprie non est medicinalis, sed mera pœna.

Solemnitas degradationis a *Trid.* sess. 13. c. 4 de reform. atque a Pontificali Romano ita præscribitur. Degradandus sacris vestibus, ordini suscepto congruis induitur, deinde adducitur ad Episcopum, a quo in præsentia aliorum Episcoporum vel Abbatum (vel in horum defectu aliorum in dignitate ecclesiastica constitutorum) et Judicis sæcularis, singula ordinum susceptorum insignia, incipiendo ab eo, quod in ultima ordinatione ultimo loco traditum erat, usque ad insigne primæ tonsuræ, scilicet superpelliceum, eidem auferuntur: tum raditur caput, ut nullum accepti clericatus signum appareat. Episcopus subjungit hæc verba: *Auctoritate Dei omnipotentis Patris, et Filii, et Spiritus sancti, ac nostra auferimus tibi habitum clericalem,*

et deponimus, degradamus, spoliamus, et exuimus te omni ordine, beneficio, et privilegio clericali. Deinde degradatus traditur judici sæculari, prævia tamen intercessione interposita; ut is mitiorem, quam mortis pœnam imponat, ne judex ecclesiasticus videatur desiderare mortem degradati, quamvis forte re ipsa traditus morte postea non liberetur a judice sæculari. Hæc degradatio realis est actus ordinis Episcopalis, ideoque fieri non potest, nisi ab Episcopo consecrato, licet sententia degradationis, sive depositio verbalis sit actus jurisdictionis tantum, ideoque hæc ab Episcopo non consecrato, a Capitulo, sede vacante, et a Vicario Generali ex speciali mandato fieri potest.

§. V. *De Interdicto.*

1442. *Principium* I. Interdictum est censura ecclesiastica a jure vel homine lata aut ferenda, per quam prohibetur celebratio publica, et auditio omnium officiorum divinorum, usus quorumdam sacramentorum, et ecclesiasticæ sepulturæ: ita desumitur ex c. *Non est vobis.* 11. de sponsal. item ex c. *Quod in te*, de pœnit. et remiss. Differt ab excommunicatione, quia privat paucioribus bonis, quam excommunicatio, et sacris tantum, non autem politicis et civilibus. Differt quoque a suspensione, tum quia privat sepultura ecclesiastica, tum quia etiam laicos afficit, non vero suspensio.

1443. Interdictum dividitur in Locale, Personale, et Mixtum. *Locale* est, quod immediate afficit locum, prohibendo, ne in eo officia divina et sacra fiant. *Personale* est, quod immediate fertur in personam, ei prohibendo divinorum officiorum exercitium, et participationem, ubicumque existat. *Mixtum* est, quod immediate afficit et locum, et personas. Differunt interdictum locale et personale inter se; quod per locale prohibeatur tum indigenis, tum alienigenis exercitium, et participatio sacrorum officiorum non quidem absolute, sed tantum in loco interdicto: at vi personalis interdicti prohibetur certis personis, vel toti communitati dicta participatio et exercitium absolute, atque in omni loco. *Laym.* L. 1. t. 5. p. 4. c. 1. n. 2.

Porro utrumque hoc interdictum subdividitur in generale, et particulare. *Locale generale* est, quod fertur in locum generalem, plura loca sub se continentem, uti est regnum, provincia, civitas, diœcesis, parochia, villa, castrum, juxta c. *In partibus*, de verb. signif. *Particulare locale* est, quo interdicitur certus locus sacer, v. g. determinata Ecclesia parochialis, quo nomine etiam comprehenduntur Capellæ, et cœmeteria contigua, quemadmodum nomine civitatis etiam suburbia comprehenduntur, licet pertineant ad jurisdictionem alterius, ut patet ex cap. *Si civitas.* 17. de sentent. excommun. in 6. Hinc si civitas in interdicto sit, neque intra, neque extra civitatis Ecclesias divina officia celebrare licet: si vero civitatis Ecclesia una, vel plures determinatæ in interdicto sint, licitum est extra determinatas Ecclesias, vel in privatis oratoriis divina officia celebrare. *Laym.* l. c. *Generale personale* est, quod fertur in totam aliquam Communitatem, Collegium, Capitulum, ex pluribus personis constans; hoc interdicto comprehenduntur omnes personæ regni vel civitatis, tanquam membra et partes, etiam innocentes, prout constituunt unum corpus, nisi innocentes speciali privilegio eximantur. Unde si quis desinat esse membrum communitatis interdictæ, v. g. per mutationem domicilii, non amplius subjacet interdicto. *Particulare personale* est, quo una vel plures personæ determinatæ, qua singulares, non qua membra communitatis, v. g. Episcopus, vel Consul civitatis, vel omnes ac singuli, qui tale facinus patrarunt, vel auxilium attulerunt, etiamsi ignoti sint, interdicuntur. Porro illi interdicti solum vitandi sunt, qui nominatim et publice sunt denuntiati. *Pichler* L. 5. Decret. tit. 39. n. 46.

1444. *Principium* II. Effectus interdicti sunt sequentes: 1. *Prohibitio celebrationis et auditionis divinorum officiorum*; quo nomine comprehenditur

imprimis Missæ sacrificium, omnis publica ac solemnis comprecatio, publica recitatio horarum canonicarum in choro (nam privatim Clerici beneficiati, vel in majoribus constituti in interdicto locali, vel personali utique tenentur recitare horas canonicas) item benedictio publica aquæ lustralis, olei, chrismatis, cereorum, templi, vasorum, altarium in Ecclesiæ interdicto, quæ benedictiones nomine Ecclesiæ a sacerdotibus fiunt; non item aliæ privatæ benedictiones, v. g. mensæ, personæ etc. licita tamen est concio. Limitata etiam est hæc ampla prohibitio divinorum officiorum in c. *Alma.* de sent. excomm. in 6., ita ut tempore interdicti loci generalis (non autem in Ecclesia specialiter interdicta juxta *Laym.*) *singulis diebus in Ecclesiis et Monasteriis Missæ celebrentur, et alia dicantur divina officia, sicut prius, submissa tamen voce, et januis clausis, excommunicatis et interdictis exclusis, et campanis etiam non pulsatis... In festivitatibus vero Natalis Domini, Paschæ ac Pentecostes, et Assumptionis Virginis gloriosæ* (item ex privilegio *Martini V.* festo Corporis Christi, et per ejus Octavam) *campanæ pulsentur, et januis apertis alta voce divina officia solemniter celebrentur, excommunicatis prorsus exclusis, sed interdictis admissis; quibus ob reverentiam dictarum solemnitatum... præfatis diebus participationem permittimus divinorum, sic tamen quod illi, propter quorum excessum interdictum hujusmodi est prolatum, altari nullatenus appropinquent.*

1445. Secundus effectus est prohibitio receptionis et administrationis quorumdam sacramentorum, scilicet Eucharistiæ, Ordinis, et extremæ Unctionis: moribundis tamen Eucharistia per modum Viatici tempore interdicti ministrari potest, juxta c. *Quod in te*, de pœnit. et remiss. Imo juxta *Laym.* l. c. cap. 2. cum *Suar.* et *Sà*, eam licet ad ægrotos solemniter deportare cum lumine, campanula, et fidelium comitatu. Juxta eumdem probabile est, licitum esse, illi infirmo extremam Unctionem tempore interdicti ministrare, qui aliud sacramentum recipere non potest; alias enim non licet, juxta cit. cap. *Quod in te.* De matrimonio non conveniunt doctores: juxta communiorem tamen licite celebrari potest matrimonium sine nuptiarum benedictione, quia per interdictum et cessationem a divinis solum prohibetur participatio sacramentorum, quæ sunt ex Ecclesiæ dispensatione seu ministratione; ministri autem matrimonii sunt ipsi contrahentes: ergo. Ita *Abbas* in c. *Non est.* de sponsal., *Sylv.* V. Interdictum, *Navar.*, *Henriq.*, *Sanchez* de matrim. L. 7. d. 8. contra *Suarez*. Excipiuntur etiam sacramenta Baptismi, Confirmationis, et Pœnitentiæ, quæ etiam sanis conferri licet tempore interdicti, non tamen excommunicatis, nec iis, qui causam interdicto dedere, vel qui ad perpetrandum delictum, ob quod interdictum prolatum est, præbuerunt auxilium, consilium, vel favorem, nisi prius satisfecerint ob delictum, vel de satisfactione cautionem præstiterint, aut præstare juraverint. c. *Alma*, cit.

1446. Tertius effectus est *prohibitio sepulturæ ecclesiasticæ*, juxta cap. *Quod in te*, 11. de pœnit. et remiss. In interdicto locali extenditur etiam ad infantes et amentes. Clerici autem, qui non sunt specialiter interdicti, nec interdictum illicita divinorum officiorum celebratione violarunt, in loco sacro generaliter, non specialiter interdicto, sepeliri possunt *sine campanarum pulsatione, in silentio, et cessantibus solemnitatibus omnibus.* Laici vero, qui non sunt personaliter interdicti, nec causam culpabilem interdicto dederunt, sepeliri possunt in loco sacro non interdicto. Imo et personaliter quidem interdicti, sed non denuntiati; nam juxta c. *Sanc.* 3. XXIV. q. 2. *Quibus vivis communicavimus, mortuis quoque communicare possumus*; interdictos autem personaliter non tenemur a divinis officiis, qui in loco non interdicto celebrantur, repellere, antequam denuncientur, ut constat ex extrav. Concilii Constantiensis, *Ad evitanda*: ergo. Denique qui ob interdictum sepultus est in loco profano, interdicto finito transferendus est in locum sacrum, modo non fuerit specialiter interdictus, nec causam interdicto dederit. Si vero

interdictus illicite sit humatus in loco sacro, non est exhumandus, quia (ut ait *Laym.* l. c) id nullibi statutum legimus.

1447. Pro resolutione casuum *observa* I. Ut obliget interdictum locale a jure latum, sive ut privet dictis bonis, requiritur cognitio et denunciatio Judicis Ecclesiastici, ut legitime constet, delictum, cui est annexum interdictum, vere esse patratum, et nullus prætendere possit ignorantiam. Si interdictum sit personale, requiritur ut specialiter denuntientur personæ, alias fideles eas non tenentur vitare. *Pichler* L. 5. Decret. tit. 39. n. 47.

1448. II. Interdictum 1. ferri potest in loca et personas singulares, 2. in communitates qua tales (ut patet ex c. 11. de spons. item ex c. 16. de sent. excomm. in 6.) tota enim communitas est capax juris ad divina officia, sacramenta, et sacram sepulturam: ergo etiam hoc jure potest privari, igitur et interdici.

1449. III. *Si sententia interdicti proferatur in Clerum, non intelligitur (nisi aliud sit expressum in ea) interdictus populus, nec etiam e converso.* Ita c. 16. de sent. excomm. in 6. Episcopi autem nunquam censentur comprehendi in interdicto personali generali, nisi expressa fiat eorum mentio. c. *Quia periculosum.* 4. de sent. excommun. in 6. Neque peregrini et exteri, licet diu ibi habitent, ut mercatores, studiosi etc. quia in odiosis non habentur pro parte talis populi vel communitatis. Hi tamen comprehenduntur interdicto locali, c. 4. et 10. de privil. in 6.

1450. IV. Catalogum interdictorum tum localium, tum personalium generalium contra Universitates, et specialium contra personas singulares vide apud *Pichler* L. 5 Decret. tit. 39. in n. 17., latius apud *Palao* de censuris d. 5. punct. 8. §. 2.

1451. V. Pœnæ violantium interdictum sunt 1. Hi peccant *per se* graviter, quia violant præceptum Ecclesiæ in re gravi, nisi excuset ignorantia, vel parvitas materiæ. 2. Qui violat interdictum exercendo actum proprium ordinis, fit irregularis, c. 18. et 20. de sent. excomm. in 6. 3. Excommunicationem Papæ reservatam incurrunt domini temporales loci interdicti, qui compellunt Clericos ad celebranda publice officia in loco interdicto, vel impedientes, ne publice excommunicati aut interdicti exeant tempore officiorum, item ipsi interdicti non exeuntes post monitionem. Clement. 2. de sent. excomm. 4. Qui interdictos extra casus concessos scienter in loco sacro sepeliunt, contrahunt excommunicationem Episcopo reservatam. Clement. 1. de sepult. 5. Excommunicantur Religiosi etiam exempti, qui non servant interdictum locale latum a Papa, vel Ordinario, quando servatur a matrice Ecclesia, vel a parochiali loci, ubi habitant. Clement. 1. de sent. excomm.

1452. VI. Interdictum a jure latum tollitur per relaxationem seu absolutionem, et quidem si sit *locale*, vel *personale generale*, ab habente jurisdictionem Episcopalem in talem locum vel communitatem, quia hic solus habet jurisdictionem in foro externo in locum vel communitatem interdictam: ideoque nec Religiosi, qui alias gaudent privilegio absolvendi ab aliis censuris, tunc possunt absolvere utpote quorum potestas ex privilegio se tantum extendit ad forum internum pœnitentiæ, cui nec locus, nec communitas subjicitur. Si vero interdictum sit *personale particulare et reservatum*, tollitur per se a Papa: ex privilegio autem (si sit occultum, neque deductum ad forum contentiosum) ab Episcopo pro foro interno, item pro eodem foro a Religiosis Mendicantibus gaudentibus hoc privilegio; si non sit reservatum, tolli potest a quolibet Confessario, qui a mortalibus potest absolvere. *Pichler* l. c. n. 53. Denique interdictum sive locale, sive personale latum ab homine per sententiam specialem, tolli potest a solo Auctore, vel ejus Successore, vel Superiore, vel horum Delegato. *Suar.* d. 38. de censur. sect. 2. n. 2.

1453. *Q.* Quid sit *cessatio a divinis*, alias etiam suspensio organorum, vel laudis divinæ. ℟. Est prohibitio ecclesiastica Clericis imposita, ut abstineant ab officiis divinis, et administratione sacramentorum in aliquo loco, in con-

testationem mœroris, et justæ defensionis ob gravem aliquam injuriam Ecclesiæ, Clericis, aut honori divino illatam. Hæc quidem eosdem ferme effectus habet (excepta sepultura sacra) quos interdictum; non tamen est censura, quia non est pœna medicinalis; hinc licet ejus violatio sit graviter peccaminosa, non tamen inducit irregularitatem. c. 18. de sentent. excomm. in 6. Præterea talis cessatio (juxta c. 8. in fine de officio ordin. in 6.) non debet durare ultra mensem; si enim intra mensem inter eum, qui indixit cessationem, et inter illum, qui per culpam suam huic pœnæ dedit causam, non fiat compositio, nec causa Romam ab iis fuerit delata, tunc per se desinit ista prohibitio.

ARTICULUS II. De Irregularitate.

§. I. *Prænotanda de Irregularitate in genere.*

1454. *Prænotandum* I. Irregularitas in genere est impedimentum canonicum, quo prohibetur ordinum susceptio, et susceptorum exercitium. *Impedimentum* dicitur, quia proprie non est censura, aut pœna medicinalis, sed inhabilitas statuta a sacris canonibus, tanquam impedimentum ad suscipiendos ordines, vel ad susceptos exercendos ob reverentiam sacro altaris ministerio debitam. Unde triplicem habet effectum irregularitas. 1. Illicita per eam, non vero invalida redditur ordinum susceptio. 2. Pariter illicitum, non tamen invalidum redditur exercitium ordinum susceptorum. Hinc graviter peccat, qui in irregularitate recipit vel exercet ordinem, quia violat præceptum Ecclesiæ in re gravi. Nomine ordinum etiam hic intelligitur prima tonsura, quatenus constituit hominem in statu clericali, et reddit capacem beneficii ac ordinis. 3. Irregularitas facit, ut collatio beneficii facta irregulari sit invalida; an autem sit invalida ipso facto, ex jure certo non constat; ideoque multi cum *Suarez* et *Coningk* probabile esse affirmant, ejusmodi collationem illicitam quidem esse, et contra canones, ideoque irritandam, non tamen ipso jure irritam; secundum quam sententiam probabilem infert *Busemb.* quod is, qui beneficium impetravit in irregularitate, obtenta hujus dispensatione, illud in foro conscientiæ licite possit retinere sine nova collatione; item si postea beneficio privetur, non teneatur fructus restituere. Alii vero juxtà tutiorem asserunt, ejusmodi irregularem teneri in conscientia resignare beneficium, si dispensatio non sit impetranda intra breve tempus, quia inconveniens videtur, ut is retineant beneficium, qui per se non potest ullum officium præstare.

1455. *Prænotandum* II. Irregularitas alia est ex *defectu*, alia ex *delicto*. Iterum alia est *totalis*, et proprie talis, quæ omnium *ordinum* susceptionem et usum impedit. Alia *partialis*, quæ aliquo tantum ordinis ministerio privat, vel solo ascensu ad ordines superiores: sic Diaconus sinistro oculo carens inhabilis est ad Sacerdotium; in suo tamen ordine ministrare potest.

1456. *Prænotandum* III. Irregularitas contrahitur ante omnem sententiam et etiam ob defectum vel crimen occultum: tollitur per dispensationem, non per absolutionem, secundum formulam n. 707. traditam, aut juxta Rituale Romanum sequenti modo: *Dispenso tecum super irregularitate, quam incurristi propter* ... (additur causa) *et habilem reddo, ac restituo te executioni ordinum et officiorum tuorum, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti. Amen.*

1457. *Prænotandum* IV. Ignorantia invincibilis solius irregularitatis etiam ex delicto non excusat ab illa, juxta communiorem; quia irregularitas non est primario pœna, sed inhabilitas annexa a jure ob reverentiam sacris mysteriis debitam. *Pichler* L. 5. tit. 37. n. 25. contra multos: ubi tamen defendit, quod is non incurrat irregularitatem, qui dubitat, an suus actus sit obnoxius irregularitati, si, post adhibitam in inquirenda veritate diligentiam, maneat dubium

sive *juris*, scilicet an sit statuta irregularitas in aliquem actum, sive facti, scilicet an hic iste actus sit talis, cui annexa est irregularitas; excepto dubio facti, quo quis dubitat, an homicidium, quod certo scitur esse commissum, a se vel alio sit perpetratum, qui casus expresse excipitur c. *Significasti*, de homicid. volont.

1458. *Prænotandum* V. Clericus irregularis licite potest obire omnia munera sacra, quæ competere possunt laico, ut in Ecclesia canere, celebranti ministrare, sacramenta recipere, excepto sacramento ordinis etc.

§. II. *De irregularitate ex defectu.*

1459. *Principium generale.* Novem distinguuntur species irregularitatis ex defectu, scilicet ex defectu *animæ*, *corporis*, *natalium*, *famæ*, *ætatis*, *obligationis*, *sacramenti*, *lenitatis*, *et libertatis*.

Ortus, libertas, ratio, mens, corpus, et ætas,
Non bigamus, lenis, nec mala fama notet.

1460. I. Triplex animi defectus inducit irregularitatem, scilicet *defectus usus rationis*, *scientiæ*, et *fidei confirmatæ*. Ob *defectum rationis* ab ordinibus arcentur 1. amentes et furiosi habitualiter ex læsione organorum, non autem ex sola causa transeunte, v. g. febre vehementi. 2. Lunatici, qui per temporum intervalla amittunt usum rationis. 3. Epileptici. 4. Energumeni seu arreptitii, qui a dæmone vexantur. c. *Maritum*. 2. dist. 33. ex *S. Gregor.* Addit tamen *Palao* de censur. d. 6. p. 10. n. 4. amentiam Clericum jam ordinatum non impedire ab exercitio ordinum, nisi quamdiu durat, aut quamdiu periculum est in illam recidendi: idem sentiendum de epilepsia. De energumenis vide c. *Communiter*, dist.33. Ob *defectum scientiæ* irregulares sunt, qui nec de facto sciunt, nec capaces censeri possunt addiscendi ea, quæ ordinandi scire tenentur. Ignorantia scilicet, si tanta sit, ut ministerium ordinis exercere non permittat, constituit hominem irregularem, ut arguitur ex c. *Illiteratos*. 1. dist. 36. Addit *Palao* l. c. cum *Sayro*, quod defectus scientiæ, quam *Tridentinum* pro singulis ordinibus requirit, impediat quidem regulariter sub gravi culpa, ne, eo stante, ordo suscipiatur, non tamen inducat irregularitatem, quia *Tridentinum* non addidit, eos irregulares esse, qui scientia præscripta essent destituti. Ex *defectu fidei confirmatæ* irregulares sunt, qui recens ad fidem convertuntur ab idololatria, Judaismo, et Mahometismo. *Non neophytum* (ait s. Paolus 1. ad Tim. 3.) *ne in superbiam elatus, in judicium incidat diaboli.* Confirm. ex c. *Quoniam*. 1. dist. 48.

1461. II. In genere 1. is censetur irregularis ex defectu corporis, qui ob defectum corporalem non potest sine notabili indecentia, deformitate, vel sine aliorum horrore, nausea, offensione, et scandalo divina peragere, ut colligitur ex c. *Presbyterum*. 2. de Clerico ægrot. et ex c. *Cum de tua*, de corpore vitiatis. Hinc irregularis est, qui caret auribus (nisi hæc deformitas capillis tegi possit, ut ait *Laym.*) qui caret naso, qui monstruose gibbosus, leprosus, paralyticus est; qui membra habet superflua cum magna deformitate; secus, si sine magna deformitate, v. g. si quis habeat sex digitos, vel aliquos conjunctos, ita ut sine notabili inconvenientia ordinem possit exercere; item si quis habeat tam deformem cicatricem in facie, ut horrorem aspicientibus incutiat; secus, si non adeo deformem. 2. Ille defectus inducit irregularitatem, propter quem quis ineptus est ad exercitium ordinis, v. g. si sit cæcus, surdus, claudus, ita ut sine baculo nequeat ire, et stare ad altare; item si careat manu, pollice, indice, oculo canonico, hoc est sinistro; item si pollex ita debilis sit, ut hostiam frangere vel levare non possit. Irregularis autem non est, qui caret ungula pollicis vel indicis, vel qui habet utrumque oculum, sed ex de-

atro (imo juxta plures) si ex sinistro non videat, modo Canonem Missæ sine indecenti faciei torsione possit legere; vel qui in oculo habet maculam visum non auferentem, nec notabiliter deformantem, item qui per vim vel infirmitatem factus est eunuchus. Denique hic subjicit *Laymann* regulam communem, quod, si adsit talis defectus corporis, qui neque notabilem deformitatem contineat, neque scandalum in celebratione creare possit, neque usum aut exercitium celebrationis impediat, non inducatur irregularitas.

1462. *Q.* An vitia corporis occulta inducant irregularitatem. ℟. cum *Bonac.* l. c. num. 19. et seq. Carentia vel privatio alicujus membri occulti, quæ contingit absque propria culpa, non inducit irregularitatem, modo illa privatio non sit conjuncta cum notabili deformitate: econtra si propria culpa contingat, inducit irregularitatem, etsi non impediat usum ordinis; hinc irregularis est, qui membrum occultum sibi amputavit, quamvis vitium sit occultum, juxta cap. *Maritum.* 2. dist. 33. item hermaphroditus licet occultus, ut probat *Bonac.* t. 1. d. 7. q. 2. punct. 2. num. 12. et seq.

1463. Juxta eundem l. c. n. 36. ad summum Pontificem pertinet dispensare in irregularitate proveniente ex defectu corporis, nisi forte conjuncta sit cum impedimento juris naturalis. In dubio autem, an defectus corporis sit sufficiens, Episcopi est judicare, utrum defectus inducat irregularitatem, ut colligitur ex c. 2. de corpore vitiat.

1464. III. Ex defectu natalium irregulares sunt omnes illegitimi, eoquod ratione originis reputentur viles. *Illegitimus* autem dicitur, qui non est natus ex vero, vel saltem invincibiliter putatitie vero matrimonio. Si sit ex parentibus, inter quos nec tempore conceptionis, nec tempore nativitatis, nec intermedio legitimum potuit esse matrimonium, dicitur *spurius*, natus ex damnato coitu, quales sunt nati ex adulterio, incestu, concubitu sacrilego: si vero sit ex parentibus, inter quos prædictis temporibus potuit esse legitimum matrimonium, *naturalis* appellatur. Hi omnes sunt illegitimi, et arcentur ab ordinibus et beneficiis.

1465. Dixi supra, *vel saltem putatitie vero matrimonio*: quia pro legitimo habetur, qui natus ex matrimonio in facie quidem Ecclesiæ bona fide saltem unius contrahentium celebrato, sed revera nullo ob aliquod impedimentum dirimens. c. *Ex tenore*, et c. *Cum inter*, qui filii sint legit. An expositi, quorum natales ignorantur, pro illegitimis sint habendi non conveniunt AA. Juxta Communiorem apud *Bonac.* l. c. punct. 3. n. 10, *Suarez.*, *Covarr.* præsumendi sunt irregulares, quia communiter filii legitimi exponi non solent. Juxta alios sentientes cum *Barbosa* habendi sunt pro legitimis, tum quia etiam hi sæpe exponuntur ob paupertatem parentum, vel aliis de causis, tum quia in dubio inclinandum est in favorem prolis. Præterea illegitimi non sunt 1. qui nascuntur ex matrimonio solum illicito, v. g. ex conjugibus voto simplici castitatis obstrictis. 2. Nati ex parentibus Judæis, vel aliis infidelibus, quia horum matrimonia in ratione contractus censentur valida. 3. In dubio, an quis sit illegitimus, habetur legitimus, quia in dubio delictum non præsumitur, et culpa parentum dubia non debet obesse proli cum detrimento certo. Hinc etsi sciatur, quod uxor ante matrimonium ab aliis fuerit cognita, si tamen proles nascatur post septimum mensem, censetur legitima.

1466. Irregularitas ex defectu natalium quatuor modis potest tolli: 1. per solemnem Religionis professionem. c. 1. de filiis Presbyt. In hoc tamen casu tantum tollitur irregularitas quoad ordines, non vero quoad prælationes et dignitates, ad quas suscipiendas requiritur specialis dispensatio.

1467. 2 Filii nati ex soluto et soluta, si careant impedimento dirimente, legitimantur per subsequens matrimonium, juxta c. *Conquestus*, qui filii. Geniti autem ex adulterio, et nati constante matrimonio, non legitimantur per subsequens matrimonium. Hinc si adulter, mortua conjuge, ducat in matrimonium fœminam, ex qua prolem suscepit, proles manet illegitima; *præsertim*

si in mortem uxoris prioris alteruter eorum fuerit machinatus, ut definit *Alex. III.* in c. *Tanta*, qui filii. Ita quoque respondet *Bened. XIV.* in rescripto ad Archiepiscop. s. Dominici in Insula Hispaniola, tom. I. ejusdem Bullarii pag. 452. et incipit: *Redditæ nobis*, ubi §. 6. declarat, quod sive præcesserit machinatio in mortem prioris uxoris, sive non, tamen illegitima maneat proles ex adulterio nata, et sensus vocis *præsertim* in cit. c. *Tanta* idem sonet ac *multo magis*; *ita ut* (ait idem Bened. XIV.) *vera Decretalis illius sententia sit, quod quum proles ex adulterio suscepta pro spuria perpetuo sit habenda, et ab hæreditate repellenda, etiamsi legitimum postea ineatur inter parentes matrimonium; multo magis id procedet, ubi alteruter in prioris uxoris mortem fuerit machinatus.*

1468. 3. Hæc irregularitas tollitur *per legitimationem* a summo Pontifice quoad effectus spirituales, sive quoad jus ad ordines, et beneficia ac dignitates; quoad effectus civiles vero, sive quoad jus ad hæreditatem paternam pertinet ad Principem sæcularem.

1469. 4. Per *dispensationem*. Cum illegitimis autem dispensare potest Papa pro omnibus ordinibus, et beneficiis, Episcopus vero 1. cum suis subditis ad ordines minores, et beneficia simplicia, c. *Is qui*, de filiis Presbyt. in 6. non tamen ad plura beneficia etiam tenuia ab uno eodemque possidenda. 2. Juxta probabilem *Avilæ*, *Barbosæ*, *Laym.*, *Franc. Schmier* et aliorum contra *Bonac.* et alios plurimos, si defectus natalium sit occultus, Episcopus potest dispensare super tali irregularitate etiam in ordine ad majores ordines, et beneficia curata, ex regula *Trid.* sess. 24. c. 6. de reform. *Liceat Episcopis in omnibus irregularitatibus, et suspensionibus, ex delicto occulto provenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, et exceptis aliis deductis ad forum contentiosum, dispensare.* Adeoque cum hæc irregularitas oriatur ex delicto occulto, quamvis non proprio, parentum tamen, legitime videtur extendi dispositio Tridentini ad eam. Porro juxta *Bonac.* l. c. pun. 3. n. 14. legitimatio distinguitur a dispensatione, quia per legitimationem quis redditur habilis ad omnia, ac si revera esset legitimus, per dispensationem vero efficitur habilis ad aliquem vel aliquos actus juxta verba dispensationis.

1470. *Quæres*, quid sit observandum, si petatur dispensatio super natalibus. ℟. Exprimi debet, an is, pro quo petitur, sit natus ex utroque parente soluto, vel alterutro conjugato, aut constituto in sacris ordinibus, alias dispensatio irrita est. Modus petendi est sequens: *Petitur dispensatio super natalibus ad ordines minores et majores tantum* (vel etiam *ad beneficia*) *pro NN.* (exprimatur nomen et cognomen) *diœcesis N. qui natus est ex simplici fornicatione, vel adulterio ex parte* etc.

1471. IV. Irregularitas contrahitur ex infamia, tum juris, tum facti (infamia est nota turpitudinis: infamis dicitur, qui ob vitium aliquod, aut turpitudinem male audit). *Infamia juris* oritur vel ex delicto proprio, vel parentum, vel vili conditione personæ dispositione juris vel civilis, vel canonici, item ex sententia judicis aliquem ad pœnam infamantem damnantis, v. g. ad triremes, flagella, cauterium etc. Plura peccata sunt, quæ ipso jure inducunt infamiam. Sic 1. ex Conc. *Trid.* infames sunt duello decertantes, eorumque patrini. 2. Mulierum raptores, et ad id consilium, auxilium, vel favorem præbentes. 3. Gladiatores, usurarii publici, sicut et committentes crimen lenocinii, h. e. qui scortorum prostitutione quæstum faciunt. Juxta l. *palam.* 43. ff. L. 23. tit. 2. de ritu nupt. ubi §. 5. dicitur: *Lenocinium facere non minus est, quam corpore quæstum facere.* Ibid. ab initio: *palam quæstum facere dicemus non tantum eam, quæ in lupanario se prostituit, verum etiam, si qua, ut adsolet, in taberna cauponia, vel qua alia pudori suo non parcit.* De infamibus vide can. *Infames* 2. III. q. 7. can. 17. VI. q. 1. Denique juxta regulam juris penult. in 6. *Infamibus portæ non pateant dignitatum. Infamia facti* oritur ex delicto gravi et notorio, propter quod reus apud

graves et honestos viros male audit. Dixi *notorio*; ex delicto enim occulto probabilius non oritur infamia, si excipias homicidium, et censuræ violationem. Juxta *La Croix* L. 7. n. 513 ad inducendam hanc irregularitatem non sufficit infamia popularis etiam publica, sed requiritur regularis et canonica, scil. vel ex jure vel ex sententia judicis orta, ita ut non per vitæ emendationem, sed per solam Ecclesiæ dispensationem tollatur.

1472. V. Irregulares *ex defectu ætatis* censentur illi, qui sine legitima dispensatione suscipiunt ordines, quin habeant legitimam ætatem requisitam a *Trid.* sess. 23. c. 12. de reform. Hæc irregularitas tamdiu durat, quamdiu durat defectus ætatis, ut arg. ex c. ult. de temp. ordin. Cessat autem absque alia dispensatione completa requisita ætate. Ex Constit. *Pii II.*: *Cum ex sacrorum*, qui sacrum ordinem ante legitimam ætatem præsumunt accipere, ipso facto suspenduntur, et si illum exerceant, novo titulo (ut ait *Bonac.* l. c. pun. 4. n. 1.) fiunt irregulares, neque etiam possunt ætate superveniente illum exercere ante obtentam dispensationem a prædicta suspensione. De modo et causis dispensationem impetrandi super ætate infra §. ult.

1473. VI. Irregulares juxta *Tournely* in prælect. theol. de Sacram. Ordinis A. 6. etiam sunt, qui perpetuo obligati detinentur in curia Principum sæcularium tamquam Judices, Advocati; possunt tamen ordinari deposito officio.

1474. VII. Irregularitas ex defectu sacramenti, sive significationis matrimonii oritur ex *bigamia*, non quod secundæ nuptiæ veri sacramenti rationem non habeant, sed perfecte non significent unionem Christi cum Ecclesia, quæ est unius cum una. Hinc Apost. 1. ad Timoth. 3. ait. *Oportet Episcopum unius uxoris virum esse.* Triplex hic distinguitur bigamia ad contrahendam irregularitatem: 1. *Vera*; quando plures successive uxores legitime ducuntur. Hos bigamos Ecclesia ab ordinatione semper removit, c. *Nuper a nobis*, de bigamis non ordin. Ad hanc irregularitatem incurrendam necessaria est consummatio matrimonii, unde non sufficiunt ad hanc bigamiam sponsalia de futuro cum pluribus, etiam secuta copula; nec sufficit fornicatio, adulterium, aut matrimonium ratum cum pluribus, sed requiritur matrimonium verum, vel præsumptum cum duabus, et consummatum. c. *debitum*. c. *quia*, de bigam. non ordin. 2. *Bigamia interpretativa* est, qua quis ex juris interpretatione tanquam bigamus habetur. Sic bigamus et irregularis censetur, qui viduam non virginem duxit, et cognovit, ex *Innoc. I.* epist. 2., ex *S. Leone* epist. 87. Item qui propriam uxorem cognoscit post adulterium ab ipsa patratum, quia ipsa jam divisit carnem in plures. Can. 8. Concil. Neo-cæsar. Item qui ducit uxorem prius ab alio corruptam, etiam per fornicationem, et cognoscit, non tamen si ipse eam ante corrupit, quia tunc non est divisio carnis in plures. Denique qui plures quidem uxores, sed non veras habuit propter impedimentum dirimens. c. *nuper*. de bigam. non ordin. 3. *Bigamia similitudinaria* dicitur, qua quis post votum solemne castitatis in approbata religione emissum, vel post sacrum ordinem susceptum, contrahit et consummat matrimonium etiam cum virgine. c. *quotquot*. XXVII. q. 1. quia talis merito censetur duo matrimonia contraxisse, unum spirituale cum Christo, alterum carnale cum muliere.

1475. *Adverte*. Irregularitas bigamiæ tolli potest per dispensationem summi Pontificis, saltem quod attinet ad susceptionem et usum ordinum, quia hæc est de jure humano, ut probat *Bonac.* l. c. pun. 5. n. 14. Episcopis tamen conceditur potestas dispensandi in bigamia similitudinaria, cum eo, qui contraxit cum virgine. c. *Sane*. 4 de Cleric. conjug. Item c. *de Diacono*. 1. qui Clerici.

1476. VIII. Irregularitatem ex *defectu lenitatis* contrahit is, qui *voluntarie*, *active*, *efficaciter*, et *proxime*, licet juste, concurrit ad necem vel mutilationem alicujus. c. *si quis viduam*. 8. dist. 50. Sic *primo* in judicio justo vel causa sanguinis irregulares sunt, et *proxime* cooperantur accusator, qui petit vindictam, advocatus vel procurator, qui accusatorem juvat, testes, notarius scribens sententiam mortis, vel mutilationis, judex, qui pronuntiat sententiam, carnifex, qui eam exequitur, et ii omnes, qui ipsi operam præstant. c. *Cleri-*

cis. c. *Sententiam*, ne Clerici, vel Monachi. c. *Episcopus*, eod. tit. in 6. E contra non sunt irregulares, qui gladios vel laqueos faciunt, legislator leges capitales condens, Concionator in genere dicens, puniendos esse malefactores, confessarius interrogatus de reo, an mortem mereatur, si respondeat, judicem sine acceptione personarum fungi debere suo officio; quia hi omnes non concurrunt proxime, sed tantum remote. Tum autem hi proxime concurrerent, et fierent irregulares, si quid facerent, aut dicerent in particulari, ex quo mors alicujus sequeretur, aut acceleraretur, v. g. si quis efficaciter urgeret reum ut scalam ascenderet, vel ad hoc illum juvaret.

Hic ad tollendos scrupulos juvat notare sequentes sententias. 1. Est *Vasquesii*, *Turriani*, *Hurtadi* et aliorum: quod ex homicidio nemo fiat irregularis, nisi concurrat *ut publicus minister* justitiæ, sive ad causæ probationem, sive ad executionem; vel *ut privatus* injuste et cum peccato. 1. Est *Avilæ*, *Henriq.*, et *Laym.* quod subinde etiam proxime concurrentes excusari possint ab irregularitate, v. g. si fiat ex indeliberatione, v. g. si dicat confessarius ad reum, *properemus*: vel si cooperatio sit valde exigua, v. g. si quis furem hortetur ut scalam ad patibulum ascendat, vel si quis carnificem moneat, ut aliquid melius aptet, quo citius extinguatur reus, qui suggerit viam breviorem ad locum supplicii, qui carnifici putanti suspensum esse mortuum, significat, eum adhuc vivere, ex quo novam carnificinam exercet etc.

1477. De pugnantibus in bello notandum 1. Si bellum sit evidenter injustum, omnes in eo militantes irregulares sunt, etiam qui propriis manibus, neminem interfecerunt, si vel unus fuerit occisus, can. 4. dist. 51. ex Conc. Tolet. I. ... 2. Irregulares sunt, qui in bello etiam justo propria manu occidunt, vel mutilant. c. *petitio*, de homic. volunt. Secus, si nullum occiderint.

1478. Medici et chirurgi non contrahunt irregularitatem, qui secuti artis suæ regulas, consuluerunt, vel executi sunt mutilationem; quia hic non est defectus lenitatis, si pars una ad conservationem totius præscindatur. Secus, si intercederet gravis negligentia, et incuria eorum.

1479. Non fit irregularis ex defectu lenitatis, qui coactus vim vi repellens cum moderamine inculpatæ tutelæ aggressorem iniquum interficit, aut mutilat; quia in jure tali actui non est statuta irregularitas. Pariter ea nec statuta legitur soli vulnerationi.

1480. IX. Irregulares ex *defectu libertatis sunt* 1. *Omnes servi* proprie dicti, donec consequantur plenam libertatem. Constat ex tit. *de servis non ordinandis.* 2. *Conjugati*, nisi uxores consentiant et castitatem voveant. 3. *Curiales*, h. e. curiæ sæculari facto juramento obligati, ut n. 1473. dictum est, scil. nisi vel dispensatio intercedat, vel consuetudo, sciente Papa, id permittat. 4. *Milites*, quamdiu juramento tenentur: *Lictores apparitores*, et similes.

§. III. *De irregularitate ex delicto.*

1481. *Principium generale.* Irregularitas *ex delicto oritur* I. ex *iteratione baptismi* serio et scienter, ita ut fiat irregularis tam rebaptizans, quam rebaptizatus, cum hoc discrimine, quod Clericus rebaptizans tantum impediatur a suscipiendo ordine altiore. Arg. ex c. *ex litterarum*, de apostatis. c. *qui in qualibet.* 1. q. 7. Non tamen incurritur irregularitas, si rebaptizatio, fiat sub conditione: *si non es baptizatus* etc. quia tunc non est rebaptizatio vera cum effectu; nam reiteratio est sine effectu, si baptismus antea valide fuit collatus. *Reiffenst.* L. 5. Decret. tit. 37. n. 69. *Pontas V.* Baptismus contra catechism. Conc. Trident.

1482. II. Hæc irregularitas oritur ex *violatione censuræ*, v. g. si quis censura (excepta excommunicatione minore) innodatus actum aliquem ordinis solemniter exerceat. Ita in toto tit. de Clerico excommunicato ministrante etc *Is*, *cui.* 20. de sentent. excomm. in 6. Notandum hic ex l. 7. de Synod. Diœc.

c. 67. ubi *Bened. XIV.* n. 7. ait: *A jure irregularitate quidem afficiuntur, qui contempta, qua ligantur censura, in suscepto ordine ministrant; nunquam vero irregulares pronuntiantur, qui cum ejusdem censuræ vincula ad superiorem ordinem ascendere præsumunt.*

1483. III. Ob peccatum, quo Clericus exercet *solemniter* ac *scienter actum ordinis sacri*, quem non habet. c. *ex litteris.* 2. de Clerico non ordinato ministrante. Dixi, *solemniter*; quia si ministret sine solemnitatibus requisitis ad hoc, ut quis dicatur ministrare ex officio, v. g. si quis cantet epistolam sine manipulo, vel Evangelium sine stola, non dicitur proprie ministrare in ordine, adeoque nec fit irregularis. *Tourn.* l. c. Dixi etiam, *actus ordinis sacri*; quia etiam laici in ordinibus minoribus adhibitis vestibus ecclesiasticis, ministrare solent, quin tamen fiant irregulares.

1484. IV. Ob delictum, quo quis *illicite suscepit ordines*, v. g. *in excommunicatione majore*, aut *ab Episcopo non habente jurisdictionem*, *vel ante legitimam ætatem*, *vel sine dimissoriis*, *vel furtive*, et non examinatus, Episcopo scil. nesciente et non approbante. c. 1. 2. et 3. de eo, qui furtive.

1485. V. *Propter enormia crimina, si sint notoria et publica*, v. g. quæ a jure annexam habent infamiam (ut supra dictum est); cujusmodi sunt adulterium, raptus, incestus, perjurium in judicio. Huc revocant aliqui histriones, qui valde turpia publice cum scandalo proponunt, ludunt etc.

1486. IV. Ob *mutilationem*, vel *homicidium*, vel directe, vel indirecte voluntarium. Per mutilationem hic intelligitur, quando a corpore separatur membrum aliquod principale, h. e. pars corporis, quæ officium per se distinctum habet, ut manus, pes, oculus etc. Hinc non censentur mutilare aliquem, qui alteri excutit dentem, digitum, aut auriculam, et, ut ait *Busembaum*, nasum præscindit, quia hæc non sunt proprie membra. Nec fit irregularis, qui excæcat alterum, non excutiendo oculum, nec qui debile tantum reddit aliquod membrum, quia hæc non est mutilatio. Quod homicidium voluntarium induceat irregularitatem, patet ex toto tit. de homicid. item ex c. 4 5. 6. 8. etc. dist. 50. *Voluntarium*, inquam, tum directe tale, quod directe intenditur vel in se, tum indirecte tale, quod intenditur in sua causa, quæ cum effectu ita connexa est, ut quis eum præsumatur velle, ex ipso, quod velit causam, ex qua prævidit, vel prævidere debuit, mortem esse secuturam.

1487. Ex homicidio mere casuali ab eo perpetrato, qui operam dedit rei licitæ, et omnem adhibuit diligentiam ad evitandum homicidium, nullam incurri irregularitatem in jure receptum est, uti colligitur ex c. *lator.* 9. c. *dilectus.* 13. c. *ex litteris.* 14. et seq. de homicidio. Atque ex eo dependet resolutio notæ quæstionis, an irregularitatem incurrat Clericus hominem forte interficiens in venatione: ad quam sub distinctione respondent AA.: Si homicidium commiserit in venatione *clamorosa*, quæ certo prohibita est Clericis, incurrit irregularitatem, quia vacando rei illicitæ delictum commisit: secus si id commiserit in venatione *quieta*, de qua cum nondum certo definitum sit, quod sit Clericis prohibita, probabile est, quod vacaverit rei licitæ, si tamen simul adhibuerit omnem diligentiam ad evitandum homicidium. *Confirm.* ex L. 7. de Synod. Diœces. c. 61. ubi *Bened. XIV.* n. 8 ad hanc resolutionem addit: *Nihilominus Sacra Congregatio Concilii sæpius irregularem declaravit Clericum, qui, cum vacaret venationi non clamorosæ, sed quietæ hominem fortuito interfecerat, quod utique argumento est, eam existimasse, omnem venationem etiam non clamorosam, esse Clericis prohibitam. Verum cum S. Congregatio ita declaraverit, eo quod non satis compertum habuerit, a Clericis, de quibus agebatur, omnem adhibitam fuisse diligentiam ad evitandum homicidium, quod profecto necesse est, ne ex illo, quanquam ex licito opere, absque dolo subsequuto induceatur irregularitas, quod cum communi docent Covarr... Ugolinus... Avila... idcirco controversia remanet adhuc indecisa.*

Irregularitatem incurrentes.

» Infirmus, demens, vitiatus, fœmina, servus,
» Infamis, novus, ignorans, baptismate peccans,
» Ordineve, occidens, mutilans, bigamusque, nothusque,
» Hærese constrictus, pauper, puer, exulataris.

1488. Juvat hic subnectere doctrinam de absolutione ab hæresi notatu dignissimam ejusdem *Bened. XIV.* quam L. 7. de Syn. Diœces. c. 32. tradit, ac *primo* quidem n. 3. ita docet: *In præcipuas Pastoralis muneris curas est solerter invigilare, ne ullus contra orthodoxam doctrinam error in suam diœcesin irrepat.* Juxta Apost. 1. ad Tim. 3. et ad Titum 1. 2. ibid. docet: *Jam vero tam Inquisitor, quam Episcopus potest resipiscentem hæreticum, aut sponte coram se comparentem, aut ad suum forum quoquomodo deductum Ecclesiæ reconciliare, et pro utroque foro absolvere a censura, in quam propter hæresin incidit... Quinimo uterque potest pœnitentem hæreticum, postquam suos ejuravit errores, ad simplicem confessarium remittere, ut ab eo absolvatur, eamque absolutionem, licet a confessario datam in foro sacramentali, prodesse etiam pro foro externo, a cujus jurisdictione promanat, recte observat Del Bene...* Num. 4. ita pergit: *Hæc certa sunt: communiter quoque Doctores non tantum Episcopo, verum etiam cuilibet simplici confessario facultatem concedunt absolvendi ab hæresi pure interna et mentali, nullo exteriori signo manifestata: absolutio quippe ab hæresi est summo Pontifici reservata solum ratione censuræ eidem hæresi annexæ. Ecclesia autem sicuti non potest per se directe et immediate præcipere, aut prohibere actum mere internum, juxta communem TT. sententiam;... ita non potest hæresim, quæ in actum exteriorem non prodit, censura perstringere. Censuram pariter evaderet, possetque pro foro conscientiæ ab Episcopo, aliove simplici confessario absolvi, qui exterius verbo vel facto aliquem negaret fidei articulum, retento tamen interiori assensu circa illum; nam iste etsi graviter contra fidem peccaret, non esset tamen formaliter hæreticus, ac propterea non irretiretur censuris in hæreticos inflictis...* Denique n. 5. ait: *Sed difficultas unice circa eum versatur, qui interius fidei articulo dissentitur, suumque dissensum aliquo exteriori signo pandit, quin tamen idcirco fuerit ad forum judiciale deductus; de hoc quippe, quem hæreticum esse, censurisque in hæreticos latis innodatum nemo dubitat, controvertitur, an quamdiu ejus delictum occultum est, possit ab Episcopo pro foro conscientiæ absolvi. Difficultatem faciunt Trid. et Constitutio Apostolica, quæ singulis annis in die Cœnæ Domini promulgatur...* ibid. n. 6. nam *specialis est ratio dubitandi, num per eandem Bullam Cœnæ sit ablata etiam Episcopis*, sicut Regularibus, *potestas absolvendi ab hæresi occulta, iisdem attributa a Conc. Trid.* Postea per totum, imo etiam sequenti Capite erudite ostendit, eam facultatem esse Episcopis ademptam.

§. IV. *Quæstiones finales pro praxi.*

1489. Q. I. Quid sit observandum pro dispensatione in irregularitate ex defectu, vel ex delicto Romæ petenda. ℟. Si delictum, v. g. homicidium, sit occultum, nec ad forum contentiosum deductum, a Pœnitentiaria dispensatio petitur hoc modo: *Petitur dispensatio super irregularitate a Petro diœcesis N. contracta ex homicidio voluntario, quod sic accidit*: narratur species facti, et additur, quod sit casus occultus. Si vero delictum sit notorium, aut irregularitas proveniat ex defectu corporis, dispensat Dataria.

1490. Q. II. Quid observandum sit pro dispensatione super ætate ad ordines requisita. ℟. Hæc datur ex sequentibus motivis. 1. Ob penuriam Sacerdo-

tum. 2. Ob utilitatem egregiam Ecclesiæ, quæ exspectatur a dispensando. 3. Ob solatium parentum senio confectorum, vel ægrotorum. 4. Ob arctationem beneficii actualis. 5. Ob doctoratum Theologiæ, vel sacrorum Canonum. Ordinarie non dispensatur nisi pro 13 mensibus. Modus petendi hic est: *Petitur dispensatio in ætate 13 mensium pro N. diœcesis N. in solatium parentis senio confecti* etc.

1491. Q. III. Quæ sit formula petendi dispensationem ad ordines extra tempora, vel sine interstitiis suscipiendos. ℟. Modus petendi est sequens: *Petitur dispensatio in insterstitiis* (vel extra tempora) *pro N.N. Clerico* (vel Scholari) *diœcesis N. in solatium parentis senio confecti*, vel quia jam est annorum 27 etc.

1492. Notandum, quod in interstitiis ob causam etiam possint dispensare Episcopi Germaniæ; item in ætate unius anni pro ordinibus ex facultate speciali. In ætate tamen ad beneficium curatum obtinendum Episcopi nec pro brevi tempore dispensant.

1493. Denique pro dispensationibus nulla quidem solvitur taxa Pœnitentiariæ, aut Datariæ, sed Agentiæ secundum mensuram laboris, et quidem pro dispens. super irregul. ex delicto, vel defectu Agentiæ in Pœnitent. solvuntur 50 bajoci, sive florenus Rhenanus. Agentiæ in Dataria 12 scuta. Pro dispens. super ætate 12 scuta. Porro duo scuta circiter æquivalent tribus imperialibus nostræ monetæ: decem Julii seu Pauli Romæ faciunt unum scutum: decem bajoci unum Julium: quinque Quatrini unum Bajocum.

CENSURARUM

IN JURE CONTENTARUM COLLECTIO

Ordine alphabetico disposita

Prooemium.

» Exhibetur hic pro necessaria censurarum notitia distinctus omnium ex-
» communicationum, suspensionum, et interdictorum catalogus, prout cum re-
» servatione, vel sine reservatione continetur in Jure. Ubi notandum est quod
» sequitur, scilicet:

» Quoad excommunicationes Papæ reservatas, si hæ continentur in Bulla
» Cœnæ, nemo extra mortis articulum potest ab iis absolvere, etiamsi habeat
» facultatem generalem absolvendi ab omnibus censuris Papæ reservatis, nisi
» specialiter exprimantur in concessione; in qua tamen semper censetur ex-
» cepta hæresis, quoties de hac etiam non fit mentio expressa, sicuti etiam
» censentur excepti sex casus, qui specialiter sunt Papæ reservati intra Ita-
» liam, scilicet violatio clausuræ Monialium ad malum finem, percussio Cle-
» rici vel Monachi, simonia realis scienter contracta, confidentia beneficialis,
» duellum, et violatio Immunitatis Ecclesiasticæ circa confugientes ad Ecclesias.

» Quoad suspensiones, si hæ latæ sunt ad tempus, antequam per se ipsas
» cessent, interim censentur Papæ reservatæ, ut cum pluribus docet *Bonac.*
» de suspensionibus in particulari disp. 3. q. 2. punct. 1. n. 7. et q. 3. p. 3.
» n. 7. Quamvis autem simplex confessarius possit absolvere ab excommunica-
» tionibus non reservatis, cum absolutio excommunicationum necessario præ-
» mittenda sit absolutioni peccatorum, non potest tamen absolvere a suspen-
» sionibus quamvis non reservatis, ut docet *Bonac.* loc. cit. q. 3. punct. 3. n. 8.
» sed absolutio impendenda est ab Episcopo, ut docet idem *Bonac.* l. cit. q. 1.
» punct. 1. n. 11., punct. 2. n. 12. p. 3. n. 6., punct. 8. n. 30., et punct. 11. n. 28.

» Quoad interdicta non reservata dicendum est pariter, quod absolutio im-
» pendenda est ab Episcopo, dummodo non sint particularia personalia, in
» quo tantum casu potest ab iis absolvere simplex confessarius, ut docet idem
» *Bonac.* de interdicto, disput. 5. punct. ultimo n. 6.

EXCOMMUNICATIONES

Latæ sententiæ, ac Papæ reservatæ, quibus subjiciuntur

A

» Absolventes a casibus reservatis absque facultate. Decr. Sacr. Congr. Epi-
» scop. et Regul. confirmat. a Clemente VIII.
» Absolventes a culpa, et pœna per indulgentiam, si sunt Regulares. Clem. 1.
» *Religiosi*, de privileg.
» Absolventes prætextu gratiarum Sixti IV. a casibus Bullæ Cœnæ. Extravag.
» *Si Dominici gregis*, de pœnit. et remiss.
» Absolventes sacramentaliter excommunicatum a Papa. Cap. *Significavit*, de
» sentent. excomm.
» Absolvendi facultatem publicantes ad faciendum quæstum. Bulla 99. Pii V.
» quæ incipit: *Quam plenum*.
» Absoluti in articulo mortis a censura Papæ reservata se non præsentantes.
» Cap. *Eos qui*, de sent. excom. in 6.
» Absolutionem datam ab absente validam esse docentes. Bulla 87. Clemen-
» tis VII. quæ incipit: *Sanctissimus*.
» Accessum ad Romanam Curiam pro impetrandis Apostolicis litteris prohi-
» bentes. *Bulla Cœnæ*, §. 13.
» Agentium in causis recursus ad Romanam Curiam offensores. *Bulla Cœnæ*,
» §. 12.
» Alienantes bona Ecclesiæ, et alienari consulentes. Bulla 35. Pii V. quæ in-
» cipit: *Admonet nos*.
» Ambitum ad Papatum denunciare omittentes. Bulla 16. Pauli IV. quæ inci-
» pit: *Cum secundum Apostolum*.
» Ambitus, et tractatus pactionales super electione Papæ eo vivente facientes.
» Bulla 16. Pauli IV. quæ incipit: *Cum secundum*.
» Ambitus, et tractatus pactionales super electione Papæ sede vacante facien-
» tes. Bulla 13. Gregorii XV. quæ incipit: *Æterni Patris*.
» Annonam hostibus Christianorum deferentes. *Bulla Cœnæ*, §. 7.
» Annonam ad Romanam Curiam deferri prohibentes, vel impedientes. *Bulla*
» *Cœnæ*, §. 8.
» Annonam a statu ecclesiastico mercimonii causa extrahentes. Bulla 28. Ur-
» bani VIII. quæ incipit: *Superni*, §. 5.
» Apostatæ a fide. *Bulla Cœnæ*, §. 1.
» Apostatas a Religione recipientes. Bulla 14. Pauli IV. quæ incipit: *Post-*
» *quam*.
» Apostolicæ Sedis Legatos, vel Nuncios offendentes. *Bulla Cœnæ*, §. 11.
» Apostolicam ad Sedem venientium, ex ea recedentium, aut in ea commoran-
» tium offensores. *Bulla Cœnæ*, §. 9.
» Apostolicas litteras falsificantes, ac publicantes. *Bulla Cœnæ*, §. 6.
» Apostolicarum litterarum impetrationem, executionem, vel usum prohiben-
» tes, eorumque fautores. *Bulla Cœnæ*, §. 13.
» Appellantes a Papa ad futurum Concilium, eorumque fautores. *Bulla Cœnæ*,
» §. 2.
» Appellantes, vel aliter recurrentes ad laicam potestatem a litteris Papæ, vel
» ipsius officialium. *Bulla Cœnæ*, §. 13.
» Appellantes, vel aliter recurrentes ad laicam potestatem a decretis Judicis
» Ecclesiastici. *Bulla Cœnæ*, §. 16.
» Archiepiscoporum offensores. *Bulla Cœnæ*, §. 11.
» Arma deferentes ad hostes Reipublicæ Christianæ. *Bulla Cœnæ*, §. 7.
» Astrologi divinantes super vita, ac morte Papæ, sive super statu Sedis Apo-

» Causis criminalibus Ecclesiasticorum Laici se interponentes. *Bulla Cœnæ*, » §. 19.
» Causas civiles Ecclesiasticorum ad tribunal laicale trahentes. *Bulla Cœnæ*, » §. 15.
» Censuras violari temporales domini facientes. Clement. *Gravis*, de sent. ex» comm.
» Censuram suspensionis a potestate providendi de beneficiis violantes. Bulla » 58. Pii V. quæ incipit: *Quanta*.
» Censurarum latores offendentes. Cap. *Quicumque*, de sent. excom. in 6.
» Christianorum hostibus auxilium præstantes. *Bulla Cœnæ*, §. 7.
» Christianos apud Turcas capientes, vel captis libertatem non reddentes. » Bulla 149. Pii V. quæ incipit: *Licet omnibus*.
» Clausuram Moniales egredientes, earumque fautores. Bulla 8. Pii V. quæ in» cipit: *Cum pastoralis*; et declaratio, quæ incipit. *Decori*.
» Clausuram Monialium violantes. Bulla 74. Pauli V. quæ incipit: *Monialium*.
» Clerici communicantes in divinis cum excommunicato a Papa. Cap. *Signifi» cavit*, de sent. excomm.
» Clerici facientes juvare, vel vovere pro sepultura in suis Ecclesiis. Clement. » *Cupientes*, §. *Sane*, de pœnis.
» Clericorum percussores. Can. *Si quis suadente*. 17. q. 4.
» Conceptionem immaculatam B. Mariæ V. impugnantes. Extrav. *Nimis*, de » reliquiis, et venerat. Sanctor.
» Conclavistis mittentes, vel ex eis recipientes litteras super electione Papæ. » Bulla 63. Pii IV. quæ incipit: *In eligendis*.
» Conclavistarum bona diripientes. *Concil. Constantiense* sess. 41. de decr. de » non spoliand. eligend. in Pontific.
» Confessarium absentem posse absolvere docentes. Bulla 87. Clemen. VIII. » quæ incipit: *Sanctissimus*.
» Confiscans bona Ecclesiæ ob delictum Clericorum, nisi restituat. Clement. » *Nolentes*, de hæret.
» Confidentia beneficiali dantes vel recipientes pensiones, vel beneficia, nisi sint » Cardinales, et Episcopi, cum hi incurrant interdictum ab ingressu Ecclesiæ. » Bulla 85. Pii IV. quæ incipit: *Romanum Pontificem*; et Bulla 58. Pii V. » quæ incipit: *Quanta Ecclesiæ*.
» Conspirationem in Cardinalem non relevantes. Bulla 93. Pii V. quæ incipit: » *Infelicis sæculi*.
» Consuetudines contra libertatem ecclesiasticam servantes, vel servari facien» tes. Cap. *Noverit*, de sent. excom., et *Bul. Cœn.* §. 15.
» Conventum Religiosorum mulieres ingredientes. Bulla 20. Pii V. quæ inci» pit: *Regularium*.
» Curia in Romana jurisdictionem sibi usurpantes contra manentes in ea. *Bul.* » *Cœn.* §. 9.
» Curia in Romana promittentes, dantes, vel recipientes aliquid pro gratia, » vel justitia. Bulla 19. Alexandri VII. quæ incipit: *Inter gravissimas*.
» Curiam ad Romanam accessum pro impetrandis Apostolicis litteris prohi» bentes. *Bul. Cœn.* §. 13.

D

» Decimas Ecclesiasticis usurpantes, aut impedientes. *Bul. Cœn.* §. 17.
» Decimas Religiosi usurpantes, vel earum solutionem impedientes quando non » habent officium, vel beneficium (tunc suspendantur) et ante satisfactio» nem condignam non possunt absolvi nisi a Papa. Clement. 1. de decimis.
» Decimarum causas a Judicibus Ecclesiasticis avocantes. *Bulla Cœnæ* §. 14.
» Defunctorum corpora immaniter tractantes. Extravag. *Detestandæ*, de sepult.
» Denunciare omittentes ambitum ad Papatum. Bulla 16. Pauli IV. quæ incipit: » *Cum secundum Apostolum*.

» Denunciare omittentes offensores, vel persecutores Cardinalium. Bulla 93. » Pii V. quæ incipit: *Infelicis sæculi*.
» Denunciare omittentes offensores collitigantium, eorumque procuratorum in » Curia Romana. Bulla 11. Alexandri IV. quæ incipit: *In eminenti*.
» Deposita Ecclesiarum, vel Ecclesiasticorum sequestrantes, vel occupantes. » *Conc. Trid.* sess. 23. cap. 11. de reform.
» Dispensantes prætextu facultatis Sixti IV. a votis castitatis, religionis, » peregrinationis Hierusalem, Compostellam, Romam. Extravag. *Etsi Do- » minici gregis*, 2. de pœnit. et remiss.
» Dogmata, vel miracula, ac falsas revelationes prædicantes. Bulla 21. Leo- » nis X. quæ incipit: *Supernæ*, §. 5.
» Duellantes eorumque fautores. Bulla 78. Gregorii XIII. quæ incipit: *Ad » tollendum*, et Bulla 11. Clement. VIII. quæ incipit: *Illius vices*.

E

» Ecclesiæ bona ob delictum Clericorum confiscantes, si ni restituant. Cle- » ment. *Nolentes*, de hæret.
» Ecclesiæ Romanæ loca invadentes, eorumque fautores. *Bulla Cœnæ*, §. 20.
» Ecclesiæ Romanæ res alienantes, vel alicuari consulentes. Bulla 35. Pii V. » quæ incipit: *Admonet nos*; et Bulla 4. Urbani VIII. quæ incipit: *Sacro- » sancti*.
» Ecclesias effringentes, vel spoliantes. Cap. *Conquest*. 22. de sentent. ex- » comm.
» Ecclesiarum, vel Ecclesiasticorum bona occupantes, vel sequestrantes. *Bul. » Cœn.* §. 17. vel eorum usurpationem recipientes, vel eorum deposita » occupantes, aut sequestrantes. *Conc. Trid.* sess. 22. cap. 11. de reform.
» Ecclesiasticæ libertati statuta contraria facientes vel consuetudines, contra » ipsam reservantes, aut servari facientes. *Bul. Cœn.* §. 15.
» Ecclesiasticos ad tribunal laicale trahentes. *Bul. Cœn.* §. 15.
» Ecclesiasticorum causis criminalibus Laici se interponentes. *Bul. Cœn.* §. 19.
» Ecclesiasticis usum jurisdictionis impedientes. *Bulla Cœnæ*, §. 16. vel eis » gabellas imponentes, exigentes, seu recipientes. *Bulla Cœnæ*, §. 18.
» Ecclesiastico in statu officiales munera accipientes exceptis esculentis, et po- » culentis, quæ triduo servari non possunt. Bulla 15. Sixti IV. quæ incipit: » *Etsi de cunctorum*, §. 3. et Bulla 3. Pauli II. quæ incipit: *Munera*.
» Ecclesiastico in statu dantes, vel recipientes aliquid pro gratia, vel justi- » tia. Bulla 10. Clement. VIII. quæ incipit: *Pro commissa*; §. 22.
» Ecclesiastico e statu annonam mercimonii causa extrahentes. Bulla 28. Urba- » ni VIII. quæ incipit: *Superni*, §. 5.
» Electioni in Papatum consentientes, si sit facta a minori numero, quam » duorum partium Cardinalium, et si sit facta a sola tertia parte etiam acce- » ptantes. Cap. *Licet*, de elect.
» Episcopum offendentes, *Bulla Cœnæ*, §. 11. vel eum bannientes, aut ca- » pientes, eorumque fautores. Clement. 1. *Si quis suadente*, de pœnis.
» Examinatores, qui aliquid recipiunt pro examine ad parochiam. *Concil. » Trid.* sess. 24. cap. 18. de reform.
» Excommunicatus, suspensus, vel interdictus non parens monitioni de exeun- » do ab Ecclesia dum Missa celebratur, vel ipsum exire prohibentes. Cle- » ment. *Gravis*, de sent. excom.
» Excommunicatum a Papa sacramentaliter absolventes, vel ipsum ad divina » admittentes. Cap. *Significavit*, de sent. excom.
» Excommunicatus a delegato Papæ non parens infra annum. Cap. *Quærenti*, » de offic. delegati.
» Excommunicato a Papa participantes in crimine criminoso. Cap. *Nuper*, de » sent. excomm.

F

« Falsificantes litteras apostolicas, vel eas publicantes. *Bulla Cœnæ* §. 6.
« Falsificantes monetas Regis Franciæ. Extravag. *Prodiens*, de crimine falsi.
« Fœminæ ingredientes Religiosorum Cœnobia. Bulla 20. Pii V. quæ incipit:
« *Regularium*.

G

« Gabellas novas imponentes, et exigentes. *Bulla Cœnæ* §. 6.
« Gabellas Ecclesiasticis imponentes, cooperantes, exigentes, recipientes.
« *Bulla Cœnæ* §. 18.
« Granatenses laminas, vel libros de eis tractantes, retinentes, imprimentes,
« vulgantes, et allegantes. *Decret. Congreg. S. Offic.* anno 1639. die
« 5. Maii.
« Gubernatores status ecclesiastici recipientes munera exceptis esculentis, et
« poculentis, quæ triduo servari non possunt. Bulla 3. Pauli II. quæ inci-
« pit: *Munera*, et Bulla 15. Sixti IV. quæ incipit: *Etsi de cunctorum*,
« §. 3.

H

« Hebræorum Thalmuth, et alia impia scripta legentes. Bulla 20. Clem. VIII.
« quæ incipit: *Cum Hebræorum*.
« Hæretici formales, et externi, eorumque fautores. *Bulla Cœnæ* §. 1.
« Hæreticorum libros hæresim continentes, vel de Religione tractantes legen-
« tes, retinentes, imprimentes, vel defendentes. *Bul. Cœn.* §. 1.
« Hæreticorum, vel fautorum corpora sepelientes in loco sacro, si ea non exhu-
« mantur. Cap. *Quicumque*, de hæretic. in 6.

I

« Immunitatem Ecclesiarum, locorumque ea gaudentium violantes. Bulla 7.
« Gregorii XIV. quæ incipit: *Cum alias*.
« Immunitatem Ecclesiasticorum per impositionem onerum, vel per usurpatio-
« nes, et sequestra, aut per tractionem ad laicale tribunal violantes. *Bul.*
« *Cœn.* §. 15. 17. et 18.
« Impedientes causarum spiritualium cursum in foro ecclesiastico; eorumque
« fautores. *Bul. Cœn.* §. 14.
« Impedientes victualia Romanæ Curiæ. *Bul. Cœn.* §. 8.
« Impedientes impetrationem, et executionem litterarum apostolicarum vel
« tali impedimento cooperantes. *Bul. Cœn.* §. 13.
« Imponentes gabellas Ecclesiasticis, et cooperantes. *Bul. Cœn.* §. 18.
« Incendiarii excommunicati a quocumque quoad absolutionem. Cap. *Tua nos*,
« de sent. excomm.
« Indulgentiam plenariam Religiosi concedentes. Clem. 1. de privileg.
« Indulgentias publicantes ob quæstum, si non sint Episcopi, vel Cardinales
« (cum hi incurrant interdictum ab ingressu Ecclesiæ, et suspensionem a
« perceptione fructuum). Bulla 99. Pii V. quæ incipit: *Quam plenum*.
« Infeudationem locorum Ecclesiæ Romanæ Papæ persuadentes. Bulla 35. Pii V.
« quæ incipit: *Admonet nos*.
« Ingredientes monasteria mulierum ad malum finem, vel prætextu facultatis
« a Papa, aut ab aliis concessæ, ac moniales admittentes. Bulla §. 28. Gre-
« gorii XIII. quæ incipit: *Ubi gratiæ*.
« Inquisitores, eorumque substituti (si non sint Episcopi cum hi incurrant su-
« spensionem) non procedentes adversus hæreticos. Clement. 1. §. *Verum*.
« de hæret.
« Inquisitionis processus, et secreta revelantes. Cap. *Statuta*, §. *Et ut eorum-*
« *dem*, de hær. in 6.
« Inquisitionis prætextu pecuniam extorquentes. Clement. *Nolentes*, de hæret.
« Inquisitionis cursum Regularium superiores impedientes, vel retardantes.
« Bulla 26. Pauli V. quæ incipit: *Romanus Pontifex*, §. 6.

« Interdictum violantes per evocationem populi ad divina, et in aliis certis ca-
« sibus. Clement. *Gravis*, de sent. excom.
« Intrudentes se in beneficium ecclesiasticum. *Conc. Trid.* sess. 22. cap. 11.
« de reform.
« Judicum in causis recursus ad Romanam Curiam offensores *Bulla Cœn.* §. 12.
« Juramenta illicita, et libertati ecclesiasticæ contraria a Beneficiatis, vel
« Prælatis exigentes. Bulla 93. Gregorii XIII. quæ incipit : *Inter Apostoli-*
« *cas.*
« Jurisdictionis ecclesiasticæ usum impedientes, eorum fautores. *Bulla Cœn.*
« §. 16.
« Jurisdictionem non habentes, eamque sibi vindicantes contra manentes in
« Curia Romana. *Bul. Cœn.* §. 9.
« Jurisdictionem procurantes a Conservatoribus exced. Cap. *Hac constit.*, de of-
« ficio delegati in 6.

L

« Laici se interponentes in causis ecclesiasticis. *Bul. Cœn.* §. 14.
« Laicam ad potestatem a litteris Papæ, ejusque officialium recurrentes. *Bul-*
« *la Cœnæ*, §. 13.
« Laminas Granatenses allegantes. *Decr. Congr. S. Offic.* anno 1639. die
« 5. Maii.
« Legatis ab Apostolicis recurrentes ad potestatem laicam. *Bulla Cœnæ* §. 13.
« Legatorum Sedis Apostolicæ offensores. *Bulla Cœnæ* §. 11.
« Libros hæreticorum continentes hæresim, vel tractantes de religione, legen-
« tes, retinentes, imprimentes, vel defendentes. *Bulla Cœnæ* §. 1.
« Libros, tractatus, seu compositiones de auxiliis divinis edentes, retinen-
« tes, legentes, vel imprimentes. *Decr. Congr. S. Offic.* anno 1625. die
« 22. Maji, et anno 1641. die 1. Aug.
« Librum Thalmuth, et alios impios codices Hebræorum legentes, retinentes,
« imprimentes. Bulla 20. Clementis VIII. quæ incipit : *Cum Hebræorum.*
« Licentiam dantes gravandi eos, qui censuram tulerunt, quorum occasione
« est lata, post duos menses. Cap. *Quicumque*, de sent. excomm. in 6.
« Litteras Apostolicas falsificantes, vel falsas publicantes. *Bul. Cœn.* §. 6.
« Litteras Apostolicas falsas retinentes infra viginti dies excommunicationis fe-
« rendæ a Diœcesano. Cap. *Dura*, de crimine falsi.
« Litteras S. Pœnitentiariæ impedientes. Bulla 1. Julij III. quæ incipit : *Ra-*
« *tioni congruit.*
« Litterarum Apostolicarum impetrationem, executionem, vel usum prohiben-
« tes, eorumque fautores. *Bul. Cœn.* §. 13.

M

« Marchiæ Anconitanæ officialium offensores. Extravag. *Dierum*, de pœnit.
« Maris Pontificii piratæ, ejusque fautores. *Bul. Cœn.* §. 2.
« Matrimonio conjungentes, vel solemniter benedicentes sponsis sine licentia
« Parochi. Clement. 1. de privileg.
« Ministri Cameræ Apostolicæ computa non describentes. Bulla 40. Pauli III.
« quæ incipit : *Cum sicut accipimus.*
« Miracula, vel dogmata falsa, aut falsas revelationes prædicantes. Bulla 24.
« Leonis X. quæ incipit : *Supernæ*, §. 5.
« Monachorum percussores. Can. *Si quis suadente*, 17. q. 4.
« Monasteriorum bona, vel jura usurpantes. *Bul. Cœn.* §. 17.
« Monasteriorum bonis collectas, vel taleas imponentes. *Bul. Cœnæ* §. 18.
« Monasteria monialium ingredientes ad malum finem, vel prætextu facultatis
« a Papa, vel ab aliis concessæ, et moniales admittentes. Bulla 28. Grego-
« rii XIII. quæ incipit : *Ubi gratiæ.*
« Monialium clausuram violantes. Bulla 74. Pauli V. quæ incipit : *Monialium.*
« Moniales clausuram violantes, eorumque fautores ad egressum, sicuti etiam

« monialium superiores concedentes licentiam ingrediendi in Monasteria sine
« causa justa. Bulla s. Pii V. quæ incipit : *Circa pastoralis* ; et ejusdem
« Bullæ declaratio , quæ incipit : *Decori* , *et honesti.*

« Monetam regis Franciæ falsificantes. Extravag. *Prodiens* , de crimine falsi.

« Montium pietatis bona usurpantes. *Conc. Trid.* sess. 22. cap. 11. de reform.

« Montium pietatis officiales inferiores Episcopis (cum hi incurrant solam su-
« spensionem) expendere præsumentes pecunias Montis præter usus destina-
« tos. Bulla 82. Pauli V. quæ incipit : *Onerosa.*

« Mulieres ingredientes Religiosorum Cœnobia. Bulla 20. Pii V. quæ incipit :
« *Regularium.*

N

« Naufragantium bona surripientes. *Bulla Cœnæ* §. 4.

« Negotiorum causa ad Romanam Curiam recurrentium offensores. *Bulla Cœnæ*
« §. 12.

« Nuntiis ab Apostolicis recurrentes ad potestatem laicam. *Bull. Cœn.* §. 13.

O

« Oblationem solemnem inter Missam recipientes ab excommunicato , vel inter-
« dicto nominatim a Papa. Cap. *Significavit* , de sent. excomm.

« Oblationes sacras Ecclesiis , vel aliis piis locis usurpantes. *Conc. Trid.* sess.
« 22. cap. 11. de reform.

« Offensores accedentium , commorantium , aut recedentium a Romana Curia
« devotionis causa , vel negotiorum ad Sedem Apostolicam spectantium. *Bul.*
« *Cœn.* §. 9. 10. et 12.

« Offensores Cardinalium , Episcoporum , et quorumcumque Sedis Apostolicæ
« officialium , ac fautores. *Bul. Cœn.* §. 11.

« Officia divina cogentes celebrari in loco interdicto. Clement. *Gravis*, de sent.
« excom.

« Officiales status ecclesiastici munera accipientes exceptis esculentis , et po-
« culentis , quæ triduo servari non possunt. Bulla 15. Sixti IV. quæ incipit :
« *Etsi de cunctorum* , §. 3. ; et Bulla 3. Pauli II. quæ incipit : *Munera.*

« Officiales S. Pœnitentiariæ recipientes aliquid etiam sponte oblatum. Bulla
« 83. Pii V. quæ incipit : *In omnibus rebus.*

« Olivetanam in Congregationem ingressum prohibentes. Bulla 12. Julii II. quæ
« incipit : *Etsi ad universos* , §. 20.

« Ordinationem contra libertatem ecclesiasticam facientes. *Bulla Cœnæ* §. 15.

« Ordinem furtive recipientes , quando præcessit prohibitio sub excommunica-
« tione (cum alias incurratur sola suspensio). Cap. 1. *Veniens ad nos* , de
« eo , qui ordin. furtive suscep.

P

« Papatum ambientes , aut vivente Papa de eligendo successore tractantes , ac
« cooperantes. Bulla 16. Pauli IV. quæ incipit : *Cum secundum.*

« Papatus electioni consentientes , si sit electus a minori numero , quam dua-
« rum partium Cardinalium , et si sit electus a sola tertia parte , etiam acce-
« ptantes. Cap. *Licet* , de elect.

« Papæ de vita , aut morte , vel de alterius electione eo vivente paciscentes ,
« sicuti etiam de promotione Cardinalium. Bulla 4. Gregorii XIV. quæ inci-
« pit : *Cogit nos.*

« Papæ in electione Cardinales simoniam committentes. Bulla 3. Julii II. quæ
« incipit : *Cum tam divino.*

« Papæ in electione Cardinales non servantes formam præscriptam in Bul-
« la 13. Gregorii XV. quæ incipit : *Æterni Patris.*

« Papæ persuadentes infeudationem locorum Ecclesiæ Romanæ. Bulla 35. Pii V.
« quæ incipit : *Admonet nos.*

« Parochiæ pro examine dantes vel recipientes aliquid. *Conc. Trid.* sess. 25.
« c. 18. de reform.

« Parochialia jura Religiosi usurpantes. Clem. 1. de privil.
« Participantes in crimine criminoso cum excommunicato a Papa. Cap. *Nuper*, « de sent. excomm.
« Patriarcharum offensores. *Bul. Cœn.* §. 11.
« Patroni admittentes resignationem extra casus permissos. Bulla 58. Pii V. « quæ incipit : *Quanta.*
« Patroni usurpantes bona suarum Ecclesiarum. *Conc. Trid.* sess. 22. c. 11. « de reform.
« Pedagia nova imponentes, et exigentes. *Bulla Cœnæ* §. 5.
« Pœnitentiariæ litteras impedientes. Bulla 1. Julii III. quæ incipit : *Rationi « congruit.*
« Pœnitentiariæ officiales recipientes aliquid etiam sponte oblatum. Bulla 83. « Pii V. quæ incipit : *In omnibus rebus.*
« Peregrinantium devotionis causa Romam offensores. *Bulla Cœnæ* §. 10.
« Perseverantes per annum in excommunicatione lata a Papæ delegato. Cap. « *Quærenti*, de offic. delegat.
« Piratæ in mari pontificio, eorumque fautores. *Bulla Cœnæ* §. 3.
« Populum evocantes ad audienda divina in loco interdicto. Clement. *Gravis*, « de sent. excomm.
« Potestatem ad laicam a litteris Apostolicis recurrentes. *Bulla Cœnæ* §. 13.
« Prædicantes dogmata, vel miracula falsa, aut revelationes falsas. Bulla 11. « Leonis X. quæ incipit : *Supernæ majestatis*, §. 5.
« Prædicantes peccare eos, qui tenent B. Virginem immaculate conceptam. « Extravag. *Grave nimis*, de reliquiis et venerat. Sanctor.
« Procuratorum in causis recursus ad Romanam Curiam offensores. *Bull. Cœn.* « §. 12.
« Prohibentes, ne excommunicati, vel interdicti moniti exeant ab Ecclesia, « dum Missa celebratur, et qui post monitionem audent cum ipsis remanere. « Clement. *Gravis*, de sent. excomm.

Q

« Quæstuarii publicantes indulgentias ob quæstum. Bulla 99. Pii V. quæ inci- « pit : *Quum plenum.*

R

« Recurrentes a litteris Apostolicis ad potestatem laicam, et recursui coope- « rantes. *Bull. Cœn.* §. 13.
« Recurrentes a decretis Judicis Ecclesiastici ad potestatem laicam. *Bul. Cœn.* « §. 16.
« Regularium superiores impedientes, vel retardantes causas ad S. Inquisitio- « nem spectantes. Bulla 26. Pauli V. quæ incipit : *Romanus Pontifex*, §. 6.
« Religiosi facientes vovere, vel jurare ad eligendam sepulturam in suis Eccle- « siis. Clement. *Cupientes*, §. *Sane*, de pœnis.
« Religiosi mendicantes transeuntes ad ordinem non mendicantium. Extrav. 1. « de Regularib.
« Religiosi ministrantes extremam unctionem, vel assistentes matrimonio sine « licentia Parochi. Clement. *Religiosi*, de privileg.
« Religiosi absolventes a culpa, et pœna per indulgentiam. Clement. 1. de pri- « vileg.
« Religiosi se conferentes ad partes transmarinas, sine licentia. Extrav. *Ad no- « strum*, de Regular.
« Religiosi recipientes ad habitum, vel professionem illegitimos ex incestu in- « tra tertium gradum, vel ex sacrilegio ob votum solemne castitatis absque « licentia capituli generalis, vel provincialis. Bulla 71. Sixti V. quæ in- « cipit : *Cum de omnibus*, §. 2. Quoad excommunicationem non moderata, « in Bulla 83. Clem. VIII. quæ incipit : *In suprema*, §. 4.
« Religiosi usurpantes decimas, vel earum solutionem impedientes, quando

« non habent officium vel beneficium (cum tunc incurrant solam suspensio-
« nem) nisi satisfecerint. Clem. 1. de decimis.
« Religiosorum cœnobia mulieres ingredientes. Bulla 20. Pii V. quæ incipit :
« *Regularium personarum*.
« Religionis apostatas recipientes. Bulla 14. Pauli IV. quæ incipit : *Postquam*.
« Religionis ingressum prohibentes (ex participatione privilegiorum Congrega-
« tionis Olivetanæ). Bulla 12. Julii II. quæ incipit : *Etsi ad universos* ,
« §. 20.
« Religionis ob ingressum dantes , vel recipientes aliquid , dummodo non sit
« pro alimentis. Extrav. *Sane* , de simonia.
« Reliquias Sanctorum extrahentes e cœmeteriis , ac fautores. Decr. editum de
« mandato Pauli V. die 23. Augusti 1613. et 16. Maii 1624.
« Resignationem patroni admittentes extra casus permissos. Bulla 58. Pii V.
« quæ incipit : *Quanta*.
« Revelationes falsas prædicantes. Bulla 21. Leonis X. quæ incipit : *Supernæ* ,
« §. 5.
« Romæ Senatorem , vel Gubernatorem eligentes sine licentia Papæ. Cap. *Fun-*
« *damenta* , de elect. in 6.
« Romanæ Curiæ victualia impedientes. *Bul. Cœn.* §. 8.
« Romanam ad Curiam accessum pro impetrandis apostolicis litteris prohiben-
« tes. *Bul. Cœn.* §. 13.
« Romanam ad Curiam ob negotia recurrentium , eorumque agentium offenso-
« res. *Bul. Cœn.* §. 12.
« Romana in Curia collitigantium , vel procuratorum offensores denunciare
« omittentes. Bulla 11. Alexandri VI. quæ incipit : *In eminenti*.
« Romana in Curia dantes , vel recipientes aliquid pro gratia , vel justitia , ac
« paciscentes. Extrav. *Excommunicamus* , de sent. excom. , et Bulla 16.
« Alexandri VII. quæ incipit : *Inter gravissimas*.
« Romanæ Ecclesiæ bona invadentes , ac fautores. *Bul. Cœn.* §. 20.
« Romipetarum devotionis causa offensores. *Bul. Cœn.* §. 10.

S

« Sacramenta ministrantes excommunicato nominatim denunciato a Papa. Cap.
« *Significavit*, de sent. excom.
« Schismatici. *Bul. Cœn.* §. 1.
« Scripturam Sacram prædicantes , vel explanantes contra sensum ab Ecclesia
« approbatum. Bulla 21. Leonis X. quæ incipit : *Supernæ majestatis*.
« Scripturas Cameræ Apostolicæ detinentes , vel non revelantes. Bulla 56.
« Sixti V. quæ incipit : *Non sine maxima*.
« Secreta Concistorii revelantes. Bulla 7. Leonis X. quæ incipit : *Supernæ* ,
« §. 30.
« Secreta S. Inquisitionis revelantes. Cap. *Statuta* , §. *Et ut eorumdem* , de
« hæret. in 6.
« Secreta Reipublicæ Christianæ hostibus revelantes. *Bul. Cœn.* §. 7.
« Sepelientes in loco sacro hæreticos , eorumque fautores , si non exhumarunt.
« Cap. *Quicumque* , de hæret. in 6.
« Sepelientes tempore interdicti in loco sacro sepeliri prohibitos , vel sepe-
« lientes excommunicatos , interdictos , et usurarios , quamdiu non est præ-
« stita satisfactio ad arbitrium Episcopi. Clem. 1. de sepultur.
« Sepulturam in suis Ecclesiis eligi , vel non mutari Religiosi procurantes per
« votum , vel juramentum. Clem. *Cupientes*, §. *Sane* , de pœnis.
« Sepulturæ transferendæ causa cadaver comminuentes. Extrav. *Detestanda*, de
« sepult.
« Sequestrantes bona , vel jura Ecclesiarum. *Bul. Cœn.* §. 17.
« Sequestrationem faciendam ab Ordinario de fructibus beneficii impedientes
« quamdiu impedimentum non est amotum , vel fructus non sunt restituti.
« Clem. unic. *Ad compescendas* , de sequestr.

« Servituti subjicientes Christianum. Bulla 149. Pii V. quæ incipit : *Licet* « *omnibus.*
« Simoniaci in ordine, vel beneficia, ac complices. Extrav. *Detestabile*, de « simon. Bulla 85. Pii IV. quæ incipit : *Romanum Pontificem* ; et Bulia « 85. Pii V. quæ incipit : *Intolerabiles.*
« Simoniaci in Religionis ingressu. Extrav. *Sane*, de simon.
« Simoniam committentes publicando indulgentias, vel concedendo facultatem « pro reservatis, vel privilegia Missæ, aut sepulturæ tempore interdicti. « Bulla 99. Pii V. quæ incipit : *Quam plenum.*
« Simoniam committentes dando vel recipiendo aliquid pro examine ad paro- « chiam. *Conc. Trid.* sess. 24. c. 18. de reform.
« Societatis Jesu institutum impugnantes, vel mutari procurantes. Bulla 89. « Greg. XIII. quæ incipit : *Ascendente Domino*, §. 24.
« Sollicitationem non revelantes infra mensem. Bulla 34. Gregor. XV. quæ in- « cipit : *Universi.*
« Sponsiones facientes super electione, vita, vel morte Papæ, ac promotione « Cardinalium. Bulla 4. Gregorii XIV. quæ incipit : *Cogit nos.*
« Statuta libertatis ecclesiasticæ læsiva facientes vel eisdem utentes. *Bul. Cœn.* « §. 15.
« Superiores monialium concedentes licentiam ingrediendi in monasteria sine « causa justa. Bulla 8. Pii V. quæ incipit : *Circa pastoralis* ; et declaratio, « quæ incipit : *Decori et honesti.*
« Superiores regularium impedientes, vel retardantes causas ad s. Inquisitio- « nem spectantes. Bulla 26. Pauli V. quæ incipit : *Romanus Pontifex*, §. 6.
« Suspensionem a potestate providendi de beneficiis violantes. Bulla 58. Pii V. « quæ incipit : *Quanta.*

T

« Taleas, vel collectas imponentes ecclesiasticis. *Bul. Cœn.* §. 18.
« Thalmuth, et alia impia scripta Hebræorum legentes. Bulla 20. Clem. VIII. « quæ incipit : *Cum Hebræorum.*
« Tolosanæ Ecclesiæ statuta turbantes. Extrav. *Salvator*, de præbend. et di- « gnit.

V

« Vectigalia nova imponentes, et exigentes. *Bulla Cœn.* §. 8.
« Victualia hostibus Reipublicæ Christianæ deferentes. *Bul. Cœn.* §. 7.
« Victualia Romanæ Curiæ impedientes. *Bul. Cœn.* §. 8.
« Unctionem extremam ministrantes Religiosi sine licentia Parochi. Clement. « *Religiosi*, de privil.
« Vota Papæ reservata commutantes privilegiorum prætextu. Extrav. *Etsi Do-* « *minici*, de pœnit. et remiss.
« Usurpantes, vel sequestrantes bona, vel jura Ecclesiarum. *Bul. Cœn.* §. 17.

EXCOMMUNICATIONES

Latæ sententiæ non reservatæ quibus subjiciuntur.

A

« Abortum fœtus animati procurantes. Bulla 87. Sixti V. quæ incipit: *Effræ-*
« *natam*, moderata quoad reservationem censuræ a Gregorio XIV. in Const.
« 8. quæ incipit: *Sedes Apostolica.*

« Absolutionem, vel revocationem censuræ per vim, et metum extorquentes.
« Cap. *Absolutionis*, de his, quæ vi metuve in 6.

« Absolutionem dantes Religiosi decimas non solventibus. Clem. *Cupientes*,
« de pœnis.

« Administratores ter moniti ab Episcopo non obedientes. Can. *Administra-*
« *tores*, 23. q. 5.

« Agnos Dei pingentes, miniantes, aut venales habentes. Bulla. 2. Grego-
« rii XIII. quæ incipit: *Omni certe.*

« Alienantes bona Ecclesiæ, si sint administratores, dummodo non sint Epis-
« copi, vel Abbates, (cum hi incurrant interdictum ab ingressu Ecclesiæ).
« Extrav. *Ambitiosæ*, de rebus Eccles. non alien. Item ea recipientes.

« Alienantes bona jurisdictionalia locorum piorum si sint inferiores Episcopis,
« vel Abbatibus (cum hi solum incurrant interdictum ab ingressu Eccle-
« siæ). Bulla 51. Urbani VIII. quæ incipit: *Humanæ salutis.*

« Alienantes Religiosi mendicantes domos sine licentia Sedis Apostolicæ. Cle-
« ment. *Cupientes*, de pœnis.

« Alienationem bonorum ecclesiasticorum concedentes. Delegati Pontificis in
« damnum Ecclesiarum. Bulla 2. Pauli II. quæ incipit: *Cum in omnibus.*

« Ambientes Nuncii, vel Legati Apostolici apud Principes, ad quos missi sunt,
« favores ad obtinendas pro se, vel consanguineis dignitates a Papa. Bulla
« 96. Pii IV. quæ incipit: *Etsi Romanum Pontificem.*

« Annotationes in Decreta Concilii Tridentini edentes. Bulla 73. Pii IV. quæ
« incipit: *Benedictus Deus*, §. 5.

« Apostatæ a Religione dimittentes habitum. Cap. *Ut periculosa*, ne Clerici,
« vel Monach. in 6.

« Apostolicas litteras accipientes de manu alterius, quam officialis deputati.
« Cap. *Dura*, de crimine falsi.

« Apostolicis litteris falsis utentes. Cap. *Ad falsariorum*, de crimine falsi.

« Arma prohibita concedentes gestari in statu ecclesiastico. Bulla 145. Pii V.
« quæ incipit: *Cum vices*, §. 2.

« Arma tenentes Monachi intra septa Monasterii sine licentia Abbatis. Clement.
« *Ne in agro*, §. *Quia vero*, de statu Monachor.

« Assassinis mandantes homicidium, seu eos receptantes, occultantes, defen-
« dentes. Cap. *Pro humani*, de homicid. in 6.

« Astrologiam judiciariam exercentes. Can. *Si quis ariolos*; et can. *Aliquan-*
« *tis*, 26. q. 5.

B

« Beguinarum statum mulieres assumentes. Clement. 1. de Relig. domib.

« Beguinorum, vel Bizochorum religionem profitentes. Extravag. *Sancta Ro-*
« *mana*, de religios. domib.

« Beneficium a schismaticis collatum retinentes. Cap. *Quod a prædecessore no-*
« *stro*, de schismat.

« Beneficium recipientes de manu potestatis laicæ. Can. *Si quis deinceps*, et
« can. *Quoniam* 16. q. 7.

« Bononiæ scholares, vel magistri conducentes alienum hospitium infra tempus
« conductionis sine licentia inquilinorum. Cap. *Ex rescripto*, de locato, et
« conduct.

C

« Cameræ Apostolicæ non applicantes confiscationes in statu ecclesiastico. Bul-
« la 43. Pii IV. quæ incipit: *Decet Romanum Pontificem.*
« Cancellariæ Apostolicæ officiales se intromittentes in causis sibi interdictis
« in Bulla 54. Pii IV. quæ incipit: *Universi gregis.*
« Canonici Regulares accendentes ad Curias Principum animo nocendi suis
« Prælatis, vel domibus. Clement. *Ne in agro*, §. *Quia vero*, de statu
« Monach.
« Capuccini recipientes Fratres de observantia. Bulla 20. Sixti V. quæ inci-
« pit: *Pro ea.*
« Censuræ fulminationem impedientes, vel ejus absolutionem, aut revocatio-
« nem per vim, et metum extorquentes. Cap. *Absolutionis*, de his quæ
« vi, metuve in 6.
« Cessationem a divinis, vel interdictum locale generale Religiosi non servan-
« tes. Clement. *Ex frequentibus*, de sent. excom.
« Clausura monialium pro conservanda, Magistratus negantes Prælatis auxi-
« lium. *Conc. Trid.* sess. 25. cap. 5. de Regularib.
« Clausuram monialium superiores sine justa causa intrantes pro tertia vice
« (cum pro prima incurrant solum interdictum ab ingressu Ecclesiæ et pro
« secunda suspensionem a pontificalibus). Declaratio Bullæ 28. Gregorii XIII.
« quæ incipit: *Dubiis*, §. 2.
« Clerici in dignitate constituti accedentes ad audiendas leges, vel medicinam
« in scholis publicis post duorum mensium spatium. Cap. *Super specula*, ne
« Clerici, vel Monachi in 6.
« Clerici obtinentes Ecclesias de manu laicorum. Can. *Si quis Clericus*, 16.
« q. 7.
« Clericus habens officium Præpositi Sæcularis, si monitus non desistat. Cap.
« *Clericus*, ne Clerici, vel Monachi in 6.
« Communicantes cum excommunicato in crimine criminoso, si ejus censura
« non est reservata. Cap. *Nuper*, de sent. excom.
« Conclavis formam officiales non procurantes servari. Cap. *Ubi periculum*, de
« elect. in 6. §. *Præterea.*
« Concilium in Tridentinum glossas, et annotationes facientes. Bulla 73. Pii V.
« quæ incipit: *Benedictus Deus*, §. 5.
« Confessionem non esse necessariam existenti in mortali pro sumenda Eucha-
« ristia docentes. *Conc. Trid.* sess. 13. can. 11.
« Conservatores ad exercendos suæ potestatis limites inducentes. Cap. *Hac con-
« stitutione*, de offic. deleg. in 6. Bulla 9. Gregorii XV. quæ incipit: *San-
« ctissimus*, §. 11.
« Contrahentes matrimonium in casibus prohibitis. Clem. 1. *Eos qui*, de con-
« sang.

D

« Decimas Religiosi usurpantes, vel earum solutionem impedientes, si non ha-
« beant administrationem, vel officium (cum tunc solam suspensionem in-
« currant) postquam præstiterunt satisfactionem, qua non præstita non pos-
« sunt absolvi, nisi a Papa. Clement. 1. *Religiosi*, de decimis.
« Decimis a solvendis Religiosi alios suis sermonibus retrahentes. Clement.
« *Cupientes*, de pœnis.
« Delegati Pontificis concedentes bonorum ecclesiasticorum alienationem fieri
« in damnum Ecclesiæ. Bulla 2. Paoli II. quæ incipit: *Cum omnibus.*
« Dignitatem a schismaticis collata retinentes. Cap. *Quod a prædecessore no-
« stro*, de schismat.
« Directores monialium in electionibus non abstinentes ab iis, unde discordiæ
« possunt oriri. Cap. *Indemnitatibus*, §. *Postremo*, de elect. in 6.
« Divinationem exercentes, Can. *Si quis ariolos*; et can. *Aliquantis*, 26. q. 5.

« Divinantes de Papæ vita vel morte. Bulla 113. Urbani VIII. quæ incipit : « *Inscrutabilis.*
« Doctoratum, vel lectoratum concedentes non præmittentibus professionem « fidei (nisi sint Episcopi, cum hi incurrant solum interdictum ab ingres- « su Ecclesiæ). Bulla 88. Pii IV. quæ incipit: *In sacrosancta.*

E

« Ecclesias obtinentes per laicos. Can. *Si quis clericus*, 16. q. 7.
« Ecclesiæ bona alienantes, ac recipientes. Extravag. *Ambitiosæ*, de reb. Ec- « cles. non alienandis.
« Ecclesiarum bona compellentes submitti laicis. Cap. *Hoc consultissimo*, de « rebus Eccles. non alienandis in 6.
« Ecclesiastici constituti in dignitate accedentes ad audiendas leges, vel me- « dicinam in scholis publicis post duorum mensium spatium. Cap. *Super spe-* « *cula*, ne Clerici, vel Monachi.
« Ecclesiastico in statu non applicantes confiscationes, et pœnas Cameræ Apo- « stolicæ. Bulla 43. Pii IV. quæ incipit: *Decet Romanum Pontificem.*
« Ecclesiastico in statu arma prohibita concedentes gestari. Bulla 145. Pii V. « quæ incipit : *Cum vices*, §. 3.
« Electionem in monasteriis turbantes. Cap. *Indemnitatibus*, §. *Postremo*, de « elect. in 6.
« Electionis, nominationis, vel collationis denegatæ causa vexantes personas, « vel loca. Cap. *Sciant cuncti*, de elect. in 6.
« Episcopi Romam latenter venientes, vel ab ea recedentes sine licentia Pa- « pæ, eorumque receptatores, si de ipsorum adventu Papam non moneant. « Extravag. *Ut Prælatorum*, de majorit. et obedient.
« Episcopi se ingerentes in aliena diœcesi. Cap. *Quoniam in plerisque*, de « offic.
« Eucharistiæ sumptioni non necessario præmittendam esse confessionem ab « existente in mortali docentes. *Conc. Trid.* sess. 13. can. 11.
« Excommunicato censura non reservata communicantes in crimine criminoso. « Cap. *Nuper*, de sent. excom.
« Excommunicatos sepelientes in loco sacro. Clement. 1. de sepultur.
« Extorquentes per vim, et metum absolutionem, vel revocationem censuræ. « Cap. *Absolutionis*, de his, quæ vi, metuve in 6.

F

« Fabricæ s. Petri deputatos molestantes. Bulla 57. Pii V. quæ incipit: *Exi-* « *git.*
« Fœminam cogentes ad Religionem, vel ab ea retrahentes, aut impedientes « injuste. *Conc. Trid.* sess. 25. cap. 18. de regularib.
« Fœminarum raptores. *Conc. Trid.* sess. 24. c. 6. de ref. matrim.
« Fraticelorum Religionem profitentes. Extravag. *Sancta Romana*, de Religios. « domibus.
« Fratres de observantia recipientes Capuccinos. Bulla 20. Sixti V. quæ inci- « pit : *Pro ea.*
« Fraude inducentes judicem ad se conferendum ad mulierem, ut ejus testimo- « nium excipiat. Cap. *Mulieres*, de judiciis in 6.

G

« Germaniæ Religiosi, et Parochi non servantes concordiam inter se statutam. « Extravag. *Vices illius*, de tregua et pace.
« Glossas in Concilium Trident. edentes. Bulla 73. Pii IV. quæ incipit: *Be-* « *nedictus Deus*, §. 5.
« Gubernatores, et Officiales mortuo Pontifice non observantes præscripta in « cap. *Ubi periculum*, §. *Præterea*, de elect. in 6.

H

« Hæreticos, eorumque fautores sepelientes in loco sacro, dummodo exhumaverint, cum alias excommunicatio sit reservata. Cap. *Quicumque*, de hæretic. in 6.

« Homicidium mandantes per assassinos. Cap. *Pro humani*, de homicid. in 6.

I

« Inquisitores, testes, aliosque ministros s. Officii vexantes. Bulla 82. Pii V. quæ incipit ; *Si de protegendis*.

« Inquisitionis causis se ingerentes, ejusque sententiam non exequentes, et requisiti non adjuvantes Cap. *Et inquisitionis*, de hæret. in 6.

« Inquisitionis prætextu pecuniam extorquentes, si satisfecerint. Clem. *Nolentes*, de hæret.

« Inquisitionis supremæ Cardinalibus non obedientes. Bulla 1. Pii V. quæ incipit : *Sanctissimus Dominus*.

« Interdictos sepelientes in loco sacro, si non sit præstita satisfactio ad arbitrium Episcopi. Clement. 1. de sepultur.

« Interdictum locale generale, vel cessationem a divinis Religiosi non servantes. Clement. *Ex frequentibus*, de sent. excom.

« Judices laici negligentes præstare auxilium Episcopo, vel alteri Judici Ecclesiastico requirenti. Can. *Administratores*, 23. q. 5.

« Jus Regalium, seu defensionis, aut custodiæ in locis piis sibi usurpantes. Cap. *Generali*, de elect. in 6.

L

« Laica potestas omittens dare brachium sæculare Episcopis. Can. *Administratores*, 23. q. 5.

« Lecturam, vel doctoratum concedentes non præmittentibus professionem fidei (nisi sint Episcopi, cum hi solum incurrant interdictum ad ingressu Ecclesiæ). Bulla 88. Pii IV. quæ incipit : *In sacrosancta*.

« Leges, aut medicinam docentes Religiosos, qui habitum dimiserunt. Cap. *Ut periculosa*, ne Clerici, vel Monach. in 6.

« Libros imprimentes sine licentia superiorum, vel sine nomine auctorum. *Concil. Trident.* sess. 4. de edit. et usu Sacrorum Librorum ; *index libr. prohibit.* regula 10.

« Libros ita impressos retinentes, et vendentes, *Conc. Later.* sub Leone X. sess. 10. decr. 3.

« Litteras apostolicas recipientes de manu alterius, quam officialis deputati. Cap. *Dura*, de crimine falsi.

« Litteris Apostolicis falsis utentes. Cap. *Ad falsariorum*, de crimine falsi.

« Litteras Papæ impugnantes ante coronationem. Extravag. ultima, de sent. excom. cap. 4.

« Ludos taurorum, et agitationes ferarum exercentes extra Hispaniam. Bulla 48. Pii V. quæ incipit : *De salute*.

M

« Matrimonium ad contrahendum cogentes. *Concil. Trid.* sess. 24. c. 9. de reform. matrim.

« Matrimonium contrahentes in casibus prohibitis. Clem. unic. *Eos qui*, de consanguin.

« Matrimonia filiorum sine consensu patris irrita esse asserentes, vel clandestina ante Concilium Tridentinum valida fuisse negantes. *Conc. Trid.* sess. 24. cap. 1. de reform. matrim.

« Medicinam docentes Religiosos, qui habitum dimiserunt. Cap. *Ut periculosa*, ne Clerici, vel Monachi in 6.

« Mendicantes Religiosi sine licentia Sedis Apostolicæ novas domos acquirentes, vel alienantes. Clement. *Cupientes*, de pœnit.

« Ministros s. Officii vexantes. Bulla 82. Pii V. quæ incipit : *Si de protegendis*.

« Monachi accedentes ad Curias Principum animo nocendi suis Prælatis, vel « Monasteriis. Clem. *Ne in agro*, §. *Quia vero*, de statu Monach.

« Monachi tenentes arma intra septa Monasterii sine licentia Abbatis. Clement. « *Ne in agro*, §. *Quia vero*, de statu Monach.

« Monasteria ingredientes Prælati Regulares secunda vice eodem anno sine præ- « sentia Episcopi, vel alterius Ecclesiastici Sæcularis ab eodem deputandi. « Bulla 156. Alexandri VII. quæ incipit: *Felici*.

« Monialem fieri, vel non fieri cogentes, ac cooperantes. *Conc. Trid.* sess. « 25. cap. 18. de regularib.

« Monialium clausuram sine causa justa superiores intrantes pro tertia vice « (cum pro prima incurrant interdictum ab ingressu Ecclesiæ, et pro se- « cunda suspensionem a Pontificalibus). Declaratio Bullæ 28. Gregorii XIII. « quæ incipit: *Dubiis*, §. 2.

« Monialium directores non abstinentes in electionibus ab iis, unde discor- « diæ possunt oriri. Cap. *Indemnitatibus*, §. *Postremo*, de elect. in 6.

« Monialium clausura pro conservanda, Magistratus negantes auxilium Præ- « latis. *Conc. Trid.* sess. 25. cap. 5. de regularib.

« Monialium monasteria non ad malum finem ingredientes sine licentia Prælati. « *Conc. Trid.* sess. 25. cap. 5. de regularib.

« Monialium Præpositæ electionem turbantes. Cap. *Indemnitatibus*, §. *Postre-* « *mo*, de elect. in 6.

« Monialium Visitatores in suo munere impedientes, nisi resipiscant. Clem. « *Attendentes*, de statu Monach.

« Montem pietatis impugnantes. Bulla 11. Leonis X. quæ incipit: *Inter mul-* « *tiplices*.

« Mulieres assumentes Beguinarum statum. Clem. 1. de religios. domib.

« Mulierum raptores. *Conc. Trid.* sess. 24. cap. 6. de ref. matrim.

N

« Notariorum Officiis a Camera Apostolica venditis, vel vendendis, se intro- « mittentes, aut vexantes Notarios ea ementes. Bulla 83. Pii IV. que inci- « pit: *Superna providentia*.

« Nuncii aliique Ministri Pontificis procurantes a Principibus, ad quos missi « sunt favores, ac dignitates pro se, vel consanguineis a Papa obtinendas. « Bulla 96. Pii IV. quæ incipit: *Etsi Romanum Pontificem*.

O

« Officiales mortuo Pontifice non observantes præscripta in cap. *Ubi periculum*, « §. *Propterea*, de elect. in 6.

« Officium præsulatus in Ecclesiis usurpantes. Cap. *Quoniam in plerisque*, de « offic. Judic. ordin.

« Officii S. Inquisitionis ministros vexantes. Bulla 82. Pii V. quæ incipit: *Si* « *de protegendis*.

« Ordinationes factas a schismaticis exercentes. Cap. *Quod a prædecessore no-* « *stro*, de schismat.

P

« Papæ de vita, vel morte divinantes. Bulla 113. Urbani VIII. quæ incipit: « *Inscrutabilis*.

« Papæ nondum coronati litteras impugnantes. Extrav. ultim. de sent. excom.

« Parochi, et Religiosi Germaniæ non servantes inter se concordiam statutam. « Extrav. *Vices illius*, de tregua, et pace.

« Pœnas in statu ecclesiastico non applicantes Cameræ Apostolicæ. Bulla 43. « Pii IV. quæ incipit: *Decet Romanum Pontificem*.

« Pœnitentiariæ officiales se intromittentes in expeditionibus prohibitis in Bul- « la 53. Pii IV. quæ incipit: *In sublimi*.

« Prælati Regulares ingredientes secunda vice eodem anno in Monasteria San- « ctimonialium sine præsentia Episcopi, vel alterius Ecclesiastici Sæcularis « ab eodem deputandi. Bulla 156. Alexandri VII. quæ incipit: *Felici*.

« Presbyteri accedentes ad audiendas leges, vel medicinam in scholis publi-
« cis. Cap. *Super specula*, de Cler. vel Monach.
« Præsulatus Officium in Ecclesiis usurpantes. Cap. *Quoniam in plerisque*,
« de offic. Judicis ord.

R

« Raptores fœminarum. *Conc. Trid.* sess. 24. c. 6. de reform. matrim.
« Regaliæ, seu custodiæ titulum in locis piis sibi usurpantes. Cap. *Generali*,
« de elect. in 6.
« Religiosi dimittentes habitum. Cap. *Ut periculosa*, ne Clerici, vel Monach.
« in 6.
« Religiosi decimas usurpantes, vel earum solutionem impedientes, si non ha-
« beant administrationem, vel officium (cum tunc solam suspensionem in-
« currant) dummodo dederint satisfactionem condignam (cum alias excom-
« municatio sit reservata). Clem. *Religiosi*, de decimis.
« Religiosi a decimarum solutione retrahentes, vel negligentes suadere earum
« solutionem suis pœnitentibus, eosque absolventes. Clem. *Cupientes*, de
« pœnis.
« Religiosi exeuntes de claustris ad audiendas leges, vel medicinam, eosque
« docentes, vel in scholis retinentes. Cap. *Non magnopere*, et cap. *Super*
« *specula*, ne Cleric. vel Monach.
« Religiosi et Parochi Germaniæ non servantes concordiam inter se statutam.
« Extrav. *Vices illius*, de tregua et pace.
« Religiosi mendicantes sine licentia Papæ novas domos acquirentes, vel alie-
« nantes. Clem. *Cupientes*, de pœnis.
« Religiosi non servantes interdictum locale generale, vel cessationem a di-
« vinis. Clement. *Ex frequentibus*, de sent. excom.
« Religionis ingressum cogentes, vel retrahentes fœminas. *Conc. Trid.* sess. 25.
« c. 18. de regularib.
« Religionis, vel Reipublicæ Christianæ de statu divinantes. Bulla 113. Urba-
« ni VIII. quæ incipit: *Inscrutabilis*.
« Represalias concedentes, aut extendentes contra Ecclesiasticos. Cap. unico,
« de injuriis in 6.

S

« Sacerdos celebrans sine stola. Can. *Ecclesiastica*, dist. 23.
« Schismatici ordinationi consentientes, vel ab eo recipientes beneficium, aut
« rem ecclesiasticam, eamque retinentes. Cap. 2. de schismat.
« Scholis legum, vel medicinæ admittentes, aut in eis retinentes Religiosos,
« qui habitum dimiserunt. Cap. *Ut periculosa*, ne Cler. vel Monach. in 6.
« Scholares, vel Magistri Bononiæ conducentes alienum hospitium infra tem-
« pus conductionis sine licentia inquilinorum. Cap. *Ex rescripto*, de locato,
« et conducto.
« Sedis Apostolicæ de statu divinantes. Bulla 113. Urbani VIII. quæ incipit:
« *Inscrutabilis*.
« Sepelientes in loco sacro hæreticos, eorumque fautores, dummodo eos exhu-
« maverint, cum alias excommunicatio sit reservata. Cap. *Quicumque*, de
« hæretic. in 6.
« Sepelientes tempore interdicti in loco sacro sepeliri prohibitos, vel sepelien-
« tes excommunicatos, interdictos, et usurarios (dummodo præstita sit sa-
« tisfactio ad arbitrium Episcopi, cum alias excommunicatio sit reservata).
« Clement. 1. de sepultur.
« Sequestrationem ab Ordinario faciendam impedientes (dummodo impedimen-
« tum sit amotum, vel fructus restituti, cum alias excommunicatio sit re-
« servata). Clement. *Ad compescendas*, de sequestr.
« Statuta libertatis ecclesiasticæ læsiva retinentes, vel ea ex libris non delen-
« tes, dummodo iis non utantur. Cap. *Nos vertit*, de sent. excomm.

T

« Taurorum ludos extra Hispaniam exercentes. Bulla 48. Pii V. quæ incipit :
« *De salute*.

« Testimonii causam fingentes, ut judex mulieris examinandæ domum accedat.
« Cap. *Mulieris*, de judic. in 6.

V

« Visitatores Monialium in suo munere impedientes, si moniti non resipiscant.
« Clement. *Attendentes*, de statu Monach.

« Usurarios publicos sepelientes in loco sacro, si non sit præstita satisfactio.
« Clement. 1. de sepultur.

« Usurariis alienigenis Clerici locantes domos, aut commoditatem præstantes,
« vel eos non ejicientes infra tres menses (nisi sint Episcopi, cum hi in-
« currant solam suspensionem). Cap. *Usurarum*, de usuris in 6.

« Usuris officiales communitatum faventes. Clement. *Ex gravi*, de usuris.

SUSPENSIONES

Ab officio, vel beneficio latæ absolute, vel ad tempus, quæ absolute, vel infra tempus, antequam per se ipsa cessent,

Papæ reservantur

A

« Abbates alienantes bona Monasterii interdicuntur ab ingressu Ecclesiæ, et si « infra sex menses non resipuerint, suspenduntur ab administratione Mona- « sterii in spiritualibus ac temporalibus. Prælatus vero inferior excommuni- « catur, ac privatur beneficio. Extrav. *Ambitiosæ*, de rebus Eccl. non alie- « nand.

« Abbates concedentes dimissorias sibi non subditis suspenduntur per annum ab « officio, et beneficio. *Concil. Trid.* sess. 23. cap. 10. de reform.

« Alienationi bonorum Ecclesiæ Episcopi, vel Delegati a Papa consentientes « suspenduntur per annum ab executione officii. Bulla 2. Pauli II. quæ inci- « pit : *Cum in omnibus*.

« Apostatæ a Religione recipientes ordinem sacrum in apostasia suspenduntur « ab ejus executione. Cap. *Consultationi*, de Apostat.

B

« Beneficia ad ecclesiastica eligentes auctoritate laica suspenduntur ab officiis et « beneficiis, consentiens vero electioni de se factæ suspenditur a beneficio. « Cap. *Quisquis*, de elect.

« Beneficia conferentes contra formam præscriptam suspenduntur a collatione, « recipientes suspenduntur a beneficiis. Bulla 58. Pii V. quæ incipit : *Quan- « ta*, §. 6.

« Beneficiis privantes eos, qui pro suis negotiis commorantur in Romana Cu- « ria, suspenduntur ab officio et beneficio. Extrav. *Divina*, de privileg.

« Beneficiorum vacantium redditus usurpantes incurrunt suspensionem ab offi- « cio et beneficio, donec restituant. Cap. *Præsenti*, de offic. in 6.

« Beneficiati utentes sine justa causa veste laicali suspenduntur per sex menses « a beneficio. Clement. 3. *Quoniam*, de vita, et honest Cler.

« Beneficiato electo opponens aliquid, nec probans suspenditur a beneficio per « triennium. Cap. *Statuimus*, §. *Adjicientes*, de elect. in 6.

« Bigamum ordinans suspenditur per annum a celebratione Missæ. Can. *Nullus « pænitentem*, dist. 55.

C

« Capitula simoniam committentia suspenduntur. Extrav. 1. et 2. de simon.

« Censuram ferens sine debita solemnitate incurrit per mensem interdictum ab « ingressu Ecclesiæ, et suspensionem a divinis. Cap. *Cum medicinalis*, de « sent. excomm. in 9.

« Clerici non denunciantes Prælatos submittentes bona Ecclesiæ laicis suspen- « duntur per triennium a beneficiis in Ecclesia obtentis. Cap. *Hoc consultis- « simo*, de rebus Eccles. non alienand. in 6.

« Compromissarius eligens indignum ad Episcopatum suspenditur per trien- « nium a beneficiis. Cap. *Si compromissarius*, de elect. in 6.

« Conceptionem B. Virginis fuisse in peccato originali defendentes, et contra- « riam sententiam impugnantes suspenduntur a divinis. Bulla 16. Pii V. quæ « incipit : *Super speculum*.

« Conjugatis conferentes primam tonsuram extra casus permissos suspenduntur « per annum a collatione primæ tonsuræ. Cap. *Nullus Episcopus*, de temp. « ordinat. in 6.

« Conservatores extendentes ultra limites suam potestatem suspenduntur per « annum ab officio Cap. *Hac constitutione*, de Offic. Judic. in 6.

« Conventus simoniam committentes suspenduntur. Extrav. 1. et 2. de simon.

D

« Decimas usurpantes Religiosi, vel earum solutionem impedientes, si intra « mensem non satisfecerint, suspenduntur ab officiis, beneficiis, atque « administrationibus, quæ si non habent, incurrunt excommunicationem « Papæ reservatam. Clement. 1. de decim.

« Delegati a Papa consentientes alienationi bonorum Ecclesiæ suspenduntur per « annum ab executione officii. Bulla 2. Pauli II. quæ incipit : *Cum in omni-* « *bus.*

« Doctoratum, vel magisterium conferentes, nec exigentes circa expensas ju- « ramentum a promovendis, suspenduntur per sex menses a collatione do- « ctoratus, vel magisterii. Clem. *Cum sit*, de magistris.

E

« Ecclesiæ bona Sede vacante occupantes suspenduntur ab officio, et beneficio « donec restituant. Cap. *Quia sæpe*, de elect. in 6.

« Electionem, postulationem, vel aliam provisionem Ecclesiastici impugnan- « tes, nec probantes suspenduntur per triennium a beneficiis. Cap. *Statui-* « *mus*, §. *qui vero*, de elect. in 6.

« Eligentes Episcopum non habentem annos 30. vel illegitimum, vel vita, et « scientia non commendabilem, suspenduntur per triennium a beneficiis. « Cap. *Cum in cunctis*, §. *Clerici*, de elect. in 6.

« Eligentes Episcopum, nec præsentantes electionem infra octo dies dum com- « mode possunt, suspenduntur per triennium a beneficiis in ea Ecclesia ob- « tentis. Cap. *Cupientes*, §. *Si vero*, de elect. in 6.

« Episcopi alienantes bona Ecclesiæ incurrunt interdictum ab ejus ingressu, et « si infra sex menses non resipuerint, suspenduntur ab administratione Eccle- « siæ in spiritualibus, et temporalibus. Inferiores vero Episcopis, et Abba- « tibus privantur beneficiis. Extrav. *Ambitiosæ*, de rebus Eccles. non alie- « nand.

« Episcopi consentientes alienationi bonorum Ecclesiæ suspenduntur per annum « ab executione officii. Bulla 2. Pauli II. quæ incipit : *Cum in omnibus.*

« Episcopi expendentes pecunias Montis Pietatis præter usus destinatos incur- « runt suspensionem. Bulla 82. Pauli V. quæ incipit : *Onerosa pastoralis.*

« Episcopi indulgentias publicantes, vel concedentes facultatem absolvendi a « reservatis ob quæstum, interdicuntur ab ingressu Ecclesiæ, et suspendun- « tur a perceptione fructuum. Bulla 99. Pii V. quæ incipit : *Quam plenum.*

« Episcopi non accedentes per se, vel per alios ad limina Apostolorum tempo- « ribus statutis, interdicuntur ab ingressu Ecclesiæ, et suspenduntur ab « ejus administratione, ac beneficiis. Bulla 15. Sixti V. quæ incipit : *Roma-* « *nus Pontifex*, §. 3. Episcopi ordinantes. Vide litt. O.

« Episcopi non applicantes fructus beneficiorum vacantium juxta Extrav. Joan- « nis XXII. interdicuntur ab ingressu Ecclesiæ, et suspenduntur a Pontifi- « calibus donec restituant. Extrav. *Suscepti regiminis.*

« Episcopi non publicantes Diœcesanis acta Concilii Provincialis suspendun- « tur ab officio per duos menses. Can. *Decernimus*, dist. 18.

« Episcopi non procedentes contra suspectos de hæresi suspenduntur ab officio « per triennium. Clem. 1. §. *Verum*, de hæretic.

« Episcopi non corrigentes simoniacos in sacramentis suspenduntur ab officio « per duos menses. Can. *Quicquid*. 1. q. 1.

« Episcopi relaxantes incendiariis pœnas suspenduntur ab officio per annum. « Can. *Pessimam*. 23. q. 8.

« Excommunicationis sententiam ferentes absque prævia competenti admonitio- « ne interdicuntur per mensem ab ingressu Ecclesiæ, et suspenduntur a di- « vinis. Cap. *Sacro*, de sent. excom.

I

« Incendiariis relaxantes pœnas Episcopi suspenduntur ab officio per annum.
« Can. *Pessimam* 23. q. 8.

« Indulgentias, vel facultatem absolvendi a reservatis concedentes Episcopi « ob quæstum, interdicuntur ab ingressu Ecclesiæ, et suspenduntur a perce- « ptione fructuum. Bulla 99. Pii V. quæ incipit : *Quam plenum.*

« Judices ecclesiastici injuste gravantes partem suspenduntur per annum ab « executione officii. Cap. *Cum æterni*, de sent. et de re judic. in 6.

« Juramentum non exigentes circa expensas a promovendis ad doctoratum, « vel magisterium, suspenduntur per sex menses a collatione doctoratus, « vel magisterii. Clem. *Cum sit*, de magistris.

M

« Magisterium, vel doctoratum conferentes, nec exigentes circa expensas ju- « ramentum a promovendis, suspenduntur per sex menses a collatione ma- « gisterii, vel doctoratus. Clem. *Cum sit*, de magistris.

« Matrimonium post contractum, ordinem sacrum recipiens est semper ab eo « suspensus, nisi ingrediatur Religionem. Extrav. Joann. XXII. *Antiquæ*, « de voto.

« Monachi incumbentes venationi clamorosæ si sunt superiores suspenduntur « per biennium a collatione beneficiorum ; si subditi, suspenduntur per « biennium ab administratione, quam si non habent, tam ad ipsam, quam « ad beneficium ecclesiasticum per biennium redduntur inabiles. Clem. 1. « §. *Si quis autem*, de statu monach.

« Monachi nigri non utentes vestibus præscriptis, si sunt superiores suspen- « duntur per annum a beneficiorum collatione ; si sunt subditi suspendun- « tur ab administratione, quam si non habent, tam ad ipsam, quam ad « beneficium ecclesiasticum redduntur inhabiles. Clem. 1. §. *Si quis autem*, « de statu Monach.

« Montis pietatis pecunias expendentes Episcopi præter usus destinatos suspen- « duntur absolute. Bulla 82. Pauli V. quæ incipit : *Onerosa pastoralis.*

« Munera recipientes in Visitatione Ecclesiarum, si sunt Episcopi interdicun- « tur ab ingressu Ecclesiæ ; si sunt inferiores suspenduntur ab officio, et « beneficio, nisi infra mensem restituant duplum. Cap. *Exigit*, de censibus « in 6.

O

« Oblationes ab usurario recipiens suspenditur ab executione officii, donec sa- « tisfaciat ad arbitrium Episcopi. Cap. *Quia in omnibus*, de usuris.

« Ordinans bigamum, aut publicæ pœnitentem incurrit suspensionem per an- « num a celebratione Missæ. Can. *Nullus pænitentem*. dist. 55.

« Ordinans cum pacto, ut ordinatus ab eo non petat alimenta in defectu bene- « ficii, vel patrimonii, suspenditur per triennium a collatione ordinum. « Cap. *Si quis ordinaverit*, de simonia.

« Ordinans externum prætensum sibi subditum ex prætextu beneficii statim con- « ferendi, vel ad titulum beneficii, quod non sufficiat pro substentatione, « suspenditur per annum ab administratione ordinum. Bulla 44. Innocen- « tii XII. quæ incipit : *Speculatores.*

« Ordinans, seu consecrans electum ad Episcopatum non præmissa inquisitio- « ne de appellatione interposita ad Sedem Apostolicam, suspenditur per an- « num a consecratione Episcoporum. Cap. *Provida*, de elect. in 6.

« Ordinans ficto patrimonio etiam Religiosum non professum suspenditur per « annum a collatione ordinum. Bulla 75. Pii V. quæ incipit : *Romanus Pon- « tifex.*

« Ordinans infantem, vel illiteratum, vel conjugatum, vel non subditum su- « spenditur per annum a collatione Ordinum (*Concil. Trid.* sess. 23. cap. 8. « de reform.) et si ipsi confert primam tonsuram suspenditur per annum ab « ejusdem collatione. Cap. *Nullus Episcopus*, de tempor. ordinat. in 6.

• Ordinans in aliena Diœcesi sine licentia Ordinarii suspenditur per annum a • Pontificalibus. *Conc. Trid.* sess. 14. can. 2. de reform.

• Ordinans in propria Diœcesi non subditum suspenditur per annum ab admi- • nistratione ordinum. *Conc. Trid.* sess. 24. cap. 8. de reform.

• Ordinans in propria Diœcesi sibi subditum, qui alibi moratus est adultus si- • ne litteris testimonialibus Ordinarii loci, in quo moratus est, incurrit • suspensionem per annum ab administratione ordinum. Bulla 44. Innocen- • tii XII. quæ incipit: *Speculatores*.

• Ordinans in Italia Ultramontanum cum litteris dimissoriis sui Ordinarii, sed • non approbatis a Nuntio regionis, vel non recognitis in Urbe a Vicario Pa- • pæ, incurrit suspensionem per annum a Pontificalibus. Bulla 33. Urba- • ni VIII. quæ incipit: *Secretis*.

• Ordinans invitum incurrit suspensionem per annum a celebratione Missæ. • Can. *Episcopus*, dist. 4.

• Ordinans Religiosum non professum solemniter (excepto Religioso e Societate • Jesu) incurrit suspensionem per annum a collatione ordinum, quos con- • tulit. Bulla 75. Pii V. quæ incipit: *Romanus Pontifex*.

• Ordinans simoniace, etiamsi conferat solam primam tonsuram suspenditur • ab executione omnium ordinum, munerum Pontificalium, et ab ingressu • Ecclesiæ; et si se ingerat, vel non abstineat, suspenditur etiam ab admi- • nistratione Ecclesiæ, et a perceptione omnium fructuum. Bulla 91. Sixti V. • quæ incipit: *Sanctum ac salutare*.

• Ordinans eodem die, vel duobus immediatis eumdem in duobus ordinibus • sacris, suspenditur a collatione utriusque ordinis. Cap. *Litteras*, de temp. • ordinat.

• Ordinatus per saltum, si scienter in ordine sic suscepto ministravit, suspen- • ditur ab eo. *Conc. Trid.* sess. 23. c. 14. de reform. in fine.

• Ordinatus sine ullo titulo quando pactum fecit cum ordinante, vel præstan- • te non petendi aliquid pro substentatione in defectum beneficii, vel patri- • monii, suspenditur ab exercitio ordinis. Can. *Neminem*, dist. 70. *Concil.* • *Trid.* sess. 21. cap. 2. de reform.

• Ordinem furtive suscipiens (quando contra hoc facientes non erat lata excom- • municatio, cum tunc incurratur excommunicatio Papæ reservata) sus- • penditur ab ordine sic suscepto. Cap. 1. *Veniens ad nos*, de eo, qui or- • din. furtive suscep.

• Ordinem sacrum recipiens post matrimonium contractum suspenditur ab eo • donec ingrediatur Religionem. Extrav. Joan. XXII. *Antiquæ*, de voto.

• Ordinem recipiens in excommunicatione suspenditur ab ejus executione. Cap. • *Cum illorum*, de sent. excom.

• Ordinem scienter recipiens ab excommunicato suspenso, interdicto vitando, • simoniaco, hæretico, vel schismatico, suspenditur ab eo. Cap. 1. et 2. • de schismat. Can. 1. et sequentibus 9. q. 1., et Can. *Daibertum* 1. q. 7.

• Ordinem simoniace recipiens suspenditur ab eo. Extrav. 1. et 2. de simon.

• Ordines sacros scienter recipiens ab Episcopo, qui Episcopali dignitati re- • nunciavit, suspenditur ab eorum executione. Cap. *Requisitis*, de ordinat. • ab Episcop.

• Ordines sacros plures eodem die, vel duobus immediatis recipiens, suspen- • ditur ab eorum executione; conferens vero a collatione. Cap. *Litteras*, de • temp. ordinat.

• Ordines recipiens sede vacante per dimissorias infra annum acceptas a Vica- • rio Capitulari, quando non arctatur occasione beneficii recepti, vel reci- • piendi, si est in minoribus non gaudet privilegio clericali, et si est in ma- • joribus suspenditur ab executione ordinum ad beneplacitum futuri Prælati. • *Conc. Trid.* sess. 6. cap. 10. de reform.

• Ordines recipiens Romæ sine licentia Vicarii, vel extra Romam etiam cum

« dimissoriis sui Ordinarii, si ratione originis, beneficii, aut domicilii ad
» Urbem pertinet, vel est de sex Episcopatibus prope Urbem, in quibus non
» sunt suffraganei, suspenditur ab executione ordinum. Ubi vero sunt suffra-
» ganei, qui ordinatur in sacris sine litteris testimonialibus Romæ habitis,
« ipse suspenditur ab executione ordinum, et suffraganeus suspenditur per
» annum ab exercitio Pontificalium. Bulla 429. Alexand. VII. quæ incipit:
« *Apostolica sollicitudo*.

P

« Prælati accedentes ad Ecclesias, et suscipientes administrationem sine Litte-
» ris Apostolicis suspenduntur a perceptione fructuum, et recipientes sus-
« penduntur a beneficiis. Extrav. *Injunctæ*, de elect.
« Prælati non procedentes contra suspectos, vel diffamatos de hæresi suspen-
» duntur per triennium ab officiis. Clement. 2. §. *Verum*, de hæret.
« Prælati non servantes beneficio vacante Constitutionem Joannis XXII. sus-
« penduntur a Pontificalibus, et ab ingressu Ecclesiæ donec restituant. Ex-
« trav. *Suscepti regiminis*.
« Prælati, eorumque commissarii privantes beneficiis eos, qui pro suis negotiis
« commorantur in Romana Curia, suspenduntur ab officio, ac beneficio. Ex-
» travag. *Divina*, de privil.
« Prælati procurantes capi Ecclesiasticos, ut renuncient beneficiis, vel ut ci-
» tati non accedant ad curiam, vel ne statuto tempore comparere valeant,
» suspenduntur per triennium a beneficiis: inferiores vero, et qui se capi
» procurant, sunt beneficiis privati. Clement. *Multorum*, de pœnis.
« Prælati subjicientes laicis bona, ac jura Ecclesiarum suspenduntur ab officio,
« et administratione. Cap. *Hoc consultissimo*, de rebus Eccles. non alie-
« nand. in 6.

R

« Regulares Prælati aliquid recipientes ob excessus a suis Religiosis commissos
» suspenduntur ab officio, ac beneficio, si infra mensem non restituant, et
» remanent suspensi donec satisfaciant. Clement. 1. §. *Quibus*, de privileg.
« Religiosi admittentes ad professionem novitios non completo probationis anno
» suspenduntur a receptione ad professionem. Cap. *Non solum*, et cap. *Con-
» stitutionem*, de regularib. in 6.
« Religiosi apostatæ suscipientes ordinem sacrum in apostasia suspenduntur ab
« ejus executione. Cap. *Consultationi*, de apostat.
« Religiosi concedentes ad longum tempus administrationem bonorum monaste-
« rii suspenduntur ab officio. Clement. 1. de rebus Eccl. non alienand.
« Religiosi ejecti remanent suspensi ab exercitio ordinum. Decret. Congreg.
» Card. relat. a Con. de cens. in particulari, disp. 3. q. 8. punct. 12. n. 1.
« Religiosi suos pœnitentes non admonentes de onere solvendi decimas post-
» quam de hac obligatione fuerunt moniti a Rectoribus Ecclesiarum, suspen-
« duntur ab officio prædicandi donec admoneant. Clem. *Cupientes*, de pœ-
« nit.
« Religiosi usurpantes decimas, vel earum solutionem impedientes suspendun-
« tur ab officiis, beneficiis, et administrationibus, quæ si non habent, in-
« currunt, antequam satisfaciant, excommunicationem Papæ reservatam.
» Clement. 1. de decimis.
« Resignationem beneficiorum admittentes contra formam præscrip tam in Bulla
« Pii V. suspenduntur a collatione, confirmatione, præsentatione, vel in-
« stitutione, quæ ipsis competit. Bulla 58. Pii V. quæ incipit: *Quanta
« Eccles.* §. 6.

S

« Sacerdos celebrans, nec communicans suspenditur per annum a participatio-
» ne corporis, et sanguinis Domini. Can. *Relatum*, de consecr. dist. 2.
« Sede vacante bona Ecclesiae Cathedralis occupantes, vel dissipantes suspen-

« duntur ab officiis ac beneficiis, donec restituant. Cap. *Quia sæpe contin-*
« *git*, de elect. in 6.

« Sepelientes usurarium publicum in loco sacro suspenduntur ab officio, do-
« nec satisfaciant ad arbitrium Episcopi. Cap. *Quia in omnibus*, de usuris.

« Simoniam committentes Conventus, et Capitula suspenduntur absolute. Ex-
« trav. 1. de simon.

« Simoniaci ordinati suspenduntur ab ordine. Extrav. 2. de simonia.

V

« Visitatores inferiores Episcopis (cum hi incurrant interdictum ab ingressu
« Ecclesiæ) suspenduntur ab officio, ac beneficio, si occasione visitationis
« aliquid recipiant præter victualia, donec duplum restituant. Cap. *Exigit*,
« de censibus in 6.

« Ultramontanus recipiens in Italia ordines sine dimissoriis in forma debita
« suspenditur ab executione. Cap. 1. *Sepe contingit*, de temp. ordinat. in 6.

« Usurarii oblationes recipiens, vel ejus corpus sepeliens in loco sacro suspen-
« ditur ab officio donec satisfaciat ad arbitrium Episcopi. Cap. *Quia in omni-*
« *bus*, de usuris.

« Usurpantes aliquid ex redditibus Ecclesiarum vacantium (nisi sint Episcopi,
« cum hi subjiciantur interdicto ab ingressu Ecclesiæ) incurrunt suspensio-
« nem ab officio ac beneficio, donec restituant. Cap. *Præsenti*, de offic.
« ordinar. in 6.

SUSPENSIONES

Latæ sententiæ, non reservatæ.

C

« Clausuram Monialium Superiores sine justa causa intrantes pro secunda vi-
« ce suspenduntur a Pontificalibus, cum pro prima incurrant interdictum
« ab ingressu Ecclesiæ, et pro tertia excommunicationem. Declaratio Bullæ
« 28. Gregorii XIII. quæ incipit: *Dubiis*, §. 2.

E

« Ecclesiam sibi commissam pro alienis debitis gravans incurrit suspensionem
« absolute. Cap. *Si quorumdam*, de solutionib.
« Episcopus exercens Pontificalia in aliena diœcesi sine licentia Ordinarii sus-
« penditur ab executione ordinum. *Conc. Trid.* sess. 6. cap. 5. de re-
« form.
« Episcopus ordinans Religiosum sine licentia Superioris suspenditur a com-
« munione aliorum Episcoporum. Can. *Si quis de alterius*, dist. 58.
« Episcopi alieni ordinationem recipiens sine licentia proprii suspenditur ab
« executione ordinis suscepti. *Conc. Trid.* sess. 23. cap. 8. de reform.
« Episcopi locantes domos, aut commoditatem præstantes usurariis alienige-
« nis, vel eos non ejicientes infra tres menses suspenduntur absolute. Cap.
« *Usurar.*, de usur. in 6.
« Ætatem ante legitimam, vel extra tempora ordinati suspenduntur ab exe-
« cutione ordinis sic suscepti. Bulla Pii II. quæ incipit: *Cum ex sacro-*
« *rum.*

G

« Græcus subjectus Episcopo Latino, qui sine ejus licentia ordinatur ab Epi-
« scopo Græco, incurrit suspensionem ab exercitio ordinis recepti. Cap.
« *Quoad translationem*, de tempor. ord.

I

« Interstitiis non servatis ordinem furtive recipiens (quando contra hoc facien-
« tes lata non erat excommunicatio) suspenditur ab ordine sic recepto. Cap.
« 1. *Veniens ad nos*, de eo qui ordin. furt. suscep.
« Juramentum emittentes de retinendo schismate suspenduntur ab ordinibus,
« et dignitatibus. Cap. 1. de schismat.

M

« Matrimonio jungens, vel benedicens sponsos alterius parochiæ sine licentia
« proprii Parochi suspenditur absolute. *Conc. Trid.* sess. 24. cap. 1. de
« reform. matr.
« Missæ celebrationem inchoatam omittens sine causa gravi suspenditur a rece-
« ptione corporis, et sanguinis Domini. Can. *Nullus Episcopus*, de conse-
« cr. dist. 1.
« Monialium clausuram Episcopi intrantes sine causa justa pro secunda vice
« suspenduntur a Pontificalibus, cum pro prima incurrant interdictum ab in-
« gressu Ecclesiæ, et pro tertia excommunicationem. Declarat. Bulla 28.
« Greg. XIII. quæ incipit: *Dubiis*, §. 2.
« Monialium Præfecta non admonens Episcopum de instante professione no-
« vitiarum incurrit suspensionem ab officio. *Conc. Trid.* sess. 25. cap. 17.
« de regular.

O

« Oblationes recipiens ab usurario, quando satisfacit ad arbitrium Episco-
« pi, potest ab ipso absolvi a suspensione officii. Cap. *Quia in omnibus*,
« de usur.

« Ordinem furtive recipiens (quando contra hoc facientes non erat lata excommunicatio) incurrit suspensionem ab ordine sic recepto. Cap. 1. *Veniens ad nos*, de eo qui ordin. furtive suscep.

« Ordinem recipiens ante legitimam ætatem, vel extra tempora, vel sine dimissoriis suspenditur ab ejus executione. Bulla 7. Pii II. quæ incipit : *Cum ex sacrorum.*

« Ordinem recipiens ab alieno Episcopo sine licentia proprii Ordinarii suspenditur ab executione ordinis suscepti. *Conc. Trid.* sess. 23. cap. 8. de reform.

« Ordinem recipiens a proprio Episcopo extra diœcesim sine licentia Ordinarii suspenditur ab ejus executione. *Conc. Trid.* sess. 6. cap. 5. de reform.

« Ordines minores, vel etiam sacros, sed ignoranter recipiens ab eo, qui Episcopali dignitati renunciavit, suspenditur ad eorum executione. Cap. 1. *Requisivit*, de ordin. ab Episc. qui etc.

« Ordinatus sine ullo titulo, dummodo pactum non fecerit cum ordinante, vel præsentante non petendi aliquid pro substentatione in defectum beneficii, vel patrimonii (cum tunc suspensio sit Papæ reservata, ex c. *Si quis ordinaverit*, de simon.) incurrit suspensionem ab exercitio ordinis. Can. *Neminem*, dist. 70. *Conc. Trid.* sess. 21. cap. 2. de reform.

« Ordinatus per saltum, dummodo in ordine sic suscepto non ministraverit (cum tunc suspensio sit Papæ reservata) incurrit suspensionem ab ordine sic suscepto. *Conc. Trid.* sess. 23. cap. 14. de reform.

« Ordinatus sede vacante dimissoriis infra annum acceptis a Vicario Capitulari, quando non arctatur occasione beneficii recepti, vel recipiendi, si est in minoribus, non gaudet privilegio clericali, et si est in majoribus suspenditur ab eorum executione, a qua suspensione ante electionem Episcopi non potest absolvi nisi a Papa, post ejus electionem potest absolvi ab Episcopo. *Conc. Trid.* sess. 7. c. 10. de ref.

« Ordinatus ficto patrimonio, vel sine dimissoriis suspenditur ab executione ordinum. Cap. *Tuæ litteræ*, de Cler. per saltum promoto : cap. *Innotuit*, de eo qui ordin. furtive suscep. ; et Bulla 75. Pii V. quæ incipit : *Romanus Pontifex.*

P

« Prælati Episcopi ingredientes sine necessitate monasteria Monialium pro secunda vice suspenduntur a Pontificalibus (cum pro prima incurrant interdictum ab ingressu Ecclesiæ, et pro tertia excommunicationem). Declaratio Bullæ 28. Greg. VIII. quæ incipit : *Dubiis*, § 2.

« Prælati Regulares concedentes bona monasterii ad longum tempus suspenduntur ab officio. Clem. 1. de rebus Eccl. non alienand.

R

« Religiosi introducentes mulieres in monasteria suspenduntur a divinis, et beneficiis privantur, ad quæ etiam redduntur inhabiles. Bulla 20. Pii V. quæ incipit : *Regularium*, §. 4.

S

« Sacerdos non perficiens absque causa gravi Missam inchoatam, suspenditur a susceptione corporis, et sanguinis Domini. Can. *Nullus Episcopus*, de consec. dist. 1.

« Schismate de retinendo juramentum emittentes suspenduntur ab ordinibus, et dignitatibus. Cap. 1. de schismat.

« Sepeliens in loco sacro usurarium, quando ad arbitrium Episcopi satisfecit, potest ab eo absolvi a suspensione officii. Cap. *Quia in omnibus*, de usur.

« Sponsos alienæ parochiæ matrimonio jungens, vel benedicens sine licentia proprii Parochi, suspenditur absolute. *Conc. Trid.* sess. 24. cap. 1. de refor. matr.

U

« Usurarium publicum sepeliens in loco sacro incurrit suspensionem ab officio,
« et ante satisfactionem ad arbitrium Episcopi, non potest absolvi nisi a
« Papa, post dictam satisfactionem potest absolvi ab Episcopo. Cap. *Quia*
« *in omnibus*, de usur.

« Usurariis alienigenis Episcopi locantes domos, aut commoditatem præstantes,
« vel eos non ejicientes infra tres menses suspenduntur absolute. Cap. *Usu-*
« *rarum*, de usur. in 6.

INTERDICTA

Latæ sententiæ, Papæ reservata, et non reservata.

A

- Abbatiam, vel Episcopatum recipientes de manu laici incurrunt interdictum ab ingressu Ecclesiæ donec resipiscant. Can. *Si quis deinceps*, 16. q. 7. quod censetur Papæ reservatum juxta Gloss. verbo *Interdicimus* in fine.
- Abbates alienantes bona ecclesiastica non servata forma præscripta incurrunt interdictum ab ingressu Ecclesiæ, et nisi infra sex menses resipuerint, suspenduntur ipso facto ab administratione. Extrav. *Ambitiosæ*, de rebus Eccles. non alienand.
- Abbates et Episcopi, Conventus et Capitula si dant in feudum, aut emphyteusim, vel ultra triennium locant bona Ecclesiæ, subjiciuntur interdicto ab ingressu Ecclesiæ. Bulla 51. Urbani VIII. quæ incipit: *Humanæ salutis*, §. 2.
- Absolvens sacramentaliter publice excommunicatum subjicitur interdicto ab ingressu Ecclesiæ ad arbitrium illius, cujus sententiam contempsit. Cap. *Episcoporum*, de privil. in 6.
- Archiepiscopus non denuncians Papæ infra tres menses suos suffraganeos absentes incurrit interdictum ab ingressu Ecclesiæ. *Conc. Trid.* sess. 6. cap. 1. de reform.

B

- Beneficia, et pensiones recipientes in confidentiam, si sunt Cardinales, vel Episcopi, incurrunt interdictum ab ingressu Ecclesiæ Papæ reservatum; cæteri vero incurrunt excommunicationem Papæ reservatam. Bulla 85. Pii IV. quæ incipit: *Romanum Pontificem.*
- Beneficiis privantes eos, qui pro suis negotiis commorantur in Romana Curia, incurrunt interdictum. Extrav. *Divina*, de privil.

C

- Capitulum sede vacante dans infra annum dimissorias ad ordines ei, qui non arctatur occasione beneficii recepti, vel recipiendi, incurrit interdictum, a quo potest absolvere Episcopus successor, ante cujus electionem est Papæ reservatum. *Conc. Trid.* sess. 7. cap. 10. de ref.
- Cardinales, et Episcopi recipientes beneficia, et pensiones in confidentiam incurrunt interdictum ab ingressu Ecclesiæ Papæ reservatum. Bulla 85. Pii IV. quæ incipit: *Romanum Pontificem.*
- Celebrans, vel celebrari faciens in loco interdicto incurrit interdictum ab ingressu Ecclesiæ. Cap. *Episcoporum*, de priv. in 6.
- Celebrans coram excommunicato vitando incurrit interdictum ab ingressu Ecclesiæ. Cap. *Episcoporum*, de priv. in 6.
- Cœmeteria, et Ecclesiæ, in quibus fuerunt sepulta corpora contra jus aliarum Ecclesiarum juxta Textum, si non fiat restitutio cum proventibus inde perceptis, subjiciuntur interdicto. Cap. *Animarum*, de sepultur. in 6.
- Censuram ferens sine debita solemnitate incurrit per mensem suspensionem a divinis, et interdictum ab ingressu Ecclesiæ, quæ censuræ infra mensem sunt Papæ reservatæ. Cap. *Cum medicinalis*, de sent. excom. in 6.
- Civitas non servans quæ servanda sunt in electione Papæ subjicitur interdicto. Cap. *Ubi periculum*, §. *Præterea*, de elect. in 6.
- Civitas, vel collegium extorquens, aut compellens Ecclesias, vel Ecclesiasticos ad solvenda pedagia, seu alia onera, subjicitur interdicto donec satisfaciat, quod ante satisfactionem est Papæ reservatum. Cap. *Quamquam pedagiorum*, de censibus in 6.

Civitas præbens auxilium, consilium, vel favorem insequentibus hostiliter Cardinales, vel eos non puniens dum potest, subjicitur interdicto, quod censetur Papæ reservatum. Cap. *Felicis*, de pœnis in 6.

Clausuram Monialium ingredientes Episcopi sine causa justa pro prima vice incurrunt interdictum ab ingressu Ecclesiæ. Declaratio Bul. 28. Gregorii XIII. quæ incipit: *Dubiis*, §. 2.

Clerici admittentes ad divina, vel ad sepulturam Ecclesiasticam nominatim interdictos incurrunt interdictum ab ingressu Ecclesiæ. Cap. *Episcoporum*, de priv. in 6.

Concilii Tridentini glossas edentes Episcopi, eorumque Superiores incurrunt interdictum ab ingressu Ecclesiæ; inferiores vero excommunicationem. Bulla 73. Pii IV. quæ incipit: *Benedictus Deus*, §. 5.

Confessionem fieri ab infirmis Medici non procurantes incurrunt interdictum ab ingressu Ecclesiæ. Cap. *Cum infirmitas*, de pœnit. et remiss. Bulla 3. Pii V. quæ incipit: *Supra gregem*.

D

Dimissorias ad ordines suscipiendos concedens infra annum Capitulum sede vacante ei, qui non arctatur occasione beneficii recepti, vel recipiendi, incurrit interdictum, a quo potest absolvere Episcopus successor, ante cujus electionem est Papæ reservatum. *Conc. Trid.* sess. 7. cap. 10. de reform.

Doctoratum, vel magisterium concedentes Episcopi, nec exigentes a promovendis professionem fidei, ac juramentum, incurrunt interdictum ab ingressu Ecclesiæ. Bulla 88. Pii IV. quæ incipit: *In sacrosancta*.

E

Ecclesiæ, vel cœmeteria, in quibus fuerunt sepulta corpora contra jus cæterarum Ecclesiarum juxta Textum, si non fiat restitutio cum proventibus inde perceptis, subjiciuntur interdicto. Cap. *Animarum*, de sepult. in 6.

Episcopi alienantes bona Ecclesiæ non servata forma præscripta incurrunt interdictum ab ingressu Ecclesiæ, et nisi infra sex menses resipuerint, suspenduntur ab administratione. Extrav. *Ambitiosæ*, de reb. Eccles. non alienand.

Episcopi alienantes bona jurisdictionalia locorum piorum incurrunt interdictum ab ingressu Ecclesiæ. Bulla 51. Urbani VIII. quæ incipit: *Humanæ salutis*.

Episcopi, eorumque Superiores usurpantes aliquid ex redditibus Ecclesiarum vacantium incurrunt interdictum ab ingressu Ecclesiæ donec restituant, quod restitutione non secuta, est Papæ reservatum; inferiores vero incurrunt suspensionem ab officio, et beneficio. Cap. *Præsenti*, de offic. ordinar. in 6.

Episcopi, eorumque Superiores recipientes aliquid ultra victualia occasione visitationis incurrunt interdictum ab ingressu Ecclesiæ; inferiores vero suspensionem, si infra mensem non restituant duplum; quæ censuræ restitutione non secuta sunt Papæ reservatæ. Cap. *Exigit*, de censib. in 6.

Episcopi non applicantes fructus beneficiorum juxta Extr. Jo. XXII. interdicuntur ab ingressu Ecclesiæ, et suspenduntur a Pontificalibus donec restituant. Extrav. *Suscepti regiminis*.

Episcopi concedentes doctoratum, vel magisterium, nec exigentes a promovendis professionem fidei, ac juramentum, incurrunt interdictum ab ingressu Ecclesiæ. Bulla 88. Pii IV. quæ incipit: *In sacrosancta*.

Episcopi concedentes indulgentias, vel facultatem absolvendi a reservatis ob quæstum, interdicuntur ab ingressu Ecclesiæ, et suspenduntur a perceptione fructuum; inferiores vero excommunicantur; quæ censuræ sunt Papæ reservatæ. Bulla 99. Pii V. quæ incipit: *Quam plenum*.

« Episcopi, eorumque Superiores glossantes decreta Concilii Tridentini incurrunt interdictum ab ingressu Ecclesiæ; inferiores vero excommunicationem. Bulla 73. Pii IV. quæ incipit: *Benedictus Deus*, §. 2.

« Episcopi et Cardinales recipientes beneficia, et pensiones in confidentiam incurrunt interdictum ab ingressu Ecclesiæ Papæ reservatum; cæteri vero excommunicationem Papæ reservatam. Bulla 87. Pii IV. quæ incipit: *Romanum Pontificem*.

« Episcopatum, vel Abbatiam recipiens de manu laici incurrit interdictum ab ingressu Ecclesiæ donec resipiscat. Can. *Si quis deinceps*, 16. q. 7.

« Episcopus antiquior non denuncians infra sex menses Papæ Metropolitanum absentem incurrit interdictum ab ingressu Ecclesiæ. *Conc. Trid.* sess. 6. cap. 1. de reform.

« Excommunicationis sententiam proferens sine debita solemnitate incurrit per mensem interdictum ab ingressu Ecclesiæ, quod infra mensem est Papæ reservatum. Cap. *Sacro*, de sent. excomm. et cap. *Cum medicinalis*, de sent. excom. in 6.

« Excommunicatos vel interdictos admittens ad divina officia, vel sepulturam Ecclesiasticam incurrit interdictum ab ingressu Ecclesiæ donec satisfsciat ad arbitrium illius, cujus sententiam contempsit, qua satisfactione non secuta interdictum est Papæ reservatum. Cap. *Episcoporum*, de priv. in 6.

I

« Interdicto locali causam dantes incurrunt interdictum personale. Cap. *Si sententia*, de sent. excom. in 6.

L

« Loca, in quibus impeditur ingressus Legatis vel Nunciis Apostolicis, subjiciuntur interdicto donec duret contumacia, qua durante interdictum est Papæ reservatum. Extrav. *Super gentes*, de consuetud.

« Locus offensoris, vel in quo offenditur Episcopus, subjicitur interdicto donec præstetur satisfactio, qua non præstita, interdictum est Papæ reservatum. Clem. 1. de pœnis.

« Locus sacer, in quo sepelitur hæreticus, vel ejus fautor subjicitur interdicto, quod exhumatione non secuta est Papæ reservatum. Cap. *Quicumque*, de hæret. in 6.

M

« Medici non procurantes confessionem fieri ab infirmis incurrunt interdictum ab ingressu Ecclesiæ. Cap. *Cum infirmitas*, de pœnit. et remiss. Bulla 3. Pii V. quæ incipit: *Supra gregem*.

« Missarum pro eleemosynis non servantes statuta incurrunt interdictum ab ingressu Ecclesiæ. Decr. Cong. Concil. 22. Septembris 1625.

O

« Ordines conferentes simoniace suspenduntur a Pontificalibus, et incurrunt interdictum ab ingressu Ecclesiæ Papæ reservatum. Bulla 91. Sixti V. quæ incipit: *Sanctum ac salutare*, §. 2.

R

« Repræsalias concedentes, vel extendentes Universitates in Clericos incurrunt interdictum. Cap. unico de injuriis in 6.

S

« Sacramenta ministrans excommunicato vitando incurrit interdictum ab ingressu Ecclesiæ, cap. *Episcoporum*, de privil. in 6., dummodo excommunicatus non sit denunciatus a Papa, cum tunc incurrat excommunicationem Papæ reservatam. Cap. *Significavit*, de sent. excomm.

« Superiores sine justa causa ingredientes clausuram Monialium pro prima vice incurrunt interdictum ab ingressu Ecclesiæ, cum pro secunda incurrant suspensionem a Pontificalibus, et pro tertia excommunicationem. Declaratio Bullæ 28. Gregorii XIII. quæ incipit: *Dubiis*, §. 2.

« Sepelientes interdictos, vel excommunicatos in loco sacro incurrunt interdi-
« ctum ab ingressu Ecclesiæ donec satisfaciant ad arbitrium illius cujus sen-
« tentiam contempserunt, qua satisfactione non secuta, interdictum est Pa-
« pæ reservatum. Cap. *Episcoporum*, de privil. in 6.

« Simoniace conferentes ordinem suspenduntur a Pontificalibus, et incurrant
« interdictum ab ingressu Ecclesiæ Papæ reservatum. Bulla 91. Sixti V. quæ
« incipit: *Sanctum ac salutare*, §. 2.

U

« Universitas appellans a sententiis Papæ ad futurum concilium, vel ad id præ-
« bens favorem, incurrit interdictum Papæ reservatum. *Bulla Cœnæ* §. 2.

« Universitas cogens Ecclesiasticos ad solvendas gabellas subjicitur interdicto
« donec restituat, quod, restitutione non secuta, est Papæ reservatum. Cap.
« *Quamquam*, de censib. in 6.

« Universitas concedens, vel extendens repræsalias contra Ecclesias, vel Ec-
« clesiasticos incurrit interdictum. Cap. *Etsi*, de injuriis in 6.

« Universitas non servans Extravag. Joan. XXI. incurrit interdictum. Extrav.
« *Suscepti regiminis*, tit. de sede vacant.

« Universitas permittens usurariis conducere domos in terris suis ad fœne-
« randum incurrit interdictum. Cap. *Usurarum*, de usuris in 6.

« Universitas turbans statuta ecclesiæ Tolosanæ subjicitur interdicto Papæ
« reservato. Extrav. *Salvator*, de præbend. et dignit.

« Universitas usurpans bona beneficiorum vacantium subjicitur interdicto, si
« infra mensem non restituat, qua restitutione non secuta, interdictum est
« Papæ reservatum. Extr. *Suscepti regim.*, tit de sede vacante.

IRREGULARITATES

STATUTÆ IN JURE CANONICO

Quibus subjiciuntur

A

- Acolythi rebaptizantium. Cap. *Ex litterarum*, de apostat.
- Amentes etiam præteriti. Can. *Maritum*, dist. 33. et can. *Si quis non iratus*, 15. q. 1.
- Apostatæ a fide. Can. *Presbyteros*, dist. 50.
- Apostatæ a Religione ordinati in apostasia. Cap. *Consultationis*, de apost.

B

- Baptismum differentes usque ad ægritudinem. Can. *Si quis in ægritudine*, dist. 57.
- Baptismum secundum baptizato conferentes. Cap. *Ex litterarum*, de apost.
- Baptismum secundum recipientes. Can. *Qui in qualibet*, 1. q. 7.
- Baptizati ab hæreticis. Can. *Qui in qualibet*, 1. q. 7. et can. *Ventum*, 1. q. 1.
- Bigamus proprie, qui plures duxit uxores. Cap. 1. usque ad 5. de bigamis.
- Bigamus interpretative, qui duxit viduam, vel corruptam. Can. *Præcipimus*, dist. 34. et can. *Si quis viduam*, dist. 50.
- Bigamus similitudinarie, qui uxorem duxit post votum solemne castitatis. Can. *Quotquot* 27. q. 1. cap. 1. et 2. qui Cleric. vel voven.

C

- Carentes literis requisitis ad ordinem. Can. *Illiteratos*, dist. 36. et *Concil. Trident.* sess. 23. cap. 4. 11. 13. et 14. de reform.
- Carentes membro impediente exercitium ordinis. Cap. *Thomas*, de corpor. vitiat.
- Carentes membro inducente deformitatem notabilem, quæ celari non possit. Cap. *Tua nos*, de cleric. ægrotant.
- Censura ligati exercentes ordinem sacrum solemniter. Cap. *Cum æterni*, de sent. et re judicat. in 6., cap. *Is cui est*, et cap. *Is qui in Eccl.* §. *Is vero*, de sent. excomm. in 6.
- Censura ligati ex ordinatione simoniaca exercentes etiam ordinem minorem. Bulla 91. Sixti V. quæ incipit: *Sanctum ac salutare*.
- Chirurgiam exercentes Clerici per sectionem, vel adustionem, si mors causatur. Cap. *Sententiam*, ne Cleric. vel Monach.

D

- Defectus pro exercendo ordine. Cap. *Thomas*, de corpor. vitiat.
- Defectum lenitatis habentes. Cap. *Sententiam sanguinis*, ne Cler. vel Mon.
- Deformis notabiliter. Glossa in cap. *Thomas*, de corpor. vitiat. et cap. *Tua nos*, de Cler. ægrot.

H

- Hæretici, eorumque fautores. Cap. *Quicumque*, §. *Hæreticis*, de hær. in 6.
- Homicidæ, et mutilatores injusti. Cap. *Porro*, de Cler. pugnante.
- Homicidæ, et mutilatores justi. Cap. *Sententiam sanguinis*, ne Cleric. vel Monach.

I

- Illegitimi. Cap. *Ut filiis*, de filiis Presbyteror.
- Illiterati. Can. *Illiteratis*, dist. 36. *Conc. Trid.* sess. 23. c. 4. 11. 13. et 14. de reform.
- Infames ex delicto proprio, vel parentum. Can. *Infames*. 6. q. 1.

L

« Lenitatis defectum habentes. Cap. *Sententiam sanguinis*, ne Cleric. vel Mo-
« nach.
« Litteris requisitis ad ordinem carentes. Can. *Illiteratos*, dist. 36.
« Libertate carentes. Toto tit. de serv. non ordinand.

M

« Matrimonio constante ordinati in sacris. Extrav. *Antiqua*, de voto.
« Membro impediente exercitium ordinis carentes. Cap. *Thomas*, de corp.
« vitiat.
« Membro inducente deformitatem notabilem carentes. Cap. *Tua nos*, de Cle-
« ric. ægrot.
« Mutilatores injusti. Cap. *Porro*, de Cleric. pugnant.
« Mutilatores justi. Cap. *Sententiam sanguinis*, ne Cleric. vel Monach.

N

« Neophyti. 1. Timoth. 3. Can. 1. et 2. distinct. 48.

O

« Obligati ad ratiocinia pro re aliena administrata. Cap. *Magnus Episcopus*,
« de oblig. ad ratiocin.
« Ordinati in sacris matrimonio constante. Extrav. *Antiquæ*, de voto.
« Ordinati etiam in minoribus non approbante Episcopo. Cap. *Veniens ad nos*,
« de eo, qui ordin. furtive suscep.
« Ordinem sacrum non susceptum exercentes solemniter. Cap. 1. et 2. de Cleric.
« non ordin. ministr.
« Ordinem sacrum exercentes in censura. Cap. *Cum æterni*, de sent. et re ju-
« dicat. in 6., cap. *Is cui est*, et cap. *Is qui in Eccles*. §. *Is vero*, de sent.
« excom. in 6.
« Ordinem etiam minorem exercentes in censura contracta ex ordinatione simo-
« niaca. Bulla 91. Sixti V. quæ incipit: *Sanctum ac salutare*, §. 3.

R

« Rebaptizantes, eorumque acolythi. Cap. *Ex litterarum*, de apost.
« Rebaptizati. Can. *Qui in qualibet* 1. q. 7. et can. *Confirmand*. dist. 50.

S

« Servi. Toto titulo de servis non ordinand.

Amice lector, utere hoc opuscolo ad propriæ animæ,
proximique salutem, et

AD MAJOREM DEI GLORIAM.

INDEX RERUM

SECUNDÆ PARTIS

CUM NUMERO MARGINALI

A

B

C

D

E

I

N

O

P

R

S

T

FINIS.

INDEX CAPITUM

REIMPRIMATUR

Fr. Dominicus Buttaoni Ord. Præd.
Sac. Pal. Ap. Mag.

REIMPRIMATUR

A. Piatti Patr. Antiochenus
Vicesg.